1

BERNARDINI SCAR DEONII, CANONICI PATAVINI,

DE ANTIQVITATE VRBIS PATAVII,

& claris ciuibus Patauinis, LIBRI TRES, in quindecim Claſſes diſtincti.

EIVSDEM APPENDIX

DE SEPVLCHRIS INSIGNIBVS EXTERORVM PATAVII IACENTIVM.

Τῆς ἐπιμελείας δοῦλα πάντα γίγνεται.

Cum gratia & priuilegio Cæſareo ad annos ſex: & Regis Galliarum, ad annos totidem.

BASILEAE APVD NICOlaum Epiſcopium iuniorem, Anno M D LX.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Hic Liber est Curtij Muti

PATAVIVM.
MVSO MONS ATHESIS MARE CERTOS DANT MIHI FINES

IN BERNARDINI
SCARDEONII CANONICI
PATAVINI HISTORIAM,

DE ANTIQVITATE VRBIS PATAVII & claris ciuibus Patauinis, elogia.

VINCENTII CATTI VEICETINI.

ILluſtres animæ natæ melioribus annis,
Auſpicio quarum Pataui ſe ſuſtulit olim
Gloria, & Euganeæ creuere in collibus artes,
(Quandoquidē diuum cœleſti in ſede locatæ
Deſpicitis miſeræ labentia tempora vitæ)
Ne pigeat pariter delapſas æthere ab alto,
Et natale ſolum, et patrias inuiſere ſedes.
Hic vbi collapſos tumulos, cineresq́; beatos
SCARDEONVS longa primus poſt ſecula tandem
Luſtrat aqua ſpargens violas, florumq́; maniplos,
Et uos ad cineres compellat vocibus vltrò.

PETRI CARRARII PATAVINI.

Quicunque Euganeos viros, ducemq́;
Troianum, profugum cupit videre,
Qui cunabula prima, qui ruinas
Vrbis, poſt Totilæ vel Agiulphi
Crudele imperium, & trucem Azolinum:
Qui claros Patauos ſimul poetas,
Reges, Pontifices, Duces, Tyrannos,
Fontes, flumina, ſtagna, colliumq́;
Dulces delitias, decusq́; noſtrum:
Doctos SCARDEONI legat libellos.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

EIVSDEM.

SCARDEONI Annales anguſta volumina claudunt
Oppida, templa, domos, flumina, bella, viros.

ANDREAE RAPITII TERGESTINI.

Quòd tua demeritos ornat facundia ciues
SCARDEONI Euganeis edite fluminibus,
Tu minus haud illis debes, atque ij tibi: quando eſt
Quæſita hinc calamis gloria magna tuis.
Ii viuent, quoniam vitam tua ſcripta dederunt:
Tu quoniam patriam concinis hiſtoriam.

F. DESIDERII LIGNAMINEI PATAVINI.

Illuſtres animas pariter benefacta libellis
Euganidum celebras officioſe tuis.
Quantum docta tibi (ſi quæris) debeat ætas
SCARDEONI, teſtis fama perennis erit.
LIVIVS hiſtoria ſtuduit placuiſſe QVIRINO:
Tu patriæ, & patres non tacuiſſe tuos.
O felix PATAVI ſedes, vbi lactea priſcis
Scribendi, & noſtris gratia tanta fuit.

ACHILLIS STATII LVSITANI.

Dum patriam, dum tu celebras decora alta tuorum,
Et laudes horum & fortia facta doces:
Atque Antenorei veſtigia quæris aratri,
Eruis & priſcis condita buſta locis:
Auctoremq́ cies vrbis vaſto è tumulo: ille
Liber ab informi grandia membra ſitu,
Macte (ait) officio tu nunc eris alter ab illo
LIVIVS, Euganeæ conditor hiſtoriæ,
Ciuis vterque meus: ſed dum ſtudet ille Quirino,
Tota boni ciuis, laus tua tota pij eſt.

ALEXANDRI LEONARDI PATAVINI.

Felices Patauum manes, quorum excitat vmbris
Illuſtres cineres, claraq́ facta ſimul
SCARDEON, extinctos potuit qui reddere viuos,
Et vitam Euganeis tradere perpetuam.
Quare huic æternas grates perſoluite, veſtris
Qui meritis ſolus præmia digna dedit.

EIVSDEM.

Quantum clara ſuis virtus Romana triumphis
Eſt LIVI docta clarior hiſtoria:
Tantum BERNARDINE tuis celebrata libellis
Illuſtris Patauum gloria ſemper erit.

ELOGIORVM FINIS.

ARGV-

ARGVMENTA XV CLASS DE ANTIQVITATE VRBIS PATAVII ET CLARIS

ciuibus Patauinis, tribus libris comprehenſa.

LIBER I. CLASSIS I.

De conditoribus urbis Euganeæ & Patauij, & de municipijs, uicis, riuis & fluminibus agri Patauini.

LIBER I. CLASSIS II.

De ſtatu antiquo urbis Patauij, & triplici reparatione uſq; ad hæc tempora.

LIBER I. CLASSIS III.

De priſcis ciuibus Patauinis, patritijs Romanis.

LIBER I. CLASSIS IIII.

De antiquis notis priſcarum inſcriptionum in urbe & territorio Patauino.

LIBER II. CLASSIS V.

De religione & pietate Patauinorũ in templis, xenodochijs & pijs locis cõdendis.

LIBER II. CLASSIS VI.

De ſanctis ac beatis, de epiſcopis, prælatis, & uiris inſigni ſacerdotio præſtantibus.

LIBER II. CLASSIS VII.

De claris theologis, & ſacrarum literarum cultoribus.

LIBER II. CLASSIS VIII.

De claris iureconſultis.

LIBER II. CLASSIS IX.

De claris medicis & philoſophis.

LIBER II. CLASSIS X.

De claris grammaticis, rhetoribus, hiſtoricis & poetis.

LIBER II. CLASSIS XI.

De Italicæ linguæ ſcriptoribus.

LIBER II. CLASSIS XII.

De claris muſicis.

LIBER III. CLASSIS XIII.

De uiris bello uel pace præclaris, aut alia quacunq; ratione memorandis.

LIBER III. CLASSIS XIIII.

De claris mulieribus.

LIBER III. CLASSIS XV. ET VLTIMAE.

De claris pictoribus, cælatoribus, fuſoribus & architectis.

FINIS.

APPENDIX.

De ſepulchris inſignibus exterorum Patauij iacentium.

CVIVSLIBET CLASSIS INDEX
CAPITVM AC NOMINVM
per alphabetum.

LIBRI PRIMI. PROOEMIVM folio 1.

CLASSIS PRIMAE,

Præfatio.

De Conditoribus urbis Euganeæ 5
De Antenore Troiano Patauij conditore 6
De multiplici nomine Patauij 7
De Venetis uarijs nominibus appellata 8
De ſitu & ornamentis Patauij 10
De fertilitate & commodis urbis & agri Patauini folio 13
Septem oppida Patauina inſignia 14
De Caſtro Baldo ibid.
De Monte Aniano 14
De Atheſte ibid.
De Monteſilice 16
De Plebe ſacci ibid.
De Campo ſancti Petri 16
De Cittadella 17
Sex uici Pat. inſignes ibid.
De Mirano 17
De Oriaco ibid.
De Titudo & Liuiano 17
De Arquado 18
De Conſyluio ibid.
De Anguillaria 18
De oppidis, & uicis, uilliſque in agro Patauino, olim aut nunc arce munitis ibid.
De municipijs quæ olim ſub Patauij ditione cenſebantur 19
De fluminibus & lacubus Pat. ibid.
Medoaci duo 19
Vighizollus 20
Muſonus ibid.
Tergula, Lauandula, Ruſtica 20
Margenicus ibid.
Pluuicus & Roſata 20
Teſina, Pudina & Ciriſonus ibid.
Aponus 20
Timauus 23

LIBRI PRIMI CLASSIS II.

Præfatio.

De ſtatu antiquo urbis Patauij, & triplici reparatione & ſucceſſu uſque ad hæc tempora 24
Patauium Colonia Latina, deinde Municipium Romanorum 24
De triplici deſtructione, & reparatione Patauij folio 25
De magno urbis Patauinæ incendio 27
De magno incremento R. P. Pat. 27
Quid attulit ciuibus ſeditio 28
De antiqua Patauinorum in armis præſtantia 29
De fide ſeruorum Patauij erga dominos 30
De pudicitia matronarum Pat. 30
De frequentia antiqua Senatus, & populi Pat. 31
De ſocietate & amicitia Patauinorum cum Romanis ibidem
Quanti fecerint Romani Patauinorum cõcordiã 31
Studium & laus Patauij ciuitatis in condendis Venetijs ibid.
De uirtute Pat. IADERA urbe Dalmatiæ 33
De obſidione anno Pat. Dom. M. D. IX. 34

LIBRI PRIMI CLASSIS III.

Præfatio.

De priſcis ciuibus Patauinis patricijs Romanis 36
De alio quoque Pæto 52
De altero Pæto conſule deſignato 51
De Arria Cecinnæ Pæti uxore 47
De Arria iuniore, & Faunia eius filia 50
De Aruncio Stella uiro conſulari, & poeta 53
De Boriſco tribuno militari 47
De C. Valerio Flacco Setino 55
De Cecina Pæto 47
De Correlio equite Romano 53
De Cornelio augure 37
De Lucio Caſſio centurione 47
De L. Pediano conſule 45
De Maximo Olibio 55
De Q. Aſconio Pediano 44
De Sabina Atheſtina 52
De Serrana Procula ibid.
De Thraſea Pæto 48
De T. Liuio 38
De Voluſio poeta 44

LIBRI PRIMI CLASSIS IIII.

Præfatio.

De antiquis notis priſcarum inſcriptionum in urbe & territorio Pat. 57

in Abba=

in Abbatis pagi Carrariæ introrſus in ingenti operculo ſepulchri Galearcæ Marſilieto 82
in Alexandri Baßiani ædibus intra portam S. Ioannis à Nauibus ſub uirili imagine 70. 71. 72. 73. 74. 75.
in Andr. Magni patricij V. horto in pago Limine folio 82
in Aponi uico 61
in Arcuani Buzza Ararini domo 62
in Arim uico 61
in Arquadæ monte ad altaris gradus 81
in Atheſte oppido 61. 62
in Atheſtino municipio 64
Atheſte ſub imagine puerili 80
in Atheſtino agro olim inuentum, nunc in uico Leonici folio 82
Auctarium ad inſcriptiones priſcorum monumentorũ, tam ex urbe quàm ex agro Patauino, ab huius operis auctore additum 67
in S. Benedicti lauacro monialium, in gradibus 79
in S. Bernardi cartuſienſis monaſterio, extra portam Caudamlongam 61
in Boatorum domo, in uico S. Crucis 81
in Bolani ædibus, in monte Arquadæ, in lapide diminuto 81
in Buſo monte 61
in Camilli Lucifragij ſacerdotis ædibus in Monteſilice folio 81
in Campanadi uico Vrbanæ ſub quadam imagine 61
in Carcerum monaſterio, ſub imaginibus V. capitum folio 80
in Carr. monaſterio humi 84
in Cartulariorum ædibus apud S. Thomam 78
in Cathedralis eccleſiæ pariete 63
in Cathedralis baſilicæ noua turri in ſaxo fracto 84
penes Cathedralem eccleſiam, in ædibus Franciſci Contareni Pat. 60. 61
extra S. Crucis portam in ſacello S. M. Spaſianæ 80
in Caudelongæ uico 60
extra Caudelongæ portam in delubro pagi Alticleri in pariete 60
in Contaraneorum ædibus apud eccleſiam Cathedralem 79
in doctorum edium angulo apud D. Franciſcum Paruulum 75
in epiſcopi ædibus apud Portellum 59
in epiſcopi ædibus in fragmento 59
in Eremitarum monaſterio 76
in æde Franciſci Quirini, Hieronymi F. patricij Veneti ad portam Omnium ſanctorum 67.68
in Hermacoræ & Fortunati ſacello iuxta eccleſiam maiorem 78
in Horatij Sorelij ſacerdotis ædibus apud S. Iulianam folio 82
Inſcriptiones antiquæ, quæ reperiuntur in Strata pago Patauino in domo Danielis Viturij patricij Veneti folio 65. 66
in ædibus Ioannis Baptiſtæ Rhannuſij in uico Patriarchæ ad S. Petri 84
penes Ioãnẽ Baptiſtam Rotam ſupra ſtatuam togatam folio 85
in Ioannis Marcheti domo in oppido Atheſte 80
in S. Ioannis æde à Nauibus 64

LIBRI SECVNDI CLASSIS V.

Præfatio.

De religione et pietate & Patauinorũ in templis, & xenodochijs, et pijs locis condendis 88
De eccleſia Cathedrali ibid.
De eccleſijs parochialibus 89
De monaſterio D. Iuſtinæ 90
De cœnobio Pratalea ibid.
De monaſterio S. Ioannis in Viridario 90
De monaſterio S. Mariæ Angelorum 90
De monaſterio D. Hieronymi ibid.
De prioratu Cruciferorum 91
De cœnobio Magdalenarum ibid.
De hoſpitali D. Antonij Vienenſis ibid.
De monaſterio S. Benedicti 91
De monaſterio S. Auguſtini 92
De cœnobio S. Mariæ in Vantio ibid.
De monaſterio S. Mariæ gratiarum 92
De monachis Capucinis 93
De monaſterio & inſigni templo ſancti Antonij Confeſſoris 93
De monaſterio D. Franciſci 94
De monaſterio Eremitarum ibid.
De monaſterio Carmelitarum 94
De monaſterio S. Pauli ibid.
De monaſterio S. Mariæ ſeruorum 94
De cœnobio Ieſuatorum 95
De prioratu ſancti Simeonis & Iudæ nunc dicto ſancti Franciſci Paruuli ibid.
De collegio fratrum Elemanorum, nunc autem ſacerdotum nominis I E S V 95
De cœnobio S. Saluatoris ibid.
De uigintiquatuor cœnobijs uirginum 95
De templo & cœnobio ſanctæ Mariæ montis Ortoni folio 96
De monaſterio S. Danielis in monte ibid.
De monaſterio S. Ioannis Baptiſtæ montis Vendæ & Riperiæ 96. 97
De eremo Rubæ 97
De monaſterio S. Mariæ carcerum 98
De monaſterio S. Michaelis Candianæ ibid.

Claſsis V. & VI.

De monaſterio Cartuſienſium 98
De pijs ædibus Lazareti ibid.
De xenodochio S. Lazari 99
De xenodochio S. Franciſci 99
De collegijs Lucorum 99
De monte Pietatis 99
De camera pauperum 100
De xenodochiorum numero 100
De illuminatis & conuerſis mulieribus 101
De pupillis & orphanis 101
De pijs ædibus, pro infantibus expoſititijs 101
De præfectis monaſteriorum 101
De ſchola publica grammaticæ 102

LIBRI SECVNDI CLASSIS VI.

Præfatio.

De ſanctis ac beatis, de epiſcopis, prelatis & uiris inſignibus ſacerdotio præſtantibus 102
De Aluaroto canonico Pat. 140
De Antonio Campilongo priore 140
De Antonio Capiliſtio abb. & canon. Pat. 139
De Antonio Caſali abb. Pratalex 136
De Ant. Manzone peregrino 111
De Antonio Sulimano monacho 137
De B. Arnoldo Cathaneo abbate 109
De Auguſtino Bonſio abb. 137
De Bartholomæo Oliario Cardinali 128
De Bartholomeo ſancti Viti archipresb. Barbarani folio 144
De Bartholomeo Soldano & Marco Vngario ſacerdotibus 143
De B. Beatrice Atheſtina 119
De S. Bellino epiſcopo & martyre 108
De beato Bernardo Maltrauerſo epiſcopo Patauino folio 107
De Blaſio Lignamineo 133
De B. Compagno abbate 112
De beato Creſcentio Campiſampetro presbytero, folio. 108
De Cipriano Renaldino abb. 136
De B. Damiano comite Minorita 112
De S. Daniele martyre 104
De F. Deſyderio Lignamineo 133
De Dionyſio Lignamineo 133
De B. Euſtochia Pat. 121
De S. Felicitate uirgine Deo ſacrata 118
De Franciſco Aluaroto canonico Patauino 140
De Franciſco Lignamineo epiſcopo Ferrarienſi, folio 132
De Franciſco Zaghio presb. 115
De Gabriele Capiliſtio Cardin. electo 139
De Galbertino Muſato abb. 135.
De Gauslino Tranſalgardo ſiue Capiliſtio epiſcopo Patauino 107
De Georgio Aluaroto abb. 141
De Georgio Buzz. Canonico Pat. 142
De Gerardo Pomedello ſeu de Ponte epiſc. Pat. 124
De Hieronymo Cathaneo monacho 138
De Helena Enſelmina 121
De Hylario epiſc. Pat. 105
De Iacobo à S. Daniele presb. 144
De Iacobo epiſc. Pat. 125
De Iacobo Leoniſſa 142
De S. Iacobo martyre 111
De Iacobo Paduano epiſcopo Feltr. cum alijs epiſcopis 127
De Iacobo Pedeligno abb. 110
De Iacobo Pedeligno abb. D. Iuſtinæ 134
De Iacobo Vngarello, & Auguſtino Vrbino Minoritis folio 115
De Ioanne abbatio archipresb. 139
De Ioanne Anſelmino epiſc. 126
De Ioanne Baptiſta Lignamineo epiſcopo Loncordienſi 133
De Ioanne Bapt. Tranſal. epiſc. Pat. 125
De Ioanne Cacio epiſc. Pat. 124
De B. Ioanne epiſ. Pat. 106
Do Ioanne Ruberto canon. Pat. 145
De B. Iordano Forzateo abb. 108
De B. Iuliano patricio Pat. 105
De D. Iuſtina uirgine & mart. 117
De D. Leonio epiſc. Pat. 105
De B. Luca Belludo 110
De Luca Bonſio Decano Pat. & Bernardino, & Iacobo nepotibus 145
De Ludouico comite S. Bonifacij canonici Pat. 146
De Ludouico Mediarota patriarcha Aquileienſi & Card. 129
De B. Marco Ieſuita 113
De B. Marco ſacerdote S. Michaelis 114
De B. Margarita 118
De B. Maximo epiſcopo Pat. 103
De Naſcimbenio Calcio Can. Pat. 140
De Nicolao Cando priore S. Sophia 142
De Nicolao epiſc. Pat. 106
De Nicolao Triuiſano epiſc. Cenetenſi 134
De Petro Baonio epiſc. Teruiſino 128
De Petro Forzateo 126
De B. Petro Liminiano epiſc. Pat. 107
De Petro Malſatto epiſc. Venet. 127
De B. Petro Picaurio epiſc. Pat. 107
De Petro Tergula epiſc. Pat. 124
De Placido Albaneſio abb. 138
De Placido Panauel. abb. & epiſc. Torcellenſi 137
De præfatiuncula tranſitionis 124

De B. Princiuale comite epiſc. Pat. 125
De D. Proſdocimo epiſc. Pat. 102
De Proſdocimo Pignaloto monacho 158
De B. Rorando monacho S. Iuſtinæ 114
De B. Sauino Fontanâ 105
De B. Seueriano Daulo epiſc. Pat. 106
De B. Stephano abb. 109
De Stephano Carr. epiſc. Pat. 126
De Simone Paltinerio Card. 127
De S. Syro epiſc. Pat. 105
De Timotheo Muſato canon. S. Petri 143
De Tricidio Fontana epiſc. Pat. 107
De B. Vitale epiſc. Pat. 107
De Zacharia abb. 136

LIBRI SECVNDI CLASSIS VII.

Præfatio.

De claris theologis, & ſacrarum literarum cultoribus Pat. 147
De Alberto Eremitano Ibid.
De alijs eiuſdem ordinis uiris præclaris 155
De Ambroſio Quiſtello Eremitano 154
De Antonio Tubeta epiſc. Athen. 155
De Bartholomæo Caligario presb. 157
De Bellino Eremitano 154
De Bonauentura Peraghino Card. 148
De B. Semblante Eremitano 148
De Chriſtophoro Paduano 154
De Eſaia Atheſtino can. regul. 152
De Galuano Seruita 151
De Hieron. Guaino 157
De Hieron. Magnano epiſc. Veſtano 155
De Hieron. Salgerio presb. 156
De Ludouico à Flumine Minorita 150
De Marſilio Mainardino 149
De Matthæo Eremitano 148
De Nicolao Craſſello Minorita 151
De Nicolao Craſſeto 151
De Paulo Zabarella epiſc. Argolicenſi 153
De Peregrino Naſello Eremitano 154
De Petro Rido can. reg. 151
De Ruffino Lupito Minorita 153
De Seraphino à S. Daniele can. reg. 152

LIBRI SECVNDI CLASSIS VIII.

Præfatio.

De claris iureconſultis Pataninis 158
De Alexandro Papiſauio 181
De Aloyſio de Ponte 187
De Angelo Buzz. 175
De Angelo Caſtrio & Nicolao fil. 177
De Antonio Bagaroto 188
De Antonio Baßiano 190
De Ant. Boromeo 185
De Ant. Franc. Dottorio 188
De Ant. Leonio, & de Iacobo, & Ludouico eius nepote 182
De Ant. Lyo ſeu Lydio 159
De Ant. Porcellino 1‑7
De Ant. Sanlunardo 179
De Ant. S. Angelo 178
De Ant. Trapol. 190
De Ant. Turcheto 179
De Ant. Vrſato, & Gaſpare frat. 184
De Ant. Zaccho 186
De Arcuano Buzz. 175
De Aycardino Aluaroto 163
De Baldo Bonifacio Plombino 167
De Bartholomæo Bulle 175
De Barth. Capiuacio 173
De Barth. Gloria 188
De Barth. Rorario 191
De Barth. Vrbino 189
De Barth. Zabarella archiepiſc. Florent. 170
De Belforte Chechileo 179
De Benedicto Sala 160
De Bernardo Buzz. 175
De Bertucio Bagaroto 188
De Bonicordo Valdezucho 160
De Bonzanello Vigoncia 166
De Carolo Guarnacia 192
De Chriſtoph. Alexandrio 279
De Corado Sala 160
De Daniele Rydio 178
De Fabio Maximo 162
De Federico Vigontia 166
De Franc. Bradiolo 178
De Franc. Ceſſo 167
De Franc. è Ioanne Verzeleſijs 176
De Franc. Facio 186
De Franc. Papiſauio 182
De Franc. Pellato 184
De Franc. Porcellino 177
De Franc. Zabarella Card. 168
De Georgio Caballino 193
De Hieron. Campiſampetro 195
De Hieronymo Iuſto 189
De Hieron. Tergulino 192

Claſsis VIII. & IX.

De Iacobo Aluaroto 164
De Iacobo Aluaroto II. 164
De Iacobo Antonio Stenno ſeu Malitia 162
De Ioanne Baptiſta Atheſtino 185
De Ioan. Bapt. Roſello 182
De Ioan. Bapti. Samblaſio 179
De Ioan. Franc. & Gabriele, & Ioan. Federico, & Bartholomeo Capiliſtijs 174
De Ioan. Franc. Muſato 187
De Ioan. Franc. Painito 180
De Ioan. Iacobo Cane 184
De Ioan. Ludouico Lambertatio 168
De Ioan. Merigo Cartulario 191
De Ioan. Prato 179
De Ioan. Sanlazaro 176
De Ioan. Vigontia 165
De Iulio Bonocio uel Tolentino 191
De Iulio Paulo Iureconſulto 158
De Iureconſultibus Pat. concluſio 198
De Lauro Parazzollo 176
De Lazaro Baldo 190
De Leone Lazara 175
De Luca Saluiono 191
De Ludouico Braino 193
De Ludouico Cortuſio 171
De Marco Antonio Blanco 193
De Marco Mantua Beneuidio 195
De Marino Zabarella 171
De Marſilio Papifauio 182
De Medio Comite 178
De Michaele Maroſtica 175
De Michaele Miliaria 177
De Modeſto Polentono 183
De Naſcimbeno Pectenello 194
De Nicolao Plebio 161
De Otonello & Aloyſio Diſcalcijs 172
De Otonello Baſino 197
De Pace Scala 198
De Paganino Sala 160
De Paulo Dotto 176
De Paulo Leonio 182
De Paulo Titulo 161
De Petro Aluaroto 164
De Petro Pagaroto 187
De Petro Barbobo, ſeu Sonzino 176
De Petro Cane 184
De Petro Stalpo 179
De Proſdocimo Comite 173
De Rambaldo Capiuacio 173
De Rolando Placiola 162
De Sigiſmundo Brunello 162
De Simone Engelfredo 160
De Thebaldo Cortellerio 166
De Thoma Gennario 178
De Vincentio Rubeo 193
De Zilio Caſali 167
De Zilineto & Boniacobo Sanuitis 161

LIBRI SECVNDI CLASSIS IX.

Præfatio.

De claris medicis & philoſophis Patauinis 200
De Alexandro Dottorio 220
De Angelo Bolognino 220
De Antonio Cirmiſono 209
De Ant. Gazio 218
De Ant. Soncino 222
De Baptiſta Leonio 219
De Bartholomæo Campo 211
De Barth. & Franc. Nondijs 214
De Barth. Montagnana 212
De Barth. Montagnana Poſteriore 212
De Barth. S. Sophia 204
De Barth. S. Sophia iuniore 205
De Benedicto Galmarello 208
De Bernardino Sperone 216
De Bernardino Tomitano 227
De Chriſtophoro à Lignamine 227
De Dominico Senno 219
De Franciſco Bonafide 223
De Franciſco Frigimelica 225
De Gabriele Dondo 207
De Galeacio S. Sophia & Guilielmo 204
De Gaſpare Gabrielio 223
De Hectore Pirgotile 220
De Hieronymo Amulio 217
De Hieron. Saxonio 226
De Hieron. Stephanello 223
De Hieron. Tiraboſco ſiue Coradino 224
De Hieron. Tolentino 222
De Hieron. Vrbino 128
De Iacobo Arquadio 207
De Iacobo à Sancto 208
De Iacobo Dondo ſiue Horologio 205
De Iacobo Zanetino 209
De Ioan. Antonio Lydio 213
De Ioan. Dondo ſiue Horologio 206
De Ioan. Petro Beneuidio ſeu Mantua 217
De Ioan. S. Sophia 204
De Ioannino Sanguinacio 208
De Leonardo Bertopalea 209
De Ludouico Carenſio 221
De Ludouico Paſino 224
De Marſilio S. Sophia 203
De Matthæo Ronchalitrio 202
De Nicolao Comite 214

De Ni-

De Nicolao Monſilice 208
De Nicolao Baſſera ſiue Genua & Marci Antonij filio 215
De Nicolao Rydo 208
De Nicolao S. Sophia 203
De Oddo Oddo 225
De Paulo Bagelardo ſiue à Flumine 213
De Paulo Craſſo 226
De Petro Apono 200
De Petro Carrerio 214
De Petro Montagnana 213
De Petro Pernumio 207
De Petro Trapolino & Franc. 215
De Sigiſmundo Polcaſtro 209
De Vincentio Muſcheta 217

LIBRI SECVNDI CLASSIS X.

Præfatio.

De claris grammaticis, rhetoribus, hiſtoricis ac poetis Patauinis 228
De Albertino Muſſato 229
De Alberto Bibio 231
De Alexandro Baſſiano iuniore 250
De Alexandro Baſſiano ſeniore 241
De Andrea Brentio 242
De Angelo Vadio 243
De Antonio Baratella Lauregio 237
De Antonio Cartulario 242
De Arſegnino grammatico 229
De Auguſto Baldo ſeu Valdo 242
De Camillo Cantio 251
De Caſtellano Baſſianenſi 236
De Coradino Montagnana 246
De Danderlino 244
De Daymo Olzygnano 251
De Franc. Buzzacharino 240
De Franci. Sanuito 236
De Franc. Sauonarola 245
De Gaſpare Marcello 250
De Guilielmo, Cortuſio & Albrigetò 231
De Hieronymo Atheſtino 245
De Hieron. Campagnola cum Iulio filio 244
De Hieronymo Ferrario 251
De Hieron. Pannico 248
De Hieron. Valle 239
De Hieremia Montagnone Iudice 235
De Iacobo Rufino 250
De Ioanne Baſilio 231
De Ioan. Bonandreade 235
De Ionan. Cauatio 247
De Ioan. Dominico Spazarino 241
De Ioan. Faſeolo 249
De Ioan. Marcanoua 239
De Ioan. Mario Tiraboſco 250
De Lazaro Bonamico 246
De Lombardo Serico 232
De Ludouico Odaxio 238
De Lupato poeta 232
De Montanario poeta 234
De Nicolao Gaudeolo 248
De Nicolao Pontano ſeu de Ponte 237
De Nicolao Trapolino 249
De Palladio Fuſco ſiue Nigro 240
De Petro Montagnana 243
De Rolandino grammatico 231
De Stephano Galeoto 245
De Stephano Venturato 241
De Tiphi Odaxio 238
De Xiccho Polentono 236

LIBRI SECVNDI CLASSIS XI.

Præfatio.

De Italicæ linguæ ſcriptoribus, atque Hetruſca lingua præſtantibus Patauinis 253
De Angelo Beolcho aliàs Ruzante 255
De Angelo Leonico 257
De Antonio Tempo 253
De Benedicto Bordonio 254
De Brondino Paduano 253
De Franciſco Calderio 257
De Galeatio Gatario 254
De Hieronymo Centono 254
De Hyppolito Pontano 257
De Iacobo Antonio Cortuſio 259
De Lucio Paulo Roſello 257
De Marco Guacio 254
De Matthæo Rido 256
De Natali Amulio 259
De Paulo Gazio 256
De Petro Carrario 259
De Petro Gerardo 254
De Sperone Speronò 258

LIBRI SECVNDI CLASSIS XII.

Præfatio.

De claris muſicis Patauinis 261
De Antonio Lydio 262
De Antonio Martorello 263
De Antonio Rota ibid.

De claris muſicis præſentis æui 263
De Franc. Portinazio & reliquis 263
De Hannibale Pat. 264
De Marcheto Pat. 262
De Proſdocimo Beldomando 262

LIBER TERTIVS CLASSIS XIII.

Præfatio.

De Patauinis bello uel pace præclaris, aut alia quacunque ratione memorandis 265
De Achille Boromeo 353
De Accio Eſtenſi 270
De Accio Nouello 272
De Aegidio Fontana legislatore primo Venetiarum 268
De Albergeto Cortuſio 312
De Alberto Botono 336
De Alberto Caligineo 338
De Alberto comite Baonis 298
De Alberto & Antonio Bibijs 337
De Alberto Roberto 326
De Aldebrandino Conſyluio 334
De Aldrouandino & Rainaldo Eſtenſibus 271
De Aldrouandino Campanato 346
De Alexandro Beraldo 351
De Alexandro Bigolino 352
De Alexio Muſaragno & Fulco Montagnono 340
De Aloyſio Buzzacharino 322
De Aloyſio Buzzacharino iuniore ibid.
De Aloyſio & Victorio, & Angleſio Cortuſijs, et alijs ciuibus 310
De Aloyſio Sforzateo 296
De Altero Solimano 343
De Andrea Dente 318
De Andrea Lydio 356
De Andrea Pizzacomino 355
De Antonio Bologna 354
De Antonio Capiuacio 313
De Ant. Comite 299
De Antonio Cortuſio 310
De Ant. Ridio 348
De Archizellino, & Corrado, & Bariſono de Vigontia 325
De Arcuano Buzzacharino 321
De Artuſo Dalefmanino 331
De Aueduto Aduocato 324
De Aycardino Capinigro 312
De Baptiſta Dotto 302
De Bariſono Vigontio 346
De Bartholomæo Abriano 309
De Bartholomæo Capiuacio 350
De Bart. Malfatto 308
De Barth. Zaccho 309
De Beldomando Bobio 338
De Bernardo Buzzacharino 322
De Bonifacio Soncino 352
D: Boriſco Breſcio 337
D: Bozza, & Almerico, & Probo, & Salomone comitibus pagi Noniani 306
De Buzzacharinis 321
De Camillo Malfatto 308
De Capiuacijs 311
De Cardino Capiuacio 347
De Carolo Caſtrio 356
De Carolo Curtio 339
De Cartorijs 329
De Chechо Leonio 319
De Colace Sabionio 356
De Comite Carrarienſi 288
De Comite Ricardo 300
De Comitibus Pat. 297
De Conno Comite Calſonis 305
De Conno Daulo & Lambono Dotto 301
De Conrado de Vigontia 325
Conſules miſsi ad condendum Riualtum 268
Conſules regentes Rempublicam quando ædificatum fuit Riualtum 267
De Conſiluijs 334
De Cortuſijs 310
De Dalefmanino 332
De Dalefmaninis 331
De Daniele Leonio 320
De Daulis ſeu Dottis 301
De Demetrio Comite 298
Diuerſa nomina clarorum uirorum militarium. 347
De Familia Albrici Onariæ 272
De Familia Campiſampetri 289
De Familia Carrarienſium 273
De Familia S. Andreæ 341
De Familia S. Crucis 314
De Franciſco Beraldo & Beraldio fratribus 351
De Francio ſc Buzzacharino 321
De Franciſco Carr. iuniore duce VIII. & de Franciſco III. & Iacobo, & Albertino, & Marſilio filijs 285
De Franc. Carr. ſeniore duce VII. 283
De Franc. Conſyluio 335
De Franc. Dotto 302
De Franc. Fraſſalaſta 312
De Franc. Leonio 319
De Franciſco Sanguinacio, & Ioannino, & Baptiſta, & Franciſco filijs 315. 316
De Friderico Capiliſtio 296

De Prige-

Claſsis XIII.

De Prigerino Capiuacio 312
De Petro à ſancta Cruce 314
De geminis fratribus Limineis 333
De Genuſio Ruteno principe & Naimerio tribuno 269
De Gerardo Campiſamperio 291
De Grompis 328
De Guercio de Vico aggeris 306
De Guera ſancti Bonifacij 300
De Guidone Anoalio 324
De Guidone Lucij Comite 303
De Guilielmo Campiſamperio 292
De Guilielmo Campiſamperio II. ibid.
De Guilielmo Campiſamperio III. 293
De Guilielmo Cartorio 329
De Guilielmo Dente 318
De Guizzolo Maltrauerſo 305
De Hannibale Capiliſtio 296
De Hannibale Capiliſtio iuniore 296
De Hannibale Teſla 353
De Henrico Conſylulo 335
De Henrico Galleto 346
De Henrico Sforzateo 296
De Henrico Trapolino 307
De Hieronymo ab Angelo 353
De Hieronymo Lazara 353
De Hieronymo Leonio 320
De Hieronymo Mirano 355
De Hieronymo Gagliardo 327
De Hieron. Zaccho 309
De Hieremia Caldenacij Comite 336
De Hilario Sanguinacio 315
De Iacobino Carrarienſi duce VI. 282
De Iacobo Carrarienſi 274
De Iacobo Carrarienſi duce V. 281
De Iacobo Grandi Carr. 274
De Iacobo Grompo 328
De Iacobo Panico 326
De Iacobo Papiſauio 307
De Iacobo Sanguinatio 316
De Iacobo S. Andreæ 341
De Iacobo Spinello 353
De Lamboneto Belludo 339
De Ioanne Bolpario 345
De Ioanne à ſancta Cruce 314
De Ioanne & Carolo & Tranſalgardo 294
De Ioanne Peraghino 317
De Ioanne Franciſco Paduana 355
De Ioanne Hectore Dotto 303
De Ioanne Tado 297
De Ioanne Polpiazio 345
De Iordano Sforzateo 295
De Leonardo Malfatto 307
De Leonijs 319
De Limizone Dente 318
De Linguacio de Dente 318
De Litolpho à ſancto Andrea 342
De Luca Leonio 319
De Ludouico Buzzacharino 321
De Ludouico Campiſamperio 293
De Ludouico Comite ſancti Bonifacij 301
De Ludouico Obicio 321
De Ludouico Valle 356
De Macaruffis 334
De Macaruffo primo 334
De Macaruffo II. 334
De Maltrauerſis 303
De Manfredo Daleſmanino 331
De Mmafredo, & Naymerio de Comitibus 297
De Marco Antonio Clemente, cognomento Malfatto 351
De Marino Peraghino 317
De Marſilieto Papiſauio duce IIII. 280
De Marſilio Carrarienſi 233
De Marſilio Carrarienſi II. principe 277
De Marſilio Parthenopæo 341
De Martino Cane Pat. 340
De Matthæo & Bonzanello Cortuſijs 310
De Matthæo Pegolotto 341
De Matthæo Zaccho 309
De Michaele Angelo Chinello & Petro filio 354
De Michaele Liuello 350
De Minio Smanioſo 345
De Monte Pat. 337
De Nicolao Carrarienſi 276
De Nicolao Dotto 302
De Nicolao Maltrauerſo Lucij comite 304
De Nicolao Muſato Canon. 327
De Obicio Eſtenſi 270
De Obicio Rogato 343
De Obilione Picario nobili patritio 266
De Paganino Sala 316
De Parthenopæo Diſcalcio 324
De Paulo Capiuacio 313
De Paulo Dente 318
De Paulo Dotto 302
De Paulo Dotto II. 302
De Paulo Leonio I. 319
De Paulo Leonio II. 319
De Paulo Sermeolio 344
De Peraghinis 316
De Petro Altichino, & Rocho Golanto 342
De Petro Comite Peraghe, & Philip. cum alijs ex ea familia 316
De Petro Cortarodulo 331
De Gagliardo Cittadella 327

Claſsis XIII. XIIII. & XV.

De Petro & Henrico II. & Iacobo Scrouinijs 333
De Petro Grompo 328
De Petro Rubeo 339
De Petro Teſta 354
De Petro Zabarella 325
De quinque uiris ſelectis, quibus omnis ciuitas in armis parebat 346
De Raimundo Solimano 347
De Reginaldo & Henrico Scrouinijs 332
De Ricardo à ſancta Cruce 314
De Ricardo II. comite S. Bonifacij 300
De Rodulo Valuaſorio 330
De Rubeis. 339
De Sacardo Soncino 352
De Sanguinaceis 315
De Schinello comite 298
De Scrouinijs 332
De Sebaſtiano Monteſilice 352
De Siccone Montagnana 350
De Simone Blombiolo aliàs Agelfredo 324
De Solimano Rubeo 339
De Scrouinijs 332
De Thoma Capiuacio 311
De Thoma Cauacio 338
De Tiſolino Campiſamperio 290
De Tiſone Magno 291
De Tiſone Nouello 291
De Tranſalgardis 294
De Trapolino Ruſtica 307
De Vacione Sforzateo 295
De Vbertino Carrarienſi duce III. 278
De Vbertino Grompo 328
De Vberto Vadio 315
De Vgone à ſancta Iuliana 308
De Vigontijs 325
De Vincilao Buzzacharino 322
De Vincilao II. & Pataro Buzzach. 323
De Vitaliano Pat. 266
De Vitaliano Lunizzone 318
De Zacchis 309

LIBER TERTIVS CLASSIS XIIII.

Præfatio.

De claris mulieribus Patauinis.

De Andriana Lanuſij principis uxore 358
De Alba Facia 367
De Alba Trapolina 367
De Allionora Maltrauerſa 360
De Anna Buzzacharina 363
De Aquilina Bonfia 368
De Balzanella Peraghina 361
De Beatrice Eſtenſe 360
De Berta ex Montagnono 358
De Blanca Boromea 367
De Blanca Rubea 358
De Catherina Manzona 364
De Cuniſſa Onaria, & Cecilia Baonia 359
De Daria Baonia 361
De Fina Buzzacharina Franciſci ſenioris Carrarienſis uxore 363
De Fina Carr. Monacha 360
De Hieronyma Miliaria 367
De Iſabella Rauignana puella agreſti 365
De Iulia Anſelma 367
De Iulia Bigolina 368
De Iuſtina Vrbina 367
De Lucia Solis 366
De Magdalena Scrouinia 362
De Maria Carrarienſi 364
De Nigra de Nigris 364
De Petra Scrouinia 362
De Sibylla Bonifacia 365
De Thadea Carrarienſi 391
De Theophila Bebia abbatiſſa 365

LIB. TER. ET VLTI. CLAS. XV.

Præfatio.

De claris pictoribus, cælatoribus, fuſoribus & architectis Patauinis.

De Aloyſio antiquo architecto 378
De Andrea Mantinea 371
De Andrea Riccio ſiue Criſpo 375
De Antonio Minello 376
De Auguſtino Zotto 377
De Baptiſta Ferro 379
De Bellano 374
De Cypriano Fortibrachio 378
De Dominico Campagnola 373
De Franciſco à S. Agatha 374
De Franc. Squarzono 370
De Franciſco Pociuiano 377
De Guariente pictore Pat. 370
De Guerino 378
De Hieronymo Pat. 373
De Iacobo Montagnana 373
De Ioanne Cauinio 376
De Ioanne Maria Muſca 377
De Iuſto pictore 370
De Lancilao pictore 373
De Laurentio Canocio ibid.
De Stephano ab Aggere 373
De Titiano Minio 376

CAPITVM AC NOMINVM FINIS.

BERNARDINI SCARDEONII CANONICI PATAVINI,

DE ANTIQVITATE VRBIS Patauij, & claris ciuibus Patauinis, ad ciues ſuos Præfatio.

QVANTI DECVS ET SPLENDOREM, AC ſalutem patriæ optimus quiſq; facere debeat, Ciues optimi, non Latini ſolùm, uerum etiam Græci & Barbari tum ſcriptis tum exemplis ſæpè monſtrarunt. Quippè qui nihil ueriti ſunt, quum opus foret, pro patria fortunas omnes, & quod in uita mortalibus rerum omnium iucundiſſimum eſt, parẽtes & liberos, quin & ſeipſos igni ferroq;, & certiſſimis, ac grauiſſimis quibusq; periculis exponere, & uitam deniq; ipſam intrepidè pro publica deuouere ſalute. Etenim (ut ſcribit Cicero) quæ ulla poteſt cognatio eſſe propior, quàm patriæ, quæ nos procreauit? Chari ſunt parentes, chari liberi, propinqui, familiares: ſed omnes omnium charitates patria una complexa eſt: pro qua quis bonus mortem dubitet oppetere, præſertim ſi ob id ualde & pro certo illi ſe profuturum ſperabit? Quin etiam ait in libro de Officijs, Si ad perniciem patriæ res ſpectet, ſalutem patriæ anteponi ſaluti patris uelim. Dulce & decorum eſſe pro patria mori, dicit Comicus. Plato quoq; diuinus ille philoſophus, nullam in terris eſſe maiorem charitatem rectè arbitratus eſt, quàm quæ cum patria unicuiq; noſtrum eſſe debet. Quod profectò iurè meritoq; & dictũ, & creditum uideri licet: quandoquidem ſi perſtet uigor patriç, ibi ſanè ſi quam meruimus nominis laudem, propagari latius & ſtare certius poteſt, quàm in priuata cuiuſq; noſtrũ familia: quæ uel diuturnitate temporis, uel ſucceſſionis defectu, plerunq; deficere, ac interire cõſueuit: at patriæ nomen perpetuò ſtat, atq; in omne æuum perdurat: quæ celebrare ciues ſuos, atq; ab interitu eorum memoriam uindicare perpetuò poſſit. Proinde non immerito laudatur Ælij prætoris factum: cui ius dicenti, cum in uertice picus conſediſſet, auruſpexq; ſibi affirmaſſet, ſeruato eo fore, ut eius domus feliciſſimum ſtatum ſortiretur: contrà uerò illo occiſo, infeliciter id quidem ſibi, ac familiæ: patriç uerò quàm fauſtiſſimè ſucceſſurum: tunc is in conſpectu ſenatus, necato dentibus pico, oſtendit ſe incolumitatis patriç, quàm ſui ſuæq; priuatæ domus rationem habuiſſe potiorẽ. Quid de Decijs, qui pro ſalute patriç telis hoſtium ſeſe obiecerunt, & tanquam uictimas dijs manibus immolarunt? Nec ſecus arbitratus eſt Curtius ille Romanus, qui equo inſidens in hiatum terræ patentem prudens uolensq;, præciſa omni ſpe ſalutis, intrepidè pro ſeruanda patria deſilijt prçceps. Nec hic tacẽdus eſt Camillus, oppreſſæ à Gallis patriæ liberator: qui non contentus ea uictoria, ſupplex precari Deos ueritus non eſt, ſi cui deorum felicitas populi Romani nimia eſſe uideretur, ſuam inuidiam non publico, ſed priuato ſuo aliquo incommodo ſatiaret. Quid Græci? (ut de his quoq; aliquid attingam) qui itidem in hoc genere laudis plurimũ floruere. Quid pro patria nõ fecit Themiſtocles, Codrus Rex, Epaminundas, Leonides, & innumerabiles penè alij? qui ob eiuſmodi charitatem erga patriã ubiq; gentium immortali gloria celebrantur. Quid Philenij fratres Carthaginẽſes, qui pro dilatandis finibus ſe uitamq; ſuam Reip. condonarunt, ita ut uiuos arena ad

diſcernendos imperij terminos ſe obrui permiſerint: communi patriæ commodo priuatã propriamq́; ſalutem poſthabentes. Sed quid attinet uetera iſta, & à noſtra memoria nimium longinqua referre? quando & noſmetipſi ſæpe uidimus, & à maioribus noſtris accepimus, multos pro honore patriæ acerrimè decertaſſe: & ultrò ancipitem mortis aleam lubentes adijſſe. Inhæret enim neſcio quomodo in omniũ ferè mentibus, dulcis quædam & ſingularis patriæ charitas: quæ nos ad grauiſſima quæq; ſubeunda facilè impellat. Quis enim eſt, qui iam non grauius ferat patriæ, quàm ſibijpſi, familiæ'ue ſuæ factum conuicium? Ex quo facilè colligi poteſt, quantopere pro uirili ſua honori ac ſaluti patriæ ſtudere quiſq; debeat: & quàm meritò, & à Græcis, & à Latinis celebretur præclariſſima illa Platonis ſententia: Nos nõ nobis ſolum natos eſſe: ſed ortus noſtri uendicare ſibi partem patriam, partemq́; amicos. Quocirca Ciues præſtantiſſ. cùm ego pro ſingulari mea erga uos, & in cõmunem hanc noſtram omnium patriam pietate, nec uobis nec Reip. aut foris armis, aut domi conſilijs melius prodeſſe poſſim, quòd ſacerdotium me ab omni forenſi negotio euocat: annixus ſum patriam ipſam (cum nihil hoc ei me præſtare potuiſſe maius crediderim) meo hoc qualicunq; literarũ ocio, ſtudiorumq́; laboribus (quantum in me eſt) ſtudioſius illuſtrare, & quam meis nequeo, ſuorum ipſammet glorioſis ac illuſtribus ciuium titulis exornare: non ad inanem ullam oſtentationem eloquentiæ meæ, quam in me minus etiam quàm mediocrem eſſe cognoſco: neq; ad aliquam uanam gloriam captandam, quam ſemper quacunq; potui ratione uitaui: ſed ut præcipuo ſtudio, atq; ſedulitate hac mea patriæ omnino aliquid ornamenti atq; utilitatis afferrem. Statui itaq; tam ex antiquis auctoribus, quàm nouis, & tam ex noſtratibus, qui in promptu nobis domi ſunt, quàm ex peregrinis, quicquid pręclari de patria noſtra repererim, & quicquid de præſtantiſſimis noſtris ciuibus, qui Patauij ad hoc uſq; tempus, uel literis, uel armis, uel ingenio, uel alterius cuiuslibet rei geſtæ gloria claruerunt, ſtudioſè breuiq́; percenſere: & non paucos à ſilentio, & à ſqualentis æui ſenio uindicare: magnoperè conferre exiſtimans, ad decus & laudem patriæ, res eius præclaras & magnas, quæ ſparſim in multis hinc inde uoluminibus continentur, uno eas ſimul, (& eo quidem perbreui) uolumine comprehẽdi. Bene enim mereri de Ciuibus meis mihi uideor, ſi eos, prout antiqua eorum gloria requirit, è tenebris in lucem proferam. Hoc nos ſanè illis: hoc nobis: hoc patriæ proprijsq; larib. pro noſtra in omnes beneuolentia debere fatemur. Quod quidẽ non ideo exiguum cuiquam uideri debet, ꝙ is qui hæc tradit, ſit exiguus: ſed pro meo magno in patriã ſtudio, & pro rei traditę magnitudine uideri debet ꝙ maximũ. Quandoquidem nihilo maioris meriti uiderĩ eſſe, adaugere patrię ſplendorẽ ac dignitatẽ, ꝙ ſeruare. Neq; enim magis decorum eſt (ut ille ait) ſtatuam in populi Rom. foro habere ſibi, quàm alteri ponere. Quamobrem, & ſi ſciam quàm arduum, quamq́; difficile ſit, noſtri ſeculi hominib. hoc præſertim tempore, uetuſtis nouitatem dare, & obſcuris lucẽ, & obſoletis nitorem: nihil tamen propterea territus ab inceptis deſiſtere uolui. Quandoquidem magna aggreſſis, nec prorſus aſſecutis, uel tantum uoluiſſe, abundè pulchrum ac magnificum fore cenſendum eſt. Nam iuxta illud prouerbium: Eſt aliquid prodire tenus, ſi nõ datur ultra. Quam ob rem & ſi mihi admodum parua, aut nulla potius ſuppetat dicendi copia, nolui tamen à tam præclaro ꝓpoſito prorſus deficere: quin pro uiribus, ſi non ea quæ requiritur in eiuſmodi re facundia: at eo certè quo poſſum ſtudio, fide ac diligẽtia clariſſimos quoſq; Ciues noſtros ſpeciatim recenſere. Neq; enim tantum laudis huic noſtrę ciuitati tribuendum puto, quòd antiqua ſit: quòd ab Antenore Troiano condita: quòd duplici muro, quòd firmiſſimis atq; ijs quidem ampliſſimis mœnibus cincta, ſplendidiſſimeq́; ac magnificẽtiſſimè introrſum ædificata: quòd pulcherrimis & auguſtiſſimis, ac ſummæ uenerationis diuorum immortalium delubris referta: quòd frumento, uino, oleo cæteriſq́; rebus omnibus, quas mortales appetunt, abundantiſſima: quodq́; ſit publico, eoq; omnium qui in Europa ſunt celeberrimo Gymnaſio, & omniũ bonarum artium ſtudijs, & doctiſſimorum uirorum ingenijs undequaq; inſtructiſſima: quòd magnificentiſſimis priuatorum ædibus ornata, & ſepulchris, pontibus, turribus,

bus,atrijs,perpetuisq́ in tota urbe porticibus peruia,& ampliſſimis foris ſpectabilis:& quòd deniq́ amplis fluminibus & rigidis abundans. Non,inquam,tantū laudis eſt,quòd hæc urbs tot tantisq́ Dei Opt.Max.beneficijs ſit exculta:quàm quòd ſit(ut de Roma ait Maro):Felix prole uirûm, & inprimis literatorum:& ob id meritò,tum ſuis,tum alienis ingenijs maxime celebrāda.Ampliſſima ſane dignitas,ac uera & perfecta laus,& ingēs decus,& eximia gloria ciuitatis eſt ciuiū uirtus.Quis enim eſt qui dubitet,illuſtres uiros maximo eſſe uel ſummis etiam ciuitatibus,ornamento:quum magnas ex eo concertationes inter diuerſas nationes ac ciuitates,aliquādo ortas eſſe legamus? Homerum enim Colophonij ciuem ſuum dicunt:Chyi ſuum: Salaminij ſuum: Smyrnæi ſuum: Rhodij quoq́ & alij ſuum eſſe contendunt. Veronenſes Plinium Secundum Ciuem ſuum eſſe aſſeuerant,Nouocomenſes contrà ſuum.Qui quidem ueriti,ne quando & in altero Ciue ſuo idem forte contingat, Hieronymum Fracaſtorium ſummum philoſophum,optimū medicum, uatem eximium(ut omittamus cætera,publico decreto ſtatua in foro honorificentiſſimè collocata honeſtandum cenſuerunt. Eiuſmodi adhuc eſt etiam Aretinis cum Florentinis de Franciſco Petrarcha contentio.Nobis autem omnino non deſunt certi & indubitati Ciues, quos maxima cum patriæ ac totius poſteritatis noſtræ gloria celebremus:quorum certa & illuſtria apud nos monumenta extant, æternæ memoriæ commendata.Porrò in omni quidem genere laudis hæc noſtra ciuitas tam multos, atq́ tam eximios uiros tulit:ut(unica Roma excepta)nec ulli ciuitati inuideat, nec ulli in eo præſertim genere laudis ſecūda eſſe uideat.Quare ſumma cum ratione factum uideri debet,ſi modo hic à me in unum ueluti cumulū,congeſti inſignes,præclariq́ Patauini Ciues memorētur:ut poſthac tam præſentes,quàm poſteri illuſtres Ciues ſuos ſub uno fermè aſpectu liquidò intueri poſſint:quos & memoria celebrare,& in omni uita poſſint ſibi ad imitandum proponere. Qui quidem hiſtoriæ fructus eſt habendus præcipuus & uberrimus, ut ſcilicet maiorum geſta poſteris quaſi lumen quoddam præluceant: quæ neq́ boni,neq́ mali,quicquam in occulto eſſe omnino ſinant.Quid enim turpius eſſe poteſt,quàm ſi improbos ſecuti ab exemplo inſignium maiorum ſuorum minores aliquando deſciſcant? Accipite ergo optimi ac præſtantiſſimi Ciues, à ueſtro Ciue in ueſtram, ueſtræq́ ciuitatis gloriam, poſt multa tandem ſecula inſtauratam patriæ memoriam:quod ſit perpetuum meæ erga uos,& patriam uoluntatis teſtimonium ſingulare. Hic claros Ciues,parentes,maiores,q́ ueſtros læti lubentesq́ cognoſcite:eorum ueſtigijs fideliter inhærētes: & tum urbis amplitudinem,tum agri totius ubertatem intuentes,Dei Opt. Max. erga uos incredibilem benignitatem intelligite,de tot tantisq́ muneribus ei ſemper gratias referentes. Atqui uerò non dubito adhuc ſupereſſe multa,quæ de hac ipſa patria noſtra præclara dici poſſint:quæ quidem & ſi fortè à nobis omiſſa ſunt:neq́ enim omnia omnino recenſere nos potuiſſe fatemur. Non omnia (ut ille ait) poſſumus omnes. Atqui non equidem arbitror defuturos deinceps,qui aliquando in huiuſcemodi officio nobiſcum acrius ſanè certent,quàm nos ipſi nūc fecimus cum prioribus. Præſtitimus nos quidem patriæ munus hoc,minus fortaſſe cumulatè quàm debuimus,amplius tamen quàm ab homine ſacris literarum ſtudijs occupato expectari debuerat. Verùm ſi ſenſero ſtudium hoc noſtrum qualecunq́ fuerit, uobis probari & gratum haberi:dabo operam,ut & reliqua quæ pari ſtudio ac labore meditor,ueſtris ſubinde auſpicijs nota poſteritati fiant. Valete,meq́ ac meos,& in præſens, & in poſterum uti de patria bene merentes,grato ac memori animo, & benigno(ut par eſt)fauore ſuſcipite,complectimini ac fouete. Patauij,Anno Dominicæ incarnationis,

M. D. L I X.

BERNARDINI SCARDEONII CANONICI PATAVINI,

DE ANTIQVITATE VRBIS PAtauij, & claris ciuibus Patauinis, libri primi & claſſis primæ Præfatio.

DICTVRVS ERGO SIGILLATIM DE ILLVSTRIBVS & claris Patauinorum encomijs, eorū præſertim qui præcipua alicuius dignitatis gloria, aut bello, aut pace inſignes fuerunt: nihil alienū à propoſito mihi uiſus ſum facere, ſi prius quicquid apud antiquos, à præclaris auctoribus de Patauinorum rebus in uniuerſum dictū fuerit: & poſtea quicquid præclari habeatur de ſingulis breuiter recenſuero: preſertim de ijs qui re aliqua memorabili in uita, aut morte notos ſeſe poſteris reddiderunt. Omnem autem antiquitatem Patauij, & clara Patauinorum nomina, enixè, & pertinaci multorum annorū ſtudio, ex cunctis annalibus, tam priſcis, quàm nouis, tam externis, quàm noſtratibus, atq; deniq; ex antiquorum marmorum inſcriptionibus curioſè inueſtigans, in tres libros, & quindecim ueluti claſſes cōtinuata ſerie diſtinxi, exorſus à primordio, & ab Euganeis uſq; ad noſtra tempora: ut deinceps legentibus patebit.

DE CONDITORIBVS VRBIS EVGANEAE.

PRIMVM itaq; omnium ſatis conſtat apud omnes ferè ſcriptores, olim Tranſpadanum agrum, qui in Italiæ finibus mari Adriatico adiacet, & ab æſtuarijs in alpes uergit: ubi hodie Patauiũ uetuſtiſſimi, ſimulq; celebratiſſimi nominis urbs ſita eſt, ab initio tenuiſſe Indigetes: gentem utiq; tũc per omnem Italiam feram & ſylueſtrẽ, poſt diluuiũ à Noe filijs, qui & Ianus dictus eſt, deinceps propagaram: non literis tunc aut armis ſtudentem, ſed ſylueſtribus tantum aucupijs, ſub dio, aut in mapalibus inopem uitam degentẽ: cui pręcipua, uel una tantũ cura fuerat, agere pecora, pellibus indui, carnibus ueſci, caſeoq; & lacte nutriri. His autem facile ſuperatis, & longè illinc expulſis, ea loca Euganei uictores tenuerũt: qui ex inclyto ſociorũ magni Herculis numero fuiſſe perhibentur, longè cæteris præſtantiores. Hi nanq; (ut dicunt quidam) quum ad hæc loca unà cum duce ſuo iſtac trãſituri, ueniſſent, in hac regione manſerunt: uel, ut alij ſcribũt, poſt pręclarũ ducis funus, cum ex eo comitatu paſſim ſibi quiſq; imperiũ peteret, omnes in uarias regiones longè lateq; uagantes, per uniuerſum orbem diſperſi, magnas ſibi urbes condentes, in ingentes populos excreuere. Ex eo numero (ſi Saluſtio credimus) fuere Medi, Perſæ & Armenij. Euganei ergo, ubi amiſſo, uel (ut antea dictũ eſt) dimiſſo duce, huc haud procul à mari Adriatico conueniſſent, locum condendę urbis cœperunt: tum ubertate ſoli, tum collium circum iacentium amœnitate: tum deniq; æris, & calidorũ fontium ſalubritate pellecti. Dicti aũt ſunt Euganei, ex interpretatione Gręci nominis εὐγενεῖς, quod præclaro ortũ genere ſignificat. Huius rei Plinius auctor eſt, in ſua naturali hiſtoria, lib. III. cap. XX. ubi Catonem teſtem citans, ſcribit hunc populum XXXIIII oppida circumquaq; in his locis condidiſſe. Sunt qui dicant Pallũ quendam Theſei filium, in ijſdem terræ partibus, per hæc tempora regnaſſe, & Deorum monitu urbem apud Bragiadanum montem, quem nunc Rubeum appellant, ædificaſſe: dictamq; fuiſſe de ſuo nomine Pallulomiam. Cæterùm etſi hæc & eiuſmodi alia incerta quædam aliquando memorię prodita fuerint, ac olim uulgo fermè recepta: propiora tamen ſunt fabulis, quàm ut pro ueris poſſint hic à nobis aut à quoquã alio probabiliter affirmari. Nec minus quidem uanũ eſſe arbitror ea narrare, quàm ſtultum credere: præſertim cum hæc de uia ſint, ab hiſtoriæ fide, & ab incerto omnino, & imperito prorſus auctore tradita. In his igitur fidem meam non obſtringam, quin per me in tam dubijs rebus, prout cuiq; libitum fuerit, credat. Satis autem manifeſtum eſt, quod & fama publica conſtat, & complurium ſcriptorũ conſenſu probatur: Euganeos urbem iuxta colles habuiſſe: qui Euganei ſubinde ad hæc uſq; tempora appellantur. Quin etiam uicus quoq; ſuburbanus iuxta mœnia ad mille paſſus extat, qui Euganeorum in hunc diem nomen ſeruat, & uulgò paululum primis literis immutatis Burſegana uocitatur: quaſi urbs Euganea, uel à burgo qui Gallicè dicitur uicus: quaſi uicus Euganeæ. Huius antiquitatis ueſtigia, etſi iam uetuſtate ſint prorſus abolita: tamen ſi in his quæ lõginquitate temporis interciderint licet poſteris coniectare, arbitror hos Euganeos à montib. qui Euganei dicuntur, ad hunc uſque uicum Burſeganę urbis longitudinem protraxiſſe. Certum eſt enim olim in Euganeis collibus, Gerionis templum fuiſſe à Græcis conditum: qui in Herculis comitatu ad expeditionem aduerſus Gerionem in Hiſpaniam profecti, eo uicto interemptoq;, abeuntes cum duce ſuo (ut dixi) ad hæc ipſa loca uenerunt: & illic longæ peregrinatiõis pertęſi, & nimio itineris labore defatigati, & à calidis propinqui fontis aquis admodũ recreati, fontem ipſum à proprietate ſuæ linguæ, ſcilicet à beneficio quod in tanto labore perceperant, Aponũ appellarunt: ibiq; primum manſurã ſibi ſedẽ ſtatuerũt. Atqui uerò priſca illa portẽta quę de miraculis, & de portis urbis Euganeæ à pleriſq; circũferũtur, ridicula planè & fabuloſa, & ſupra omnẽ fidem eſſe ab omnib. habentur. Quocirca ne nominãda quidem hic à me eiuſmodi deliramẽta pu-

taui:qui ad fidem, & ad ueritatem tantum hiſtoriæ, non aũt ad oſtentationem fabularum,neq; ad ſtudiũ alicuius uanitatis animũ intendo. Bellum itidem illud,quod inter Dardanũ & Tartarum, regesq; alios in his locis geſtum, in quibuſdã Patauinis annalib.legitur: quis ſanæ mentis eſt,qui uanas,inepiasq; & meras nugas ea eſſe nõ credat:& nihil ad propoſitum noſtrũ pertinere: quando id neq; uerum, neq; uerisimile ſit,atq; omni prorſus fide careat:atq; adeo uetuſtate Gotthica ſordeat, ut nullã omnino uoluptatem,nec cõmodi quicquam lectori ſtudioſo afferre poſſit. Hæc autem(ni fallor)in illis parũ eruditis ſeculis legendi ſtudio, magis quàm docendi gratia finxit rudis antiquitas:quãdoquidẽ ibi,neq; ordo hiſtoriæ,neq; rei geſtæ tempus neq; regũ,neq; ducũ nomina illi ſeculo ullo modo cõueniant: & quę de his dicunt, adeò inconditè atq; inſulſè omnia dicta ſunt(quiſquis auctor ille fuerit)ut nulli ſanè niſi fortè uel ex eo ſolum,quia ſic rudia & impolita ſunt,ipſa ſua poſſint ſorde & incõcinitate placere. Noſtra modo ætas exculta optimis literarum ſtudijs, prorſus ab hac lectione deſciuit:& eiuſmodi rerũ atq; uerborum ineptias, & quicquid uerisimile non eſt,ut indignũ lectu prorſus abhorret,ſtomachatur & damnat. Quare incertis ac fabuloſis rebus,huiuſmodi omnino prætermiſſis, ea tantũ quæ à probatis auctorib. edita, ac potiſſimum approbata ſunt,dicere aggrediamur: atq; in primis de ipſo Antenore Patauij conditore dicamus:qui expulſis Euganeis ad montana loca iuxta alpes, quæ adhuc frequenter habitata Vallis Euganea appellantur: unà cum Henetis Patauium primus ædificauit.

De Antenore Troiano Patauij conditore.

DE Antenore aũt dicturus hic primum referam,quod in principio ſtatim ſuæ hiſtoriæ Liuius noſter de eo elegãter cõmemorat: cuius uerba ſunt hæc: Iam primum omniũ ſatis conſtat, Troia capta,in cęteros ſęuitũ eſſe Troianos à duobus uetuſti iure hoſpitij: & quia pacis reddendæq; Helenæ ſemper auctores fuerunt,omne ius belli Achiuos abſtinuiſſe. Caſibus deinde uarijs Antenorẽ cum multitudine Henetum,qui ſeditiõe à Paphlagonia pulſi,& ſedes & ducem,rege Pylemene ad Troiam amiſſo,quærebãt, ueniſſe in intimũ maris Adriatici ſinum: Euganeisq;,qui inter mare alpesq; incolebant,pulſis, Henetos Troianosq; eas tenuiſſe terras: & in quem primũ egreſſi ſunt locũ, Troia uocatur:pagoq; inde Troiano nomen eſt:gens uniuerſa Veneti appellati. Hæc Liuius. Ex quibus ſatis patet quæcunq; de Antenoris,ac Æneæ proditione ab æmulis traduntur,magis inuidioſe quàm quòd ea uera fuerint dici: ut pleraq; alia ſæpe falſò dicuntur. Ortus eſt autem Antenor ex nobiliſſima progenie Dardani Iouis filij: eadẽ ſcilicet qua & rex Priamus fuerat. Is aũt uir magni ingenij atq; conſilij,ſummæq; probitatis,ac prudentiæ fuiſſe perhibetur: & unus præter cæteros eximiæ hoſpitalitatis. Hic ſiquidẽ cum conſiliũ haberetũ apud Troianos,de interficiendis Gręcorũ legatis,qui ad repetendam Helenam miſſi fuerant,motus pietate Priamũ regẽ adiens à tali tantoq; facinore,graui & honeſta oratione deterruit:& ſic clam pręmonitis legatis,& adhibito fideli præſidio,unà cum rege operã dat, ut ij ſeruato iure hoſpitij, Lacedęmona incolumes ad ſuos,nullã paſſi iniuriã remearent. Qui poſtmodũ ibi, & in tota Gręcia fidem Antenoris,& præconiũ hoſpitalitatis erga ſe,mirũ in modũ & pro merito(ut par erat)uehementer extulerũt:quid is de pace,deq; reddenda Menelao Helena,cum rebus omnibus,quæ ſimul ablatæ fuerant in cõcilio Troianorũ cenſuerit referentes:eademq; & dę Æneæ ſententia & iudicio cõfirmantes. Ambo enim apud Troianos inter pręſtantiſſimos heroas pręcipui habebant:utpote quib. primus locus,& proxima regi ſedes in ciuitate & ubiq; patebat: licet neutris bene cõſulentib.aſſenſus,ob turbam filiorũ Priami pertinaciter aduerſantiũ, in ea re tam neceſſaria pręberetũ. Quocirca eorũ conſiliũ ſic ſpretum Troianis male ceſſit:quandoquidẽ Græci poſt decemnalẽ obſidionẽ per dolũ Sinonis, ſub uaſta mole equi lignei intra mœnia admiſſi,rapinis,cęde & incẽdio Iliũ funditus euerterunt:& in gratiã hoſpitalitatis præteritę Antenorẽ & Æneam cum ſuis,quò uellent, ire illęſos & liberos eſſe uoluerũt. Quod quidem maleuoli nõ in gratiã uetuſti hoſpitij,ſed cõtrã

in

in grauem ſuſpicionẽ occultę proditionis accipiunt. Adnauigauit ergo Antenor in Italiam, unà cum filijs, & Troianorũ atq; Henetorũ copioſa multitudine, & ſuperato Ægeo Ionioq; mari, per Thraciã, Dalmatiã ac Liburnũ ad hæc noſtra littora Timauo flumine ſuperato, in interiorẽ maris Adriatici ſinũ tranſgreſſus eſt: & per Medoacum fluuiũ prouectus in cõtinenti, loco ſaluberrimo, & ſimul fertiliſſimo, pulſis inde non multo labore Euganeis (ut proximè dicebã) Patauiũ cõdidit. Vnde Verg.

Æn. 1. *Antenor potuit medijs elapſus Achiuis*
Illyricos penetrare ſinus: atq; intima tutus
Regna Liburnorum, & fontem ſuperare Timaui.
Hic tamen ille urbem Patavi, ſedesq; locauit
Teucrorum: & genti nomen dedit, armaq; fixit
Troia: nunc placida compoſtus pace quieſcit.

Sunt qui ſcribãt Antenorẽ condidiſſe Altinũ & alia plura oppida in littore Adriatici maris, quod neq; inficior, neq; affirmo, ſicut nec multa alia: quæ quoniã incerta habentũ, tum breuitatis tum incertitudinis cauſa prætermitto. Antenor ergo poſtq; Patauiũ, tum pace, tum bello aliquãdiu rexiſſet, & ſatis fortunatus uixiſſet, tandem ſenio cõfectus Patauij moritũ, ibidemq; ſepelitur. An. mundi quatuor millib. CCVI. Alibi aũt legitur quatuor M.LVIII. Ante Chriſti aũt aduentum M.C.XVIII. Alibi uerò M.C.XLI. Huius ſepulchrũ diu latuit, uerum poſt multa tẽpora, dum apud xenodochiũ domus Dei ſub terra altius foderetur, caſu repertũ eſt, & in eo enſis auratus inuẽtus: quẽ habuit Albert. Scaliger, qui tũc Patauio imperabat, his inſcriptũ carminib. quę eſſent poſteris nota futurorũ præſagia malorũ. Quam rem ne quis cõmentitiã, aut temerè domi natã putet, Albertinus Muſatus magnæ auctoritatis hiſtoricus, qui interfuit pro uero tradit. Verſus hi ſunt, reſpondentibus rhythmis ob ipſam antiquitatem uenerabiles.

Cum ſuper, A, ſumes primum tibi Dardane gramma
Auxilium à ſuperis ſubito tibi numine clama.
Heu Patauum, qui te profugus conſtruxit ab igne
Multoties tali peſti ſubiectæ malignæ.
Mors cita, uita breuis, Patauor in pace uolentes
Viuere, non paſſa eſt, genus hoc fatale ferentes
Admonet & punit nullo diſcrimine ciues.

Obſeruatum eſt enim à multis ſeculis, atq; rerũ exitu cõprobatũ, rectores & principes ab hac uocali, A, denominatos infauſtis caſibus luctuoſos huic ciuitati aliquando fuiſſe. Huius rei opinio primũ firmata eſt, poſt Athilam Hunnorũ regem, Agilulphũ Gotthorũ principem, & Acciolinũ tyrãnum, atq; Anſediſiũ eius crudelitatis miniſtrũ: Albertũ quoq; Scaligerũ, & Andreã deniq; Nerium prætorem Carrarienſiũ. Suſpicor quidem hanc arcam, & hos uerſus ibi, poſt multa ſecula à morte Antenoris fuiſſe appoſitos, eosq; mutilatos eſſe, quos idcirco hic lubens apponendos duxi, ut ſi quis fortè integros emendatosq; rectius habeat, in lucem proferat. Hæc autem arca ingens ſub quatuor columnis pro forib. baſilicæ D. martyris Laurentij anno M.CC.XCVIII. publicè collocata eſt: in qua inſculptum fuit hoc carmen: Louati poetæ ea ætate clariſſimi.

Inclytus Antenor patriæ, uox niſa quietem,
Tranſtulit huc Henetum Dardanidumq; fugas.
Expulit Euganeos, Patauinam condidit urbem,
Quem tenet hic humili marmore cæſa domus.

His de Antenore pro inſtituto noſtro breuiter: ſed (ut arbitror) ſatis appoſitè pro rei ueritate dictis, ad reliqua pergamus.

De multiplici nomine Patauij.

REFERT Seruius Honoratus Grammaticus, Patauium denominatũ eſſe, uel à uicinitate Padi amnis ampliſſimi, quaſi Padauiũ: quòd nulla per ea tempora urbs eſſet fluuio illi propinquior: uel à uolatu auiũ: cœperat enim Antenor (ut Ethnicorum moris erat) omen condendæ urbis à præpeti cycnorũ uolatu, ἀπὸ τοῦ πετῆν, uel à petendo, id eſt,

feriendo,quia urbem condidit,ubi fortè auem telo petierat. Marcus autem Anton.
Sabellicus uir & eloquentia,& auctoritate apud me certè magnus,in C. Suetonij
Tranquilli paraphraſi de uita Tiberij Cæſaris.nullam iſtarũ opinionem ita probat,
quin probabilius eſſe non credat:Patauium à Patauio oppido Paphlagonię eſſe ap
pellatum:quod erat inter Amaſtrũ & Cromam,inſignia eiuſdem terræ oppida. Vn
de Henetos Antenoris comites ueniſſe proximè dicebamus:qui non ſolũ genti,ſed
& nouæ urbi nomen dedere.Quod quidem uerìſimilius eſſe facit:quòd Antenoris
filios poſt mortẽ patris Troiam repetijſſe apud Euſebiũ, & alios inſignes hiſtorio-
graphos legimus.Poſt quorũ quidem receſſum Heneti facti ſuperiores Troianis,ur
bẽ,quæ Antenorea prius dicebat̃,abolito priori nomine,de ſuo oppido unde pro-
fugerant,Patauiũ deinceps appellari uoluerunt.Sed & Padua uocata eſt,à Pado flu
mine haud procul diſtante,quod nomen nunc uulgatius eſt,& in ore omniũ multo
frequentius.Hanc aũt denominationẽ hinc ortam credimus,quòd olim regio Tran
ſpadana,Padua fuerit appellata: & hinc nomen regionis urbi poſtea datũ.Quo pa-
cto intelligere nos oportet,Catulli carmẽ,ubi Voluſij poetæ Patauini,corriualis ſui
carmina carpens dicit:Paduam morient̃ ad ipſam:id eſt,Padum nõ tranſitura.ſed in-
tra fines Padi interitura:& ſi in quibuſdã antiquis exemplarib.non legatur Paduã,
ſed ita Pataui moriẽtur ad urbem.Hanc urbem Pomponius Mela in ſua Coſmogra
phia,ubi de Italia loquitur,appellat Patauium Antenoris.Petrarcha uerò inter recẽ
tiores poetas inſignis,non Patauium,ſed Patauum ubiq; ſcribendum eſſe putauit.
Nec Pataui figuratè à Vergilio pro Patauij(ut Seruius exponit)dictũ credidit,ſed
à nomine,quod eſt Patauũ,deflecti putabat:atq; ita ſemper in ſuo poemate uſus eſt:
& interdũ conſuetudinem uulgi ſecutus,Paduam ſcribit.Sed etiam Ioan.Pontanus
auctor elegantiſſimus in libro quem de fortitudine inſcripſit,& pleriq; alij inſignes
ſcriptores Paduæ uocabulo uſi ſunt. Sed hactenus de nomine urbis ſatis. Supereſt
modo ut aliquid quoq; de Venetiæ nomine, & de ea ipſa regione aliquid latius di-
camus:cuius olim Patauium caput fuit.

De Venetia uarijs nominibus appellata.

VRBS ergo Patauium pro certo condita ab Antenore,ab eius nomine(ut
quidam antiqui ſcriptores memoriæ tradiderunt)primò Antenorea fuit
appellata:regio uerò ipſa in qua poſita eſt,ab Henetis Henetia dicta eſt:
qui(ut paulo antè dicebam)comites Antenoris facti,ei in cõmunem eu
iuſq; fortunę euentũ fugam ſuam ſuppliciter cõmendarunt:& ob id ipſi Heneti unà
cum Troianis,terram Euganeam,quam ſimul iunctis armis ac uiribus ſibi acquiſie
rant,participata potentia pariter incolebãt.De his aũt Henetis(ut Strabo lib. IIII
refert)duplex eſt opinio: quidam enim à Gallis Oceani accolis eiuſdẽ nominis flu-
xiſſe dixerunt.Alij ab Henetis,qui(ut proximè dicebam)poſt bellum Troianũ An
tenore duce,curſum huc è Paphlagonia tenuere:quod quidem multo probabilius
eſſe uidetur,& propterea ab omnibus fermè receptum.Antenor ergo Troianorũ,ſi
mulq; Henetorum huc fugas tranſtulit.At ubi primum litori ex Adriatico mari huc
appulit,ad perpetuũ fœderis robur,atq; ad duorum populorum amicitiam arctius
coniungendam,de ſuo nomine urbem ipſam Antenoream nũcupauit. Regionem
uerò de ſociorum nomine Henetiam dici uoluit. Verùm quo ex duobus populis,
unis mœnibus acceptis,Reſpub. felicius addito diuino auxilio coaleſceret,ædem
Concordiæ,ubi nunc celebre diuæ Iuſtinæ cœnobiũ uiſitur,ædificauit: in qua Tro
iana arma(ut Vergilius teſtatur)affixiſſe perhibetur. Nec ſecus poſtea Æneas ille
Vergilianus,qui ubi in Italiam adnauigauit,factus Latino regi ſucceſſor,gentem il
lam Italicam,quæ prius Aborigenum dicebatur:ut eum Troianus certa pace coale
ſceret,ad tollendam factionem, quæ ex nominis diuerſitate (ut fit) ſuboriri faci-
le poſſet, tam Aborigenes, quàm Troianos, communi uocabulo de Regis no-
mine omnes Latinos appellari uoluit.Quo cõſilio factũ eſt,ut Aborigenes neq; be
neuolentia,neq; fide,neq; ſtudio erga Æneã regem Troianis ullo unquã pacto cede
rent.Verùm aliquãtiſper iam à re noſtra digreſſi,ad propoſitũ redeamus.Regio igi

tur illa quæ latè prius ab Euganeis tenebat: & quæ poſtmodũ Venetia eſt appella-
ta, incipiebat olim à Mincio amne, ad Tiliamentũ uſq; in Adriaticum mare, ſub ſi ni
bus Italię. Hanc aũt M. Portius Cato ita diffinit. Venetia, inquit, eſt omnis ora circa
ſinũ maris poſt Hyſtriam, uſq; ad Padi oſtia. Plin. aũt lib. III ait, Sub Venetiæ nomi
ne cõprehenditur omnis regio ab Hyſtria ſecundũ maritimã orã uſq; ad Rauennã.
Ab Henetis ergo, Henetia primùm, deinde uerò Venetia dicta eſt: quod nomen ad
huc ſtaret, niſi & Latinis nominib. ſicut & rebus, crebræ Barbarorũ irruptiones, cre
bram etiam mutationem nominis attuliſſent: idq; non ſine ſumma Latini ſermonis
pernicie. Nam aliquãdo dicta eſt Gallia Ciſalpina: interdũ Gallia Togata: eò quòd
hanc Italiæ partem quondã Galli maximè coluerint, & in ea multas urbes & oppi-
da condiderint. De hac quoq; regione idem M. Portius Cato in lib. Originum. Ve-
netis, inquit, cũctis prima origo Phaethontea eſt: quæ Græcis occaſionem menti-
endi de Phaethõte & Eridano præbuit. Poſterius mixta eſt his nobilis ſtirps Troia
na, ex qua Patauium ſuo conditore inclytum. Omnia ſub alpib. Tranſpadana loca
priſci conuenæ Thuſci miſſis colonis tenuere: ab hisq; multa loca nomina retinent.
Plura aũt deleuerunt Galli, qui primi Aronte Cluſino duce alpes tranſcenderũt, &
ſenſim ab omni Gallia Ciſalpina Hetruriam pepulere: ab hisq; nomẽ ſortita retinet
Gallia Ciſalpina. Hęc ille, & alia multa, quę de hac regione ibidem ab eo memoran
tur. De hac ipſa regione multa quoq; Polybius hiſtoriarum lib. II refert. Et Dion hi
ſtoricus lib. XLI. ſcribit olim Patauiũ fuiſſe Galliæ urbẽ, etſi nunc Italiæ: & id pro-
bat teſtimonio Ciceronis, qui in XII Philippi. ſic ait: Vt omittã reliquas partes Gal
liæ, nam ſunt omnes pares: Patauini alios excluſerunt, alios eiecerunt miſſos ab An
tonio, & reliqua. Aliquando etiam à Romanis nuncupata eſt Italia Tranſpadana:
quòd trans Padum fluuium celeberrimũ ſita eſt. Vnde & Gell. lib. XV. ubi Cornelij
auguriũ refert, Res, inquit, accidit Patauij in Trãſpadana Italia memoria digna, &c.
Inſuper auctore Blondo Flauio à Ro. Eccleſia uocitata fuit aliquando Dalmatia ſu-
pra mare, à uicinitate Dalmatiæ: quæ eidẽ mari Adriatico cõfinis eſt. Nec me latet
hanc ipſam regionẽ à poetis etiam Elicaoniã appellatam, Martiale poeta ita dicẽte:

Lodices mittet docti tibi terra Catulli:
Nos Elicaonia de regione ſumus.

Ibi Calderinus interpres exponit Patauina, dicens: Elicaoniam finitimam Pam-
phyliæ, ſocios dediſſe Antenori profugo Patauij cõditori: & propterea ſicut ab He
netis Henetiam, ita ab Elicaonibus etiam Elicaoniam à poetis dictam. Idem quoq;
poeta alibi expreſſius ad Clementem poetam Patauinum dicit,

Si prior Euganeas Clemens Elicaonis oras,
Pictaq; pampineis uideris arua iugis. Et cætera.

Quantum uerò Calderino circa hiſtoriam huiuſce rei credendum ſit, hoc loco
pro ſe quiſq; ut uelit, iudicet: aliam ego interpretationem non afferam. Anno autem
à Chriſti ortu, D. V. Longobardi cum occupaſſent Italiam, Venetiam, Liguriam &
Æmiliam, fecerunt ex his tribus unicam prouinciam: quam Lombardiam poſtea
uocitarunt. Intra fines autem Venetiæ, ſecundum Ptolemæum, omne ſolum, quod
eſt poſt Padi fluuij & Adriæ oſtia à meridie uſq; ad oſtium Tiliamenti fluuij & Na
tiſonis, ad Septentrionem cõprehenditur. Iſtria uerò, ubi poſt flexum maris Adria-
tici eſt Tergeſtum, Parentium, Pola & Neoſanctium. In finibus autem Italiæ urbes
mediterraneę ſunt, Pucinum, Pinguentum, Altinũ, item Carnorum regio, Foroiu-
liũ, Concordia, Aquileia: omnes coloniæ Romanorũ. Propriæ uerò ipſius Venetię
& certę ſunt hæ: Bellunũ, Opitergium, Altinum, Vincẽtia, Acelum, Atheſte, Adria,
Patauiũ. Hæc ille. Ponit etiã idem auctor ſub Venetia Genomanorũ ciuitates: quæ
ſunt, Bergomum, Forumdinguntorũ, Brixia, Cremona, Verona, Mantua, Triden-
tum, Butrium. Similiter & Berthunorum, ſub occaſum Venetiæ, Vaunia, Carra-
ca, Bretina, Anaunium, confines Inſubribus. Cui ergo mirum uideri debet, ſi
Strabo ſcribat Patauium miſiſſe ad bellum aliquando centum & uiginti millia mi-
litum, cum eſſet caput prænominatarum ciuitatũ, uniuerſęq; Venetiæ. Ab iſta ergo
Venetia deriuarũt nouæ illæ Venetiæ, in æſtuarijs Adriatici maris ſitæ, ſupra quam

credi poteſt ampliſſimę, tantoq; iam imperio & opibus auctę, ut totam nunc fermè Venetiam uſq; ad Inſubres, tranquilliſſima pace ſua ſub ditione gubernēt: ita ut imperiū & hoc præcipuū nomen hæ ſolę nunc merito ſibi uendicent: & propter quandam excellentiā iſtius urbis incolæ ipſi ſoli Veneti nuncupanť. Horū inclyta Reſp. nunc terra, mariq; longè lateq; imperans, ab optimatibus & patricijs multa prudentia, ſumma iuſticia, admirabili concordia cū maxima ſapiētia feliciter adminiſtratur & regiť. Quòd aūt hęc feliciſſima Regio modo uulgatiſſimo nomine Marchia Taruiſina dicať: ſi quis quęrat, & de tam abſurdo & barbaro Marchię nomine, quod eſt in frequētiſſimo uſu, admireť, breui accipiat. Etenim dum id ego quoq; demiror, & nō tam de Marchię nomine ꝙ de Taruiſij titulo rei nouitatem mecū animo uoluto, fortè fortuna incidi in Italiā inſtauratā Blondi hiſtorici haudquaquā ſpernendi: ubi idipſum ita ſeriò pertractat, ut curioſo quantūlibet lectori in eo ſatisfacere omni ex parte poſſit. Vocabulū enim Marchiæ, Longobardorū uocē fuiſſe affirmat, dicens: Longobardis Italiæ imperantib. duas tantū regiones fuiſſe, quę ad poſteros iure ſucceſſionis tranſirēt: quod Marchionatus eis in ſua lingua ſonat. Altera quidē erat Picenū, & dicebať Marchia Anchonitana. Altera uerò Venetia, & dicta eſt Marchia Taruiſina: quòd in his urbib. duo pręcipuè Longobardorum principes regnū haberent, atq; ibidem habitarent. Reliquę uerò Italię regiones amicis ducibus, & annuis magiſtratib. regebantur: in quibus nullū ſucceſſionis ius poſteris foret. Hæc ab illo eo loco latius, nos reliqua proſequamur, & quàm ſcitè urbs hæc noſtra hoc in loco condita fuerit, priſcorum auctoritate probemus.

De ſitu Patauij & eius ornamentis.

SITVM eſt autem Patauium in plano, amnib. undiq; dextra læuaq; longè lateq; irriguū, & ab Euganeis collib. amœniſſimis eiſdemq; fertiliſſimis ſex tantum paſſuum millib. diſtans: à mari uerò & à portu duodeuiginti: quò habet nauigationē per Medocum fluuium, & partim per maritimos lacus. Qui quidē portus olim cum fluuio eodem nomine Medoacus, nunc aūt Metamaucū dictum eſt. Etenim neq; inconſultò, neq; inauſpicatò Antenorē prudentiſſimum uirū in eiuſmodi ſitu condidiſſe hanc urbem credi par eſt: quandoquidem & priſci illi Iudęi (ut refert eximius auctor Euſebius lib. Euangelicæ pręparationis 11) moniti diuinitùs, Metropolim ſuam Hieroſolymam à mari diſtantem multis paſſuū millibus cōdiderunt. Et Plato diuina penè ſapientia pręditus idem conſiliū ſecutus, quam in ſuis legibus urbem condi uult, in continenti præcipit collocandā: & decē ſaltem paſſuum millib. à mari diſtantem: quę tamen portū habeat quàm optimū, agrumq; fertiliſſimū: nec alteri nimiū uicina ſit ciuitati. Maritimā (inquit ille) cōdere non debemus, ne alienis morib. uarijs, uilibusq; facillimè corrumpatur. Fieri namq; ſolet, ut huiuſmodi ciuitatum mores efficiātur corruptiſſimi, propterea quòd cum mercib. peregrina itidem uicia ſoleant à negotiatoribus importari. cum aūt per decem tantū millia paſſuum diſtat, optimè portuoſa, nec iucūditate caret, nec utilitate maris priuatur, nec cōtractam alienis moribus nequitiam admittit. Hæc ille. Quod aūt ad munimenta urbis attinet, Patauium una eſt nunc in tota Italia urbs omniū maxime munita: utpotè populo frequens, lataq; & profunda foſſa, aquis fluentibus repleta, craſſisq; & firmiſſimis, ac ualidiſſimis mœnibus cincta: adeò ut nec ab hoſte penetrari, nec à tormentis dirui aut ſubuerti ulla ui poſſint. Quin potius ut inſpectis his monumentis, quilibet hoſtis horreat, ac mox diffidens perterritus abſcedat. Nam ſi exteriora munimenta nouorum murorum in imo fundo poſita ſpectes, facilè credideris, nullis eſſe arietibus, nullis machinis, nullis deniq; tormentis peruia. Si uerò introrſus ſuſpicias altitudinem mœnium uetuſtorū, nulla ui, nullis ſcalis omnino ſuperandam iudicabis. Duplici ſiquidem muro cingitur: quorum altero ualidiſſimè muniť, altero uerò etiā ſpecioſius exornať. Intra hæc mœnia anno Sal. M.D.IX. ante bellū Maximiliani Cęſaris numerabanť domus ſeu familiæ, ultra quatuor millia: extra uerò mœnia in ſuburbijs ſeptē portatū, ultra tria millia: quæ quidē hoc nouiſſimo bello partim ab hoſtibus eodem anno incenſę ſunt: partim poſtmodū iuſſu

Veneti ſenatus ad tutandã urbem,& ad dilatandũ pomeriũ,unà omnes dirutę & de
molitę fuerunt,ut longè lateq; urbis ꝓſpectus undiq; à mœnib.mille paſſus pateret:
ne quid hoſtis habeat omnino,ubi prope mœnia ab ict.b. tormentorũ aut protegi,
aut latere ſecurus poſſit.Ineſſe aũt dicit̃ in eo ſpacio uaſtitatis circa mœnia quatuor
decim millia iugerũ,ſeu camporũ,intra quos fines inerant monaſteria monachorũ
quatuor,uirginũ ſex:quę omnia intra mœnia recepta ſunt,exceptis Carthuſiẽſibus
qui aliquanto longius à mœnib.ſeſe locauerunt:& Camandulenſibus, qui ſe cõmo
dè ad ſuos Venetias prope Murianũ tranſtulerũt.Erant inſuper in eodẽ ſpacio foris
circum mœnia,baſilicæ ſacræ quinq;,& xenodochia ſeptem.At ſi quęras de populi
frequentia,proximis annis cenſi ſunt XLV millia:ſi uerò de ædificijs,& publicis &
priuatis ſcire deſideras,efferunt̃ in primis ſpecioſiſſima pleraq;,qualia uel rariſſima,
uel nulla hodie in Italia uiſuntur.Habet enim prætoriũ ſpecioſiſſimũ,& forũ iuris di
cẽdi magnificẽtiſſimũ,quod à quatuor partib.quatuor latiſſimis ſcalis aſcendit̃, ad
mirabili cõtignatione,& plumbeis laminis opertũ,ac peruaſta magnitudine tam la
tum,& talib.ac tam uarijs picturis exornatũ, ut nullum in orbe latius aut pulchrius
eſſe credat̃.Extat & regia olim principũ Cartarienſiũ in media urbe,ſed X latericijs
arcubus ab occidente peruijs mœnib.iungitur,quę interiorem totius urbis partem
circundant,& in arcem perducunt.Hic ędes & cœnacula uiſuntur ampliſſima,cum
ſpecioſiſſimo atrio,ac interiorib.conclauijs,cui circũquaq; latiſſimæ adiacent areę,
una ab Aquilone.altera à meridie,quæ præcipua eſt laterib. ſtrata,& excelſis ædib.
uallata, ad uſum Ciuiũ,& ad equeſtrium ludorũ exhibendorũ concurſus pro aptiſſi
mo theatro habita. huic adhęret inſignis porticus,& curia publici conſilij nobiliſſi
ma,colũnis marmoreis ſuffulta,& uiuo ſaxo,ſectiſq; et quadratis lapidib.cõſtructa,
& plumbo ingenioſa architectura cooperta.Habet & alias ædes ſpecioſiſſimas,tur
res item inſignes,cùm priuatas,tum publicas:habet multiplex forũ,pręſertim uina-
rium,lignariũ,paleariũ & piſcarium.habet macellũ ampliſſimũ,& forum boarium,
plusq; mille paſſuũ circuitu patens:quod olim campũ Martium,nunc pratum uallis
appellãt.Eſt etiã aliud pratum nulli pręterea uſui,niſi ad paſcendũ & ad exhibendũ
liberũ imminẽtis arcis conſpectũ: & ob id platea Caſtellana uocata.Habet & aliud
forum,quod olim Carbonariũ,nunc ab ædib.uicinis Forciatæũ nũcupatur,nulli rei
deſtinatũ.Habet & lapideos pontes circunquaq; admodũ ſpecioſos duo de quadra
ginta.Non deſunt pręterea & multa alia pulcherrima ædificia,tam publica q̃ priua
ta,nõ porticus,non arcus,nõ portus, non arx ſatis ſpecioſa & munita:adſunt alia de
niq; multa,quæ florẽtiſſimæ cuiq; ciuitati ſummo poſſunt eſſe decori.De hac ipſa re
in ſua Italia inſtaurata Blõdus hiſtoricus tam copioſè diſſerit,ut præfari ita coactus
fuerit.In hac(inquit)urbe deſcribenda,ſi ſolito prolixiores erimus,ſua nos dignitas
excuſabit.Nullam enim ædificiorũ pulchritudinẽ pręſertim publicorũ,in Italia ſibi
ſimilem eſſe tenemus.Hæc ibi Blondus.Erat olim urbis huius circuitus murorũ tri-
plex:at nunc geminus tantum.Primus aũt murorũ ambitus ſex & ducentorũ paſſuũ
millia cõtinet,intra ſex ſpecioſiſſimas portas.Secũdus uerò circa tria millia eximiæ
altitudinis amœniſſimo circũquaq; flumine cinctus:quatuordecim pub. portis & to
tidẽ lapideis põtib.peruius.ſup quẽ in uniuerſo circuitu patet iucũdiſſima deãbula
tio, q̃ binos admittit intra parietes à caſu utrinq; ſecuros.Nõ minus etiã honeſtãt ur
bẽ hãc præclariſſima ac magnificẽtiſſima monaſteriorũ ędificia, ex cũctis ferè ordi
nib.ac cœnobitarũ familijs Chriſtianę religiõis:de quib.ſigillatim paulò inferius co
pioſè dicet̃.Nec pręteriri omnino debet florẽtiſſimũ huius ciuitatis Gymnaſiũ,toto
orbe celeberrimũ: profeſſorib. & omniũ liberaliũ artiũ doctorib.inſigne, & multis
priuilegijs,& honeſtiſſimis titulis à ſummo Pont. & ab Imp. Auguſto,& ab inclyto
Venetorũ ſenatu decoratũ.Quò ex tota penè Europa,atq; ex omnib.Chriſtianorũ
ꝓuincijs frequẽtiſſima iuuenũ multitudo cõfluit,cauſa diſcendarũ legũ,ſiue theolo
gię,aut medicinę,uel philoſophię cunctarũq; optimarũ artiũ,& cuiuſcunq; diſcipli
nę,tã Græcè,q̃ Latinè,ueluti ad unicũ omniũ literarũ emporiũ. Vbi uelut in prępa
rata omniũ ſtudiorũ officina,ſemp̃ adeſt caterua innumerabilis ſtudioſorũ iuuenũ:
& doctiſſimorũ uirorũ docentiũ in omni doctrina,& ſtudiorũ genere & pręſertim
è noſtris

è noſtris ciuibus:ita ut parum ſit opus peregrinos,aut aduentitios prælectores cō-
ducerè. Accerſuntur tamen undiq; amplo ſtipendio(quum res exigit)ad Gymnaſij
ſplendorem,clariſſimi quiq; tam utriuſq; iuris,quàm medicinæ & philoſophiæ do-
ctores clariſſimi. Hoc autem Gymnaſium primò à Carolo Magno cœptum ſcripto
res plęriq; autumant,& deinde poſt aliquot ſecula per Fridericum II. cùm eſſet Ro
manæ Eccleſiæ infeſtus,ex urbe Bononia Patauium translatum:anno à partu Vir-
ginis M. CC. XXII. Atqui uero poſt XL annos, pacatis rebus, inſigni diplo
mare à ſummo Pontifice Vrbano IIII. comprobatum fuit, quod Fridericus Cæſar
antè ſtatuerat. Interea uerò dum hæc ſcribimus,in unis ędibus extruuntur atq; exor
nantur omnium artium liberalium, atq; utriuſq; iuris ſcholę,ſpecioſiſſimis ędificijs,
& inſigni atrio,multo quidem magnificentiores,longeq; præſtantiores,& duplo ca
paciores prioribus. Sunt item ſtudentib. in hac urbe ædes aliquot ampliſſimæ,quæ
uocantur collegia,gratis ad eorum ſuſtentandam inopiam deputatæ, qui anguſtia
rei familiaris premuntur. Eſt in primis iuxta templum D. Antonij cōfeſſoris exími-
um collegium,quod Foroiulienſium nominatur,à Pileo de Prata,Cardinali & epi-
ſcopo noſtro conſtructum:ubi ſuper ianuam legitur hoc epigramma,

Atria quanta uides ſinuoſos flexa per arcus
Dedita diuinis ſtudijs & canone ſacro
Magna comes Pratæ Pileus dedit inclytus heros
Cardine pontificum,celſos operatus honores
Mille quadringentos,bis dennos auxerat annos
Partus uirgineus cum mœnia ſtructa quierunt.

In eadem regione eſt collegium Feltrenſium. Apud pontem Coruum eſt
collegium Spinellium, & ibi propè eſt collegium Riddium. In uico autem Vi-
gnalium eſt collegium dictum Campionis. Apud ſanctam Catharinam eſt an-
tiquum & ſatis opulentum, & complurium ſcholaſticorum ex Neapolitano re-
gno præſertim uenientium capax. Iuxta pontem Molinarium eſt domus am-
pla & ſpecioſa, à Thoma Philologo Rauennate medico proximis annis ſcholari-
bus liberaliter deputata. Aliud item collegium Brixianorum eſt apud ſanctam Lu-
ciam. Erit quoq; propediem collegium nouum, ſolis Græcis è Cypro uenientibus
communicandum,ex legato N. Archiepiſcopi Gręcię. Eſt inſuper hîc ſchola gram
maticalis publica,in qua pubes ſtudioſa,tam in Gręca quàm in Latina lingua gratis
ualeat erudiri, hac ætate erecta ex Hannibalis Rugerij iureconſulti legato. Habe-
tur item in hac ciuitate hortus ſphæricus, amplus & irriguus, omni genere herba-
rum medicinalium conſitus,pro inſtruendis iuuenum ingenijs in re herbaria à me-
dicis præparatus:opus ſanè egregium & ſingulare, Franciſci Bonefidei phyſici cla
riſſimi inuentum:& à ſenatu Veneto,referentibus Patauini Gymnaſij curatoribus,
Sebaſtiano Foſcareno,& Nicolao Theupulo ampliſſimis uiris,& in Rep. Veneta
ſummis,magiſtratibus claris,comprobatum. Sed de his ſatis. Circundatur autem ac
nauigatur urbs Patauium à duabus regionibus, duobus ſatis magnis fluminibus:
quos ambos Medoacos Plinius uocat. Nos autem unum Breniam, & alterum Ba-
chilionem, qui ante quingētos annos Retronus uocabatur,appellamus. Ferunt au
tem primò ante excidium Athilæ urbem Patauium à læuo latere fluminis ad Oriē-
tem ſtetiſſe:ubi uicus Ruthenæ appellatur:ex eo poſtea Ruina uocatus. Poſtmodū
uerò urbs ędificari cœpta eſt ab altero latere fluminis paluſtri ſolo,ubi nunc forum
& templum Cathedrale eſſe conſpicitur. Fines autem totius agri Patauini olim lati-
us,nunc his terminis diſtinguūtur. A meridie procurrit Atheſis flumen celeberrimū
ex agro Veronēſi. A' Septentrione Muſo paruus amnis dilabitur,iuxta agrum Tar
uiſinum. Ab Oriente æſtuaria, fineſq; Venetiarum. Ab Occidēte autem colles Eu-
ganei,& ager Vicentinus,ideoq; perueteri ſigillo Patauinæ Reip. ubi eſt forma an
tiquæ urbis,hoc carmen Laconicæ breuitatis ære inciſum legitur,quo urbs ipſa lo-
quitur: MVSO, MONS, ATHESIS, MARE, CERTOS DANT MI-
HI FINES. Omnis autem circuitus huius territorij patet centum & octoginta
paſſuū millia:in quo ſpacio pagi ſeu uillæ tercentū & quadraginta ſeptem inſunt:in

quibus

quibus octingẽta camporum millia metiri licet: quorum quarta pars eſt, partim nemoroſa, partim paluſtris & inculta. Hoc anno tamen M. D. L V I I I. conſulto Veneti Senatus cœptum eſt omnes paludes, quæ ad radices collium Euganeorum ingentes aderant, aperto meatu, in mare, ſub altero fluuio, ſpecu ſubterraneo, demitti, & ualles ſiccari, & canneto incẽſo et euulſo ad cultum reſtitui, & ſimiliter effodi cœptum circa ualles reliquas, ut exiccatæ in mare defluãt, effoſſo & aperto Gorzonio obice impenſis priuatorum dominorum, Nicolao Zeno patricio Veneto Catherini filio Senatuſconſulto ad id præfecto: quod erit maximo dominis earum uallium lucro, & Patauinæ ciuitati ingenti commodo. Hactenus de ſitu urbis, & eius ædificijs & ornamentis ſatis breuiter ad propoſitam materiam dictum: deinceps uerò de agri fertilitate et de ſitu, eadem breuitate dicamus: ut poſtmodum ad ea, quę à nobis reſtant præſtanda, commodius tranſeamus.

De fertilitate & commodis urbis & agri Patauini.

QVATVOR agrorum genera, qui de re ruſtica & agrorum cultu tradunt, adnumerare ſolent. Seminarium uidelicet conſitum, paſcuũ & hortenſe. Hæc omnia ciuitati huic Patauinæ pleno (quod aiũt) copiæ cornu mater natura cõceſsit, ut nihil præterea uel à quouis auidiſſimo populo deſiderari meritò poſſit: quandoquidem ſua copia non modo ciuiũ ſuorum, ſed et aduenarum uſibus abundè alimenta miniſtret. Quin etiam Patauini agri tanta eſt fertilitas; ut ex abundanti frugum copia uicinis quoq; ciuitatibus abſque ulla ſuorum ciuium inopia, quæ ad uſum uitæ neceſſaria ſunt, largè multa ſuppeditet. Habent enim Patauini agros ſuapte natura frugiferos, ac fertiles admodũ, ſed diligenti colentium cura, prout loca exigunt, redditos multo etiam meliores. ubi nam Ceres lætior? uel ſi alicubi exuberantior, ubi æquè par probitas? Vbi pomorum ac fructuum omnis generis ſylua feracior? Vbi paſcua ſalubriora, ac pabuli copia tum gregibus, tum armentis paratior? Celebris eſt fama lanarum, pannorumq; Euganeorum. Propterea Patauij inter præcipuas artes eſt lanificium: quod eſt quotannis ſexcentarum librarum millia, & amplius. Vbi præterea oliua præſtantior, aut delicatior? Vbi denique pulchriora montium iuga? uel quæ tanto cultu undequaque excolantur? uel quæ tanto ciuium ſolatio ac iucunditate uiſantur? quatenus amœnitas, & fertilitas in his terris æquo fauore, & pari ſtudio inter ſe certent. Ideirco non ab re Martialis poeta ingenioſiſſimus (ut ſuprà diximus) appellauit hanc regionem arua pampinea picta iugis. Etenim picturæ ſimilitudine exprimit maximum collium iſtorum ornatum. Generoſitatem autem uini Patauini, ſuperfluum eſſe puto referre: ſiue dulce aut auſterum, ſiue tenue aut denſum, ſiue lene aut acutum, ſiue album aut nigrum, ſiue rubrum aut fuluum quæras? Quid uenationes, aucupia & piſcationes commemorem? Dicant nunc Ferraria, Bononia, aliæq; ciuitates circum uicinæ, quibus lacus ingentes, & amnes Patauini ſuis piſcationibus non fermè minus quàm Patauio piſcium copia ubertim deſeruiunt. Quid lignationem, atque ad omnem fabricam omnimodam materiam, uel ex proprijs nemoribus uel aliunde ex uicinis alpibus, per commodos amnes facilè aduectam? quid denique reliqua omnia ad humanæ uitæ commodum? quæ quidem cum in promptu ſint, omnibus diffuſius commemorare nihil neceſſe eſt. Cæterum parum uideri poterat agri tanta felicitas, niſi & uehendi & reuehendi ex agris opportuna mitiſſimorum fluminum nauigatione hãc eandem ciuitatem natura dotaſſet. Nam ut in nullis rebus ulli urbi Italiæ cedit: ita & in hoc uno omnibus maxime præſtat: quod per totum fermè agrum nauigijs æquè ac plauſtris, toto anni tempore uecturæ opus commodè exerceri poſſit: ſiue fructus ex agris uectare ad lares patrios uelis, ſiue per maritimas regiones in externum ſolum & in urbes alias: ſiue præter fruges, alia quæpiam humano uſui neceſſaria transferre ſurſum ac deorſum cupis. Nullus enim agreſtis uicus ultra quinque paſſuum millia diſtat à flumine: quanquam alioqui ab ipſa urbe longius abſit. Quid ad conſtruendas domos abundantiam calcis, laterum, lapidũq; ac tignorũ copiam referam? quorũ omnium uſus ſic perfacilis atq; in promptu eſt:

quando hæc omnia non multo labore, & parua impenſa, ex alienis etiam regionibus (ſi opus eſt) fluminum commodo facilè aduehantur. Sed eſto quòd alicubi terrarum hæc eadem æquè parata fuerint. Vbi nam tanta aeris temperies? & ſimul ſaluberrimorum fontium ac thermarum, calidarumq; aquarum uis, ad multiplices peſtes morboſq; curandos? Videas ſic leproſos, claudos, ſtupidos, aliáue quauis ægritudine detentos, aut male affectos, uel limi ſalutiferi fotu, uel balneorum tepore, aut cauernularum æſtuantium calore, aut ſalutiferæ guttæ decidentis attritu, aut ſulphureæ aquæ hauſtu citiſſimè conualeſcere. Certum eſt his aquis lepram mundari, conſolidari membra, curari ulcera, & totum corpus alioqui incurabile mirabiliter priſtinæ incolumitati reſtitui. Cæterũ quoniam hactenus generatim de laudibus & commodis urbis Patauij, & agri circumiacentis ſatis ſuperq; diximus: reſtat deinceps, ut nominatim de municipijs & uicis territorij, quę ſunt fuerúntue ciuitati noſtræ aliquando ſubiecta, dicamus.

Septem oppida Patauina inſignia.

De Caſtro Baldo.

SVBIACENT hoc tempore municipali iure Patauio oppida ſeptem inſignia: ad quæ à Senatu Veneto pro iure dicendo ex patritijs Venetis prætores quotannis mittuntur. Suntq; ſex alij præcipui uici, ad quos à Patauinis ex proprijs ciuibus annuatim ſinguli uicarij deleguntur: qui infra decem libras tantum habent iuris dicendi poteſtatem. Eſt ergo in finibus agri Patauini ad meridiem, ut hic incipiam, Caſtrum Baldum: circa quod paſcua tantę fertilitatis adiacent, ut prata ſingulis annis quater falce demetantur: adeo ut perticas pridie humi ſtratas, poſtridie obortum gramen obtegat & occultet: & ob id equorum ibidem generoſa armenta maximè educantur. Is enim omnis tractus latiſſimis pratis abundat, & uallibus ad hæc quàm maximè idoneis. Propterea in hac regione opinor fuiſſe olim, ut in præſenti ſunt, latiſſima ac fortiſſima alendis equis paſcua: ubi Dionyſius Siciliæ tyrannus egregium educandorum equorum ſemen habere uoluit: quod ad equeſtre certamen tolleret, & in militiã duceret. Quamobrem apud Græcos equinę prolis nobilitas in Venetis manſit: & ibidem per longa tempora huiuſmodi propago inde ſibi nomen uendicauit. Hæc ferè ad uerbum Strabo. Hoc autem oppidum eſt in finibus agri Patauini ſuper Atheſim, olim à Patauina Repub ædificatum. Anno domini M. CC. XCII. & in eo tunc arx ſimul munitiſſima extructa, quę hoſtiles Veronenſium excurſiones à tranſitu Atheſis amnis arceret. Modo autem Veneti, cum iam fines ſuos ultra Atheſim longius protraxerint, arcem cum mœnibus erutam funditus, ad Limniaci & Porti ambas arces, ultra citraq; Atheſim munitiſſimas, ſuperioribus annis tranſuexerunt: Caſtrum ipſum Baldum prorſus immunitum reddentes, ut ne uicus quidem rectè meritoq; dici poſſit. Vbi nunc prætor commodè ſanè magis, quàm tutò ualeat habitare. Adhuc tamen & arcis ueſtigia, & templum uetuſtiſſimum, & ædes paucę uiſuntur.

De Montiniano.

PROXIMVM huic occurrit Montinianũ, oppidum nobile ac peramplũ, mœnibus cinctum, & tribus portis, & præſertim ab occidente munitiſſimum: & tam priuatis quàm publicis facultatibus locuples: ubi ſpecioſiſſimum templum uenerabileq;, & ſacerdotibus frequens. Eſt prætera circunquaq; longè lateq; paſcuis optimis, & pinguiſſimo ſolo, culturaq; mirabili prædotatum: tritici, leguminumq; uarij generis optimorum fertiliſſimum: liniq; ac cannabis & ſerici, lanarumq; præſtantiſſimarum exuberantiſſimè abundans. Quæ quidem lanæ olim ab antiquis etiam poetis celebratæ ſunt. Vnde Martialis,

Vellera cum ſumant Patauini iuncta trilices,

Et pingues tunicas ſerra ſecare poteſt.

Et Iuuenalis mollitiẽ damnans, eam comparat lanis Patauinis: utpotè alijs mollioribus, dicens: Euganea mollior agna. Habet enim ea territorij pars, paſcua (ut antè diximus) lætiſſima, tum armentis, tum maximè gregibus ouium aptiſſima: & propterea

pterea ceris & optimo melle redundat. De prędictis autem lanis Strabo lib. v. ita loquitur: Mutinenſes & Scutanæ adiacentes fluuio Nolia alijs longe præſtantiora ferunt uellera. Ligures uerò & Inſubres aſpera: è quibus magna Italiæ pars domeſticis indumenta cōficiunt. Mediocria uerò Patauini, è quibus precioſi tapetes & gauſapa texuntur: & hoc ſtragulæ ueſtis genus, utrinque uillos habentis, uel una tantum in ſuperficie. Hæc ille. Ex hoc municipio, licet non ualde antiquo, admodum tamen nobili, complures uiri & literis & armis clariſſimi extiterei qui (ut infrà dicetur) & ſeipſos & patriam noſtram non mediocriter illuſtrarunt.

De Atheſte.

IN REGIONE uerò oppidi huius quinq; millium paſſuum interuallo Pàtauiū uerſus, eſt oppidum antiquū Atheſte nomine ędificijs ac ciuibus frequens, cinctum mœnibus & arce munitum, agro fertili, lacubusq; ad piſcandum idoneis circumſeptū, à Plinio Secundo lib. II. c. XIX. & à pluribus alijs antiquis coſmographis celebratum. Hic effoſſa ſępe ueſtigia quædam antiquitatis manifeſtiſſima huius egregiæ uetuſtatis indicia præſtant. Huius oppidi circuitus olim quatuor paſſuū millibus fuiſſe perhibetur, & quatuor portis inſignibus: quarum una Capitolina dicebatur, ab occidēte poſita, ubi erat portus frequentiſſimus, & lapideus pons: qui ſex arcubus propinqui Atheſis ripàs iungebat: quæ omnia ab Athila Hūnorum rege diruta & incenſa fuerunt. Illa uerò quę præterea multa dicuntur de numeroſo illo exercitu, in auxilium Romanæ eccleſiæ contra Iuſtinianum imperatorem: & de Foreſto principe Atheſtino, & de Guidone Lucij comite, & de Lelio Capiuacio, & Baſilio Dotto, & Paulo Vitaliano, & rebus alijs: quæ cum inter ſe temporibus non concordent, neq; apud ſatis idoneos auctores legantur, ut incertà & uana prætermittenda duxi. Hic autem locus nunc paludibus, & ob id etiam ſalicibus gaudet: de quibus arbitror Plinium intelle xiſſe lib. XIIII. cap. XVI. ubi dixit: Mira uitiū natura ſaporem alienū in ſe trahendi, qualem redolent ſalicum Patauinorum in paluſtribus uindemiæ. De origine Atheſtini oppidi Hieronymus Atheſtinus in ſua hiſtoria alia multa refert de Atheſte Henetorum duce: quia à Paphlagonia amiſſo rege Philemene apud Troiam cum Antenore Pataüij conditore, in has regiones Adriatici maris appulerat, & accepta Flauij Antenoris filia in uxorem, urbem & ipſe condidit iuxta ſocerum: quam de ſuo nomine Atheſtem appellauit: qui obijt agens octuageſimum ſuæ ætatis annum. Huius oſſa ferunt aliquando dum cultores terram altius effoderent, inuenta fuiſſe in arca duriſſimi ſaxi, cum hoc non inſulſo ſanè epitaphio inſcripta:

Eſt uia quæ populum ducit Iunonis ad ædem,
Fons ubi natiuus æra pulſat aquis.
Quiſquis ad hanc pergis Periandri tranſige thermas,
Antra, domos, curuis parua theatra locis:
Et ripas Atheſis Phrigijq; palatia Iani,
Regia ſceptra, lares, atria, templa, forum.
Inde celer ſubeas magni delubra tonantis,
Qua fert ſublimes martis porta gradus.
Hic et Atheſte iacet, qui poſt Antenora nomen,
Laudibus & titulis tollit in aſtra ſuum.
Tranſtulit huc Henetos, & paruam condidit urbem:
Cuius & oſſa ducis nunc breuis arca tegit.

Diſtat autē à Patauio Atheſte quindecim paſſuum millibus: pedeſtri itinere, & nauigio aditu commodum. Ab hoc autem oppido nomen accepit nobiliſſima Eſtenſium principum familia: quæ nunc Ferrariæ, Mutinæ & Rhegio Lepidi dominatur, de qua latius ſuo loco dicemus.

De Monte Silicis.

NAVIGATVR aduerſo flumine ab Atheſte, per foſſam quãdam ad Montem Silicis: quod quidem oppidum à Plinio Acelum, ſed à Pomp. Mela Acedum, librarij forſitan errore uocatur. Sunt qui ſcribant Montem Cælium à Cælio principe eiuſdem conditore: qui ibidem templum Ioui dicauit, quod nunc diuo Paulo ſacrum eſt. Murorum huius oppidi circuitus partim in plano, partim in excelſo colle in lõgum diducitur. Intra quem olim munitiſſima arx ſtabat: nunc uerò neglecta eſt, ac uetuſtate penè conſumpta. Diſtat autem à Patauio decem paſſuum millibus, nauigio ſiue pedibus uia haudquaquam difficili. Aperta autem fuit hæc nauigatio per foſſam anno M. C. L X X X I X. Rep. Patauina florente. Contiguum eſt autem collibus Euganeis, & idcirco uuis dulcibus & oliuetis abundans: & mira omnis generis fructuum ubertate conſpicuum. Id olim unà cum Patauio ab Athila Hunnorum rege incenſum ac euerſum fuit: poſtea uerò à Theodorico Oſtrogotorum rege rurſum mœnibus, foſſa, templo, palatio thermiſq; reparatum. Idem ibi calcarias ex publico fieri multas iuſſit, ut ſi quis eò migrare uellet, pro erigendis ædificijs calcem paratam inueniret: quum tigna, ſaxa, tegulasq; & reliquam materiam ex loci natura illic facili negotio ſibi comparare quiſq; poſſet, modo uelit. Quo conſilio factum eſt, ut oppidum iſtud breui fuerit in priſtinam formam redactum. Legitur in hiſtorijs Monaſterij Caſinenſis, Montem Silicis à Pipino Francorũ rege dono datũ, unà cum Mantua, Parma & Rhegio, multiſq; alijs ciuitatibus Italiæ Stephano pont. Maxim. ut Romanę ſedis imperio ſubiacerent.

De Plebe Sacci.

SEORSVM ab Euganeis collibus uiſitur oppidum Sacci dictum à Saciſca regione ubi eſt ſitum. nam regio illa ſic appellabatur iam ſexcentis annis, ut extare uidi in antiquis membranis, quæ habentur adhuc ibi apud Valerium Vontechium illius eccleſiæ canonicum: non autem à Siocho uicino riuulo, ut ſcribit Sabellicus. Nudatum quidẽ eſt mœnibus, ſed lata foſſa, & quatuor turribus à principibus Carrarienſibus cõmunitum: & hac tempeſtate à patricijs Venetis priuatim, quaſi quædam ſuburbanæ deliciæ, ſpecioſiſſimis ædibus exornatum, & incolarum frequentia completum, inſigniq; templo cohoneſtatum, ſacerdotijs multiplicibus & opulentis à Bertha regina & à Milone epiſcopo dotatum: & idcirco ex quadam nominis excellentia deinceps Plebs Sacci appellatum. Erat id olim tam in ſpiritualibus, quàm uitæ neciſq; imperio epiſcopo Patauino ſubiectũ: hinc ille adhuc ſeruato titulo epiſcopus Patauinus, & comes Saccenſis appellatur. Huius territorium frumento & lino eſt exuberantiſſimum, & gallinarum miræ magnitudinis copia ſupra modum nobilitatum: præſertim in puluerario pago ipſi oppido propinquo: ubi ſacrarum uirginum exiſtit inſigne monaſterium, S. AGNETI ſanctiſſimè dicatum.

De Campo Sancti Petri.

AD Septentrionalem plagam decem paſſuum millibus ab urbe diſtat ſatis frequens oppidum Campus S. Petri cũ arce, foſſis, mœnibus aggeribusq; circundata: olim familiæ eiuſdem nominis, poſtmodum ex teſtamẽto Tiſonis Campi Sampetri, translatũ eſt ad Vbertinum Carrarienſem: & tandem ad Rempub. Venetam, ubi patricius de more prætor quotannis reſidet, pro iure dicendo, abſq; tamen poteſtate iudicij criminalis: ſicut et in caſtro Sacenſis Plebis, et ſi in reliquis oppidis ius utriũq; reddatur. Hæc autem agri pars, omni frugum genere, ſatis ſuperq; abundat, ſed uinũ habet præcipuũ, leniſſimi & iucundiſſimi guſtus. Laudabilius autem cæteris habetur quod ex uindemijs Pagi Murelarum exprimitur: cui quidem uico nos ſpiritualiter annos iam quinquaginta præfuimus. Hæc uerò regio aquis undique ſcatet, datq; ad uoluendas molarum rotas riuos idoneos: qui ſunt Muſo, Tergula, Lauandula, Ruſtica, Arſicus, Pluuicus & Marzenicus

zenicus: qui ab Antonio Baratella poeta ſatis lepidè innumeris uerſibus et integris
uoluminibus celebrantur.

De Cittadella.

NON longè item à Patauio, utpote ſexdecim paſſuum millibus in eadem
regione ſuperius, eſt pulcherrimū oppidū Cittadella, mœnibus ac foſſa
in orbem circundatum: cum duabus fortiſſimis turribus: in quarum pro-
fundo Acciolinus ſæuiſſimus tyrānus, nobiliſſimos quoſq; Patauinos ca
ptos tranſmittere ſolebat: quos poſtmodum ibi fame et pedore diu afflictos, atq; a-
cerbiſſimis cruciatibus excarnificatos, mori cogebat. Qui locus tunc Malta diceba
tur: cuius rei Dantes Aligerius in ſuo illo inſigni opere meminit. Habet hæc regio
latiſſimam planitiem, uenatui & aucupio magis quàm frugibus aptā: agrum uerò
ad ſeptentrionem, & ortum ſolis, lapidoſum, & ſiligini magis quàm alteri frumento
rum generi idoneum. Vinum autē fert nigerrimum, ſaporis gratiſſimi, licet aliquan
tulum auſteri: quod ſi aqua diluatur, mitius redditur. Fuit autem Cittadella aliquan
do à Senatu Veneto dono data primum Ruberto Sanſeuerino Venetę militię prin
cipi: & poſt aliquot annos Pandulpho Malateſtę, in commutationem urbis Arimi
ni: ſed nunc Senatui in priſtinum reſtituta, ex Venetis patricijs quotannis nouo prę
tore gubernatur. Fuit autem hæc condita à Patauina Repub. præſide Ioanne Ba-
duario patricio Veneto: Anno ſalutis humanæ M.CCC.XX. auctaq; ex ruinis Mili
anicæ Honariæ Cartorij & Cortarodulí uicinorum caſtrorum. Conueniunt eô ho-
mines ſtatutis diebus quotannis diuorum Lucæ ac Lucię feſtiuitatibus ad nūdinas,
quæ maxima hominum celebritate ac frequentia peraguntur.

Sex uici Patauini inſignes.

De Mirano.

SVNT item ut diximus ſex uici inſignes, quibus annuatim totidem ui-
carij ex Patauinis ciuibus eliguntur: & hi ſunt ſine foſſis & mœnibus
prorſus immuniti: pręter Miranum, cui arx adhuc ſtat ſatis munita, ſed
hac tempeſtate neglecta: olim à Philippo Peraghino ædificata: Anno
à natiuitate domini M. CCC. XXV. Hic modo inſunt multa inſignia
nobilium Venetorum ædificia, magnificentiſſimè extructa, & amœniſſimis uillis,
aquis miræ iucunditatis circundata. Hac Muſonis amnis præterfluens obliquis ri-
pis inde Venetias lembis mediocribus ſe nauigabilem præbet.

De Oriaco.

ADIACET huic Oriacum ad ripas Medoaci, quo Patauio Venetias na
uigatur. Vbi olim à Carrarienſibus uaſtiſſima arx poſita fuit: ſed poſt
modum ex conditionibus pacis iuſſu Veneti Senatus diruta eſt, unà
cum Villanoua: quæ ibidem fuerat ab eodem principe deductis colo
nis recens ædificata: Anno domini M. CCC. LXXII. Idem contigit
& caſtro Carro, & propugnaculis Lupę & reliquis munimentis, quæ in illis finibus
aduerſus Senatus Veneti ſententiam fuerant paulo antè à principe Carrarienſi con
ſtructa. Dictus eſt autem Oriacus quaſi ora lacus, quia olim eouſq; continens erat,
ſubinde lacus & æſtuaria maris Adriatici. Nunc ſatis inſignis baſilica, ædes nobi-
lium Venetorum frequentes, & ſtabulum ſiue frequens taberna, & publica domus
cuſtodum ad exigendum uectigalia mercium inde ſurſum deorſumq; per amnem
proximum Patauium ſeu Venetias trauectarum.

De Titulo & Liuiano.

IN Euganeis collibus eminet Titulum uicus amœniſſimus: & non in-
de procul eſt Liuianum: utrunque à Tito Liuio nuncupatum. Is collis
eſt domibus frequens, & à ciuibus Patauinis æſtiuo tempore admo-
dum habitatus, & oppido perquam gratus: ubi eſt turris horaria & lau
dabilis porticus, annis proximis, impenſis paganorum publicè ædifi-

cata. De huius uici laudibus Pierius Valerianus illuſtris poeta cecinit elegantiſſimum endecaſyllabum ad Franciſcum Capiliſtium inſignem equitẽ: et hunc appellat Tit. Liuij ſeceſſum, & Pauſylipem Capiliſtiorum.

De Arquado.

IN ijſdem collibus non lõge à Titulo eſt Arquadum collis apricus et amœnus, atq; cultiſſimus, uino dulciſſimo abundãs, ſepulchro illuſtris poetæ Franciſci Petrarcæ celeberrimus, & maximè nobilitatus: & in ęſtate quotidie ab aduenis, et à ſtudioſis ſcholaribus frequentatus: nec minus etiam à plurimis decantatus: ubi in cœmiterio ſub dio ad eius ſepulchrum, ęneum caput ad uiuam illius imaginem conformatum uiſitur, cum hac inſcriptione: FR. PETR. PAVL. VALDEZVCCVS PAT. POEMATVM EIVS ADMIRATOR AEDIVM AGR. Q; POSSESSOR HANC EFF. P. ANN. M. D. XLVII. IDIB. SEPT. MANFREDINO COMITE VICARIO. Ibidem quoq; ædes ipſius Petrarcæ adhuc uiſuntur et lauri Eſt præterea ibi inſignis porticus, ſicut in reliquis pagis, ubi ius populis dici conſueuit, et ſacrum delubrum, & ædes priuatorum frequentes.

De Conſyluio.

IN plano à meridie uiſitur Conſyluium: locus planus et in primis fertiliſſimus: dictus eſt etymologia uocabuli aliquando caput ſyluæ: nunc autem euulſis nemoribus et ſyluis, agrum habet circunquaq; cultiſſimum: ædes item publicas pro uſu Vicarij cõmodiſſimas: porticum uerò pro iure dicendo capaciſſimum.

De Anguillaria.

NON procul hinc eſt Anguillariæ uiculus, olim Carrarienſium, qui ex eo quoque dicti ſunt comites Anguillariæ: qui pro ſuo inſigni ferebant currum rubeum à duabus anguillis iunctis tractum. Hic nunc locus in iuredicendo ſubeſt Conſyluij præfecto: habetq; frequentes paludes, in quas Vighizollus ingẽs lacus influit: quem Plinius celebrat in ſua naturali hiſtoria lib. 3. cap. 16. dicẽs: Accedentibus Atheſi ex Tridentinis alpibus, & Vigiſollo ex Patauinorum agris, pars eorum portum facit Brundulum: ſicuti Edronem Medoaci duo, & Foſſaclodia. Hæc Plinius.

De oppidis & uicis uilliſq; in agro Patauino olim aut nunc arce munitis.

ARCES pro defenſione agri Patauini uel à Republica Patauina, uel à Carrarienſibus principibus, uel à priuatis ciuibus, muris foſsiſue munitæ, olim quã plurimæ extiterunt.

Ab Oriente.

LVGVM, Mitanum, Oriacum, Caſtrum Carrum, Lupa, Monſalbanus, põs Nouentæ, Peraga, quod ſtat adhuc pro domo priuata, ſtrata extare uidi: nunc autem ex Senatuſconſulto diruta iacet, Sarmatia, Sanzenæum.

A Meridie.

CASTRVM Baldum, Montanianum, Atheſte, Mons Sylex, Anguillaria, Vighizzollum, Arquadum, Baonium, Monsbuſius, Merendulæ, Calaonium, Aponum, Carraria, Bubulenta, Baſtia, Mons Merulus, Mons Grottus, Pediuenta, Monrechium, Mons Rubeus, Pendiſium quod ſtat adhuc pro priuata domo Iulij Speroni Iuriſconſulti, Reuolonum, Calleonium, Concadalbarum, Cartura, Permunium, Conſyluium, Cohors

regiola, Caſtrum Brentę, Candianum, Veſcouanum, Calcinariũ, Lignarium, Syluacianum, Plebs Sacci, Pons Longus.

Ab Occidente.

ARX Ieſica, Campus S. Martini, quæ eſt nunc priuata domus, & perſtat: Longare, Lucium, Valbona, quæ adhuc uiſitur in priſtina forma, licet derelicta, & ad priuatos deuoluta.

A Septentrione.

CAMPVS Sampetrus, Ruſtica, Campretum, Triuiſſum, Cittadella, Godicum, Canfredulum, Fontanina, Honoria, Cartorium, Placiola, Limina Pons turris, Vicus aggeris, Fontana uiua, Turris Burrea diruta anno M.D.LVII. Cortarodulum, qua olim ponte nunc lembis Brenta flumen traijcitur, & recta Cittadellã pergitur. Limina proximis annis, arce, flumine, muris foſſis, aggeribus altiſſimis et craſſis munita, nunc diruta iacet præter lapideum pontem, quem pro publico cõmodo tranſeuntium Senatus Venetus prohibuit demoliri: Stianũ uerò cuius arx inſignis extat, & eſt priuata domus nobilium Priulorum

De municipijs quæ olim ſub Patauij ditione cenſebantur, & amplius non ſunt.

ANOVALE, Caſtrũ Frãcum, Muſoletum, Portus Buffoletus, Rodigium, Baſſianũ, Maroſtica, Angaranũ, Abbatia Lendenaria, Turris Bebiarũ, Turris Coriana. Hæc oppida cũ Patau. Reſp. floreret, partim ui, partim ultrò ſubdita Patauinis legibus aliquando fuerunt, nunc utuntur ſuis.

De fluminibus & lacubus Patauinis.

Medoaci duo.

NON erit alienũ à noſtro propoſito, hic poſt municipiorum, & uicorũ & arcium nomina, ſubdere etiam fluuiorũ, lacuumq; et riuorum uocabula: qui partim quidem agrum irrigant, uel diſterminant: partim uerò urbem præterfluunt atq; circundant. Quamobrem & ager, & urbs multis fluuiorum decurſibus eſt irrigua: ſiue ex alpibus, aut ex uicinis lacubus, uel agris emanantibus. Abundat enim tota hæc regio amœnis aquis, tam ex fluminibus uicinis, quàm ex puteorum fontibus ubique manantibus: qui ad uſum domeſticum ſingulis fermè domibus inſunt. Flumina autem (ut de præcipuis dicam) in primis eſt Atheſis, qui fluens agrum Patauinum à Veronenſi diſterminat, ſicuti Padus à Ferrarienſi, & uterque non longè per multa oſtia in Adriaticum mare demergitur. Intra uerò mœnia ſubeunt ex omni parte Medoaci duo à Plinio celebrati (ut dicetur infrà) alter ſcilicet nunc Brenta dictus, & eſt maior: qui ex Tridentinis alpibus multis adauctus riuis decurrit uſque ad Liminam, quinto ab urbe lapide: ubi diuiſus, pars dextrorſum affluit Patauium: reſiduũ uerò amnis recto curſu Roſtæ obicem ſuperans, maximo cum fragore decidẽs ad uicum ſtratam delabitur, ubi flectebatur olim ad meridiẽ per uicum, qui & nunc ex eo flexũ dicitur. Atqui modo ubi coit cũ altera parte, quæ Patauio prolapſa fuerat, cõmixtis rurſus aquis ad Daulum uicum defertur: ubi proximis annis oppoſito obice, partim in dexteram flectens, meridiem uerſus in mare deducitur: partim uerò pro molentina ibi recens conſtructa, per oſtium ad aperiendum tranſitum nauibus artificioſè delapſus Lizafuſinam petit: ubi coercitus aggeribus ad dexteram in æſtuaria delatus onerarijs nauigijs Venetias petentibus tractu longiori deſeruit. Illic autem ad Lizafuſinam leuiores naues, ad tranſuehendum mirabili arte deductæ, & traiectu ingenioſo ultra aggerem trãſuectæ, & in proximas lacunas demiſſæ Venetias compendio deuehuntur. Atqui uerò altera pars Brentę apud Liminam (ut nuper dicebam) ab obice Roſtæ deflexa, ad dexteram per Brentellam foſſam Patauium deducitur: & non longè à mœnibus alteri Medoaco iungitur, quem modo Bacchilionem abrogato priori prorſus nomine appellamus: & ſtatim multipliciter diuiſus

ad læuam mœnia partim circumfluit, partim ingreditur, & partim deflectens ad dextram, per agrum decurrit uſque ad Bataleam: ubi partim reflexus ad læuam, Bubulentã petit, immixtusq; ibi priori parti Medoaci, uterq; Medoacus fermè totus, prorumpit in mare, & portum facit Metamaucum. Pars uerò reliqua quę parua eſt per foſſam à Batalea, ad montem Silicem primò, & poſtea Arheſte, & montem Anianum allabens, ad Fraxinum uſque perducit, portum in Lombardiam euntibus & inde uenientibus frequentem.

Vighizzollus.

EST alter quoque fluuius, qui ex uallibus Patauinis defluit, quem Plinius Vigiſonum appellat, nos Vighizzollum dicimus: qui per ingentes lacus Anguillaria præterlabens Atheſi commixtus, Brundulum portum facit, ita ſcribit Plinius.

Muſo.

IN agro præterea Patauino à parte ſeptentrionali inſunt riui peramœni, & placidi pleriq;: qui è fontibus apud campũ Samperiũ ſcaturire cernũtur. Et primus Muſo, qui inde per Stianum & Miranum pręterfluit, tam ad rigandos agros, quàm ad molas farinarias rotandas: & inde crebris anfractibus flexuoſus uſque Venetias nauigia minora perducit.

Tergula, Lauendula, Ruſtica, Margenicus.

EXORIVNTVR etiã iuxta idem oppidum Campiſamperium aliquot riuuli tenues, ad irrigandũ, & ad molas farinarias circunuoluendas ualde opportuni: à dextra ſcilicet Lauandula, à læua autem Tergula, ambo meridiem uerſus decurrẽtes: qui recto meatu & breui deriuanr in Brentam. A parte uerò ſeptentrionali, defluunt Ruſtica & Margenicus prope Nouale oppidũ Tiuiſinum: de quibus Baratella Laureius poeta noſter effinxit plurimis uerſibus nouas & ingenioſas fabellas.

Pluuicus & Roſata.

EST & Pluuicus riuus à Petro Bembo celebratus, qui unà cum altero riuulo, quem Roſatam appellanr, à Cittadella per medios agros defluens, à parte auſtrali radens Nonianam clariſs. Petri Bembi uillam, in amnem Brentam iuxta Octauij uicum: ſicut Lauendula iuxta uicum aggeris, & Tergula iuxta uicum Stratæ, in Brentam tandem pari curſu dilabuntur.

Teſina, Pudina & Ceriſonus.

A REGIONE autem occidẽtali, ex Vicentinis per agrum Patauinum delabũtur Teſina & Ceriſonus, Pudinaq; & alij ignobiles riuuli, qui Vicentinos à Patauinis diſterminãt: et ad uicũ Arleſicam, lapideum pontem ſubterlabẽtes, poſt longũ decurſum, per Valbonam & Lucium, Bachiloni tandem fluuio pariter immiſcẽtur. Ex ijſdem quoq; agris aliquanto ſuperius eſt Scandola, paruulus riuus, qui farinarijs tantum molis deſeruiens per uicum Gruuiuntortum, et poſtremò per Cartorium uicum noſtra radens & ſecans prata, ibi primum in Brentam labitur.

Aponus.

INTER omnes autẽ riuos Patauinos, celeberrimus, & à poetis decantatiſſimus habetur fons Aponus. Is enim ad meridiem iuxta colles Euganeos, in uico eiuſdẽ nominis circa eam terræ partem, infra duo paſſuum millia, feruens tam ex ipſo ſaxo quàm etiam in plurimis locis paſſim ex limo ebullire conſpicitur. Ac primo quidem ad radices montis Ortoni: ubi fons exiguus. Iterum uerò ad pedes Montagnoni: ubi latiſſima balnea, uiuis lapidibus à Theodotico rege circundata, quæ adhuc extare uidentur. Tertius autem fons eſt

inter

inter utrunq; in humili cliuo,qui in media agri planicie eminet:ubi crater è uiuo ſaxo extat:in quo ueluti in cacabo aqua feruentiſſima ebullit:cuius tanta eſt copia,ut per canalem demiſſa aſſiduè duas rotas farinarias circunuoluat: in cuius crepidine gramen circumquaq; uireſcit: & dictu mirabile,uermiculi, in medijs aquis uiui ſine læſione undiq; innatare conſpiciuntur.De his autem ſuperius,ubi de Euganeæ conditoribus ſcripſimus,ſatis ſuperq; dictum eſt. Sunt quoq; alij fontes ibidem paſſim eodem calore feruentes, qui eodem nomine Aponi nominantur: ex quibus æſtu breui fluxu aliquanto mitigato, efficiuntur balnea, ad multa morborum genera curanda admodum ſalubria.Ex his autem aquis ſic feruentibus, etiam ſal confici poſſe docuit Iacobus Dondus magnus phyſicus (ſi per Senatum Venetum liceret) & id quidem candidiſſimum & ſaluberrimum. Aqua autem huius loci ſulphureum odorem, & fumum bullientis aquæ continenter exhalat. Addas his & alium fontem inſignem ſanctæ Helenæ, iuxta Bataleam ſimiliter ſcaturientem è ſaxo:ubi eſt balneum mirabili ſalubritate conſpicuum. Non procul hinc eſt etiam palus, quæ feruenti limo ſalubriter incaleſcit. Huic loco ſacra ædes diui Bartholomæi, olim à Leonijs ciuibus ędificata dedit nomen.Hic autem limus maximè habetur ſalubris: præſertim ijs qui artuum doloribus affliguntur, uel membris ſtupent,aut ulceribus ſcatent. Sed ad priora redeamus,ergo thermas Aponi, Theodoricus Oſtrogotorum rex poſt Athilanam euerſionē ſpecioſius refici iuſſit: ut legitur in epiſtola Caſſiodori,quæ de ea re Aloyſio architecto Patauino ſcribitur, cuius exemplum infrà ſcriptum eſt.

Epiſtola Theodorici regis ex Caßiodoro de Apono reparando.

Si audita ueterum miracula ad laudem clementiæ noſtræ uolumus continere,quoniam argumenta regalis gloriæ ſunt, cum ſub nobis multa de creſcant. Ergo conuenit ſtudio reparari,quod etiam noſtris oculis frequenter conſtat offerri. Delectat enim glorioſam Aponi meminiſſe potentiam, ut intelligas quo deſiderio cupimus reficere, quod de memoria noſtra neſcit exire.Cęruleum fontem uidimus in formam dolij concauis hiatibus ęſtuantem, & fornaces anhelantium aquarum conducto tereti labio naturæ probabili diſpoſitione coronatas.quę licet in ore calidę nebuloſos uapores exhalant,hanc tamen iucundam perſpicuitatem aſpectibus humanis aperiunt:ut quiuis hominū illam gratiam deſideret cōtingere, etiam qui cū non ignoret ardere ore pleniſſimo, in ſphæræ ſimilitudinem ſuper terminos ſuos aquarum dorſa turgeſcunt. Inde latex tanta quiete defluit, tanta quaſi ſtabilitate decurrit, ut non putes creſcere, niſi quia inde aliquid rauco murmure ſentis exire. Veniunt aquæ per algentes meatus tali feruore ſuccenſæ,ut poſt recurua ſpacia quę arte facta ſunt longiora,in tepores ſint maximos rediture. O magiſtri mirandum ſemper ingenium: ut naturæ furentis ardores ita ad utilitatē humani corporis temperarit,et quod in origine dare poterat mortem,doctiſſimè moderatum, & delectationem retribueret & ſalutem. Iuuat uidere ſecretos latices, uapores igneos, exhalātes amicum undis indeſinenter ardorem,& calorem uenire de curſu riui, unde uſualiter ſolebat extingui. Merito dicunt philoſophi elemēta ſibi mutuis complexionibus alligari, & mirabili fœderatione coniungi: quæ inter ſe contraria intelliguntur uarietate pugnare. Ecce madentem ſubſtantiam uapores producere conſtat ignitos, quæ mox quum thermarum ædificia decora peruenerint, illæſa cautibus unda deſcendens, & aera ſua qualitate ſuccendit,& tactu fit habilis,quum recepta fuerit in lauacris. Vnde non tantum delicioſa uoluptas acquiritur,quantum blanda medicina confertur: ſcilicet ſine tormento cura, ſine horrore remedia ſanitatis: nempe balnea contra diuerſos dolores corporis attributa:quæ ideo Aponum Græca lingua beneficialem nominauit antiquitas, ut cauſam tanti remedij ægri cognoſcerent,quum de tali nomine dubium nil haberēt. Sed inter alia loci ipſius bona,illud quoq; ſtupendum eſſe didicimus,quod una fluentorum natura diuerſis miniſterijs uideatur accommoda. Nam protinus à ſuſci-

piente

BIBLIOT. NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

piente colliſa inhalat primæ cellulæ ſudariam qualitatem: deinde in ſolum mitigata
deſcendens minaci ardore depoſito, ſuaui temperatione molleſcit: mox in uicinum
producta, cum aliqua dilatione torpuerit, multo blandius intepeſcit. Poſtremò ipſo
quoq; tepore derelicto, in piſcinam Neronianam frigida tantum efficitur, quãtum
prius ferbuiſſe ſentitur. Non immeritò actoris ſui participãs nomẽ: collega eſt cum
uiriditate gẽmarum, ut ipſa quoque uitrei elementi colore perſpicua, quaſdam tre-
mentes undas quieta commoueat. Sed ut ipſum quoq; lauacrum mundius redde-
retur, ſtupenda quadam continentiæ diſciplina unda qua uiri recreantur, ſi mulier
deſcendat, incenditur: propterea quòd ipſis altera exhibitio decora collata eſt, ſcili-
cet ne ardentium aquarum fœcũdiſsimus locus crederetur non habuiſſe, unde plu-
rima largiretur, ſi uterque ſexus uno munere cõmuniter uteretur. Hæc perennitas
aquarum intelligendi præſtat indicium, per igneas terræ uenas, occultis meatibus
fluentum deintus in auras erumpere, excocti fonti flagrans qualitatẽ. Nam ſi natu-
ræ fuiſſet illud incendium, ſine interitu ſubſtantiæ non eſſet amiſſum, ſed aquæ matè-
ria ſenſibilis, ſicut peregrinum contraxit ignem, ſic iterum natiuum facile recepit al-
gorem. Præſtat aliud adiutorij genus uis illa medicabilis. Nam iuxta caput fontis
ſcintilloſi quendam ſibi meatum, prouida cura natura formauit. Huic deſuper ſella
compoſita, quæ humanis neceſſitatibus in aſſis uel aſſeris ſpeciem perforata, æ-
gros ſuſcipit interno humore defluentes: ubi dum feſſi nimio languore conſede-
rint, uaporis illius delectatione recreati, & laſſa uiſcera reficiunt, & humores noxia
infuſione laxatos, uitali ariditate conſtringunt, ut quaſi aliquo deſiderabili cibò re-
fecti, ualentiores queant protinus inueniri. Sic medicabilis ſubſtantia prouenit à
ſulphure, quod calet à ſalſedine, quę diſsiccat. Talia poſteris nõ tradere, hoc eſt gra-
uiter in lõga ętate peccare. Quapropter antiqua illic ędificiorũ ſoliditas innouetur:
ut ſiue in cuniculis, ſiue in thermis fuerit aliquid reparandũ, & debeat imminenter
reconſtrui, uirgultaq; noxia importunitate naſcentia, euulſis ceſpitibus auferantur,
ne radicum quidem capilli paulatim turgentes fabricarum uiſceribus inſerantur: &
parietes more uipereo prolem ſibi contrariam nutriãt: unde ſe compago caſura di-
rumpat. Palatium quoq; longa ſenectute quaſſatum, aſſidua reparatione corrobo-
ra: ſpacium quod inter ædem publicam, & caput ignoti fontis interiacet, ſylueſtri a-
ſperitate depurga. Rideat florenti gramine facies decora campeſtris: quæ etiam ar-
dentis aquæ fertilitate lætatur: miroq; modo dum proximè ſalem generet, ſteri-
lem nutriat pariter & uirorem. Sed non his tantum beneficijs Antenorea terra fœ-
cunda eſt, infert & alia, quæ multo grandius obſtupeſcas. Corda illa (ut ita dixe-
rim) fontium inuicem ſecretarij negotia contentioſa diſtinguat. Nam ſi quis fortè
pecus furatus pilis natiuis ſolito more ſpoliare præſumpſerit, undis ardentibus fre-
quenter immerſum neceſſe eſt, ut ante decoquat, quam emundare præualeat. O ue-
re ſecretarium rure uerendum: quando in his aquis non ſolum ſenſum, ſed etiam ue-
rum conſtat eſſe iudicium: & quod humana nequit altercatione diſſolui, fontium
datum eſt æquitate diffiniri. Loquitur illic tacita natura, dum iudicat, & ſententiam
quodam modo dicit: quæ perfidiam negantis excludit. Sed quis iſta conſeruare ne-
gligat, quamuis plurima tenacitate ſordeſcat? Siquidem ornat regnum, quod fuerit
ſingulariter toto orbe nominatum: & ideo pecunia quæ data eſt tibi ſi opus non po-
terit implere ſuſceptum, quantum adhuc expendendum eſſe credideris, miſſis no-
bis breuibus indicabis: quia non grauamur expendere, ut tanta uideamur ruris mu-
nera cuſtodire. Hactenus ille. De his balneis Plinius lib. II. cap. CVI. inquit Patauī-
norum aquis calidis herbæ uirentes innaſcuntur.

Ferunt ibi eodem tempore porticum mille pedum fuiſſe extructam: hortis & ne-
moribus decoratam, uinetis & opiarijs operibus excultam, columnelliſq; ac pictu-
lis perpulchrè diſtinctam. Quæ quidem omnia anno ſalutis noſtræ quingenteſimo
nonageſimo ſecũdo, Aginulphus XIIII. Longobardorũ rex, & Italię tyrannus, ira-
tus Patauinis, unà cum Patauio eruit ac incendit. Superſunt tamen adhuc quædam
circa eadem balnea ueſtigia, quæ nec Barbara immanitas, nec iniurioſa uetuſtas a-
bolere prorſus potuit. De his autem aquis, et Aponi fontis laudibus, eximius poeta

Claudia-

Claudianus in carmine ſuo hæc breuiter & eleganter cecinit:

Fons Antenoreæ, uitam qui porrigis urbi,
Fataq́; uicinis noxia pellis aquis.

Et paulo pôſt ſequitur:

Salue peoniæ largitor nobilis undæ,
Dardanij ſalue gloria magna ſoli:
Felices proprium qui te meruere coloni,
Fas quibus eſt Aponum iuris habere ſui.

Proſequitur ſubinde poeta de laudibus huius fontis doctè ac elegãter plurima, quæ ibi leguntur. Quod autem de aquis & limo dictum eſt, idem etiam & de herbis ſalutiferis collium Euganeorum intelligas. Aponum autem uatibus fuiſſe ſedẽ, Martialis poeta his uerſibus oſtendit:

Gaudeat Apona Liuio ſuo tellus
Stella, nec Flacco minus. & idem alibi,
Nullæ ſic tibi blandiuntur undæ,
Vt fontes Aponi rudes puellis.

De hoc ſi quis fortaſſe adhuc uberius cupit intelligere, extat amplũ uolumen ab egregio uiro Thoma Iunta, proximis annis impreſſum Venetijs: in quo præter eos qui de balneis totius Europę, & de calidorũ fontium ac thermarũ uirtutibus accuratè ſcripſerũt: inſunt etiã qui abundè de Patauini agri ſalubribus aquis tractarunt.

De Timauo.

TEMPVS monet, ut de Timauo quoq; aliquid diſſeramus: qui inter celebertimos Italiæ fluuios connumerari ſolet. Hunc Blondus nobilis hiſtoriographus in ea hiſtoria, quam de Italia inſtaurata inſcripſit, quamplurimis argumentis contendit eum eſſe, quem nunc Brentam appellamus: cui ferè omnes doctiſſimi uiri reclamant, coniecturam eius fallacẽ, & opinionẽ falſam omnino dicentes, & uerum certè dicunt. Nam licet acutiſſimè ab eodem ſingula dici uideantur: fucatam tamen nunc eſſe eius rationem, & uanam nunc nemo dubitat. Eſt enim Timauus (ut certò conſtat) iuxta Aquileiam, inter Concordiam & Thergeſtum: ſic enim ſentiunt Pomp. Mela. Plinius, Ptolom. alijq; id genus ſcriptores omnes, qui de ſitu urbis ſcripſere. Et Tit. Liuius V. decadis libro primo proximè inuento. Profectus, inquit, ab Aquileia conſul caſtra ad locũ Timaui poſuit. Imminet mari is lacus, & cætera. Is ergo Timauus, ut in præſenti cernitur, non longè a Goricia, in uico S. Ioannis, qui adhuc dicitur Timauus: ubi arx ſuperpoſita eſt. unde è rupe proxima aquę limpidiſſimæ frequenter deſiliunt: ac per multas fauces atque meatus in unum cõmiſſæ, riuum efficiunt eiuſdem nominis non mediocrem: qui proximum Adriatici maris ſinum ingreditur quaſi per ora nouem: ut Maro ait. At non quantus à poetis, & præſertim à Marone fieri uidetur. Hi enim tanti facere cum ſolent, ut cum de Patauio canunt alludentes ad illum Antenoreũ Maronis Timauum, eundem Patauinum eſſe fluuium credere uideãtur: quum tamen per hunc indicare tantũ uelint Patauij regionẽ, uel fines intra Venetiæ prouinciam comprehenſos, & non urbis locum. Sicuti Lucanus, qui quando locum proprium ubi Patauium eſt uult intelligi, Aponum fontem ponit qui proximus eſt. Cum uerò fines & prouinciam deſignat, Timauum nominat. Ait enim:

Euganeo ſi uera fides memorantibus, augur
Colle ſedens, Aponus terris ubi fumifer exit,
Atq; Antenorei diſpergitur unda, Timaui.

Vide quæſo: dum enim Aponum Euganeorum collium fontem nominat, Patauinum uicum uult intelligi: ubi Augur Cornelius reſidebat. Sed cum dicit: Atque Antenorei diſpergitur unda Timaui, deſignat Venetiæ prouinciam, & regionem contiguam, alludens ad illum Vergilianum Timauum, qui Venetiæ regionem diſterminat: cuius olim Patauium, auctore Strabone, metropolis fuit. Timauum igitur iccirco à Vergilio Antenorem ſuperaſſe dicit, quòd ultra eum amnem trãſgreſ-

ſus

ſus,non procul inde poſtea urbem Patauium Teucrorumq́; ſedem intra eam prouinciam locauerat, & inter duos Medoacos,à Tit. Liuio, & à C. Plinio celebratos. Conſtat em̃ Antenorẽ in Euganeorum ſedibus prope duos Medoacos conſtitiſſe: & ibi Patauiũ cõdidiſſe. Hactenus de his fortaſſe breuius, quàm res ipſa poſtulabat, pluribus tamen, quàm ego à principio pro noſtro inſtituto facere propoſueram.

BERNARDINI SCARDEONII CANONICI PATAVINI,

DE STATV ANTIQVO VRBIS PATAVII & triplici reparatione & ſucceſſu uſq; ad ſua tempora compendium claßis ſecundæ.

PRAEFATIO.

DIXIMVS SVPERIVS DE AEDIFICIIS VRBIS PATAuij, neque his quidem multum antiquis, præter parochiales baſilicas, quæ ſicut adhuc cerni poteſt, ex ſaxis antiquæ urbis, & de rude3ribus prolapſorum ædificiorum ruinis in unum collatis, in reſtauratione urbis, à principio eius reparationis conſtructæ fuiſſe uidentur. De his autem nulla extat prorſus memoria, excepta æde, quæ aliquando à Carolo Magno D. Ægidio in illis initijs dicata fuiſſe perhibetur. Non multum antiqua autem ea appello, quæ ab annis circiter ſeptingentis primum facta ſunt. Diximus itidem de ornamentis & commodis, deq; municipijs, riuis ac fluminibus: reliquum eſt, ut de ſtatu antiquo eiuſdem ciuitatis deinceps, quicquid habetur, breuiter percurramus.

PATAVIVM COLONIA LATINA DEINde municipium Romanorum.

CONSTAT ENIM PATAVIVM PRIMAEVO TEMPORE ſub Antenore, & deinceps iuxta aliarum ciuitatũ morem, diu ſub imperio regum ac principum floruiſſe, licet nihil certi legatur: neque prius paruiſſe ſe Romanis, quàm ſecundo bello Punico: debellata iam, deuaſtáque prorſus Carthagine, ſubiugataq; Aphrica: & quando tota ſubinde Italia ſeſe Reipub. Romanæ ſubiecerat. Nam ut ſcribit Paulus Oroſius libr. quinto, Italia per annos C C C C. Romanorum imperijs fortiter obſtitit, ac pertinaciter repugnauit. Atqui uerò ubi Patauina ciuitas, cum uniuerſa Italia (ut dixi) ſub ditionem Romanæ Reipub. deuenit, ſemper imperium deinceps Romanum ſumma fide atque conſtantia proſecuta eſt, eiq; firmiter confœderata in rebus grauiſſimis ſemper & ubique præſto fuit: & cum alijs Tranſpadanis ciuitatibus, uti prima & præcipua totius regionis, coloniæ Latinæ nomen accepit: & ſub tribu Fabia annumerata præcipuos honores ubique meruit: atque in ea ciuitate deinceps, & laudis, & gloriæ Romani nominis in cunctis rebus particeps fuit. De hac autem communicatione Romanæ ciuitatis ſcribit noſter Aſconius in oratione Mar. Tullij contra Piſonem, ubi dicit Placentiam Romanorum coloniam fuiſſe deductam. Non ſic inquit, quemadmodum poſt plures ætates Gn. Pompeius Strabo pater Gn. Pompeij Magni Tranſpadanas colonias deduxerat. Non enim nouis colonis eas, ſed ueteribus incolis manentibus ius dedit Latij, ut poſſent habere ius, quod cæteræ coloniæ Latinæ, ut gerendi magiſtratus gratia ciuitatem Romanam adipiſcerentur. Hæc ille. Caput autem Tranſpadanæ Italiæ

fuiſſe

fuiſſe tunc temporis Patauiū, ſatis cōſtat ex M. Tullij & Strabonis ſentētia, ut paulò inferius patebit: & ideo habitum in primis eſt, & factum municipiū & colonia Romanorum. Quamobrem leguntur in Theodoſiano Codice leges, quæ ab Honorio & Theodoſio Auguſtis dum Patauij morarentur, editæ fuerunt. Et primo de teſtamento, cui poſt quinquēnium non competit actio, niſi per id temporis ſpacium de inofficioſo teſtamento actio fuerit incoata. Datum v. Calen. Iun. Patauij Merobaule II & Saturnino COSS. Item ſub ijſdem Conſulibus Patauij VI. Calend. Ian. Gratianus, & Valentinianus, & Theodoſius imperatores Auguſti, ut in eodem Codice legitur lib. IX. de Accuſationibus, ediderunt legem: quòd quicunq; alium de homicidij crimine, uel capitali obiectione pulſauerit, non prius à iudicibus audiat, quàm ſimilem pœnam, quam reo intendit, ſe conſcripſerit ſubiturum. Idem quoq; imperatores, ut ibidē legitur li. XVI. dum Patauij eſſent, de apoſtatis ſtatuerūt: quod ſi quis Chriſtianorum ad aras & templa idolorum migrauerit, teſtandi licentia priuetur: & ut graue flagitium puniatur. Arcadius præterea & Honorius Imp. Auguſti, ut ibidē legitur libro ultimo, Patauij exiſtentes legem tulerunt: quod quoties de religione agitur, oportere epiſcopos tantummodo iudicare: cæteras uerò cauſas, quæ ad ordinarios cognitores, uel ad uſum publici iuris pertinent, oportere legibus audiri. Datum Patauij XIII. Calend. Septemb. Theodoro uiro claro Cos. circa annum domini CCCLXXXVIII. Hæc ſanè ſunt quæ Patauio florente habuimus dicēda. Deinceps de eius ſubuerſione & reædificatione, ſucceſſu & incrementis dicemus.

De triplici deſtructione & reparatione Patauij.

QVANTVM uerò ad deſtructionem & reparationem Patauinę urbis attinet, patet in primis hanc intra quadringentorum annorum ſpacium ter fuiſſe funditus dirutam, igniq; & ferro penitus deuaſtatam: terq; itidem in priſtinum reſtitutā, ac in urbis faciem abſq; magno labore redactam. Primo ſiquidem hanc ab Athila Hūnorum rege diu obſeſſam fuiſſe legitur, ac poſt grauiſſimam obſidionem ferro igneq; penitus deformatam, ac immunitam prorſus redditam. Anno ſcilicet à partu Virginis quadringenteſimo, quadrageſimo ſexto. Hic eſt ille Athila, quem flagellum Dei appellamus. Quādoquidem nemo ante ea tempora fuiſſe legatur, qui tantam in hac Italiæ parte ſtragem ac uaſtitatem fecerit: aut maiorem crudelitatem exercuerit. Anno autem ſeptuageſimo poſt hanc ruinā, Theodoricus Oſtrogotorū rex miſeratus infelicem nobiliſſimæ urbis ſortem, eam uallo. foſſa, planciſq; circūdedit: & Aponū fontem, in ſpecioſiſſimam formam reſtituit. Verùm haud multo pòſt iterum à Totila Gotthorum rege, cui Taruiſium ex paterna hæreditate cōtigerat, Patauiū eò quòd Iuſt. Auguſti partes ſequeret, rurſum prorſus exciditur. Verùm poſtea idem non multa temporis intercapedine poſt eam ruinam à Narſete Iuſtiniani Cæſaris exarcho è Græcia ad tuiandam à Gotthis Italiam tranſmiſſo, cum multitudine fortiſſimorū militū, pręcipua opera Rauenatū mira celeritate denuò urbis ſpeciem formamq; recepit: atq; ex eo tēpore reuocatis ciuibus, & Rep. firmata, cœpit cōcepta melioris fortunæ ſpe, paulatim frequentius habitari, ſuperatis iam & penitus extinctis Gotthorū uiribus. Anno ſcilicet Chriſti quingēteſimo XXXVI. Cęterùm poſtea an. XXXII: & à Chriſti ortu quingenteſimo ſexageſimo octauo: quo ferè tempore primum ingreſſi ſunt Longobardi Italiam, Patauina ciuitas, quum de more fideliter partes Cęſarianas foueret, ac ob id ualido militum præſidio teneret, Agilulphus Lōgobardorum rex ægrè ferens tantam Patauinorum in armis audaciam, admotis ad urbem caſtris, oppugnare urbem parat. Interim uerò quum nullo ingenio, nulla ui, nulliſq; tormentis noua urbis munimenta ſuperare poſſet: & iam ab oppugnatione animum diuertiſſet, nactus ex infelici urbis fato uehementis procellæ opportunam urbis incendendæ occaſionē, noctu accenſas faces pice illitas, intra mœnia in diuerſas urbis partes, tormētis & ſcorpionibus intorquet. Prima autem, quæ interiori ædificio fax adhæſit, uentis urgentibus incendium inchoauit: quo ſequiente maxima urbis pars admiſſis illico flammis undiq; ardere cœpit. Nam (ut erat incendijs obnoxia) utpotè ex aſſeribus tota, & li-

gneis ædificijs, ac tignis compacta, ſine ullo remedio aut auxilio penè tota conflagrauit. Quamobrem oppidani cum euadere alia ratione non poſſent, turmatim ab urbis incendio ſeſe retrahentes, ut erant atra fuligine denigrati, & calore penè uſtulati, hoſti ſeſe ultrò dedunt. Vrbs interim nemine auxiliante, tota concremata eſt. Oppidani autem admiranda hoſtis Barbari indulgẽtia, permiſsi ſunt liberè quò uelint demigrare. Qui omni ſpe reparandæ amplius urbis amiſſa, utpotè iam exuſtæ penitus, ſoloq; adęquatæ, pro maiori parte, Venetias cum coniugibus & liberis turmatim, & effuſius ꝙ unquam antea trãſmigrarunt. Hæc ferè Blondus hiſtoriæ ſuæ lib. VIII. Anno autem ab ortu Chriſti ſeptingenteſimo ſeptuageſimo tertio, pulſis iam ex Italia à Carolo Magno Gallorum rege Longobardis, reædificata urbe, & reformata Republica per annoa plusquam ducentos, cœpit paulatim Patauium ſub felicioribus Romanorum imperatorum auſpicijs admirabili incremẽto, tam à proprijs ciuibus, quàm ab aduenis & peregrinis, latius frequẽtari, ac mirum in modum tandem in aliquam iuſtam urbis formam reſtitui: & poſtea tam ſub Gallicis imperatoribus, quàm ſubinde ſub Ottone Berengario, & Corrado Lothario, & alijs imperatoribus Germanis, uehementer augeri: & præſertim ſub Henrico III. qui, ut conſtat publicis documentis, quæ in archiuo eccleſię cathedralis adhuc extant, à me & lecta & deſcripta fuerunt, pro ſalute animæ ſuæ & Agnetis uxoris, cõceſsit Bernardo Maltrauerſo epiſcopo Patauino, liberam poteſtatem cudendæ monetæ ex uno latere cum imagine imperatoris, & ex altero cum imagine ipſius urbis. Anno natiuitatis Chriſti M. XLVIII, & cõfirmauit cuncta priuilegia aliorum imperatorum, ut poſſet epiſcopus caſtella erigere cum turribus & propugnaculis, & conſtruere molendina, & regia munia quælibet pro arbitrio liberè exercere. Nec ſecus Henrici IIII, tempore anno à natiuitate Domini circiter milleſimo & nonageſimo, quũ ſuaſu Milonis epiſcopi Patauini affinitate ſibi cõiuncti, & reginæ ſimul Berthæ uxoris, Patauinis priſcam illam Reip. libertatem Carrocio reddito reſtituit, & epiſcopium, & cathedralem eccleſiam à S. Iuſtina in mediam urbem tranſtulit, & eius deniq; redditus plurimum adauxit: epiſcopatumq; ſupra modum ditauit. De qua quidem re, exciſum eſt hoc epigramma, in monumento Berthæ reginæ, ſub ipſius baſilicæ ingreſſum:

Præſulis ac cleri, præſenti prædia plano
Donauit regina iacens hoc marmore Bertha,
Henrici regis Patauí celeberrima quarti
Coniunx: tam grandi dono memoranda per æuum.

Regnauit aũt iſte Henricus ab anno incarnationis Dominicæ M. LVII. uſque ad M. C. VII. Patauium itaq; tertiò dirutum, & poſtremò à Carolo Magno Romanorum imperatore, ut dixi, aliquantiſper reparatum: per aliquot annos in illis primordijs, quaſi modo genitus infans paulatim cœpit ſub tutela principum Romanorũ adoleſcere, uſq; ad huius Henrici IIII tempora. Nam tunc deniq; uelut puer ex ephebis prodire uiſum eſt, & euadere in uirum perfectum. Etenim ſub eodem Cæſare Patauium in gratiã Milonis epiſcopi Patauini & Berthæ reginæ, libertate tum primum donatũ eſt, & populo ſimul & epiſcopo, & canonicis eccleſię cathedralis ius liberę ciuitatis cõceſſum: & ut deinceps ſuis legibus uiueret. Exinde autem Patauini in ſignum & indiciũ libertatis uſi ſunt in bello Carrocio armato, quod Bertham à reginæ Berthæ nomine poſtea uocitarunt: in quo uexillum Reip. rubea cruce ſignatum, firmo militum præſidio circummunitum aduerſus hoſtes (ſi quando præliandum eſſet) multiplicibus boum iugis in militiam trahebatur. Hinc eum morẽ fluxiſſe fuerũt, quod canonici cathedralis eccleſię in hunc diem rubeum uexillum militari more haſtę crucis appenſum, in omnibus ſupplicationibus delatum ſolenniter ſubſequuntur. Exinde quoq; Patauij creari Conſules, ex Senatuſconſulto cœptum eſt, ac ſimul Reipu. magiſtratus: quorum iudicijs fieret pro arbitrio quicquid è Rep. fore uiderẽt. Qui aũt fuerint ij qui ante hac tẽpora ab ultima Gallorũ reparatione hanc Remp. incoauerint, quóue iure interea rexerint, quibuś ue nominibus cenſerentur, principes ciues, nihil prorſus memorię ab ullo illorum temporũ ſcriptore proditũ eſt: quod extare palã pro certo

ſciam

ſcism:niſi ab anno ſalutis noſtræ M.C.LXXVII.quo uidelicet tēpore impij Federici IIII.Imperatoris inhumanitas in Italia præter ſolitum immanius ſæuiens debacchata eſt. Mediolano iam ſolo adæquato,& Cremona,longa & arcta obſidione cõpreſſa.Quæ quidem cõpulit cæteras ciuitates Italię,& præſertim Patauinos, Veronenſes ac Vicētinos,ſuaſionib.& ope Venetorū,tunc primum unanimes audacter ab obediētia & imperio Cæſaris,ſocietate belli inter ſe his conditionib.inita,ut nemo præter tributa ſolita,ius aliquod Federico in ſuis ciuitatib. daret. Quæ cū eſſent Federico nunciata,& belli apparatū ſociarum inter ſe ciuitatū magnū fieri intelligeret,uideretq́; eorum audaciam,& robur opesq́; Venetorū optimè ſciret,deterritus à priore cõſilio deſtitit,ac re infecta Papiā ſeu Ticinū ſeſe recepit:ubi metum diſſimulans,ſingulos ſociorū legatos blādè allocutus eſt,& factis inter ſe inducijs ab armis ceſſatum:ac ita tandem poſt diuturnū bellum pertinaciæ ſuę finem imponit, & Italię pacem donat.Id aūt legitur apud Iuriſconſultos in extrauagantib.quę extant ſub titulo Federici Imperatoris de pace Conſtantiæ.Ibi enim quorundam clariſſimorū ciuium nomina memorant: qui anno Domini M.C.LXXIII.Reip.nomine quiſq; ſuæ iurarunt Imperatori fidelitatem,retinentes antiquam libertatem,iusq́; & poteſtatem cõſulatus:& deniq; immunitatē quam iampridē ab Hen.IIII, prędeceſſore eius fuerant cõſecuti.Legati aūt Patauinorū hi fuerunt:Bugelleſius de Fontamina, Panuxellus iudex,Azocus, Tauſus, Guaniphus Calaonius. Mos aūt creandorum conſulū aliquot annos poſtea quietus manſit. Sed poſtmodū an. M.C.LXXXII, quū peſtifer animi morbus omnes Italiæ ciuitates inuaſiſſet, ut plebs ab optimatib. diſſentiret,exortis in ciuitate odijs & ſeditionib.mos iſte immutatus eſt.Nā tunc reſecto cõſulatu,ſuffecti ſunt prætores externi:& ſubinde poſt paucos annos rurſum electi cõſules,& tribu. pl.Ro.more. Verùm anno Dñi M.C.LXCIIII rurſum cõſulatis dignitas prorſus abrogata eſt,& huiuſmodi magiſtratus omnino creari deſitū.

De magno urbis Patauinæ incendio.

ORTA interim magna ſeditione inter Giordanū,S.Benedicti Nouelli priorem,& Luſcū Tranſalgandinū uirum nobilem,eò tunc tantus impiorū quorundam ex ſectatorib.proceſſit furor,ut iniectus occultò ignis in domum aduerſæ factionis,maiorem & pulchriorē partem urbis deuaſtauerit:ita ut eo incēdio tota penè urbs cõflagrauerit. Nondū enim latericia erat,ut nūc eſt,ſed tota fermè lignea, aſſeribus & tignis cõpacta,atq; ſuffulta trabibus uſq; ad faſtigium. Eo ſanè tempore hi uerſus conditi fuere : quos uetuſtatis probandæ gratia inſcribendos his noſtris commentarijs, & poſteritati tradendos eſſe dignos cenſui.

Marchia plorauit,Paduam quod flamma cremauit,
Vrbis maiores tres partes,& meliores.
Anno milleno,centeno ſeptuageno
Nec non & quarto:nonas Martis quoq; quarto.
Quot fuerant tecta ſub certa collige meta.
Sexcenta uerè bis mille domus cecidere
Bis ſeptem pone, tot collige cum ratione.

Ex hoc quidem urbis incendio credere dignū eſt,tunc perijſſe memoriā omnium ferè, quæ ad ea tempora Patauij memoratu digna contigerant.Nam ſupra id tempus de geſtis rebus,aut incremento urbis Patauij infra annos fermè quadringētos,ex quo à Carolo refecta fuerat,nihil prorſus memorabile legitur:nec etiam monumentum aliquod extare uidetur, ubi cõſpiciatur antiquior memoria,quàm de hoc incendio in quodam rudi ſaxo ætate noſtra effoſſo,& in conſpicuo loco ad baſilicam D. Caneiani collocatum, ubi legitur:
M.C.LXXIIII. ARSIT PADVA.

De magno incremento Reip. Patauinæ.

AB hoc ergo incendio breui inſtaurata tanquā exuſto ueterno cœpit Reſp. Patauina florere,uirosq́; & armis & literis illuſtres habere: qui & ſcribēda facerent,& aliorū geſta ſcriberent,cupiētes ſcriptis ſuis,quo tunc per eam

ætatem ſtylo poterant, res illius temporis memoriæ commendare. Manſit ſubinde Patauina ciuitas libera, cum ſumma Romanorum Imperatorum pace per annos ferè centũ, ſub Conſulibus & Tribunis, ut nuper dicebam: ſicut olim ſub Romana ciuitate, uſq; adeò ut an. M. CC. XX, urbes aliquot uicinæ icto fœdere pro ſummo munere impetrarunt, Patauina ciuitate donari, & in ſocietatem belli paciſq;, & officiorum omniũ mutuam recipi, & cõcorditer, & æquo iure tractari. Quarũ prima Aquilegia illuſtris ciuitas Bertholdi patriarchæ interuẽtu facta eſt Patauini iuris: atq; ſex ædes Pataūij patriarchæ nomine ipſis Aquilegienſib. ciuibus ad habitandũ cõſtructæ: in quibus ſingulis annis ſex Aquilegienſiũ ciuium familiæ ſorte tractæ tranſmigrantes Patauiũ incolebant: ibi tunc cum Patauinis ciuib. & uectigal ſolitũ, & cuncta ciuitatis onera ſubiturі. Extat adhuc Pataūij uicus apud D. Petrum, qui dicitur patriarchatus: ſimiliter & Bellunum ciuitas, Sacillumq;, & Feltrum idem quoq; & Tridentũ fecerat. Sed hoc etiam amplius, quod prętorem Patauinũ, qui ſibi jus diceret, ſpõte ſuſcepit. Verùm paulo pòſt, aliquot ex municipiorũ Tridentinorũ regulis detrectantib. à Patauinorũ ſocietate deſiliens, in priſtinũ ſtatum, in quo prius erat, reſtituitur. Non ſic Vincentia quę ultra L. annos ſubdita paruit Reip. Patauinæ. At qui uerò ſæuientib. interim in ciuitate Patauina inteſtinis odijs, ac inualeſcentibus indies ſeditionibus, tum nobiliũ inter ſe ciuiũ, tum inter plebem & Senatum, eò reducta res eſt, ut iam ruitura uniuerſa ciuitas uideretur: niſi nonnullorũ prudentia ciuium huic malo præſens remediũ inueniſſet: qui è Rep. fore putantes in plebis fauorem ſuaſerũt, binos ex plebe creari Tribunos: qui cum nobilibus, æquo imperio rebus publicis, & negotijs ciuitatis ubiq; pręſto eſſent, & libertatẽ populi aduerſus optimatũ potentiã tuerent̃. Quo facto plebs magis timeri à diuitib. ac potentib. cœpta eſt: ſed minus amari. Idcirco ij ad omnẽ euẽtũ firmiores deinceps ædes cũ uaſtis turrib. ſibi tam intra mœnia, q̃ foris in agris erigere & munire cœperũt: quæ adhuc paſſim multę extãt: & multę noſtra etiã ætate dirutæ & funditus demolitæ fuerunt.

Quid attulit ciuibus ſeditio.

ATQVI uerò interea quo magis ciuitatis potentia & opes creſcebãt, eo magis ciues atrociori inter ſe odio, ac ſimultatibus, & ſeditionibus grauioribus tenebantur. Adeò ut Patauini ciues cum ſeditioſos eiuſmodi magiſtratus ulterius ferre non poſſent, Tribunis & Conſulibus intermiſſis, coacti ſunt ſingulis annis hominem externũ ſibi præficere: cui tanquam regi ultrò ſumma rei cõmitteretur, & à ui regiæ poteſtatis, quam ei uitæ neciſq; dabant: & ob excellentiã in dicendis cauſis, & agendis rebus, & à potentia qua maximè pollebat, hominem huiuſmodi magiſtratu fungentẽ, Poteſtatem appellarunt. Cui cuncti ordines in omnib. parerẽt, quiq; (ut olim Romæ dictator) omnia quæ ad Remp. pertinerẽt, pro arbitrio faceret & curaret. Et hoc ſanè modo Patauini Hen. IIII. gratia (ut diximus) libertati redditi, in ſua Rep. cõmuni cõſilio ſatis feliciter centum an. & amplius uſq; ad Acciolini tyrannidẽ regnauerunt: quando ei tandem ex quorundam ciuiũ proditione infelici fato tota ciuitas tradita fuit dilanianda potius quàm regenda, aut conſeruanda tyranno, cui ſub falſo nomine Federici III. Imperatoris paruit oppreſſa & afflicta, ab an. ſalutis humanæ M. CC. XXXVII. uſq; ad annum M. CC. LVI. & (ut uerius dicã) tandiu donec uniuerſa ferè Patauina nobilitas penitus extincta fuit. Nullũ enim ſęuitię, uel calamitatis, aut immanitatis genus eſſe potuit, quod eo tempore nõ fuerit ciuitas hæc noſtra perpeſſa. Huius aũt immanitatis ueſtigia adhuc extant, atq; de ea re multiplices & lõgi annales ubiq; legunt̃. Fertur enim hũc publicè caſtraſſe pueros, ſtupraſſe uirgines, pręgnantiũ diſſecuiſſe uteros, ac partus tum primum editos in ignẽ iecisse: & undecim Patauinorũ millia ſub eius uexillo merentia, ad unũ, audita Pataūij defectione, trucidaſſe. Vnde Muſatus poeta canit: Et uitas adimit millib. undecim. Verùm poſt annos undeuiginti, ex quo ciuitas affligi cœperat, tandem à Philippo Fontaneſſo Alexandri IIII. Pontificis legato, auxilio uel in primis Venetorum, in priſtinã libertatem reſtituta eſt, anno Dñi M. CC. LVII. Quę poſtmodũ VII. & L annos feliciter in tranquilliſſima pace quieuit.

uit. Quæ quidem felicitas ubi ad ſummū gradū peruenit, rurſum (ut plerunq; fieri ſo
let) in baratrum miſeriarū deiecta ex mutuo ciuiū inter ſe odio, & inuidia omnino
cōrabuit. Pulſis enim Gibellinis, & adaucto Senatu ad mille uiros ex Gelpha dūta-
xat factione, & excluſa prorſus de populo tribunitia poteſtate, Rom. Pontificis par
tes uniuerſa ciuitas meritò ſequebat̄: quòd eius præſertim opera, à tanta peſte atq;
ſtrage tam impij tyranni olim fuerat liberata, & ad priſtinū Reip. ſtatū reddita. Per-
ſtiterunt quidē Patauini in eadem libertate uſq; ad annum Domini M. C C C. X X I I.
quo tempore acerrima bella geſſerunt cum Cane Scalenſi Veronę tyrāno: quæ per
X V I I an. atrociter ſæuierunt: nec prius pacatæ res ſunt, donec à Iacobo Carrariēſi
per ea tempora electo principe in fœdere nuptiarum Patauiū ſub nomine dotis in
Scalenſiū poteſtatem traditur: deſponſata Thadea Carrariēſi Maſtino Scalę, Canis
principis nepoti: qui ſubinde ſatis pacificè per I X an. principatū urbis tenuit. Atqui
erepta ab his tandem pręcipua ope Venetorū, rurſum Carrarienſibus paruit annos
L X X I I I. Ab anno ſcilicet Domini M. C C C. X X X I I. uſq; ad annū M. C C C C. V. ex
cepto anno cum dimidio: quo à Galeacio Mediolanenſium principe intercepta fue
rat, & rurſum Franciſco Carrarienſi Iuniori poſtliminio reſtituta, anno ſalutis M.
C C C. X C. X I I I. Cal. Iul. & durauit quouſq; ad Venetā Remp. quando Patauiū urb
ad ſuos maiores cognatosq; deuenit, ab omni tandē tyrannide, & bellorū turbinib.
perpetuò liberatū, uſq; in præſentem diem, exceptis circiter X L diebus, quib. Pata-
uiū ualde infeliciter, et nō ſine graui iactura, per deditionē acceptū in poteſtate Imp.
Maximil. permāſerat an. M. D. I X. Veruntamē à Venetis rurſum feliciori auſpicio re
ceptū eſt, & uſq; adeo extēplo munitū, ut licet acriter poſtea obſeſſum ac oppugna-
tum ab ingenti Germanorū, Gallorū, Hiſpanorū ac Italorum exercitu fuerit: Vene-
tis tamen fidele, inuictumq; permanſerit, ſemper in poſterū permanſurū. Nam iuxta
illud Vergilianū: id Deus ita confirmat. His ego nec metas rerū, nec tempora pono
Imperiū ſine fine dedi. Ab his ergo temporibus Patauini per C & L & amplius an.
amota omni bellorum cura, omniq; factione ciuili, tranquilla pace ocioq; fruuntur.
Verumenimuerò his modo breuiter expeditis, antequam de antiquis noſtris patri-
cijs, qui Rom. temporibus floruerunt, & de claris ciuibus alijs Patauinis ſcribere in
cipiamus: breui prius in cōmuni de quibuſdam memorabilib. antiquæ ciuitatis hu-
ius noſtræ rebus dicendū putaui, & poſtea de claris & illuſtrib. ciuib. proſequendū.

De antiqua Patauinorum in armis præſtantia ex T. Liuio.

QVANTA fuerit antiquis temporib. Patauinorū in bello præſtantia, quan
taq; uis armorū, manifeſtiſſimè intelligi facile poteſt, uel ex ea ſolūmodo
uictoria, quam in principio ſtatim libri X. ab Vrbe con. T. Liuius noſter
his uerbis diſſeruit. In quibuſdā, inquit, annalibus inuenio, Cleonymū La
cedæmoniorū ducem, priuſquā confligendum eſſet cum Rom. Italia exceſſiſſe, cir-
cumuectus inde ad Brunduſij promontorium, medioq; ſinu Adriatico uentis latus,
cum læua importuoſa Italiæ litora, dextra Illyrici, Liburniq; & Iſtri gentes ferę ma-
gnaq; ex parte latrocinijs infames terrerent, penitus ad litora Venetorum peruenit.
Vbi expoſitis paucis qui loca explorarent, cum audiſſet tenue ita prætentū litus eſ-
ſe, quod tranſgreſſis ſtagna ab tergo ſint irrigua æſtib. maritimis, & agros haud pro
cul proximos campeſtres cerni: ulteriora colles uideri eſſe, & oſtium prælati flumi-
nis, quo circumagi naues in ſtationem tutam uidiſſe. Medoacus amnis erat, eò in-
uectam claſſem ſubire flumine aduerſo iuſſit. Grauiſſimas nauium non pertulit al-
ueus fluuij, & leuiora: tranſgreſſa multitudo armatorum ad frequentes agros tribus
maritimis uicis colentibus eam oram peruenit: ibi egreſſi leui præſidio, nauibus reli
cto, uicos ui expugnant, inflammant tecta, hominum pecudumq; prædas agunt, &
dulcedine prædandi longius a nauibus recedunt. Hæc ubi Patauij ſunt nunciata
(ſemper autem eos in armis accolæ Galli habebant) in duas partes iuuentutē diui-
dunt: altera in regionem, qua effuſa populatio nunciabatur: altera nè cui prędonum
obuia fieret, altero itinere ad nauium ſtationem (millia aūt quatuordecim ab oppi-
do aberant) ducta, in naues paruas ignaris cuſtodibus interruptis repentinus impe

tus factus,territiq́; nautæ coguntur naues in alterã amnis ripam traducere. Vt in terra proſperum æquè in palantes prædatores prælium fuerat, refugientibusq́; ad ſtationem Græcis Veneti obſiſtunt:ita in medio circumuenti hoſtes,cæſiq́,pars capti claſſem indicant,regemq́; Cleonymum tria millia abeſſe.Ibi captiuis proximo uico in cuſtodiã datis,pars fluuiatiles naues ad ſuperanda uada ſtagnorum aptè planis alueis fabricatas,pars captiua nauigia armatis cõplent.profectiq́; ad claſſem,immobiles naues,& ignota loca pluſquã hoſtem timentes,circumuadunt,fugientesq́; in altũ,ac nuſquã repugnantes,uſq; ad oſtiũ amnis perſecuti,captis quibuſdã,incenſisq́; nauibus hoſtium,quas trepidatio in uada intulerat,uictores reuertunt̃.Cleonymus uix quinta parte nauium ſuarũ incolumi,nulla regione maris Adriatici proſperè adita diſceſſit.Roſtra nauiũ ſpoliaq́; Græcorũ in æde Iunonis ueterc fixa, multi ſuperſunt,qui uiderũt.Patauij monumentũ naualis pugnæ eo die,quo pugnatũ eſt, quotannis ſolenni certamine nauium in flumine oppidi medio exercetur. Hæc noſter Li.honorificentiſſimè de Patauinorũ in armis pręſtãtia, & de reportata ex hoſte uictoria tam contra Græcos, quàm etiam accolas Gallos,quibus nunquã ceſſere, ſed aduerſus eos pro tuenda libertate ſemper in armis erãt: ex quo facile colligi poteſt, ſi illorum temporum hiſtoria haberetur,de his quæ terra mariq́; à Patauinis, qui & Veneti appellantur,geſta fuerant, quàm multa, quamq́; præclara de patria noſtra ſcribenda haberentur.

De fide ſeruorum Patauinorum erga dominos.

ATQVI nihilo minori laude fuit antiqua illa in Patauinos dominos ſeruorum fidelitas, quæ ab antiquo auctore Macrobio memorata, quàm quæ celebrata eſt à T.Liuio glorioſa de hoſte uictoria. Dicit enim Macrobius Saturnalium li.1. Patauinorũ ſeruorum fidelitatem cõmendãs, quod quum Aſinius Pollio proconſul in Illyricũ tranſiens Patauio, acerbè cogeret Patauinos,ut pecuniam & arma cõferrent,dominisq́; ob id latentibus,præmio ſeruis cum libertate propoſito,qui dominos ſuos proderent: nunquã ualuit ullo præmio aliquẽ ſeruũ adducere,ut ſuũ dominũ indicaret. Hæc Macrobius. Ex hac enim ſeruorũ in dominos fidelitate,facile eſt coniectare, quanta fuerit ea tempeſtate clementia dominorum erga ſeruos:qui dominorũ commoda,licet exigua,propriæ libertati,& magno cuiuis præmio prætulerunt.

De pudicitia matronarum Patauinarum.

SICVT modo ex relatione Macrobij clementiam dominorũ erga ſeruos, & ſeruorum erga dominos fidelitatem cognouimus: ita modo quid dicẽdum nobis ſit de probitate & pudicitia Patauinarum matronarum erga maritos,ex Pli.Nepote,& ex Valerio Martiale breuiter agnoſca[illegible].Ille enim epiſtol.lib.1.laudans Serranam Patauinam,tantæ eam dicit fuiſſe præſtantiæ, ut Patauinis quoq; mulieribus frugalitatis exemplũ eſſe poſſit:innuens nimirũ Patauinas matronas,ita natura frugales ac pudicas ea tempeſtate eſſe ab omnibus habitas,ut cunctis alijs mulierib.exemplũ & normam pudicitiæ dare poſſent, potius quã ab alijs accipere.Nec ſecus Valerius Martialis,lib.Epigrammatũ XI: quũ ſuadere uellet candidis lectorib.per iocũ inter epulas,uerſus ſuos ſalibus refertos non eſſe à quoquam reijciendos,& ſi quicquam interdum ſapiant impudici: Patauinas, & Lucretiam Romanam adducit in teſtes his uerbis:

Tu quoq; nequitias noſtri,luſuſq; libelli
Vda puella legas:ſis Patauina licet.
Erubuit,poſuitq; meum Lucretia librum,
Sed coram Bruto Brute recede,leget.

Cælius lib.VII.cap.XXVII. tantam ſcribit fuiſſe olim Patauinarum mulierum caſtitatem,ut nunquam niſi operta facie prodirent in publicum.Qui quidem mos in uirginib. hactenus Patauij Venetijsq́; permanſit,quanquã longè ſecius ſeruat̃ nunc à mulieribus iam nuptis: quę ex conſuetudine patriæ & uicinarum ciuitatum ſeſe palàm conſpiciendas cunctis oſtentant.

De frequentia antiqua Senatus & populi Patauini.

HAEC quatenus ad mores Patauinorum attinet, ſatis dictum: deinceps de frequentia antiqua Senatus, deq; diuitijs & glorioſa militia, & omnimoda præſtantia antiqui populi Patauini, à Strabone antiquo ſcriptore quiſque audiat. Is enim in libro de Coſmographia V. honorificentiſſime hæc omnia refert. Patauium (inquit) cunctas eius regionis urbes excellens, nuper in ea quidem cenſi ſunt quingenti equeſtris ordinis uiri: antiquis uerò temporibus centum & uiginti millia militum in militiam miſiſſe conſtat. Quantum uerò ciuitas ipſa, & uirorum probitate, artiumq; bonitate floruerit, magnitudo cùm aliarum rerum maximo apparatu Romam miſſarum, tum uerò pannorum & ueſtimentorum, omnifariæq; mercaturę declarat. Hęc Strabo. Quid nam quæſo dici poteſt glorioſius de hac urbe, quàm quod is auctor egregius uno contextu, & paucis uerbis complexus eſt?

De ſocietate & amicitia Patauinorum cum Romanis.

HUIC autem ſententiæ probè cõſentire uidentur ea, quæ dicit M. Tullius Philippica duodecima aduerſus M. Antonium, ubi docet, qua fide & amicitia Patauini erga Remp. Roman. cæteris colonijs præſtarent: quantoq; auſu pro patria libertate obſtiterint M. Antonio tunc Reip. Rom. hoſtiliter aduerſanti. Patauini, inquit, alios excluſerunt, alios eiecerunt miſſos ab Antonio, & pecunia, & militibus (& quod maximè deerat) armis noſtros milites iuuerunt: feceruntq; idem reliqui, qui quondam in eadem cauſa erant, & propter multorum amicorũ iniurias alienati à Senatu putabantur: quos minimè eſt mirum, communicata cum his Rep. fideles eſſe, qui etiã expertes eius, ſemper fidem præſtiterunt. His igitur omnibus uictoriam ſperantibus, pacis nomen ad ferremus? Hæc ibi Cicero de fide Patauinorum in Remp. Romanam, quę profectò non parum ad laudem & gloriam huius noſtræ patriæ uel hac tantum commemoratione facere uidentur.

Quanti fecerint Romani Patauinorum concordiam.

QUANTAE quoq; curæ fuerit ob hãc fidem Senatui, populiq; Rom. Patauina Reſp. uel hinc eſt maximè manifeſtũ, quòd quum Patauini diſcordes inter ſe grauiter contenderent, Senatus Rom. ne huiuſmodi diſſidiũ tam Romanæ quàm Patauinæ Reip. detrimenti quicquam importaret, M. Æmilium Conſulem Patauium ire uoluit, ad ciuiles illas diſcordias ſedandas, & ad inteſtina ciuium interſe odia è ciuitate tollenda: quod antea non niſi in arduis & difficillimis Reip. negotijs fieri conſueuerat. De hoc aũt T. Liuius noſter ab Vrbe condita lib. XLI. ita ſcribit, Conſules uotis etiam in capitolio nũcupatis, in prouincias profecti ſunt. Ex ijs M. Æmilio Senatus negotium dedit, ut Patauinorum in Venetia ſeditionem cõprimeret, quos certamine factionũ ad inteſtinum bellum exarſiſſe ipſorum legati attulerant. Legati uerò qui Ætoliam ad ſimiles motus comprimendos ierant, renunciarunt, rabiem gentis coerceri non poſſe: Patauinis ſaluti fuit aduentus Conſulis, qui neq; cum quid aliud faceret in prouincia habuiſſet, Romam redijt. Hæc quidem ad uerbum T. Liuius, libro prænominato.

Studium & laus Patauinæ ciuitatis in condendis Venetijs.

NOn eſt hic quoq; honos in poſtremis annumerandus, quòd uerè Patauini & magna cum gloria dicere poſſunt, ſe Venetis patricijs eſſe cognatos ſicut eorũ uicinos. Hi nanq; aliquando non contenti Medoaci fluminis tra

ctu neque unius portus anguſtijs: cum ſibi uellent amplum inſtar urbis locum iuxta mare opportuniorem ad mercandum, & tutiorem ad confugiendum parare, ſi quando à Gotthis contingeret durius premi: qui paulo antè Romam, & alias Italiæ urbes uaſtarãt. Cœperunt ſiquidem Gotthi in Italia regnare an. Domini CCCC. XII. ab urbe uerò condita M.LXVI. Rege Alarico Viſigotho, poſt mortẽ Archadij Imper. Experti ergo Patauini Barbarorũ immanitatẽ, formidanteſq; ne ab Alarico rege pati longe peiora cogerent, quàm ſuperiorib. annis ab exercitu Radagaſij Gotthorum regis perpeſſi fuerant: qui adiunctis ſibi Hunnis & Vandalis, Venetorum ſaltus aggreſſus multas ſtrages, miſerabileſq; direptiones intulerat: illaturuſq; multo maiores, niſi tandem per inſidias in iniquũ locũ pertractus, obſeptis omnib. itineribus, unde egredi poſſet, fame & inedia ipſe unà cum innumera multitudine à Sthilicone Honorij Cęſaris copiarũ duce in Etrurię montib. cõſectus fuiſſet. Id itaq; Patauini ueriti cõſules ſuos, pro cõdenda noua urbe ad Riualtũ miſerunt, locũ in ſinu Adriatici maris, inter æſtuaria illa maritima altius eminentẽ. Qui quidem conſules paratis interea rebus, an. ſalutis CCCC.XXI.VII. Cal. April. in Riualto iecerunt felicia in Chriſti nomine fundamẽta: paruis quidẽ initijs, ſed quàm feliciſſimis auſpicijs. Futurũ ſiquidem fuerat ibi aliquando magni imperij domiciliũ: & urbs maris, terræq; regina. Legimus aũt tunc eò cum conſulib. miſſos fuiſſe centum & quatuordecim artifices nauiũ: & cum his CCC.XII. eiuſdem artificij pro nauali cõſtruendo diſcipulos, & edicto interim publico undiq; per ciuitatẽ conclamatũ, ut qui eſſent idonei ad aliquod opus agendũ, conſules & legatos adirent, immunitatem, priuilegiaq; & ſtipendia eò proficiſcentẽ quenq; pro meritò ſuſcepturũ. Inſuper mille & octingentos armatos, & nauali & terreſtri bello aptos tranſmittẽdos decernitur: ne ſorte in opere faciendo operantes aliquo tumultu exterriti, aut aliqua uiolentia impediti, ab incœpto deſiſtere cogerentur. Hoc initium ignoraſſe uidetur Blondus hiſtoriographus (alioquin ſanè doctus) admirans Venetias anno XXV. ante Athilæ aduentum in Italiam ædificari cœptas: & propterea falſò arguit Laurentij monachi hiſtoriam ab omnibus eo ſeculo comprobatã. Verba aũt Blondi lib. III. primæ decad. ubi intexuit Venetiarũ originem, & uarios bellorũ tumultus, & incendia Italię hæc ſunt. Quo an. aũt, aut die creati ſint Tribuni, aut ciuitas primò ſit cõdita, nequaquã affirmare auſim: quin ſoleo mirari, qua adductus ratione, Laurentius monachus patria Venetus, ſcriptor ætate ſua excellentiſſimus affirmauerit, eius urbis fundamenta VII. Cal. Aprilis, anno I atq; XX ſupra quadringenteſimum fuiſſe iacta. Nam neceſſariũ ipſam urbem dicere non prius eo anno condi cœpiſſe, quo Athila Aquilegiam, Paduam, Atheſtem & cætera prouinciæ Venetę oppida deleuit: ſicq; ſextũ, & quinquageſimũ ſupra quadringẽteſimũ ſalutis annũ fuiſſe cõſtabit, in quo ea iacta fuerint nouæ urbis fundamenta. Hæc quidem ad uerbum Blondus, qui longe ſanè à ſcopo & à recto ueritatis aberrat. Nã timore Gotthorũ ędificari cœpta eſt ciuitas, & non ab excidijs Hunnorũ: etſi ſubinde poſt aliquot annos ſæuiente Athila ex tota fermè Venetia undiq; confluentib. populis repleri & ampliari mirabili incremento cœperit: & poſtea, furente adhuc Marte, ex omni Italia indies frequẽtari locupletariq; maxime. Poſtmodum ergo ab ædificatione Riualti, anno circiter triceſimo plus minus, quia de anno incertum eſt, poſt Athilæ atq; poſt ſecundũ Totilæ regis excidiũ, Patauina urbs bis reparata, & tertio ab Agilulpho Longobardorũ rege penitus incenſa: attriti inquietudine bellorum, & pertęſi patriæ conſpectũ tam miſerabilem, populanter ferè in nouam urbem demigrarunt: & ex eo tempore tam populo, quàm ædificiorum frequentia cœpit locus ipſe Riualti, & Quintęuallis, ſiue Caſtellũ & Dorſum durũ, & Canal regium, & Methamaucum latius ab optimatibus coli: & ita indies ditiorib. atq; nobiliorib. accolis opulenter repleri. Verũ multi poſtea, perdurante bellorũ ſæuitia, ex toto agro ad Foſſam Paleſtinam & Clodiã cõfugerunt. Verũ multi ex omni ordine poſtmodũ allecti ſecuritate loci, & cõmodis nauigãdi & mercãdi, neglexerũt amplius ad priſtinos lares, & ad patriã deſertã redire: & ita breui factũ eſt, ut paulatim ij populi à Patauinis deſciſcerẽt, & Venetorum nomen ſortirent ſoli. Patauium interim annos ferè ducentos iacuit deſolatum.

Quo

Quo tempore aſſiduis bellis per totam Italiam ſæuientibus, & ob id concurrentib. undiq; populis ex urbibus & oppidis, tam Italiæ quàm reliquarũ regionũ, Rivaltũ ipſum unà cum inſulis reliquis accolis ditiorib. repletum, Venetiæ plurali numero uocari cœptũ eſt. Quæ ſane urbs in hunc diem opulentiſſima & florentiſſima adeò creuit maieſtate Senatus, ędificiorũ magnificẽtia, diuitiarũ copia, populi frequẽtia, ditionis incremento, rerum geſtarũ terra mariq; gloria, ut æmula uetuſtæ Romæ facta, nulli, neq; Italiæ, neq; (abſit uerbis inuidia) totius orbis terrarũ alicui ciuitati, in quouis laudũ genere, inuidere meritò poſſit. Quid enim in terris Veneta urbe admirabilius? quid dignius? quid præclarius? quid magnificẽtius? quid deniq; pulchrius? Cum hac itaq; nunc ciuitate & ſi Patauium ſubiacet: tantæ tamẽ laudis, & honoris, ac gloriæ ita efficitur particeps, ut ob antiquã cognationem penè par utriq; laus eſſe uideatur. Haud ſanè multo ſecius, quàm ſi quæpiam ſenio cõfecta mater in afflictis reb. à filia iam ętate, forma uiribusq; pręſtãte, placida ac pia procuratiõe regat. Hæc nanq; modo ſub eius ductu & auſpicijs uideri certè poteſt, non tam imperio premi, quàm potius ex illius clementia cõmunicata fermè potentia, ad priſtinam libertatẽ rediјſſe: & nunc tandem pacificè & glorioſè extra omnem tyrannorũ formidinem filiæ beneficio poſſe uiuere: ac nulli cuiuſuis ciuitatis fortunæ inuidere. Scriptum eſt enim, parentis honos, eſt filius ſapiens. Veruntamen legitur in hiſtoria Venetorum, ut ſcribit Bernardus Iuſtinianus patricius Venetus de origine urbis Venetiarum lib. VI. quod circa annum Chriſti quingenteſimũ ſexageſimũ, Patauini aliquando cum melius armis nequirent, exiſtimantes ſe magis ex iure & ęquo, quàm uiribus aut armis poſſe, decreuerũt ciuiliter de finib. cum Venetis agere. Quocirca miſſis legatis Rauenã ad Marſetem Iuſtiniani Imp. exarchũ, illos multis uerbis queſtos fuiſſe ferunt: petijſſeq; ſibi æſtuaria portumq;, & littora Patauio obiecta, aliàs ſibi per iniuriã ablata, & à ſuis maiorib. aliquãdo poſſeſſa reſtitui. Sed recuſantib. Venetis eo iudicio, nihil decretum eſt. Quamobrem poſtea ui & armis de finibus Veneti & Patauini inter ſe ſæpenumero cõcertarunt: & magnæ utrinq; ſtrages ea occaſione diuerſis temporibus, alteri ab altero illatæ fuerunt: neq; prorſus deſitũ, quouſq; Patauium expulſis tyrannis feliciter ſanè in fidem & ditionem publicam Venetorum deuenerit: quando de finibus amplius contendere nihil neceſſe eſt: ſed in ſumma potius pace & ocio, obſequi non niſi æqua iubentibus, & obtemperare imperantibus. Etenim Patauini gratia Veneti Senatus per centum quinquaginta & amplius annos, ex quo erepti tandem ſunt è manibus tyrannorum, quib. per multa tempora ſeruierant, & ad Venetos patres, tanquam ad maiores ſuos, & priſcos ciues reuerſi, in magna animi & corporis tranquillitate, alcyonijs (ut aiunt) diebus, & Octauiani Cæſaris pace fruũtur. Nam Patauina ciuitas antea diuturnis bellis & tributis confecta, peneq; deſolata, tum primum reſpirare cœpit: ac tandem poſt multas ſtrages, ſub horum tutela ita inſtaurari, ut nouam plane, & alterius urbis faciem induiſſe, & altera prorſus facta eſſe uideatur: ut ego quoq; ſępe demirer, quum puer eam uiderim ferè aſſeritijs parietibus & tignis compactam, ligneisq; ſuffultam trabibus: nunc per ſeptuaginta annos, tot enim per ætatem meminiſſe poſſum, totam eſſe palatijs, & latericijs domib. ædificatam: & columnis, poſtibus, feneſtris, ex uiuis lapidibus exornatam: ut nunc uerè nulli Italiæ urbi (ut de Venetijs taceam) ædificiorum ſpecioſitate poſthabenda ſit. Tantũ ergo Patauiũ Venetijs debet, quòd nunc pacatum, inſtauratum, munitum, auctum exornatumq; ſit, quantum olim Venetiæ ipſæ Patauio: quòd feliciori auſpicio de eius ruinis cœperint ædificari, & de eius populo primum repleri.

De uirtute Patauinorum in expugnanda Iadera urbe Dalmatiæ.

ADIICIATVR his quoque præclarum facinus, quod non ſine magna patriæ laude in Patauinis annalibus, non admodum uetuſta rei geſtæ memoria celebratur. Nam anno M. CCC. XXVIII. quo tempore Iadera urbs Dalmatiæ à Pannoniæ rege (ut ferunt) centum armatorũ millib. oppugaretur: & obſidione cincta, & diu oppugnata expugnari om-

nino

nino & capi non poſſet. Patauini milites, ex fœdere principis Carrienſi in auxiliū regis miſſi, ubi eò peruenere, decreta oppugnatione, quæ fruſtra aliàs ab uniuerſo exercitu ſæpius fuerat attentata, primo impetu admotis ſcalis mœnia aggreſſi, & maximo auſu, & armorum uirtute & animo pluſquam uirili, primi omnium muros aſcendunt: & erecto regio uexillo, urbem iam uictā captamq́; è mœnibus oſtentāt. Qua uictoria tandem parta, rex, milites Patauinos murali corona & magnis donatos munerib. & uehementer collaudatos in patriam remiſit: aſſerens apud ſuos Patauinorum uirtutem ultra omnes eo certamine enituiſſe.

De obſidione Pataui, anno Domini M. D. I X.

NIHILO maiori gloriæ fuiſſe Patauinę ciuitati putandum eſt illam Iaderę expugnationem, quàm Patauini populi fidem erga Venetam Remp. & reſiſtendi uirtutem ad tuendam patriam aduerſus formidabile bellū, & innumerabilem exercitū, Maximiliani Cæſaris, magnis eam uiribus obſidentis, & innumeris tormentorū ictibus & crebris inſultibus oppugnantis. Hæc enim tum populi, tum Venetorum patriciorū, tum mercenariorum militum præſidijs uiriliter defenſa, nec potentiſſimi Imperatoris præſentia, nec ui tanti exercitus, nec fraude dolóue unquam potuit expugnari: & ſi ad eam obſidendam tota fermè Europa cum exercitu ultra centum millia armatorum conuenerat: qui aliquandiu populabundi per uniuerſum agrum uagantes, depopulatis ubiq; agreſtib. tandem iuxta urbem ad portam Caudalongam caſtrametati ſunt: & deiecto magno ueterum murorū ſpacio, qui tunc altius eminebant, Germani maximo conatu bis aſcendere monimenta conniſi, biſq; reiecti cæſiq; & uſtulati, re infecta, ad caſtra, qui ſuperant, rediere. Atq; tandem ubi fruſtra per plurimos dies ſummo labore, & multorum cæde, urbs oppugnata fuit, Germani ſpe prorſus potiundæ urbis amiſſa, unà cum reliquo exercitu Gallorū, & Hiſpanorum, & Italicorum, trepidi ſoluta obſidione, quę ferè per totum Septembrem ſteterat, omnes noctu, quàm maximè occultò poterant, derelicta urbe, concrematis amniū pontibus, per quos tranſierant, diuerſi tandem in ſuam quiſq; patriam redierunt. Anno Domini M. D. I X. pridie Calend. Octobris. Atq; poſtmodum urbs ipſa iubente Senatu Veneto, ſicut prius fuerat magnis conſilijs præſidijsq; defenſa: ita poſtea ſtudioſius nouis muris multo craſſioribus, & frequentibus propugnaculis circummunita, & profundiſſimis foſſis uallata eſt: atq; exciſis arboribus ac dirutis, & ſolo æquatis omnibus templis & ædib. ſuburbanis, ultra mille paſſus à mœnibus in agrum patefacta, ne rurſum intra eiuſmodi ſpacium propius poſſit exercitus quiſpiam hoſtilis accedere, ac tuto morari: quin miſſilium uerberibus longè ab urbis conſpectu penitus arceatur. Itaq; iam opera & induſtria Venetæ Reip. adeò tuta & inexpugnabilis in poſterum reddita eſt, ut nullum ei poſthac externum bellum aliunde impendere timeatur. Sitq; exinde Venetijs perpetuo, & indiſſolubili nexu deuincta ac colligata: ut meritò dici & haberi poſſit duorum populorum commune domicilium: & utriq; conueniat illud Horatianum, Alterius ſit altera poſcit opem res & coniurat amicè. Neq; id ab re à nobis uideri dictum uelim, quando & Liuius noſter Patauinorum geſta commemorans aduerſus ducem Lacedæmoniorū Cleonymum (ut proximè dicebam) eundem populum modò Patauinos, modò Venetos appellat: ut inter Venetos ac Patauinos appellatione nominis nihil prorſus diſcriminis interſit. Sit ergo gens una, & populus unus: quandoquidem ſicut primum à Troianis, & ab Henetis omnes oriundi, et olim modò Patauini, modò Veneti in initio omnes dicti ſunt: ita rurſum Veneti & Patauini felicioribus. auſpicijs uti una gens & unus populus, mutuis auxilijs atq; ijſdem legib. ab inclyto illo Venetorum duce ac Senatu pariter gubernentur. De hac autem obſidione (ut ad propoſitum redeamus) Andreas Naugerius patricius Venetus, uir tum Græcarum, tum Latinarum literarum cognitione, ac præſertim poetices inter illuſtriores noſtri ſeculi ſcriptores habitus, elegantiſſimum hoc carmen ludens cecinit. Quo tempore in Bartholomæi Liuiani Veneti exercitus Imperatoris contubernio caſtra ſecutus, ſtudiorum diligentiam remiſerat: & in ipſa

urbe

urbe noſtra Patauina oblectandi animi cauſa, ueterũ lucubrationum negotijs feſſi, ſe ad ocium tranſtulerat,

Vrbs quam uetuſto uictus ab illo
Poſt fata Troũm triſtia, poſt graues
Tot patriæ exhauſtos iniquo
Tempore, tot pelago labores.
Nocente demum Pallade, qua rapax
Cultos per agros Medoacos fluit
Dijs fretus Antenor ſecundis
Condidit Euganeis in oris
Tu nuper & flos & decus urbium,
Quaſcunq; tellus Itala continet
Magnas tot urbes, & tot uirorum
Ingenia, & ſtudia una alebas
Te ſepticornis Danubij accola
Te fulua potant flumina, qui Tagi
Longeq; ſemoti Brytanni
Cultum animi ad capiendum adibant.
At nunc acerbi, heu, ſaua neceßitas
Fati ſeuerat ut pateris uices
Vt te ipſe uaſtatam uel hoſti
Conſpicio miſerandam iniquo.
Quid culta tam pomaria conquerar?
Tot pulchra flammis hauſta ſuburbia
Quid glande deturbata ahena
Mœnia? præcipitemq; ſæui
Manortis iram, bellaq; perſequar
Horrendas? ſquamis ille adamantinis
Ferroq; conſertam rigenti
Induerat chlamydem trilicem,
Premensq; & atrum letifera manu
Telum coruſcans, ſecum odia necis
Contemptum, & inſanos tumultus
Secum animos rabiemq; agebat.
Ille urbe ab imis ſedibus eruta
Impleſſet omnes funeribus domos
Non ille, uel ſexu, uel ullo
Efferus abſtinuiſſet æuo. Et cætera quæ ſequunt. Item quoq; de Patauinæ urbis amœnitate & pulchritudine, & commodis, Georgius Fabricius Chemnicenſis poeta in ſuo itinere Patauium rediens dum id ſalutat, ſic cœpit:

Planicies almæ Cereris, Bacchiq; uoluptas
Quæ non ante ſuas habuit longißima fines. Et cætera. Pòſt addit,
Nec mihi fas paucis perſcribere uerſibus ortum
Antiquum, foſſas altas, pomeria lata,
Patricij'ue arcem, uel plumbea tecta palati
Siue noui templi molem, molem'ue uetuſti
Athila quas clades, quas ſæue Acciolme dediſti
Heu urbi infauſtæ, ſed priſtina Carrarienſes
Damna dehinc Venetus reparauit cuncta ſenatus.
Salue terra meis indulgentißima muſis:
Quam ſi non patriæ alterius reuocaret amore,
Optarem feſſæ portum, requiemq; ſenectæ.

Patauij Calend. Iun M. D. XLIII.

De ſuſpenſione aſini quæ probri loco Patauinis obijcitur.

POSSET quiſpiam in tot tantisq; laudibus Patauinorum hic à nobis commemoratis perquirere, unde natum probrum illud quod uulgò dici ſolet, Patauinos ſuſpenſores ac reſpenſores aſini fuiſſe pro lucanicæ fruſto. Legi nuper in quodam antiquo annali Patauino, quod quum pacis tempore quo omnes ferè urbes Italiæ ſub imperatoribus tum Gallis, tum Germanis ſoluto certo cenſu unaquæq; Reſpubl. pro arbitrio ſeſe regeret, ſolitum eſſe ſingulos uicos Patauinos & Vicentinos, circa ueris tempora in ſuis finibus congregari: ibiq; curſus, ſaltus, luctas, & ludicra eiuſmodi alia exercere, & ordine & apparatu ficti certaminis inter ſe hilariter & amicè concurrere. Patauinis tunc ſignum militare fuerat draco biceps. Vicentinis uerò aſinus. Accidit autem quum ex uicinis pagis quiq; in ſuis finibus congregati eiuſmodi ludos inuicem agerent, ut Vicentini Patauinorum uirtute ac numero grauius premerentur, quàm ut ultrà ferre eã uim poſſent: quocirca indignantes cœperunt immaniter furere, & quod prius certamen ludicrum uidebatur, in uerum prælium conuertere. Sed quũ in ea pugna Patauini ſuperiores euaſiſſent, abſtulerunt eis aſini uexillum, & eos fugauerunt à finibus. ſignum autem Patauinum in triumphum portarũt. Subinde tam in gloriam uictorię, quàm in probrum Vicentinorum in ſoro medio uitium aſinum ſuſpenderunt. Quod factum Vicentini grauiter ac permoleſtè tulerunt. Verum cõmunium amicorum ſuaſu utriq; fœdus inter ſe feriunt, his conditionibus pacis additis: ut Vicentinis pro redimendo aſini ſuſpendio epulum Patauinis darent, quod factum eſt. equos nanq; lucanicis onuſtos miſerunt Patauium, quas in fruſta ſectas læti Patauini inter ſe diſpartiuntur: & ita utrinq; pacatis rebus manſit hoc utrinque probrum Vicentinis ſcilicet, quòd eorum uexillum aſinus in furca pependerat: Patauinis autem quòd tam uili lucanicæ fruſto, quod ſinguli acceperant, è furca aſinum depoſuerint. Ceſſarũt autem poſt hæc eiuſmodi ludicra fieri, ſed Patauinis hoc probrum de ſuſpenſione & depoſitione aſini, in hodiernam diem in ore omnium perſeuerat. Quod autem quidam de Petro Apono hæc fingunt, quoniam eſt prorſus falſum, nolui hic inter uera aut ſaltem uerıſimilia commiſcere.

BERNARDINI SCARDEONII CANONICI PATAVINI,

DE PRISCIS CIVIBVS PATAVInis patritijsq; Romanis, de tribu Fabia. tertiæ Claſsis PRÆFATIO.

HACTENVS de Patauinæ urbis antiquitate, & ornamentis, & commodis, Patauinæ ciuitatis in cõmuni ſatis (ut arbitror) dictũ: reſtat deinceps ſigillatim patritios ciues, quorũ inſignis adhuc memoria extat, quo quiſq; laudum genere floruerit, quàm poſſum breuiſsimè ſuo ordine recenſere. Habuiſſe autem hanc noſtram ciuitatem Romanorum temporibus innumerabiles penè uiros celebres, & inſigni gloria præſtantes, ex antiquorum ſcriptis opinari facilius poſſumus, quàm referre. Iniuria quidem, ſeu potius uitio temporis factũ eſt, ut de perditis literarum monumentis, eorũ quoq; nomina unà cum geſtorum memoria ita prorſus interierint, ut è tanto numero, ſexdecim illuſtrium tantummodo ſuperſint nobis nomina recenſenda, quæ ex illorum temporum hiſtorijs hic à me referantur: & primus erit C. Cornelius Augur, de quo dicere incipiemus.

De C. Cornelio Augure.

DIGNVS mihi in primis uiſus eſt C. Cornelius Augur Patauinus, qui hic ante omnes alios à nobis primo loco memoretur: cuius auguralis ſcientia tanta fuit, ut ab antiquis ſcriptoribus, pro maximo ubique miraculo ac prodigio celebretur. Is enim in collibus Euganeis in templo Gerionis longiſſimo locorum intervallo abſens à pugna C. Cæſaris & Gn. Pompeij in Pharſalia, eodem die & hora & momento pronunciauit totam illius pugnæ ſeriẽ, perinde atq; ſi præſens adeſſet, atq; ſub oculis res ageretur ſuis. Hoc factum Iulius Obſequens inter prodigia commemorat. Et Aulus Gellius lib. decimoquinto, capit. decimooctauo, de hac ipſa re ita ſcribit: Quo C. Cæſar, & Gn. Pompeius die ciuile bellum ſignis collatis in Theſſalia conflixerunt, res accidit Patauij, in Transpadana Italia, memoria digna. Cornelius quidem ſacerdos, & loco nobilis, & ſacerdotijs, & religionibus uenerandus, & caſtitate uitæ ſanctus, repentè mota mente conſpicere ſe procul dixit pugnam acerrimam pugnari, ac deinde alios cedere, alios urgere cædem, fugam, tela uolitantia, inſtaurationem pugnę, impreſſionẽ, gemitus, uulneraq; perinde ac ſi ipſe in prælio uerſaretur coramq; uideret: uociferansq; poſtea ſubitò exclamauit, Cæſarem uiciſſe. At Cornelij ſacerdotis hariolatio leuis tunc quidem uiſa eſt, & uecors: ſed magnę mox admirationi fuit, quòd non modo pugnę, quę in Theſſalia pugnata eſt, neque prælij exitus, qui erat prædictus, idẽ fuit: ſed omnes quoq; pugnandi reciprocæ uices, & ipſa exercituum duorum conflictatio, uaticinantis motu atq; uerbis repręſentata eſt. Hæc Aulus Gellius. Hoc idem fermè Lucanus poeta in ſuis carminibus libr. ſeptimo concelebrat, dicens:

Euganeo ſi uera fides memorantibus, Augur
Colle ſedens: Aponus terris ubi pumifer exit,
Atq; Antenorei diſpergitur unda Timaui:
Venit ſumma dies, geritur res maxima, dixit:
Impia concurrunt Pompeij & Cæſaris arma
Seu tonitrus: ac tela Iouis præſaga notauit
Aethera: ſeu totum diſcordi obſiſtere cœlo
Proſpexitq; polos: ſeu lumen in æthera mœſtum
Solis in obſcuro, pugnam pallore notauit,
Diſsimilem certè cunctis, quos explicat, egit
Theſſalicum natura diem: ſi cuncta perito
Augure mens hominum, cæli noua ſigna notaſſet,
Spectari è toto potuit Pharſalia mundo.

De huius etiam C. Cornelij hariolandi ſciẽtia Suetonius in uita Tiberij Cæſaris, ubi de præſagijs futuri eius principatus enarrat, dicit: Quum Tyberius Illyricũ petẽs iuxta Patauiũ adijſſet Gerionis oraculũ ſorte tracta, qua monebatur, ut de conſultationibus in Aponi fontem talos aureos iactaret: euenit, ut ſummum numerum iacti ab eo oſtenderent. Hodie quoque ſub aqua uiſuntur hi tali. Hactenus ille. Plutarchus quoque in uita Cæſaris de hoc ipſo ita refert: Patauij C. Cornelius augurali ſcientia præditus, Liuij hiſtorici conterraneus ac familiaris: eo die quum ad captanda ſediſſet auguria, primum (ut Liuius dicit) pugnæ tempus agnoſcens, ſtantibus dixit: Iam res ipſa conficitur: iam uiri opus ineunt. Iterum ad auſpicium reuerſus, & ſigna contemplatus, more lymphati exilijt uociferans, Vincis Cæſar. Ea res quum uehementibus aſtantibus ſtuporem incuſſiſſet: ille detractã capiti coronam, non antè repoſiturus adiuratus eſt, quàm res arti teſtimonium aſtipularetur. Hactenus Plutarchus idem quod Liuius de hoc Cornelio, & hoc ſatis. Gerionis oraculũ in montè Rubeo quidam fuiſſe arbitrantur: ubi Euganeam quondam ſtetiſſe uulgo creditur. At tu potius dicas iuxta collem Montagnoni, ubi nunc templũ antiquiſſimum D. Petri: ut alibi dicetur, quando de Egidio Fontana noui templi conditore inferius memorabitur.

De Tito Liuio.

DICTVRVS poſthac de Tito Liuio Patauino, ſuperuacaneum fore duxi referre hic quicquam meis uerbis, quod ad eius laudem, aut gloriam ſpectare uideatur. Etenim huius in dicendo facundia ita ab omnibus ſcriptoribus uno ore effertur in cœlum, ut minime uideam, quo pacto aut à me aut ab alio quopiam deinceps ſublimius efferri poſſit. Nam ob huius eloquentiæ famam, auctore Plinio Iuniore epiſtolarum libro ſecundo ad Nepotem, legimus inquit, Gaditanum quendam Titi Liuij fama gloriaq; cõmotum, ad uiſendum eum ab ultimis terrarum finibus huc uſque peregrinatum eſſe. Quod eo maiori admiratione eſt dignum, ut quem Cæſar Auguſtus, qui tunc orbi terrarum uniuerſo imperabat, aut Roma ipſa rerum domina, & omnium uirtutum domicilium, ad ſe trahere non potuerit: unius priuati uiri fama ab ultimo mundi angulo pertraxerit. Hæc ille. Quid? quod is Romæ tantæ exiſtimationis, rãtæq; auctoritatis ſua ætate fuit, ut L. Magius gener eius ob id ſolũ nomẽ inter primos Rhetores haberet, potius quàm quod eloquentia reliquis præſtaret. Vnde Seneca ſentẽtiarum libro ſexto. Pertinere, inquit, ad rem nõ puto, quomodo L. Magius gener Titi Liuij declamauerit: qui uis aliquo tempore ſuũ populum habuerit, cum illum homines non in ipſius honorem laudarent, ſed in ſoceri ferrent. Hunc quoque Plinius Iunior ſtudioſè ſe legiſſe memorat, libro ſexto epiſtolarum ad Tacitum. Poſco, inquit, librum Titi Liuij, & quaſi per ocium lego, atque etiam, ut cœperam, excerpo. Quintilianus uerò de hoc ipſo ita honorificentiſſimè dicit: Nec mihi indignetur Herodotus æquari ſibi T. Liuium: tum in enarrando miræ iucunditatis, clariſſimiq; candoris, tum in concionibus ſuprà quàm dici poteſt eloquentem: ita dicit omnia tum rebus, tum perſonis accommodata. De ſtylo quoque & eloquentia Titi Liuij Georgius Trapezuntius in Rhetoricis ſuis ita elegantiſſimè diſſerit: Tit. Liuius grandis circunductione ſuprà quàm dici poſſit, cum qua tamen ſumma eſt claritas, fuſus, æqualisq; adeo, ut lacteo par flumini ſit ipſius oratio, pulchritudinis & iucunditatis tantum adhibet, quantũ poſſit orationem delinire, & ab altitudine non deijcere. Nam adeo uarijs ſententijs ornatus eſt, eoq; ordine naturali res apud eum circunductæ ſunt, ut ultrà quàm dici poſſit, dulcis ſuauisq; uideretur: niſi aſpera locutione nimium iucunditatis contemperaret. Quare mihi rectè iudicanti non Herodoto ſolùm, ut multis, ſed & Thucydidi ſimillimus eſſe uidetur: grãdem ab hoc, ſuauem ab illo mutuatus orationẽ. Hunc uirum ſi quis eius orationis uim bene intellexerit, non magis inter hiſtoricos, quàm inter præclaros oratores enumerabit. Poſt multa uerò quæ ibi idem auctor de Tit. Liuij laude accumulatiſſimè congerit, addit denique: Verùm omnibus quos uidere in hiſtoria contigit, T. Liuiũ anteponimus. Non enim dubitamus eum ſummum dicere, qui uerſatos in eo genere maximo poſt ſe ſpacio dereliquit. Hactenus ille. Quocirca ob eas ipſas uirtutes orationis, quas quilibet tantum extollit, non immerito Quintilianus in ſuis inſtitutionibus ad alendum ſtylum, uel inprimis hunc diſcentibus pueris eſſe legendum putat. T. Liuius ergo Patauij nobiliſſimis parentibus natus, ac liberaliter educatus, & philoſophiæ atq; eloquentiæ præceptis optimè eruditus, Patauio abiens Romam communem patriam profectus, Auguſto Cæſari charus admodum factus eſt: Claudio autem Cæſari in adoleſcentia, & præceptorem & adhortatorem ad ſcribendum illorum temporum hiſtoriam hunc ipſum fuiſſe, auctor eſt Suetonius in uita Claudij. Proinde tantæ mox exiſtimationis is Romæ omnibus fuit, quantæ homo nouus, aut peregrinus antea alter nemo. Scripſerat in patria prius dialogos de philoſophia, quos (ut Seneca epiſtola centeſima ſcripſit) non magis philoſophiæ annumerare poſſis quàm hiſtoriæ: ex profeſſo tamen in eis philoſophiæ præcepta traduntur. Scripſit etiã de arte Rhetorica cultiſſimam ad filium epiſtolam, cuius meminit Quintilianus inſtitutionum ſuarum libro decimo. Poſtea uerò Romæ ſcripſit centum & quadraginta libros de geſtis Romanorum, ab origine urbis, uſque ad Druſum Auguſti Cæſaris priuignum: qui aduerſus Germanos bellum gerens, equo prolapſus interijt. Scripſit autem quicquid ſcripſe-

rat tanta eloquentia,tantaꝗ uerborum maieſtate, & ſententiarum grauitate, ut pro
pterea alij lacteum,alij beatum eloquentię fontem appellitent.Miraculo proximũ,
inquit Petrarcha, ut ad T. Liuij opus ne dicam imitandum, ſed ne ad ſcribendum
quidem uix unius hominis uita ſufficiat. Sed(proh dolor)huius tanti operis,tam e-
gregij, tamꝗ elaborati,uix exigua pars ſupereſt.Extabant autem palàm è tanto nu
mero iampridem tres tantum decades: uerùm proximis annis acceperunt quinque
alij libri, nuper in Germania in prouincia Vuormaciæ trans Rhenũ à Simone Gry
næo in bibliotheca monaſterij Lauriſſeni reperti. Quæ uerò ſpes ſit de alijs amiſſis,
nihil ſanè pro comperto hactenus habetur. Verùm quæ potiſſimum cauſa fuerit a-
mittendi tam pręclari operis,ſi quis interroget,aliã eſſe potiorem non credo,quàm
nimiam operis ipſius magnitudinem: quod hoc ſibi pauperes quantumuis ſtudio-
ſi comparare non poterant:& diuites retracti auaritia,& nimio ſumptu deterriti,no
lent emere. Tantam uoluminis magnitudinem Martialis poeta hoc diſticho ſub e-
ius imagine ita eleganter expreſſit:

Pellibus exiguis arctatur Liuius ingens,
Quem mea uix totum bibliotheca capit.

Addas quoque, quod iacturæ huius maxima cauſa fuit, inuidia ſcilicet,& impro
bitas Caligulæ Imperatoris, qui ne memoria clariſſimorum uirorum tam amplis
& conſpicuis monumentis extaret: quæ propter ſcriptoris excellentiam, ſplendo-
rem obtenebraret ſuum, machinatus eſt T. Liuij hiſtoriam,qua eorum geſta conti-
nerentur, de medio tollere:ut poſtea ab alijs ſcriptoribus obſcuratis aliquando cæ-
terorum laudibus, de ſe præclarius ſcriberetur. Nam clarus auctor Suetonius in e-
ius uita paulum abfuit, inquit, quin & Vergilij & Tit. Liuij ſcripta, & imagines ex
omnibus bibliothecis amouerit. Quorum alterum, ut nullius ingenij,minimęꝗ do
ctrinæ: alterum uerò ut uerboſum in hiſtoria,& negligentem carpebat.Sed eò uſꝗ
eiuſmodi immanitas & rabies iſta proceſſit, ut Domitianus quoque Cęſar(ut idem
Tranquillus refert) Metium Pompoſianum occidi iuſſerit: quòd cõciones regum
ac ducum ex Tit.Liuio circunferret. Hanc etiã amiſſionẽ iccirco ei contigiſſe puto,
quòd opus eius eſſet tam grande, ut abſcondi,& tam prolixum,ut deſcribi non faci
le à quoquam poſſet:præſertim per ea tempora Gotthorum, qui uſqueadeo Roma
norum gloriæ inuidebant, ut & urbis nomen,nedum geſtorum memoriam omni-
no tollere conati ſint. Quod autem tantæ iacturæ cauſam aſcribant quidam diuo
Gregorio Pont.Max.& ſanctiſſimo eccleſię Chriſtianę doctori:ne ſcilicet Chriſtia
ni homines allecti eloquentia & ſuauitate dicendi T. Liuij,à ſacrarum literarum le-
ctione deſiſterent. Atqui tam nefarium quidẽ eſt hoc credere: ut uel tantũ cogitare
id de tanto uiro(præſertim Romano)maximo crimini dandum putem.Quid eſt e-
nim à Liuio noſtro dictum,niſi pium,honeſtum,memorabile,imitandum,ſcituꝗ di
gniſſimum? In his enim libris uelut in ſpeculo contemplari quiſque poteſt omnes
humanæ uitæ uirtutes:qui mores tunc fuerint populorum,quæ liberæ ciuitatis ma-
ieſtas, quæ temporum mutationes, quæ bellorum moleſtiæ, quæ pacis commoda,
quæ recta,quęue praua ducũ conſilia:& quàm deniꝗ in omnibus actionibus huma
nis,dubij incertiꝗ,& diuerſiſſimi rerũ euẽtus ſint. Abſit ergo à tam ſanctiſſimo uiro
& doctiſſimo omnis prorſus ſuſpicio tanti,tamꝗ immanis flagitij: & quod uериſimi
lius eſt,in nefarios principes,Caligulam S.& Domitianũ,aut in Gotthorũ immane
odium(quod magis probabile eſt) tale,ac tam deteſtandũ facinus meritò confera-
mus.Hanc ego calumniam indiſcuſſam & tacitam prętererire non potui: quamuis ad
alia ualde feſtinem. Epitome autem totius operis, quam L. Florus poſt annos fe-
rè centum ſtudioſè contraxerat,nobis ex magno munere adhuc integra atꝗ incor-
rupta permanet.Sunt etiam qui negent Tit.Liuij opus diſtinctum fuiſſe ab auctore
in decades, ſicuti nunc eſſe uidetur. Sed aduerſus eos præfationes auctoris decimo
quoque libro adhibitæ,manifeſtè reclamant,& eiuſmodi inficiatores falſitatis aper
tè redarguunt. Quod uerò Aſinius Pollio (auctore Quintiliano) ſe deprehendiſſe
dixerit in T.Liuio quandam Patauinitatem,quaſi quidpiam minus Latinè dictum,
cum tamen in omni eius ſermone nihil ſit, quod ulla ratione reprehendi ac culpari

meritò poſſit, minime mirandum cenſeo, unum Pollionem hoc dixiſſe, cum is tantæ elationis fuerit, tãtumq́ ſibi arrogauerit impudẽs, ut pati nõ poſſet ſibi quenquã præferri. Quocirca (ut Tranquillus in Cæſaris dictatoris uita dicit) commentarios Cæſaris ab omnibus tantopere cõmendatos, non eſt ueritus damnare: dictitans parum diligenter, parumq́ integra ueritate compoſitos. Idem etiam carpebat in Saluſtio uerba obſoleta, in Cicerone ſtylũ nimis exanguẽ & elumbẽ. Quin etiam adeo ſuperbè ſuæ eloquentiæ confidebat, alienæq́ tantopere inuidebat, ut cum à Sextilio Cordubenſi poeta recitaturo indignam Ciceronis necem in domum Meſſalę inuitatus, auditurus ueniſſet, audito primo uerſu: Deflendus Cicero eſt, Latiæq́ ſilentia linguæ, ſtomachatus eo tantum carmine, neq; æquo animo reliqua ferre ualens, mox iratus ſurgens è concilio ſeſe proripuit: & conuerſus ad Meſſalam recedens dixit: Meſſala, tu quid tibi liberum ſit in domo tua uideris: ego iſtum auditurus non ſum cui mutus uideor. atque hæc dicens abijt è concione, & è ueſtigio domum ſeſe recepit. Hæc & eiuſmodi alia multa Seneca retulit de maledicentia Pollionis. Etenim huic cum non eſſet quod Liuio noſtro obijcere peius poſſet, obiecit, quod peregrinus eſſet, longiusq́ à Latio uerſatus: & propterea ſtylum eius aliquando Patauinitatem ſapere. quod & Cicero in oratione de externis oratoribus dixit: oppidanum ſapere, & peregrinum. Quaſi Aſinius ſolus norit, quicquam à Liuio dictum eſſe ſermone patrio, et non ex Romana et Latina locutione depromptũ. Sicut illud ſcelkratum frigus à Marone dictum more patrię: quod minus Latinè dictum quidã affirmant. Et propterea Macrobius Parmæ natus, in exordio Saturnalium ſuorum, lectorem obſecrat, ut æqui boniq́ conſular, ſi ſe ſub alieno ortum cælo, Latinæ linguæ uena non adiuuet: & ſi in ſuo ſermone, natiua Romani oris elegantia deſideretur. Verumenimuero nemo hactenus repertus eſt, qui fuerit palati adeo delicati, ut hoc, quid illud ſit guſtare potuerit. Sed nihil quoq; magis illud faciendum cenſeo: quod Trogus Pompeius reprehendendum putauit: quod & Liuius & Saluſtius uſi ſint concionibus directis, quaſi obliquæ duntaxat conuenire hiſtoriæ iure poſſint, quum id in Liuio præcipuè maximeq́ laudetur. Quod uerò Budęus ſcripſerit Tit. Liuium cupidiſſimè feciſſe, ut Gallorum gentẽ nomenq́ in hiſtorijs ſicubi occaſio occurrerit ſuis maledictis concideret, & ex eo inuſtam ei notam Gallici nominis, odij propemodum Vatiniani, neq; ea pro uero, ſed idcirco factum, quòd homo Patauinus malè aliquando, & durè à Tranſalpinis Gallis agro Patauino finitimis acceptus, acerbè magis ac ſtomachoſè ſcripſerit, quàm hiſtoricè. Hinc finxiſſe Gallos incompoſitos moribus, & corpore uaſtos, et ob eam rem Patauinitatem fortaſſè in eo ore deprehendi potuiſſe, ut abſurdam & indecoram. Hactenus Budæus. Atqui is quidem quàm ineptè, quamq́ ſtomachoſè de ea re machinatus fuerit, nemo qui ſapit, non uidet. Etenim quod T. Liuius Gallorum genti infenſus fuerit, minimè contendendum puto. De hoc Budęus ipſe uiderit. Nolim hic quenquam acerbius carpere: id autem tantummodo dicam, accidere ſæpè ſolere, ut iuxta uarietatem temporum, mores quoq; immutentur humani: ac ſolitos eſſe homines, quantumuis barbaros, ſenſim à priſtina ſua uerocitate miteſcere: ubi uidelicet humanioribus literis cœperint delectari: iuxta illud Horatianum:

Nemo adeò ferus eſt, qui non miteſcere poßit:
Si modo culturæ patientem commodet aurem.

Cornelius autem Tacitus lib. IIII. in oratione Crematij de T. Liuij fide ita refert: T. Liuius eloquentiæ ac fidei præclatus, in primis G. Pompeium tantis laudibus tulit, ut Pompeianũ eum Auguſtus appellaret. Neq; id amicitiæ eorũ obfuit. Sed hoc idem interim donetur T. Liuio in hac accuſatione Budęi. Alij nunc fortè Gallorum mores, longeq́ diuerſi ab ijs, qui tempore Liuij fuerant, & ad Budęi tempora non peruenerunt. Sed (ut ad propoſitum redeamus) uixit T. Liuius Romæ ſub Cæſare Auguſto in maxima (ut dixi) nominis gloria: ſed exacta iam ferè ętate (ut ſumus omnes patriæ cupidi) Patauium reuerſus ſub Imperio Tiberij Cæſaris anno quarto, uel tertio (ut quidam ſcribunt) in patria obijt: annos natus ſeptuaginta ſex. Poſt Chriſti uerò natiuitatem anno XX. filios duos habuit, Tit. Liuium Priſcum, & T. Liuiũ Longum,

longum, ambos paternæ eloquentiæ æmulos. Filias uerò quatuor, ex duabus uxoribus, quarum Liuia quarta nupſit L. Magio uiro nobili, dignitate, opibus & literis ornatiſſimo: quem uelim intelligi per L. Alym Cōcordialem Patauí: quod eſt in eius epitaphio ſculptū: et hactenus (ut arbitror) à paucis, uel fortaſſis à nemine (quod ſciam) rectè interpretatum. Huius oſſa plumbea capſula apud ædem D. Iuſtinæ inuenta ſunt: An. ſalutis M. CCCC. XIII. Inde ſumma ciuitatis lætitia cum maximo omnium ordinū cōuentu atq; ingenti pompa totius ciuitatis humeris nobilium uirorum oneri uiciſſim ſubeuntium, in forum maximum deportata ſunt: & ad parietem occidentalem fori ipſius ſupra portā honoratiſſimè cum hoc elogio collocata:

OSSA
T. LIVII PATAVINI VNIVS OMNIVM MORTALIVM IVDICIO DIGNI, CVIVS PROPE INVICTO CALAMO INVICTI .P. R. RES GESTAE CONSCRIBERENTVR.

Os uerò brachij non poſt multos annos Alphonſus Aragonum rex per Antonium Beccatellum Parnomitam eximium poetam legatum ſuum impetrauit à Rep. Pat. ut Neapolim honoris gratia deferretur, relicto ibi in tabula lapidea, ad poſteritatis memoriam hoc elogio:

INCLYTO ALPHONSO ARAGONVM REGI STVDIORVM FAVTORI REIP. VENETAE FOEDERATO ANTONIO PANORMITA POETA LEGATO SVO ORANTE ET MATHEO VICTVRIO HVIVS VRBIS PRAETORE CONSTANTISSIMO INTERCEDENTE. EX HISTORIARVM PARENTIS T. LIVII OSSIBVS QVAE HOC TVMVLO CONDVNTVR BRACHIVM PATAVINI CIVES IN MVNVS CONCESSERE. ANNO CHRISTI M. CCCC. LI. XIIII. KAL. SEPTEMB.

Maxilla quoque eiuſdem habetur in cancellaria noſtræ ciuitatis. Viſuntur Patauij duo epitaphia, unum in ædibus Ioannis Franciſci Capilliſtij equitis clariſſimi, è regione S. Danielis in memoriam filiorum, & Caſſiæ primæ uxoris. Id eſt,

T. LIVIVS. C. F. SIBI
ET SVIS
T. LIVIO .T. F. PRISCO F.
T. LIVIO T. F. LONGO F.
CASSIAE SEX. PRIMAE
VXORI.

Alterum uerò factū in memoriam LIVIAE FILIAE QVARTAE, quod annis proximis, cum hęc ſcriberem, ab ęde D. Iuſtinæ translatū eſt, & appoſitū honorificè ad oſſa in foro: & deſuper antiqua effigies capitis: quod extat penes Alexandrū

Baſſianum in maxima exiſtimatione: additaq; ænea tabula cum his carminibus Lazari Bonamici uiri doctiſſimi:

Oſſa, tuumq; caput ciues tibi maxime Liui
Prompto animo hic omnes compoſuere tui.
Tu famam æternam Romæ, patriæq; dediſti:
Huic oriens, illi fortia facta canens.
At tibi dat patria hæc, & ſi maiora liceret,
Hoc totus ſtares aureus ipſe loco.

T. LIVIVS QVARTO IMPERII TIB. CAES.
ANNO VITA EXCESSIT. AETATIS VERO
SVAE LXXVI.

V. F.
T. LIVIVS
LIVIAE T. F.
QVARTAE L.
HALYIS
CONCORDIALIS
PATAVI
SIBI ET SVIS
OMNIBVS.

Blondus Flauius de Italia inſtaurata, ubi huius epitaphij meminit, ſic interpretatus eſt, ut illa nota L. legionem ſignificet: cui omnes ferè, quia nihil habuere, quod melius quadret, hactenus aſſenſerunt. At ego bona omnium pace arbitror rectius exponi debere LIVIAE FILIAE QVARTAE. & non QVARTAE LEGIONIS: quum legio nuſquam ſcribatur per ſimplex l. ſed per tres literas ſic L E G. aut duas L E. ut Valerius Probus aſſerit, et ut paſſim in antiquis ſaxis legitur. Obſtat præterea eiuſmodi interpretationi, quòd quarta legio nō HALYS apud Romanos uocabatur, ut iſti uolunt, ſed Scythica, ut ſculptum eſt in epitaphio, quod Mediolani uiſitur.

M. SENTIVS L. F.
O. V. F. MACER
VETERANVS LEG.
IIII
SCYTHICAE
SIBI ET
FRATRI
V. F.

Et in agro Patauino in uico Putiuliani iuxta urbē in cœmiterio extat palam per pulchris notis hoc epitaphium.

FOR-

FORTVNAE SACRVM
P. OBSIDIVS. P. F.
RVFVS IIII VIR
TR. MIL. LEG. IIII SYTHIC.
PRAE FABR.

Addere etiam potes, quod quarta legio non literis diſtinctè, ſed numeris ſimpliciter ſignabatur, ut hic de utroque legitur LEG. IIII. Ergo illud L. LVCIVM generum T. Liuij deſignat LIVIAE FILIAE QVARTAE maritũ, ut ſuprà dictũ eſt: nõ autẽ legionẽ. Nam cũ T. Liuius in honorẽ filiæ LIVIAE QVARTAE uellet monumentũ ponere, honoris cauſa appoſuit eius coniugẽ LVCIVM HALYM uirũ inſignem, miſſum fortè à Romano Senatu Patauiũ ad ſedandos ciuiũ animos, inter ſe diſſidentes. Hoc ergo titulo CONCORDIALIS PATAVI in honorẽ LIVIAE filiæ LVCIVS decoratur. Vel (ſi mauis) dicas, Cõcordialis Patauí, id eſt, Patauí DEAE CONCORDIAE ſacerdotis, quòd magnę tunc erat dignitatis & exiſtimationis, eiuſmodi ſacerdotio fungi: ut modo epiſcopatu. Neꝗ; enĩ titulus ille ſeruato ordine referri ulla ratione poteſt ad T. Liuium: quoniam de ſe prius, & poſtea de filia dixiſſet, ut quilibet, uel mediocriter doctus, facilè animaduertere poteſt: nec Pataui, ſed patriæ potius appoſuiſſet. Addas ſi lubet, quod Cõcordialis in eo ſenſu parũ Latinè dictũ eſſe uidetur. Quod autẽ LVCIVS MAGIVS & HALYS appelletur, minimè abſurdum uideri debet: cum id ferè ciuibus Romanis conueniat, ut tribus nominibus inſcribantur. Dictus autem eſt HALYS ab HALY fluuio, & cognomine Hiſpano, unde fortè profectus fuerat. Nam Sagunti quæ eſt ciuitas Hiſpaniæ, olim amiciſſima Romanis, in antiquiſſimo ſaxo legitur hoc epitaphium: quod habui ab Achille Statio Lucitano uiro eruditiſſimo, & antiquitatis ſtudioſiſſimo, dũ hic Patauij ſtudiorum cauſa moraretur.

G. GRATTIVS
HALYS SIBI E
GRATTIAE MIRSINI
AN. XXXXVII
SIBI ET SVIS.

De hoc autẽ LVCIO T. LIVII genero apud Senecam legitur, ut paulo ſuperius eodem cõtextu apparet. Quod autẽ LIVIAE nomini QVARTAE addatur, nec nouum, nec mirũ. Nam in Iuliorũ gente, mulieres Iuliæ dictæ ſunt: in Octauiorũ Octauiæ: in Corneliorũ, Corneliæ: in Æmiliorũ, Æmilię: in Pompeiorũ Pompeiæ: in Liuiorũ, Liuiæ. & idcirco adhibebatur ad diſcernendũ: Prima, Secunda, Tertia, Quarta. Sin uerò duæ tantum Maior & Minor, ut Octauia Maior: Octauia Minor. Id autem cerni poteſt in epitaphijs antiquis: uel in his noſtratibus, quæ paulo inferius aſſcribentur: uel in his, quæ ubique locorum reperiuntur. Quod autem caſus ille genitiuus ad maritum referatur, conſtat in inſcriptionibus numiſmatum Imperatorum Romanorum, in quibus legitur. POMPEIA POM P. CAESARIS DI. ſcilicet uxor. ET CLAVDIA P. CLAVDII P. AVGVSTI. uidelicet uxor, & ſimiliter SCRIBONIA SCRIBONIS F. AVGVSTI & IVLIA CLADILLA. M. F. C. CAES. AVG. Adde VALERIA MESSALINA BARB. F. C. CL. IMP. ubi ſemper intelligitur coniunx. Hæc ſunt quæ me ad hanc interpretationem inducunt: & quibus potiſſimum rationibus ad id exiſtimandum trahor. Non ueto tamẽ propterea integrum ac liberum eſſe ſuum cuique iudicium. De hac enim mea inter

pretatione iudicet modo per me quiſq; ut lubet: & qui hanc meam non probat ſententiam, ſequatur ſuam.

De Voluſio poeta.

VOLVSIVS quoq; poeta Patauinus elegantiſſimus: ut tunc quidem erant poetæ, qui patria relicta Romę uerſabantur. Floruit ſub Auguſto Cæſare: & ad imitationem Ennij annales Pop. Romani doctiſſimo carmine cecinit. Is Catullo poetæ, & in amoribus, & in literarum ſtudijs perquam æmulus fuiſſe perhibetur. Quocirca conuitijs & maledictis frequenter ſe inuicem laceſſere, & crebros liuoris morſus inuicem infigere conſueuerant. Catullus ergo, ut inuidiam ſuam aliqua cauillatione dilueret, Voluſium ſuis epigrammatis malum poetam appellitare ſolebat: non quod uerè poeta malus eſſet: ſed quod inuidiæ & æmulationis liuore, maledicendiq; ſtudio accenſus, ita de eo inuidioſè & falſò fingeret. Fuit enim uates clariſſimus, & ob elegantiam ingenij, relicta patria, Romam profectus, à Cęſare honorificentiſſimè receptus eſt: et ab eo Romanorum geſta à primordio urbis decantanda ſuſcepit. Quocirca ex eo magis atque magis Catullus inuidia ſtimulatus, quòd is tanti uiri iudicio ſibi in ea potiſſimū re præponeretur, & in Cæſaris amicitia præſtaret: in eius annales ingenioſè, ac ioco magis quàm ſerio, & pro rei ueritate mordaciter ludēs inuehitur. Eiuſmodi autem carmen, uti ualde lepidum, mihi uiſum eſt hic eſſe apponendum.

Annales Voluſi cacata charta
Votum ſoluite pro mea puella.
Nam ſanctæ Veneri cupidiniq;
Vouit: ſi ſibi reſtitutus eſſem,
Dediſſemq; truces uibrare iambos,
Electiſſima peſſimi poetæ
Scripta tardipedi Deo daturam
Infelicibus ueſtulanda lignis.

Item alibi, ut oſtenderet Voluſium fuiſſe Patauinum, carpendo dicit,

At Voluſi annales Paduam morientur ad ipſam,
Et laxas ſcombris ſæpe dabunt tunicas.

Nihil mirū, ſi tam elegans poeta de riuali ſuo tam iocoſè hęc finxerit. Solet enim libidinis ardor, & zelotypiæ furor nihilo hebetiores ſtimulos maledicentiæ ſubijcere, quàm ęmulatio uirtutis. Hunc autem poetam utrūq; ſtimulabat: ſed nihilo magis inuido, maledicenti, quàm amico laudanti credendum eſt. Fuit is quidem egregius poeta: & propterea ſibi æmulus nunquā deſuit, quū pari certè paſſu gloria & inuidia uirtutem ſemper & ubique ſequi ſoleant. Quòd autem huius monumenta non extent, minimè mirandum eſt, cum id acciderit multis alijs oratoribus, & poetis illuſtribus: quorum apud nos, ſicuti huius modo Voluſij nuda tantum reſtant nomina, ſcriptis iam prorſus cum ipſis auctoribus amiſſis. Etenim quæcūq; de Romanorum geſtis ſcripta à Gothis inuenta fuerant, ut ſæpe iam diximus, incenſa & penitus deleta fuerūt. Idem ex maxima parte T. Liuio & Saluſtio accidit. Idem prorſus L. Luceio, à quo Cicero pro magno munere uehementer petierat ſe in eius ſcriptis celebrari. Idem & alijs innumeris huiuſmodi rerum ſcriptoribus contigit, quorū egregia monumenta ab ipſis Barbaris igni conſumpta fuerunt.

De Q. Aſconio Pediano.

ORDO temporum requirit, ut de Q. Aſconio Pediano dicamus: qui nobili genere Patauij natus floruit Romę Neronis temporibus. Is grammaticus & hiſtoricus illuſtris fuit: ſcripſit enim hiſtoriam & commentarios in orationes Ciceronis, & multa alia ſtylo elegantiſſimo, ſicuti ex fragmentorū libello cognoſci poteſt: qui quidem mutilatus, & mancus apud Conſtantiam concilij tempore à Poggio Florentino primum repertus eſt: quem (ut erat ſemilacer & corruptus) ille in lucem edidit. Huic modo acceſſit ſuperiori anno eius

Vergilia-

Vergiliana quæſtio, qua ſe exhibet Vergiliani operis acerrimum defenſorem. Hadrianus Cardinalis uir doctiſſimus, in annotationibus Latinę linguæ aſſerit, hęc fragmenta multa ſcatere barbarie: non quòd barbari quippiã ab ipſo auctore fluxerit, qui in eo erudititiſſimo etiã tunc ſeculo eloquentiſſimus fuerat: ſed potius ab aliquo inſulſo atq; ineleganti grãmatico, qui interpretis uice functus, inepta multa inculcarit: quę poſtea unà cũ bonis auctoris uerbis ſcripta fuerũt. De hiſtoria Aſconij Plin. lib. VII. de ſpacijs uitæ longiſſimis ait. Summulam quoq; centum decem annis uixiſſe, auctor eſt Aſconius Pedianus. Aulus quoq; Gellius lib. XII. cap. XXVIII. de eodẽ ita refert. Feneſtellam erraſſe Pedianus Aſconius animaduertit, quòd ſcripſerit ſexto, & uigeſimo ætatis anno M. Tullium pro Sexto Roſcio dixiſſe. Aſconius tandem anno uitæ ſuæ ſeptuageſimo tertio, captus luminibus, duodecim poſtea uixit annos ſummo ſemper in honore, & hominum gratia. Quo quidem tempore elegantes hiſtorias ſumma diligentia atque induſtria, ſuperato & ætatis & oculorum impedimento, dictaſſe perhibetur: quæ poſtea malorum temporum iniuria, ut pleraque alia ſunt amiſſa. Hunc denique octuageſimo quinto exactæ ſuæ ætatis anno, ſub Veſpaſiano Aug. anno III: & Saluatoris noſtri LXXVIII. obijſſe, auctor eſt Euſebius. Nunc uero an fuerit Patauinus ſi quis dubitet, legat titulos librorum nouiſſimè impreſſorum à Paulo Manutio Aldi filio, uiro doctiſſimo, ac erudititiſſimo, ubi legitur Patauinus. Idem quoque aſſeuerat Petrus Marſus in expoſitione Silij Italici lib. XII. Quin ipſe quoque Aſconius ferè in calce orationis Ciceronis pro Cornelio de Maieſtate, id ipſum uidetur innuere, cũ dicat. Sunt tamen qui eundem illum numerũ, quem Cicero, ponant: inter quos Tuditanus et Pomponius Atticus, Liuiusq; noſter. Quaſi dicat, noſter ciuis. Sed ecce dum hæc ſolicitè perquiro, fortè fortuna ingens ſaxũ in agro Patauino ſeptimo ab urbe lapide offendi, magnis et antiquis notis inſculptum: quod in præſenti magna cum exiſtimatione domi ſeruo, cum hac inſcriptione:

C. S. F.
Q. ASCONIVS
GABINIVS MODESTVS
PRAETOR PROCOS.
PRAEF. AERARI SATVRNO
DEDIT.

Poſſet adhuc aliquis de hoc titulo dubitare: quare ibi in eo nõ legatur Pedianus. Id fuit ei fortaſſe cognomentum uulgare, à matre Pediana (ut ſolet euenire) ſicut filius Catonis iunior dictus fuit Solonianus, à Solone auo materno, ad differẽtiã alterius fratris prioris. Conſtat enim (ut paulo inferius dicã) Pedianã familiam fuiſſe Patauinam: ex qua ſanè Q. Aſconius noſter ſortitus uulgo fuit cognomen Pedianus: quum tamen diceretur etiam Gabinius, Modeſtus. Multorum enim ſcriptorum teſtimonio comprobatur, antiquos hanc conſuetudinem obſeruaſſe, ut non duobus tantũ cognominibus, ſed & tribus aut pluribus uocarẽtur. Vel dicas quod ſi Q. Aſconius Modeſtus iſte alius fuerit ab illo Pediano: dicas etiã oportet, quod ſicut (ut proximè dicetur) Pediana familia Patauina fuit, ita etiam Aſconia: quum eiuſmodi monumẽta in Patauinis agris fuerint à Q. Aſconio præfecto ærarij, ad poſteritatis memoriam Saturno dicata.

De L. Pediano Conſule.

LEGIMVS L. Pedianum uirum Conſularem, aliquando Romæ & armis & literis, & honorib. admodum claruiſſe. Plinius enim lib. X. capit. XII. ſcribit, urbem fuiſſe luſtratam Sexto Popilio, & L. Pediano Conſulibus. Silius autem Italicus nobilis poeta, libro XII. eleganti carmine celebrat

præclariſſi-

prȩclariſſimum facinus Pediani iuuenis Patauini apud Cannas, in illa infami ſtrage Romanorũ, Æmilio, Paulo & Terentio Varrone Cõſulibus, ab Hãnibale cũ omni exercitu penitus profligatis. Quod carmẽ ob mirã poetæ elegantiã, & ob maximã laudẽ Pediani, et patriȩ, huc neq; uanũ, neq; ſuperfluũ duxi trãsferre, licet ualde prolixũ:: quãdo de hoc nobis ſermo eſt. Canit em̃ Silius Italicus carmina quæ ſequũtur:

Polydamanteis iuuenis Pedianus in armis
Bella agitabat atrox, Troianaq; ſemina & ortus,
Atque Antenorea ſeſe de ſtirpe ferebat,
Haud leuior generis fama, ſacroq; Timauo
Gloria: & Euganeis dilectum nomen in oris.
Hunc pater Eridanus, Venetæq; ex ordine gentes,
Atque Apono gaudens populus, ſua bella cieret:
Seu muſas placidas, doctæq; ſilentia uitæ
Mallet, & Aonios plectro mulcere labores.
Non ullum dixere parem, nec notior alter
Qui poſtquam effuſus urgens ueſtigia frenis,
Pœnorum iuxta: galeam atq; inſigne perempti
Agnouit ſpolium Pauli: puer illa gerebat
Non paruo lætus ductoris munere cynips
Dilectus Pœno cynips: quo gratior ore
Non fuit: aut ulli nituit plus fronte decoris,
Quale micat, ſemperq; nouum eſt, quod Tyburis aura
Paſcit ebur: uel qui miro candoris honore
Lucet in aure lapis rubris aduectus ab Indis.
Quem poſtquam egregium criſtis, & caſide nota
Fulgentem extremo Pedianus in agmine uidit:
Ceu ſubita ante oculos Pauli occurriſſet imago
Sedibus infernis, amiſſaq; poſceret arma,
Inuadit frendens: Hinc ignauiſsime ſacri
Portabis capitis? quæ non ſine crimine ueſtri
Inuidiaq; Deo geſtaret tegmina ductor
En Paulus: uocat inde uiri ad ſpectacula manes,
Et fugientis agit coſtis penetrabile telum.
Tum delapſus equo galeam atque inſignia magni
Conſulis obrumpit dextra, ſpoliatq; iacentem.
Soluitur omne decus leto, niueosq; per artus
Et ſtygius color, & formæ populatur honores.
Ambroſiæ cecidere comæ, uiolataq; ceruix
Marmoreum in iugulum collo labente recumbit,
Haud ſecus oceano rediens Cytereius ignis,
Cum ſeſe Veneri iactat ſplendore refecto:
Si ſubita inuadat nubes, hebetatur, & atris
Decreſcens tenebris, languentia lumina condit.
Ipſa etiam capta Pedianus caſide, nudos
Attonitus ſtupet ad uultus: iraſq; coercet.
Tum galeam magno ſociûm clamore reportans
Immitem quatiebat equum: ſpumantia ſæuo
Frena cruentantem morſu: cui turbidus armis
Obuia Marcellus rapido tulit ora tumultu
Agnoſcensq; decus: macte ô uirtutis auitæ
Macte Antenoridæ, nunc, inquit, rapta petamus
Quod ſupereſt, Libici ductoris tegmina, & ardens
Terrificis ſæuam fundis ſtridoribus.

Et cætera, quȩ ſequuntur omnia glorioſé de L. Pediano Patauino, cum maximo decore patriæ decantata.

DE

De L. Caßio centurione.

NEQVE hic L. Caſſij Patauini illuſtris centurionis inſignem maximeq́; memorabilem animi fortitudinem reticendam cenſui: qui pro communi libertate aſſerenda, palàm publiceq́; Octauio Auguſto necem nihil ueritus eſt comminari. Sic enim Suetonius de Auguſti clementia memorabiliter refert. Iunium (inquit) Nouatum, et Caſſium Patauinum è plebe homines: alterum pecunia, alterum leui exilio punire ſatis habuit. Cum ille ſub Agrippæ iuuenis nomine aſperrimam de eo epiſtolam in uulgus edidiſſet, hic autē pleno conuiuio proclamaſſet: neq; uotum ſibi, neque animum deeſſe confodiendi eum. Hæc ille. Caſſium item militem ob inſigne corporis robur aſtare ſolitum Neroni ad cuſtodiam corporis Cornelius Tacitus memorat libr. V. Caſſium præterea tribunum plebis cum exercitu in ulteriorem Hiſpaniam cum Cęſare profectum, in commentarijs Cęſar ipſe de bello ciuili libr. II. refert. Nos de hoc nihil aliud habemus, quod dicamus: propterea ad alios tranſeamus.

De Boriſco tribuno militari.

CELEBRATVR quoque inter antiquos Boriſcus Patauinus inſignis Romanorum tribunus: qui in bello ciuili Sertorium Luſitanorum ducem ſecutus, multa unà ſecum terra mariq́; pericula perpeſſus eſt: utpote qui ei in omni fortuna, tā aduerſa, quàm proſpera, & in omnibus bellis primus tribunus, & fidus comes ſemper adhæſerit. Tandem in pręlio aduerſus Pompeium in Iberia, acriter dimicando, à Catilina occiſus eſt: de quo poeta Pontanus in dialogis ita refert:

Tum uerò turbata phalanx, cedente Boriſco,
Quem clypeo exutum, & galea Catilina premebat,
Sylanum genus, & rara uirtute tribunus,
Vociferans: en qui Heſperiam ſua præmia poſcunt
Oceano, & regnare parant! ſimul exigit harpen
Ore tenus, dictisq; ferox inſultat amaris:
Heſperiam, quam queris, habes: Patauina colebas
Rura miſer, nunc auratis occumbis in armis.

De Cæcinna Pæto.

CAECINNA quoq; Pætus & ipſe Patauinus, ex nobili familia natus, habitus eſt in omni uirtutū genere præſtantiſſimus: qui poſt ſummos quoſque magiſtratus laudabiliter adminiſtratos, ac denique poſt conſulatum præclare geſtum, redditus tandem pro communi patriæ libertate Claudio Cæſari infenſus, in Illyricū ſecutus eſt partes Furij Camilli Scriboniani Dalmatię legati: qui à legionibus, quę ſacramentum mutauerant, ad pœnitentiam metu religionis conuerſis derelictus, intra quintum diem à Cæſarianis militibus oppreſſus eſt, ac miſerabiliter occiſus. Pætus uerò Romam tractus à Claudio Cæſare ob eam defectionem morti deſtinatus, ab Arria uxore (ut mox infrà dicetur) & uerbis, & exemplo glorioſè mori edoctus eſt. Nam data ei electione necis, conſtantiſſimè gladio ipſo, quo prius uxor, ſeipſum transfodit. De hoc Pæto Cornelius Tacitus eadē ferè, atq; alia multa tanto uiro digna in ſuis cōmentarijs copioſè deſcribit.

De Arria Cæcinnæ Pæti uxore.

ARRIA huius Cæcinnæ Pæti uxor prudentiſſima fœmina, & ipſa Patauina, ſecuta primò maritum in Dalmatiam, eundem poſtmodum Romam ad necem pertractum nunquam deſeruit. De hac ipſa Arria Plinius epiſtola ad Nepotem libro tertio multa memoratu digna refert, quæ huc honoris cauſa cenſui transferenda. Ait enim ſe notaſſe facta dictaq́; uirorum, fœminarumq́; alia clariora eſſe, alia maiora: cōfirmatamq́; opinionem ſuam fuiſſe heſterno

Fanniæ

Fauniæ ſermone, neptis Arriæ iſtius: quæ marito & ſolatium mortis, & exemplum uitæ fuit. Multa (inquit) referebat hæc Arriæ ſuæ, non minora hoc, ſed obſcuriora: quæ tibi exiſtimo tam mirabilia legenti fore, quàm mihi audienti fuerunt. Ægrotabat Cæcinna Pætus maritus eius: ægrotabat & filius: uterque mortiferè, ut uidebatur. Filius deceſſit eximia pulchritudine, pari uerecundia, & parentibus non minus ob alia charus, quàm quòd filius erat. Huic ita funus parauit, ita duxit exequias, ut ignoraret maritus. Quinimo quoties cubiculum eius intraret, uiuere filium, atque etiam commodiorem eſſe ſimulabat: ac perſæpe interroganti quid ageret puer? reſpondebat, bene quieuit, libenter cibum ſumpſit. Deinde cum diu cohibitæ lachrymæ uincerent, prorumperentq́, egrediebatur, & tunc ſe dolori dabat: ſatiata ſiccis oculis, compoſito uultu redibat, tanquam orbitatē foris reliquiſſet. Præclarum quidem illud eiuſdem, ferrum ſtringere, perfodere pectus, extrahere pugionem & porrigere marito: & addere uocem immortalem ac penè diuinam. Pæte non dolet. Sed tamen iſta dicenti, ac facienti gloria & æternitas ante oculos erant. Quanto maius eſt ſine præmio æternitatis, ſine præmio gloriæ abdere lachrymas, operire luctum, amiſſoq́ filio matrem adhuc agere? Scribonianus arma in Illyrico cōtra Claudium mouerat: fuerat Pætus in partibus, qui, occiſo Scriboniano, Romam trahebatur. Erat aſcenſurus nauem, Arria milites orabat, ut ſimul imponeretur. Nempè (inquit) daturi eſtis conſulari uiro ſeruulos aliquos, quorum è manu cibum capiat, à quibus ueſtiatur, à quibus calceatur: omnia ſola præſtabo. Non impetrauit: conduxit piſcatoriam nauiculam, ingensq́ nauigium minimo ſecuta eſt. Eadem apud Claudium uxoris Scriboniani: cū illa profiteretur iudicium. Ego (inquit) te audiā, cuius in gremio Scribonianus occiſus eſt: & uiuis? Ex quo manifeſtum eſt, ei conſilium mortis non ſubitum fuiſſe. Quin etiam cum Thraſea gener eius precaretur, ne mori pergeret, interq́ alia dixiſſet, tu uis ergo filiam tuam, ſi mihi pereundum fuerit, mori mecum? Reſpondit, ſi tam diu tantaq́ concordia uixerit tecum, quanta ego cum Pæto, uolo. Auxerat hoc reſponſo curam ſuorum, attentiusq́ cuſtodiebatur. Senſit & nihil agitis, inquit. Poteſtis enim efficere, ut malè moriar: at ne moriar, nō poteſtis. Dum hæc dicit, exiluit cathedram, aduerſoq́ parieti caput, ingenti impetu impegit et corruit. Refocillata dixeram (inquit) uobis, inuenturam me quamlibet duram ad mortem uiam: ſi uos facilem negaſſetis. Videntúrne hæc tibi minora illo? Pæte non dolet: ad quod hoc peruentum eſt. Cum interim illud quidem ingens fama: hęc nulla circunfert. Vnde colligitur quod in initio dixi, alia eſſe clariora, alia maiora. Hactenus glorioſè Plinius de hac Arria: quo nihil poſſet de fœmina dici glorioſius. Hæc ergo ubi damnatum uirum ſuum eſſe præſenſit, ac ei delectum necis datū, adijt ipſum quaſi conſolatura, quem adhortata ad fortiter moriēdum, Vale dicens: gladio quem abditum gerebat, in conſpectu mariti, pectus ſuum confodit, eundēq́ è uulnere extractū, porrigens marito, hanc memorabilem uocem emiſit moriens: Vulnus quod feci Pæte non dolet: ſed quod tu facies. Vnde Valerius Martialis ait:

Caſta ſuo gladium cum traderet Arria Pæto,
Quem de uiſceribus traxerat ipſa ſuis.
Si qua fides, uulnus, quod feci, non dolet, inquit,
Sed quod tu facies, hoc mihi Pæte dolet.

De Thraſea Pæto.

COMMEMORANDVS eſt nobis hic modò inter illuſtres Patauinos, uel in primis Thraſea Pætus, Cęcinnæ Pęti & Arriæ gener: uir eloquentia, ſapientia, moribus, grauitate, gratia, cùm Romæ, tum in patria, & ubique terrarum illuſtriſſimus: & ea auctoritate præditus, quanta uix alter in Rep. Romana adminiſtranda unquam fuerit. Is multa quidem ſapienter & dixit, & ſcripſit. de quo C. Plinius Iunior lib. nono epiſtolarum ad Geminū ita ſcribit: Mandemus memoriæ interim, quod uir inuictiſſimus, & ob id quoque maximus, Thraſea crebro dicere ſolebat: Qui uitia odit, homines odit. Et lib. ſexto ad Quadratum, dicit: Thraſeam præcipere ſolitum, ſuſcipiendas eſſe cauſas, aut amicorum, aut deſtitutas,

tutas,aut ad exemplum pertinẽtes.Cur amicorum? non eget interpretatione:quòd
ſcilicet ex lege gratiarum,amicorũ omnia ſunt communia. Cur deſtituras? quòd in
illis maxima cõſtantia agentis & humanitas cernitur. Cur pertinẽtes ad exemplũ?
quia plurimũ refert bonũ an malũ ducẽ habeant: frequenter eñ cauſæ uitio patro-
norũ uincuntur. Ad hæc genera cauſarũ, ambitioſè fortaſſè, addã tamen claras &
illuſtres. Æquum eſt enim deferre nonnunquã gloriæ & famæ. Hæc ipſa Plin. De
eiuſdem eloquentia quoq; Cornel. Tacitus lib. v. De tollenda ambitioſa gratiarũ
actione à prouincijs,differẽs,ita ſcribit:Quam occaſionem Thraſea Pætus ad bonũ
publicũ uertens, poſtquam de reo cenſuerat prouincia Creta depellendo, hoc addi
dit: Vſu probatũ P. conſcripti leges egregias,exemplo honeſtas,apud bonos,ex fa
ctis dictisq; malorũ gigni. Sic oratorum licentia Linciã rogationẽ: candidatorum
ambitus Iulias leges: magiſtratuũ auaritia Calphurnia Scita pepererũt.Nam culpa,
quàm pœna, prior eſt:emendari,quàm peccare poſterius.Ergo aduerſum nouã pro
uinciæ ſuperbiam,dignum fide conſtantiaq; Romana capiamus conſilium,quo tu-
telæ ſociorum nihil derogetur, & à nobis opinio decedat,qualis quiſque habeatur,
alibi quàm in iudicio ciuium eſſe. Olim quidem non modò Prætor,aut Conſul, ſed
priuati etiam nitebantur, qui prouincias uiſerent, & quid de cuiuſque obſequio ui-
deretur,referrent.Trepidabant olim gentes de æſtimatione ſingulorum:at nunc co
limus externos, & adulamur, & quomodo ad nutum alicuius grates,ita promptius
accuſatio deſcribitur. Decernatur & maneat prouincialibus, potentiam ſuam tali
modo oſtendendi:ſed laus falſa & precibus expreſſa perinde cohibeatur, quàm ma
litia, quàm crudelitas. Plura ſæpe peccantur dum demeremus, quàm dum offendi-
mus.Quædam uerò uirtutes odio ſunt:ut ſæuerìtas obſtinata,inuictus aduerſus gra
tiam animus. Inde initia magiſtratuum noſtrorum meliora ferme. Sed finis incli-
nat,dum in modum candidatorum ſuffragia conquærimus.Quæ ſi arceantur,æqua
bilius atque conſtantius prouinciæ regerentur. Nam ut metu repetundarum infra-
cta auaritia eſt: ita uetita gratiarum actione ambitio cohibetur. Magno aſſenſu Se-
natus celebrata ſententia eſt.Hæc ad uerbum Tacitus ibi.Lib. etiam III. dicit,cæte
ra per omnes Imperij partes perinde egregia,quaſi non Nero,ſed Thraſea regimen
eorum teneret.Et libro IIII.ſcribit,Thraſeę libertas ſeruitium aliorum rupit.Quin
etiam ſcribit,Neronem Thraſeę uenerabilem ſpeciem ultro extimuiſſe:nec uultum,
nec ſpiritum & libertatem uiſendis ferre potuiſſe: & propterea abſens per Marcel
lum Epyrum accuſatorem, damnationis negotium ad patres detuliſſe. Inſuper etiã
tantæ exiſtimationis fuiſſe dicit apud eundem Neronem (etſi grauiter ei inſenſus
foret)ut aliquando cuidam multa de Thraſea in Neronis gratiã criminoſè iactanti
atque dicenti,cauſam ab eo perperam eſſe iudicatam: obſtitiſſe Neronem,atque ex
clamaſſe palàm: Vtinam me tam Thraſea diligat, quàm eſt iudex iuſtus & rectus.
Atque ſic hoſtis,hoſti teſtimoniũ perhibuit de fama periclitanti. Tanta & tam con-
ſtans erat tunc omnium opinio de Thraſeæ probitate. De huius autem Thraſeæ e-
xitu,idem Cornelius Tacitus lib. VI. honorificentiſſimè loquitur. Nero,inquit, tru
cidatis tot inſignibus uiris,ad poſtremum uirtutem ipſam excindere concupiuit, in
terfecto Thraſea Pæto, & Barca Sorano: olim utriſque inſenſus,accedentibus his
cauſis, quòd Thraſea Senatu egreſſus eſt,cùm de Agrippina ferretur,ut dies natalis
eius inter nefaſtos eſſet. Quodq; iuuenili ludicro parum ſpectabilem operam præ-
buerat. Atqui ea offenſio altius penetrabat, quia idem Thraſea Patauij,unde ortus
erat,ludis Cetaſtis à Troiano Antenore inſtitutis,habitu tragico cecinerat. Die quo
que quo Prætor Antiſtius ob probra in Neronem compoſita ad mortem damnaba
tur,mitiora cenſuit, obmutuitq;. Et cum deinde honores Popeæ uxori decernerẽ-
tur,ſponte abſens, funeri non interfuit. Idem alia multa friuola & uana obijcieban-
tur,quæ ibidem proſequitur Tacitus, hic a nobis breuitatis cauſa omiſſa. Huic Elui
dius Priſcus Fanniæ filiæ maritus,gener fuit: de quo multa idem Cornelius libr. X.
honorificentiſſimè memorat. Thraſea ergo uir Conſularis, & quindecimuiralis,ac
ſacerdotio præditus, dum immeritæ necis iudiciũ præſtolaretur,ueſperaſcente die
intra illuſtrium uirorum ac fœminarum cœtus, cum Demetrio chirurgicæ docto-

re, de natura animæ, & diſſociatione ſpiritùs & corporis tantiſper diſceptauit, donec aduenit Domicius Sicilianus, & ei quid Senatus Romanus in gratiam Neronis ſtatuiſſet, expoſuit: datum ſcilicet ſibi eſſe necis arbitrium: mortemq́ maturandam indicit. Thraſea tunc eodē uultu, & nihil prorſus immutatus, uale dixit omnibus: & qui aderant ex intimis amicis, flentes & eiulantes faceſſere inde properè monet, ne ſe quoque in tanto periculo fortè miſcerent. Arriæ uerò uxori interim paranti ad exemplum Arriæ matris ſuprema mariti fata ſequi; ſumma conſtantia, fletum compeſcēs, ſuadet retinere uitam, & Fanniæ communi filiæ ſubſidium unicū, quod in matre reſtabat, non adimere. Tunc progreſſus in porticum, lætitiæ proprior uidebatur, quòd in his malis audierat Heluidium Priſcum Tarentinum generum ſuum non commori ſecum: ſed Italiæ tantum exilio multatum eſſe. Itaque mox Heluidiū ipſum, & Demetrium Chirurgum, quem in omnibus ſibi obſequentiſſimum habebat, in cubiculum ſeorſum ducit: à quo præciſis utriuſque brachij uenis, & effuſo abundātius cruore, Libamus, inquit, Ioui deliberatori. His peractis, haud multo pòſt afflictus aliquandiu grauiſſimo cruciatu, nulla impatientiæ uoce emiſſa, extinctus eſt. Fuit hic Thraſea Anneo Senecæ, & uitæ diſciplina, & mortis genere, & animi conſtantia, & Stoicæ inſtitutionis ſtudio, & morum deniq; ſimilitudine arctiſſimè copulatus. Quocirca idem Tacitus Neronem apud Senecam ſe aliquando iactaſſe dicit, quòd ſibi Thraſea conciliatus fuerat, atq; Senecam eidem Neroni propterea gratulatum. Vnde & gloria egregijs uiris, & pericula indies pariter gliſcebant: donec ambo eodem necis genere ſumma cum laude interierunt. Hæc ferè ex multis, quæ de Thraſea glorioſè ſcripſit Tacitus, excerpta ſunt, & hic à me ueluti in aceruū breuiſſimè cumulata. De hoc Thraſea Martialis quoque dum Domitiani dogma laudat, ita canit:

Quod magni Thraſeæ, conſummatiq; Catonis
Dogmata ſic ſequeris: ſaluus ut eſſe uelis.

Item alibi de magna huius uiri conſtantia, dicit:

Diuitior Crœſo, Thraſea conſtantior ipſo,
Lautior & Nitido, ſis meliórue licet.

Domitianus Cæſar quoque (ut refert Suetonius) Iunium Ruſticum, quòd Pæti Thraſeæ, & Heluidij Priſci laudes edidiſſet, appellaſſetq́ eos uiros ſanctiſſimos, unà cum cæteris philoſophis huius uelut criminis occaſione, urbe Italiaq; ſubmouit: tantæ fuerant inuidiæ, etiam Cæſaribus, Pæti Thraſeæ Heluidijq; Priſci uirtutes.

De Arria Iuniore, & Fannia eius filia.

ARRIA quoq; altera fuit uxor Thraſeæ huius conſtantiſſima fœmina, ex qua Fannia communis filia, & Heluidij Priſci coniunx, matri auiæq; non diſſimilis: ambæ Cæſaribus ſuſpectæ, & à Tiberio Nerone urbe Italiaq; interdictæ, in exilium actæ, extorres uſq; ad Domitiani Cæſaris obitum manſere: quas poſtmodum ſumma omnium lætitia reſtitutas, Plinius iunior in Senatu acerrimè tutatus eſt: & Heluidium iniuſtè occiſum, ſumma cum laude, & maximo patrum aſſenſu cunctis probauit: & de accuſatoribus iniquiſſimis acerrimè ultus eſt, & egregium edidit ſuper hac Heluidij ultione libellum. De hac ipſa re in epiſtolis paſſim Plinius mentionem facit: præſertim libro nono Epiſtolarum ad Quadratum: & ſeptimo ad Genitorem, atque ad Priſcum: ubi utramq; Arriam miris laudibus in cælum tollit. Quam epiſtolam, quia eſt honoris & dignitatis plena, & innumeras Fanniæ laudes continet, totam huc meritò transferendam putaui, ut quanti fecerit has duas mulieres, Plinius uir doctiſſimus, apertè quilibet agnoſcere poſſit. Angit (inquit) me Fanniæ ualetudo: contraxit hanc, dum aſſidet Iuniæ uirgini, ſponte primùm, (eſt enim affinis) deinde etiam ex auctoritate Pontificum. Nam uirgines cùm ui morbi atrio ueſte coguntur excedere, matronarum curæ cuſtodiæque mandantur. Quo munere Fānia dum ſedulò fungitur, hoc diſcrimine implicita eſt. Inſident febres, tuſſis increſcit, ſumma macies, ſumma defectio: animus tantum & ſpiritus uiget, Heluidio marito, Thraſeaq; patre digniſſima. Reliqua labantur, neq;

non

non metu tantum, uerum etiam dolore conficiunt. Doleo enim maximam fœminam eripi oculis ciuitatis: neſcio an aliquid ſimile uiſuris. Quæ caſtitas illi? Quæ ſanctitas? Quanta grauitas? quanta conſtantia? Bis maritũ ſecuta eſt in exilium: tertio ipſa propter maritum relegata. Nam cum Senitio reus eſſet, quod de uita Heluidij libros compoſuiſſet: rogatumq; ſe à Fannia in defenſione dixiſſet: quærente minaciter Mettio Cato: an rogaſſet? Reſpondit: Rogaui, an cõmentarios ſcripturo dediſſet? Dedi. An ſciente matre? Neſciente reſpondit. Poſtremo nullam uocem cedentem periculo emiſit. Quin etiam eos ipſos libros, quanquam ex neceſſitate, & metu temporum abolitos Senatuſconſulto publicatis bonis ſeruauit, habuit, tulitq; in exilium exilij cauſam. Eadem tàm iucunda, tàm comi, tàm deniq; (quod paucis datum eſt) non minus amabili quàm ueneranda nobis ſublata, erit ne quam poſtea uxoribus noſtris oſtentare poſſimus? erit à qua nos uiri quoque fortitudinis exempla ſumamus? quæ ſic cernentes, audienteſq; miremur, illa, quæ de ea leguntur? At mihi domus ipſius nutare, cõuulſaq; ſedibus ſuis ruitura uidetur: licet adhuc poſteros habeat. Quãtis enim uirtutibus, quãtiſq; factis aſſequemur, ut hęc nõ nouiſſima occiderit. Me quidem illud etiam affligit, & torquet: quod matrem eius illam (nihil poſſum illuſtrius dicere) tantæ fœminæ matrẽ, rurſus uideor amittere, quam hęc, ut reddit, ac refert nobis, ſic auferet ſecum, meq; nouo pariter, et reſciſo uulnere afficiet. Vtranq; colui, utrãq; dilexi, utrã magis neſcio: nec diſcerni uolebãt. Habuerunt officia mea in ſecundis, habuerunt in aduerſis. Ego ſolatium relegatarum: ego ultor reuerſarum. Non feci tamen paria: atque hanc magis cupio ſeruari, ut mihi ſoluendi tempora ſuperſint: In his eram curis cum ſcriberem ad te, quas ſi Deus aliquis in gaudium uerterit de metu non quærar. Vale. Hæc de Fannia & de Aria matre Plinius, tam honorificè, tam glorioſe, ut quid poſſit de fœmina laudabilius dici, aut glorioſius ſcribi, non planè uideam.

Habetur Venetijs in tabula marmorea conſecrata in æde ſanctæ Mariæ Matris domini pro Ara maxima, eò (ut arbitror) Patauio tranſuecta, magnis, & formoſiſſimis characteribus ita inſculpta.

ARIAE Q. F. SERENAI
APOLLONIVS LIB. ET
SIBI

De altero Pæto conſule deſignato.

FVIT & alter PAETVS ex eadem gente illuſtris, qui conſul deſignatus Patauij in patria ſepultus eſt: in cuius memoriam deuotus Popilius Pætus frater conſecrauit Mercurio ſacellum cum hoc epitaphio: quod uiſitut Patauij in ędibus Cartulariorum apud diuum Thomam apoſtolum.

MER. S.
D. POPILIVS PAETVS GN. LABE. F.
PAETO COS. DESIG. FRATRI
SVO B. M. F.
HVNC SOMNO AETERNALI
PATRIA RETINET

De Corellio equite Romano.

CLARVIT ex eodem municipio Patauino Corellius eques Romanus: quia à Plinio ſecundo Naturalis hiſtoriæ lib. æquè ſecundo, cap. XVII. memoratur fuiſſe primus, qui adinuenit optimum genus inſitionis caſtanearum, eisq; dediſſe nomen, ut à Romanis eiuſmodi caſtaneæ Corellianæ dicerentur. Plinij uerba hæc ſunt: Non eſt dimittenda ueritas unius exempli. Corellius eques Romanus Atheſte genitus inſeruit caſtaneam ſuo metipſo ſurculo in Neapolitano agro: hinc facta eſt caſtanea, quę ab ipſo nomen accepit, inter laudatas. Poſtea hæres eius libertus Corellianam iterum inſeruit. Hæc eſt inter eas differentia. Illa copioſior, hæc Corelliana melior. Et alibi de caſtaneis libro XV. capite XXIII. Tarentina, inquit, minus tractabilis, laudabilior Coreliana. Hæc ille.

De L. Arruntio Stella, viro conſulari, & poeta.

LVCIVS Arruntius Stella Patauinus uir conſularis, ex familia illuſtri genitus, ſeruato à maioribus ordine, perpetuam dignitatē retinuit. Fertur is in uita ſua omniū fortunatiſſimus fuiſſe, utpotè ditiſſimus & inſignis poeta, qui in tantis uirtutibus, & in tanta felicitate fortunæ, illo pręſertim tēpore detractorē aut æmulū nactus eſt neminē, ut olim ante eum Voluſius, ſed potius ingentes laudatores & amicos. Neque ab irato principe necis exilijq; perpeſſus eſt pœnam, ut Caſſius, ut Cęcinna, ut Thraſea, & alij permulti egregij uiri illius tempeſtatis: ſed diuitijs & honoribus indies magis ac magis auctus. Quin etiam Violantillæ illuſtris fœminæ optatæ coniugis matrimonio potitus, nobilium amicorum frequentia, et illuſtrium uatum carminibus uehementer celebratus eſt. Verùm in tanta felicitate uitæ ob amiſſa poſtmodum ingenij ſui monumenta, nunc poſt mortē inter infeliciſſimos uates, meo ſanè iudicio, cenſeo annumerandum. Papinius autem Statius tanti huius Stellę fecit ingenium & eruditionem, ut non dubitauerit, ei ſua poemata, tanquam principi maximo nuncupare, & eius laudes carminibus, & epiſtolis ubique impenſius celebrare. Nam in principio ſtatim operis Syluarum in ſua nuncupatiua epiſtola, ſic ait: Diu multūq; dubitaui Stella iuuenis optime, & in ſtudijs noſtris eminentiſſime, qua parte uoluiſti. Et reliqua, quæ ibi in ea præfatione de eo ualde honorificè protulit. Cecinit idem Papinius epithalamium Stellæ & Violantillæ, elegantiſſimo carmine: quam Gręco nomine uel à Stella marito, uel fulgore aſtrorum Aſteridem appellauit. Quantum autē præſtiterit in urbe Stella diuitijs ac dignitatibus, ita elegantiſſimè decantat, dicens:

Eſt iuuenis quem patricijs maioribus ortum
Nobilitas gauiſa tulit: præſagaq; formæ
Protinus è noſtro poſuit cognomina cælo.

Hanc uerò Violantillam Martialis libro ſexto appellauit Hianthida. Nam uiolæ flos, hoc nomen Græcè ſonat. Sic enim dicit:

Perpetuam Stellæ dum iungit Hianthida Vati
Læta Venus: dixit plus dare non potui.

Ruſus li. ſeptimo de columba, quam defleuit, quæ Hianthis fleuerat, ita ſcribit:

Vel Stellæ cantata meo, quam fleuit Hianthis
Cuius in elyſio nigra columba uolat.

Fuit Stella primò prætor, deinde duūuir, poſtea à Nerone auctore Tacito, ludis inſignibus, quæ maxima pompa parabantur, ex omni nobilitate præfectus: & uni illi omnis eorum cura commiſſa. Denique ſub Domitiano factus eſt etiam conſul ex quo magnam gratiam, & maximam ſuæ uirtutis gloriam reportauit. Delectatus eſt Stella, præ cæteris illius ætatis hominibus precioſo ueſtitu, ac cætero cultu corporis ualde nitido & péruenuſto: ut inter patricios & conſulares haberetur omnium ſplendidiſſimus. Vtrunque Valerius Martialis comprehendit his quatuor uerſibus ad Seuerum:

Sardonicas, ſmaragdos, Adamantes, Iaſpides uno
Portat in articulo Stella Seuere meus.
Multas in digitis: plures in carmine gemmas
Inuenies: inde eſt, ut (puto) culta manus

De conſulatu aũt Stellæ, idem Martialis lib. ſuũ duodecimũ ita alloquens dicit:

Ad populos mitti, qui nuper ab urbe ſolebas
Ibis tu Romam non peregrine liber.

Poſtea addit:

Vel ſi malueris prima gradiare ſuburra:
Atria ſunt illic conſulis alta mei.
Laurigeros habitat facundus Stella penates,
Clarus Hianthæ Stella ſititor aquæ.

Hic aũt poeta multa ſcripſit elegantiſſimè, quorũ (proh dolor) nihil extat, quod ſciam, niſi tantũ nominis gloria. Cecinit in laudem Columbæ, quam Violantilla habuit in delitijs: et illius fatũ defleuit præſtãtiſſimo carmine: quod Martialis Catulliani paſſeris comparatione ita cõmendat: ut longè etiam præſtare confirmet. Ait enĩ:

Stellæ delitium mei columba
(Verona licet audiente dicam)
Vicit maximè paſſerem Catulli:
Tanto Stella meus tuo Catullo:
Quanto paſſere maior eſt columba.

Decantauit inſuper longos amores Violantillæ, quàm poſtea (ut diximus) impetratis nuptijs in uxorẽ duxit. Cecinit quoq; Elegias: & celebrauit carmine Heroico Domitiani Cæſaris uictoriam: quã ille de Sarmatis feliciter reportauit. Præterea ludos celeberrimos ob eam uictoriã in honorẽ Domitiani, maxima pompa, & incredibili ſumptu exhibuit populo Rom. Quod poema, & quam magnificentiam ludorum, ſuprà memoratus Martialis lib. octauo: in noſtri Stellæ laudẽ hoc elegantiſſimo epigrammate uehementer extollit.

Quos cuperet phlegræa ſuos uictoria ludos,
Indica quos cuperet pompa Lyee tuos:
Fecit Hiperborei celebrator Stella triumphi,
O pudor, ò pietas, & putat eſſe parum.
Non ſatis eſt illi turbato ſordidus auro
Hermus, & Heſperio, qui ſonat, orbe Tagus.
Omnis habet ſua dona dies, nec linea diues
Ceſſat: & in populum multa rapina cadit.
Nunc ueniunt ſubitis laſciua numiſmata nimbis
Nunc dat ſpectatas teſſera larga feras.
Nunc implere ſinus ſecuros gaudet, & abſens
Sortitur dominos, nec laceratur auis.
Quid numerem currus? terdenaq; præmia palmæ,
Quæ dare non ſemper, conſul uterque ſolet.
Omnia ſed Cæſar tanto ſuperantur honore
Quod ſpectatores, & tua laurus habet.

Quod aũt Stella fuerit oriundus Patauio, Martialis idem refert, cum ſcribat Aponi pagum: qui eſt iuxta Patauium non minori eſſe cenſendum pretio ob natales T. Liuij, Stellæq; ac Flacci, quàm Tibullo Veronam: & Vergilio Mantuam. Sic enim ſcribit libro primo ſuorum epigrammatum.

Verona docti ſyllabas amat uatis:
Marone felix Mantua eſt:
Cenſetur Apona Liuio ſuo tellus,
Stellaq; nec Flacco minus.

Huic noſtro poetæ, ex communibus ſtudijs magna cum Iulio ſecũdo intercesſit amicitia: & cum Valerio Martiale: atque cum Statio Papinio etiam maxima. Claruit autem per ea maximè tempora, quibus Flauij Cæſares Romæ imperabant, utrique gratiſſimus.

De

De C. Valerio Flacco Setino.

QVI Valerio Flacco poetę noſtro Setiã oppidum Campaniæ patriã fuiſſe credunt: ſequũtur illi quidem coniecturã cognominis Setini: quaſi id patriæ ſuæ nomen ſit, non familiæ. Atqui ſanè falluntur maximè. Conſtat enim eum fuiſſe Patauinum, uel ex hoc epigrãmate Valerij Martialis lib. 1. ubi cum eo dolens conqueritur nullum ſua ætate neq; honorẽ, neq; premium muſis eſſe: Sed pro tribunali in foro, & in iudicijs hæc tantummodo acquiri poſſe dicens.

O mihi curarum præcium non uile mearum
Flacce Antenorei ſpes, & alumne laris:
Pierios differt, cantusq;, chorosq; ſororum
Aes dabit ex iſtis nulla puella tibi.
Quid petis à Phebo? nummos habet arca Mineruæ,
Hæc ſapit, hæc omnes fœnerat una Deos.
Quid poſſunt hederæ Bacchi dare? Palladis arbor
Inclinat uarias pondere nigra comas.
Præter aquas Elycon, & ſerta, lyrasq; Deorum
Nil habet: & magnum ſemper inane, ſophos.
Quid tibi cum Cyrrha? quid cum Permeſsidos undas
Romanum propius, diuitiusq; forum eſt.
Illic æra ſonant: at circum pulpita noſtra,
Et ſteriles Cathedras, baſia ſola crepant.

HIC Flaccus inter eos poetas, qui Heroica decantauerũt, fuit iudicio omnium admirandus: ſi ſpectes quanto is ſpiritu, & quanta felicitate in ſcribendo carmine cæteris præſtet. Hic eſt Flaccus cuius præmaturũ obitũ dolet Quintilianus li. x. ubi claros oratores cõmemorat, dicens. Multũ nuper in Flacco amiſimus. Hunc ergo futurũ magnũ etiam oratorem, ne dum poetam illuſtrẽ Quintilianus haud falſò coniecerat. De hoc Valerio Flacco, Tortelius ingenij æſtimator eximius, ubi de Argonautis ſcribit: ita honorificentiſſimè loquitur. Clariſſimus ille poeta Valerius Flaccus diuino carmine rem omnem Argonautarum explicuit. Extãt aũt illius præclari operis libri octo ad redditum uſque Heroum: reliqui uerò, uel amiſſi caſu: ut multis accidit, uel poetæ morte intercepti ſunt. Scripturus erat multo plures libros, & maiora poemata niſi mors intempeſtiua illũ nobis eripuiſſet. Videtur autẽ in his quæ ſcripſit Appollonium Rhodium, non tantummodo argumento operis: uerùm ipſis etiam carminibus expreſſiſſe. Opus ſuũ alij conijciunt dedicatum fuiſſe Domitiano Cæſari: alij uerò Veſpaſiano Patri: cum in præfatione ipſius operis dicat.

Eripe me populis, & habenti nubila terra
Sanctæ pater. &c.

Conſtat mediocri cenſu, ac tenui patrimonio fuiſſe: & Romæ prædiolum ſuburbanum exiguum poſſediſſe: in quo Muſarum curas deponere ſolitus fuerat. Huic puer maximè gratus fuit: qui Amazonicus dicebatur. Huius formam, & indolem, atque uenuſtatem laudat Martialis eleganti epigrammate. Amicos habuit multos, ſed præcipuos Stellam conterraneum: & Iulium ſecundum, & Maternum, & Quintilianum. Martialem uerò præ cæteris coniunctiſſimum, & intimum, ut ex plurimis eius epigrammatis planè conſtat.

De maximo Olibio.

QVIS ſanè mentis Maximum Olibium cõnumerandum hic eſſe neget, atq; à nobis inter Patauinos cenſendum? quem cõſtat fuiſſe uirum maximæ præſtantiæ, & ſummo ingenio præditum: quandoquidem tam admirabili arte Lucernam concinnauerit, ut perpetuo fulgore lucens mille, & quingentos annos plus minus, Plutoni dicata ſub terram accenſa permanſerit. Nam annum circiter milleſimum quingenteſimum noſtræ Salutis iuxta Atheſten municipiũ Patauinum, dum foderetur à ruſticis terra ſolito altius

reperta eſt urna fictilis, & in ea altera urnula, in qua erat lucerna adhuc ardens inter duas ampullas: quarum altera erat aurea, altera argentea, puriſſimo quodam liquore plenas. cuius uirtute lucerna illa per tot annos arſiſſe creditur, & niſi retecta fuiſſet, perpetuò arſura. In urna maiori hi uerſus legebantur:

Plutoni ſacrum munus ne attingite fures:
Ignotum eſt uobis hoc, quod in orbe latet.
Namq; elementa graui clauſit digeſta labore,
Vaſe ſub hoc modico maximus OLIBIVS.
Adſit fœcundo cuſtos tibi copia cornu,
Ne precium tanti depereat laticis.

In altera uerò minori urna legebantur hæc carmina:

Abite hinc peßimi fures:
Quid uoſtris uoltis cum oculis emißitijs?
Abite hinc ueſtro cum MERCVRIO
Petaſato, caduceatoq;:
Donum hoc maximum maximus OLIBIVS
Plutoni ſacrum facit.

Legitur de hac re Franciſci Maturantij Peruſini uiri eruditiſſimi epiſtola ad Alphenum amicum ita dicentis:

Nihil ex omni antiquitate uidiſti mirabilius mi Alphene, in uaſe illo interiori, lucerna fuit fictilis, miræ pulchritudinis, lumine tot ſeculis inextincto, ſuper eam duæ ampullæ paruulæ. Aurum in altera, in altera argentum fuit: utrunque liquidum, ut ex ramentis cognoſcitur: primarium argentum, aurum uerò obrizum. Ego chimiæ artis (ſi modo uera poteſt eſſe ars chimia) iurare auſim elementa, & materiam omnium. Vas utrunque cum epigrammatibus. Lucerna, ampullæ aureæ, OLIBII munera ad me uenere: & penes me ſunt. Quas ſi uideas, obſtupeſcas. Ego eas cum mille aureis non ſum commutaturus. Vale.

FINIS.

BERN.

BERNARDINI SCARDEONII CANONICI PATAVINI,

DE ANTIQVIS NOTIS PRISCARVM INſcriptionum in vrbe, & tetritorio Patauino repertis Claſsis quinta

PRAEFATIO.

VIRVM SANE, ac penè incredibile uideri poteſt, in tanto numero uirorum, quos Patauij illis temporibus floruiſſe memoriæ proditum eſt, reperire modo tam paucos immortalitatis nomini commendatos. Conſtat enim (ut paulò ante diximus) Strabonis teſtimonio, Patauij cenſos fuiſſe aliquando quingentos equites, & Patauinam Rempublicam centum & uiginti millia militum in bella miſiſſe. Atqui de Patauinis illud Horatianum meritò dici poteſt. Vixere fortes ante Agamẽnona multi, ſed omnes illachrymabiles urgẽtur, ignotiq; longa nocte, carent, quia uate ſacro. Paulò ſepultæ diſtat inertiæ celata uirtus. Cõtigit autem per ea tempora Patauio noſtro, quod & cæteris item ciuitatibus Italię, quando optimates cuiuſque ciuitatis cuncti fere Romam (quæ caput orbis erat) uti ad communem patriam undiq; confluebant: qui admiſſi in ſenatum, et ad ſummos quoſque magiſtratus euecti, omnes poſtmodum in hiſtorijs pro Romanis ubique referuntur. Et ob id (ut dicit noſter Aſconius in oratione pro Cornelio) magna pars eorum pro ciuibus Roman. ſe gerebant. Habebant ij quidem (ut Cicero deſcribit) duas patrias, alteram ubi nati, alteram ubi diutius educati, & honorati fuerãt: quam natali penè ſolo potiorem eſſe ducebant. Ita Cato ille ſapiens non Romæ ſed Tuſculi natus eſt: & Saluſtius Amiterni: Marius, & Cicero Arpini: & innumeri penè alij, qui aliunde geniti, Romæ tandem floruere: & à poſteris pro Romanis habiti ſunt. Quamobrem haud ab re fore duxi aſcribere his commentarijs noſtris epitaphia, antiquis priſcorum notis inſculpta: & ſimul ueteres inſcriptiones: quæ aut hic Patauij intra mœnia, aut extra in agro noſtra adhuc ętate extare comperimus: ut hęc nobis ſub oculis ponant ciuium noſtrorum uel nuda ſaltem nomina, quandoquidem præclara illorum geſta obſcura obliuione premantur: & notitiæ noſtrę ſubducta in tenebris unà cum cineribus iaceant. Adducam ergo primo Priſcorum epitaphia inuenta Patauij, quæ collegi ex Ioanne Marcanoua ciue noſtro: & quæ poſtea ex Petro Apiano & a Bartholomæo Amantio, quæ iam impreſſa ingenti uolumine, & grandioribus characteribus paſſim leguntur. Addam inſuper pleraque alia, quæ ad illorum notitiam minimè peruenerũt, eadem uetuſtatis nota, & per quam inſignia, partim à meipſo, partim ab amicis ſtudioſè collecta. Modò adhuc paſſim quotidie in plurimis locis, tam intra mœnia, quàm extra in ſuburbijs, ubi effodi contingit, inueniuntur urnę frequẽtes, fictiles, contiguæ, ore inuerſo ſuffoſſæ humi, oppletæ cineribus. Alicubi etiam Lucernæ funebres ſimiliter fictiles: ſed hæ omnes ſine nomine, quoniam nõ niſi claris, atq; illuſtribus hominibus exculpta nomina ponebantur, præſcripto ſepulturæ ſpacio, & loco dijs manibus conſectato.

Inſcrip-

INSCRIPTIONES MONVMENTORVN ANTIQVIS NOTIS INSCVLPTAE, INTRA MOEnia & in agro & municipijs Patauinis hactenus repertæ.

EX IOANNE MARCA noua.

In baſilica omnium ſanctorum.

CENTRA VXOR
TERENTIVS
.T. F.
LAPIDARIVS ET
TERENTIA. L. F.
PRIMA VXOR
ET. .T. TERENTIVS
.T. F. SEVERVS
FIE. IVS.

OSSA. Ꝋ. Ↄ. SVO
A. T. GRATAE
OLYM. X. D. CI.

In cœmiterio D. Iuſtinæ in columna.

OSSA SALVINI
EMPRONI. CER
ONI LEG XI AN
TICO LICINIA
.I. L. F.

Ibidem.

I. MAX. SVMA
TEST. FIE.
IVSSIT

In templo D. Iuſtinæ.

AERODANO
FILIO DVLCIS
SIMO ET IN
NOCENTISSIMO
QVI VIXIT
ANN. IIII. M. X.
D. XXIIII.
GLICERIVS ET
VERA VIRENTES
VIVITE

In clauſtro D. Iuſtinæ.

C. SATRIO. C. F. VERO
C. SATRIO. C. F. OPT.
GRANIAE MOR. P.
C. SATRIO HILARO
SARRONIAE. T. F.
TERTI DEMINCONIAE
AM. VXORIS ATRIAE.
HEI PIETAS. D. EORVM
IN.F. P.---- RETR
.P.----

Q. AETRIVS ROMVLIA.
MACER MIL. COR.
PRAETORIAE

Ibidem in templo D. Iuſtinæ.

VETVRIA
M. F. GEMELLA
C. DORCATIVS
VERVS
F. M. D. D. D.

Ibidem.

DOMITIAE
ATTILIANAE
CONIVGI QVAE
VIXIT AN. XLVII.
FI. Δ LAETVS Δ VC
Δ ET SIBI. N. CCCC.
XXVIII.

In ædibus epiſcopi apud Portellum.

L. VALERIO PRISCO
VIENNIEN PRAEF.
II. CHO. DVAR. TER-
TIAE THRA AC AQVITEN.
ET SECVNDAE AQVITANOR.
TRIB.
LEG. X.
FRETENS. IO. PRAEF.
ALAE FLAVIANAE
PRAEF. FABR.
LOC. SEPVLTVR
D. D. PVBLICE
DATVS

In iiſdem ædibus epiſcopi in fragmento.

ABLAGVS
IR
SEVERA L. F. FI. I.
L. F.
MANIBVS

Ibidem.

DIS MANIBVS
P. SEPPVLLI P. F.
FAB TACITI

Ibidem.

V. FAB. PA.
TITIADAE. P. F. M.
MINVTIO L. FRATRI
C. MINVTIVS L. F.
TESTAMENTO FIERI
IVSSIT.

In eo uico omnium ſanctorum in antiqua baſi.

M. SACTIO
T. F.

In eiſdem ædibus epiſcopi.

D. M.
L. AXIO CHARIS
TO AMICO FRATRI
SODALI QVI VIE SIT
ANNIS XXI DIEBVS
LIIII.
ITEM PARENTIB.
EIVS L. AXIO CRE-
SCEN. AXIAE TYCHAE
POSTERISQVE EORVM
M. CALVISIVS CLAVDIVS
VICTOR AMICIS BENE
MERITIS.

Ibidem.

N. CC. LVI. C.
SEPVLLI
ONESIMI
OFFINA
TORI

In alio latere.

L. S. M. C. P. IN
F. P. XXI. RET.
P. XXXVI.

Extra portam Caudamlongam in monaſterio S. Bernardi Cartuſienſis.

Q. CARTILIO
Q. L. OPTATO
TVL. VIA C. L.
F. V. SIBI ET
SVIS

In uico Arim.

Q. CLODIVS Q. L. MARO
Q. CLODIVS Q. F. VXOR
POSVIT TREBIAMI
SECVNDA

In Monte Buſo.

T. PVLLIO T. F.
L. LINO IIIIII.
VIRO AVG.
ALBIA LI. MILENE
SIBI ET
VIRO
V. F.

In Campanili uico Vrbanæ ſub quadam imagine.

L. FLAVIANVS
L. ADRASTVS

In uico Aponi.

C. ATILIA C. F.
PRIMA SIBI
ET Q. SICINIO MV.
F. VIRO SVO
V. F.
IN FRONTE
P. XX.
H. L. ET M.
H. N. S.
DIS PENTIBVS

In oppido Atheſte.

L. MESTRIVS
C. F. ROM.
LEG. IX.

Ibidem in eodem oppido in templo S. Martini.

TITO OCTAVIO
T. L. LAETO
OCTAVIAE Ɔ. L.
PRIMVLAE T. L.
VENVSTA V. F.

In Monte Silice.

M. TIT. BAE
LIAN LIBER
TI EX FAMIL.
VENATORIA
Q. CLODIO
Q. LIB. FOTV
ITO FIL. Q. CLODIO
Q. LIB. NIM Ɔ HIO
ET CLODIAE
Q. LIB. PRIMI
GENIAE AMICIS
BENE MERENTIBVS

In oppido Montagnanæ in templo S. Fidentij.

D. MANIBVS
M. EPII M. TRVFI
QVI VIXIT ANN.
XII. D. XX.
OPIVS Ɔ LIBI
BIAN VARIVS
COMINIA L. F.
PARENTES

In oppido Atheſte.

T. ANNIVS P. F.
FAB. SECVNDVS
TRI. MILIT. PRAEF.
I. D. CVR AER
.T. F. I.

In eodem oppido.

SAC. DIS. MAN.
LVCRETIAE
.M. L. PLACIDAE
SARCINATRICI

In æde S. Martini uici Liuiani.

C. TERENTIO T. F.
FAB. CETRONIANO
IIII.VIR I. D.
QVI VIXIT ANN.
LXXX. MENS. II.
DIES DVOS, FILII
POSVERVNT,
SABINIANVS, LVCIVS,
VALERIANVS,
PATRI OPTIMO

In uico Vighizzolli.

ANTONIO VETVRIO
F. F. PATRI PETRONIAI
A. F. TANAI MATRI TE
RENTIAI .T. F. SECVN
DAI VXORI .C. VETV
RIVS .A. F. LEGVM
TESTAMENTO FIERI
IVSSIT.

Olim in uico Ronchoni.

Villicus ærari quondã nunc cultor agelli,
Hæc tibi perſpectus templa Priape dico.
Pro quib. officijs, ſi fas eſt, ſancte paciſcor
Aſsiduus cuſtos ruris ut eſſe uelis, (lũ,
Improbus ut ſi quis noſtrũ uiolabit agel-
Hũc tu, ſed tẽto, ſcis puto, quod ſequitur.

In æde Montis Calaonis.

L. TITINIVS ABASCAN
TVS IIIIII.VIR
SIBI ET TITINIAE
EVTAXIAE LIB.
OPTIMAE
ET L. TITINIO
TREPTO ET
TITINIAE CAM
PARIAE T. L.
TITINIO AECARSTO
LIB. V. F.

Olim in domo Arcuani Buzza Arari ni, nunc in domo Franciſci Quirini patricij Veneti fruſtum monumenti.

INFERENDI IN AREA
HVMANDI SEPELIENDI
IVS POTESTASQ. ESTO
VT HVIC AREAE QVAM EGO
DIFFINII ET A' FRONTE
MACERIAS DVXI, ET
TITVLVM POSVI VLTRA
EAM AREAM ET MACERI
EM IN FRONTE IN AGRO
VERSVS LATE. P. X. RETRO
VSQVE AD CANABETVM
HVIC AREAE CEDET, IN
QVA PEDATARA NEQVE
HVMARI NEQVE TVMV-
LVM FIERI VOLO VT HA
BEAT EA AREA ET A'TER
GO ET A' LATERE AC
CESSVM SVVM.

INSCRIPTIONES ANTIQVAE QVAE HABENTVR TAM PATAVII, QVAM EXTRA IN AGRO

& municipijs Patauinis ex Petro Appiano & Bartholomæo Amantio, quæ extant impreſſæ præter ſupraſcriptas.

In monaſterio D. Iuſti.

SEX. PAPINIO Q. F. ALLE
NIOTR. PL. PROLOG. COS.
XV. VIR SACR. FAC.
D. D.

Patauij.

DEO SANCTO APOLLINI
PACIFERO EX VOTO
CORTIS PRAETORIAE CEN
TVRIO DASIELIVS LIBES
VOTVM REDDIDIT

In eodem monaſterio.

T. MVTIO T. F. GRACILI
PRAEF. FAB. IIII. VIR
I. D. D. D. PVBLICE.

Patauij.

TITIAE CHIONES Q. TITVS
ZOSIMVS PATRONVS LIBER
TAE BENE MERENTI FECIT
ET SIBI

Ibidem.

HEBDANO FILIO DVLCIS
SIMO QVI VIXIT AN.
IIII. M. X. D. XXIIII. OLI
CERIVS ET VERA PA
RENTES FECERVNT

Patauij.

C. IVLIANVS CAECVS
ANT. F. PPN. ALDI
ANIVM .D. D.

In pariete eccleſiæ Cathedralis.

MV. ALLENIVS MV. F. FAB.
CRASSVS CAESONIVS TR. MI
LI. PRAEF. FABR. IIII. VIR

Patauij.

D. M.
SER. CALPVRNIVS CLEOM
BROTVS SECVNDO SORO
RIS F. B. M. FEC.
V. A. IIII. M. X. D. XX.

Patauij.

Q. CAEDIVS .P. F. SEX. VIR
TERGESTE V. F. VINISIA
Q. F. MAXIMA VXOR
ASPIADA C. F. SECVNDA
MATER C. CAESIVS P. F.
FRATER

Patauij.

PETRONIA MVSA VIVA
SIBI POSVIT
IN .F .P. XXIIX. IN .A. P.
XVI.

Patauij.

.T. VETIDIVS .T. F. STRA
P. T. VALENS IIII.VIR IVR.
DI. QVINQ. PONT. SIBI ET
.T. VETIDIO POTENTI FI.
EQVO PVBLICO ANNORVM
XX. M. IIII. D. V. T. F. I.

In æde S. Ioannis à Nauibus.

CIPIA .P. F. SECVNDA
FIERI IVSSIT.
LOCVS IN FRONTE P. XX.
IN AGRVM P. XXXV.

Patauij.

C. ARRIVS. C. F. MONVMENT.
SIBI FIERI IVSSIT
SEX ACILIVS. C. F. HERES
FECIT.

Patauij.

PETRONIA MVSA VIVA
SIBI POSVIT IN F. P. XXIIX.
IN A. P. XXVI.

In æde Miſericordiæ.

OFILIA LEDOTALIS SIBI
ET Q. CRANIO OPTIMO
VIRO SVO

Extra urbem in monaſterio Pratalea.

.L. CARTORIVS P. F. FAB.
HIC SEPVLTVS EST. HIC LO
CVS PATET INFR. P. XX.
ET A' MEDIA FORIS IN
AGR. .P. XXV. HVNC MO-
NVM. DIS. MANIB. D.
LEGOQ.

In uico Limine in æde D. M. in ingenti ſaxo pulcherrimis notis.

T. PVBLITIVS PHRONIVS
SIBI ET CERONIAE GALENE
VXORI
H. M. H. N. S.

In municipio Atheſtino.

ANTONIO VERO SIBI
ET SVIS

In oppido Montagnanæ.

GRANIAE M. R. ROMANAE
.M. GRANIVS VRSIO
OPTIME DE SE MERITAE
POSVIT

In pago Villæ Abbatis nunc in domo Alexandri Baſſiani.

M. PETRONIVS PRI
MVLVS IIIIII.VIR
AVG. SIBI ET PE
TRONIAE VXORI
LIBERTIS LIBERTA
BVSQ. MEIS
VIVENS FECIT

In Monte Cinthio in quodam pariete domus dirutæ.

MANILIVS .A. F.
.C. COELINVS

INSCRIPTIONES ANTIQVAE, QVAE REPERIVNTVR IN STRATA PAGO PATAVINO, IN

domo Danielis Viturij patricij Veneti, quas exſcripſit uir nobilis PHILIBERTVS A PINGON *Sabaudius, & mihi dono dedit antequam in patriam proficiſceretur, Iuris Ciuilis laurea coronatus.*

In pago Patauino Stratæ in ijſdem æd.bus.

TERTVLIAE CONIVGI QVAE
VIXIT ANNOS XX. IVLIVS
LVPVS MARITVS FECIT.

D. M.
VALENTINE
ANCILLE QVE.
ET STEFANA DEF.
ANN. XIIII. AN.
TONIAE VALERIAE
PRIMILLA MATER
FILIAE .B. M.

D. M.
SEXTILIA
RESTITVTA
MITIONIO
FLAVINIO
MARITO OP
TIMO POSVIT

T. LVCILIVS
T. L. APTVS
M. H. S. F.

D. M.
.C. VIRIO
STEPHANO
VENERATA
LIB. PATRONO
B. M.

D. M.
CLO FELICIE ..
PVBLIC. VITA L.
SORO PIISSIME ..
ET LARTIVS ..
AEPACATHVS ..
CLO. ET CLO ..

CAESIA C. LIB.
PANTHERA
VIVA FECIT
SIBI ET .M. SEP
TIM DASI ...
CON BELGI
.. CIPIALI CONSI
.. F. M. ..

VOLGNIA
MARCELLINA
DEF. ANN.XIIII.
BENIA SABINA
MATER FILIAE
DVLCISSIMAE

D. M.
BIBIVS SECVNDVS
QVI VIXIT ANNOS
PLVS MINVS L. BIBIA
SALVINA SOROR
PATRI DVLCISSIMO
BENEMERENTI
POSVIT

D. M.
EVTYCHO
DEF. ANN.
XXVIII.
CONVICTVS
P.

D. M.
OBVLTRONIVS
EVCARPVS
CONCORDIAE FILIAE
POSVIT
DEF. ANN. VII.

.D. M.
TVRRANIAE APRYLLAE
TVRRAN DRACO PATRO
NAE OPTIMAE
B. M.

Sub imagine hominis.

IVLIA TERTIA LVCI
DAE LIBERTAE ANN. XI.
INFELICISSIMAE
M. EITLVMIOS

L. CREPERIVS
HERACA VI.VIR
V. F. SIBI ET
CREPERIAE PATERAE
FILIAE ET
L. CREPERIO CELERI
NEPOTI DEFVNCTO

M. FVLVI. BYBIAE
HOMINI INCOM
PARABILI HAL. MAT.
L. DIA CONIVGI
PIO CON
B. CV AN. XXX. M.

Sub pulchra facie muliebri, & equite armato.

M. ANTONIO CELERI
EQ. LEG. VII. O. P. F.
IVLIA MAXIMA HAERES
FECIT
SIBI ET CONIVGI CARO
ST. XXX. P.
F -- P. XII. IN AG. XVI.

C. MANLIVS --
GI BAEL --
PRIAMVS --

T. QVAES. SEMPER --
PER ---

AINATIO PRIMO A/.
P. M. XXI. V. IN
DEMIATA IN A
TITIVS AGILIS
AR. INF. P.

D. M.
VADONIAMAE
P. FILIAE DEF. ---
ANN. XXII.
In arca marmorea.
.P. LIVIO ARTICVLO
APRIO PATER .L. D. AB
HEREDIB.

D. M.

D. M.
ORATIAE
PETINA FILIAE
SVAE DEF.
ANNOR. XIII.
B. M. P.

D. M.
C. LIGVSTIVS
FELIX C. LIGVS
TIO MAGINENSI
FRATRI
P. O.

AVCTARIVM AD INSCRIPTIONES PRISCORVM MONVMENTORVM TAM EX VRBE QVAM *ex agro Patauino, ab huius operis auctore additum.*

In ædibus Franciſci Quirini Hieronymi F. patricij Veneti ad portam Omnium ſanctorum.

C. CASSIVS
Q. F. MACVLA
TES T. FIER.
IVSS.

L. S.
MARCIAE SEXTAE
IN F. P. XXXI.
RET P. XXX.

CLODIAE
CL. FORTV
RESTITAE M.

V. F.
C. TVRANIVS
SECVNDI LIB.
EVANTHVS
CONCORD.
.C. TVRANIO
EVTYCNO
LIB. OPT.

DOMITIA .Ɔ. L.
PROBA
SI ET DOMITAE
SORORI ET
AETONI
SORORI S. F.
V. F.
H. L. S. H. N. S

FORTVNATVS
ET PRIATATA
TITVLVM POSV
ERVNT SIBI ASIEQ.
INGENVAE FILIE
ET ALVMNE VALEN
TINE Q. SI FATO ME
LIORE FILIAS .N.
SVBITO MISELLAS
IN P. D. NON F.

SEX. NAVINIVS
SEX. L. APOLLONIVS
CONCORD.
SIBI ET SVIS
IN FRONT. P. XXXVI.
RETRO .P. XX.

DIVO AVGVSTO

V. P.
C. LVCRETIVS
L. F. SIBI ET
SVIS IN F. P. XV.
R. P. XVIII.

L. S.
C. MEMMI
LIBAN ET
P. MEMMI
TROPHIMI
IN F. P. XXI.
RET. P. XXX.

C. LVSCIVS
QVADRA
TVS SIBI ET
INSTEIAE MA
XIMAE VXORI
ET FILIIS SVIS
V. F.

V. F. S. ET .S.
L. TERENTIVS
ACVTVS
CONC AVGVT.
L. TERENTIO
OPTATO FILIO
CONC.
TERENTIAE
SATVRNINAE
.L. VXORI
CASSIAE .L.
LVCIANO LIB.
PVDENTI LIBERTATAE

L. LVSCIVS
IENS
H. S. E. AN.
XIX. M. II.
D. XIII.

LVSCIA
QVADRA
TILLA H. S. EST
ANN. XXV.
M. IX. D. XXIII.

VIVIS F.
SEX. VETTIVS
FIDELIS
SIBI ET AXIAE .L.
AMABILI
CONTVBERNALI

V. F.
C. TVRRANIVS
LIB. EVANTVS CONCORD.
.C. TVRRANIO PANTA
GATHO ET C. TVRRANIO
ET TYCHO LIB. OPT.

SEI QVI MINVS REM RELIQVIT
LIBEREI SIBEI QVAERANT
TV. VIATOR VALE AD AQVAS
SVNT SPISSA b ❖ ❖
.Q. MARCIVS .P. P. SER. REX.

In colum-

In columna ſub imagine fœminea.

ISIDI REG.
.P. POSTVMIVS
HECATEVS ET
PVBLICIA
FELICITAS
.L. D. D. D.
N. CCC. II.

D. M.
C. VIRIO STEPHANO
VERTA LIB. PATRO
NO .B. M.

VENERI VICTRICI
PRIMA MINVCIA
VSV IVSSA
POSVIT.

In ædibus Alexandri Baſſiani in marmore antiquiſſimo diminuto.

P. MANLIVS SYRVS .P. F. IIII.V. CAP.
ET POMPONIA GN. F. MARITALI
CONCORDIA INCOMPARABILES
S. V. P. HAC F.
SINE VLLA PENA VT SVPERSTES
ROSIS .S. IACENTIS QVOT
AN. CAL. IVN. EXORNET HIC .Q. CVM
SVR. OMNIBVS EPVLENTVR QVOS
MORIENS DAMNET AD TALE POSTEROS
QVI SVPERERIT HVC DEFVNCTVM
NICHILO MVTATO QVO AD COR
- - - ATTINET COMITETVR QVAN
- - - - T OMNIBVS IMMVTABILI .F. L.
- - - - I DVM .N. S. H. M. NAM VT
CONCORS VIRORVM ANIMVS STETIT, ITA
CONCORS MORTVORVM CINI .H. IACEAT.

VETVRA PRIMIGENIA
TI. VETVRI FVSCI LIBERTA
ANNORVM XXIIII.
HIC SITA EST
.C. SYNAECIO APRILI

.P. CARM.
SOSTHE
MEDIC.
IIIIIII. AVG.
AN. CHAR.

VIVA T. S. ET .S. L. SETRONIO
.L. LANDERCVDO VIRO
L. CAETRONIO .L. F. FIRMO F.
CAETRONIAE .L. F. PRIMI F.

C. MAN.

C. MANLIVS
GIBBAE L.
PRIAMVS
QVAESSI SEMPER

ET VITATE DOMINORVM
FAMILIAE THERMENSI
THERMARVM VRBANIA

C. ASCONIO C. F.
FAB. SARDO
IIII.VIR I. D.
PRAEF. FABR.
FRATRI
CVSINTAE .M. F.
SARDI MATRI
ET SIBI
ASCONIA .C. F.
AVGVRINI
SACERDOS
DIVAE DOMITILLAE

Patauij in ædibus Alexandri Baſſiani intra portam S.Ioannis à nauibus ſub uirili imagine.

P. FLAVIVS Q. F. ROM.
STABILIS
ADLECTVS DECVR
SIBI ET
P. FLAVIO .P. F. FESTO
FILIO DILECTO DECVR
ET
FLAVIAE TERTIAE
VX - - - T. F. I.

T. LIVIVS
.T. L.
OPTATVS AN. XV.

In quodam canali.

FLORO CAE .C. L. IARV

In fruſto marmoreo.

CVRATORIS
ILLIRICI

Sub duabus imaginibus.

C. FANNIO C. L.
FELICI PATRONO
C. FANNIVS C. L.
-- AVCTVS
-- NIAE C. L.

ISIDI
SIGN. HARPOCRATIS
.C. DIDIVS
ACVTANVS
DON. DEO

Sub duabus imaginibus.

V. F.
C. OCTAVIO
ATHICTO
AFRONIA TESTA
VXOR MARITO
Q. OCTAVIVS
PRISCIANVS
Q. OCTAVIVS
LABERIANVS
P. P.

CLEMONIVS
.C. F.
MOLLO SIBI ET
FREMENTONI
VXOR

Fragmentum.

M. AGRIPPA
S. C.

Q. LAELIVS Q. F.
ROM. FIRMVS
SEP. CHOR. PRAE
CENTVRIA MIL.
ANNOS VIXIT XXVI
ET. F. I.

D. M.
FLAVIAE QVIN
TILLAE .Q. F. ET
L. CVRVLLO CON
IVGI IMPATIENTIS
VNA H. SVPERSTITI
P. QVINTILLVS VIX
DOLORE V.
ET .S. H. M. .P. C.

C. CAESIDI HERME
ROTIS ET CAESIDIAE
EHORAE LIBERTAE
ET CONIVGI
V. F.

M. LAEPONIVS
ET L.
SVRVS
SIBI ET
LAEPONIAE
SVRI .L.
- - - FILIAE
ROT - - VO
V. F.

Cr. BRICENI
C. F. CLEMENTIS
ET COELIAE
VOTINIAE VXORI
LOCVM DEDIT
SALVIO NICELLO
ET SALVIA IVCVNDA

HATERIAE
FELICITATI
AN. XXXIII.
HATERIA
IVSTINA MATER
ET .T. FL. HYGINVS
MARITVS .P.

Q. AETRIVS ROM.
MACER MILI. CORP.
X. PRATORIAE

L. ARRIVS .T. F.
SEX.VIR
OPITERGI
SIBI ET SVIS
T. F. I.

In ſaxo decurtato.

CH
ALEX
MIL. A. XXVII.
M. TITIVS HER
III. APOL.
B. M. P.

C. LVCILI .P. F.
AB XX. P. QVA
QVE VERSVS
FAMILI.QVE
EIVS POSTERISQ.

M. AR.

M. ARRONTIO M. F.
TER AQVILIF
IIII VIRO A. A. A. F. F.
QVAEST. CAESARIS
TRIB. PL. PR. COS.
XV.VIRO SACR. FAC.
FILIO

Hic eſt delineata biga.

P. SERVILIAE VIRG.
P. SESTILIA
VIR. VEST. ET SIBI
V. F.

.. ATILIVS ..
.. CHES ET ..
.. ILIA PHOEBAS ..
.. PIENT. M. M. P ..
.. QVI LEGIS T. VALE ..

TERENTIA
T. F.
SEVERA
Q. MINVCIO F.

VALERIA MATER
.. ET VALERI ..
.. RIONI
.. LIBERTO
IN F. PR. P. XX. RE.
P. L.

In marmore ornatiſſimo cum zona obliqua per medium.

.. LI SVIS ..
.. L. RAETIO 7 .L.
.. ADRASTO GALAI
L.

In columnæ fruſto.

M. ACVTIO M. F. ROM.
MARCELLO .C. ACVTII
M. F. ROM.
SECVNDO

Circa columnam ubi duo apri concurſantes.

MACE. MIL. COR
X. PRAETO

POPILIAE
C. F.
PRISCAE

D. M.
M. AVRELIO
MARCELLINO
CONIVGI
DVLCISSIMO
SAVFEGIA

ALEX
MIL. A. XXVIII.
M. TITIVS
HONORATVS HER.
III. APOL
B. M. P.

MERCV-

MERCVRIO
AVG. SACR.
IN MEMORIAM
C. LARTITAVRINI
FIL. POSVIT
ELIA MAXIMA
MATER L. D. D. D.

Sub duabus imaginibus.

C. SEMPRONIVS
Q. E PIMVS VIVOS
F. SIBI ET VXORI
CLODIAE SECVNDAE
ET Q. SEMPRONIO
TERTIO FRATRI SVO
INFR. P. XXVI. RET. P. XXVI.
ILLI DEOS IRATOS
QVOS OMNES CV|VNT
SI QVIS VIOLARIT

Fruſtum marmoris.

C. FAB. SA - - - -
D. O. P. CESTI
BIO DEXTRO
DVCENIO
- T PROVINCIA

T. AVRELIVS T. L. FELIX
VIVOS FECIT SIBI
ET LIBERTIS SVIS
OMNIBVS ET
CONLIBERTIS SVIS
ET CONLIBERTAE
GRATAE SVAE
IN FR. P. XVI. IN
AGR. P. XX.
MON. H. M. N. S.

C. ATILIVS
LACHES ET
ATILIA PHEBAS
PIENT B. M. P.
QVI LEGIS T. V.

D. M.
P. MARIONI NI
GRO CORVINA
NI CON. VIX. AN.
XXVIII. AESCVLA
PIO - - - -
DOTIS - - -
H. CONIVGI

L. RAECIO 7 L.
ADRASTO
GALAI L.

D. M.
C. HOSTILIO ELIO
V. AN VIII. M. VI. D. IX.
H PL. MINVS V. C.
CASSIVS THESPIVS ET
SERGIA MAXIMINA
PARENTES MESTISS.
ET INFELICISSIMI

AVR. IVSTINO APRI
ONI. V. ET SEPTIMI
VS PROCVLVS VA-
LERIVS EIVS HEREDES
CVRANTIBVS
FAVSTINO ET IVLIO
LIBERTIS. B. M. P.

A'latere.

AVRELIVS
M ENDOTVS
X TEX. 7 SIBI ET
E ELIAE AQVILIAE
L CONIVGI DVLCISS.
VIVVS POSVIT
P. E. S. S. A. V. D. H.

.C. BRIGENI C. F.
CLEMENTIS ET
COELIAE VCHINI
VXORI
LOCVM DEDIT
.L. SALVIONIO ELLO
ET
SVAVIA IVCVNDA

In lapide diminuto.

-MOSISSIMI
-TORIS
-E CVMIS

C. FANNIO C. L.
FELICI PATRONO
.C. FANNIVS C. L.
ACVTVS
C. FANNIAE C. L.

C. VALERIO
DIODORO
VIX. ANN. XIIX.
C. VALERIVS PLACIDVS
ET VALERIA
MYRTALE
PARENTES
FIL. ET SIBI

ACCILLIA. P. L. BASSIO
SIB. ET
T. CARTORIO SIRTO
VXOR VIRO

M. AVRELIO
MARCELINO
CONIVGI
DVLCISSIMO
SAVFERIA
CRISPINA
CONIVNX

D. M.
CLODAE THAIDIS VIX.
ANN. XVIII. DIES XVI.
.M. CLODIVS IANVARIVS
SIB. ET LIB. BENE .M.
V. F.

C. SAVFEIVS
CLEMENS
SIBI ET
VALERIAE

Lapis fractus.

--S. C. FIL.
--VICINVS SIBI
--IVOS FECIT
--ENNIO C. L.
--ANTIO PATRI
--ET QVINCTAE
--C. FIL. MATRI
--VETTIAE PRISCAE

Lapis

Lapis diminutus.

POPPIA CAVALERINA ET TIO
MARCELLVS QVIETVS SARSI
NOO AB SOLO FABRI
CAVERVNT.

MEMINIA SIBI ET
LEPONIAE
MV. Q. LEPONIORVM
ET VNICAE MATRI SVAE
VIVA PECIT, LOCVS
SEPVLTVRAE IN FRON
TE P. XV.
C. TITIVS ET F. IAN

D. M.
L. SE PVELIO P. L.
FLORENTI
CAECILIO OLCRENI
C. CASTRITIO C. L.
CALVIONI
CASTRITIAE C. LEVCHI
C. CASTRITIO ɔ. L.
MARITALI LOC. SEPVLTVRAE
SIBI ET SVIS
L. DOMITIO THEOPHILO
INFR. P. XX. RETRO
P. XXV.

Hic apparet imago ſedentis pro tri bunali cui nuncius aſtat.

C. VALERIO
DIODORO
VIX. AN. XIIX.
C. VALERIVS
PLACIDVS
ET VALERIA
MYRTALE
PARENTES
PIL. ET SIBI.

Hactenus in ædibus Alex. Baſſiani.

Sub quatuor imaginibus.

.C. OPPIO. C. F. PATRI
RVTILIAE PRIMAE MATRI
CASSIAE L. F. SECVNDAE VXORI
.C. OPPIVS. C. F. T. F. L.
.P. OPPIVS. C. F. POLLIO FRATER
FACIVNDVM CVRAVIT.

In domo Ludouici Paſini apud S. Iulianam.

PERPENIA. L. L. FA
VOR VIVA FECIT
SIBI ET L. PERPENAE
PHILONI SVEIS.

In angulo ędium doctorum apud D. Franciſcum paruulum.

ACONI Q. F. FAB.
LABEONIS PO
LICIS VIXIT ANN.
XV.

In ædibus Muſſatorum apud S. Iacobum intra duas imagines alatas.

C. GVAVIO C. L.
IVCVNDO
CONTVBERNALI
SVO ET SIBI
OCTAVIA METHE
V. S. F.
IN .F. P. XII.

.P. AELI PONTICI
MIL. COHORT. .V. P. R.
VIX. ANN. XXII. MEN. II.
DIEB. XVII. AELIA DOMITIA
MATER INFELICISSIMA
ET SIBI

Humi in ſtabulo Centonis.

ΓΑΓΙΤΙVS Q. F.
FEREIVS VIVOS
FECIT SIBI ET SVIS
IN FRONTE PEDES XXX.
RETRO .P. V.

In monaſterio Eremitarum.

DIS V. MANIBVS SACRVM
TAVRIA .M. L. TYCHAE
VXOR
.T. ANNIO CHERINTHO
CONIVGI
ANNIAE .T. PIERIDI
SIBI ET SVIS
LIBERTAE

In lauacro monialium S. Benedicti in gradibus.

VETTIA L. F. C. L.
CLARA
TESTAMENTO
FIERI IVSSIT
SIBI SVISQVE

In ædibus noſtris apud S. Leonardum.

C ---- .S. F.
Q. ASCONIVS
GABINIVS MODESTVS
PRAETOR PROCOS.
PRAEF. AERARI SATVRNO
DEDIT

C. POMPEIVS C. L.
LEPIDVS SIBI ET
POMPEIAE .C. L.
PRIMAE
TESTAMENTO
FIERI IVSSIT

D. M.
TI. CAPELLI .T. F.
VINDICIS
IN .F. P. XXXVII.
A. T. COX. S. P. XXVII
INTRA COX. P. XXXVII.

TI. CARTORIO
TI. L. A -- EROTI
CARTORIAE APTAE
CARTORIVS SIBI ET
SVIS.

C. SEX-

.C. SEXTIO QVOD. C. BELLO CONF. RELIQVIAS
NON DESTITVERIT POMPEIANORVM
VICTORIS IVSSV .K. D. MVLCTATO ET IN EXI
LIVM ACTO .C. SEXTIA VXOR PARVVLEIS
CVM LIBEREIS OBSERVARI IVSSA SEQ. IPSOSQ.
REPENTI PRAECIPITIO VINDICAVIT IN LIBERTA-
TEM. VIXIT LIBERA ANN. XLVI. SERVA
NEC DIEM.

Ibidem olim erat tabula ex finiſſimo marmore,& notis pulcherrimis di minuta,ſuperiori anno clam ſublata eſt:cupio eam loco ſuo aliquando reponi.

IMP.
EGNATI
PII FEL. AVG.
MAX. TRI. P.
P. P. COS. II. P.

Pridem mihi dono data parua tabella marmorea recens inuenta.

D. M.
L. MACLONIO
FORTVNATO
VALGIA THALLVA
CONIVGI BENEM.
FECIT.

In ædibus Ludouici à Vallibus apud S.Sophiam.

.T. MVSTIO C. F. FAB. HOSTILIO
FABRICIO MEDVILAE AVGVRINO
ALLECTO INTER TRIBVNICIOS AB

IMP. NERVA CAESARE AVGVST. PRAE
deficit. VR AER. PONTIFICI
D.

In ædibus Obiciorum apud epiſcopium.

VXORI
M. ALLIO .M. F. FESTO
FILIO
HOSTILIAE C. L. SEVERAE
N. F. F. N. S. N. C.

In ædibus Cartulariorum apud S. Thomam.

MER .S.
.D. POPILIVS PAETVS. GN. LABE
PAETO COS. DESIG. FRATRI
SVO B. M. F.
HVNC SOMNO AETERNALI
PATRIA RETINET

In ſacello Hermacorę & Fortunati iuxta eccleſiam maiorem.

ANTONIA .C. VXOR
TERENTIA .P. FILIA

In cœmeterio S. Michaelis.

-- Q. PLO --
-- SIBI --
-- BIT --

In monaſterio D. Iuſtinæ pro urna oleatia.

DOMITIAE FATILIANAE CONIVGI
KARISSIMAE QVAE VIXIT
ANN. XLVII. M. VIII. D. XII.
FL. LATVS .V. P. ET SIBI
N̄. CCCCC. XVIII.

Ibidem

Ibidem in gradibus.

TARBENIVS .L. F. FA.
TESTAMENTO FIERI

Ibidem literis adeſis.

HELVIA .C. F. PRIMA
SIBI ET
C. HELVIO 7 L. COMMVNI
HELVIAE 7 L. C. L. ID. IIS
POSTERISQVE EORVM
LIBERIS LIBERTABVS
.T. F. I.
IN FRONTE .P. XX. RET. XX.

In ædibus Contarenorum apud eccleſiam Cathedralem.

.V. F.
L. AELIVS L. F.
FAB. MACER
VI. VIR SIBI ET
L. AELIO ANTIGON
LIB. CONSORTI
ET
P. SALTIO MYSTICO
AMICO
SALTIAE EVTICHIAE
H. M. H. N. S.

A latere ſaxi.

L. S. M. C.
IN F. P. XXI.
R. P. XXVI.

In domo Lauri Diuani ad Sanctum.

POMPONIA .Q. L. --
VRBANA SIBI --
Q. POMPONIO Q. L. OR--
SIBI ET SVIS VIVA --

In uaſe apud M. Mantuam.

D. M.
TITIAE TERTILINAE
VETVLENA DORCAS
AMICAE
B. M. F.

Apud Ioannem Cauinium in parua baſi.

D. M.
INMEMOR.
VSIAE .L. FIL.
TERTVLIANAE
SACERD. DIVARVM
MATRI SVAE
SEX. APPI.

Extra portam S. Ioannis in angulo delubri ruinoſi.

Q. LOLLIO L. F. FAB.
PATRONO ET
PLOTIAE VXORI
SECVNDVS ET
HOMVLIVS FECER.
SIBI ET SVIS

Extra portam Caudælongæ in delubro pagi Alticleri in pariete.

AMENIVS PERVFVS
HONORIS CAVSA
GALENIO OLPISIDAE
NYSAE.

Atheſte ſub imagine puerili.

SEPTIMIA .C. F.

SPICA --- ANNO
ET MENSE TERTIO

Ab utroq; latere eſt nudus, qui ludit VII. pilis luſorijs ſimul. Duas tenet manibus, unam calce ferit, unã habet in ſummitate alterius pedis, tres in aëre pendent.

Apud eundem in uaſe marmoreo ubi ab uno latere eſt patera, ab altero uas aquarium in medio.

IVLIA HELPIS
FECIT
IVLIAE HEVCHE
VERNAE SVAE
VIXIT ANNIS XVI.
MENSES X.

Extra portam S. Crucis in ſacello S. M. Spaſianæ.

AELIA .P. L.
GNOME
P. AELIVS .Ɔ. L.
NARCISSVS
VIVA POSVIT

In oppido Atheſte in domo Ioannis Marcheti.

.C. TVLLIVS
ROM.
TESTAMENTO
FIERI IVSSIT

In monaſterio Carcerum ſub imaginibus V. capitum.

Q. CARTILIVS
ET LVXONIA .T. F.
TERENTIA

In pago montis Vallis Dariæ ubi duæ puellæ flere uidentur.

PAVONIAE
.Q. FILIAE

In uico eodem in delubro in lapide diminuto p.

CORNELIO .L. F.
TRI ------
.C. ANINI ----- VNDAE

In Monte

In Monte Arquadæ ad altaris gradus pulchris notis tantùm legitur.

TESTAMENTO
FIERI IVSSIT

In eodem colle in ædibus Bolani in lapide diminuto.

NNEI ARIA C ..
TESTA
.T. CARNIVS. Q. F.
ROM. DECVRIO

In Monte Silice in ædibus Camilli Lucifragij ſacerdotis.

PRIMA .....
COELIA
MATARONIS F
P ....

In eadem domo in ſaxo fracto.

.. MENTO
.. ELOTI
.. VNDA

Patauij in uico ſanctę Crucis in ædibus Michaelis à Vacis in fragmento teretis eximiæ rotunditatis.

IMP. CAES. C. VAL.
DIOCLETIANVS P. F.
AVG. ET IMP. CAES.
.M. AVR. VAL. ET
MAXIMIANVS P. F.
AVG. ET FL. VAL. CON
STANTIVS ET GAL.
VAL. MAXIMIANVS
NOBIL. CAES. .M.

In eodem uico prope in domo Boaiorum in fragmento ornatiſſimo.

P. LOLIVS
SIBI ET

IN .F. P. XV. RET.

In Monte Cilice ad ianuam ædis S. Martini.

.Q. L. SECVNDVS
SIBI ET SENIAE
ET SABINAE
VXOR .P.
.T. F. I.

V. F.
C. OCTAVIO ATHICTO
AFFRONIA FESTA VXOR
MARITO .Q. OCTAVIVS
PRISCIANVS
.Q. OCTAVIVS LABE
RIANVS
.P. P.

Ingdi

In ædibus Horatij Sorelij ſacerdotis apud ſanctam Iulianam nuper effoſſum eſt ſaxum magnum paulo diminutum his inſculptum literis.

AETERNO IMPERATORI
NOSTRO MAXIMO OP
TIMOQVE PRINCIPI
AVRELIO VALERIO
DIOCLITIANO PIO FE
LICI INVICTO
AVGVSTO
PAETVS HONORATVS VIR
CORRECTOR ITALIAE
NVMINI EIVS DICATISSIMVS

In Abbatia Pagi Carriæ introrſus in ingenti operculo ſepulchri Galearcæ Marſilij Carrarienſis uxoris inſculptum eſt hoc epitaphium, quod apertum fuit anno M.D.LII.

SEX. POMPEIVS SEX. F. PRAEF. I. D. PRAEF. FABR.
BIS AVGVR SIBI ET TVLLIAE SEX. F. SEVERAE
VXORI ET SEVERAE F. ANNORVM XX.

In Pago Liminæ in horto And. Magni patricij v.

Q. HOSTILIVS. Q. L.
EROS
TESTAMENTO FIERI
IVSSIT
SIBI ET SVIS

Inuentum olim in agro Atheſtino nunc in Vico Leonici uiſitur.

SEXTVS ATTILVS M. F.
SERA. PROC. INTER ATES
TINOS ET VEICETINOS
EX SENAT. CONS. FINES
TERMINOSQ. STATVIT.

Hæc

Hæc quatuor ingentia ſaxa ſic inſculpta, dum Patauinus à Germano milite uaſtaretur, ſublata ſupra ripam fluminis prope Auguſtam Vindelicorum, ad rei memoriam, collocata fuerunt.

D. M.
PORTITORI PLVTONI ET PROSERPINAE
HAVE IVLIA C. F. MAXIMA FELIX DOMINI
TORMENTVM
SALVE ANIMVLA DVLCIS
ANIMVLA SVAVIS
ANIMVLA IN DEORVM NVMERVM
RECEPTA
VNDE TALES QVANDO TALES ET
CVI TALES
V. A. LIX. M. VI. D. XII. HOR. NOC. IX.
.T. SCIBONIVS BARBVLA CONIVGI
INCOMPARABILI B. M. P. C.

D. M.
AEMILIAE
CHRISIDI LIB.
ET CONIVGI
.V. A. XXXVII.
.C. AEMILIVS
CALPVNIAM
VET. N. SVR
ET SIBI .N. P.

Sub magno capite.

C. IVL. PRISCI
V. A. VI. M. X. D. VIII.
IVL. GERMANVS
ARMORVM CVST.
ET
VAL. MARCINA
PARENTES.

D. M.
SPEDIAE
PANYCH
P. CASSIVS
VERVS
CONIVGI
PIENTISSIMAE

In municipio plebis Sacci in pariete templi ſub duobus capitibus.

PETRO
NIAE .T.
.L. GRA
TAE

In rure

In rure putei Vitaliani.

FORTVNAE SACRVM
P. OBSIDIVS P. F.
RVFVS IIII. VIR
TR. MIL. LEG. IIII SYTHIC
PRAE. FABR.

In frontiſpicio delubri ruris Caſalis ſupra duo capita.

ETTIA .C. F. PRIMA
.V. F. SIBI ET
C. SERVILIO .C. F.
MATVRO

In noua turri Cathedralis baſilicæ in ſaxo fracto.

C. F. FAB. VEGIO
FIERI IVSSIT

In uico S. Mariæ de Lugo iuxta portam templi.

.T. PRAEF. T. D.
.V. F.
A. ANTONIVS .A. F.
AGATTI ANG. L. IVI.

In monaſterio Carrarien. humi.

BIRRIVS
VOLTIO .M. F.
SVMBICA
OSTIARIA
BIRRIA PRIMA
BIRRIA QVARTA
BIRRIA VOLTIO .M. F.
TERTIA TESTAMEN
TO FIERI IVSSIT

In ædibus Ioannis Baptiſtæ Rhamnuſij in uico patriarchæ ad Sancti Petri.

Supra portam cellæ uinariæ.

CIPI PAI

Miræ pulchritudinis literæ, municipium Patauinum fortaſſe ſignificantes. ex quibus liquidò patet, Patauium fuiſſe olim coloniam Romanorum. C. Plinius iunior Epiſtolarum libro primo epiſtola ad Iunium Mauricum ita ſcribit: Habet auiam maternam Serranam Proculam è municipio Patauino: noſti loci mores. Serrana tamen Patauinis quoq; ſeueritatis exemplum eſt.

In deſcenſu ſcalæ eius cellæ.

P. AEMILIVS
P. L. DEODORVS
SIBI ET SVIS
IN FR. P. X. RETR. P. XII.

In pariete horti qui ad læuam introeuntibus occurrit.

IMP. CAESARI

M. AVRELIO
ANTONINO
AVG. IMP. CAES.
L. SEPTIMI SE
VERI PII PER
TINACIS AVG.
ARABICI ADIA
BENICI PARTHI
CI MAX. FIL.
D. D.

Eregio-

E' regione huius parietis.

IANO PATRI
AVG. SACRVM
C. IVLIVS C. F. SER.
AETOR AED
DONATVS AB TI. CAES.
AVG. F. AVGVSTO TORQ.
MAIORE BELLO DELMA
TICO OB HONOREM
II VIRATVS CVM LIBERIS
SVIS POSVIT.

In pariete horti ad Meridiem.

OCTAVIA. Q. F.
SECVNDA VI. F. SIBI ET
OCTAVIAE T. F. GRACIL
LAE ET QCTAVIAE SEX.
F. CAESINAE NEPTI Q. OCTA
VIO PATRI AED. II VIRO III
QVINTIAE VOLTISAE MATRI
T. OCTAVIO SEX. F. GRACILI
VIRO AED. X. VIRO PONT. C. OC
TAVIO RVFO FRATRI AED.
II VIRO PONT. SEX. OCTAVIO
SEX. F. CELSO GENERO.

LEX DEDICATIONIS ARAE SVB ARCV PROPE PONTEM S. BENEDICTI IN TABVLA MARMO

rea, & mutila inuenta pridem Salonæ in Dalmatia à I. Baptiſta Rhamnuſio, & ab eo dem mox in integrum reſtituta, atq; ibidem collocata ſub æneis capitibus Andreæ Naugenij & Hieronymi Fracaſtorij uirorum illuſtrium.

L. HELIO CAESARE IMP. P. COELIO ET ALBINO
VIBVLLIO PIO COSS. VII IDVS OCTOBRES

CN. DOMITVS VALENS II VIR. I. D. PRAEEVNTE. C. IVLIO SEVERO PONTIF. LEGEM DIXIT IN EA VERBA QVAE INFRA SCRIPTA SVNT

IVPPITER OPTIME MAXIME QVANDOQVE TIBI HODIE HANC ARAM DABO DEDICABO'QVE, OLLIS LEGIBVS OLLIS'QVE REGIONIBVS DABO DEDICABO'QVE QVAS HIC HODIE PALAM DIXERO VTI INFIMVM SOLVM HVIVS ARAE EST. SI QVIS HIC HOSTIA SACRVM FAXIT QVOD MAGMENTVM NEC PROTOLLAT ITCIRCO TAMEN PROBE FACTVM ESTO CETER. LEGES HVIC ARAE EAEDEM SVNTO QVAE ARAE DIANAE SVNT IN AVENTINO MONTE DICATAE HISCE LEGIBVS, HISCE REGIONIBVS. SICVTI DIXI HANC TIBI ARAM IVPPITER OPTIME MAXIME DICO DEDICO'QVE VTI SIS VOLENS PROPITIVS MIHI COLLEGISQ. MEIS DECVRIONIBVS COLONIS INCOLIS COLONIAE MARTIAE TVLIAE SALONAE CONIVGIBVS LIBERISQVE NOSTRIS.

Penes Io. Baptiſtam Rotan. ſupra ſtatuam togatam.

M. / .MOENIO. Q. F.

In ædibus R. Torquati Bembi apud S. Bartholomæum In lapide fracto.

D. M. S.

.V. ANTONIVS. SEVERVS. AQVILA. HIC IACET.
.V. SINE. ANIMA. MISERABILI. FATO. QVI. .I.
VIXIT. ANNIS. BISCENIS. ET XVI. MENSES. 7.
.I. CVI. VOTA. ERANT. VT. PARENTIBVS ISTA. .7.
.C. PARARET. SET. MORS. IMMATVRA. FECIT. .V.
.7. VT FACERENT. PARENTES. FILIO, STVDIA. .V.
.O. AMAVI. OBSEQVENS. MAGISTRIS. FVI. .A.
.R. OBSERVAVI. PARENTORVM. PRAECEPTA. MI. .I.
—MICOS. COLVI. PATRONOS. BONOS.
OFFICIO PRAESTVS. FVI. SET. T. ATA— I—
M. AETATE. TVLER—NT. LVC. —
QVOD. DI. — —

In paruo lapide formoſis characteribus.

D. M.
.VLPIAE. DONATE.
.FILIAE.
DVLCISSIME. SIBI.
.ET SVIS.
M. VLPIVS TROPHI
MVS. FECIT.

.7. CAESARI. IMP. CAESARI. CAESARI. AVG. F.
VESPASIANO IMP. III. VESPASIANO AVG.——
PONTIF. TR. POT. II. COS. II.

—ELIVS. LARTIS. F.
—RVM. CIMINIVM.
—EA PECVNIA. VECTIGALIA
—ONSTIET IN ANNOS.
15. GRAVIS —L... Q. I ∾ ∾ ∾ D. C. XXV.

VII. CAESA-

VII. CAESARI — — —. IMP. CAESARI — — CAESARI AVG. F. VESPASIANO IMP. III. — VESPASIANO AVG. COS. DESTINATO. II. PONTIF. TR. POT. II. COS. II. PONTIF. MAX. TR. POT. IIII. PRINCIPI IVVENTVTIS PONI IVSSIT.

C. PAPIRIVS. AEQVOS VII. LEG.

IMP. VIIII. P. P. COS. IIII
III. AVG. TESTAMENTO.
EX AVRI P. X.

L. VALERIVS. ZABDAE. MERCATORIS. VENALICI. L. ARIES SEV. STVPOR. EST. HVIC STVDIO. SIVE EST INSANIA. NO OMNIS AB HAC CVRA, CVRA LEVATA MEA EST. (MEN. MONVMENTVM ABSOLVI, ET IMPENSA MEA AMICA TELLVS VI DEI, HOSPITIVM. OSSIBVS. QVOD OMNES ROGANT, SED FELICES, IMPETRANT. NAM: QVID EGREGIVM, QVI'DVE CVPIENDVM. EST MAGIS QVAM VBI LVCEM LIBERTATIS ACCEPERIS, LASSAM SENECTAE SPIRITVM. IBI. DE. PONERE QVOD INNOCENTIS, SIGNVM EST MAXIMVM.

FINIS LIBRI PRIMI.

h s BERNAR.

BERNARDINI SCARDEONII CANONICI PATAVINI, DE ANTIQVITATE Patauij & claris ciuibus Patauinis, liber ſecundus.

DE RELIGIONE, ET PIETATE PATAuinorum in templis, & xenodochijs, ac pijs locis condendis Claſsis quintæ,

PRAEFATIO.

ETSI de Antiquitate, & ornamẽtis urbis Patauij, magna, & permulta hactenus dicta fuerint: maiora tamen, ac potiora adhuc extant, dicenda: quæ ſanè ſunt multo ſanctiora, & magis pia: utpotè quæ ad ueram, ſolidamq́; Dei Opt. Max. laudem, magis quàm ad inanẽ ullam mundi gloriam ſpectare uidentur. Tranſgredimur enim nunc ad opus pietatis, unam omnium profecto præſtantiſſimam hominis partem, quę ſanè tota ad Dei laudem pertinet, & in Deo ſolo perficitur. Et hæc eſt Patauinorũ pietas in dedicandis templis, & extruendis cœnobijs, xenodochijsq́; & alijs pijs locis, quorum hac in ciuitate, tanta copia eſt, quanta alibi prætereà raris in urbibus reperiatur, quæ etſi ad cõmunem laudem ciuitatis accedant, & ſuperiori claſſe facile comprehendi potuiſſent, tamen quando & priuata quædã nomina habeant, & permulta ſint: malui ipſa proprium locum tenere ac ſeorſum ſub proprio titulo deſcribi, quàm rebus alijs prophanis communiter commiſceri.

DE ECCLESIA CATHEDRALI ET FANIS PARROCHIALIBVS.

HIC ergo primum de baſilica Cathedrali dicẽdum eſt, quæ quidem licet uetuſtate, & dignitate iure cæteris baſilicis præſit, ſtructura tamẽ (ut par eſt) hactenus minime præcellit, nec ea eſt ſpecie, quæ tantam, tamq́; amplam ciuitatem deceat. Quocirca nunc munere Franciſci Piſani epiſcopi Patauini Cardinalis ampliſſimi, & uenerabilium Canonicorum, necnon aliorum eiuſdem eccleſiæ ſacerdotum, ope, cœpta eſt à parte Occidentali laxius, & magnificẽtius ædificari, ac iam nunc in præclaram formam ſurrexit, qualis deinceps huic ciuitati, ut reliqua publica, & priuata ædificia magno decori, & ornamento eſſe poſſit. Quod iure, & meritò factum eſt: quando hæc una inprimis in tota Italia habeatur, locupletiſſima. Aſcendit enim Patauini epiſcopi prouentus ultra undecim millia aureorum. Habet canonicatus item uigintiquatuor, & quatuor præpoſituras in templo, & in ipſis ſacris ſolennibus poſt epiſcopum dignitatis, & authoritatis aliquanto minoris, quorum redditus ultra X millia aureorũ ſummam excedunt. Qui quidem honoris gradus talis eſt ut non niſi ſpectatæ uirtutis, ac nobilitatis hominibus deferri cõſueuerit: Tametſi Pauli IIII Pont. Max. ſingularis, ac propè diuina bonitas, incredibili munificentia nos nihil omnino tale cogitantes, in honeſtiſſimũ hunc ordinem noſtris erga illum, atq; uniuerſam Chriſtianã Remp. meritis longè maiorem annis ſuperioribus redegit. Habet cuſtodes ſex in officijs diuinis: ſex item quos manſionarios appellant: quibus animarum cura tota commiſſa eſt. Habet etiam pluſquam triginta Capellanos in choro ad omnia diuina officia, tam nocturna, quàm diurna diſpertitis quotidianis diſtributionibus reſidentes. Alios prætereà extra chorũ ultra XII. ad ſacrificia quotidiana facienda, altari ſolummodo ſeruientes. Habet iunio-

rea

tres clericos ad XXX præbendatos, & cum his alios plurimos. Habet pro reſidentibus, uberes admodum & opimas, & quotidianas diſtributiones. Habet præceptorem grammaticum, & alterum muſicum: cantoresq; plurimos ſatis idoneos mercede conductos. Habet deniq; ad uſum ſacrorũ argẽtea uaſa quamplurima. Beatorumq; imagines ex argento conflatas: ueſtesq; ſericas, argenteas, aureasq; inſignes. Seruatur hic inſuper uas precioſiſſimum pro ſolenni corporis Chriſti ceremonia, ſummæ profectò pulchritudinis: ex argento & auro magni ponderis, tantoq; artificio conflatum ac fabricatum, totq; imaginibus exornatum, ut uerè materiam opus longè ſuperet: ac in eo genere non poſſit quicquam excogitari, aut pulchrius, aut magnificentius. Itidem ſeruatur Tiara epiſcopalis, auro gemmis, & margaritis locupletiſſima. & alia deniq; complura egregia & ſpecioſa ad diuinũ cultum facientia. Hanc Baſilicam creditur primò conſtructam à populo fuiſſe, poſtea terræmotu dilapſam, à Clero, & à Berta regina reparatam, & à Milone epiſcopo conſecratam: quod indicat epigramma inciſum in lapide epiſtyli, in medio templo.

Anno Domini M.C.XXIIII. Indictione II.

ARTE *magiſtrali Macili me ſtruxit ab imo*
Clerus: terræ primo motus ſubuertit ab imo

Hæc eadem poſt ferè trecentos annos fuit arcubus exornata à Stephano Carrarienſe epiſcopo, cuius pater Franciſcus iunior urbis princeps ad ornatum poſtea templi donauit Eccleſiæ aream adiacentem pro cœmiterio, ſicut legitur circa columnam ibidem erectam: M.CCCC.I. Illuſtris Dominus Franciſcus Iunior de Carraria Dominus Paduæ, natus quondam bonæ memoriæ Magnifici, ac potentiſſimi Domini Franciſci Senioris de Carraria, olim Domini Paduæ Anno XI ſui Dominij cœmiterium hoc donauit cathedrali Eccleſiæ Paduanæ tempore uenerandi uiri domini Stephani de Carraria filij ſui, Dei & apoſtolicæ ſedis gratia Eccleſiæ Paduanæ adminiſtratoris. In hoc iacet corpus S. Danielis martyris, & aliæ ſanctæ reliquiæ.

De Eccleſijs parrochialibus.

SVBSVNT huic cathedrali Eccleſiæ intra mœnia, ſex & uiginti parrochiales, & ſimul baptiſmales baſilicæ, optimè dotatæ: quibus præſunt proprij ſacerdotes, præſcriptam ſibi animarum curam, quiſq; in ſua Eccleſia, exercentes. Ex quibus ſeorſum à cathedrali Eccleſia, unà cum octo alijs ad id deputatis clericis fit congregatio: quam parrochorum congregationem appellant: quæ quidem antiqua, & locuples, & admodum uenerabilis eſt. Hi per ſingula ferè urbis templa ſtatis diebus ſimul cõgregati officia defunctorum celebrant pro his, qui hæc ſibi iuſta fieri annuatim teſtamento legarũt. In his eſt primicerius: ita enim uocitatur huius collegij præfectus. Item eſt alter magiſter, qui curat redditus decimarum, & diſtributionum quæ certis diebus, & quæ annuatim, ex bonis ipſius congregationis inter omnes diſpertiuntur. Quæ quidem diſtributiones mille ducatorum precium tranſcendunt. Hi autem cum Eccleſia cathedrali ſupplicationes rite ſub uno eodemq; crucis uexillo ſeruato ordine frequentant. Atqui uerò cum uocantur ad exequias defunctorum, omnes unam tantum parrochialem ſecuti crucem, diſpartitis ex more eleemoſynis, omnes æquali portione participant: in ſuis uerò ſolennitatibus omnes gratis inuicem, alter alteri officioſe, & multa honeſtate deſeruiũt. De huius collegij diſtributionibus, nullus particeps fieri poteſt, niſi qui titulum eccleſiæ iuſtum in urbe habeat: & canonice ſit in aliqua parrochia inſtitutus, nec fuerit cuiuſuis alterius religionis regularis apoſtata.

De monaſterio D.Iuſtinæ.

INSVNT etiam intra mœnia monaſteria monachorum quampluríma, ſed hæc in primis. Præclarum cœnobium diuæ Iuſtinæ, ubi inſtauratio religionis ſancti Benedicti exoriri primum cœpit: quæ ſubinde per totam Italiam propagata eſt: & appellantur monachi S. Benedicti ex congregatione Caſſinenſi Diuæ Iuſtinæ de Padua. Quæ quidem Patauij maxima eſt, & cenſu, & pietate una omnium exuberantiſſima. Hęc autem olim anno à Chriſti natali, diu ante milleſimum (ut legitur in priuilegijs imperatorum, quæ adhuc in archiuo Eccleſiæ noſtræ cathedralis ſeruātur) caput erat epiſcopij Patauini. Iſtud autem inſigne cœnobium tam amplum ædificijs, tam magnificum, tamq; copioſum eſt, ut in uniuerſa Italia, uix par alterum reperias, quod huic meritò anteponas. Surgit modo nouum templum immenſæ magnitudinis, & eximiæ pulchritudinis, & omnium huius ciuitatis ampliſſimum: ubi aſſiduè inſudatur incredibili ſumptu ad perfectionem. Sunt autem huius Abbatiæ redditus penè ineſtimabiles, neq; quanti ſint, rectè à quoquam iudicari pro certo poteſt. Sunt tamen qui eos duplo epiſcopatum ſuperare cōtendunt. Hic autem quieſcunt corpora ſanctorum Diuæ Iuſtinæ D.Proſdocimi D.Maximi, Beatorum Vrij. Rainaldi, & B.Iacobæ, trium innocentum, & oſſa innumerabilium martyrum. Ferunt autem templum hoc fuiſſe olim templum Concordiæ, & aliquando Monialium, nunc autem monachorum, & caput omnis illius congregationis.

De cœnobio Prataleæ.

HAVD ab re fuerit cœnobio huic, eiuſdem familiæ locupletiſſimum alterum addere Prataleæ uocatum, quod eſt in collibus Euganeis, ad ſextum miliare extra mœnia, ædificijs frequens, ædibus religioſis, & ſpecioſiſſimo templo ſpectabile: Itidemq; opibus, ac religione præcipuum: ubi frequenter, & annis ferè alternis ob loci opportunitatem, ac tectorum amplitudinem pro peragendis negotijs religionis, & quæ ad Dei cultum pertinent, monachorum comitia ſancta fiunt.

De monaſterio S.Ioannis in Viridario.

NIHILO ſanè minoris exiſtimationis, etſi aliquanto exilioris redditus, extat hic Patauij inſignis ordo canonicorum regularium S. Auguſtini, ubi pulcherrimum templum, atrium, porticus, & ædes frequētes, & ſpecioſæ. Monachi autem habitu, doctrina, moribus, & ſanctitate uitæ, ualde ſpectabiles. Eſt ibi ueterum librorum Bibliotheca præ cæteris admirabilis. Cœpium autem fuiſſe hoc monaſterium legitur anno Domini M.CC.XXI. templum autem iſtud amplum anno M.CCCC.L. plus minus.

De monaſterio S.Mariæ angelorum.

ADDAS ſuperioribus annis eadem urbis plaga, in uia ſcilicet aggeris, cœptum pauperculum cœnobium paucorum fratrum, ex familia S. Franciſci, pallio utentium ſuper tunicas: & ij dici uolunt, Eremitæ tertij ordinis S.Franciſci Longobardę congregationis. Sunt ij omnium in hac urbe ferè nouiſſimi, & adhuc propterea parum noti. Interim tamen Dei gratia, & pijs Chriſtianorum eleemoſynis uitam ſuſtentant ſuam, eamq; (ut arbitror) ſatis inopem.

De monaſterio D. Hieronymi.

IVXTA eundem aggerem paulo ſuperius, uideas, ſatis pulchrum templum cum monaſterio laudabilium fratrum mendicantium ex congregatiōe D.Hieronymi de Feſulis: qui ſunt uiri, & uitæ integritate, & morum probitate uenerandi. Hic locus erat olim extra mœnia, & fuit cœnobium uirginum, à Paduano Ricoleto ædificatum: ut conſtat adhuc

In tabula marmorea in pariete iuxta uiam aggeris, his inſculpta carminibus.

Hec in honore pie domus eſt conſtructa Marie,
In qua deuote domine ſtant urbe remote.
Mille quatercentum Domini labentibus annis,
Hec auctore manent Paduano de Ricoletis.

De prioratu Cruciferorum.

PROXIMVM eadem regione ſurſum uiſitur ſacellum, cum ædibus ſpecioſis, demolita uetuſtate pridem conſtructis: cui præficitur è cruciferorum familia, perpetuus magiſter, cum duobus monachis. Ego olim memini ibi in parte ædium fuiſſe hoſpitale peregrinorum. Illic enim antiquitus patebat porta ciuitatis: quæ olim eiectis Carrarienſib. iuſſu Veneti Senatus intercluſa muro fuit, & exitus ſublatus, ſicut modo, & pium iſtud hoſpitium ab uſu pauperum, in uſus monachorum conuerſum eſt.

De cœnobio Heremitarum ſanctæ Mariæ Magdalenæ.

NON hinc longe, ſed aliquanto inferius à dextera eſt pius ſanè locus, & admodum religioſus, nec minus capax Eremitarum clauſtralium: qui in ſumma honeſtate uitæ degentes aſſidue ſacro cultui, & officijs diuinis inſeruiunt: & dicuntur Eremitæ D Honophrij in urbe auctore B. Petro Piſano, qui quidem non profitentur cum cæteris monachis. Habent hi quoq; aliud monaſterium Liſpidæ, intra ualles Euganeas ſuperiori anno ſiccatas: ubi ex monte proximo lapidicina ineſt, unde exciduntur duri, & aſperi lapides, ad fundamenta, & ædificia conſtruenda maxime idonei, quibus uniuerſa ciuitas noſtra, in conſtruendis domibus, & cæteris ædificijs percommode utitur, quæ res non mediocre apportat illis uitæ commodum.

De hoſpitali D. Antonij Vienenſis.

SEORSVM ad portam Saonarolam, ab eadem urbis parte, eſt templum D. Antonij Vienenſis, cum mediocri monaſterio Calmadulenſib. monachis noſtra ętate à ſede apoſtolica commendatum, ubi nunc duo tantum monachi reſident. Hic ædes amplæ ſatis habentur: quæ pro hoſpitio pauperum peregrinantum quotidie frequentantur: quales ſunt & apud S. Iacobum, & in Prato uallis ſub Ieſu nomine: & iuxta portam S. Crucis quæ loca a ſodalitijs laicorum ad hunc uſum religioſè, pieq; curantur. Sub protectione autem D. Antonij huius aluntur ſues plurimi, qui per urbem illęſi aſſiduè pererrant, & ob reuerētiam D. Antonij tutò meantes ſine alio cuſtode paſcunt: qui ab alijs hoc præſertim ſigno noſcuntur: quod ſunt aure altera paulò mutili.

De monaſterio S. Benedicti.

HAVD procul hinc uiſitur pulcherrimum templū D. Benedicti, noſtra ætate tribus teſtudineis fornicibus in ſublime eleuatum: & monaſterium ibidem commodè admodum conſtructum: in quo monachi ſancti Benedicti reſident, licet ueſtium candore ab altera congregatione S. Benedicti, quæ appellatur D. Iuſtinæ ualde differant. Hic locus olim dictus eſt S. Benedictus Nouellus à Iordano Sforzateo abbate uiro nobili, & ſapiente ædificatus, qui demiſſo ueteri monaſterio monialibus, poſtmodum appellatus eſt prior S. Benedicti Nouelli. Hunc olim prioratum Franciſcus Lignaminius Patauinus prior, ductu diuino ſpiritu, his monachis ceſſit, & libertati reſtituit.

De monaſterio D. Auguſtini.

HABETVR inſuper Patauij à regione Occidentali iuxta arcem auguſtiſſimum templum, & ſpecioſiſſimum monaſterium D. Auguſtino Eccleſiæ Doctori dicatum: quod fratres ordinis prædicatorum inhabitant olim à Patauinis ſuper duodecim ingentibus columnis, ſex eximijs arcubus magnificentiſſime extructum, in quo præter cætera Carrarienſium principum ſepulchra uiſuntur, ægregij marmoris, & inſignis ſculpturæ ſpectanda, de huius dicatione adhuc extant monumenta infra ſcripta.

Conceßio primi lapidis.

IORDANVS Dei gratia epiſcopus Paduanus ad inſtantiam & poſtulationem fratris Guidonis Prioris fratrum prædicatorum Paduæ, & fratris Martini Prioris fratrum prædicatorum Venetijs commorantium dedit eis primarium lapidem benedictum pro conſtruenda & ædificanda Eccleſia Paduæ, ad honorem Dei, & beati Auguſtini. Anno Domini M. CC. XXVII in dictione XIIII. die V. Octobris. Notario Turpino quondam Guati filio.

Monumentum in tabula marmorea, quæ uiſitur in fronte Eccleſiæ à parte Septentrionali.

ANNO Domini M. CC. LXXV. in dictione III. Menſis Auguſti hoc opus fieri cœpit per commune Paduæ, ad laudem Domini noſtri Ieſu Chriſti, & beatæ Mariæ Matris eiuſdem: & beatorum confeſſorum, Auguſtini, Dominici Ioannis Euangeliſtę Apoſtolorum Petri, & Pauli, & Stephani, & Petri martyris, & aliorum quorum altaria ſunt hîc.

Extat alterum monumentum in ſacello eiuſdem templi.

BEATVS papa Benedictus ordinis prædicatorum Taruiſinus hic ex magiſtro aſſumptus in cardinalem Oſtienſem, hanc Eccleſiam beati Auguſtini cum multis epiſcopis conſecrauit. M. CCC. III. Menſis Maij Dominica ante Aſcenſionem Domini.

De cœnobio S. Mariæ in Vantio.

EST in hac ipſa urbe in Vantio uico, ſatis locuplex, & inſigne cœnobium ſacerdotum ſeculariûm, ſancti Georgij in Alga de Venetijs, hactenus in optima opinione, & uitæ ſanctitate degentium: ubi eſt ſpecioſiſſimum templum aris frequens ſuperioribus annis reſtitutum priſtinæ dignitati, ac ſpecioſius reformatum. Anno Domini, M. D. X X.

De monaſterio S. Mariæ Gratiarum.

SVPERIVS aliquanto in eodem Vantio ad Pratum Vallis per hæc tempora à fundamantis conſtrui cœpit perpulchrum cœnobium, & ingens templum à Patauinis, quòd olim ceptum fuerat extra portam ſanctæ Crucis ad Baſſanellum, & appellatur ſancta Maria gratiarum, locus iſte amœnus eſt, & miræ uoluptatis. Hic degunt fratres prædicatores obſeruantiæ ſancti Dominici, de numero mendicantium: qui diuinis officijs, & ſacrarum literarum ſtudijs intenti confeſſionibus, & ſacris concionibus omne ſtudium, & quotidianam operam impendunt.

De monachis Capucinis.

INTRA quoq; mœnia propè ipſam portam S. Crucis, proximis annis cœptum eſt pauperculum cœnobium fratrum minorum antiquæ, atq; ob id ſimplicioris obſeruantiæ, quaſi primi ordinis S. Franciſci, uiliſſimo habitu quotidiano uictu, ueram omnino pauperiem profitentium, utpote in diem uiuentiũ, & nihil de craſtino cogitantium: & unicam tunicam ſuper nudã carnis pellem, tam hyeme, quàm ęſtate induētium: & pro maiori parte nudis pedib. incedentium. Verùm ſi qui ſunt ex his infirmiores, ſandalijs apoſtolicis utuntur: nõ autem ligneis ſoeculis, ut cæteri obſeruantiæ Franciſcinæ cultores.

De monaſterio & inſigni templo S. Antonij confeſſoris.

REGREDIOR nunc ad ſublimiora opera, in quibus Patauinorũ pietas, una cũ munificentia clarius eluceſcit. Extat enim Patauij inter cætera pręclara ædificia, celeberrimum, & magnificentiſſimum cœnobium, & templum D. Antonij confeſſoris, quem quamuis omnes uulgò dicant de Padua, ipſe tamen ex Vliſſiponenſi Luſitaniæ ciuitate ortus eſt, & utrobiq; perpetuò ob innumerabilia miracula colendam ſui nominis memoriam dereliquit. Fuit is ex ſacra minorum fratrum familia, natione Hiſpanus, ſed quum Patauij humanis cœleſtia cõmutans ad meliorem uitam migraſſet, in præclaro hoc templo tumulũ ſortitus eſt, ubi tunc fortè minoritę D. Franciſci normã uiuendi colebant. Quod poſtea non prius beatę Marię, ſed B. Antonij confeſſoris templũ eſt appellatũ, quod ſanè eximia ſua magnitudine, reliqua templa, quæ modo Patauij cernuntur, lõge præſtat. Id enim quinq; teſtudinibus altiſſimis plumbo tectis, cum duabus altiſſimis turribus tecto in cœlum tollitur: ſolum uero eius totum marmoreo pauimento, & nitore non paruo refulget. Hic olim delubrum Iunonis uulgò fuiſſe perhibetur, & poſtea oratoriũ B. Virginis. Quod autem in tantam molem creuerit, euenit profectò, ex miraculorum frequentia, & magnitudine, quæ in hanc diem ob merita, & interceſſionem huius ſanctiſſimi uiri Deo ita uolente perdurãt. Quatenus tantæ rei per uniuerſum orbem terrarum ita longè lateq; fama percrebuit: ut Chriſtiana religio alterum patronum uix habeat, præter immaculatã uirginem Dei matrem Mariam quem ob quotidiana miracula huic D. Antonio pio cultu præponat: quémue donarijs ditioribus, aut ardentioribus præcibus pro ſalute in maximis periculis impetranda crebrius interpellet. Quare meritò huic D. tam Auguſtum, atq; inſigne templum erectũ eſt: ut inter magnificentiſſima totius orbis ædificia, uel pręcipuum exiſtimari iure poſſit: & eſt tantæ in hanc uſq; diem uenerationis tam apud noſtros, q; apud omnes exteras nationes, ut multi non ex Hiſpanijs tantũ, aut ex Vliſſiponenſi urbe, & Portugallię regno, ſed etiam ex utraq; Germania ad nos ueniant: qui templum hoc, & D. huius Aram, & ſanctas reliquias ſuppliciter uenerentur, & colant, tanquam ſanctiſſimi hominis ſepulchrũ. In cuius paterna, atq; auita domo, rex Portugallię (ut audio) uſq; in præſentem diem honoris ergo, ex antiquo illius regni inſtituto Vliſſiponæ ſuorum ſemper procerũ conciliũ indicere conſueuit. Ad hoc opus exornandum, ac perficiendum Patauini tunc ſingulis annis de publico ærario quatuor millia librarũ, uſq; ad abſolutionem operis liberaliter impenderũt. Anno autem Domini M. CCC. VII. opus illud perfectum eſt. At quinta teſtudo aliquot annis poſtea extructa fuit, de collatis in unum donarijs, & oblationibus multorum populorum ibidem ſua quotidie uota ſoluentiũ. An. Domini M. CCCC. XXIIII. Nunc autem exornatur ei ſpecioſiſſimum ſacellum marmoreis imaginibus, mira arte, & ſtudio elaboratis eius miracula referentibus. In ueſtibulo huius templi ſupra arcum portæ Occidentalis hoc carmen legitur,

Mille ducentenis uno currente trigenis
Antonius frater uenit ad alta pater:
Cuius ad exemplum ſacratum uiſita templum,
Expia nunc uoto, fœmina uirq; noto,

Nunc regnat plenus, qui uixit pauper egenus,
Hiſpanus genitus, Paduæ tulit eſſe colonus.

De monaſterio D. Franciſci.

EXTAT item Patauij haud procul inde ab ea regione inſigne templum D. Franciſci ſuperioribus annis ingenioſiſſime adauctum, cum latiſſimo, & commodiſſimo monaſterio Fratrum minorum ibi religioſe, & in uoluntaria paupertate Chriſto ſeruientium: qui tamen ſunt iuxta illud Apoſtoli dictum, tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes. Sunt item primo ab urbe lapide extra mœnia eiuſdem familiæ, & ordinis fratres minores cum monaſterio, & templo D. Vrſulæ, dicatum olim pium hoſpitale peregrinantium. cuius redditus nunc additi ſunt hoſpitali Lazareti ad effugandum epidimię morbũ comparato: nihilo minori ſane pietate conſpicuo.

De monaſterio Eremitarum.

CONSIMILI pietate in illis antiquis temporibus Patauini extruere templum Eremitarum S. Auguſtini ex tignis pro ædificando prætorio comparatis: quæ cum minus idonea ad tantum opus reperta fuiſſent, à Rep. eò deducta fuerunt. Eſt id ſane templum magnum & ſpecioſum, cui adhæret nobile monaſterium à peregrinis monachis aſſiduè frequentatum, qui undique eò ſtudendi cauſa conueniunt: ubi diuinis officijs, ſimulq; ſtudijs dant operam. Quo autem anno hoc templum erectum dicatumq; fuerit, extat marmorea tabella, à parte Septentrionali ipſius chori his uerbis inſculpta:

CAPELLA HAEC FVNDATA FVIT, ANNO M. CC. LXIIII. PRIMO DIE MAII.

De monaſterio Carmelitarum.

CONSPICITVR extra pontem molendinarium, ad portam caudam longam perpulchrum templum unà cum monaſterio fratrum Carmelitarum a Patauinis Deiparæ Virgini bis extructum. Primo quidem ſub Honorio Pont. Max. anno M. CC. XII. tranſlato inde exiguo uirginum collegio, poſtea nimio niuiũ pondere preſſum exorto non paruo terræmotu, nocte corruit: quæ proxima erat diei conuerſionis D. Pauli, anno M. CCCC. XCII. Poſtmodum uero partim ſuper fundamentum, partim ſuper nouum addita ſublimi teſtudine plumbea multo ſpecioſius refectum eſt, quàm prius fuerat ædificatum: additis aris frequentibus dextra læuaq; inter ſe de excellentia certantibus.

De monaſterio D. Pauli.

IVXTA eundem pontem interius uiſitur templum D. Pauli olim antiquum xenodochium pauperum, & infirmorum: nunc recens cœnobium monachorum è familia ſeruorum Virginis Mariæ: cuius redditus additi ſunt hoſpitali Lazareti. Locus uerò, & ędificium pauperculis monachis conceſſum: & ſatis apte reparatum.

De monaſterio S. Mariæ Seruorum.

EIVSDEM familiæ intra portam Turricellarum à Septentrione extat templum, & laudabile cœnobium D. Marię Seruorum ubi olim fuerãt Ædes Iacobi Carrarienſis: quo perduellionis reo à principe facto, penitus demolitæ fuerunt, & à Fina Burzacharina Franciſci Carrarienſis uxore poſtea in templum & monaſterium conuerſæ.

De cœnobio Ieſuatorum.

EXTRA pontem S. Sophiæ ab Oriente adeſt ſatis inſigne cœnobium fratrum Ieſuatorũ religioſum ſanè templum cum horto ampliſſimo, quòd olim & ipſum xenodochium S. Spiritus fuiſſe cõperimus: cuius redditus & facultates additę ſunt xenodochio Lazareti. Ieſuitę aũt humiles homines ſunt, ſine ullo ſacro ordine, & abſq; literarum diſciplina idiotæ, qui in ſancto uitæ inſtituto cum magna humilitate oſtiatim uictum quæritant: funebres lampades, in exequijs defunctorum deferre ſoliti: & aquas diſtillatas ex cunctis herbis medicinalibus ægrotantium uſui habere uenales.

De prioratu S. Simeonis, & Iudæ nunc dicto S. Franciſci paruuli.

NIHILO diſparimodo ab Oriente cernitur delubrum D. Franciſci cognomento Paruuli, in quo reſident duo tantum monachi, induti candidis ueſtibus, cum palio ſecundum regularem inſtitutionem, quæ dicitur Humiliatorum.

De collegio fratrum Alemanorum nunc autem ſacerdotum nominis Ieſu.

OCCVRRIT iuxta pontem Pedochioſum prope flumen ditiſſima Abbatia olim equitum Alemanorum: poſtea uerò Andreæ Lipomani patricij Veneti, & Almæ trinitatis Venetiarum prioris, uiri admodum religioſi, & in pauperes omniũ liberaliſſimi: qui proximis annis cognita uitæ ſanctitate ſacerdotum noui collegij de nomine Ieſu nuncupati, ex permiſſione Pauli III. Pont. Max. locum hunc illis ceſſit. Hic nunc erudiuntur pueri ciuitatis, gratis & in grammatica, & ſimul in fide, & dogmate uerè catholico, ut imbibant ſimul cum rudimentis bonarum literarum, mores etiam Chriſtianos, & orthodoxę fidei documenta. Ab his ex officio audiuntur confeſſiones, & prædicatur Euangelium, & bene uiuendi præcepta, atq; exempla traduntur.

De cœnobio S. Saluatoris.

IN eodem loco iuxta urbis mœnia introrſus in ripa fluminis, ædificatur nouum delubrum S. Saluatoris, cum amœniſſimo uiridario, muris undique cincto, impenſis Danielis Bragadini patricij Veneti, cura & ſtudio Bernardini Scoti Sabini, tunc quidem in collegio clericorum regulariũ domino ſeruientis, nunc uerò in collegiũ cardinaliũ à Sum. Pon. Paulo IIII eiuſdẽ collegij autore acciti, & neceſſarijs uniuerſæ ferè Eccleſiæ negotijs præſidentis. De hoc tam inſigni murorum circuitu, & cœptis tam præclaris quid futurum ſit, alijs, & iudicandum & ſcribendũ relinquo. Nos interim optimè ſperamus. Eſt ibi nunc perquàm commoda, amœnaq; & ſalubris habitatio, ad eorundem clericorũ regularium uſum & aëris mutationem, qui Venetijs in collegio S. Nicolæ, piè ſancteq; degunt, ubi olim Ioannes Petrus Caraffa archiepiſcopus Theatinus poſt reiectum epiſcopatum, aliquandiu humilis & abiectus in ſancta, & ſpõtanea paupertate tam diu latuit, donec primo cardinalis à Paulo III creatus eſt: qui poſtea electus Pont. Max. Paulus IIII. dictus eſt, quem ad reformandum S. Eccleſiam à Deo, tanquam Aaron uocatum fuiſſe creditur. Viuat modo, & ut cœpit diu feliciter perſeueret.

De uigintiquatuor cœnobijs Virginum.

HABET hæc ciuitas cœnobia uirginum intra mœnia duodeuiginti, extra uerò in territorio ſex, omnia fere ſatis magnis opib. & præclaris ædificijs ornata (& quod eſt precipuum) ueræ honeſtatis opinione cunctis bonis probata. Omnib. aũt ſupereminet, & ædificiorum magnificentia & ſacrarũ uirginum numero, & diuitiarũ prouentu monaſteriũ D. Stephani, cui in audiendis confeſſionibus annos duodeuiginti ex mandato epiſcopi noſtri præfuimus.

De templo & cœnobio S. Mariæ montis Ortoni extra mœnia.

EXTRVCTVM eſt ſuperioribus annis à fundamentis ſpecioſum templũ & inſigne monaſterium ad radices montis Ortoni iuxta fontem aquarũ feruentium, ædificijs, donarijs, & maxima aduentantium quotidie populorum frequentia glorioſum, & admirabili auſpicio, & miro quodam initio Deiparæ Virgini conſecratũ. Etenim à partu Virginis an. M.CCCC.XXVIII. Petrus Falzonius homo ruſticus ei loco uicinus, cum grauiſſimis cruciaretur ulceribus, & nulla medicorũ remedia ſibi proficerent, contulit ſe eò ad balneum iuxta radicem montis, in quo quotidie plagas ſuas ſalutari aqua certis horis diei fouebat: adiensq́ interdum fontem alterum paulo inferius è ſubterraneo montis ſpecu ſcatentem, illic aqua gelida ſeſe abluere, & potu reficere ſolebat. Huic ibi oranti ex improuiſo uiſa eſt offerre ſe uirgo Maria ſupra omnem humanæ pulchritudinis formã ſpecioſiſſima, à qua uiſus eſt moneri, ut ſibi eodem loco templum extrueret, ubi tabellam ſua inſignitam effigie inueniret: & quod ſtatim priſtinam erat incolumitatẽ corporis accepturus. Quod ei in ipſo temporis momento contigit. Is autem confeſtim & oraculum, & miraculum iſtud cõfidenter prædicare cœpit, & inuentam Virginis imaginem cunctis oſtendere, & incolumitatem ſibi ab ulceribus repente redditam palam facere. Vnde breui approbato per Petrum Donatum Venetum tunc noſtræ urbis epiſcopum, miraculo concurſu populorum undiq; facto, magnisq́; atque innumeris indies frequentatis miraculis, templum conſtrui cœptum eſt, & locus, qui prius incultus & ſyluestris prorſus fuerat, amœniſſimus factus. Subinde & ſacra ędes ſpecioſiſſima erecta, & monachis eremitanis inſigne cœnobium fabricatum, & in hunc diem tanta populi frequentia, diebus ſingulis, & præſertim feſtiuis, ſalutantium, ac uota exoluentium celebratum, ut nullus in urbe, quantumuis ſacer locus adeuntium populorũ frequentia, aut deuotione ſit huic meritò conferendus. Et iccirco hic à nobis locus iſte unà cum auctore tanti operis meritò celebratur.

De monaſterio S. Danielis in monte.

E Regione autem montis Ortoni, extollitur ſeorſum à cæteris collibus, collis amœnus S. Danielis, ubi ædificatum eſt ſpecioſum monaſterium in quo monachi honeſtiſſimæ uitæ ordinis Canonicorum regularium Sancti Saluatoris Venetiarum in regulari obſeruantia, & uita ſancta morantur.

De monaſterio S. Iohannis Baptiſtæ montis Vendæ.

IN ijſdem Euganeis collibus excelſior cæteris, eſt mons olim Veneris, nunc Vendæ uocatus, admodum fertilis & amœnus: ubi pulcherrimũ monaſterium monachorum montis Oliueti, cum ſpecioſiſſimo templo & magnificentiſſimis ædificijs, & iucundiſſimo cultu, quod quidem undiq; arridens, omnem regionem longè lateq; ſpeculatur. Viſiturq́; ſæpe à cõpluribus, & præſertim in feſto Decolationis, D. Ioannis Baptiſtæ, in menſe Augusto: quo die oſtẽditur ibi ſacer illius digitus, quo Chriſtum diſcipulis ſuis dum in terris ageret, oſtenderat, dicens: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mũdi. Eodẽ item die a ſodalitio laicorum, quod Patauij in baptiſterio ſtatis diebus colligitur, deuotè uiſitatur, à quo de more ibidem, pro eleemoſyna, panis, & faſeoli cocti diſtribuuntur cunctis accipere uolẽtibus. Hic locus uenerabilis eſt, & in officijs diuinis ab illis monachis die noctuq́; (ut decet) religioſè frequentatus.

DE

De monaſterio Riperiæ extra mœnia.

IDEM fit ab eiuſdem familię monachis in uico Riperię, qui deorſum eſt in loco plano: ubi eſt & templum, & monaſterium perpulchrum: quod officijs ſacris, & Abbatiæ titulo ſupradictis cœnobijs par eſt: ſed opib. aliquanto inferior: ut uix perfecta obſeruantia ſolita, præ paucitate monachorum fieri ritè poſſit. Quocirca cùm eiuſmodi familia Patauij in pulcherrima urbis regione, & admodum amœna nuper propter pontem, & portā nunc à fronte poſitam frequentiorem populi acceſſum habeat: ſunt qui non malè conſulant ex duobus unum fieri monaſterium: & monachos qui Riperiæ commorantur ad S. Benedictum, Patauium transferendos: ut ſint qui in urbe populi frequētiæ in quotidianis ſacrificijs faciendis abundè ſeruiant: id etiam optauit olim frater meus Ioan. Maria huius ordinis monachus quū adhuc iuuenis œconomus Abbatię utriuſq; fuiſſet, & omnium redditũum prudentiſſimè cognitionem habuiſſet. Id enim quod optarat, ſi diutius ſuperuixiſſet, profecto ſibi ex ſententia ſucceſſiſſet. Cōtigit enim id de ponte, & porta curante Ioanne Bap. Rhamnuſio X uirûm conſilij Senatus Venetiarum à ſecretis, quod coniecerat aliquando futurum. Obijt ille ſalutis anno M. D. XX. porta autem ab urbis præſidibus Rhamnuſij precibus aperta eſt, & amnis tranſitus lapideo ponte datus) an. natalis Domini M. D. LI. Verùm poſtea ab eodē Rhānuſio porta ipſa, Andreæ Nauagerij Patricij Veneti, uiri doctiſſimi, ac Hieronymi Fracaſtorij Veronenſis præſtantiſſ. poetæ, æneis imaginibus unà cum antiquorum Aræ peruetuſta dicatione ex ruinis Salonæ urbis Dalmatiæ eruta, diligenter exornata eſt. Pons ipſe effectus eſt uicinorum impenſa, ut ibi inſculpto hoc perbreui epigrammate legitur:

Debes uiator munus hoc uiciniæ,
Quod ære pontem ſtruxit hunc libens ſuo,
Breuis pateret,, ut tibi in forum uia.

De Eremo Rhuæ.

PROXIMUS Vendæ in ijſdem collibus Euganeis ſuſpicitur Rhuę mons, qui annis proximis aſper, atq; incultus, ac propè neglectus erat. Nunc autem poſtquam ab Hieronymo Seſſa Eremita Camaldulenſi doctiſſimo & ſanctiſſimo uiro coli cœpit, illuſtratus eſt, & ibi perpulchrum delubrū conſecratum: domunculis ſeorſum ſingulæ ſingulis, cum hortulis eorum Eremitarū de more deputatis. Quæ omnia mira celeritate conſtructa ſunt, auxilio & fauore bonorum, & in primis Balthaſſaris Mauri patricij Veneti, nec nō Galeacij Bigolini egregij uiri, & non minus probitate, quàm inſigni pietate conſpicui. Similiter & Antonij Muſati nobiliſſimi ciuis noſtri: nec non & ope ſacerdotis admodum uenerabilis Aurelij Scapini ab adoleſcentia mihi in hunc diem arctiſſimis conſuetudinis nexibus, & indiſſolubili amicitiæ uinculo colligati. Hic ergo locus horum ſtudijs, & fauoribus, cultu, curaq; ac labore eorundem Eremitarum ibi commorantiū factus eſt aſcenſu facilis, frugibus fertilis, & amœnus aſpectu, ut ſit cunctis adeuntibus non medioeri admiratione ſpectabilis. Vtpote qui nunc ſit tam iucundus, qui antea tam horribilis, nunc fructibus, & pridem ſpinis, & ſentibus oppletus: ac deniq; tam cultus, qui nuper deſertus, & inacceſſus fuerat. Reperta ſunt, tamē ibidem antiqua ueſtigia oratorij olim cœpti: cuius rei etiam publica monumēta hactenus in ſcriptis inſtare noſcuntur. Eſt ſiquidem in huius uertice cliuus apertus, & delectabilibus, latis & planis ſemitis circūcinctus, & à meridie cupreſſis, & ceraſis, caſtaneis, uitibusq;, & fructiferis arboribus ubertim conſitus. Hinc longè lateq; proſpectus patens, undiq; ſpectantibus arridet: quatenus Aurelius noſter, Scapinus nullibi melius quàm illic ineffabilis Dei beneficia meditari ſe credat: & propterea ſibi & amicis, ære proprio ibi domunculam ædificauit, ut illic interdum pro libito procul à frequentia, in ſolitudine libere ualeat cōmorari, & uacare Deo. Hic aūt modo Eremitæ eleemoſynis piorum hominū, & cultu telluris, quem proprijs ipſi exercēt

manibus,ſatis durè quidem,ſed tamen admodum pie tranquilleq; in Chriſto uitam agunt. Hunc morem inſtituit B.Romoaldus an.ſal. M. CCC. IIII, ſub priori obſeruantia Camaldulenſis ordinis reuocatum.

De monaſterio S. Mariæ Carcerum.

DESCENDENDVM eſt modo è collibus in planum deorſum, & ditiſſimum monaſteriū S.Mariæ in Vico Carcerum iuxta Atheſte oppidum, referendum. Vbi templum,& cœnobium ſtat antiquiſſimum,prędijs,& prædialibus decimis locupletiſſimum,ubi olim reorum cuſtodia ex Carcerum nomine fuiſſe uulgò perhibent,at ego potius puto à carceribus equorum dici,qui inde in circo ſeu ſtadio de celeritate certantes,emittebantur ad curſum: quoniam ille locus carceres appellari ſolet, quo coercentur equi, ne inde exeant antè, quàm ſignum detur. Vnde Cicero. Nolim(inquit)decurſo ſpacio ad carceres à calce reuocari. Et id ueriſimilius eſt locū iſtum ſic dici, quàm carcerem fuiſſe noxiorū, qui in urbe intra mœnia ad terrorem improborum in medio conſpectu hominum ſolet ædificari. Huius autem cœnobij monachi ſunt ex familia Camaldulenſium, ibi religioſè degentes.

De monaſterio S. Michaelis Candianæ.

EXTAT quoq; in agro Patauino XIIII ab urbe lapide,in uico Candiano in latis campis ad meridiem iuxta ualles inſigne monaſterium S. Michaelis Canonicorū regulariū S.Saluatoris, Venetiarū diuitijs,ac monachis,& cultu diuino percelebre: cui pratum adiacet latitudinis M.& D.paſſuum, muris circundatū ad equorum armentum pro tempore paſcendum ſine cuſtode paratū. Eſt quoq; ibi delubrum antiquum, & monaſterium ampliſſimum primò ædificatum à nobili uiro Conone Calaonio,ut ex hac inſcriptione ibi reperta dignoſcitur:

DOMINVS CONON DE CALAONE HVIVS MONASTERII CONSTRVCTOR ANNO DOMINI M.C.V.

Quod quidē monumentū an.Domini M.CCCC.XCIII. Canonici regulares eiuſdē monaſterij reparatores renouato templo,nouo etiam lapide excuſpi curarunt.

De monaſterio Carthuſienſium.

AD tertium milliare à Septentrione extra portam caudam longam ultra Brentam,hac ætate ædificatum eſt amplum cœnobium Carthuſienſium monachorum,titulo S.Bernardi:quod olim ſub mœnib. iuxta eandem portam ſtabat ampliſſimum: ſed poſt bellum Maximiliani Cæſaris M.D.IX. in deuaſtatione pomerij ad Vicum aggeris ultra amnem translatum eſt, & ibi quoq; magnificentiſſimè conſtructum, nondum tamen ad plenam operis conſummationem perductum.

Piæ Aedes Lazareti.

ITEM extra mœnia ad mille & quingentos paſſus ab Occidente ultra ripam amnis,qui Brentella uocatur,ad peſtis perniciem tollendam, ædificatum eſt inſigne ædificium circuitu latiſſimo,muriſq; cinctum, ædibusq;, triclinijs,cubiculis, ac tectis undiq; concameratum ne comburi poſſit cum delubro,& ara ornatiſſima, & ſacro cœmiterio. Quod quidem ſuperioribus annis ex proprijs redditibus reædificatum fuit,ac in eum locum repoſitum. Erat enim olim foris in ſuburbio iuxta mœnia ad portam omnium ſanctorum,in monaſterio, quod olim dicebatur Monialium Sanctæ Mariæ Fiſtumbæ : quæ inde migrantes in monaſterium Sancti Stephani intra mœnia cum ſuis redditibus tranſierunt: & Lazaretum(ut dicitur)ibi tunc ampliſſimum erectum fuit: quod poſtea unà cum alijs ſuburbanis ædificijs ad muniendam urbem dirutum, & euerſum penitus fuit: ſalutis anno M.D.IX. Hoc autem nouum opus cum nondum

ad

ad ſummum faſtigium perueniſſet, anno M.D.LV. ſatis graui peſtilentia in urbe oborta, ineunte Auguſto frequentius adiri cœptum eſt, & ægris, ſuſpectaq; tabe infectis repleri: ubi obſeruatum eſt eo morbo infra trium menſium ſpacium utriuſq; ſexus, & cuiuſq; ętatis circa quadringentos eo morbi contagio perijſſe. Huius autem annui redditus ad octingentorum aureorum ſummam aſcendere pleriq; affirmant.

Xenodochium S. Lazari.

EST quoq; ab Orientali urbis parte extra mœnia hoſpitium cum delubro Lazaro ſancto dicato, affectis lepra, & ulcere quouis peſſimo laborantibus præparatum, cui præficitur ſacerdos ad curam animarum, & laicus, qui pro reddituum modulo hoſpitandos, & alendos infectos lepra procurent.

Xenodochium S. Franciſci.

INSVNT præterea in hac urbe permulta pia loca, & collegia ſpiritualia maximè ueneranda: in quibus principem locum tenet xenodochiũ S. Franciſci, olim à Baldo Bonifacio cognomento Plombino cœptum an. M.CCCC.XXVIII. & poſtea à Sibylla eius cõiuge plenè perfectũ & indies morientium diuitum legatis multo impenſius locupletatũ, & auctum. Hic aſſiduè aluntur, & curantur infirmi adhibitis omnibus neceſſarijs ad animæ, & corporis ſalutem. Hic Atrium, & ædes ampliſſimæ, ubi inſunt plurima lectiſternia ad utrunq; anni tempus præparata. Eſt & elegans officina aromataria, medicamentorum omnium inſtructiſſima. Huius annui redditus tria millia aureorum nummûm præualere creduntur.

De Collegijs Laicorum.

SVNT & alia XXVIII collegia ſpiritualia hominum ſecularium, è cunctis ordinibus: quibus ſingulis ſingula ſunt oratoria perpulchra, & aulę ampliſſimæ, nec minus ſpecioſæ, cum altaribus ritè conſecratis. ubi preces ſacræq; cæremoniæ piè ac religioſè ad impetranda ſanctorum ſuffragia, & conſequendam facilius peccatorum ueniam, ſtatis diebus aguntur. Inter hæc autem quatuor præcipua ſunt, quorũ redditus pro exercendis pietatis operib. octo ducatorum millia tranſcendere dicuntur. Ex quibus autem quatuor, unũ eſt collegium S. Antonij confeſſòris, alterum S. Iacobi, tertium S. Mariæ cognomento ab Arena, iuxta templum Eremitarum: ubi adhuc Arenę antiquæ ueſtigium apparet. Hic autem locus Arenę olim erat ſpecioſum theatrum, ubi ſpectacula publicitus ædebanẽ. Hic area orbicularis antiquis parietib. ex lapidib. quadratis (ut ueſtigia ipſa indicant) circumdabatur. Hic introrſus delubrum eſt inſigne, cum ædibus magnificentiſſimis, hortoq; amœniſſimo, olim Ludouico Medierotæ patriarchæ, modo Fuſcarę familiæ Venetæ uſui domeſtico deputatis. Cunctis uerò alijs ſodalitijs ſecularibus, Charitatis ſchola, ditiſſima ſanè eſt, ac in primis frequens poſita è regione templi D. Franciſci, cuius redditus & prouentus rectè, pieq; à ſecularib. uiris ex omni ordine honeſtis, & probis annua uiciſſitudine procurantur. Qui quidem nunc beneficio piorum legatorũ in tantam excreuere copiam: ut annuatim quinq; millib. aureis æſtimentur, & pluris, & omnia uel ad alendos pauperes, uel ad ueſtiẽdos egenos, aut matrimonio locandas inopes uirgines, uel in eleemoſynam XXII ſacerdotum, diuerſis in locis ſacra facientium, quot annis accuratè expenduntur.

De monte Pietatis

ETenim quæ hactenus dicta ſunt, & ſi admodum laudabilia certè ſunt, laudabilior tamen eſſe uidetur Pietatis mons: Quẽ an. M.CCCC.XCI. ſuadente B. Bernardino Tomitano Feltienſi ex ſacra familia Minoritarum eximio concionatore, & uiro nominis celebritate, doctrinæ pręſtantia ac uitæ ſanctitate cunctis probato, fauore & ope Petri Barocij

Veneti Epiſcopi Patauini, haud minoris ſanctitatis, ac pietatis uiri. Qui quidem mons ad hunc diē auſpicijs populi Patauini, adeo cumulatè adauctus eſt, ut triginta octo aureorū milliū nummûm ſummā tranſcendant: præter magnam pecuniarū quantitatem, quæ ibi uel ſponte à ciuibus, uel in ſequeſtris à priuatis hominib. quotidie reponuntur. Huiuſmodi autem pecuniæ dantur mutuo indigentibus, ſub quocunq; pignore. Verùm pro fœnore, quod Iudęi pro unoquoq; centenario XX. annuatim exigebant. Mons Pietatis quinq; tantūmodo exigit, & id pro ſoluenda miniſtris, & operarijs mercede, & pro expenſis alijs, quæ annuatim in ea re fiunt: ne quando ex ea impenſa peculij ſumma, quę reperit̄ in ſorte, paulatim ex ea mercede deficiat. Hæc autem merces nō exigitur niſi pro pignorib. ultra XXX ſolidos: nam citra XXX datur mutuū poſcentibus gratis. Id uero reſidui, quòd præter operariorum impenſam ultra ſortem ſupereſt: totū in pauperes, & in pias cauſas erogat̄. Partim uero pro locandis in matrimonium Virginibus ciuitatis, inter ſodalitia artificū quotannis ſorte ductis: partim Orphanis, & monaſterijs mendicantium, quatenus ex eo lucro fœneraticio (ſi ſic debet dici) nihil prorſus ſuccreſcit ſorti. Creſcit autem indies ſors, ex oblationibus pijs, quæ ſingulis annis collatione facta per nobiles ciues, & per omnia ſodalitia tam ſpiritualia, quàm ſecularia in Paſchate publicè fiunt. Quod ſanè augmentum ferè quotannis ad CCCC. aureorum ſummam conſcendit. Summa autem expenſarum in cuſtodibus, notarijs, aſſidentibus, cenſoribus, magiſtris, & alijs eiuſdem negotiorū miniſtris, ter mille, & quingentos aureos complet. Relegatæ ac penitus reiectæ ob id piè factum Patauio XXII. menſæ fœneratoriæ Iudæorum: quæ eiſdem ex uſuris illicitis annuatim afferebant pluſquàm XX aureorum millia. Indicta eſt inſuper grauis mulcta, ſi quis eorū amplius ſub uſuris cuipiam fœneretur: quod decretum uſq; in hodiernū diem feliciter ſtetit: & in poſterū (ut ſpero) ſtabit. Ærarium autem uniuerſale habetur ſub maxima cuſtodia in loco tutiſſimo iuxta prætoriū. Ædes uerò ſeptem ſparſæ ſunt in media urbe, ubi erogantur ubiq; pecuniæ, & pignora ſeruātur: quas ſingulas, ſinguli nobiles annuatim cum ſua familia inhabitant. In eo tamen cauetur diligenter ne quis ad id muneris aſſumatur, niſi idoneos prius fideiuſſores præbuerit, in omnem euentum malum reddēdæ per eos omnimodæ talionis.

De Camera pauperum.

HABETVR inſuper hic Patauij aliud pium ærarium in Epiſcopali palatio pro egenis ſubueniendis, licet paruum, Camera pauperum nuncupatū. Cui Epiſcopus, & duo ex ciuibus præſunt: à quibus ſacerdos præficitur rerum adminiſtrator: qui ſit moribus, & uitæ probitate conſpicuus, qualis nunc Bartholomæus Caligarius: qui ultra XXX. annos huic pio operi gratuitò deſeruit, & ſtudioſè procurat, ut eius in dies prouentus impenſius augeat̄: qui nunc C. & L. tantum aureis æſtimatur præter pecuniarias mulctas ab Epiſcopo in coercēdis clericis ſæpe illatas, quæ iuxta Canonicas ſanctiones à reis, & conuictis perſolutæ Chriſti pauperibus erogantur.

De Xenodochiorum numero.

OLIM quando frequentius undiq; peregrini pro impetranda uenia peccatorum Rom. confluere conſueuerant, ſingulis portis urbis, aderant duo Xenodochia: ſcilicet intra mœnia, & extra, ſicut & alijs quoq; Oppidis & Vicis qua peregrinantium frequens tranſitus erat, ita ut eſſent numero XXIIII. nūc uerò hoſpitia huiuſmodi pauca admodum ſunt, & quædam ad priuatos uſus ſub falſo nomine prioratus conuerſa, & eo titulo, uti eccleſiæ aliæ ſæpe ſolent, indignis commendata, præter quatuor ſcilicet S. Antonij de Vienna, S. Leolini ad pratum Vallis, & S. Crucis, & S. Iacobi, quæ à collegijs ſecularium inſigni adhuc pietate ſeruantur, & S. Franciſci quod legum Doctorum Collegio procuratur, ubi non mediocris ægrotantium numerus aſſiduus hoſpitatur, alitur, & curatur.

DE

De illuminatis & conuerſis mulieribus.

EST item locus D. Magdalenæ proximis annis dicatus apud S. Sophiæ Ædem, ut quemadmodum Virginibus locus datur, in quo ſeſe perpetuæ caſtitati deuoueant: ita & corruptis, & proſtitutis fœminis non deſit peropportuna ab impudicitijs tandem ſuis ſeſe reſipiſcendi ſtatio: quò uidelicet à Satanæ tyrannide Dei gratia liberatæ poſſint miſellæ fœminæ ſicut ad aſylum (ſi quando uelint) liberè confugere, & ſeſe collocare in tutum, & ibi agnoſcentes errorem ſuū, ualeant peractę impudicitię perpetuam pœnitentiam agere. Hæ modo uſq; ad quadragenariū numerum ibidem ſponte obcluſę, labore manuum ſuarum, ac eleemoſynis piorum uictitant: & edoctæ legere, orationibus & diurnis, & nocturnis pariter perſoluendis, piè ſanctéq; iuxta ritum S. Romanæ Eccleſiæ conſtanter inuigilant: ita ut nullis monachis quantumuis obſeruantiſſimis, in his ſint meritò poſtponendæ: quin & obſeruantia, & pœnitentiæ rigorē potius iſtorum quàm plurimis præferendæ.

De Pupillis & Orphanis.

NIHILO minoris pietatis locus eſt in hac ciuitate in Vico Omnium Sanctorum, Pupillis, & Orphanis deputatus, ubi congregati pueri, puellæq; omni parentū auxilio deſtituti, hoſpitantur, aluntur, ueſtiuntur, & quotidianis eleemoſynis communiter educantur, quatenus ſuo labore, aut ſeruitio alere ſemetipſos poſſint. Huic rei uiri quidam probi ſingulari quadam pietate, ad hoc muneris ſuſcipiendum allecti, fideliter inſudant, & eiuſmodi pium negotium uiciſſim adminiſtrant. Quod quidem opus inſtitutum fuit anno ſalutis M. D. XXVII. &, Dei gratia, uſq; in hodiernum diem in melius perſeuerat: & quum annò prętérito abſumptæ incendio hę pię Ædes fuerint, in elegantiorem modò formam ſunt præſenti anno ita reſtitutæ, ut incendi rurſum minimè ualeant.

Piæ Aedes pro infantibus expoſititijs.

ETENIM inter omnia quæ ad pietatem Chriſtianam attinent, & quæ abundè à maioribus noſtris maxima cum ciuitatis laude hactenus excogitata fuerunt, & cunctis uehementer probata, ultimo ferè loco dicere contigit, licet inter pietatis opera (ut arbitror) primum, & præcipuum locum teneant: id eſt inſignes, & ampliſſimæ expoſitorum infantium ædes, quæ meritò DOMVS DEI appellatur: ubi tutò furtiui partus, & nothi, & clandeſtini càlm noctu exponuntur. Et id quidem eſt ueluti ſera, qua àditus ad infandam abortionis nequitiam, uitiatis ſæpe puellis occluditur, & occaſio tollitur ne filiorū ſuorum impiæ matres parricidæ aliquando fiant. Ii namq; ſic in hoc loco expoſiti baptizantur, atq; aluntur: uel à nutricibus, quæ ad hoc opus eo in loco perſtant: uel ab alijs nutricibus, intra, uel extra mœnia habitantibus. Huius annui redditus ſunt circa quatuor millia aureorum, qui quidem à uiris nobilibus, ac probis rectè adminiſtrantur. Hic olim Antenoris tumulus repertus fuiſſe perhibetur, & ſimul librarū argenti pluſquam XXX millia effoſſa, Anno ſalutis M. CC. LXXIII.

De præfectis Monaſteriorum.

LAVDANDVM quoq; in eo eſt publicum ſtudium, & pia Patauinorum diligentia, quod ſingulis annis creantur præfecti Eccleſiarum, & præſertim D. Antonij confeſſoris, ad cuius honorem pro gratijs impetratis multa præclara, præcioſaq; donaria, auro, argentoq; confecta à Chriſti fidelibus quotidie offeruntur, pręter redditus reliquos, qui pro ſartis, tectiſq; ſacrarū Ædium quotannis in hos uſus obueniunt. Hi aūt duūmuiri ſunt, quibus præcipua cura eſt, ne eiuſmodi redditus à proprijs monachis, aut ab alijs improbis in alios deteriores, fortè, uſus uertantur. Certus aūt prouētus eiuſmodi nunc eſt D. aureorū plus minus. Hos duûmuiros, Arcæ D. Antonij Præſides conſueuit ciuitas appellare.

De ſchola publica Grammatica.

PROBANDVM quoq; maximè cenſeo affectum liberalem, & pium erga patriam, & ciues ſuos Annibalis Rugerij iuris utr. conſulti, & in foro aliquando clariſſimi aduocati: qui cùm careret liberis, iuriſconſultorũ collegio hæreditatem ſuam hac obligatione reliquit, ut poſt eius obitum inſtitueretur Grammaticæ præceptor, qui eſſet & Græcæ & Latinæ linguæ peritus, quiq; doceret pueros adoleſcentes gratis, & pro mercede laboris iuſſit eidem præceptori annuatim aureos ducentos pro ſe & adiuncto ſibi didaſcalo ſolui.

BERNARDINI SCARDEONII CANONICI PATAVINI,

DE SANCTIS AC BEATIS, ET DE Epiſcopis & uiris inſigni ſacerdotio præſtantibus, Claſsis ſexta

PRAEFATIO.

NON me latet, quanto decori ſit cuilibet ciuitati uirtutis ac gloriæ clariſſimorũ ciuium ſuorũ commemoratio, qui patriam ſuam reb. præclarè geſtis, & celebritate ſui nominis illuſtrarũt: alij armis, alij literis: alij alio quopiam opere magnifico atq; præclaro, uel belli, uel pacis tempore, ubiq; ſemper illuſtres. Cęterũ nemo mihi pręclarius de patria bene mereri uidetur, quàm qui eam ſanctitate uitę, ac moribus, & exemplis, prijsq; precibus, pluſquam armis, aut literis ornant, inſtruunt atq; defendunt. Qui quidem ſicuti olim in terris, ita & nunc in cœlis pro ſuis ciuib. apud Deũ fideliter intercedũt. Et ij quidẽ quanto rariores eſſe ſolent, tantò ſunt præſtantiores habendi. Atqui neq; tales quidẽ nobis uiri deſunt, inſigni ſanctitate præclari: qui noſtro huic uolumini meritò interſeranť. Quare cùm de his mihi hoc loco dicendum ſit, ab ijs primùm initiũ ſumam: qui prius & præſtantius eximia uitæ ſanctitate claruerunt. Quocirca ſicuti primum ab Antenore Troiano, quòd Patauinis principiũ dederit, exordiũ ſumpſi, ita nunc à D. Proſdocimo pręſentem claſſem merito ordiendã putaui. Qui licet Gręcus, Patauinis tamen primus omnium Chriſtianam religionem inuexit, & Euangelicam doctrinam abundè hîc, & circumquaq; in uicinas ciuitates de Fluento Chriſtianæ pietatis effudit.

DE DIVO PROSDOCIMO EPISCOPO.

DIVVS ergo Proſdocimus natione Gręcus, nobilib. parentib. genitus, literarũ ſtudijs eruditus, à B. Petro Apoſt. ad fidem Chriſtianã conuerſus, & ex Antiochia, cum eodẽ Ro. profectus: cum eſſet an. natus XX tantæ conſtantię fidei, eruditionis atq; cõtinentiæ fuerat, ut Petro Apoſtolorũ principi dignus ſit uiſus, qui nulla habita ætatis ratione Epiſcopus cõſecraretur, & Patauiũ in partes Venetiæ ad euulgandũ Chriſti euangelium mitterer. Is igitur urbẽ ingreſſus, illico crebris cõcionib. & curãdis infirmis, & effugandis dęmonib. occupatur. Admiranda tunc ſanè prodigia, & ſigna magna in nomine Ieſu Chriſti ſumma populi admiratiõe peregit. Accerſitus propterea, à Vitaliano ciuitatis principe, ſiue urbis præfecto, quẽ diu grauis ægritudo lecto ita detinebat afflictũ, ut nullis remedijs ſanari poſſet, mox ut ad hũc ingreſſus eſt, audito Chriſti nomine, protinus ab illa imbecillitate & ægritudine cõualuit: de cuius ſalute omnes medici paulo antè diffidebant. Exinde ſuſcipiẽs is Apoſtolicã fidem ac

religionem,

religionē, cum uxore Prepedigna, ac tota ferè ciuitate baptizatur: ædificauitq́; (ut
fertur) tunc B. Proſdocimus baſilicam S. Sophiæ, ad Ieſu Chriſti gloriā: qui Dei ſa-
pientia eſt: in qua ſacerdotes ad rem diuinam faciendā complures inſtituit. Inde per
tranſiens admirabili felicitate hoc idem facit, Aſili, Feltriæ, Belluni, Cōcordiæ, Opi
tergij, Altini, Taruiſij, Acceli, Atheſte, Vincentiæ, & in alijs uicis & oppidis circū-
iacentibus. Atqui tandem ſenio cōfectus, ętatis ſuę ultra XIIII. & C. annū progreſ-
ſus, VIII Idus Nouemb. obdormiuit in Domino. Vixit in Epiſcopatu an. XCIII.
& menſes V. dies XV. Corpus aūt eius iacet Patauij in baſilica D. Iuſtinæ, in arcula
marmorea ſub terram defoſſa, in ſacello ab Opilio patricio in honorem ſepulturę e-
ius extructo quod extat. Arca aūt magna, quæ nunc ibi uiſitur, uacua eſt, & tumula
tis ibi reliquijs ſanctis imminet. Hoc autem audiui à fide digno monacho, qui eas ſe
uidiſſe mihi teſtatus eſt, ſanctéq́; iurauit.

De D. Maximo Epiſcopo Patauino.

SVCCESSIT in Epiſcopatu II à D. Proſdocimo Maximus, honeſta ſanè
ac nobili familia Patauij natus. Verùm cùm de hoc ipſo Maximo, deq́; il
lis temporib. nihil certi ſit nobis, de eo quoq́; nihil aliud pro certo affirma
re poſſumus: niſi tantū conijcere illum ſanctitate uitæ, facundiaq́; & eru
ditione cæteris pręſtitiſſe: is enim ſcripſit hiſtoriam de uita B. Proſdocimi, quam po
ſtea in incendio urbis perijſſe conijcio. Hęc aūt quę nunc habetur ab alio poſtea cō
dita fuiſſe, ex ſtylo ipſo & dictione cognoſcitur. Quum nihil ergo aliud certi de eo
habeamus, mirandā illam corporis eius ſacratiſſimi inuentionem, nequaquam hic
prætereundā putaui: ex qua facilè dignoſci poteſt, quantæ ſanctitatis atq́; innocen
tiæ uir iſte fuit: cuius reliquiæ tantæ curæ cœleſtibus fuerint. Legimus igitur in anti
quiſſimis fideq́; dignis monumentis an. ſalutis noſtrę M.LIII. Henr. II. imperante,
cùm Patauina ciuitas in prauā hęreſim cecidiſſet, & ob id anathematis uinculo mul
tis iam annis cōſtricta & obligata iaceret, eueniſſe ex diuino cōſilio, ut Bernardus
Maltrauerſus uir catholicus, eo tēpore Patauij crearet̃ Epiſcopus, qui cùm inſignē
probitatem unà cum magna pietate haberet coniunctā, die noctuq́; nullo tēporis
ſpacio intermiſſo, deum ſuperosq́; rogabat, ut oues ſibi cōmiſſę paſtori ſuo & ouili
dominico, & gregi catholico redderētur. Quod dū aſſiduè facit, apparuit ei in ſom
nis uir quidam facie uenerabilis, amictus panno albo, dicens: Deum iam ſtatuiſſe o-
mnem peſtem Patauio amouere: idq́; impetratū iam eſſe à Sanctis uiris, quorū cor
pora intra altare D. Mariæ Virginis, & S. Proſdocimi, in templo D. Iuſtinæ delite-
ſcebant: quæ olim ibi tempore Atylani excidij defoſſa fuerant Hac uiſione perterri
tus Epiſcopus, diu hæſitans quid facto opus eſſet, tandem indicto ieiunio, cōſtan-
ti fide ad orationem reuerſus, inſtantius rogare cœpit, ut quicquid id eſſet uiſionis,
certius appareret. Secundò igitur ſuper eadem re admonitus, nihil iam amplius hæ
ſitans, habito clericorum conuentu, & congregato populo, pręmonſtratum locum
adijt, primusq́; ante alios accepto raſtro fodere cœpit, cæteris illico opus huiuſmo
di ſubeuntibus: mox autem terra ſic agitata, miram quandam odoris ſuauitatē ſpi-
rare cœpit, ſubinde ſplendor exoritur, quo ſplendore ſingulos aſtantium admira-
bilis ſtupor inuadit, atque interim lachrymæ lachrymis, & preces precibus, & cla-
mor clamoribus commiſcentur. Atqui tandem arca marmorea ferreis laminis cir-
cumcincta effodit̃: quæ adhuc ſupereſt: & tabula lapidea his literis inſculpta: MA-
XIMVS EPISCOPVS Patauinus II. Iulian. Patricius uir nobilis, qui ſanctos hos
innocentes Hieroſolymis huc apportauit: & Fœlicitas Deo conſecrata. Contigit
autem ad completionem tantæ rei eodem fermè tempore, Leonem nonum Pont.
Max. natione Germanum in Pannoniam ad pacandos & firmandos in fide Vnga-
ros proficiſci, qui cùm Patauio Dei nutu pertranſiret, humaniter ab Epiſcopo &
clero exceptus, ac honoratus, prout pontificia dignitas exigere uidebatur, ad æ-
dem ſacram Diuæ Iuſtinæ deducitur, ut & ipſe recentia miraculi tanti ueſtigia
proprijs oculis cerneret. Qui ſingula intuitus, & intimo corde rem complexus,
eodem loco ſacroſanctum Chriſti ſacrificium celebrauit, ciuitatémque ab ana-

thematis uinculo publicè omnibus benedicēs, abſoluit: ſanciuitq́ ut deinceps, tam Maximus Epiſcopus, quàm cæteri ibidem inuenti pro ſanctis colerētur: atq; ut præcipui, & tutellares D. Patauinæ ciuitatis haberentur. Quod & à populo firmatum eſt, & uſq; in præſens tempus ab Eccleſia Patauina ſeruatum. Suſcepit autem Maximus Epiſcopatum anno à natali Dominico C. X L I. Vixit in Epiſcopatu annos ſecundum aliquos X X V. & inde migrauit ad ſuperos.

De S. Daniele martyre.

DANIEL martyr B. Proſdocimi Epiſc. Leuita, Patauij, licet Hebræa natus familia: cum conſtantiſſimè Chriſtianam fidem populum palàm, publicecq; doceret, ab urbis præfecto comprehenſus, inter lapideam & ligneam tabulas clauis ferreis cōfoſſus, hoc genere martyrij, inter cœleſtes reliquos meruit habere triumphum. Anno ſalutis C. L X V I I I. Huius aūt corpus aliquandiu fuit hominibus ignotum. Sed cum Videnchus Epiſcopus Patauinus pijs orationibus inſtaret, ut omnipotens Deus gregem ſuum, & uniuerſum populū Patauinum in uera Chriſti fide, & Catholica religione conſtantius roboraret: quod intereuenientibus ſanctorum precibus, facilè conſequi poſſe ſperabat: accidit anno ſalutis M. L X I I I. ut cæco cuidam in Hethruria per quietem iuuenis quidam leuitico habitu indutus appareret, uiſum ſibi pro mercede promittens, ſi Patauium pergat, & in baſilica D. Iuſtinæ corpus B. Danielis martyris inueſtiget, humi, haud procul ab Ara D. Proſdocimi conditum. Is ergo tanta mercede allectus, & de pollicitis nihil diffidens, Patauium ſtatim contendit, & monaſterium D. Iuſtinæ ingreditur, remq́ omnem monachis exponit: rogatq́ ut per eos ſibi liceat ea nocte in templo in orationibus pernoctare. Annuentibus illis, noctu inter orandū per uiſum oſtenſus eſt ei locus, ubi quæſitus theſaurus defoſſus latebat. Quare mox ubi illuxit, Epiſcopus acceſſitur, & populus conuocatur, cæcus locum aſſignat, & foſſoribus præeſt. Quid multis? humo nondum penitus effoſſa, paruo labore repertum, ac cognitum eſt, quod homines diu ante latuerat. Ibi namq; martyris corpus cōſtrictum inter duas tabulas, ligneam & marmoream ſuauiſſimè, & ultra quàm cogitari poſſit, mirificè redolēs inuenitur. Quo facto extemplo cæco uiſus redditur: & omniū ordinū homines, qui tunc fortè aderant, miro ſtupore replenē, laudātes, & benedicētes deum. Interim uero tantę, & tam nouę rei fama per totam ciuitatē diffuſa undiq; confluit, & innumera miracula fiunt, & ita hinc precibus, hinc lachrymis, hinc gaudio, tota ciuitas agitatur. Locus autem ſubterraneus in hūc diem integer eſt: in quo uenerabile illud corpus tam diu latuerat. Epiſcopus aūt Bernardus poſtea cupiens his ſanctis reliquijs exornare ędē ſuam cathedralē: egit cum monachis, ut corpus illud eò transferendum concederent, & ne ingratus cuiquam uideri poſſet, in pręmium tam precioſi muneris ampliſſima ruris Lignarij prope urbem prædia Abbatiæ remiſit, quæ pridem ei ex paterna (ut dicitur) hæreditate contigerant. Interim uerò nō minus mirabile dictu accidit. Cùm enim iam ſacratiſſimi corporis translatio fieret, non ſine denſa concurrentis undiq; populi multitudine, illico ubi intra mœnia primum receptum eſt, ſiſtunt ex onere ſupramodum preſſi, & defatigati portantes. Hinc nec uis ulla, nec artes quantumuis ingenioſiſſimæ reliquum itineris perficere ualent. Quocirca Epiſcopus cum uniuerſo populo tali facto perterritus nuncupatis ſuppliciter uotis de cōſtruēdo ibidē templo, ſub titulo S. Danielis, ſtatim progreſſus antea neſcio quomodo inhibitus, facilis datur: nec ullū amplius obſtitit impedimentum, quo minus in templum cathedrale corpus illud tanto miraculo repertum deportaretur, ubi ad hoc uſq; tempus feliciter quieſcit. Celebratur autem huius inuentio tertio nonas Ianuarij: Translatio uerò facta ad nouam Capellam M. C C. X C V. fit tertia dominica Maij. Iacet nunc in arca marmorea, ubi informib. notis inſculptum eſt hoc Epitaphium.

HIC REQVIESCIT MARTYR DANIEL LEVITA.

De B. Iuliano Patricio Patauino.

DE B. Iuliano Patricio, quòd & genere, & religione nobilis fuerit, ſatis ſuperq; per ea quæ ſuperius ſcripta ſunt fuiſſe dignoſcitur. Is enim ſtudio pietatis Hieroſolyma profectus trium innocentiū ſanctiſſimas reliquias huc tranſtulit: nulli nec labori, nec impenſæ parcens, ut patriam ſuā theſauro tanto, tamq; precioſo ditaret. Vixit iſte Florente adhuc Patauina Rep. diu ante urbis excidium. Ne mireris quæſo lector ſtudioſiſſime, quòd hunc inter ſanctos connumerem, cùm eodem in loco, cum ſanctis alijs inuentus, à Summo Pont. unà cum reliquis inter Diuos relatus fuerit.

De S. Syro Patauino Epiſcopo IX.

POST aliquot annos ſucceſſit in Epiſcopatu B. Syrus Patauinus, Epiſcopus nonus: qui prædeceſſorū ſuorum mores imitatus, cum oues ſibi cōmiſſas uerbo, exēploq; abundè pauiſſet, & multa perpeſſus amore Chriſti incōmoda ſtetiſſet inuictus, nec minus etiam, quàm quiſquā antea miraculorū ſplendore enituiſſet: meritò & ipſe moriens inter Diuos relatus eſt: & templum illi in agro Patauino dicatū: à quo Pagus adiacens, de eius nomine hodie ab omnibus S. Syri Villa appellatur. Obijt autem anno ſalutis CC. II. Quo autem in loco corpus eius iaceat hactenus ignoratur.

De D. Leolino Epiſcopo Patauino XI.

IN eadem ſede ſucceſſit B. Leolinus Epiſcopus undecimus, obſcuro forſitan loco natus: tanta tamen, & tam illuſtri ſanctitate perfulſit, ut nō immeritò nunc à cunctis fidelib. honoretur. Extat ei ſacellū ſacrum iuxta pratum Vallis, ubi ſepultus eſt, in arca lapidea: & nūc uulgò Violinus appellatur. Vixit in Epiſcopatu an. XII. quem ſuſceperat an. Domini CC. XXXII

De S. Hylario Epiſcopo Patauino.

AD procurandam populi Patauini ſalutē Hilarius à Domino electus Epiſcopus fuit: qui & ſignis, & miraculis ſupramodū claruit, & ob id in numerū diuorū relatus. Is quidē natione Ro. fuerat, ſed factus Epiſcopus, tanquam Patauij regeneratus, uiſus eſt mihi ad decus ciuitatis: ut hic, ſicut inter Epiſcopos, ita & inter Patauinos ciues, ſit meritò recenſendus, & eò magis quod in huius honorem dicatum fuit ei celeberrimum templum iuxta æſtuaria Adriatici Maris, olim Baduaſiorum Principū Reip. Venetę ſepulchris inſignitum, à quo poſtea uſq; hodie Vicus de huius Sancti nomine S. Hylarius nominat̃. Annumerat̃ is inter Epiſcopos Patauinos XVII. Defunctus eſt an. Domini CCC. XLVI.

De B. Sauino Fontana Epiſcopo.

IN hac Beatorum Claſſe meritò connumerandus eſt B. Sauinus Fontana à Monte Silice uirtutibus & genere nobilis: qui quamuis magnis diuitijs præſtaret, tamen ob Chriſti amorem, fluxa & uana cuncta æſtimans, ſpretis omnibus huius mūdi delicijs, Chriſti crucem complexus eſt: & Epiſcopus creatus, in tanta animi conſtantia, & carnis depreſſione, & uitæ ſanctitate perſeuerauit, ut martyrio, & multis miraculis claruerit: & ubi è mūdo migrauerit, ab oppidanis, & ab alijs omnibus, in maxima ueneratione ſemper habitus. Huius corpus in Monte Silice in Baſilica D. Pauli, in Arca marmorea collocatum eſt: & eius Natalicia ibidem celebrantur. Quibus autem temporibus, & quale martyrium ſuſtinuerit, & cuius ciuitatis Epiſcopus fuerit hactenus nullibi legimus. Cuſtodia autem clauium, quibus hæ ſanctæ reliquiæ clauduntur gentilicio iure debetur, Cumanæ genti, olim de Fontana nuncupatæ, antiquiſſimæ huius oppidi familiæ.

De B. Seueriano Daulo Epiſcopo XXI.

CVM Venetiarum urbis gloria toto orbe terrarum, lōgè lateq; preſulgeat, nō eſt fraudādus honore tā auſpicatiſſimi cœpti auctor Seuerianus Daulus Ciuis, & Epiſcopus Patauinus: qui primū in ea urbe Deo Opt. Max. tēplū conſecrauit, nomine S. Iacobi Apoſt. in Riualto quod hodie quoq; ſummo in honore ab omnib. habetur. Ibi enim tunc de more pijs precibus deū exorauit, ut quicquid populus in templo fideliter petierit, impetraret. Quod ex eo manifeſtè apparet, quando hæc urbs, ædificatione ferè nouiſſima, dignitate tamen honoreq; & gloria tantū præſtat, ut nō inter primas Italiæ tantū: ſed & inter totius orbis ciuitates ab omnibus ſine ulla controuerſia numeretur: ut iam de ea nunc meritò idem dici poſſit: quod olim de Roma Maro dixerat,

Verum hæc ante alias tantum caput extulit urbes,
Quantum lenta ſolent inter Viburna cupreſsi.

Atqui III an. ex quo Riualtum ædificari cœptum eſt, cum Patauini (ut refert Io. Baptiſta Egnatius in principio ferè de exemplis illuſtriū Venetorū) caſas quaſdam ſtruxiſſent: nec templum alicui numini dicaſſent, quod neq; de loco, neq; de ſumptus ratione conuenirent: Dei prouidētia factū eſt, ut repente ignis, ex architecti domo noctu erumpens, cōtinuato incendio, quatuor & uiginti domos abſumpſerit. Verùm cum uis flammæ nulla humana ope, remediòue extingui poſſet, Patauini ad preces conuerſi D. Iacobo templū uouent, ſi à tanta ignis immanitate, ac ſæuitia liberentur. Annuerunt pijs uotis ſuperi, & ſtatim D. Iacobo templum ædificatum eſt, quod adhuc ſummę, ac uenerandę uetuſtatis extat, à Seueriano (ut iam diximus) Epiſcopo feliciſſime cōſecratum. Fundamenta huiuſce templi D. Iacobo apoſtolo. ex uoto erecti iacta fuere Chriſtianæ ſalutis an. CCCC. XXI. die XXV. Martij Zoſimo Rom. Pont. Honorio imperante dedicatio celebrata ſequenti an. eodē die per quatuor Epiſcopos, Seuerianū Patauinum, Illarium Altinatem, Iocundum Taruiſinū, & Podium Opiterginū. Cura uerò felicis ſacerdotis primum delegata, ac uetuſtate iam fere aboleta comperta ſunt induſtria natalis regia Canonici Cenetenſis qui electus plebanus M. D. III. templo in ſplendidiorem formam inſtaurato, ut ędificationis, coſecrationis, inſtaurationis, & electionis monumentum poſteritati relinquere, ac hoc marmore notanda curauit. Seuerianus ergo moribus, doctrina, & uitę ſanctitate excellēs, ita inter ciues ſuos ea tēpeſtate refulſit, ut unus ex omnib. fuerit, cuius cōſilio omnis ferè ciuitas regeret. Aſſumptus aūt fuit ad Epiſcopatū an. ſalutis humanæ CCC. XXI, & fuit uigeſimus primus in ordine, & uixit Epiſcopus an. octo, & in pace factus eſt locus eius.

De B. Ioanne Patauino Epiſcopo XXIII.

NON minoris ſanctitatis, ſed maioris infelicitatis à nobis, nunc referendus eſt Io. Epiſcopus: qui cernens Patauinā ciuitatem, ex quo tempore in Arrianam perfidiā prolapſa fuerat, bis dirutā, ac incenſam fuiſſe, ſupramodū doluit: quaſi iam deſperatis rebus omnib. quod tot cladibus, totq; ęrūnis affecta, nihilò efficeret melior: ſtatuit in Metamaucū oppidum quot quondā Portus Medoacus dicebatur, deſerta Patauij cura confugere: ibiq; & ſummi Pont. permiſſu feliciorem ſibi ſedem parare. Condidit hic ergo cathedrale templū, quod ibidem multo tempore perſeuerauit: donec ſcilicet ædificia cuncta aſſiduis tempeſtatibus maris labefactata, fatiſcentib. iam fundamentis arenæ impoſitis, multaq; ui uētorum impulſa, & fluctuū æſtib. decuſſa, corruere: & à mari abſorpta fuerunt. Quāobrem inde ad foſſam Clodiam poſtmodum ſedes epiſcopalis translata eſt, quę uſque in hanc diem ibidē feliciter perſeuerat. Is fuit uigeſimus tertius Epiſcopus anno Domini CCCC. LVIII.

De Nicolao Patauino Epiſcopo.

VIXIT Nicolaus Patauinus in Epiſcopatu an. XII. Obijt aūt an. Domi D. XVIIII. Quid autem is per hæc tempora fecerit, & quomodo uixerit, nulli annales nobis quicquam ſufficienter inſinuant.

De Beato Petro Liminiano Epiſcopo Patauino XXX.

PETRVS quoq; Liminianus Patauinus ad epiſcopatum uirtutum ſuarum gratia electus fuit, uir nobilis, & fidelis, & Dei amicus, qui à Lōgobardis grauiſſima mala perpeſſus eſt: tamen patienter cuncta ferens liberatus à malis omnibus migrauit ad Dominum Anno ſalutis D.LXXVIII.

De Tricidio Fontana Epiſcopo Pat.

NON multo poſt anno Domini D.C.XIX. trigeſimus tertius Epiſc. Patauij creatus eſt Tricidius Fontana Patauinus uir ſapiens, & nobili genere natus: de quo, ut de cęteris inſignibus uiris, qui per ea tempora floruere, nihil niſi id tantummodo nomen comperi, & eius ſepulchrum: quod eſt in Cathedrali Eccleſia loco ſubterraneo dicto Sub confeſſione: ubi adhuc extat hoc epitaphium:

HIC REQ. IN PACE TRICIDIVS EPISC. HVIVS
SANCTAE PAT. ECL. SEDIS, QVI SEDIT
ANNIS XXVI. M. VIII. ET FVERVNT
OMNES DIES VITAE EIVS QVIBVS
VIXIT ANNIS LVI. M. IIII. OMNES
ROGO ORATE PRO REQVIESCENTE

De Beato Vitale Epiſcopo XXXV.

MAGNVM ſane præbuit uerę religionis exemplar Vitalis Epiſcopus Patauinus, qui obſcuro quidem genere natus, ſed clarus propria uirtute ad apicem epiſcopalis dignitatis meruit ſublimari. Is in ſacratiſſima D. Iuſtinæ æde: quæ tūc epiſcopatus iuris erat, ſepultus eſt an. Domini D.C.IX.

De B. Petro Picaurio Epiſcopo LVIII.

INterſerendus eſt hoc loco Petrus Picaurius, Epiſcopus Patauinus, uir nobilis, & in fidei catholicæ negotio præſtantiſſimus defenſor: qui quū impia illa Arrianorum hæreſis, aduerſus Romanam Eccleſiam fere per uniuerſam Italiam: & præſertim in hac Tranſpadana regione acrius debaccharetur: pro tuenda Chriſti Eccleſia: multas & enormes paſſus eſt ab impijs hereticis perſecutiones: quæ omnia, ut uir mitis, & mundi contemptor, per bienniū patienter ſuſtinuit. Atqui tandem biennali afflictione (tantiſper enim uixit Epiſcopus) uitam ſibi peperit æternā. Obijt an. incarnationis dominicæ D.CCCC.XXII. Poſt eius obitum per ann. XXX. uacauit ſedes epiſcopalis: & Patauina Ciuitas nullum gregi ſuo Paſtorem per ea tempora certum habuit.

De Gauslino Tranſalgardo ſiue Capiliſtio Epiſcopo LXII.

POST annos quinquaginta duos, ex quo Epiſcopalis ſedes ual de uexata fuerat, deſinente tandem aliquantò perſecutione infidelium Barbarorū, ſucceſſit in Epiſcopatu Gauslinus Tranſalgardus uir nobilis, magnæq; pietatis ac religionis, & ſapientiæ ſingularis: qui ſummo ſtudio, tum opibus, tum conſilijs patriæ ſuæ adhuc iacenti, ubiq; præſtò fuit: procurauitq; ut populus, & clerus ſibi commiſſus ab imminenti infidelitatis peſte ad priſtinam fidei puritatem reſurgeret: & ſanæ doctrinæ uerbo, & propriæ ſanctitatis exemplo in melius uerteretur. Is inter reliqua ſuæ pietatis opera, quæ quamplurima ſunt, Templum D. Iuſtinæ, tunc pręcipuū Epiſcopi locum à Longobardis incenſum, & fundi tus euerſum, inſtaurauit, auxitq;, & locupletauit. Tandem ab initio ſui pontificatus anno XII. & à partu uirgineo C.M.LXXVIII. moritur, & cum magno omnium mœrore, & funeris pompa in eodem Diuæ Iuſtinæ templo ſepelitur.

De Beato Bernardo Maltrauerſo Epiſcopo LXV.

NON minoris animi fuit Bernardus Maltrauerſus Patauinus Epiſcopus, nobili quidem loco natus, ſed longe nobiliori animi cōſtantia pręditus: qui cùm Eccleſiæ Patauinæ præeſſet, quæ ob ſuas obſtinatas hæreſes ad huc diro anathematis uinculo tenebatur (ut paulo ante dicebam) nō ad

deſpera-

deſperationis profugium, ſed ſpe plenus ad pietatis opera, & ad orationis remediũ, animum contulit, die noctuq; in paſcendo grege ſibi commiſſo, corpore æquè ac ſpiritu uehementer intentus. Quare gratiam abſolutionis primum à Deo; Opt. Max. deinde à Summo Pon. diuinitùs impetrauit. Huic enim, ut alibi diximus, cùm de S. Maximo diceremus, nocturno tempore inter quietem apparuit B. Maximus eius prædeceſſor dicens à ſe primum, & ab alijs ſanctis à Domino eſſe tandem Patauinis horrendi ſui flagitij ueniam impetratam. Ex hoc ergo diuino reſponſo Dei Opt. Max. & ſummi Pon. Rom. interuentu ciuitas à tam diro anathemate liberata eſt, & populus ob manifeſta miracula abnegata prorſus hæreſi ad fidem rectam reuerſus, ultrò Romanæ Eccleſiæ ſeſe ſubmiſit. Huius igitur tempore conſtantiſſime ciuitas Patauina in ſacroſancta Chriſti fide confirmata eſt. Vixit epiſcopus annis VI excessit è uita an. Domini M. L IX. Huius reliquiæ humi iacent in medio ſacræ ędis noſtrę cathedralis, ſub lapide imagine Epiſcopali inſculpto cum epitaphio frequenti cõtictu pedum ita penitus deleto, atq; abſumpto, ut legi omnino nequeat.

De Sancto Bellino Epiſcopo & martyre L X X I.

NON uideor mihi ab re facere, nec à propoſito recedere ſi D. Bellinũ martyrem huius ciuitatis epiſcopũ, quamuis Germanũ, breuib. uerbis attingam. Is ſiquidem magis quàm prędeceſſores ſui epiſcopalẽ hanc ſedem cohoneſtauit, & auxit. Nã cum fideliter c ues ſibi diuinitùs comiſſas, fideliter ac ſumma ſedulitate paſceret, & à lupis cuſtodiret paſtor ipſe in lupos incidit, & crudeliter deuoratus eſt. Qui quidẽ propter ſanctiſſimos uitæ ſuæ mores, & miracula, quæ per eum poſt eius mortem Dominus mirabiliter operatus eſt, in numero diuorũ à Sum. Pont. relatus, meritò, in hunc uſq; diem à cunctis ueneratur, & colit̃. De huius aũt martyrio dicemus, ubi de Thoma Capinigro eius interfectore dicendi opportunè locus occurret. Paſſus eſt aũt an. Domini M. C. XLIX. ſanctificatus ab Eccleſia Catholica in terris. M. C. L.

De Beato Creſcentio Campi S. Petro presbytero.

HIC mihi deinceps iuxta diuerſorũ temporum ordinem de B. Creſcentio uiro ſanctiſſimo dicendũ uidet̃, qui quũ ortus eſſet ex nobili familia Comitũ Campi S. Petri, nihil de mundi honorib. nihil de ſanguinis nobilitate ſollicitus, ad ueram Chriſtianę fidei religionẽ animũ applicuit ſuũ: & in Dei honorem ad ſacerdotalem ordinẽ promotus eſt: nõ ſicut noſtrę tempeſtatis permulti ſolent, ob inanem quandã, ac breui periturã gloriam: ſed, ut ad ſeruiẽdum domino gratior redderet̃. Is ſiquidẽ ex proprijs redditibus, partim Chriſto, partim ſibi pro tenui uictu, & uſũ amictu reſeruatis, de reliquo extrui iuſſit in ędib. ſuis monaſterium S. Ceciliæ, uelatis Virginib. deputandũ. Quod poſtmodum ob nimiã arcis uicinitatem dirutũ fuit, & ad monaſteriũ S. Agathæ, à Principib. Carrarienſibus ſubinde translatũ. An. Domini M. CCC. LXXIIII. Ædificauitq; ſacrã ædem S. Lucæ, ubi nunc conditus iacet, is ſanè fuit uir eximia uitæ ſanctitate inſignis: qui tum in uita, tum etiam poſt mortẽ aliquandiu miraculis claruit. Nunc uerò uel prę ſidentium ibidem ſacerdotũ negligentia, uel quòd hominum refriguit charitas, paucis notus eſt: & à paucis debito honore ſalutatus. Ædificauit autem utraſq; ędes ſacras anno Domini M. X C. nec multo poſtea pro recipienda ſui laboris mercede fœlix migrauit ad ſuperos.

De B. Iordano Forzzateo Abbate.

NVLLO iure poterat indictus hoc loco præteriri Beatus Iordanus, Forzzateus, uir magnæ pietatis, nec minoris excellentiæ, Prior Sancti Benedicti Nouelli nuncupatus. Huius etenim ſapientia, & cõſilijs tota ferè Reſpub. Patauina ea tempeſtate regebatur: utpote ad quem (ſi quãdo de rebus magnis conſultandũ fuerat) tota ciuitas tanquam

ad

ad Romanum illum ſenem Catonem, confluere ſolebat. Quocirca licet, & ueræ pie tati, & ſanctæ religioni omni ex parte addictus eſſet: tamen propter auctoritatem, & ſingularem ſuam ſapientiam, qua plurimum ualebat, inter Senatores in Repub. principem locũ, & primos honores ſemper obtinuit. Is enim ſibi in illis periculoſis ſeditionibus in uertice montis Meruli caſtrum munitiſſimum ſibi ædificauit: cuius etſi parua, tamen adhuc aliqua extant ueſtigia: quod nunc ad Calciarũ familiam de uenit. Erexit inſuper duas ædes ſacras Diuo Benedicto, alteram uirginum: alteram monachorũ: quibus ipſemet Abbas præfuit. Is etiam in nimia diſſenſione Reip. & maximo totius ciuitatis tumultu, perſuaſit populo Patauino, ut ſexdecim uiri crea rentur ex omni nobilitate conſtituendæ Reipub. cauſa: qui publicis rebus optime conſulerent: & prudentiſſime præcauerent: ſi quæ forte inſidiæ à quoquam tam intra mœnia, quam extra in agro pararentur. Veruntamen haud multò poſt per hos ipſos ſic præfectos pecunia corruptos, uel deceptos potius, urbs ipſa ſub nomine Friderici ſecundi Imperatoris, Acciolino immaniſſimo Tyranno prodita eſt. Qui mox ex Vicario Imperatoris factus ciuitatis Tyrannus, miſit Bonacurſium Forziateum, qui Iordanum ad ſe accerſeret. Iordanus aũt quamuis ſciret Tyrannum ſupramodũ ſibi infenſum eſſe, & ſuſpicaretur quod eſſet futurũ: tamen cũ iam eſſet confectæ ætatis, noluit turpi fuga uitæ cõſulere: ſed diſpoſitis rebus ſuis domeſticis, intrepidus adiuit Acciolinum: at illico à Saracenis qui tunc ſub Acciolino militabant, captiuus in caſtellũ Taruiſinũ ſancti Zenonis perducitur: & ibi arctiſſimo carcere tã diu occluditur: quouſq; ab Imperatore eo carcere liberatus, Bertholdo Aquilegienſi Patriarchę, in monachorũ cænobio cuſtodiendus datur: ubi admirabili patientia, ieiunijs, & orationibus uacans, multo tempore degit: ſed tandem inde clàm abiens, incognitus Venetias adiuit, ubi piè ac ſanctè diem clauſit extremum. Qui poſtea liberata patria, & occiſo Tyranno Patauiũ translatus eſt: & uulgò cunctis probatus, nunc inter diuos connumeratur. Huius ſepulchrum extat in Baſilica ſancti Benedicti, ubi integro ferè adhuc corpore iacet, ab omnibus ſanctitatis titulo decoratus. Inſcriptum autem eius ſepulchro ineſt hoc epitaphium.

Tu Iordanus eras generoſa ex ſtirpe creatus
For zatea meritis, quem noſtra tulere beatum
Secula: feciſti hæc duo templa ſacri Benedicti,
Rexiſtiq; Abbas, tuaq; iſtic oſſa coluntur.

Obijt anno M. CC. XXVIII. VII. idus Auguſti. Qui dies Patauij in æde ſancti Benedicti à monialibus ſolenniter ſingulis annis, & ſumma cũ ueneratione, in beati huius uiri memoriam, celebratur,

De Beato Stephano Abbate.

INTER beatos quoq; annumerandum eſſe arbitror Stephanum Abbatem. D. Iuſtinæ: qui ſe ſuo (ut aiunt) pede metiens, dum ſuæmet prudentiæ diffidit, ueritus pro animi imbecillitate quicquam cõmittere, quod uel animi ſaluti, uel Abbatię commodis aliquãdo officeret: ſponte Abbatia ceſſit, & contulit ſe in ſublimen montẽ Veneris, ſeu Vendæ: ubi in magna ſanctitate reliquũ uitæ tẽpus in ſolitudine eremitica tam diu egit, donec ex hoc corporis ergaſtulo animã exhalauit: anhelans ad diu exoptatã, perennemq;, & meliorem patriam peruenire: uerbũ illud in ore frequenter habens. Inquiètum eſt cor meũ, domine donec ueniat, et requieſcat in te. Obijt anno ſalutis humanę Milleſimo ducenteſimo quinto. Sepultus eſt ibidẽ in monte Veneris, in æde ſancti Ioannis baptiſtę.

De beato Arnoldo Cathaneo Abbate.

SEQVITVR & uitæ diſciplina, & calamitatum anguſtia, Iordano par, Beatus Arnoldus, & ipſe Abbas D. Iuſtinæ, uir (ut aiunt) omnium horarũ, & tam in priuatis quàm in publicis rebus, æquè ſtrenuus: qui licet ex no-

bili familia Cathanea & regia ſtirpe Comitum Liminæ clatus eſſet: multo magis tamen uirtute animi, & uitæ ſanctitate quàm natalium generoſitate perfulſit. Is cum tam nobilis, & charus omnibus haberetur, impetrauit à Rep. Patauina pro monachorum utilitate foſſam iuxta Monaſteriũ, cui præerat, effodi: & in ea moletrina fieri, admirabili artificio concinnata. Poſtmodum aũt, oppreſſa Rep. fugiens Acciolini Tyrãnidem, primò Atheſte profectus eſt, deinde Rauẽnam ueritus, ne ſibi accideret, quod & Iordano, & compluribus alijs uiris religioſis: & illic clãculò à notis omnibus ſeſe ſubtrahẽs latuit uſq; ad Friderici Imperatoris aduentũ: quem apud Montem Silicem ſupplex adijt: et eius Curiã per duos mẽſes ſecutus eſt. Tandem intercedente duce Saxoniæ, & Abbatiæ, & honori priſtino reſtituitur. Verùm cũ inſatiabilis, & impia Tyranni auaritia pati non poſſet tantorũ reddituum iacturam: ubi primum Imperator abſceſſit. An. M. CC. XLVI. Arnoldus captiuus in carcerem trahitur, & Aſili quod eſt oppidum Taruiſinum, acerbè in uinculis affligitur: ubi patienter ſuſtinens uincula, & carcerem per octo annos, tandem migrauit liberatus ad Dominum. An. Salutis M. CC. LIIII. ætatis uerò ſuæ LXX. & ad eam uſque ætatem (quod paucis admodum contigit) in uirginitate perdurans, & in omni uirtutum genere claruit. Merito ergo hunc beatum appellamus, & Martyrum numero iure commiſcemus. Sepultus eſt in Baſilica D. Iuſtinę: ut ubi uiuens non inuenit requiẽ, ſaltem mortuus requieſceret. In eadem autem arca repoſitus fuit, in qua eiuſdem generis, & eiuſdem monaſterij duo alij Abbates, Iacobus, & Odoricus iacebant: ubi legitur hoc epitaphium.

Inclyta gens Liminæ regalia ſtemmata quondam
Aedidit Abbates: quos tegit urna duos.
Chriſte precor Iacobum cœlo tua luſtret aperto
Lux: & Odoricus ſit ſuper aſtra ſimul.

De Iacobo Pedeligno Abbate.

CESSANTE autem poſtmodum Tyrannide Acciolini, ſuffectus eſt in locum defuncti Abbatis primus Iacobus Pedelignus Patauinus probatiſſimæ, atq; innocentiſſimæ uitæ: qui Abbatiã diligentiſſimè gubernans, & cultum religionis, et Abbatię facultates adauxit: obijtq; tandem ſanctiſſimè, & ibidem ſepelitur.

De Beato Luca Belludo.

OCCVRRIT mihi modo non impari uitæ ſanctitate: ſed ex alia monachorũ familia Franciſcina ſcilicet, B. Lucas Patauinus, ex Belluda progenie nobiliſſima, Arci Placiolæ olim munitiſſimæ dominans, quæ prius Nicolai Dentis fuiſſe perhibetur: ab Alexandro Belludo empta, & ad eius poſtea hæredes unà cum ſubiacentibus prædijs tranſmiſſa. Is aũt Lucas diſcipulus fuit D. Antonij confeſſoris: uir ſanè doctiſſimus, & inter concionatores Chriſti præcipuus: parumq; tum doctrina, tum moribus ducis, & magiſtri ſui certè diſſimilis. Vixit in paupertate, & admirabili quodam mundi contemptu, uſq; ad ſupremum uitæ diem perſeuerans. Adijt is aliquando Anſidiſium Acciolini Tyranni Vicariũ, ipſum reprehendens, quòd multa iniuſtè, & impiè contra eccleſiæ libertatem, tum alijs permitteret, tum & ipſemet faceret. Quamobrem grauiter accuſatus apud Acciolinum, ea occaſione ipſe, & tota eius familia proſcripta eſt: & uniuerſa eius bona publicata. At Beatus Lucas interim à predicatione deſiſtere coactus, die noctúque orabat pro ſalute patriæ, quæ penitus ab immaniſſima Acciolini Tyrannide afflicta, ac penè extincta iacebat. Quare apparuit ei tandem in quiete Beatus Antonius. prædicẽs ei poſt paucos dies ſuis precibus Patauiũ ab immaniſſima Acciolini crudelitate liberandum: quod (ut prędictum fuerat) uerè cõtigit. Nam haud multo poſt, à legato Rom. Pont. auxiliantibus Venetis priſtinæ libertati ciuitas reſtituta

eſt:

eſt: & excuſſo grauiſſimo ſeruitutis iugo, pergrata, & diu expectata pace donata. Scripſit is ſermones Dominicales laudabili doctrina, & documentis ſpiritualibus refertos: quos extare dicitur. Claruit ſuo tempore innumeris miraculis, & ſepultus eſt in marmoreo ſepulchro, à parte ſeptentrionali, in æde ſpecioſiſſima. D. Antonij confeſſoris: in ſacello D. Andreæ dicato: ubi comitum familiæ ſepulchra uiſuntur: pariter eiuſdem apparationis, & uiri orantis imago ſcitè expreſſa conſpicitur.

De ſancto Iacobo Martyre Patauino.

IACOBVS Martyr eiuſdem ordinis fuit: ſed qua familia Patauij ortus ſit nemo uerè dixerit. Conſtat aũt eum de plebe fuiſſe, qui iunctis ſibi tribus alijs ſocijs, incredibili quodam Chriſti amore ſuccenſus, ſtatuit Saracenis uerbum Dei, & ueritatem euangelicam enunciare: quibus cũ per interpretem, qui ſibi adhærebat, ſuadere cœpiſſet, ut depoſito Mahumeti errore, & aliorum Idolorum impia ſuperſtitione, Chriſtianæ fidei ueritatem ſuſciperent: cúmque ſæpe admonitus ut à cœpta prædicatione deſiſteret, nullatenus parere iuſſis uoluit. Ignis enim quem in pectore geſtabat, nullis monitis, nullo metu, nullis minis, nulla ui extingui poterat. Quocirca in urbe Sarai: ſeu, ut alij dicunt, in Iſeo Medicæ regionis agro deprehenſus, illico (ut erat ueſtitus) in ardentes flammas rapitur: ubi combuſtis ueſtimentis, ipſe inuiolatus permanſit: retractusꝗ nudus à flammis, oleo linitur, quo facilius arderet: rurſum in ardentiſſimum ignem reijcitur. Dictu mirabile, neque flammæ uoracitas, neque ardoris immenſitas eius corpori aliqua ex parte nocere ualuit. Itaque poſtquam nulla flamma uri, aut ſuperari potuit, capite obtruncatus eſt: atque ita unà cum tribus ſocijs, et cum ipſo interprete feliciter ad uitam ueram à morte iſta migrauit: & breui ſpacio in ea regione decurſo, cæleſtem illam martyrij coronam à Deo in cælis adeptus eſt, & hic in terris ſancti martyrij nomine à Benedicto XI. Summo Pontifi. unà cum ſocijs iure meritoꝗ decoratus. Natalis autem dies huius celebratur in hebdomada ſancta Paſchę, feria IIII. Paſſus eſt autem anno ſalutis M.CC.XXI.

De Beato Antonio Manzone peregrino.

EODEM fermè ſęculo uixit & beatus Antonius cognomẽto Peregrinus: qui quum ab ineunte ætate mundi illecebras cœpiſſet abominari, & amplecti cæleſtia, ſæuiente interim ultra modum Acciolini Tyrannide, nõ ut plerique alij ui aliqua coactus, ſed ſponte profugus relicta patria, penè totum orbẽ peragrauit mendicus, ex alieno uictitans, qui domi prius mendicos alebat de ſuo. Adijt itaꝗ primũ Hieroſolymam, Compoſtellam, Romam, Laure tũ, & alia loca ferè omnia, quæ uel religio, uel alicuius Apoſtoli, aut præcipui cuiuſpiam ſancti reliquiæ decorabant. Atque ita quod reliquum ætatis ſibi ſupererat, fermè totum in itinere peregrinando conſumpſit: uictum quotidianum mendicando quæritans, non ſine immenſis corporis laboribus: atque interdum cum maxima animi moleſtia. Denique reuerſus in patriam ignotus aliquandiu in ſumma inopia, & calamitate duxit uitam, nunquam ante ultimum uitæ ſuæ diem à quoquam cognitus. Poſtremo laſſitudo, inedia, & frigus intollerabile, eum in ægritudinem grauiſſimam deduxerunt: qua aliquandiu languens interijt. Ex chirographo autem poſt mortem tandem cognitus eſt, & quis fuerit, & qua ratione à ſuis agnoſci noluerit. Erat enim ex Manzia nobili familia Patauina, ſub Parochia D. Petri natus. Obijt autem ſalutis anno M.CC.LXVII. III. KAL. Februarij. Claruit poſt mortem, multis, & magnis miraculis, licet ab Eccleſia Romana in ſanctorum catalogum non fuerit receptus. Habitus eſt tamen eo tempore Patauij in ſumma ueneratione, dicatũꝗ eidem ſacellum ſatis pulchrum, extra portam Porciliam: & municipali decreto ſtatutum, ut ſolenniter ſtato die in eius memoriam fieret ſolennis ſupplicatio, obſeratis in tota urbe tabernis, indictaꝗ omnibus in urbe, à quouis opere, ſeruili ceſſatione: non ſecus quàm ſi à ſummo Pontifice mandatum fuiſſet. Verùm

cùm indies magis, ac magis beatus uir miraculis clareſceret, Patauini à ſummo Pontifice popoſcerant per legatos, ut eius nomẽ in catalogo aſcriberetur ſanctorũ. Qui reſpondit ſufficere ſatis poſſe Patauinis habere unum Antonium ſanctificatum. Nec propterea tamen minus deinceps honori habitus eſt, quàm prius, neque deſtitum eſt quin honoratiſſimè eodem die Prætor, & alij ciues ſolenni pompa cum uexillis artificum, & cum uniuerſo populo cereis candelis religioſè procederent, ad ſalutandas ſacras reliquias: tam in templo Monialium ubi ipſe iacebat: quàm in proximo templo monachorum. Nunc autem cœnobio utroque diruto, Moniales intra urbem cum his ſanctis reliquijs ſe receperunt: monachi uerò ad alia ſui ordinis monaſteria Venetias transmigrarunt Anno Domini M. D. IX. De eo autem legitur ibi hoc epitaphium:

HIC IACET CORPVS BEATI ANTONII PEREGRINI PATAVINI: EX MANZIORVM FAMILIA NATI, QVI OMNIA LOCA SANCTA VISITAVIT: ET DEFVNCTVS EST M. CC. LXVII. KAL. FEBRVARII.

De Beato Compagno Abbate.

CVM eodem ibidem in templo contiguo monachorum, pro Beato ſalutabatur etiã corpus Beati Compagni, olim præfati cœnobij dum ſtaret primus Antiſtes: qui quod ſanctiſſimè uixerat, memoriam meruit ſempiternam. Oſtenditur autem per ſingulos annos corpus eius pœnitus incorruptum in templo S. Benedicti, ubi Moniales præfatæ nunc reſident quouſque alterum monaſterium, aut factũ, aut faciendum ſibi comparent. De eo aũt ibi legitur:

HIC IN HAC CAPSA IACENT OSSA, VEL CORPVS DOMINI COMPAGNI PRIMI PRIORIS. S. MARIAE DE PORCILIA: QVI OBIIT ANNO M. D. CC. LXIIII.

De Beato Damiano Comite.

NIHILO minori uitæ ſanctitate floruit in ſancta Dei Eccleſia Beatus Damianus Patauinus, ex nobiliſſima Comitum familia, ordinis Fratrum minorũ: qui inuidia improborũ quorundam hominum aliquãdo falſi criminis inſimulatus, ab ordinis magiſtro carceri teterrimo mãcipatur. Verùm ubi ueritas facti diuino Dei nutu patefacta in lucem prodijt: mox & integritas uitæ ſanctiſſimi hominis, ex eo magis, magisq; illuxit. Quare tandem è cuſtodia egredienti Monaſterij Præpoſitus ſtatim occurrit: qui tum primum ueri conſcius, & facti pœnitẽs, errori ſuo ab eo ueniam poſtulabat: quod per imprudentiam iniuſtè ei tantum intuliſſet opprobrium. At ille mira animi alacritate, utraque manu, anteriorem tunicæ partem expandens. Ecce, inquit, Pater capax gremiũ ad recipiẽdas eiuſmodi pro Chriſto calumnias, ſi quæ reſtant. Gratias tu quidem à me expectare debes, pro his afflictionibus, & tu ueniam errori tuo à me poſtulas? quando ex eis ſanè tibi non accuſator, ſed debitor magis factus ſum. Ex eo itaque tempore Beatus appellari ab omnibus cœpit: tanquam unus omnium paupertatis amantiſſimus: & unicum uerè humilitatis, & perfectæ patientiæ exemplar. Is ſicut uiuens, ita & moriens innumeris miraculis claruit. Obijt Cremonæ in magna opinione ſanctitatis,

&

& propterea ibi in arca Lapidea honorificentiſſimè conditus & pro beato Chriſti milite, ibidem à cunctis colitur: nullúmq; ferè nomen frequentius ibi in ore omnium eſt, quàm Beati Damiani. Huius ſancti uiri ad uiuũ delineata effigies intra ſpecioſiſſimũ templum D. Antonij cõfeſſoris, in ſecunda columna ſuperioribus annis conſpiciebatur, cæcorum, ac claudorum imaginibus, utpote miraculorum indicijs undiq; circuncincta. Nunc uerò Petri Bembi Cardinalis ſtatua erecta eſt, & imagines illæ omnes omnino deletę, altero forſan latere iterum reponendæ.

De Beato Marco Ieſuita.

NEQVAQVAM poſt hos aliqua ratione reticendus eſt hic à me Beatus Marcus Ieſuita: qui quãto humiliori loco natus eſt in terris, tãto ſublimiorem ſortitus creditur locum in cœlis. Multa enim, & illa quidem mira de eo referuntur in quodam opere De uita Beati Columbani Senẽſis primi, Ieſuitarũ familiæ auctoris. Hi quidem in unũ congregati ſub obedientiæ norma ſicut puri, & ſimplices Laici, tum mendicãdo, tum in exequijs defunctorũ funalia deferendo, tum aquas medicinales ſtillãdo, uictum ſibi ſatis ſufficientẽ parant. Ex his igitur Marcus, cuius hic fit mẽtio infimæ plebis homo, ſublimis aũt fidei cœnobita fuit: & is quidem ſine literis (ut pleriq; omnes tunc temporis, ex ea congregatione) in maxima cordis contritione, Deo ſeruiens, præ cæteris curam habebat domeſticam, & præſertim hortuli, & uineæ: quam Patauij latè poſſident. Attamẽ ad omnia ita paratus, ac promptus, ut nihil in eo à confratribus quicquã deſiderari poſſet amplius. Accidit aliquãdo fortè fortuna, ut prępoſitus quidã pręddicatorũ Diui Auguſtini, illic apud hos ad prandiũ inuitatus accũberet: qui amotis epulis, ſemotiſq; arbitris, dataq; loquendi uenia, cœpit de Dominicæ profeſſionis merito copiòſè admodum, atq; arroganter diſſerere, tacite exprobrans eis, quod profeſſionẽ trium uotorum, cum inter cœnobitas connumerarentur, publicè palamq; cum cæteris monachis ſolita non profiterentur forma. Ad id Ieſuitarum præpoſitus homo idiota ſanè ſed prudens, & dilectus Deo, argutè reſpondit: Vis, inquit, Pater quoniã in hos ſermones incidimus, utrum unus ex noſtris fratribus, ita ſimplici quodammodo Deo oblatus, an comes iſte tuus publicè tria uota profeſſus, ſuperiori ſuo obedientiã exhibeat promptiorem? Annuit rei ignarus ille quidem lubens. Tum Ieſuita ad hunc noſtrum Marcũ quamprimũ conuerſus, qui ibi fortè accumbentibus miniſtrabat, ait: Marce Frater hi ſodales noſtri frigent in uirtute ſanctę obediẽtię afferas huc eis citò è coquina nudis manibus ardentes prunas, ut confeſtim calefiant. At ille haud cũctabundus (ut erat ad obedientiam promptus) nihil fore credens quod fieri non poſſet, ſi ſub obedientiæ præcepto mandaretur, feſtinus nihil hæſitãs à coquina ad menſam ardentes prunas quãplurimas ambabus manibus iunctis abſq; ullo ſui detrimento aut læſione portauit: utriq; eas porrigens ad frigus tollendũ: quas iterũ iubente præpoſito cunctis admirãtibus ad locũ, unde detulerat, reportauit. Hinc præpoſitus ille Dominicinus ultrà modũ obſtupefactus comitẽ ſuũ intuetur, quaſi idẽ ei eſſet illico præcepturus. At ille cognita re nihil cũctandũ ratus, quãprimũ in hæc uerba prorupit: Pater reuerende apagerè ne me iubeas tentare Deũ: afferã ſi uoles ignẽ, pro ut ſoleo, teſtula, nõ manibus. At illi admirabundi ob tantũ miraculũ: hinc taciti intra ſe ſtupebant: hinc repentino comitis reſponſo delectati, ſe mutuo inſpicientes ſubriſerunt. Hoc quidẽ magnũ, & laudabile inſignis obedientæ exemplum fuit: ſed quod ſequitur, haud minoris patiẽtiæ documentũ. Patauij enim cũ circumiret forũ pro petenda eleemoſyna (ut moris eſt) et ſalicis uirgulta pro alligandis uitibus dari ſibi à uendentibus amore Dei poſtularet: quidã ruſticus irridẽs, accipe tibi, inquit, manipulũ ex faſce illo, oſtẽdẽs et faſcẽ alienũ pro ſuo. At ille cuius erat, arbitratus eum ſibi furtim ſublatũ, hominẽ inſequẽs tanquã furẽ, baculo quem fortè manibus tenebat, hominẽ innocẽtẽ percuſſit: qui nihil obmurmurans, proiectis in terram uirgultis tacitus, abibat gaudens quod pro Chriſti nomine, non ſolũ furti contumeliam, ſed etiam uerbera ſuſcepiſſet. Interim uerò ruſticus ille, qui inſontẽ percuſſerat, cũ uellet abiectas uirgulas humo tollere, ſenſit brachiũ cũ manu ita prorſus ſtupidũ factũ, ut nullatenus eo uti poſſet. Atqui tum demũ admiſſi criminis ad-

monitus, quod imprudēter quidē, ſed nequiter tamen cōmiſerat, feſtinus uirū Deo dilectum conſequitur: & humi prouolutus, ſupplex errori ſuo ueniam dari poſcit. Miſeratus eius Beatus Marcus orauit pro illo, ac ſtatim priſtinæ ualetudini reſtitutus eſt. Vir aūt Dei propere quāto occultius potuit inde trepidus ſeſe ſubtraxit: multò magis ſuæ innocentiæ gloriam, quàm falſo obiecti criminis, ignominiam reformidans. Migrauit is tandē ad Dominū multa ſenectute cōfectus in tanta opinione ſanctitatis, ut omnis uicinia, quæ ad exequias eius cōuenerat, & præſertim pueri, cadauer defuncti flexis genibus, ut fit in ſanctis reliquijs honorādis, uenerarētur: precantes, ſancta eius apud Deū interceſſione defendi. Monachi aūt cōgregationis D. Iuſtinæ qui nullius unquā hominis alterius funeri intereſſe ſolēt, huius ſancti hominis exequias celebrarunt. Is humi in templo nominis Ieſu, poſt minorē ianuam, quę meridiem ſpectat ſepultus eſt. Indignum ſanè uidetur hominē tam Deo gratum, & beatitudinis nomine non immeritò decoratum humi tanto tempore latere deſpectum, & non potius (ut par eſt) in ſublimi loco erigi, ut à cunctis ſpectari, & debitè honorari poſſit. Obijt hic Patauij circiter annum M. CCCC. XX.

De Beato Rorando manacho. S. Iuſtinæ.

RORANDVS D. Iuſtinæ monachus licet admodū paucis ex noſtris notus ſit, uir tamen fuit omni laude cumulatus, & optimi ingenij, uitæq; innocentiſſimę, & reformandæ religionis monaſticę ſtudioſiſſimus. Is unà cū Ludouico Barbo Veneto Abbate inſtaurationem cōgregationis Caſſinenſis in Cœnobio D. Iuſtinæ ex ordine S. Benedicti, toto terrarū orbe celeberrimo, Pataui tū primū fieri impēſè ſtuduit: quæ modo à paruis initijs ita creuit, ut iam totam Italiā, imò totā Europā peruagata, innumeras Abbatias, olim extraneis diu malè, & infeliciter cōmendatas, ſub unam eandemq; obſeruantiā feliciter contraxerit. Quin deniq; & Cœnobiū D. Benedicti in Monte Caſſino celeberrimū per tot annos prefectorum Tyrannide occupatū, modo hac ratione receptū eſt: & ad eiuſmodi priſtinæ obſeruantiæ formā hac noſtra ætate redactū. Opus ſanè pium memorabile, & non ſine maximo Dei miraculo cœptū, adminiſtratū, & auctū. Vſq; adeo (ut ſi mihi quod ſentio effari licet) nullus monachorum ordo per hæc tempora perſtat in antiquę obſeruātiæ robore fortior: nec quē maiores, & digniores uitæ, & facultatū progreſſus hactenus ſequuti ſint: quippe qui nūc quaſi Luna inter minores ſtellas noctu micat. Idq; totum Deo, Opt. Max. in primis, & huic Abbati Ludouico Barbo & ſapientibus Rorardi noſtri cōſilijs, pijsq; adhortationibus fertur acceptū. Atqui uerò hi uiri quātumuis magni, neuter ſanè quicquā profeciſſet, ad inſtituendam aliorū uitam, niſi ſuiſmet præ cęteris moribus, quæ facienda pręceperant, prius ipſi feliciter adimpleuiſſent: & aſſiduis precibus à Deo perpetuum regulæ præſcriptæ uigorē impetraſſent. Quocirca non ſine ratione nobis hunc Rorandū cū cæteris beatis intermiſcere hoc loco placuit. De his aūt ſi quis latius audire uelit, uulgatiſſimum librum legat, quem Elucidarium inſcribunt: ubi huius rei ſeries pertractatur. Hæc autem omnia facta ſunt, anno Domini M. CCCCIX.

De Beato Marco ſacerdote Sancti Michaelis.

SICVT in hac tā ſancta monachorū inſtauratione opera peropportunè nauata Rorandi monachi laudanda eſt, ita uaticiniū Marci ſacerdotis S. Michaelis, de hac ipſa re multo ante præuiſa uehementer admirandū. Legitur eñi apud eoſdē monachos, quod cū auctor illius reformationis Ludouicus Barbus monachus, ſummæ doctrinæ, ac ſanctitatis uir, ſancti Georgij in Alga, qui locus eſt in medijs æſtuarijs, Patauiū fortè ueniſſet, & in Diuæ Iuſtinę Monaſterio hoſpitaretur, ſalutatus ab hoc uenerabili uiro, dictis ultroq; citroq; plurimis uerbis de improbo regimine eiuſdē Abbatiæ, audiuit diuinū hunc hominē diuino certe afflatu plenū ſibi prædicentē, quod ipſemet infra modicū temporis ſpaciū Abbas huius monaſterij futurus erat, qui collapſa omnia reſtituet, & ſe auctore diffun-

detur

detur huiuſmodi monaſticæ religionis cenſura per uniuerſam Italiam, & ſubinde in Europam, & Africam, longè lateq; & ubiq; cunctis probata. Quæ ſane uerba tūc audientes non propheticæ dicta (ut erant) ſed cōmentitia, & futili ratione, per falſum quoddā auguriū efficta fuiſſe credebant, & præſertim ipſe Ludouicus quū paulo pòſt alteri monaſterio præfectus fuiſſet, & multo magis id falſum uiſum quod interim idem monaſterium uacans à ſede apoſtolica, monachis albis conceſſum fuerat. Nihilominus nunquam deſtitit uerax ſacerdos uaticinium ſuum iiſdem uerbis conſtanter aſſerere, & id futurum prædicere. Contigit autē Ludouicum ipſum tunc Abbatiam ſibi delatam interim repudiare, & monachos albos, qui ſubinde intrauerant, mox inde reijci, iubente Veneto ſenatu, ne eo ſcilicet contra morem Patriæ alterius coloris monachi inducerentur. Hinc Ludouicus in Abbatem omnium conſenſu eligitur, & Romano pontifice confirmatur, qui ſtatim iuxta beati ſacerdotis oraculum ad illam uſq; perfectionem monachos deduxit, quam nuper dicebamus. Et ne temere ſacerdoti noſtro id reuelatum fuiſſe credatur. Legitur hunc uirum fuiſſe caſtiſſimæ uitæ, & pietatis eximiæ: qui unà cum matre, & ſorore ſacram ædem Diuæ Iuſtinæ quotidie uiſitabat, & magna cum pietate, & diuino religionis cultu, quæ ibidem quieſcunt, ſanctas reliquias humiliter ſalutabat. Quamobrem & ipſe quoque inter beatos, & diuinos uates à nobis hic non immeritò collocatur. Sepultus eſt in cœmiterio Diuæ Iuſtinæ humi in atrio ueteri cum beato Rorando monacho, & Nicolao Abbate, ſub marmorea tabula, quæ extat adhuc epitaphio illius Abbatis inſculpta.

De Beato Iacobo Vngarello, & Auguſtino Vrbino Minoritis.

NON paruo, neque mediocri ornamento noſtræ ciuitati fuit, Iacobus Vngarellus ex ordine Fratrum minorum: qui ſua excellenti doctrina & admirabili erga ſuperos pietate, & accerrima contra hominum uitia inſectatione, & efficacibus ad omnem uirtutem adhortationibus: ita aliquando hominum corda perſtrinxit, ita diuino amore incēdit: ut ignis ille nulla ratione à diabolo extingui poſſet. Ex quo mirificum beatitudinis nomen, in agro præſertim Piceno, ante exitum uitæ primum, & deinceps poſt obitum quam feliciſſimè nactus eſt. Hic ſolerti diligentia, nec mediocri labore ſummæ Angelicæ libri contextum ita diligenter emendauit, ut ultra mille & quingenta uitia, cum ab iniuria temporis, tum à librariorū incuria illata correxerit. Addidit inſuper eidem doctiſſima ſcholia: quæ obſcuriſſima quæq; loca maximè illuſtrant. Cæterum cum ex huius fluctuantis uitæ naufragio ad cæleſtem portum repentino curſu ſe adduci uideret, priuſquam extremam huic operi manum imponeret, Auguſtinum Vrbinum eiuſdem patriæ, & profeſſionis uirum, qui cum ab ineunte ætate, ſumma ſibi amicitia interceſſerat, ad ſe uocari iuſſit, cui prouinciam hanc ſuſcipiendam legauit: ſupplex rogans ut reuiſendo, & ſupplendo rite emendatum opus per opportunè ad communem utilitatem in lucem ederet. At ille nauiter profectò, & in primis curauit, ut opus haberetur ab omnibus erroribus emendatum: & in ipſo operis ueſtibulo epiſtolam addidit non inconcinnam, neque inelegantē: quæ ſanè fundamenta collabentis fermè operis firmet, & muniat. Hic beatus Iacobus ſepultus eſt in ſublimi arca marmorea in Vrbe Foroliuij: ubi maxima reuerentia pro Diuo à cunctis honoratur & colitur.

De Franciſco Zaghio Presbytero.

HACTENVS de Sanctis & Beatis Patauinis, quos nobis aliena ſcribentiū relatio notos reddidit: at nūc ex certa ſcientia, quę ſcimus, quæ uidimus, quæ noſmetipſi obſeruauimus, referemus. Grauiſſimo etem animi mœrore me proximis his annis affecit, importunus, ac ſimul immaturus optimi uiri obitus Franciſci Zaghij cognomēto Platea, ſacerdotis inte-

tegerrimi: qui licet mihi eſſet ętate filius, et amore frater: tamen obſeruantia, et uene
ratione ueluti patrem ſemper colui. Huius aūt uiri mores, ac totius uitæ integritatē,
etſi ſciam hic Patauij latius patere, pro merito tamen amicitiæ & ordinis ſacerdota
lis honore, ſtatui hic præclari aliquid, piūmque attingere de eius uita, quò & nos,
& ſimul poſteri aliquem è recentioribus Chriſti miniſtris in ſeculo haberent, quem
ſibi quiſq; imitādum proponat. Etenim huius indoles in ipſis penè incunabulis, nō
mediocrem probitatem uiſa eſt polliceri. Nam is ubi primū adoleuit, pietatis amo-
re ſuccenſus, quemcunq; uirū audierat, diſciplina quapiā uitæ ſpiritualis excellere,
quàm primū reuerenter adibat: non prius ab eius conſuetudine diſcedēs, quàm eū
ſibi amiciſſimū, atq; coniunctiſſimum redderet. Neq;, ut plerinq; ſolent adulеſcentu-
li, coętaneorum cōſortia unquā ſectatus eſt: ſed ut cani potius ſenſus, & ſenilis pru-
dentiæ uiri, ſeria tantūmodo pertractabat, atq; ea potiſſimum, quæ ad rectè, pieq; ui
uēdi ſtudia pertinerēt. Atqui ubi per ętatē licuit ſacerdos factus, quotidie maxima
humilitate, et contritione cordis rem diuinam faciebat: ut qui intererāt tanta animi
alacritate afficerentur, ut Angelū, & non tantum hominē ſe audijſſe putarent: ſacer
dotiū aūt cui cura animarum impēderet, quęſtus cauſa nunquā petijt: quinimo nec
oblatum quidem (etſi tenui patrimonio fulciretur) præ humilitate diffidens, quaſi
indignus, accipere unquā uoluit: paruo cōtentus, & magnus Zelator paupertatis.
Amicorum conuiuijs rarò, ſed nunquā niſi pudore coactus interfuit: ipſe uerò quū
ſingulis annis, ſtatis diebus, iuſta, ac parentalia matri defunctæ celebraret: inuitatis
aliquod ex amicis, adhibebat menſę duodecim pauperes, è cæcis, claudis, & mendi
cis: quorū pedes lauabat: atq; menſę aſtans in omnibus quæ neceſſe fuerant, accum-
benti turbæ pauperū è re ſua exigua, quantum ſatis eſſet, hilariter miniſtrabat. Inſu-
per cum Patauij nouum collegiū mulierum è lupanari ad Chriſti pedes confugien-
tium, erigi cœpiſſet, tanta ſolicitudine, tantoq; ſtudio hoc opus cōplexus eſt, ut nun
quam quieuerit, donec à ditioribus, & oratorium, & monaſteriū apud ſanctam So-
phiam pijs ſuaſionibus ex priuata domo factum eſt: & D. Magdalenæ nomini dica
tū: ubi modò circiter XL. mulieres ſpiritus ſancti gratia illuminatæ è lupanari edu-
ctæ, & à diaboli manibus ereptę, ſub regulari diſciplina ſanctius quàm credi poſſet,
degentes, Deo in ſancta caſtitate, & maxima uitę ſanctitate. et pia paupertate deſer
uiunt: ut de his illud uerè dici poſſit, quod in Euāgelio ſuo Domin. de perditiſſimis
ſcribis, de Phariſæis, multò ante prædixerat. Publicani, & meretrices præcedent
uos in regno Dei: Factū eſt enim, ut ubi abundauit delictū, ſuperabundauerit gra-
tia. Is ergo ex conſilio collegarum ſpiritualiū in huiuſmodi pijs operibus, eidem ad
hęrentiū, confeſſarius ſacerdos datus eſt, duxq;, pater, & præceptor. Is interim unà
cū ſuis collegis dedit illuminatis illis ſaluberrima uiuendi pręcepta, ſub regula ſan-
cti Auguſtini: quæ primū ab Epiſcopo Patauino: deinde à legato apoſtolico, tertio
ab ipſo ſummo Pont. confirmata, & approbata fuerunt. Dictauit is etiam opuſculū
ſanè diuinum, ſine ullo orationis fuco, ſuæ admirabilis, & corporis, & animi purita-
tis indicium, in quo nouitia puella à ſeniore magiſtra, ab ipſis fidei incunabulis, uſq;
ad ſummū conuerſionis, & totius religioſæ uitæ degendæ faſtigium probè, piè, &
ſapienter adducitur. Sed nec id quoq; ſilētio præteriri debet: quanto quamq; æquo
animo, aliquando uulnus in faciem illatū tulerit: eò quòd puellā ſtupratā, quæ ſpon
te ad hoc aſylū pro adipiſcenda caſtitate domo à matre, & à ſtupratore profugerat,
neq; parētibus, neq; ſtupratori repoſcentibus inuitā tradere uoluerit. Interrogatus
aūt poſtea quē tunc uidiſſet eū percuteretur, non niſi dæmonē ſe uidiſſe reſpondit.
Aethiops eīm erat qui eū percuſſerat. Breui aūt ab ea plaga ſanatus, maiori fidei ar-
dore ſuccenſus non deſtitit ullo mortis metu, priſtinis pietatis officijs inſeruire. Qui
nimo quaſi lętari uidebatur, quod pro iuſtitia meruerit uulnerari: et excuſſo anterio
ri dente uideri. Nemo eū unquā iratū uidit, niſi pro defendenda ueritate. Vultus eſt
ſemper hilaris: uiſu tamen hebes admodū, ut non niſi cominus, aut per ſpeculū ocu
lare de facie quenquā agnoſcere certo poſſet. Verùm quū ſuſpicaretur aliquādo fo
re, ut etiam exiguus ille uiſus ſibi amittendus eſſet, eū quadam ferè lætitia referre ſo
lebat: tunc plus numinis in ſpiritualibus rebus ſe habiturum interius, ubi oculi cor-

poris

poris ſibi exterius fuerint penitus obcæcati. Huius ſermo plurimus erat de Chriſti paſſione: de morte, de operibus charitatis. Nihil ex ore eius ocioſum: nihil ſcurrile, mundo ori hoc uerbū frequenter inerat. Accingamus nos fratres ad mortem, & ad reddendā de factis proprijs rationē. Erat is quidē erga ſingulos admodū officioſus, cunctis aūt uenerabilis. Nunquā fruſtra egrediebatur domo, & ferè ſolus, neq; negotia aliqua, niſi pia, ſolicitū, ſolertēq; eū reddere poterant. Erat inſuper in ieiunijs frequens, in oratione aſſiduus, in diuinis horarum precationibus dicendis ardentiſſimus: cibo parcus, uerbis parcior: in ſuadenda ſalute animę uehemens, fuſus, luculentus, efficax, & gratus. Parentibus obſequētiſſimus, & in ijſdem ægrotantibus aſſiduus, & ſine ulla ferè mora intermiſſionis aſſiſtens: cū amicis parum aſſiduus, niſi fortè pro ſpiritualibus collationibus moraretur. Erat enim (ut diximus) ſermone moderatus: & citra omnem adulationis ſuſpicionem blandus: oſtendens ſemper loquendi neceſſitatē, potiuſquàm uoluntatem. Mentiri uerò, aut iurare proſus neſcius. Veſtitus eius pro dignitate ſacerdotij, ſatis nitens, cōmunis, & uſitatus: ut nulla poſſet à quoquam aliqua ſingularitate notari. Caſtitatis uerò tantæ, tamq; approbatæ, ut ab ineunte pueritia ad hanc uſq; ætatē iam maturam, nunquā nec ſuſpicari quidē quiſquam male de eius pudicitia potuerit: quin potius uel ex ipſo aſpectu, & uerbis, & operibus, præ ſe ferebat uirginalē quendam pudorē, & internam animi puritatē. O beatam animā, ò beatū ſacerdotem, ò beatum ſæculum iſtud noſtrū, ſi multi huiuſmodi moribus præditi ſacerdotes haberentur: qui etſi ſæculares dicantur, tamē ut is modo, nihil de ſæculi negotijs, ſed de ſua tantū, & de proximi ſalute curarent. Expectat hic fortaſſe quiſpiam poſt ſanctiſſimos huius uiri mores, aliquod quoq; miraculum à me referri: aut certiora ſanctitatis ſigna hic in mediū produci. Porrò etſi mirabilia de hoc uiro dicenda habeam, opportunius tamē in altū locū referēda eſſe duxi. Miracula aūt quæ à quibuſdam nimiū curioſis quæri ſolent, hic nequaquā uulgauerim: ſed pro maximo ſigno, ac prodigio id habendum cenſeo: quod in hoc nequiſſimo ſæculo eiuſmodi uir reperiri potuerit, qui & ob morū præſtantiā, & animi candorem, & totius uitæ integritatem, omniū bonorū iudicio rectè dici, & uerè credi poſſit eſſe Beatus: & inter Beatos merito numerandus. Cæterum ego hæc non ideo dixi, ut aſſeram hunc uel ex noſtra, uel ex aliorū ſententia referendum eſſe protinus inter ſanctos: ſed potius ut illius memoriam, ac mentis imaginem, & nobis, & cæteris ſacerdotibus cōtemplandā proponam: & ut eius exēplo & nos in hoc tam flagitioſo ſæculo, per terrena huius mundi bona piè, caſteq; uiuentes ſic pertranſire conemur, ut non amittamus cæleſtia. Obijt is feliciſſimè, nam ſuſceptis omnibus Eccleſiæ ſacramentis, ueluti conualeſcens, leuatus ab omni corporis dolore, hilari uultu, & ut incolumis ſolebat læto, ualedicens parenti, & omnibus ſuis ab hoc ſæculo, uelut ex Ægypto in terrā promiſſionis ab angelis deportatus eſt. Die XV. Iulij, An. D. M.D.LI. ætatis autē ſuæ XLVI. ſepultus in templo D. Petri, ubi proximo anno à ſacris illis uirginibus ultrò fuerat ad quotidiana ſacrificia celebrāda prælectus. Hactenus quidē de uiris ſanctis, & beatis: reliquum eſt, ut de beatis ſanctiſq; mulieribus pauca quoq; dicamus: quæ nō minus patriam noſtrā illuſtrarunt, quàm mares: & primum de Diua Iuſtina uirgine & martyre dicendum eſt.

De D. Iuſtina virgine & Martyre.

LEGITVR Præpedignam Vitaliani Iuſtini Patauij præſidis uxorē, quum perquam diu ſterilis fuiſſet, & prolē ſummopere deſideraret, D. Proſdocimi precibus à Deo filiā impetraſſe, quę ab eodē Epiſcopo fonte baptiſmatis abluta, Iuſtinæ nomē accepit: & ab eodē (ubi primū per ætatem licuit) in Chriſtiana religione, & literis ſacris apprimè erudita eſt. Defunctis interim parentibus, cū iam uirginitatem ſuam Chriſto cōſecraſſet, ſpretis mūdi huius illecebris, aſſiduè ſacris ieiunijs, & pijs præcationibus inſiſtebat. Sed ecce denūciatur aduerſus Chriſtianos grauiſſimā perſecutionē ubiq; fieri: quę tunc tēporis Mediolani potiſſimum, & hic Patauij, & tandem in uniuerſo terrarum orbe graſſata eſt. Exierat enim edictum, ut quicunq; confiteretur Chriſtū eſſe Deum, ſtatim ad tormenta, & mor-

bus bonis monaſterio donauit: quod ibidem Deo opt. max. dicauerat, ſub nomine D. Euphemiæ. Quod quidem extat in hūc diem, & celebrem Beatæ Margaritæ memoriam repreſentat: quam claruiſſe ibi magnis olim miraculis ferunt.

De Beata Beatrice Atheſtina.

DICENDVM eſt nunc de B. Beatrice Atheſtina re, & nomine ſanè Beata, ex Atheſte municipio Patauino oriunda, & è nobiliſſima progenie Accij Eſtenſis ex ſecunda uxore filia, quę licet in ſummis delicijs molliter educata fuiſſet: tamen ſpiritus ſancti ardore ſuccenſa, ob amorem Chriſti, ſpretis omnibus huius mundi illecebris, totam ſeſe Deo ab infantili penè ætate dicauit: nullum ſibi optans ſponſum alium nominari, quàm Chriſtum. Et quamuis tam ob generis nobilitatem, quàm etiam propter eximiam corporis pulchritudinē, à multis principibus nobiliſſimis præmaturè ad connubium expoſceretur: illa tamen ſtomachata, & exoſa penitus nuptiarum nomē, ſoli Chriſto deſponſari ſe uelle cōſtanti animo reſpondebat. Breui tandem tempore, utroq; parente orbata, multis precibus conata eſt exorare Acciolum fratrem ſuum, ut per eum liceret ſibi ſine ulla impenſa dotis, ſponſalia Chriſti ſuſcipere: quem toto corde ardebat, & ad cuius nuptias omni mente, & ſpiritu anhelabat. Verum cum ille pernegaret: decreuit tandem è paternis ædibus clam fratre ſeſe ſurripere: & Salarolæ Monaſterium, quod parum inde aberat, occulto ingredi: ſeq; cum ſacris illis uirginibus non indignam ſociam in perpetuū Dei ſeruitio obligare. Atqui metuēs ne qua fortè uis, aut moleſtia ſua cauſa illis ipſis uirginibus ingrueret, uel à fratre, uel à militib. qui in Cerro, & Calaone uicinis caſtellis tunc præſidio ſtabant: uſa eſt in ea re conſilio Iordani Forzatei prioris S. Benedicti, & Alberti ſimiliter prioris montis Vinearum magnę auctoritatis hominum, & affinitatis uinculo ſibi coniunctorum. Huius quoque rei conſciam fecit Aloyſiam Nouercam fœminam prudentiſſimam: nec non Michaelem militem admodum ſtrenuum, qui eo tempore Accello, ſeu Montis ſilicis oppido præſidebat: ut ſi quid fortè grauius ab Acciolino fratre, uel à præſidio militari ſacris uirginibus immineret, unà cum his prioribus furorem fratris quouis modo mitigarent: ac etiam (ſi opus foret) uim ui expellerent. Rebus itaq; omnibus ita diſpoſitis, Beatrix amore Chriſti tota ardens, mutatis ueſtibus, à Iordano, & ab Alberto uiris religioſis, qui iuxta condictum eam foris expectabant excepta: ab Atheſte ad Salarolæ monaſterium noctu honeſtiſſimo comitatu deducitur: ubi incredibili alacritate à uirginibus illis ſuſcepta, & ueſtalem habitum ſtatim induta, ſponſo ſuo, quem tantopere concupierat, arctius copulatur. Tumultus interim repentinus in domo fratris exoritur: qui præ nimio furore uix potuit retineri, quin monaſterium adortus, eam inde ui raperet: & Abbatiſſam cum uirginibus malè mulctaret. At hinc mater Aloyſia, illinc Michael amicus, & conſanguineus irati hominis furorem compeſcunt, ac tantiſper aſtu Iordani ea res differtur, donec furor ille recens efferbuit. Verum tantum ualuit Beatricis ac trepidantium ſororum humilis, & aſſidua deprecatio: ut Acciolus quod tantopere prius obhorruerat, mox mutata mente probaret: & concepto ſororis uoto, unus omnium deinceps præ cunctis faueret. Anno igitur cum dimidio pia uirgo aſſueſcit ibidem omnibus monaſticis documentis: ſed tantopere pertæſa eſt tympanorum ſtrepitus, tubarúmque clangorem, incertóſque militum clamores, qui ex nimia propinquitate loco-rum ibidem exaudiebantur aſſiduè, ut non planè paternam domum prorſus ſibi reliquiſſe uideretur. Quocirca Gemmulam adire conſtituit, Monaſterium à tali prorſus tumultu alienum: quod tunc temporis pulſis inde improbis monachis fortè habitatore uacabat. Hoc igitur ex Abbatiſſæ & Epiſcopi Patauini conſenſu, unà cum decem alijs uirginibus, magno Matronarum numero comitante ingreditur, quarum unam fuiſſe legimus Beatam Iulianam Mantuanam ex nobili familia Ripæſcomitum: quæ poſtea Beatricis exemplum ſecuta, Venetias profecta deſti-

deſtitutum ſimiliter: S. Blaſij Catholdi monaſterium in Iudaica, cōgregato ibidem Virginum collegio mirabiliter inſtaurauit, auxit, ornauitq́. Huius ſanctiſſimum corpus adhuc ibidem uiſitur, ita integrum, ut nihil deſit: non ſecus quàm ſi his proximis diebus è uita migraſſet. Dictu certè mirabile, uiſu tamen mirabilius. Ibidem in eius epitaphio, eam obijſſe legitur M.CC.XXVI. & poſtea tranſactis aliquot annis in cœmiterio ubi ſepulta fuerat, repertam eſſe ita incorruptā, ut quicquid prius corporis uiuenti affuit, poſt tot annos ſæpultæ integrum manſerit. Noſtra ergo Beatrix (ut ad eam reuertamur) uixit deinceps, quàm diu uixit, in laboribus, ærumnis, uigilijs, & acerbiſſimi corporis caſtigationibus. Strati autem ueſtimentorumq́, ac omnis ſpecioſæ ſupellectilis mollitiem, cultumq́ ſemper deteſtata, ac omnes prorſus delicias, & ciborum condimenta, omnino contemnens: nec pluris mundum, & eius pompas faciens, quàm fœdiſſima quæq́ mundi ſtercora. Huic humilitas, obedientia, caſtitas, aſſiduæ orationes, ieiunia, diuinæ meditationes, cæleſtes contemplationes, ſolæ deliciæ, & unicum gaudium ei ſemper erant. Nulla in ea arrogantia, nulla iactantia, nulla denique mundanæ nobilitatis, uel agnationis, aut cognationis amplius memoria. Diuitiarum uerò uſque adeò contemptrix, & amatrix paupertatis fuerat, ut nihil potius optaret, quàm interdum inopia, & egeſtate grauari. Dicebat enim nihil magis ualere ad relaxanda uirginum corda, & impellenda à ſpirituali feruore ad terrenorum amorem: quàm rerum abundātiam, & ſuperfluum abuſum diuitiarum. Quocirca, ut refert Albertus Prior Montis Vinearum, qui primus (ut audio) huius uitam ſcripſiſſe perhibetur: Cum aliquando repertus fuiſſet nummus argenteus ſuper altare, & nullus alius in toto monaſterio foret reliquus: præcepit eū egenis dari, ne quæſo dicens nūmus iſte ſplendidum nomē perfectiſſimæ paupertatis obnubilet, quam Deo promiſimus: & is auaritiæ principium, & malum propagandæ cupiditatis ſemē apportet nobis. Hæc igitur tali ſanctitate per fulgens poſt quinquennium: ex quo Gemmulam adierat, migrauit ad Dominum. De ſignis autem, & prodigijs, ac uitæ, & mortis eius, præter cætera, quæ de ea referuntur, hoc omnino reticendum non cenſui: quod paulò ante mortem dum inter reliquas uirgines menſę accumberet, ut cibum caperet: columba candidiſsima nunquam illic antea uiſa iuxta manens: ubi quaſi admirans, eam aliquandiu fixo oculo fuiſſet intuita, ultrò euolauit: nec amplius unquam uiſa eſt Hoc paulò antè obitum. Poſtea uerò per longum temporis ſpacium obſeruatum eſt: quod quoties aliquid noui Eſtenſi familiæ, ex qua orta fuerat, immineret: toties multis ante diebus in ſacello eius exaudiebatur ſtrepitus prægrandis, & corpus eius quòd de more ſupinum in ſepulchro iacebat: in alterum reuolutum latus reperiebatur. Quod quidem quid protenderet, non eſt hic noſtrum quærere. Huius autem rei memoria eo tunc ſęculo obſeruatę & cognitæ, manauit ad poſteros. Obijt autem annos nata tantum uiginti: profeſſa quidem, ſed ab adoleſcentia nondum de Eccleſiæ more ab epiſcopo benedicta. Sepulta Gemmulæ in templo ſancti Ioannis baptiſtæ in archa marmorea, ubi hoc epitaphium:

Hoc iacet in tumulo pia nomine uirgo Beatrix,
Quæ fuit ex animo diuinæ legis amatrix.
Marchio quam genuit Eſtenſis, & Azo uocatur,
Coniuge patre ſata ſubaudia cui comitatur.
Iſta quidem gemma: quæ nunc ſuper aſtra relucet,
Cœnobium fecit: per quod Mons Gemmula lucet.
Cum foret alta, potens, proba nobilis, & generoſa,
Clara, diſerta, placens, præ cunctis & ſpecioſa,
Caſta, modeſta tamen, ſapiens, & mente pudica:
Se faciens humilem, cæli ſit regis amica,
Quæ quanto fuerit in mundo celſior iſto,
Tanto mente magis fuit hæc obnoxia Chriſto.
Gemmula mons gaude, qui tanta fungere laude.
Iſtius & mores, ſtudeant æquare ſorores.

Vt poſt matronam mereantur habere coronam,
Hoc quod fundamen poſuit, faciat Deus, amen.

ANNO DOMINI M. CC. XXVI. SEXTO IDVS MAII

De Beata Helena Enſelmina.

SEQVITVR modo, paulo poſterioris ætatis Helena Enſelmina, eiuſdē ſane religionis propoſito, cum beata Beatrice: ſed amictu aliquãto diſſimilis. Illa enim S. Benedicti regulam ſecuta, cuculam nigri coloris induit: hæc uerò S. Franciſci ordini addicta, ligneis ſocculis, funiculoq́, & uili byrro, & craſſo panno natiui coloris uſa eſt. Beata ergo Helena Patauij è nobiliſſima familia Enſelmina orta, à teneris (ut aiunt) unguiculis mundi uanitates exoſa, anno ætatis ſuæ duodecimo ingreſſa eſt monaſterium Arcellæ ueteris, extra mœnia ciuitatis per quingentos paſſus, Septentrionem uerſus: cui Beatus Franciſcus primum fundamenti lapidem iecit, & quartum monaſterium fuit ab eo ordinatum: anno Domini M. CC. XV. Hæc autem cùm eſſet integerrimæ uitæ, & puriſſimę caſtitatis, & ſpiritu ſancto repleta, aſſiduè ieiunijs, & orationibus, & contemplationibus dedita, & in meditanda Chriſti paſſione die noctuq́ intenta, corpus ſuum ſupra modum affligẽs, reluctans inuitum ſpiritui (ut par eſt) obtemperare cogebat. Atqui tandem diutino & grauiſſimo morbo correpta, omnia patientiſſimè tolerans, uarijs interim & iucundis ſeſe uiſionibus oblectans, diuinitus mente & animo conſolatur. Ferunt enim diu ante mortem per ſomnum fuiſſe præmonitam, quod diutinam & permoleſtam ægritudinem in corpore ſuo eſſet paſſura, & per eam tandem ab huius mundi ergaſtulo, ad beatorum emigratura conſortium. Acceptis ergo deuotiſſimè omnibus Eccleſiæ ſacramentis, confeſtim muta, & cæca prorſus redditur. Atque ita demum, paulatim omnes eius artus tantus ſtupor inuaſit, ut nullo modo ſe mouere poſſet. Mirabile dictu. Vixit menſes tres abſque cibo corporali, & cùm uellet ex obedientia, quam ſuperiori debebat, aliquando cibum ſumere, ille ſtatim per nares totus effluebat. Verùm cùm ſic cruciaretur corpore, auditu tamen, & ſenſu intelligendi ualde pollebat. Habuit per id tempus admirabiles uiſiones: quas longum foret, & perdifficile numerare. Verùm mihi in omnibus his nihil tam admirabile fuiſſe uidetur, quàm quod cùm eſſet & loquendi & ſcribendi officio penitus deſtituta, per nutus tamen, & ſigna (mira res) uiſiones ſuas, & quæcunque uolebat ſororibus ad id inſtructis, inuento quodam nouo atque admirabili nouerat patefacere, & deſcribenda proponere. Signis enim quibuſdam cuncta literarum nomina exprimebat, innuebatq́ interdum literas ſibi nominari, ſi quid difficilius uideretur, quod non facile per nutus à quoquam percipi poſſet. Permulta itaque & difficillima de cæleſtibus ſecretis retulit, quæ adhuc extant, & quæ egomet uidi, & non ſine maxima admiratione perlegi. Migrauit ad Dominum, anno Domini M. CC. XXXI. pridie No. Nouembris. Aetatis uerò ſuæ anno XXIIII. miràculis ſigniſq́ coruſcans. Hæc modo corpore, iam tot annis defuncta, integro uiſitur: & deuaſtatis circunquaq́ ſuburbijs, nũc intra mœnia recepta eſt in baſilica Fratrum Armeniorum in uico omnium ſanctorum: ubi nunc & templum ipſum adauctum eſt, & aſtructum amplum monaſterium. Anno M. D. XX. Quod nunc beatæ Helenæ uulgus appellat, dicatum uirginibus, ſanctitatis modo ac pietatis laude probatis, prioribus monialibus eiectis.

De Beata Euſtochia Patauina.

NOVISSIMO loco in hoc noſtro ſanctorum, uel ſanctarum cathalogo referenda mihi modo eſt Beata Euſtochia monacha Diui Proſdocimi, iuxta muros urbis ad Occidentem: quæ quamuis ſacrilego partu genita fuerit, utpote ex monacha, nihilominus, quod euenire rarò ſolet, hæc ut ro-

ſa pulcherrima ex aſperis & pungentibus ſpinis effloruit. Nam uix quartum ætatis annum agēs, aut occulto Dei iudicio, aut potius parentum (ni fallor) crimine, cæteris in exemplum arripitur á peſſimo dæmonio: cui uſque ad extremum uitæ diem affligenda, atque immaniter uexanda in interitum carnis tradita eſt, ut ſpiritus ſaluus fieret. Verùm cum dæmon aliquandiu latuiſſet, ubi primum detonſa monachalē habitum induerat, cœpit in eam atrocius debacchari, & eam tot tantiſq; moleſtijs agitare, ut cunctis ſororibus puellam decennem oppido formidabilem redderet. Verùm quum dæmon ſæpius adiuratus parum obtemperaret, & nullis poſſet exorcizationum remedijs expelli, deſitum eſt poſtmodum adiurari. Ex quo Maimon iniquus (id em̄ erat ei dæmoni nomen) acrius furere cœpit, & eam uehementius turbare, ac uti uictor miſellam ipſam duplo durius affligere, & ſæpe uſqueadeo uerberare, ut ſanguis è membris undique efflueret: ſolituſq; interdum eam triduanis quadriduaniſq; ieiunijs, & tam longa inedia conficere, ut ferè è uita ex inanitate alimenti migraret. Atqui ipſa admirabili quadam animi conſtātia, & diuino adiuta præſidio, omnia cacodæmonis tormenta, inuicta animi patientia ſuperabat: licet uel ex eo magis atque magis inſenſum ſibi indies dæmonem illum peſſimum redderet. Verùm quanto ille inſenſior reddebatur ei, tanto illa gratior efficiebatur Deo. Quocirca diffidens iniquus dæmon ſuis tantum uiribus Euſtochiæ conſtantiam expugnare, aliam lædendi uiam aggreditur, & occultis fraudibus totum monaſterium in eam concitare molitur. Accidit enim, ut Iuſtina Lazara uirgo prudentiſſima, è Miſericordiæ monaſterio, quod in contrata ſanctæ crucis prope pratum uallis eſt, ad D. Proſdocimi cœnobium, ex mandato epiſcopi duceretur, ut eiectis inde impudicis, nouis & honeſtis uirginibus repleretur. Quæ mox ingreſſa, tāta animi & corporis ægritudine affecta eſt, ut nullis poſſet medicorum remedijs conualeſcere. Malus interim dæmon, præſtigioſa quædam diuerſis in locis poſita reperiri procurat: ut quoniam præter Euſtochiam nulla ex prioribus monachis ibi manſerat, omnis culpa huius maleficij in Euſtochiam conferatur. Suggerebat interim diabolus ſingulis Euſtochiam ueneficam eſſe, & nouam abbatiſſam ſuis his ueneficijs è medio tollere uoluiſſe. Quamobrem mandato epiſcopi uirgo innocens, perinde ac in manifeſto crimine deprehenſa, tetro carceri mancipatur, & communi alimento, pane & aqua exceptis, interdicitur. Illic autem miſerabilis puella per tres menſes uarijs illuſionibus, & impijs & doloſis ſuaſionibus fruſtra à diabolo ſollicitata, fortis inuictaq; permanſit. Quinetiam ipſi abbatiſſæ, & pleriſque alijs, cui monaſterij cura impendebat, idem ſpiritus malus ſuaſit adhortari eam uel nubere, uel aliud quodlibet monaſterium introire, pollicendo ſi horum alterum placuiſſet, ipſam non ſolùm ueniam ſed dotem etiam multo maiorem accepturam, quàm à parentibus accepiſſet. At illa utrunque ſibi diſplicere confirmans, dixit: paratam ſe eſſe longè grauiora ſupplicia ſuſtinere, quàm mentiri Deo, cui iam pridem ſe totam, & corpore, & mente dicarat: licet interim ſic in corpore occulto Dei iudicio à diabolo uexaretur. Atqui tandem uiſa puellæ conſtantia, qua in tot aduerſis rebus & afflictionibus in defeſſa patientia perdurarſſet, carcere educitur, ſquallore & liuore repleta: quę paucis pòſt diebus aliquanto refocillata, mox choro, & diuinis officijs, & humano conſortio per omnia ſicut antea redditur. Quę quidem etſi apud pleraſque earum priſtina infamia laboraret: nihili tamē id faciens, indies in auſterioris uitæ inſtituto, immobili animi conſtantia perſeuerat, & aſſiduè opprobria illata æquanimiter tolerans, maledicentibus benedicit, & ſupplex Deum pro calumniantibus orat. Fertur tamen aliquando dixiſſe, in tantis malis nihil grauius ſibi accidiſſe, quàm falſam illam impietatis calumniam. Tantum autem ei in orando ſtudiū fuit, tanta ſedulitas, ut tunc etiam cum ab immundo ſpiritu exterius in corpore uexaretur, interius mens nunquam ab oratione deſiſteret. Tantus etiam mundi contemptus, ut cum audiret Venetijs regias nuptias Catherinæ Corneliæ Georgij uiri clariſſimi ſororis, reginæ Cypri maximis ſumptibus, & omni magnificentiæ genere fieri, tantoq; conuiuiorum apparatu, tantaq; pompa chorearum, & tanto ueſtium ſplendore, ac gemmarum, & mundi muliebris omnis generis, quanto ferè nunquam

quam

quam alibi factum fuerit, ſubridens dixerit: Ærumnas, luctumq́ meum, & dolores, quibus aſſiduè premor, omnibus iſtis gaudijs & uoluptatibus non commutarem. Pro certo aſſerens, ſe in hac uita malle pro Chriſto angi grauiſſimis corporis cruciatibus, quàm immenſis huiuſcemodi mundi gaudijs, & momentaneis uoluptatibus breui cum aliquo animæ detrimento potiri. Tanta denique huius erat potus ci biq́ parcitas, ut ſemel tantum ſingulis diebus ſub occaſum ſolis tantillum alimenti guſtaret, quantum duntaxat ad tuendam uitam ſufficeret: nec amplius quicquam. Quocirca cùm natura ſatis robuſto corpore, & facie ual de formoſa antea fuiſſet, ſubinde ex imbecillitate ualetudinis adeò flaccida, adeò deformis & pallida facta eſt, ut quicunque eam prius uiderant, mirarentur: & præſertim, quòd adeò facta eſſet inualida, ut ſine baculo progredi nō ualeret. Quare cognita tandem uitæ eius innocētia, cœpit ab omnibus ſummopere uenerari, & rumor qui de ea uulgo antea diffuſus erat, in diuerſum mutari: quatenus quæ malefica aliquando habita eſt, iam ſancta & innocens ab omnibus haberetur. Cæterum quum appropinquaret exoptatiſſimus interitus, ut liberata tandem ab illo ſpiritu nequam, libero corde immaculatum ſpiritum ſuum cæli Domino cōmendaret: poſtquam omnia ſacramenta piè fideliterq́ ſuſcepiſſet, accerſita abbatiſſa, & reliquis ſororibus, prædixit hoſam mortis ſibi iam iam inſtare. Quo dicto, mox illis præſentibus ultra modum du rius & immanius ab immundo ſpiritu uexari cœpta eſt: adeò ut ipſa diceret, uideri ſibi in inferni pœnis poſitam eſſe penitus, atque ibi cruciari. Atqui mox fugato dæmone, & ceſſante iam omni furore, ut erat in ſtrato ſedens, immutata illico facie uelut facta altera, uultu hilari, & mente integra, atque uerè ab illo tandem iniquo & di ſo ſpiritu omnino liberata, alacris, & plena gaudio mox ueluti leni ſopore ſublata, ſuperatis malis omnibus, & obita morte, ad cælum feliciter euolauit: eo ſanè aſpectu manēte, ut non quidem mortua, ſed ab omni prorſus infirmitate erepta potius uideretur. Erat enim mirabili odore fragrans, læta facie, & quaſi ſubridenti ſimilis, ex quo tanto uenerabilior cunctis in morte uiſa eſt, quanto prius in uita maiori con temptui à cunctis habita: præſertim quòd cum ſorores aliquot, quæ de more exuta tunica lanea, defunctæ corpus lauarent, ſuper mamillam eius ſiniſtram, qua parte ptoprior cordi eſt, nomen IESVS, ita carni impreſſum eſſe conſpexerat, ut nullo pacto deleri, aut omnino tolli poſſet. Quod quidem miraculum idcirco eieueniſſe creditur, quia tam frequenter dicere ſolebat: Ieſu fili Dei miſerere mei: ut id uerbum dormiens & uigilans, ſæpe neſcia quid loqueretur, ex nimia conſuetudine lingua proferret. Euenerunt & alia tunc diuerſa miracula. nam poſt mortem eius multis mortalibus per interceſſionem illius uaria ſanitatum genera impertijt Deus: & quotidie etiam nunc impertit. Cæterum (ut breui me expediam) reliqua quæ de eius miraculis referuntur, in præſenti ſatius prætermittenda eſſe duxi, quàm per pauca dicere. Extat liber in eodem monaſterio innumerabilium penè miraculorū, quem nuper cum maxima admiratione, & animi lætitia perlegi. Extat etiam libellus, de eius uita, & laudibus à Petro Baraccio epiſcopo Patauino. Scripſit quoque multa de eadem, Latino uulgariq́ ſermone Hieronymus Saligerius, tunc illius monaſterij confeſſionarius ſacerdos uir doctiſſimus. Notum præterea magis fit indies huius beatæ uirginis nomen, tum ex miraculis, tum ex odore mirifico, qui antè & pòſt effoſſo cadauere, ex ſubterraneo ipſius tumulo exhalabat. Quin etiam ad iudi candum de huius uirginis ſanctitate, ex eodem tumulo, in quo per quadriennium defoſſa iacuerat, ſtatim ubi eruta primum fuit, limpidiſſima aqua ſcaturire cœpit: quæ in hodiernum diem ſtatis diebus perſeuerat, ex cuius potu innumeri penè mortales è grauiſſimis ęgritudinibus conualeſcunt: ut ego quoque de me ipſo teſtari ueriſſimè poſſum. Ingreſſa eſt autem monaſterium ætatis ſuæ anno VII. habitum monachalem induit anno decimo: profeſſa eſt anno XX. debitum autem naturæ ſoluit annos nata XXV. Anno autem natiuitatis Domini M.CCCC.
LXIX. Idibus Februarij.

Præfatiuncula tranſitionis.

VERVM enimuero cũ iam de ſanctis ac beatis utriuſq; ſexus, qui fide, pietate, & uitæ ſanctitate noſtram patriam illuſtrarunt, ſatis ſuperq; dixerimus, rurſum de epiſcopis, & inſignibus prælatis dicere proſequamur: qui ſuo aliquo nobili facinore præclarum ſibi nomen, & non mediocre patriæ ſuæ decus peperere.

De Petro Tergula Epiſcopo Patauino L X X.

POTERIT rectè hic primo loco poni præclarum opus Petri Tergulæ, ſucceſſoris Milonis epiſcopi, Patauini, conſanguinei reginæ Berthæ Henrici quarti. Is quidem ab eodem Cæſare comitatu Plebis Sacci donatus, primus (ut reor) epiſcopus Patauinus, & Comes Saccenſis cœpit appellari, & à fundamentis ædem ſacram ibidem extruere, & archipresbytero & canonicis exornare: tantisq; locupletare diuitijs, ut ex eo uicus ille non Saccisca, ut prius, nec Saccum, ſed per excellentiam quãdam Plebs Saccenſis, deinde ab omnibus uocitari cœpta ſit. Noſter autem Petrus epiſcopus nihilo minori cura aut diligentia, quodcunque à prædeceſſore cœptum fuerat, magnanimiter, lubensq; peregit. Quotirca in pauimento ante altare legitur, è teſſellis, & opere uermiculato formatum hoc diſtichum:

Præſulis eſt templi finitio tempore Petri:
Milo fundauit, uir præſul & imperialis.

Is autem Petrus epiſcopatum ſumpſit, anno Domini M. C. Obijt autem anno M. C. XIX.

De Ioanne Cacio Epiſcopo L X X I.

IN HOC numero recenſendus eſt Ioannes Cacius nobilis, doctor & eques: qui ob eximias tum animi, tum corporis dotes, inſignemq; doctrinam, moresq; probatiſſimos, epiſcopus Patauinus creatus eſt, cuius extat marmoreum ſepulchrum in atrio apud templum maximum ad parietem baptiſterij, hoc carmine inſculptum:

Qui cum prole ſua cinctura fulſit equeſtri,
Et qui ſacrorum canonum doctor erat:
Hic iacet antiſtes Cacij de ſtirpe Ioannes,
Cuius nomen humi, mens ſuper aſtra uiget.

Obijt anno M. C. XLIX.

De Gerardo Pomedello, ſeu de Ponte Epiſcopo Patauino L X X I I I.

NEQVE rectè, aut iure aliquo hoc loco poterat laudabile illud Gerardi Pomedelli, ſeu de Põte facinus præteriri, uiri nobilis, & epiſcopi Patauini: dignum ſanè quod æternæ memoriæ commendetur. Etenim cũ inter Tiſonem Campi S. Petri comitem, cognomento Nouellum, & Gerardum eius fratrem, & Acciolinum ſecundum de Honaria eius auunculum, acerrima orta eſſet contentio, ac ſubinde periculoſiſſimum bellum, occaſione Arcis Campreti, qui uicus eſt in Teruiſini & Patauini agri finibus: & cum indies odia ingraueſcerent, & iam utrinque poſitis caſtris leuibus prælijs quotidie certaretur, adijt pius præſul feſtinanter & intrepidè utraque caſtra: & cum iam inſtructis aciebus ad certandum ſtarent, tantum ualuit auctoritate & facundia ſua, ut ambæ partes, ſedato omni tumultu, & pace inter ſe inita, ab armis & à cæde, repoſita omni interim controuerſia & contentione, pro epiſcopi arbitrio terminanda diſcederent. Hunc legimus ab adoleſcentia, tam doctrina, quàm uitæ integritate fuiſſe probatum, religioſeq; ſemper uixiſſe: atque ob id adhuc iuuenem (quum minimè putaret) magno populi cõſenſu electum fuiſſe ex equite & doctore in epiſcopum, anno ſalutis M. C. LIX. Vixit autem uſque ad annum M. CC. XIIII. Eccle-

ſiam

ſiam ſuam, & uniuerſum populum, toto eo tempore in bona pace, & ſumma tranquillitate gubernans. Huius tempore tertiò reperta ſunt in templo Diuę Iuſtinę ſanctorum corpora, ubi multis iam annis propter infidelium rabiem rurſum abſconſa latuerant. Direxit is in melius clerum: & cum plurima fecerit, plurima etiam facienda mandauit, quæ nunc etiam in populo, & in clero ex cõſuetudine laudabiliter obſeruantur.

De Iacobo Patauino Epiſcopo LXXVI.

IACOBVS Paduanus (ut coniectare licet) humili loco natus eſt, quum familiæ nomine certo caruerit, uirtute tamen tantũ ualuit, ut anno Domini M. CC. XXIX. propter ſolam eius uitæ, & uirtutum præſtantiam in epiſcopum eligeretur: quo tempore Reſpub. Patauin. acre bellum cum Veronenſibus, & Acciolino Frederici regis uicem gerente geſſerat. Is autem nobile D. Antonij confeſſoris templum ſolenniter conſecrauit. Obijt anno Domini M. CC. LVI.

De Ioanne Baptiſta Tranſalgardo, ſeu Capiliſtio, aliàs Forzateo Patauino Epiſcopo LXXVII.

MELIOREM ſanè fortunæ aleam iecit Ioannes Transalgardus, quàm reliqui eiuſdem temporis ciues, licet cum eiſdem, & nobilitate generis, & auctoritate in ciuitate pariter emineret: quando ſolus fermè illis temporibus tam periculoſis illæſus à tyrannica immanitate permanſerit. Verùm expulſo tandem impijſſimo Acciolino, uacante epiſcopi ſede, à legato ſummi Pont. & à populo uniuerſo Patauij, epiſcopus electus eſt, Anno M. CC. LVI. die III. Auguſti. Is uulgo fertur præ cæteris ſemper egenis alendis operam dediſſe, atque in tam inſigni uiro doctrinam & pietatem de præſtantia inuicem decertaſſe. Vixit in epiſcopali ſede annos tres & uiginti, omnibus æquè charus & dilectus. Is idem impetrauit ab Vrbano IIII. Pont. Max. anno circiter M. CC. LXII. legum ſtudium ſeu ſcholam omnium diſciplinarum in hac urbe noſtra iam antea (ut ſcribunt aliqui) à Carolo Magno primò inſtitutam anno ſalutis octingenteſimo: uel quod magis uidetur ueriſimile, à Frederico II. Imperatore anno M. CC. XXII. diuerſis priuilegijs, dignitatibus & honoribus exornatam. Quæ quidem omnia in hoc uſque tempus ſumma cum laude firmiter perſtant: non minus ad epiſcopi Pat. quàm ad gymnaſij, & Reip. Venetæ, & Patauinæ ciuitatis decus facientia. Obijt ille anno M. CC. LXXXIII. ſepultus in templo Cathedrali, arca marmorea: loco, qui Subterranea confeſſio appellatur.

Epitaphium.

Nomine Baptiſtæ Paduanus epiſcopus iſte,
Stemmata Forzatum, iuris quoq; nobile pratum:
Gregorij mores. famæ Salomonis honores,
Proſdocimi uitam, patriam poſſedit auitam,
Ter nonis annis, obijt, ſed luce Ioannis.
Luſtra ferens toto numero cum ter tribus octo,
Talia ſceptra tenet, poſt hæc ſua corpora petra.
Cui gemini demptis annis de mille trecentis
Et ter quinque, dedit cœlum, cui mundus obedit,
Quaque die natus, ſupera fuit arce locatus.

De Principualle Comite Epiſcopo Patauino LXXVIII.

SVCCESSIT Trãsalgardo Principuallis de Comitibus Patauij, uir integerrimus: qui anno M. CC. LXXXVII. in epiſcopatum accerſitus eſt. Vixit autem in eodem per quinquennium. Obijt autem M. CC. XCII. de quo cum nihil aliud certi dicendũ occurrat, expediti ad alios trãſcamus.

De Ioanne Anſelmino Epiſcopo L X X X I X.

ANNO M. CCC. LXXXIX. Ioannes Anſelminus epiſcopatus curam ſuſcepit, uir ſanè inſignis, licet cõtrarius & in partes, aut factiones aduerſus principes Carrarienſes ex animo ſemper fouerit. Quocirca pulſo Galeatio Vicecomite de Patauij principatu, & reſtituto ciuitatis imperio Franciſco Carrarienſi iuniori, ipſe quoque eiectus eſt, & in exilium miſſus: cuius ſedes primùm Vgoni Ruoteto Ferrarienſi traditur, ac poſtea Stephano eiuſdem Franciſci filio: qui cum nondum legitimæ ætatis eſſet, adminiſtrator primùm eſt appellatus, & exinde epiſcopus.

De Stephano Carrarienſi Epiſcopo Pat. X C I.

NON ab re mihi uiſum eſt, illuſtrem animi conſtantiam Stephani Carrarienſis modò memorati epiſcopi Patauini, hic perquàm breuiter referre, qui (ut antea dixi) Franciſci principis Carrarienſis filius erat. Is ubi deditum Venetis Patauium uidet, & Franciſcum patrem captiuum in uinculis Venetijs detentum, profugus Romam profectus, à ſummo Pontifice honorificẽtiſſimè exceptus eſt. Sed ubi propter ſuſpicionem, ſuaderi nulla ratione Venetis poſſet, ut in priſtinam ſedem amplius admitteretur, neq; pari modo Stephanus induci ullis pollicitis aut precibus, ut, renunciato hoc ſacerdotio, alterum ſibi oblatum ſuſciperet, perſeuerauit abſque ullis certis redditibus (quoad uixit) in titulo ac nomine epiſcopi Par. Iſte dum eſſet in ſede epiſcopali, latericijs fornicibus, paternis ibi inſignibus pictis, templum Cathedrale ſuo ęre inſigniter exornauit, & D. Stephano aram dicauit: ſicut adhuc titulus inciſus atteſtatur, qui in ſubterraneo ſpecu conſpicitur:

Hæc ſancto Stephano ſtructa eſt uenerabilis ara,
Nec non fornices, templi reparatio facti:
Carrigero ſedem Stephano paſtore tenente,
Quem genuit Pataui Franciſcus iunior heros.

Additio ad Stephanum Carrarienſem Epiſcopum.

IS etiam impetrauit à patre aream amplam ante portam Oriẽtalem, ex qua eſt cœmeterium conſecratum, ut conſtat ex inſcriptione, quę ſuper columnam legitur.

M. C C C C I.

ILLVSTRIS princeps dominus Franciſcus iunior de Carraria, dominus Paduæ, &c. natus quondam bonæ memoriæ magnifici & potentiſſimi domini Franciſci ſenioris de Carraria, olim domini Paduæ &c. anno XI. ſui dominij cœmeterium hoc donauit Cathedrali eccleſiæ Paduanæ, tempore uenerandi uiri domini Stephani de Carraria filij ſui, Dei & apoſtolicæ ſedis gratia Eccleſiæ Paduæ adminiſtratoris. Idem quoque impetrauit donari epiſcopatui ſolum adiacens ab Oriente, ubi nunc amœniſſimus hortus uiſitur: quod antea forũ publicum fuerat, ubi ſues uænales exponebantur. Obijt tandem Romæ aut alibi in titulo epiſcopi Patauini. Cui ſucceſſit Albanus Michael Venetus, anno natalis Domini M. CCCC. VI.

De Petro Forzateo Patriarcha.

POST pontifices Patauinos merito mihi primus omnium Petrus Forzateus Conſtantinopolitanus patriarcha, tam uetuſtatis quàm dignitatis ratione ponendus eſt. Floruit is anno à Chriſti natali C M. uir in omni uirtutum generè excellentiſſimus: qui Conſtantinopolim legatus ad Græcum imperatorem à Republica Patauina miſſus, cum iam peracto negotio ad ſuos redire uellet, ob egregiam eius in omnibus rebus agẽdis induſtriam, tranſmiſſo per alterum nuncium legationis tenore, coactus eſt ab imperatorè in Græcia commorari, ut ſe in ea præſertim ualde aduerſa fortuna, ſuis conſilijs iuuaret, & cuncta etiam imperij negotia unà ſecum tractaret. . Huius poſtmodum legatione

tione imperator ſępius uſus eſt, eo ipſo tam pro imperij, quàm pro fidei negotijs, ad diuerſos principes, quocunque opus fuerat, miſſo. Denique ad Ioannem IX. Pontificem Maximum legatione functus, cum omnia ſtrenuè fideliterq́ peregiſſet, in Græciam reuerſus, defuncto patriarcha Conſtantinopolitano ſimul Hieroſolymitano, mox in eorum locum ſufficitur, & Conſtantinopolis, & Hieroſolymorum patriarcha, ſecundum ritum eccleſiæ Romanæ, ſanctiſſimè conſecratur. Quo officio ſanctę & incorruptè aliquandiu functus, relicto ſummo de ſe deſiderio, è uiuis exceſſit, & Conſtātinopoli ſepultus eſt, eà funeris pompa, quæ talem tātumq́ uirum, illis regionibus, & ea præſertim tempeſtate, deceret.

De Petro Malfatto Patauino Epiſcopo Caſtellano Venetiarum XIIII.

PER hęc ferè tēpora, anno ſcilicet M. C. LXXI. cùm celebre eſſet ſanctitatis nomen Petri Malfatti Patauini, defuncto Venetijs epiſcopo Caſtellano, olim Oliuolenſi appellato, Petrus Malfattus Patauinus accitus eò, epiſcopus in ea ſede collocatur: quæ nunc ex priuilegio ſummi Pont. de titulo propinquæ ciuitatis Gradenſis, patriarchalis ſedes effecta eſt: & qui præeſt, Venetiarum nunc patriarcha uocatur. Is autem epiſcopus cum laude maxima, quoad uixit, per illa tempora difficillima, & diuerſis hæreſibus ſcatentia, uerbo & exemplo nouam urbem, ea orthodoxæ fidei firmitate ſolidauit, quæ adhuc in ea ciuitate profectò, magis quàm in alia quauis Italiæ (auſim dicere) perſeuerat.

De Simone Paltinerio Cardinale.

IISDEM quoque rationibus Simon Paltinerius ex Accelo municipio Patauino, aliàs Monteſilice Romam accitus à Lucio III. Pont. Rom. ad cardinalatus honores euectus eſt: anno domini M. C. LXXXII. à quo poſtea in eius gratiam, & inſigne, & cognomen accepit. Nam pro cygno, quem ſui gentiles prius pro inſigni ferebant, lucium piſcem poni uoluit: unde poſtea uulgari cognomine dictus eſt cardinalis à Piſce. Quid uerò geſſerit tunc Romæ difficillimis illis temporibus, quando Pont. ortis ciuilibus diſſenſionibus, acceptaq́ grauiſſima contumelia, à Romanis urbem relinquere, & Veronam petere coactus eſt, parum pro comperto habeo. Obijt anno Domini M. CC. LXXVI. Ioanne XXI. Pontifice Maximo. Hoc autem tantum in noſtris annalibus legitur, familiam Paltineriam exinde claram eſſe factam, & contra patriam de prodendo Monteſilice oppido Patauino, ſummo ſcelere, cum Cane Scaligero conueniſſe, à quo pendebat omnis Reipub. ſalus. Id enim Piſcis Paltinerius doloſè hoſti tradidit, & propterea mox tota eius familia proſcripta fuit, & omnia eius bona fiſco publicè adiudicata. Legitur itē in ijſdem annalibus, Antoniū Carmignanum Pat. unà cum quibuſdam alijs ciuibus Nouellum Paltinerium in media aula publici palatij immaniter trucidaſſe, quòd is imperatorias partes ſecutus, inſidioſè ciues à pontificia factione deterreret. Qui quidem Antonius non multo pòſt in ultionem huius cædis, & ipſe à Cardino Capinacio occiſus, audaciæ ſuæ pœnas luit.

De Iacobo Paduano cum alijs Epiſcopis Feltrenſibus.

HIC inter hos pontifices Iacobus Paduanus Feltrenſis ac Bellunenſis Epiſcopus, non immeritò collocandum ſeſe offert: qui licet obſcuro genere natus, ſingulari tamē uirtute & doctrina præditus, ita ſeipſum, patriamq́ illuſtrauit, ut ea ætate nemo inuentus fuerit magis idoneus, qui à ſummo pontifice Innocentio VI. & à populo Feltrenſi dignius illo, qui ei Eccleſiæ uacanti præficeretur. Is Feltriæ cū maxima honoris pompa, corpora in uictiſſimorum Chriſti martyrū Victoris & Coronæ, de priori loco translata, in arca marmorea pręſente Carolo IIII. Imperatore recondidit, anno M. CCC. LV. ut ibidem lapidea tabula

indicat. Eiuſdē quoq; ſedis epiſcopi fuerunt, Iacobus Caſalius Patauinus, ut in eius ſepulchro, gētis inſigne demonſtrat. Anno ſalutis M. CC. XC. Addas Boniuerſum decretorum doctorem, omnes ſanè inſignes Patauinos, qui ſola ſua uirtute, probitate, & uitæ innocentia, ad huiuſmodi honoris faſtigium conſcenderunt. Cum his connumeratur Albertus à ſancto Georgio, qui ordinis fuit fratrū minorum, & inſignis theologus, & diuini uerbi facundiſſimus concionator: & tandem ob egregias animi dotes, à Bonifacio VIIII. in epiſcopum Feltrēſem electus eſt. M. CCC. XCII. Is autem poſtea hoc laudabili munere functus, poſt annos octo ſui pontificatus obijt & ibidem ſepultus eſt. De Boniuerſo autem (ut ad eum reuertamur) legitur in catalogo doctorum collegij Patauini, eum decretorum doctorem fuiſſe excellentiſſimum. Huius autem familiæ ſepulchrum Patauij, in media æde ſancti Laurentij ante altare uiſitur.

De Petro Baonio Epiſcopo Teruiſino.

Ex nobiliſſima Comitum Baonij familia multi præclari uiri religioſi, nec pauciores bello præſtantes prodierunt: quos infra ſuis locis referemus. Inter hos autem uel maximè claruit Petrus Baonius in epiſcopatū Teruiſinum uocatus: qui ſicut ſui maiores armorū diſciplina in bello, ita ipſe Chriſtiana pietate in pace & morū ſanctitate in cæterorū exemplū refulſit. Retulit aūt mihi Petrus Gauslinus Feltrenſis, antiquitatis & rei cuiuſuis præclarę ſtudioſus, ſe legiſſe in quibuſdam antiquis monumentis, hūc ſub Vrbano VI. Pont. Max. in epiſcopatu Teruiſij floruiſſe. An. ſalutis M. CCC. LXXXIX.

De Bartholomæo Vliario Patauino Cardinali S. Pudentianæ.

EXIMIA uirtus, & ſacræ theologiæ, ſcripturarumq; diuinarum ſcientia Bartholomæum Vlearium Patauinum humili, ſed honeſto genere natum, nobilem & illuſtrem reddidit: qui cum in Minoritarum familia uitæ ſanctitate, & omnimodæ ſapientiæ cognitione præſtaret, à Bonifacio VIIII. Pont. Max. primò in epiſcopum Florentinum cooptatus, ad apicem tandem cardinalatus aſcendit, factus presbyter cardinalis S. Pudentianæ titulo paſtoris. Anno à partu Virginis M. CCC. LXXXIX. in quo ordine præſtantiſſimè ſeſe habuit, cunctis quidem gratus, ſed ſummo Pont. etiam gratiſſimus. Verùm poſtea difficilibus Chriſtianæ Reipub. temporibus in Ciciliam ad illius prouinciæ regimen miſſus, in ea legatione Caietę XVI. Cal. Maij, M. CCC. XCVI. apud Minoritas eiuſdem loci, & diem clauſit extremum, & ſepulchrum ſortitus eſt. De hoc legitur apud Sabellicum Decade II. hiſtoriarum ſuarum, lib. VIII. & in hiſtoria Romanorum pontificum & cardinalium. S. R. E. ONVPHRII Panuini Veronenſis, eremitæ Auguſtiniani, uiri hac nòſtra ætate in omni literarum genere præſtantis, ſed potiſſimum occultæ antiquitatis inueſtigatoris egregij.

Epitaphium.

Vnica cardinei fueras qui gloria cœtus,
Hæc te petra tegit Patauinis mœnibus ortum.
Almas inter nunc animas lætaris olympo.
Miſſus eras partes demum legatus ad iſtas,
Quum tibi uiuaces mors inuida ſuſtulit annos.
Vnanimis quicquid condignum munere famæ
Scire datur, ſtudijs ſublimi mente locaſti.
Longa tuum meritis clarum per ſecula nomen
Non adimet ſuprema dies: tua inuida uirtus
Nunquam morte cadens, omni memorabitur æuo.

Hic iacet reuerēdiſſimus in Chriſto pater domi. Bartholomæus de Vliarijs de Padua

dua Dei gratia tt. S. Pudentianæ presbyter, Cardinalis Paduanus, regni Siciliæ apoſtolicæ ſedis legatus, qui obijt die XVI. Aprilis, M.CCCC.XCVI. Ind. IIII.

De Ludouico Media Rota Patriarcha Aquileienſi, & Cardinale S. Laurentij in Damaſo.

PRO ratione autem dignitatis, potius quàm tēporis, poſt hos æquū mihi uiſum eſt recenſere Ludouicū Patauinū, nullo alio unquā cognomine uſum, licet Media Rota aliquādo dictus fuerit, obſcuris quidē natalibus ortum, geſtis autem rebus ultrà quàm dici poteſt, præſtantiſſimè illuſtratū: & multo ſanè maiore animi generoſitate, quàm ſanguinis: atque robore potius corporis, ingenijque præſtantia ad ſublimia euectū, quàm literarū, aut philoſophiæ ſtudijs, quib. aliquādo impenſè in patria operā dederat: atque ita euectū, ut à pōtificatu, paruo neſcio quo rerum momento à Paulo II. deciderit. Is cum omnib. uitæ partibus ſatis honeſtus atque integer fuerit, tū in re militari perquàm ſtrenuus, magnique conſilij, nec minoris etiā animi, bellorumque gerendorū artibus, uictorijsque in primis aſſuetus: utpotè qui plurima & difficillima bella inſigni felicitate cōfecerit. Primùm ergo artiū liberalium, & medicæ facultatis ſtudijs, & phyſicis diſciplinis in patria imbutus, Romā petijt, ibique ab his prioribus ſtudijs ad armorū diſciplinam animū intendit ſuū: quando ea tempeſtate Romę plus arma quàm toga ualerent. Quamobrē Eugenij Pont. gratiam uſque adeo ſua militari diſciplina promeruit, ut poſt multa præclarè ab eo geſta, in demortui Ioānis Vitelli locū uniuerſis Pontificijs copijs pręficeretur: & cū ijs in auxiliū Reip. Florentinæ aduerſus Piceninū Philippi Mediolanenſis præfectum Hetruriam lōgè lateque uaſtantē miſſus, ubi tunc apud Anglare Florentinorū oppidum conſertis cum hoſte manibus, ui & aſtu Piceninū reipſa magnū, ac alioqui inuictum ducem uicit, fregit, fugauitque. Dimicatum tunc fuit per quinque horas utrinque acriter, acie neutrò inclinante. Atqui tandē Ludouici opera Piceninus accepto grauiſſimo incōmodo, & amiſſis ſignis militaribus, magnaque utrinque ſtrage edita, penitus profligatus abſceſſit, & iter per Flaminiā faciēs, ęgrè ad Philippum reuerſus eſt. Liberauit itaque uictoria hęc uno tempore apoſtolicam ſedem à maxima calamitate, Pontificē à periculo, Vrbem à metu, ciues, oppida, rura & agros ab ingentiſſima ruina, ac peſte perniciéque bellorum. Gratiſſima ob id ſuprà quàm dici poteſt, hæc uictoria Eugenio Pont fuerat, & (ut Platina in uita eiuſdem refert) Ludouicus ob id nemine reclamante in numerum Cardinaliū dignè meritoque aſcitus eſt. In eo ordine multa ſubinde geſſit, quæ non minùs ducē fortiſſimū, quàm & religioſiſſimum Chriſtianæ Eccleſiæ præſidentem decerent. Huius autem apud Eugenium uſque adeo auctoritas ualuit, ut nihil ille penitus publicè aut priuatim ageret, quod non prius Ludouici conſilium approbaſſet. Is tunc unus omnia adminiſtrabat, & (ut refert Tortelius in dictione Camelus) ei ob ſingulare ingenium, ſumma pontificatus, ac rerum omnium cura tradita fuerat. Verùm interim cum Pont. Max. Patauinorum fidei, quam in rebus arduis ſæpe expertus fuerat, ſupra modum præ cunctis fideret, uulgoque Patauinos omnes qui ad eum confugerant, ualdè hilariter ſummo cum honore ac benignè ſuſciperet, ſéque eis liberaliſſimum exhiberet, tantus fauor in tantam inuidiam uulgo ceſſit, ut Romę mulionibus in prouerbium uenerit, dum mulos agerent, Eia uillanus, ſi eſſes Paduanus, fieres Papa, aut Caſtellanus. Id uerò quod in Patauinorum inuidiam dicebatur, nos laudi, uel maximæ, hic aſcribendum putauimus, quando non id uitio, ſed honori maximo dandum ſit, quòd à detractoribus ex inuidia, aut liuore dicebatur. Etenim ut miſericordia, & pietatis miſeriarū comes eſt, ita inuidia & liuor, gloriæ aſſecla. Quū is ergo tantus apud Pont. Max. haberetur, familiaribus quibuſdam inſtantibus, quo haberent, quem Ludouici pótentiæ poſſent obijcere, Petrus Barbus (ut ſcribit Platina) Pontificis nepos cum eo Cardinalis efficitur. Cęterū Pōtificē tum palàm dixiſſe ferūt, ſe duos Cardinales tūc creaſſe, ſed alterū meritorū gratia, alterū uerò cōſanguinitatis affectu. Electus eſt ſubinde Ludouicus noſter Aquileiæ Patriarcha, an. M.CCCC.XL. Ex quo poſtea tāta ſimultas inter hos duos Cardinales orta eſt, ut in Romana curia nunquàm maiori odio certatum fuerit. Aegerrimè quidem ferebat Petrus Barbus primum ſibi locū

apud

apud Pontificem ſurripi, & ſibi nepoti ex ſorore, ac Veneto patricio hominem alienigenam, & obſcuri quidem generis tam apertè præferri. Quamobrem ſub diuerſis Pontificibus inter ſe mutuis odijs poſtea contenderunt, ut alter alteri neque pepercerit, neque à maledictis unquam ceſſauerit. Quocirca apud Caliſtum III. Pont. Max. ita egit Barbus ſua aſtutia doliſq;, ut Ludouicus eius acer æmulus, mitteretur in Turcas ſuadens Pontifici, hominis amplitudinem huic tantæ rei uel maximè conuenire: quum ſæpè aliàs exercitus ſapienter feliciterq; duxiſſet, & ditionē Eccleſiæ ab hoſtibus conſtanter eripuiſſet, et Picenū à Franciſco Sfortia iniuſtè occupatū, ui & arte tutatus fuiſſet, & Eccleſiæ quod iniquè ablatū fuerat, iuſto bello reddidiſſet, & multa alia penè incredibilia geſſiſſet: eò quòd eſſet unus omnium ea tempeſtate rei militaris peritiſſimus & feliciſſimus dux. Quæ quidem etſi uera omnia & laudanda maximè: iniquo tamen animo ab eo memorata fuiſſe creduntur, ut eū interim Roma, & ab oculis ſuis, ea occaſione fugaret. Profectus itaq; ad hoc bellū, ita ſtrenuè ſeſe geſſit, ut, Turcis apud Belgradū parua manu ſuperatis et fuſis, actū de crudeliſſimo tyranno tunc eſſet, ſi Chriſtiani principes, omiſſis inteſtinis bellis, & occultis odijs, terra mariq; uiam uictoriæ, quam ipſe oſtenderat, proſequi uoluiſſent. Turca interim omiſſa oppugnatione Belgradi, ſedato impetu, quo in Chriſtianos tunc incenſus ferebatur, Conſtantinopolim protinus ſe recepit. Eo prælio cæſa ſunt ad ſex hoſtium millia: commeatus intercepti, ſexaginta tormenta bellica capta & abducta. Reuerſus tādem Romam geſtarū rerum gloria clarus, à Calixto Pont. Max. & à toto Cardinalium collegio ſummo honore exceptus, & mirificè collaudatus eſt. Item in eoſdem Turcas præfectus claſſis in auxilium Rhodiorum miſſus, plures Turcarū naues ſuperauit. Lennum, Taxum & Nembrum, multaſq; alias Aegei maris inſulas hoſtibus ademit: & interim non Lyllces, quibus Ceramanus ſecundi apud Turcas honoris imperabat, nō Aegyptios, neq; Syrios quieſcere ullo pacto ſinebat. Verū defuncto Calixto, diſſoluta claſſe Romā reuertitur, tota Græcia in magno derelicta diſcrimine. De hoc celebris fama extat apud omnes illorū tēporū ſcriptores, hunc inter militares duces, & prælatos Eccleſiæ fuiſſe unū omniū clariſſimū. Neq; quēquā mouere debet, quòd Ioānes Iouianus Pontan. eū apud inferos galero æneo candēte coopertū luſerit, & quòd ob ingētes opes malè audierit: quæ quidē demum iā ſuis quàm ſibi forſan malè ceſſerunt. Exemplum id planè cæteris fuit, quantā faciēda ſit uirtus, quæ eū ad tale tantūq; dignitatis faſtigiū euexerit: & quāropere fugiendū ſit uitiū uirtuti cōmixtū, quod ei & uiuo & mortuo tātopere obfuerit: quando ex ea diuitiarū affluētia, & opū magnitudine, ac rerū copia et apparatus magnificētia, & ſuperfluo luxu multos reges exceſſiſſe, nedū æquaſſe creditur. Quin etiam (ut fertur) primus ex eo ordine fuit, qui (quod minime factū uelim) canes, equos & familiā ingentē alere cœperit: quiq; primus conuiuiorū lauticias, ſupellectilia pretioſiora, regium ſplendorē, & magnificentiā, & immodicū lautitiarū cultum in Romanam curiā inuexerit, & Romanos ciues iam in omnē deſidiam collapſos, ad ſublimiora reduxerit. Is Campū Floræ Romæ neglectū, atq; in equorū paſcua redactū lapidibus ſtrauit, ornauitq;. Is ædes iuxta baſilicam S. Laurentij maximo ſumptu inſtruxit. Præterea in Sabello uetuſtiſſimi nominis oppido (ut Blondi hiſtorici uerbis utar) à quo familiæ Romanæ nobile nomen fluxit: monaſterium, quod Honorius III. de gente Sabella ibi ædificauerat, penè funditus dirutū, magna inſtaurauit impenſa, ut ſiue monaſterij, ſiue uillæ inter cæteras Italiæ amœniſſimas inibi habitationes haberet. Ductus aquarū inſtaurauit, & demortuæ urbi aliquā oppidi faciem reddidit. Hactenus ille. Is anno pontificatus Aquilegienſis quarto, de Foroiulij ditione quam Veneti obtinebant, ita compoſuit, ut ſingulis annis ter mille aureos è publico fiſco ſibi & ſucceſſoribus ſoluerent, & Turcarum cæterorumq; hoſtium eò irrumpentium impetus retunderent: quibus ipſemet patriarcha ſuis uiribus, abſq; auxiliaribus copijs, atque inclyta Venetorum uirtute reſiſtere non ualebat. Is propterea anno M. CCCC. LXII. donatus à patribus ciuitate Venetiarum, & creatus Venetus patricius, appellatus eſt Ludouicus Media Rota. Anno poſtea XXV. ſui patriarchatus moriens, hæredes ſibi in theſauris, & precioſa ſupellectili reliquit

duos

duos è familiaribus ſuis & alumnis, Scarampos appellatos, liberalis quidem, & pij fortaſſis ingenij. Sed tamen tantis fortunis ex pontificia dignitate partis, prorſus indignos. Quare Ludouicus qui uiuens in peragendis rebus omnibus ſupra modum ſagax ab omnibus habitus eſt, in calce uitæ ſuæ ab illa ſua prudentia innata defeciſſe uidetur. Non enim (ſicut quidã ſcripſere) tãtas diuitias, tam amplũ & copioſum patrimoniũ ita facilè decidere in manus priuati hominis ſperare debuerat: etſi tũc Paulus ij. Pontifex Max. poſtquã ad pontificatũ aſſumptus eſt, ceſſante iam omni inuidia, & æmulatione, & antiqua odij omni cauſa ſublata, uolens ei uel maximè reconciliatus uideri, poteſtatẽ ei teſtandi cõceſſerat. At ubi mortuus eſt, immenſas huius opes aggreſſus, reuocauit omnẽ teſtandi licentiã: meritò damnans, quod is tantas facultates Eccleſiæ munere partas, non in publicos pioſq;, ſed in priuatos, paucorumq; uſus diſpertiendas mandaſſet: & quod & ipſi crimen, & pontificiæ poteſtati ſcandalum, & ſacro ordini ſiniſtrã famã afferret. Quocirca Scarãpos ipſos euſq; in cuſtodia detinuit, donec immenſus Ludouici theſaurus è Florentia, & ab alijs locis Romam peruenerit. Ita poſtmodũ cũ bona pace, & quota hæreditatis parte incolumes dimiſſi ſunt. In reliquis bonis immobilib. & prędijs, quæ excedebãt quinq; millia iugerũ, hęredẽ habuit Andreã fratrẽ, & Franciſcũ nepotẽ ab Harena appellatos. Qui poſtmodũ per aliquot annos rerũ ſuarũ prodigi, exhauſtis omnibus pecunijs, & abſumpto, ne dicã deuorato tã grandi patrimonio, nõ ceſſarũt prodigaliter conſumere, quouſq; ingẽtia illa prędia cũ amicis, affinibus, ſcortis, lenonibus, popinis, alea luſibusq; uniuerſa diſtraherẽt, & breui miſerabiliter omnẽ rẽ ſuã profunderent. Harena quoq; ipſa (quod eſt uetuſtiſſimi amphitheatri nomẽ) à qua & ipſi cognomẽ acceperãt, diuẽdita, ad nouas ædes cõſtruẽdas apud Vinealiũ uicũ animũ intendunt, ibiq; ſubterraneis arcubus, & imis tantũ partibus ædiũ ædificatis, ubi ad prima lacunaria deuentũ fuit, deficientibus iam pecunijs, deſitũ eſt. Hic locus cũ uicino uico noſtra ætate ad monachos S. Franciſci, ex pijs legatis eorũ, qui ea loca emerãt in uſus ampliſſimorũ hortorũ. Ædes uerò ad infirmorũ xenodochium deuenere. Poſt hæc autẽ Franciſcus pronepos patti aliquãdiu ſuperſtes, è tantis facultatibus in tantas dilapſus eſt miſerias ac calamitates, ut à cõſanguineis uictũ (pudet dicere) mendicare cogeretur: & deniq; in hoſpitali S. Franciſci urbis noſtræ confectus ſenio, in ſumma egeſtate et ludibrio, ab omnib. quãtumuis amicis et affinibus deſtitutus, miſerabiliter uitã finiuit, ac ibidẽ nõ ſine ſummo dedecore mẽdicantiũ more ſepultus eſt. Ecce quomodo ampliſſimæ facultates ditiſſimi hominis multo labore primum partæ, magna deinde cura aliquãdiu ſeruatæ: atq; tantæ, & cuiuis homini etiã lautè uiuenti, ad mille annos ſufficere poſſe uiderentur, paruo admodũ temporis ſpacio euolarint, & ad nihilũ redactę fuerint. Quid ergo de ſacris eiuſmodi ſacerdotiorum opib. ſperandũ ſit, ij quæſo accuratè, etiã atq; etiã uideant: qui omni pietate poſthabita, tanto ſtudio cumulare quotidiè pecunias, & familias ſuas enixè ditare nunquã deſiſtũt, & huic uni tantũ rei incumbẽtes, inſani prorſus redduntur. Vixit Ludouicus ſub Paulo ſecundo paucos menſes. Obijt Romæ M. CCCC. LXV. & cum ſumma pompa iuſſu pontificis Romæ in templo Diui Laurentij in Damaſo tumulatus eſt. Sed quod huius fortunis, ac rei familiari euenturũ fuerat, idẽ & cadaueri eius eo ipſo quo ſepultus eſt die euenit. Noctu enim effracto ſepulchro, & annulo & ueſte exutus eſt. Huius uerò tumulus diu planè neglectus manſit: ſed tandem Henrici Hunis liberalitate è marmore cum hoc titulo reparatur:

LVDOVICO PATAVINO PATRIARCHAE AQVIL. ALBANO ET DIVI LAVRENTII IN DAMASO. S. R. E. CANCELLARIO. QVOD ANIMI MAGNITVDINE ET SINGVLARI PRAEDITVS PRVDENTIA, CVM REM ROMANAM MVLTITVDINE HOSTIVM LABORANTEM LEGATVS AB EVGENIO IIII IN SPLENDOREM PRISTINVM ARMIS ET VICTORIIS VENDICASSET, NICOLAVM PICINVM APVD ANGLARIAM PROFLIGASSET: A-

GRVM PICENVM A' FRANCISCI SFORCIAE DOMINATV IN
DE DITIONEM ROMANAE ECCLESIAE RECVPERASSET: TVR-
CAS SVB CALIXTO IN NAVALIBVS PRAELIIS CONTVDIS-
SET: AVTHORITATEM ROMANI PONTIFICATVS LONGE LA-
TE'QVE PROPAGASSET: DOMESTICIS QVOQVE VIRTVTIB.
CONSILIO, GRAVITATE, CONTINENTIA, PLVRIMIS DENIQVE
IN OMNES BONOS LIBERALITATIS ET BENEFICENTIAE MO-
NVMENTIS BELLICAS LAVDES ORNATIORES REDDIDISSET,
HENRICVS HVNIS ARCHIEPISCOPVS TARENTIN. PONT. SA-
CRI'QVE SENATVS A' SECRETIS, AERARII APOST. PRAEFECTVS,
TANTAE VIRTVTIS IN LVCEM REVOCANDI CAVSA, QVOQ;
VETEREM SVAM IN EVM OBSERVANTIAM HOC RECEN-
TI PIETATIS OFFICIO TESTARETVR, HOC ILLI MONV-
MENTVM XL. AB EIVS MORTE ANNO SVA PECVNIA FA
CIVNDVM LOCAVIT: ANNO SALVTIS M. D. V. XII. KALEN.
APRILIS. VIXIT ANNOS LXIII. MENSES IIII. DIES VIII.

De Franciſco Lignamineo Epiſcopo Ferrarienſi.

SEQVITVR Franciſcus Lignamineus eiuſdem fermè ſeculi magnæ auctoritatis uir, & in aula pontificia nulli ſua ætate ſecundus: profeſſor artium liberalium eximius, ac in omni diſciplinarum genere doctiſſimus. Feltrenſis primò, poſtea Ferrarienſis epiſcopus factus eſt. Eugenio Pont. Max. à ſecretis, doctrina, cõſilio, beneuolentia, fide ita probatus, ut apud eum, locum ſibi præcipuum ſine cõtentione meruerit, & tam propter ueterem beneuolentiam, quàm propter innumeras eius animi dotes, illi ultra cæteros chariſſimus. Atqui haud multo ſanè poſt, niſi immatura obſtitiſſet mors, erat iudicio & opinione cunctorum purpura, & cardinea dignitate honeſtandus. Hinc Porcellius poeta Neapolitanus dum ſe ei longo carmine commendat, his uerbis utitur:

Cum decus, ô cleri & Patauæ celeberrimæ gentis
Ipſe ſcias ſuperi, qua ratione iuuant.
Nanque ſacer ſolus tripodas, & numina ſentis
Delphica. ſunt menti condita cuncta tuæ.
Ipſe meas Franciſce uelis abducere curas,
Gratia ſit uati, te duce Pontificis.

Et cætera quæ ibi in huius laudem ab eo permira elegantia referuntur. Is multas legationes in uarias prouincias ad diuerſos reges, ſumma cũ laude Reip. Chriſtianæ, & honore, & gloria Romanæ curiæ feliciter obiuit. Prioratum S. Benedicti Nouelli cui præerat Pataujj, monachis Montis Oliueti uiuens gratis, lubensq; addixit, eorumq; bibliothecam optimis libris ornauit, ibiq; fornacem cum multis domibus ad augendos Abbatiæ redditus conſtruendam ſuis impenſis curauit: ubi adhuc duobus in locis legitur hoc elogium iiſdem planè uerbis:

HAS DOMOS CONSTRVI FECIT CLARISSIMVS ARTIVM DO-
CTOR DOMINVS FRANCISCVS PATAVVS. EVGENII IIII. CV
BICVLARIVS. EGREGII'QVE CIVIS LEONARDI DE LIGNAMI
NE

NE FILIVS. ANNO M. CCCC. XLI. QVO AB IPSO EVGENIO S. BENEDICTI PRIOR DESIGNATVS EST.

Obijt Romæ, & in ueſtibulo ædis D. Mariæ cognomento Nouę, iuxta Pacis templum ſepultus eſt: ubi legitur ſub eius ſtatua hoc epitaphium:

Franciſco extincto Patauino antiſtite Feltri,
Et quondam mœſtæ præſule Ferrariæ.
Extinctum humano eſt, quantum uirtutis in uno
Corpore, non totus orbis habere queat.

Repoſitus anno M. CCCC. LXII. III. Idus Februarij.

De Ioanne Baptiſta Lignamineo Epiſcopo Concordienſi.

HIC ritè modo ſubſequitur huius frater Ioannes Baptiſta Lignamineus, uir integerrimus, & undequaque doctiſſimus. Is & ob doctrinam moresq; probatiſſimos, epiſcopus Concordienſis creatus, piè ac religioſè tali munere ac dignitate diu perfunctus eſt: cuius adhuc (ut audio) Concordienſi in templo complura monumenta uiſuntur: quę cùm probitatem, tum etiam pietatem affatim teſtentur ſuam. Miſſus autem legatus à ſummo Pon. in Hiſpaniam, illinc expeditis feliciter Reip. Chriſtianę negotijs, ſummam inde ſecum laudem reportauit. Tandem miſſus itidem ab eodem Venetias, dum publicè in conuiuio Principis & Senatorum accumberet, quod ſtatis diebus ſummo apparatu, maximis ſumptibus, & omnium epularum copia principibus uiris exhibetur, retardato tunc ſibi præ pudore uentris onere, paulo pòſt ex huiuſmodi retentione morbo contracto extinctus eſt: ac Ferrariæ ubi propræſul fratris loco fuerat, frequẽtiusq; reſidebat, in baſilica Cathedrali iuxta altare maius cum hac inſcriptione ſepultus:

Qui quondam Heſperium legatus uiderat orbem
Hic Baptiſta iacet: Franciſci antiſtitis illum
Huc illexit amor fratris: quem Borſia patrem
Ferraria obſeruat: Concordia præſule mœſta eſt
Amiſſo: uine urbs Antenoris inclyta luget.

De Blaſio Lignamineo.

LEGIMVS etiam Blaſium Lignamineum, decretorum doctorem inſignem extitiſſe: qui primum Tortelij inſignis grammatici archetypum de Ortographia in lucem edidit quàm emendatiſſimum impreſſoribus Taruiſij imprimendum. Vnde poſtea illo tunc recenti impreſſionis inuento, innumera tanti doctoris uolumina emanarunt: quod quidem elegantiſſima ad illum nuncupatoria ibi epiſtola impreſſa docet. Atq; hoc uel unicum tam benefici uiri ſtudium, omnibus eum uel maximè commendat. Nam ab illis fermè annis uidelicet M. CCCC. LXIIII. quibus impreſſionis artificium Moguntij, à Ioan. Cutembergo Germano inuentum eſt, is unus in primis illud ipſum inuentum ſummà cura, ac optimis quibusq; libris illuſtrandum curauit.

De F. Deſyderio Lignamineo.

PROPAGARI modò uideo Lignamineæ gentis decus in Deſyderio Lignamineo Hieronymi filio ex prędicatorum fratrum familia grammatices ac theologiæ eruditiſſimo profeſſore, mihi & beneuolentiæ, & ſtudiorum uinculis coniunctiſſimo: quem morum innocentia, & literarum ſplendor ubique locorum uehementer illuſtrat: præſertim uerò Patauij, ubi multis iam annis ſumma cum laude ad erudiendos clericos, ſacras

& mãſuetiores literas profiteẽ. Huius ſtudioſiſſimos iuuẽtutis labores Creta quoq; celebratiſſima inſula teſtari poteſt: ubi per decennium publicè bonas literas docẽs, illius iuuentutem, & literis, & moribus in melius reformauit. ex qua re non ſolũ laudem, ſed etiam non modica uitæ ſuæ cõmoda comparauit: & inde rediens M. T. Ciceronis ſepulchri faciem ex Zacintho allatam, Italię primus omniũ impreſſorum typis affabre confictam noſcendam dedit, & hiſtoriam nouæ inuentionis eleganti epiſtola ex abditis obſoletę uetuſtatis tenebris explicauit, quam Hieronymo Marcello Veneto canonico noſtro Patauino uiro doctiſſimo dedicauit, XI Cal. Febru. M.D.XLVIII. Scripſit alia quoq; multa ſcitu præclara, quæ adhuc ſupprimit magna cum laude mox ſuo tempore in uulgus edenda.

De Nicolao Triuiſano Patauino Epiſcopo Cenetenſi.

NON minus patriam Triuiſanamq́ familiam, ac ſacerdotium epiſcopali dignitate, & incomparabili ſapiẽtia illuſtrauit Nicolaus Triuiſanus epiſcopus Cenetenſis, uir uniuerſæ Italiæ doctrina, moribus, & perpetua innocentia ac laude probatus. Claruit is Romæ ſub Innocentio VIII, à quo propter incomparabilem eius doctrinę famam, ac religionis amorem, quo maxime florebat, honorificentiſſimè accerſitus, Cenetæ epiſcopus electus eſt. Quo in loco aliquandiu reſidens, quum boni paſtoris ſtudiũ piè ſimul ac ſapienter exercuiſſet, aram ibidem cum delubro ære ſuo extruxit, liberaliterq́ dotauit, & in eo ſepeliri uoluit. Reliquum ętatis Patauij cum ſuis aliquãdiu amanter exegit. Aſt ubi cum in ultima ſenectute ſanctè obijſſet, eò corpus ſuum delatum eſt, & in marmoreo ſepulchro conditum: quod (ut dixi) in ipſa æde Cathedrali Cenetæ non immemor mortis diu antea uiuens ſibi parauerat, cum hoc epitaphio:

NICOLAVS TRIVISANVS IVRIS VTRIVSQVE DOCTOR, PRAESVL CENETENSIS VIVENS POSVIT, ANNO SALVTIS M. CCCC. XCII.

Poſt mortem uerò inſculptum eſt in ſepulchro hoc carmen:

Vita, quies, ſed nulla quies mortalibus unquam:
Mors eſt uita magis, quàm mihi parta quies.

Vixit annos LXII. menſes II. Obijt Patauij in domo paterna IIII. idus Ianuarij M.CCCC.XCVIII. & inde quo diximus trãſuectus eſt, celebri exequiarũ pompa: nec minus celebri illic poſtmodũ tumulatus. Titulus aũt Cenetenſĩ delubro inſculptus. Sacratiſſ. uiris D. D. Seb. & Ant. Patauino, Nicolaus Cenetenſis antiſtes, & Ant. Fr. cognomẽto Triuiſani, ſacellũ hoc ſuis impẽſis erexerunt, ornaruntq́. Idem poſtea Nicolaus Pont. condonatã XL. dierum ſalutatorib. piè ueniam dedit IIII. Non. Febr. quod iuris gentilitij patronatus, patroni nũcupati perpetuo eſſe uoluere, anno ſalutis & gratiæ M.CCCC.LXXXIIII. Huius nepotes ab ijs nihil degenerantes, nunc & literis, & ſingulari probitate, atq; impenſa & ſtructura ſpecioſiſſimarum ædiũ apud S. Bernardinũ, non minorem patriæ, quàm familię ſplendorem afferentium, patriam noſtram uehementer exornant: maximè aũt quando ex ijſdem parentibus ſeptem ornatiſſimos fratres, & ex his tres doctores eximios ætas noſtra uidere potuit. Ex quib. Bernardinus philoſophię profeſſor Salerni, nondum laureã ſtudiorũ adeptus, publicè dialecticen pro doctore defuncto profeſſus eſt. Petrus autem Venetijs uxore ducta, & ſuſcepta prole, in diſertorũ patronorum numero non poſtremus habetur. Adde Ricardum interim qui in patria cauſis dijudicandis, & maxime conſulendo, præclaram & ipſe familiæ apportat gloriam.

De Iacobo Pediligno Abbate D. Iuſtinæ.

ETſi fortè ſubſequentiũ quiſpiam Iacobũ Pedilignum abbatem egregium anteriore ætate præcedat: facilè tamen dignitatis ratio ſuadet, mihi eum hoc loco eſſe reponendum. Quod enim de multis abbatibus, & canonicis,

nicis & ſacerdotibus dicturus ſum, non ideo tantum dicam, quòd eccleſiaſticis honoribus præfuerint (licet uel hoc ſolum hominē illuſtrem reddat) ſed quòd eos aut doctrina, aut liberalitas, aut inſignis quæpiam uirtus tali honore dignos fecit. Etenim quo tempore patria noſtra ex impia Acciolini tyrannide erepta eſt, ſicut Deus epiſcopum, ita & abbatem Diuæ Iuſtinæ ſibi optimè prouiderat: quando is ſtatim totius ciuitatis conſenſu à legato ſummi Pont. abbas electus fuit: uir ſanè probus & irreprehenſibilis, atq; uirtute & religione omnibus omnium iudicio præferendus. Qui quidem dignè & laudabiliter toto uitæ ſuæ tempore in adminiſtranda abbatia, & in reparandis ædificijs ita ſtrenuè ſeſe geſſit, ut ſumma cum laude ex eo famam de ſe immortalem poſteritati reliquerit.

De Galbertino Muſato Abbate.

HVIVS Iacobi ſucceſſorem fuiſſe legimus Galbertinū Muſatū, Albertini poetæ germanū fratrē. Is enī poeta cum Romæ pro Rep. legatū ageret, & eſſet ſummo Pont. gratiſſimus, impetrauit, ut Galbertinus frater locupletiſſimæ abbatiæ Diuæ Iuſtinæ, tunc fortè uacantis præficeretur. Qui quidem poſtmodū cū ob animi generoſitatē, qua prędictus erat, tum propter ingentes diuitias, quibus ex abbatiæ prouētibus affluebat, in factionibus (ut erat tūc peſſimus ciuitatis mos) cæteris longè præſtabat: quanquam id eū ex iniuncto officio minimè deceret. Quamobrē in arduis Reip. negotijs tāquā unus è priuatis ciuibus cogebatur frequenter, uel inuitus ciuili curiæ intereſſe: eo præſertim tempore, quo Patauini & Veronenſes inuicem excurſionibus deuaſtationibusq; ad mœnia Veronæ uaſtando, & deprædando longè lateq; cuncta uaſtarent. Et è cōuerſo Veronenſes in agrum Patauinū ab alia parte irrumpentes, ſuperato Medoaco, ad Cortarodulum licenter circunquaq; per agros uagarentur, facturi indies maiorē ſtragē, niſi opportunè Galbertinus Muſatus, unà cū Pagano Turreano epiſcopo collecto tumultuario exercitu, ex omni populo, qui reliquus in urbe fuerat, graſſantes compeſcuiſſent, fugaſſentq;, & agrū uniuerſum è prædonū manibus eripuiſſent. Ann. M. CCC. XII. Is etiam cū Paulo Dente uiro patricio, ac potēti contra Carrarienſes, & præſertim Marſiliū totius factionis principē conſpiraſſe creditur. Quocirca Carrarienſes ſuperiores armis facti, aduentante auxilio Theutonū, aduerſarijs ab urbe pulſis, totum monaſterium immaniter deprædati ſunt. Aufugerat aūt abbas cū duobus filijs nothis, & Vitaliano Albertini poetæ fratris filio. Poeta aūt amicorū fauoribus fretus, & ſi domi manſerat, tamē ob fratris & filij crimen, alioqui innocens, per iniuriā exul Clodiam relegatur. Atqui poſtmodū Muſati, licet in patriam reuocati, ſubinde tamen habiti ſunt ſemper occulta quadā ſimultate Carrarienſibus infenſi. Inde factum, ut cū Marſilius à Rep. princeps factus, Patauiū Maſtino Scaligero Veronenſi tyranno dotis nomine tradidiſſet, eiq; ſexaginta florenorum millia: iuſſu Maſtini (ex Marſilij uoluntate) comprehēſus abbas, & unà ſecum comes Eſthinus ciuis Patauinus auri ditiſſimus, & in uinculis cōiecti tam diu carceris horrore affligunt, quoadusq; decem librarum millibus ſeſe redemerint. Talis tunc erat Patauinæ ciuitatis ſtatus. Is aūt Galbertinus interea è cuſtodia liberatus, baſilicæ Diuæ Iuſtinæ circuitum ampliauit, ornauitq;. Tranſtulit idem ea tempeſtate ſanctas reliquias Beati Lucæ Euangeliſtæ, olim ab Vrio monacho è Cōſtantinopoli Patauium allatas, honorificentiſſimè in arcam magnificētiſſimā, opere mirifico, & materia maximè ſpectabili. In cuius rei memoriam leguntur hæc carmina ab eodem Albertino poeta (ni fallor) condita:

Hic bouis effigie, fidei certiſsimus index
Scriba Dei quartus, requieſcit corpore Lucas.
Qui fuit Antiochi de nomine ab urbe uocata,
Pictoris, medicíq; noua ſpectabilis arte.
Tempore poſt multo cum Chriſti lege fidelis
Græcia ſanctorum ſeruaret corpora multa.
Relliquiasq; furens Cæſar combureret almas
Impius, & ſacros cineres iactaret in auras.

Huius honorandum capiens tunc corpus ab urbe
Nominis indiderat, cui Conſtantinus honorem
Vrius, hanc profugus Patauí peruenit ad urbem,
Et ſanctæ poſuit Iuſtinæ pignus in æde.
Deniq; poſt Chriſti de ſancta Virgine natum
Mille bis octenis, ter centum meſſibus actis,
Hoc poſuit tumulo corpus uenerabile ſacro,
Religione nitens uir Galbertinus, amati
Augendi cultus ſtudio memorabilis abbas.
Gratia cui fratrem tribuit diuina poetam,
Atq; pios mores, & ſacras noſcere leges.
Muſatosq́; dedit claros cognomine ciues,
Vrbis honorato Patauinæ ſanguine iunctos.

De Zacharia Abbate D. Iuſtinæ.

COLLAVDANDA eſt hic quoq; induſtria & ingenium Zachariæ Patauini, uenerabilis eiuſdẽ cœnobij abbatis, cuius ſtudio Corrigiolanæ paludes prorſus exiccatæ ſunt, & ſubinde excultæ: ubi talis tãtaq; modò fertilitas longè lateq; exuberat, ut quotannis abundãtiſſimas fruges, & prouentus nunc inæſtimabiles apportent: & quũ nullius antea frugis eſſent, modò tanto ibi cultu noualia illa uitium & arborũ ſtrigis ac uijs, pontibus, aquæductib. uilliſq; per multa paſſuum millia quaquà uerſus ubiq; arrident, ut in toto agro Patauino nihil uideri poſſit pulchrius, nihilq; optari felicius, nihil magnificentius, nihil deniq; quod ad antiquam illam ruris elegantiam & maieſtatem accedat ornatius.

De Antonio Caſali Abbate Pratalea.

EIVSDEM ferè animi, ac cõſimilis exẽpli fuit Antonius Caſalis nobili genere natus: qui promotus ad religionẽ monaſticã, cum foret honeſtiſſimæ uitæ, abbatię Prataleę in Euganeis collib. ab Eugenio ſummo Pont. cui ſumma fuerat familiaritate cõiunctus, præpoſitus eſt, ſimulq; & Patauij monaſterio S. Vrbani: qui quidẽ non, ut pleriq; alij multi factitant, ſuis ſuorumq; ſolùm cõmodis inhiãtes quæ Dei ſunt pili faciunt, ſed ut uerũ Chriſtiani gregis paſtorem decebat, & ad templũ, & ędes, & quicquid opus fuerat reparandũ, & pauperibus quicquid reliquũ ſibi ſupererat diſpertiendũ, mentem atq; animum adiecit ſuum. Quare ſumma ſemper cum laude uixit, atq; tandem mortem ſibi iam imminere prędicens, in optimũ uitæ ſuæ innocentiſſimę teſtimoniũ, piè ac religioſè, quo tempore prędixerat migrauit ad dominũ: an. ſalutis M.CCCC.XLIIII. Sepultus eſt humi in baſilica D. Vrbani ſub ornatiſſi. lapide, in quo effigies inſculpta uiſit̃ habitu ſacerdotali tiara & lituo ornata: ubi in ſaxo ſeorſum poſito legitur hoc epitaphium:

Inclytus Antonius ſtirps quem generoſa produxit
Nomine Caſalis ſuperorum fonte refectus,
Abbas Prataleæ, prolapſaq́; cuncta reformans,
Delubrum Vrbano dotis decore repleuit,
Fatidicusq́; ſui, manet hoc ſub marmore clauſus.
Mille quatercentis Domini currentibus annis,
Atq; quater decies quatuor menſisq́; Nouembris,
Lux ter quina fuit, quum ſpiritus aſtra reuiſit.

De Cypriano Renaldino Abbate.

NON diſpari uitæ ſanctitate præditus offert ſeſe nobis hic meritò celebrãdum Cyprianus Renaldinus, uir magnæ integritatis, maximiq; conſilij: qui monachus factus Caſſinenſis familiæ D. Benedicti, ex reformata cõgregatione D. Iuſtinæ ob animi præſtantiam à ſummo Pont. Eugenio accitus, permiſſione ſui abbatis Romam profectus eſt, atq; ibi Pont. Max. in habitu, ac obſeruantia monaſtica ita adhæſit, ut ei in aſſertionibus fidei, & animæ negotijs tractandis,

tractandis, perpetuus aſſeſſor, & regularis uitæ magiſter ubiꝗ; pręſto fuerit: cuius in
ſtituti ille quamuis ſummus Pont. tamen quantũ per occupationes licebat, nolebat
ulla ratiõe, aut occaſiõe ullatenus obliuiſci. Verùm cum aut propter aëris intempe
riem, aut animi potius moleſtiã, quòd ęgrè & inuitus extra cœnobiũ degeret, in lon
gam & difficilem ualetudinem incidiſſet: quum nullum potentius remediũ ad con
ualeſcendum foret, ex conſilio medicorũ ad balnea Patauina recuperandæ ualetu-
dinis gratia deſtinatur. Quo ſanè tempore, cùm fortè uacaſſet abbatia Pratalea, ul-
trò Pon. Max. eum fermè inuitũ in demortui locum abbatẽ ſuffecit: qui cùm alia hu
iuſmodi ſacerdotia hactenus conſtantiſſimè recuſaſſet, cõuictus tandẽ neceſſitate,
propterea quòd adire cõmodè balnea abſꝗ; fratrum ſuorũ moleſtia melius nõ poſ-
ſet, pontificio muneri facilem ſeſe præbuit. Atqui uerò poſtquã aliquandiu ibi mo-
ratus fuit, & Dei gratia uirtuteꝗ; balneorũ firmiori aliquanto ualetudini reſtitutus,
defuncto interim Pont. abbatiam quam quodammodo coactus regendam ſuſce-
perat, ultrò lubensꝗ; congregationi D. Iuſtinę ſtatim reddidit: & ad ſuos monachos
reuerſus, Venetijs apud S. Georgium maiorem laudabiliter ſub perpetuo abbatis
titulo ſacris literis, & aſſiduis orationibus, & diuinis contemplationibus intentus,
aliquandiu ibi ſatis feliciter ac piè uixit, atꝗ; tandem cum ſumma animi tranquillita
te, longa ſenectute confectus, ex hac peregrinatione receſſit, ingreſſus æternam pa
triam, ubi felix beatusꝗ; deinceps eſt perpetuò permanſurus.

De Placido Pauanello Abbate & Epiſcopo Torcellenſi.

Ex eadem familia & literarum doctrina, & uitæ ſanctitate refulſit Placi
dus Pauanellus, & ipſe Eugenio IIII. Pont. Max. à ſecretis intimus cõ
ſiliarius. Is ab eodem Pon. monaſterio Vallis umbroſæ pręfectus, tunc
tẽporis uetuſtate nimia, & ſitu, carieꝗ; fermè collapſo, id quamprimũ
potuit reſtituendum, & monachos ipſos haud mora reformandos cu-
rauit ad priſtinam obſeruantiam regularem: quæ ibi uſꝗ; in præſentem diem firmi-
ter perſeuerat. Is poſtmodum ob doctrinæ præſtantiã, & morum probitatem a Ca-
liſto Pont. Max. creatus eſt epiſcopus Parentinus, & ſubinde Torcellanus. Atqui
tandem, ut eſt hominis propriũ, & ut ſunt rerum humanarũ uices, factus ſenex, Tor
celli moritur, & eodem loco honorificè ſepelitur. Sed (ut ex eius loci incolis nuper
audiui) ſuperioribus annis, in reparando ueteri templo eius ſepulchrum demolitũ
eſt, & epitaphium ex incuria Veſtaliũ ibi commorantium, neglectum & perditum.
Floruit circa annum natalis Domini M.CCCC.LXVI.

De Antonio Sulimano monacho.

INSIGNEM quoꝗ; memoriam de ſe reliquit, eiuſdẽ loci monachus An
tonius Sulimanus nobilis Patauinus, qui ex bonis paternis, quæ ſibi ti-
tulo hæreditatis obuenerant, Patauij amplas ædes monachorũ D. Iuſti
næ dormitorium nuncupatum maxima impenſa conſtruxit. Nec eo cõ
tentus, perſuaſit etiam matri, ut ex dotalibus ſuis bonis ſpecioſum illud
quod hodie uiſitur D. Iuſtinæ ſacrarium ædificaret: quæ propterea ibidem ſub lapi
de marmoreo ſepulta iacet: ubi inciſus hic titulus:

Sacrario iacet hoc clara de ſtirpe Leonum,
Condi quod iuſsit dote Maria ſua.

De Auguſtino Bonſio abbate S. Iuſtinæ.

POST hos meritò ſequitur Auguſtinus Bonſius, ex nouemurali collegiò
Iuſtiniani cœnobij abbas bene meritus, & congregationis D. Iuſtinę ui-
ſitator digniſſimus: qui in uiſitationis itinere, Brixiæ tum fluxu, tum febri
um maxima ui correptus, tanto tamen, & tam religioſo amore affectus e-
rat in Deũ, ut deficere ſeſe ſentiẽs, uoluit miſſam facere, & pro nouiſſimo ſacrificio,
ſuis ipſemet manib. ſacratiſſimi corporis, & ſanguinis Chriſti accipere ſacramentũ.
Rurſum diebus aliquot elapſis, inſtante iam iam exitu de corpore, popoſcit rurſum
aliena manu eiuſdem ſacramenti uiatico præmuniri; quo accepto, adhortatus fra-

 tres

tres ad benè beateq́ uiuendum, dulci & prolixa oratione, ſpiritu anhelante in hæc uerba prorupit. Quàm delicta tabernacula tua domine uirtutũ, concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini. Et poſt hæc uale dicens omnibus, ab hominũ cœtu, ad angelorum conſortiũ demigrauit. De huius uiri integritate, & abſtinentia, & facundia ad mouendos audientiũ affectus: quantaq́ in gubernando prudentia, quantaq́ affabilitate, iuſtitia, placabilitate in regendo, quoniam non eſt ſecundũ propoſitæ breuitatis noſtrę inſtitutũ, ſilentio pertranſibo. Extat aũt Patauij apud ipſos monachos, copioſum & ſatis elegans de huius uiri uita & tranſitu epitaphiũ, ex quo tota eius uita dilucidè, uti in ſpeculo, cerni poteſt. Id reticendũ non putaui, quod ibi legitur mirum in defuncto corpore, nihil pallor macies'ue infirmitatis mutauerat faciem, ſed ita dignitas quædam, & grauitas ora compleuerat, ut eum non mortuũ, ſed dormientem putares. Obijt autem pridie No. Octob. ſub aurora, anno ſalutis M.D.XXXVI. ætatis uerò ſuæ LXIIII. Ab ingreſſu monaſterij anno XL. ſepultus eſt in lapideo tumulo Brixiæ, in D. Fauſtini cœnobio.

De Placido Albaneſio abbate.

ET quoniã de abbatibus ſermo cœpit, addamus Placidũ Albaneſiũ Patauinũ, qui factus monachus, uixit ſanctiſſimè, & ideo ſingulari patrũ iudicio abbas & uiſitator electus: in quo munere obeũdo ita ſe geſſit, ut omnib. monachis, charitatis & humilitatis inſigne exemplũ prębuerit. Is ergo adeo mitis & placidus in omnes erat, ut corripere errãtes uolens, lachrymis & ſingultib. interceptus, puniendi uerbũ proferre nõ poſſet, quatenus cõpati magis ſubditorũ erratis poſſe uideret, quàm mederi. Quocirca tanquã ineptum ad huiuſmodi officiũ, de conſenſu patrum à paſtorali cura ſeſe penitus abdicauit. Proinde adijt natale cœnobiũ, ubi ſub titulo abbatis, omnib. ſolutus curis, per multos annos degit ſanctiſſimè, dicans ſe totũ Deo, cuius zelo quęcunq́ ad perfectionem religionis facere uidebant, in ſe retinens, exẽplar regularis abſtinentiæ ſeſe cunctis exhibuit. Permulta quidẽ de hoc uiro digna laude, in annalibus monachorum referunt, quæ longum eſſet huc adducere. Id tantũ referam, quod ibi legit, ita enim ſcriptum eſt: Erat is uir Dei ſimplex, iuſtus, timẽs Deum: integritate ſingularis, humilitate conſpicuus, pietate incõparabilis, omnium fratrũ præcipuus amator, charitateq́ ac zelo Dei plenus: & reliqua quæ ibi ſequuntur ualde inſignia. Tandem ſenio confectus, per VII. dies cum morte colluctans, macie tandem ínediaq́ conſumptus, acceptis omnib. ſacramentis, ſanctiſſimè ex hac uita deceſſit: an. ſalutis M.D.XXXVIII. XVI. Cal. Mart. ætatis LXXX. annorum: & ab ingreſſu religionis LX. ſepultus eſt in cœnobio D. Iuſtinæ humi ſub lapide XII.

De Hieronymo Cathaneo monacho.

HANC eandem uiam & uitam, in eadẽ familia ſecutus eſt Hieronymus Cathaneus, ſanctitate atq́ integritate morum cunctis probatus, Latinæ & Græcę lingue peritiſſimus, & in omni ſtudiorũ genere uerſatus: qui tum amore antiquitatum, tum pia animi deuotione uehementer accenſus, an. Iubilei Romam ad incolendum de more à ſuis ſenioribus miſſus, haud multo pòſt eo aëre læſus, uel quia uenerat hora eius, ibi religioſè migrauit ad Dominũ. Scripſerat (ut audio) eleganti ſtylo uitam B. Proſdocimi, & D. Iuſtinę martyris, & alia complura, quæ nondum mihi uidere contigit.

De Proſdocimo Pignolato monacho.

FVit & Proſdocimus Pignolatus Patauinus, ex eiuſdẽ familia monachus; ingenio perſpicaci, & diſciplinis literarum perq́ eruditus: qui in principio iuuẽtutis, militię ſpirituali nomẽ dedit: ubi (quandiu uixit) delectatus ſacrarũ literarũ ſtudijs, multa collegit, quæ ad animæ ſalutẽ pertinere uidebantur. Scripſit de uitis quorundã monachorũ ſui ordinis, & alia quædã, quæ obſeruantiam regularem continebant, & quę ſibi ad uſum uitæ ſuę facere uiſa ſunt: Quę aũt ambitionis ſuſpicionem afferre fortè poterãt, declinauit maximè, cella cõ-

tentus;

tentus, officijs diuinis intentus: at in reliquis conſilio & prudentia, qua ualebat ad uſum & commodũ monachorũ, ubiq; præſtò erat: & propterea ab omnib. obſeruabatur, tanquam pater reuerendus, licet abbatis titulum non habuerit. Atqui tandẽ mortifera febre oppreſſus, præter omniũ ſententiam, prudentia tñ miniſtrantiũ, omnium ſacramentorũ fultus præſidio, obijt anno natiuitatis Domini M. D. LIII. die XIX. Octobris, annos natus LX. ſepultus ſub titt. ſarcophago monachorũ.

De Ioanne Abbatio archipresbytero Patauino.

INTER illuſtres prælatos, & claros ciues, meritò celebrandus eſt Ioannes Abbatius archipresbyter Patauinus: qui præter alias innumeras animi dotes, liberalitate, ac ſingulari quadã pietate erga egenos & peregrinos, & uiuens, & moriens uehementer affectus fuit. Is enim conſtruxit, ditauitq; xenotrophium inſigne, intra mœnia ad portam S. Ioannis: ubi ſub porticu antiqui ædificij S. Danielis, hoc legitur epigramma:

Prudens, reſplendens uir nobilitate Ioannes,
Cuius uirtutes creſcunt, ut fontibus amnes:
Iuſtitiæ rector, fatali lege coactus
Deceſſit, miſeros, terrenos liquit & actus.
Abbatis dictus fuit archipresbyter urbis
Patauij, cuius famam bene concinit orbis.
Hoc xenotrophium ſtruxit ſancti Danielis:
Expenſis largus, perſiſtens, mente fidelis.
Hoſpitibus dignis domus hæc habitanda paratur:
Quæ deuota Deo, ſancto Daniele dicatur.

Fecit præterea alia legata innumera ad pias cauſas. Conſtrui autem iuſſit uiuens ſacellũ ubi erat olim arca S. Danielis, & ibi in medio uoluit ſepeliri humi, ſub marmorea tabula, cum ſui nominis titulo, anno natalis domini M. C C. X C V. Hæc tranſlatio S. Danielis eſt illa, quę poſtea in Eccleſia noſtra quotannis celebratur. At nũc pro choro ſpecioſius conſtruendo, ipſe quoq; Ioannes tranportatus eſt in commune ſepulchrum canonicorum, & ſacellum ipſum dirutũ, & à fundamentis effoſſum.

De Gabriele Capiliſtio Cardinale electo.

MAGNA cum uoluptate nuper legi in genealogijs Capiliſtiæ familiæ, Gabrielem clariſſimum iuriſconſultum, ob inſignem doctrinam, & eximiã religionem, anno ſalutis M. CCC. V. à Clemente V. Pont. Max. in Cardinalium collegium fuiſſe cooptatum: quod conſtare dicitur in archiuo patriarchatus Venetiarum. Verùm cum ulterius nihil aliud de ea re compertum habeam, pergam ad alia, ne quid fortè in noſtro hoc uolumine temerè quicquam dixiſſe uidear, quod manifeſtis rationibus probari non poſſit.

De Antonio Capiliſtio Abbate & Canonico Patauino.

SVBNECTAM huic eiuſdem familiæ uirum præclarum Antonium Capiliſtium canonicum Patauinum, ac protonotarium apoſtolicum inſignẽ: cui ob uirtutum præſtantiam, locuples abbatia S. Annæ, quæ eſt apud Citadellam, fuit à ſummo Pont. honorificè commendata. Hic fuit uir ſanè multiplicis doctrinæ, peritia admirabilis: induſtria & ingenio ſingularis, & ad optima quæq; munia promptiſſimus. Is extra portam Aggeris prope mœnia in ripa amnis magni ĩcentiſſimas ædes ſeu uillam, opus ſumptuoſiſſimũ ędificare cœperat, & magna ex parte perfecerat: quas per circuitum M. paſſuũ & amplius, firmiſſimis muris inſtar urbis occluſerat: ubi piſcationes, & uenationes, & aucupia, uelut in aperto campo pro libito commodiſſimè fierent. Ibi horti, & nemora, & uiridaria omni fructuum genere conſita, quæ uel delectent, uel paſcant. Quæ quidem omnia funditus non multos poſt annos, ad arcendos longè à uicinis mœnibus hoſtes,

deuaſtato circũquaq; ad M. paſſus agro ſuburbano, cũ alijs innumeralib. & magnis ædificijs diruta & eruta funditus fuere. Ex illis ruinis extat baſis ingens ſub columna extra portã Caudam longã, quę publicè in memoriam uictoriæ erecta fuit, Patauio ab obſidione Maximiliani Cæſaris liberato: an. ſalutis M. D. IX. Is edidit libellum de itinere ſuo in Hieruſalem, unde tutò & proſperè fuerat aliquando reuerſus: opus ſanè eruditum, & cunctis gratum. Obijt admodum ſenex, & in media baſilica Cathedrali humi ſepultus eſt, ad Occidentalem partem, ſub lapide rubeo: anno Domini M. CCCC. LXV.

De Antonio Campilongo Priore S. Leonardi.

CELEBERRIMI etiam nominis fuit olim ſua ætate Antonius Campilongus, uir inſignis, & ſacrarum legum peritiſſimus, cui ob literarum ſcientiam, moresq; probatiſſimos à ſummo Pont. prioratus D. Leonardi commiſſus fuit: ubi etiam ſepultus iacet ante altare maius, cum hoc titulo:

HIC IACET IN TEMPLO VENERABILIS VIR, DOMINVS ANTONIVS DE CAMPOLONGO, LEGIBVS IN SACRIS PERITVS, QVI ANNO DOMINI M. CCCC. V. DIEM CLAVSIT EXTREMVM.

De Naſcibeno Calcia Canonico Pat.

PAri laude celebrandus eſt hic Naſcibenus Calcia canonicus Patauinus, ſuo tempore eximius decretorum doctor, ſicut antea Ludouicus eius pater clariſſimus legum interpres: qui permultos annos publicè docuit, & obijt ſenex, anno ſalutis M. CCCC. LVII.

De Franciſco Aluaroto.

EIVSDEM penè ordinis ac dignitatis floruit per ea tempora Franciſcus Aluarotus, Ludouici Patauini patriarchæ Aquileienſis uicarius, & canonicus Patauinus, & in ſcholis publicis prudentiſſimus legum interpres, & domi foriſq; priuatim & publicè conſulendo clariſſimus iuriſconſultus. Huius auſpicijs conſtructæ fuerant ædes iuxta ædem Cathedralem, cuius rei titulum adhuc ſtare uidemus: ſepulchrum eius eſt in eadem æde, in ſacello S. Georgij humi ſub ſtatua exculpta in marmorea tabula, cum hoc epitaphio:

HIC VICES AQVILEIA TVI QVI PATRIS OBIBAT,
QVI CLERI AC GEMINI GLORIA IVRIS ERAT:
HIC ALVAROTVS TEGITVR FRANCISCVS IN ARCA,
HEV QVANTVM PATAVI FATA TVLERE DECVS.

De Aluaroto Comitis filio Cano. Pat. & protonotario apoſtolico.

NON minus clarus haberi debet ex eadem gente in eodem ordine Aluarotus, uir doctrina, & multarum rerum cognitiõe inſignis: qui cum admodũ iuuenis in patrio gymnaſio ſupra omnes coętaneos in legib. ciuilib. & pontificijs emineret, electus ad docendũ ſacros canones, accidit, ut orta ſeditione inter collegas ex ęmulatione ſtudiorũ (ut fit) ad armorum

armorum præſidia utrinq; confugeretur: ex quo nefaria cædes Franciſci Freſchi ſecuta eſt, quæ cùm ei imputaretur, ne tortoris eculeum adire cogeretur, præſenti magiſtratuum furori interim cedendum cenſuit, & Romam profectus eſt, ibiq; in curia uerſatus, in amicorũ patrocinijs aliquandiu ſeſe exercuit, atq; ita ſe gratum omnibus, & præſertim pontifici & patribus reddidit, ut exorta occaſione canonicus Pat. factus ſit, & protonotarius, & abbreuiator apoſtolicus, & multis inſuper ſacerdotijs ditatus. Romæ aũt ita ſplendidè, & munificè, ac liberaliter uixit, ut illic inter curiales primus ſemper ſit habitus. Interim in patriam reuerſus, ubi aliquandiu moratus eſt, reſignatis Iulio nepoti ſuo ſacerdotijs, iterum Romam ad Leonem Pont. Max. ſibi ualde familiarem amicũ redijt: à quo inſigni quopiam epiſcopatu breui honeſtandus fuerat, niſi eum mors pręoccupaſſet. Defunctus Romæ quieſcit ibi in templo Saluatoris ad Laurum: ubi legitur hoc epitaphium:

ALVAROTO EX ALVAROTORVM FAMILIA PATAVI. NOBILISS. HVMANI DIVINIQVE, IVR. CONSVLTISS. ET DICTANDIS LITERIS APOSTOLICIS ABBREVIATORI MAIORIS PRAESIDENTIAE VIRO ORNATISS. PATAVINO, AC ROMANO APOSTOLORVM PRINCIPIS CANONICO DIGNISS. MOESTISS. FRATRES IACOBVS ET FRANCISCVS POSVERE.

VIXIT ANNIS XLVII. MENS. X. OBIIT ANNO M. D. XVIII. V. CAL. OCTOBRIS.

De Georgio Aluaroto Abbate.

VERVM quoniam in hunc ſermonẽ de claris prælatis Aluarotis incidimus, nõ ab re eſſe putaui, hoc loco de magnanimitate animi, & pro affectu erga obſeruantiã monachalẽ S. Iuſtinæ Georgij Aluaroti abbatis quod ſuprà diſtulimus ab abbatib. hoc loco inter pręlatos referre. Etenim nihilo mea ſentẽtia minoris laudis iſte meruiſſe uidet̃ in tuẽda his temporib. libertate ſui ordinis monachorũ, quàm olim in illis primordijs Rorandus monachus, de quo ſuprà mẽtio facta eſt, uel quiuis alius in aſſiduo officio inſtaurandæ obſeruãtię regularis: licet is pro laude eiuſdẽ ſeruatæ, poſtmodũ dedecus excluſionis paſſus ſit, & pro tam pij conatus pręmio, tantã & tam iniquã iniuriã reportarit. Nam cum ſibi per ſecretũ nuntium fuiſſet indicatũ, quendã è præſidentib. congregationis machinatũ eſſe in libertatẽ monaſticam fauore ſummi Pon. Clementis, & ad id ueniſſe, & attuliſſe de ea re pontificiũ diploma in uniuerſo cœtu monachorum, comitiorũ die (quod capitulũ nuncupat̃) in Euganeo colle Prataleę publicandum. Quocirca monachis congregatis, primùm à pręſidente palàm in cœtu medio pontificiũ diploma reuolutũ eſt: tunc Aluarotus qui propè cum pręſidentib. conſedebat, uir generoſi animi, ſurgẽs ſtatim extorto è manib. præſidẽtis diplomate, illud in pręſentia patrũ fruſtulatim diſcerpſit: atq; inde abiens, à ſuis qui foris parati ſtabãt rei exitũ expectantes, excipit̃, & ad cognatos ſuos impiger in tutũ ſeſe recepit. Is ergo optimo zelo, uirliq; animo, & ſancto auſu cũ ſuo nõ mediocri periculo ac dãno, dum credit ab impia tyrãnide monaſticã religionem eripere, ne rurſus in improborum hominũ prædam uerteretur: proh pudor, uir innocẽs, & uehemens religionis amator, quamuis tunc omniũ uoce probatus, tamen ab ipſa quam ſperabat ſeruare, familia perpetuò relegatus eſt, & turpi exilio mulctatus. Quare quod reliquum uitæ fuit, ſine ullo amplius monachorum præſidio, priuatim peregit, à cunctis tamen uir ſapiens iudicatus eſt, & abbas obſeruantiſſimus, & de monaſtica libertate benemeritus ſemper habitus. Relegatus autem poſt annos circiter VIII. obijt, & honeſtiſſimè cum maioribus ſuis ſepultus eſt.

De Iacobo Leoniſſa, Canonico Pat.

VERVM ut rurſum ad uiros noſtri ordinis reuertamur, de Iacobo Leoniſſa Patauino Iuris utriuſque conſulto dicamus: qui docuit & ipſe in hoc gymnaſio ius pontificiũ multos annos: factus aũt Canonicus Eccleſiæ noſtræ Cathedralis, in Rom. Curia aliquandiu honorificentiſſimè uerſatus eſt, & à Pio II. Pont. Max. uniuerſæ Flaminiæ legatus à latere conſtitutus eſt. anno ſalutis M.CCCC.LX. & poſtea ad Rom. regem nuntius, & exactor apoſtolicus deſtinatus, utrobiq; ſapientiſſimè ſeſe habuit. Atqui tandem in patriam reuerſus ſacris literis incumbens, & eccleſiaſticis officijs dans operã, tranquilliſſima ſenectute perſunctus eſt. Scripſit in ſtudijs legalibus præclara multa, & præſertim conſilia: quæ audio extare apud eius pronepotem Petrũ Leoniſſam Iurecons. doctiſſimum. Obijt an. domini M.CCCC.LXXIIII. & ſepultus in Cathedrali baſilica, ſub lapidea tabula in qua nil legitur, niſi hoc duntaxat uerbum. SACRVM.

De Georgio Buzacarino Canonico Pat.

EIVSDEM eccleſiæ Canonicus, eadem fermè ætate deſignatus eſt Georgius Buzacarinus, uir nobilis, & inſignis doctor: qui in Rom. Curia diu honorificentiſſimè uerſatus eſt: & miſſus à Pontif. ad uarios & diuerſos principes nuntius, & factus canonicus Patauinus, & protonotarius apoſtolicus, & alijs ſacerdotijs auctus, ac deniq; in patriam reuerſus, uixit ad extremam uſq; ſenectutem epiſcopo noſtro Petro Barocio ſumma beneuolentia cõiunctus. Quamobrem quod nulli alteri (quod ſciam) præſtiterat, aſtitit morienti, & laborantem poſtremo anhelitu, ſacroſanctæ unctionis ſacramento proprijs liniuit manibus: & de more illi obeunti bene precatus, pio boni paſtoris, & amici hominis officio, non ſine lachrymis perſunctus eſt. Ceſſerat is paulo ante mortem canonicatum Bonifacio nepoti, qui paucos annos ſuperuixit, & Venetijs mortuus, inſtãte bello, in eo ipſo ſepulchro ſepeliri non potuit, quod patruo iam pridem in eccleſia Cathedrali parauerat, ubi hoc epitaphium:

GEORGIO BVZACARINO CANONICO PADVANO IVRIS VTRIVSQVE CONS. PATRVO BENEDICENTISSIMO, IOANNES PATARVS, ET IOANNES FRANCISCVS EX BONIFACIO FRATRE NEPOTES.
OBIIT M. D. II. VIII CAL. AVG.

De Nicolao Cando præpo. S. Sophiæ.

ITIDEM inter inſignes prælatos recenſendus eſt Nicolaus Candus, uir & literis & moribus præclarus: qui in Ro. Curia honorificè omnem fermè ſuam traduxit ætatem: factusq; eſt Romæ protonotarius apoſtolicus, & Patauij præpoſitus S. Sophiæ, quæ olim (ut dicitur) fuit eccleſia Cathedralis. Et quia Pontificibus Rom. admodũ gratus fuerat, & ſæpè pro ſacroſanctæ eccleſiæ negotijs in multas legationes ab eis miſſus, donatus fuit alijs etiam locupletib. ſacerdotijs. Quocirca ab æmulis ſuis propinato ſibi ueneno uix mortẽ euaſit. Quapropter diffidens deinceps aulicis, in patriã reuerſus eſt: & ne quis rurſum ad eius præpoſituras aſpirans ſibi inſidias tẽderet, ſacerdotiũ S. Sophiæ quod in primis habebat ſuſpectũ, Lucæ Bonfio tunc iuueni, non minus docto, quã probo, dignoq; tanto beneficio cum retentione fructuum reſignauit. Vixit poſteà Patauij (quandiu uixit) in tranquilliſſimo ocio literario. Obijt confectus ſenio, & ad D. Auguſtini, in ſepulchro ſuorum honorificentiſſimè ſepultus eſt.

DE

De Timotheo Muſſato canonico S. Petri protonotario apoſtolico.

TIMOTHEVS Muſſatus Patauinus hoc quoq; loco præteriri nõ debet: qui cum aliquandiu in patria ſtudijs literarũ operã dediſſet, utriuſq; iuris laurea coronatus, prefectus Ro. protonotarius apoſtolicus factus eſt, & apoſtolorũ Petri & Pauli canonicus creatus. Is Romę uſq; ad ultimã ſenectutem aulicam uitam traduxit, nõ admodũ fortunatè: utpote qui cum integritate uitæ, & literarũ peritia omni honore dignus eſſet, nihil unquam inde emolumẽti in patria ſit conſecutus, præterquam ſacerdotiũ D. Georgij, quod poſtea monialib. D. Iacobi extra portam Curuam degentib. & propter ſuburbiorum ruinam eò commigrantib. ceſſit. Quod ſanè uel unicum factum præter cætera me mouit, ut huius uiri memoriã perire nõ ſinam, ſed inter cæteros de patria benemeritos lubens inſeram. Atqui admonitus tandem ſenio, & totus in canicie reſperſus in patriã redijt: ubi poſtea contentus unico ſeruo, in paterno rure Bugacij, aliquandiu ſolitariam & tranquillam duxit uitam, ibiq; mortuus eſt. An. M.D.XXVII. die XXIX. Maij & in baſilica D. Georgij (ut par erat) honorificè ſepultus.

De Bartholomæo Soldano, & Marco Vngario, ſacerdotibus memorandis.

INTER alios præclaros uiros non immeritò hic mihi nominandus occurrit Bartholomæus Soldanus, Patauinus presbyter, uir ſanè doctus, atque eximia probitate, atq; humanitate laudabilis, & uel ex unico hoc præſertim facto cunctis probatus. Nam ſęuientibus bellis, quum Theophila Patauina monacha, magnæ prudẽtiæ uirgo Montagnanæ minus tutam ſeſe eſſe cognoſceret: ut ſibi, & alijs quas ſecum habebat uirginibus, tutiorẽ locum ad habitãdum pararet, petijt ab hoc humaniſſimo ſacerdote templum cum ædibus D. Bartholomæi, cui rector præerat, ſibi & ſororibus ſuis ad monaſteriũ faciendum dari. Annuit is cuncta lubens. Vbi poſtea infra paucos annos erectum eſt ſatis frequẽs & honeſtum monaſterium. Eo autem defuncto, primus uicarius in demortui locum ſuffectus eſt Marcus Vngarius, & ipſe presbyter Pat. uir profectò maximè memorandus, doctus, caſtus, comis, pius, & in pauperes ualde miſericors & liberalis: atq; deniq; (ut ſcriptum eſt) uir pręſtabilis ſuper malitiã: cuius ordinationem cõmendabat morum integritas, integritatem uero morũ mirifica ſolicitudo, & pius zelus animarum. Is aũt mihi ſingulari amicitiæ, & mutui amoris, & longę cõſuetudinis nexu ita cõiunctus fuit, ut ab eo diuelli, uel ſic defuncto unquam neq; animo, neq; mẽte poſſim. Huius tam ſingularis amicitiæ memoria uiuit mihi in intimis pręcordijs: & uiuet hic, & in alio opere noſtro edito De caſtitate, quoad & hoc & illud ipſum opus extabit. Et propterea à me unà cum his ſacerdotibus & amicis in eadem baſilica, ad parietem ingẽs ſaxum erectum eſt, ad perpetuam memoriam his inſculptum notis.

MARCO VNGARIO PATAV.
HIC VICARIO
BERNARDINVS SCARDEONIVS
BARTHOLOMAEVS CALIGARIVS
AVRELIVS SCAPINVS
HOC SEMPITERNVM
AMICITIAE MONVMENTVM
B. M. P.
OBIIT ANN. NATVS LX. A CHRISTI NAT.
M. D. XLII. NO. APRILIS.

De Bartholomæo Sanuito archipresbytero Barbarani.

MEMORETVR hic cum reliquis prælatis, & ſacris uiris alter Bartholomeus Sanuitus archipresbyter Barbarani Vicentinæ diœceſis: qui etſi in humanioribus literis, & philoſophiæ ſtudijs haberetur doctiſſimus, nullum tamen quod ſciam reliquit aliud ſui monumentum, pręter marmoream ſtatuam, & legatum ſubſcriptum ante aram ſacratiſſimi corporis Chriſti in æde D. Franciſci, ubi ſepultus eſt.

LEGATVM AD VERBVM
HVMANI GENERIS SALVATORI.

Cui quotidiana ſacrificia, ac poſtridie ſolenni corporis Chriſti quotannis celebria perſoluantur. Vtq; ſibi quotannis iuſta anniuerſaria à die obitus ſui auſpicanda ſolenni ſacrificio celebrentur. Vtq; Calend. No. poſtridieq; necnon iuſta anniuerſariorum die, funalia bina, ſingula ſept. pond. pro ara ſepulchro apponantur. Quor. præſtandor. ergò, ædes in Serlollij uico plus minus CCM. ęſtim. ſodalitio tertij ordinis in hanc curam legauit: ex quar. pens. propterea in corp. Chriſti celebrit. in uſum luminum aurei, & ſemis, in iuſta uniuerſaria. Pro aris illuminandis tantundem pendito. Pro monachorum epulo in corpore Chriſti celebritate, & cuſtor. anniuerſarior. die ſingula. In eorundem ueſtiar. & ſacra ſtragula ad aram inſternēdam aure. annuos idibus Octobris. Obijt is poſtea an. M.D.XXIX. die III. Ianuarij, & ibidem humi ſepultus eſt, ſub marmorea tabula ubi legitur:

BARTHOLOMAEVS SANVITVS ARTIVM
DOCTOR BARBARANI ARCHIPRES-
BYTER, AETATIS ANNO LXVI.

De Iacobo à S. Daniele presbytero.

INIQVVM planè arbitror obliuiſci hoc loco nominis celeberrimi Iacobi a ſancto Daniele, uenerabilis presbyteri & excellentis doctoris: qui literarum ſacrarum ſcientia, & iuris utriuſq; peritia, & morum probitate, lōgè lateq; æuo ſuo maximè enituit. Quocirca accitus à Venetiarum patriarcha, & à Veneto Senatu, ægrè ac inuitus fermè Venetias profectus, patriarchæ uicarius conſtituitur. Quare D. Iacobi ſacerdotio, cui Patauij pręerat, alteri commiſſo, Venetijs deincèps commoratus eſt: qui præſuli ipſi ac Duci, & Senatui, & populo Veneto, ita gratus, ita uenerabilis ſemper extitit, ut nihil ferè minus ab eo ordine in omni re deferretur, quàm ipſi patriarchæ. Fuit is multæ doctrinæ uir, magni conſilij, ſummæ integritatis, caſtus, humilis, & ſuper omnia æquiſſimus. Is autem præter proprij officij negotia tot undiq; externis iudicijs premebatur, ut parum ocij uel ad ſcribendum, uel ad perficiendum ea, quæ cœperat, ſibi ſuppeteret: etſi audio eum multa ſcripſiſſe, quæ quidem prorſus latent: pręterquā plurima conſilia, quæ in quorundam manibus eſſe dicuntur. Præterea ita ſibi parcè ac duriter ſemper uixit, ut tot tantiſq; negotijs afflictus, cilicio tamen toto uitæ ſuæ tempore uſus ſit. Migrauit tandem longa ualetudine affectus ad dominum, maximo ſui deſiderio Venetorum Duci patribuſq; relicto. Vixit annos LI. Venetijs ſepultus iacet.

De Ioanne Ruberto Canonico Patauino.

ETSI multis nominibus nobis probatus ſit Ioannes Rubertus iuris utriuſque doctor, & Canonicus Pat. una tamen præ cunctis alijs uirtutibus ſua in egenos largitas eum uel in primis dignum facit, ut hic in exemplum cæteris, ſacerdotiorum diſpenſandorum mole grauatis, grandem illius in mendicos miſericordiam imitandam proponam. Is enim ſingulis diebus quotquot in cathedrali fortè templo ſibi mane occurrebant, argenteolo nummo ſingulos donabat. Sportula hæc ſanè eſt laudabilior ac gratior, quàm ea, qua quidam ambitioſè & opiparè cũ paraſitis, ſcurris, ſcortisq́, & lenonibus inuidioſè abutuntur. Migrauit tandem dierum plenus, ſubrogato ſibi in canonicum Hieronymo nepote, uiro ſanè probo, ac apprimè morato, nec à patrui moribus longe diſſimili. Hic quoque prætereundum non eſt, quòd licet huius funebris pompa (ut tantum uirum decuit) magna fuerit: nihil tamen inſignius in ea fuit, quàm inopum ac mendicantium frequentia, & eiulatus pauperum publicè palamq́ clamantium, ſe miſellos dominum, & patrem, atque alumnum amiſiſſe ſuum: nullamq́ ſibi reliquã uitæ ſpem, actúmq́ eſſe de ſua ſalute, dicentium. Obijt quoque poſt aliquot annos, & Hieronymus eius nepos, in ſatis uiridi adhuc ætate, relicto ſibi ex Pontificali indulgentia Antonio Ruberto fratris filio, qui poſt paucos annos florenti ætate letali febre correptus, intra paucos dies è uita deceſſit. Quare Paulus III. Pont. Max. meę in illum ante aſſumptionem Pontificatus obſeruantiæ memor, reſeruata ſibi a principio in pectore huiuſmodi collatione canonicatus, poſt mẽſem, amotis alijs à poſſeſſione, qui alia ratione ſeſe interim in huiuſmodi ius inſinuauerant, me unum ex omnibus abſentem, ac nihil unquam tale cogitantem, admirabili pioq́, & hactenus inaudito penè fauore delegit: quem gratus ſanè alia cura mea aut impenſa per legatum ſuum Venetijs reſidentem, in demortui locum uoluit cooptari, non ſine magna amicorum, & communi totius ciuitatis noſtræ uoluptate. LAVS DEO. Sepultus eſt autem Ioannes Rubertus (ut ad eum redeamus) humi in medio templo cathedrali cum hoc epitaphio marmoreæ tabulæ inſculpto:

> IOANNES RVBERTVS VTRIVSQVE IVRIS
> DOCTOR, CAN. PAT. GENERE CLARVS,
> VIRTVTE CLARIOR, PROBITATE RARVS,
> VERI DEI PIVS CVLTOR, AC DE PAVPE
> RIBVS BENE MERITVS, FELICI VITAE
> INTEGRITATE POTITVS, HAC IN LINTRE
> IMPEDIMENTIS RELICTIS. IN PARATVM
> ABRAHAE SINVM SE RECEPIT.

De Luca Bonſio Protonotario apoſtolico, & de Bernardino & Paulo nepotibus.

OCCVRRIT nobis & Lucas Bonſius Protonotarius Apoſt. ſua tẽp eſtate Romæ, & ubiq́ terrarum multiplici ſuarũ uirtutum ratione & nominis fama præclarus. Is humanioribus literis apprimè delectatus, euaſit & Latina, & Hetruſca lingua in dicendo præſtantiſſimus. Propterea fuit unus omnium in omnes doctos officioſiſſimus. Coluit ſiquidem præ cunctis illuſtres amicitias: ita ut unus omnium amicorum locupletiſſ. haberetur. Præcipuum autem habuit, cui & à ſecretis erat, Cardinalem Campeiũ, nec minus Petrum Bembum, & Iacobum Sadoletũ, ambos poſtea Cardinales. Addas & Leonicum uirum doctiſſimum, à quo in eius dialogis celebratur. Nec mirum quod ijs ſicut & alijs omnibus doctis charus eſſet: erat enim facundus, comis, facetus, aſpectu hilaris, moribus, natura, & innata quadam ſuauitate iucundus. Hinc factum eſt, ut cum nulla ratione in Patauinum canonicum recipi poſſet (ut maximè optabat) fauore amicorum adeò omnem (ut aiunt) lapidem uoluit, ut qui in canonicum nouiſſimo lo-

co admitti nequiuerit, mox admitteretur ſupra cæteros in Decanum: quæ quidem dignitas eſt tertio loco poſt epiſcopum conſtituta, & hanc dignitatem ipſe ſummi Pont. fauore in eccleſia Patauina primus inſtituit. Sed non diutius eam tenuit: nam ingraueſcente iam ætate Bernardinum Bonſium ex fratre nepotem ſibi ſubſtituit, nihilo ſanè in omni laudum genere ſe minorem: qui ordinariam pontificij iuris lectionem in patrio Gymnaſio multis annis frequenti diſcipulorum conſeſſu, & maxima cum laude, quandiu uixit, profeſſus eſt. Obijt anno M. D. L I. ætatis uerò ſuæ X X X V I. Sed quia de hac familia ſermo cœpit, nihilo minori gloria fulſit huius frater Iacobus iuris utriuſque conſultus in foro Venetiarum, ubi ad omne tribunal inter eximios patronos principatum obtinuit: ut eſſet ultra tria millia aureorum ſingulis annis ſua eximia facundia lucrari ſolitus. Sed (proh dolor) eum iuuenem adhuc immatura mors rapuit, ſeptem filijs impuberibus relictis, qui & patrem & patruum (ut eſt illorum indoles) cito referant, & præſertim Paulus Bonſius Decanus noſter, qui patruo in prædicta dignitate ſucceſſit: ætate adhuc quidem iuuenis, ſed moribus & prudentia iam pridem ſenex, de quo poſthac clariſſima quæque ſperare poſſumus, & qualia à maioribus ſuis ſolita ſunt, præſtari. Obijt Lucas anno ſalutis M. D. XL. die VII. Iulij, depoſitus in baſilica D. Iuſtinæ apud maiores ſuos.

De Ludouico Comite S. Bonifacij Cano. Pat.

SEQVITVR ex nobiliſſimo genere Comitũ ſancti Bonifacij Ludouicus, Canonicus Pat. & Protonotarius Apoſtolicus Leonis X. Pont. Max. à cubiculo intimus, à quo Apoſtolicus nuncius ſæpe miſſus eſt ad diuerſos principes, & præſertim ad Rempub. Venetam, pro arduis quidem & difficillimis negotijs. Quibus in rebus, ut erat rerum gerendarum gnauus, & innata uirtute animi, & corporis dignitate conſpicuus, apud omnes omnia ſibi ex uoto feliciter contingebant. Is ergo ſuis uirtutibus duos canonicatus, Patauinum & Veronenſem, & præpoſituram ſanctæ Crucis Patauij, & alia ſacerdotia, & penſiones ab eodem Pont. conſequi meruit, quæ ſibi æmolumentum quatuor millia aureorum afferre poterant: & niſi Pontificis mors obſtitiſſet, ad ſummos quoſque honores eodem anno aſcenſurus erat, ſicut ore proprio Pont. Max. Manfredo illius parenti promiſerat. Is autem defuncto Pont. in patriam ad ſuos reuerſus, honoratiſſimè, ſed non diutiſſimè uixit. Adhuc enim florens ætate, longa ualetudine perplexus, nepotes ſuos ex fratre licet iuuenes, indole tamen præſtantiſſima præditos, ſacerdotijs ſuis ornare conſtituit, & Herculi qui erat maior natu, reſignauit canonicatum Pat. & Prioratum ſanctæ Crucis: Canonicatum autem Veronenſem cum alijs ſacerdotijs, adiecit Manfredo: qui in antiqua maiorum ſuorum nobilitate florẽtes, ſua humanitate, innataꝗ; probitate, omnib. ſunt gratiſſimi. Obijt Ludouicus ſanctiſſimè, & cũ ſumma pompa funeris in media eccleſia Cathedrali, in maiorum ſuorum ſepulchro iacet, anno natiuitatis Domini M. D XLV. die X. Februarij.

BERNAR-

BERNARDINI SCARDEONII CANONICI PATAVINI,

DE CLARIS THEOLOGIS ET SACRARVM *literarum cultoribus Patauinis, Claſsis ſeptima.*

PRAEFATIO.

POST claſſem diuorum, qui admiſſi iam in cœlum, abundè DEO fruuntur, meritò ſequitur claſſis theologorum, qui uel ob id maximè ad ſanctos proximè uidentur accedere, quòd ſicut perfectè, & uerè illi Deum cognoſcunt, ita iſti certè per fidem, Deum ipſum mentis acie, licet in ęnigmate, acrius contemplantes, & per intelligentiam ſcripturarum, quantum homini ſcire & comprehendere animo datur, Deum unicum, æternum, omnipotentem, infinitum, & in trinitate perfectum credunt, & noſſe pro certo fideliſſimè profitentur: atque cæteros uerè pieq; monent, hanc eandem fidem, & hunc ipſum Deum, unà cum ſanctorum ueneratione ſuſcipere, & in eo propoſito, firmiter conſtanterq; perdurare. Quamobrem ut iam inſtitutum ordinem proſequamur, hîc poſt ſanctos Dei, illuſtres theologos meritò ſubnectamus. Nulla ſiquidem eſt humanæ doctrinæ cognitio, quæ ueræ Dei cognitioni comparari, nedum præferri aliqua ratione poſſit.

De Alberto Eremitano.

DICTVRO itaq; mihi deinceps de claris theologis, & præcipuis Chriſti præconibus, primus ſtatim ſeſe mihi offert clariſſimus & in omni ſcientiarum genere, & eruditiſſimus theologus Albertus Eremitanus, Ægidij Romani diſcipulus: qui Patauij honeſtis ortus parentibus, ſummæ doctrinæ fama, patriam ſuam, & Eremitarum religioſam familiã, maxima cum gloria ſui nominis illuſtrauit. Is enim in Luteriæ Pariſiorum academia, primus omnium & philoſophiam, & metaphyſicam, & denique theologiam, ſumma diſcipulorum frequentia, longo tempore profeſſus eſt. Interim uerò ob celebritatem nominis, & eximiam eius doctrinam à ſummo Pontifice Romam accitur, ut in euangelicis concionibus, & erudiendis populis, relicta Gallia, Romæ & in Italia deinceps uerſaretur, & euangelicam doctrinam ibi quoque longe lateq; diffunderet. Quod quidem opus perquàm diu fideliter & ſtudioſè peregit: ita tamen, ut nunquàm interea à ſcribendo deſtiterit. Is ſanè præſtantiſſimus & acerrimus eccleſiæ defenſor fuit, maximusq; Chriſtianæ fidei aſſertor, & criminib. & criminoſis maximè infenſus. Eo ſiquidem loquente, audientium animis tam acres infligebantur aculei, ut nemo non delectari, & proficere eius ſermone uehementer poſſet. Inerant quidem uerbis ipſius mellita quædam oris ſuauitas, & dulces hami, qui audientium corda ita ad ſe pellicerent & tenerent, ut cunctis audientium miraculo planè foret. Extant huius uiri ſermones ad populum quàm pulcherrimi: opus ſanè aureum, digniſſimumq; ut ab omnibus legatur. Primus quidem ferè fuiſſe uidetur, qui hanc ſcribendi normam inuenerit: quem poſtea ueluti ducem in eo genere dicendi, ingẽs ſcriptorũ caterua per tritum iam ab eo callum ſubſecuta eſt: unde tot iam huius generis opuſcula circunferuntur, ut in hoc genere nihil omnino deſiderari iam à quoquam poſſit. Amplius fuit is ſanè uitæ continentiſſimæ: & ut literarum ſtudijs, ita & morum integritate præclarus. Quod quidem maximè confirmant, quę tum interpretando, tum docendo pręclara ſui ingenij poſteris monumenta reliquit. Etenim Pentateuchum

inſigni expoſitione interpretatus eſt, ſimiliter euangelium Chriſti, & epiſtolas Pauli, & diuinas ſanctorum patrum ſententias. Reuocatus rurſus in Galliam, obijt Lutetiæ, importuna ſanè morte, utpotè qua unà ſecum multa eius diuina opera, quæ in manibus habebat, intercepta perierunt. Deceſſit autē anno ætatis ſuæ XLVI. à natali uerò Domini M. CCC. XXVIII. tertio Nonas Aprilis. In huius uiri memoriam, ad patriæ decus erecta eſt à Patauinis ſtatua marmorea, in foribus prætorij ad ſeptentrionalem plagam, cum titulo præſtantiſſimo, literis aureis deſcripto, quas nimio iam ſitu conſumptas, deſcribere non potuimus.

De Matthæo Eremitano.

PER hæc ipſa fermè tempora, in ſumma nominis celebritate habitus eſt eiuſdem familiæ Eremitanæ Matthæus Patauinus, maximus theologus, & eximius concionator: qui ob doctrinę ſuæ præſtantiam, Romæ in Vaticano, ex Clementis VI. ſummi Pontificis mandato, honoris cauſa ab epiſcopo Nauarienſi, cathedra magiſtrali ſacræ Theologiæ (quod paucis unquam contigit) in conſpectu Pontificis & Senatus P. Q. R. ſolenni cæremonia publicè decoratus eſt, ac multis priuilegijs donatus, anno ſalutis M. CCCL. Quid autem exinde de tanto uiro cōſecutum ſit, alijs dicendū relinquo: ego reperire nihil aliud quicquam potui.

De Bonſemblante Eremitano.

HVIC meritò Bonſemblantes, frater uterinus Bonauenturę Cardinalis de Peraga & ipſe Eremitanus annectendus eſt: uir adeo à Franciſco Petrarcha in quadam epiſtola commendatus, ut ſi hoc loco referantur, quæcunque ibi in eo epitaphio dicuntur, uix alter profecto exiſteret, ex tot theologis eo ipſo, hoc in opere commēdatior. Is enim dolens, dum Bonauēturam Peraghinum de fratris ſui obitu cōſolatur, & quàm lugenda eſſet tanti uiri mors, edocet, libro XI. & epiſtola XIIII. ſic admodum flebiliter orditur: Qualem (proh dolor) uirum, quod ſydus amiſimus? loquor impropriè & torrente rapior uulgaris eloquij. Et ibidem paulo pòſt, ait: Ita uerò me ille amet, cuius in amore felicitas uera eſt: ut ego uiuētium fama fortè aliquos, neminem ſibi, uel ingenio, uel eloquio, uel morum ſuauitate pręferendum noui: quæ tanta illi inerat animæ, ut ab ipſius uerbis & congreſſu, nunquā niſi lætior trāquilliorq́ue diſceſſerim: neq; mihi unquam tam longa confabulatio ſecum fuit, quin cupidis auribus meis, atq; animo ſitienti, breuiſſima uideretur. Erant enim inter uerba illius hominis faces quædam blandæ & lucidæ, præter cōmunem morē eorū, quos magiſtros dicunt. Et aliquanto inferius ait: Magna ille dudum gloria patriæ, magnū ordinis ſui decus, & quidem eximiū fuit. Item paulo pòſt de utroq; fratre exclamat: Felix Patauium, ubi geniti eſtis & nutriti. Nihil eſt enim, quod unamquanq; patriam tam felicem faciat, quàm ſuorū ciuiū uirtus & gloria. Hæc ille. Hic ergo uir doctiſſimus (ut ibidem dicit) Venetijs obijt religioſiſſimè. nā poſt oblationē ſacri myſterij, ſtatim, ut D. Hieronymus de Blęſilla ait, ſubita morte, Dauidicos pſalmos anhelans, ſubtractus eſt. Is quidē iudicio bonorum ob ſanctitatem uitæ, ita inter beatos annumerari iure poteſt, ut Bonauentura eius frater inter martyres, etſi ſuo hoc barbaro nominis uocabulo, parum nobis arrideat Latinè loquentibus: unde factum eſſe opinor, quòd in tantis laudibus Petrarcha uocabuli inſuetudine deterritus, nunquam Bonſemblantem auſus eſt nominare. Studuit is Pariſijs, ibiq; magiſtralibus infulis, cum ſumma gloria honorificè decoratus eſt. Proh dolor, nulla huius ingenij monumenta, nullum tantæ ſapientiæ opus literis mandatum, extare cògnoſcitur. Obijt anno Domini M. CCC. LXIX. V. Cal. Nouembris, annos natus quadraginta duos.

De Bonauentura Peraghino Cardinali.

NON eſt ab hoc albo, nec à fratre ulla ratione ſeparandus Bonauentura Patauinus, olim è nobiliſſima & præclariſſima gente Paduaria, at tunc dicta de Peraga Parauij natus, Floruit is inter Eremitanos concionator eximius, & acutiſſimus theologus. Qui ob egregias animi ſui dotes, pri-

mò

mò totius Auguſtinianæ familiæ generalis magiſter factus eſt, ac mox Romam accitus, ab Vrbano V. ſummo Pont. ſub titulo ſanctæ Ceciliæ presbyter Cardinalis creatus. Is fuit uir integerrimæ uitæ, & eccleſiaſticæ libertatis patronus conſtantiſſimus: utpote qui nihil ueritus ſit, pro tuenda eccleſiæ libertate Franciſco Carrarienſi, tunc ciuitatis noſtræ Principi, ſeſe opponere, & iniquis illius poſtulationibus, quanta poterat animi conſtantia, & ui rationis obſiſtere. Quamobrem Carrarienſis uehementer commotus, procurauit per occultos ſicarios (id enim plerique ſuſpicati ſunt) ut Bonauentura tantæ præſtantiæ uir, Romæ impiè & perquàm nefariè occideretur. Is enim ſagitta occultò per põtem ſancti Angeli miſſa, immaniter transfixus occubuit: ita occultò, ut neq; de homicida, neq; de tanti ſceleris authore, pro certo quicquã unquam ſciri potuit. Hic Franciſco Petrarchę fuit amiciſſimus, eiq; arctiſſima familiaritate, & ſimilitudine morum, literarum, ſtudiorumq; coniunctiſſimus. Quocirca cum idem Petrarcha diem clauſiſſet extremum, Bonauentura noſter nondum ad ſupremos honores promotus, in præclariſſimo & frequentiſſimo illius funere, in collibus Euganeis peracto, in Arquadi uico, quò & epiſcopus cum clero, & princeps Carrarienſis, & uniuerſa Academia, & tota ferè Patauina ciuitas, ad iuſta ei honorificentiſſimè perſoluenda conuenerat, funebrẽ orationem habuit luculentiſſimam, tanto ſanè poeta, & tanta eruditiſſimorum uirorum frequentia & expectatione digniſſimam: anno domini M. CCC. LXVIIII. menſe Iulio. Hunc autem multa ſcripſiſſe, credere par eſt, cum eſſet in omni diſciplinarum genere doctiſſimus, & tum in docendo, tum etiam in ſcribendo quàm exercitatiſſimus. Verùm, ut ſæpe accidit, uel imperfecta ob improuiſam mortem manſerũt, uel cum longè à patria uerſaretur, in tãta rerũ perturbatione, ab extraneis direpta, ac prorſus deperdita fuerũt. Attamen audiui, apud quoſdã adhuc extare pleraſq; eius orationes elegantiſſimas. Sepultus eſt Romæ in tẽplo D. Auguſtini: ubi legitur hoc carmen.

Epitaphium Romæ.

Hic Bonauentura eſt, qui doctus dogmate ſacro,
Auguſtine tuis iam præfuit orbis Eremis
Padua: pòſt ſolio profectus Cardinis inde,
Anni milleni decies ſeptemq; triceni,
Addito ijs nouem Chriſti, requieuit in urbe:
Ciues cæli animam ſed poßidet oſſa ſepulchrum.

De Marſilio Mainardino.

MARSILIVS Mainardinus cognomine, & patria Paduanus, profeſſione uerò monachus fratrum minorũ, ſuo euo habitus philoſophus magnus: ſed dum ſe theologum maximum profiteri mauult, recedens ab eccleſia Romana, quò altius ſibi uolare uidebatur, eò profundius ad ima ruit. Prolapſus enim à recta fide, in impium dogma ab apoſtolica eccleſia damnatum miſer impegit. Nam ad promerendã gratiam Ludouici Bauari Cæſaris, Pontificijs cenſuris à Ioanne XXII. grauiter oppreſſi, eò quòd non eſſet legitimè imperij diademate coronatus, & quòd Petrum Corborienſem ordinis fratrum minorum ſchiſmaticum, Pontificem creaſſet, quem Marſilius ipſe ſectabatur unà cum Petro Corbarienſi, Michaele Conſenatẽſi, Bonagratia Bergamenſi, Gulielmo Ochan Anglico, omnibus fratribus eiuſdem ordinis, claris uiris Is edidit de poteſtate Papæ, & Imperatoris aduerſus ſacroſanctas uniuerſalis eccleſiæ ſanctiones, opus ſanè copioſum & acutum: ſed ſanctiſſimis concilijs inimicum, & catholicæ eccleſiæ admodum infenſum, ſanctisq; orthodoxorum decretis & conſtitutionibus prorſus aduerſum, utpotè ſophiſticis potius, quàm rectis & orthodoxis argumentis innitens, ac propterea ex cenſura eccleſiaſtica, & pietate Chriſtiana pijs hominibus legi uetitum. Ad huius autem argutias refellendas, ſcripſit nuper integrum librum Albertus Pighius Campenſis, homo doctiſſim. in eo opere, quod Eccleſiaſtica Hierarchia inſcribitur: ubi dicit, quòd hoc uno nemo diligentius uehemẽtiusq;, aut etiam

copioſius cauſam ſecularis poteſtatis aduerſus eccleſiaſticam dignitatem egiſſe creditur, quam planè ſubuertere, & in nihilū redigere ſuo ingenio pro uiribus conabatur. Hæc ille. Scripſit is hoc opus anno M. CCC. XXIIII. ſub Ioanne XXII. Pont. Max. qui tūc in Gallia Auinione ciuitate reſidebat. Appoſuit ei lib. titulū DEFENSOR PACIS. Fuit homo Ariſtotelicus uerius (ut Pighius ait) quàm Chriſtianus, atque Ariſtotelis potius, quàm Chriſti diſciplina eruditus. Hoc opus ab initio tumultus Lutherani, diutino & ueteri ſitu ſquallens, ex abditis erutū eſt, & blattis & tineis ereptum, atque è tenebris in lucem productum. Quanto ſatius ſanè fuerat ab ijſdem uermibus conſumi penitus, quàm palàm in animarum perniciem, fidelium manibus uolutari. Nunc hi libri elegantiſſimis characteribus in Germania excuſi, ubique circunferuntur: ne qua uſquā interim peſtis deſit, quę incolumitati eccleſiæ officere quicquam poſſit. Legitur in annalibus Patauinis, Marſilium Patauinum, ob præclaram omnium ſcientiarum diſciplinam, anno Domini M. CCC. XXVIII. aſcitum fuiſſe in archiepiſcopum Mediolanenſem. Fuerit autem is ne de quo hic agimus, an alius, quicquam ego pro certo affirmare non auſim. Porrò (ut legitur) fuit iſte in omni doctrina præſtantiſſimus. Cæterum de huius Marſilij archiepiſcopi uita, moribus, geſtiſue, aut quid denique ſucceſſerit boni, maliue in tam illuſtri ciuitate, cuius ipſe paſtor creatus fuiſſe dicitur, nihil adhuc certi (licet aliquando perquiſierim) ſcire potui. Suſpicor equidem (ſi coniectare de dubijs rebus etiam mihi licet) hūc illum eūdem fuiſſe Marſilium Paduanū, cuius hic uitā attingimus, & ab Imperatore, & ab Antipapa fortaſſis electum: ſed ab Apoſtolica ſede, cui tantum ſuis illis argumentis detraxerat, minimè confirmatum, ut uel ex eo ipſo facto ille cogноſcere certò poſſet, in ſpiritualibus omne imperium ſubeſſe Pontifici, & non Imperatori, neq; abſq; eius cōſenſu quicquam in eccleſia Dei legitimè poſſe fieri, neq; rationabiliter diſpēſari. De hac familia apud Eremitanos eſt ſepultura, ubi legitur:

HIC IACET D. FRANCIS. DE MAINARDINIS.

Iam requies ſperata diu chariſſima uenit,
Oſſaq; iam feſſa in terris ſint marmore preſſa.

De Ludouico à Flumine Minorita.

FVIT & Ludouicus à Flumine, ſeu Bagelardus Minorita, eximius philoſophus, & theologus maximus, qui Pariſijs ſacræ Theologiæ operam dedit: ibi tum demum cum ſumma laude in eadem diſciplina ad magiſtrales honores promotus, Patauium redijt, & hanc ipſam doctrinam, quam acceperat in Gallia, in Italia, & præſertim Patauij facundo ore in templis & ſcholis publicè promulgauit. Exinde quum doctrina, moribus, prudentia, & ſanctitate uitæ præſtaret, magiſter totius prouinciæ Minoritarum omnium conſenſu creatus eſt. Rexit itaq; delegatam ſibi prouinciam prudentiſſimè, ac magna cum laude, & populos uſque ad ultimum uitæ diem nunquam Dei uerbum deſtitit edocere. Defunctus tandem in templo D. Antonij confeſſ. Patauij ante ianuam chori humi ſub marmorea tabula ſepultus eſt, cū hoc epitaphio, iam ferè aſſiduo attritu pedum deleto.

Religio quem flet fratrum ueneranda Minorum,
Fluminis à clara Ludouicum ſtirpe creatum,
Regalis Patauí clauſit mors ultima rerum,
Hunc iam maiorem prouincia tota miniſtrum:
Pariſij ciuitas Sophiæ quem ſacra magiſtrum
Fecerat: hoc buſto corpus, mens ſiſtit in aſtris.

DE

De Galuano Seruita.

EIVSDEM fermè profeſſionis, ſed alterius tamen fratrum familiæ, commemorandus hic nobis eſt Galuanus Patauinus ordinis S. Mariæ ſeruorum, ſacræ theologiæ profeſſor, & confeſſarius ſacerdos probatiſſimus. Edidit hic libellum, qui Memoriale dicitur cõſcientiarum: ſimplici quidem & Italico ſermone contextum. Ita enim fieri decuit: quum is ſua illa doctrina, rudes homines, magis quàm doctos in conſcientiæ negotio erudire procurat. Effecit autem hoc ſuo opuſculo, licet paruo, ut ſicut modò nobis de nomine, ita poſthac per nos etiam poſteris diutius innoteſcat.

De Nicolao Craſſello Minorita.

SI præſtantes ſacrarum literarum ſcriptores qui Patauini fuerunt, enumerandi ſunt, neſcio qua ratione Nicolaus Craſſellus Minorita præteriri hic ſilẽtio iure poſſit. Is eñ acceptis prius in ſeculo de more doctoratus inſignibus, amore Chriſti accenſus, relictis omnibus, Franciſcinam religionẽ ingreſſus eſt: qui quum parum admodum uoce, & lateribus ad concionandum ualeret, Chriſtianę pietati, & ſacrarum literarum ſtudio, docendo, conſulendo, ſcribendoq́, & orando totum ſeſe dedit. Vidimus luculentum eius opuſculum De gradibus affinitatis, & conſanguinitatis, cuius titulus talis eſt. Breuis & compendioſus tractatus cognoſcendi gradus conſanguinitatis, & affinitatis per uener. Patrem, fratrẽ Nicolaũ de Padua, ordinis Minorum de obſeruantia, canonum doctorem eximium. Scripſit, ut audio, & alia quæ nos ignoramus. Hæc autem legi in bibliotheca Matthæi Madij doctiſſimi iuriſcon. & mihi amiciſſimi. De eo autem quid reliquum uitæ fuerit, parum compertum habeo.

De Nicolao Craſſeto.

ADDENDVS huic alter Nicolaus eiuſdem ſanè ordinis, ferèq; cognominis: ſed non eiuſdem obſeruantiæ regularis: qui qualis, quantiſque fuerit, nihil præterea quærendũ putaui, quàm quod in infrà ſcripto elogio continetur, quod eſt in medio templo D. Antonij Confeſſ. ſcriptum ſuper columnam ſub imagine Deiparæ Virginis partum ſuum adorantis: ubi & ipſe pictus in pariete conſpicitur, cui è manu pendet tabella eiuſmodi uerbis inſcripta: SVMMI TONANTIS, ac D. Antonij cultor eximius, Nicolaus Patauinus, cognomento Craſſetus, inquiſitor ac caſtigator ſolertiſſimus, hanc Chriſti natiuitatem mente pia fideliſſimis dedicauit: anno à natiuitate eiuſdem M. CCCC. XCIII. Dei igitur imago inuiſibilis pudorem humani exordij non recuſauit poſt conceptionem, & partum, uagitum & cunas, & omnes naturæ noſtræ contumelias tranſcurrere. Quid tandem dignum à nobis tantę dignationis affectui impẽdetur? Inenarrabilis adeò originis: unus unigenitus Deus, in corporis humani formam S. Virginis utero inſertus accreſcit. Et qui omnia continet, intra quem, & per quem archangeli tremunt, cælum, terra, & omnia huiuſmodi elementa reſoluuntur. Vagitus infantię auditur: qui inuiſibilis & incomparabilis eſt, non uiſu, ſenſu tactuq; moderandus, pannis eſt obuolutus. Hæc ſi quis indigna Deo recolit, tanto ſe maioris beneficij obnoxium confitetur, quanto minus hæc conuenerint Dei maieſtati. Non ille eguit homo effici, per quem homo factus eſt: ſed nos eguimus, ut Deus caro fieret, & habitaret in nobis. Id eſt aſſumptione carnis unius, membra uniuerſæ carnis incoleret. Hæc ibi.

De Petro Rido Canonico Regulari.

NON aliter quam Craſſetus inter Minoritas enituit Petrus Ridus inter Canonicos regulares: qui cum doctrina ualdè præſtaret, profitereturq; Patauij publicè philoſophiam, & artes liberales, in ſacris concionibus Iacobi Auogadri Bergomatis ad meliorem uitæ ſemitam conuerſus;

unà cum Bartholomæo Romano ambo eodem ſpiritus feruore accenſi, Chriſti uerbum per Italiam ſeminare conſtituunt: atq; cum primum is Patauij fortè cœpiſſet, tanto incremento diuini illius uerbi ſeges exuberauit, ut multi digni prælati, & excellentes doctores, & nobiles ciues relicto ſeculo, ad meliorem itidem & ipſi uitam tranſierint. Quocirca tunc primum (ut legitur) & monachis S. Benedicti, & canonicis regularibus reformandæ religionis aditũ patefecerant: de quorum numero fuit Ludouicus Barbus Venetus, & cum eo Rorandus Patauinus, ambo (ut ſuperius diximus) authores obſeruantiæ ampliſſimi monaſterij D. Iuſtinæ Patauinæ. Itaq; ſupra modum his pijs negotijs delectatus Petrus Ridus, pari ſanè ſtudio, ut illi inter monachos, ita ipſe inter canonicos regulares uehementer ſua pietate profecit. Qui quidem cum & uitæ ſanctitate, & doctrina, tam ſacrarum literarum, quàm etiam ſecularium reliquos longè antecelleret, factus eſt magiſter generalis reformatæ congregationis canonicorum regularium Diui Auguſtini: quæ ea tandem tempeſtate maximè florere cœpit, tertio milliari extra urbẽ Lucanam, in regione ab incolis Frigionaria nuncupata. Atqui modò hæc congregatio inſtaurata his authoribus, iam per totum ferè orbem longè lateq; diffuſa, baſis profectò ſolida, & columen totius religionis Chriſtianæ facta eſt. Siue inſpicias obſeruantiam regularem, ſiue ſcripturarum ſcientiam, ſiue zelum animarum, ſiue denique diuinam tam concionandi quàm ſcribendi peritiam.

De Eſaia Atheſtino, canonico regulari.

IN eadem congregatione floruit ea fermè tempeſtate inſignis uir Eſaias Atheſtinus, qui commentarios diſertiſſimos ſuper Cantica cãticorum edidit, quos ſacris uirginibus dedicauit. Quocirca in eis nõ Latino, ſed Italico ſermone uſus eſt: ſuis uerò monachis ſanctorum uitas expurgatis fabulis ſeloquio Latino in choro ad uſum quotidianum, ea, qua opus fuerat elegantia, legendas dedit. Quæ quidem à cunctis plurimi ſanè fiunt, & ab ipſis etiam canonicis, ſtudioſè, & cũ ſumma delectatione, in hanc uſque diem in choro officio ſè leguntur. Vir fuit ſanctiſſimæ uitæ, & egregiæ doctrinæ, & tam ſuis quàm cunctis, qui eum norant, ſua lenitate & affabilitate chariſſimus. Fuit item (ut in Annalibus canonici ordinis legimus) corpore puſillus quidem, ſed animo ſublimi & magno, & inter cenſores ordinis unus omnium & æquitate & probitate præcipuus: qui tanquam ſtella matutina in mũdo refulſit, & inter canonicos ſumma ſemper cũ laude uerſatus eſt. Obijt Venetijs, dum eſſet monaſterio S. Mariæ Charitatis præfectus.

De Seraphino à S. Daniele, canonico regulari.

DE Seraphino autem à S. Daniele eiuſdem inſtituti canonico regulari & inſigni adoleſcente, quid poſſum addere aut dicere elegantius? quàm quod de eo Matthæus Boſſus & ipſe canonicus regularis in Dialogis & libellis ſuis, mirificè prædicauit: & præſertim in epiſtola XLVII. quam de B. Seraphini obitu inſcribi uoluit. Quam quidem totam hic modò in eius laudẽ tranſcriberem, niſi me breuitatis ratio omnino prohiberet. Scribens eñ Boſſus ad quoſdã præſtãtiſſimos philoſophos, qui illius fuerant aliquãdo præceptores, de huius hominis ſcriptis & eruditione ita prçclarè diſſerit. Veſtrũ, inquit, erat, quicquid ille in Dialogis de ratione diſſerendi, & de præceptis philoſophiæ protuliſſet in mediũ: meũ etiam quiddã uidebar agnoſcere in eloquio dulciſſimo, & facultate dicẽdi, quòd me tradẽte, hæc humanitatis ſtudia primũ delibaſſet. Erant præterea multa in eo iuuene, & ea præclara atq; illuſtria: quib. à nobis non diligendus modò, ſed cõplectendus & uenerandus ab omnib. eſſet: ſumma religio, ingenij acumẽ, ad ſtudia ardor, amor in doctos, mãſuetudo in omnes, oris modeſtia, fandi ſuauitas eximia, indoles omnibus blandiſſima: corpus uerò totum elegans & ſpecioſum. Illum ita philoſophia, & liberaliſſimis ſtudijs florentem, & ſanctimonia uitæ laudabilẽ, animi ſimul & corporis commodis omnibus utẽtem (heu hominum fragilis ſtatus, & cita & uolucris ad interitum uita) unius penè diei lan-

guor

guor extinxit. Idem alibi epiſtola V. ad Timotheũ de eodem dum uiueret. Noſter, inquit, Seraphinus tanta uirtute coaleſcit & ſurgit, ut laudem ſpemq́ de iuuene oratio mea æquare non poſſit. Ecce quomodo doctiſs. ille Boſſus Seraphinũ hũc noſtrum & uiuentem, & iam uita functũ, facundia ſua eleganter expreſſit, ut uiuam penè, & corporis, & animi illius imaginẽ nobis ac poſteris repræſentauerit. Qualis uerò, quantaq́ inuicem inter hos beneuolentia fuerit, epiſt. XIIII. ſatis longa orationis ſerie oſtendit. quæ omnia licet hic nimis fortè longum eſſet referre, non tamen inſuaue eſt audire. Sed breuitati conſulimus: quando hęc illic ſatis patent legere uolentibus. Is ergo immatura morte præuentus, egregia ac præclara nobis ingenij ſui monumẽta nondũ abſoluta reliquit, ut quiuis ex ſuperioribus iam dictis colligere certò poteſt. Floruit circa annos Domini M.CCCC.XC. & obijt, ut dictum eſt, importuna & immatura morte, ſed religioſè & ſanctè.

De Ruffino Lupato Minorita.

INSIGNE quoq; & celebre nomen fuit æuo noſtro Ruffini Lupati Minoritæ, quod in prędicatione ſacroſancti Euãgelij, ſua ſibi doctrina longè lateq́ in uniuerſa Italia cõparauit: & propterea nõ eſt hic à nobis ullo pacto tacendus. Is enĩ pręter humanarũ diuinarũq́ literarũ peritiam, & uitæ ſanctitatẽ, qua maximè præſtabat, extitit etiã in eccleſia Dei concionator egregius, tantaq́ in cõcionando facundia, & tanto aſſerendæ ueritatis ſtudio in docẽdo, & in reprehendẽdis uitijs tantà acrimonia prędítus, ut quàm plurimos à peccatis ad pœnitẽtiã, & à ſecularibus curis & uoluptatibus euocatos, ad tranquillã uitã, & uerũ Dei amorẽ & religionẽ deduxerit. Atqui tandem ab Adriano Pont. Max. archiepiſcopus Anchonitanus electus, quũ eſſet tunc nimio cõcionandi labore attritus, & corpore inualido, ętate tamẽ adhuc robuſta, & indies pro Dei eccleſia meſſem uberiorem pararet, hinc ab hominibus ad ſuperos feliciter demigrauit, ut illius ſancti ſeminis fruges, quod abundè cum lachrymis in terris ſparſerat, centuplum in cœlo cum gaudio & exultatione demeteret. Obijt anno ſalutis M.D.XXII.

De Paulo Zabarella Epiſcopo Argolicenſi.

NEQVE hic reticẽdus eſt Paulus Bonus cognomẽto Zabarella: qui ab ineunte adoleſcẽtia religioni addictus, humanarũ ſimulq́ diuinarũ literarũ utrinq; perq; eruditus euaſit, atq; in ſacra Eremitarũ familia maximè floruit. Erat enĩ theologiæ diſciplina inſignis, & in concionando inter omnes ſui ordinis, ſuæq́ ætatis præcones longè primus. Is monaſteriũ Eremitanum, & ædibus, & porticib. ſua munificẽtia ſpecioſius exornauit. Creatus tandẽ epiſcopus Argolicenſis; in Patauina eccleſia, Cardinali Cornelio perpetuæ adminiſtrationis titulo cõmiſſa, Propræſulẽ (quoad uixit) in ſpiritualib. & in cũctis alijs rebus ſtrenuè ſeſe habuit: ſed in eo præſertim ab omnibus præcipua laude cõmendatur, quòd in dandis de more inſignibus in omni ſtudiorũ genere cãdidatis, tãto ſemper eloquẽtię flumine, uel in ſubitis ſermonibus dicendo fluebat, ut eius oratio melle dulcior, & omnib. admirabilis uideretur. Ætatis iã prouectæ ſcripſit ad Clementem VII. Põt. Max. De reformatione eccleſię, eleganter, & ſatis appoſitè libellum; quẽ egomet legi. Reliquit itẽ elegantes omnis generis orationes. Scripſit itẽ in ſeptem ſpalmos enarrationẽ lectu digniſſimã. Huic multo ſanè maiori curæ fuit, in uità ſepulchrum ſpecioſum ſuo cineri, quàm nomini ſuo per operũ ſuorũ editionem perpetua monumẽta parare. Nam pulcherrimũ tumulũ, cælati operis ex marmore pario in baſilica Eremitarũ, in ſacello medio Ouetariorũ familiæ, uiuens fecit: ubi picturæ inſignes Andreę Mantineæ pictoris ſua ætate celeberrimi, à cunctis cũ admiratione uiſuntur. Obijt is anno M.D.XXV. die XXV. Iulij. Addendũ aũt cenſui huic tam inſigni ſepulchro epitaphiũ, quod poſt eius obitum Franciſcus Sauonarolla poeta Patauinus cecinit: quando ibi mentio de eius nomine nulla fiat.

Doctus adit cœlum facundo carmine Flaccus,
Et ſtella Eug. nei lumen utercq; ſoli.
Nomen ad æthereum Patani lux mittit olympum,
Romanæ princeps Liuius hiſtoriæ.

Paulus in eloquio, Corneli, numine cœlum
Poßidet, Aonias hinc ſacer tranſit aquas.
Quantum alijs igitur numeris, aut ore ſoluto
Antenor debet, tan Zabarella tibi.

De Bellino Eremitano.

IN eodem monaſterio Eremitarum, eiuſdem profeſſionis, ac ætatis, atq; diſciplinæ, eidem Paulo fermè par floruit Bellinus inſignis theologus: cuius non modicæ laudi fuit editio, & correctio martyrilogij, quod olim cum præ ſua raritate in choris tantùm, & in conuentibus publicè legeretur, nunc huius opera factum, ut ab omnibus legatur: & propterea meritò eius nomen, nõ tantũ in illa prima impreſſione mille & amplius uoluminũ inſcriptum eſt: ſed poſtea quoq; quoties huiuſmodi opus imprimitur, non niſi ſub Bellini eremitani theologi Patauini correctoris nomine publicatur. Itaque eiuſmodi pia martyrum memoria, cum nominis huius immortalitate à poſteris ubique celebrabitur.

De Ambroſio Quiſtellio Eremitano.

GLORIOSISSIME' hic Patauij, & ubique terrarum, inter eoſdem Eremitanos claruit noſtris temporibus Ambroſius Quiſtellius Patauinus, diuini uerbi præco mirificus, & in ſacris literis, philoſophiæ & theologiæ doctiſſimus: ac propterea in cunctis Italiæ ac Europæ gymnaſijs, ſumma in ueneratione ſemper habitus. Verùm diu moleſtiſſima correptus podagra, & debilitate pedum inualidus, à concionando deſtitit, & in patria, D Pauli epiſtolas magna auditorum frequentia, primò explicare publicè cœpit, deinde euangelium, tanta quidem ſuauitate ſermonis, tanta facundia, ut nemo audientium non uehementer obſtupeſceret. Sed tandem Romam accitus à Nicolao Ridulpho cardinale, honorificentiſſimeq; à ſecretis exceptus, Romæ publice quoque euangelium in frequenti hominum conuentu, & cum maxima nominis celebritate, aliquandiu expoſuit. Ediderat antea in patria opuſculum nequaquam aſpernandum, aduerſus philoſophos, qui aſſerunt, diuinam ſcripturam nequaquam percipi poſſe, niſi ab his, qui bonam uitæ partem in Ariſtotelis, & aliorum philoſophorum lectione contriuerint: quod Franciſco Piſano cardinali & epiſcopo noſtro dicauit. Inſuper lucrubrauit ſuper quattum Sententiarum inſignem expoſitionem, quatuor libris diſtinctam, & De modo prædicandi euangelium. Libellum quoque De ueritate Alchimiæ, & alia pleraque, tunc ibi Romæ conſcripſit. Electus tandem à ſummo Pont. Paulo III. ad pacandam Germaniam, ab Eccleſia catholica diſſidentem, podagræ moleſtia plus ſolito implicitus, eò proficiſci non potuit. Obijt tandem ex eo morbo Romæ, anno M.D.XLVIIII, ibiq; ſepultus eſt.

De Chriſtophoro Paduano.

VIVIT nunc in eadem familia, & in maxima nominis celebritate, Chriſtophorus Paduanus, ſummus theologus, & uir omni uirtute cumulatus: qui ob ſuam ſingularem probitatem & ſapientiam, quæ in tota Italia, & in toto fermè orbe Chriſtiano ſplẽdidiſſimè lucet, ab omnibus ſuis monachis iudicatus eſt unus omnium digniſſimus, ut eligeretur totius ordinis magiſter: ut qui ibi aliquãdiu maximus procurator fuerat, eſſet deinceps præfectus maximus. Quod quidẽ munus apud fratres ter maximũ habetur. Quod ei interim felix fauſtumq; ſit, & eius ordini, patriæq; noſtræ laudi & ornamento.

De Peregrino Naſello.

VIVIT quoq; in præſenti, multa iam ætatè prouectus Peregrinus Naſellus Pat. ex eodem Eremitarum ordine D. Auguſtini, theologus inſignis, ingenijq; ac doctrinæ non uulgaris orator, & concionator egregius. Is uigintiſex aſſertiones, & dubia quædã obſcura & implexa

ſacræ ſcripturæ apertiſſimè explicuit, et reſpondit aduerſus quadraginta & unum impios Lutheri articulos. Scripſit item de fide implicita, & explicita, & de informi, & formata, & de eius origine cauſaq; efficiente: & quomodo fideles exaltat, & reddit eos ſapientes, ac iuuat & roborat. Inſuper de operibus exterioribus, breuiter octo concluſionibus præclara quædam complexus eſt, in quibus hæreticorum nodos apud eos obſcuros & inſolubiles ſoluit, & in lucem promit. Quatuor quoque ex D. Auguſtini dictis apparentes contradictiones conciliat. Edocet de legibus humanis quantum & quomodo obligent: & De poteſtate ſummi Pont. & concilij cum cõparatione ad inuicem. Scripſit de Mahumeti ſecta. De ſalute Origenis, nec non de regno Chriſti, & alia quę egomet uidi & legi, & propterea hic in noſtris hiſce lucubrationibus non cenſui omnino tacenda.

De alijs eiuſdem ordinis viris præclaris.

FELIX profectò uirorum clariſſimorũ prouentus eiuſdẽ ordinis, & eiuſdem patrię meritò laudari poteſt: qui non ſolùm monaſteriũ unicũ, aut unicã ciuitatem, ſed Italiam uniuerſam illuſtrare meritò poſſet. Nam, ut pleroſq; alios eiuſdẽ ordinis ciues noſtros omittam, præter ſuprà dictos celebratur hoc tempore eximius theologus Gregorius, uniuerſæ religionis procurator, & cõcionator celeberrimus, quẽ obijſſe audio an. M. D. LV. Superſunt autem complures alij, ac præter cæteros Ludouicus Malatinus, inſignis theologus, nunc ſenex theologiã profitentibus præfectus. Supereſt itẽ Angelus Paduanus, qui à Luſitaniæ rege ad profitendã theologiã accitus, illic nunc magno nominis ſui ſplendore, & ordinẽ, & patriam ſuã uehemẽter illuſtrat. Item & Raphael Paduanus, quẽ Papiæ honeſtiſſimo loco reſidere audio, non ſine patriæ gloria. Supereſt deniq; & Matthæus Patauinus, qui Teruiſij ſtudentibus præeſt, Theologicarum ſententiarũ interpres doctiſſimus. Surgunt & alij iuuenes, qui nihilo minora de ſe pollicentur.

Di Hieronymo Magnano Epiſcopo Veſtano.

CONSEQVENS eſt ut de Hieronymo Magnano Pat. breuiter dicamus, qui dum ſuper æquales ſuos in ſtudijs literarũ proficeret, ſpretis quæ homini perniciosſam mũdi curam addunt, inter Minoritas paupertatẽ Franciſcinam profeſſus eſt, ubi ſtudijs ſacrarum literarũ intendens, euaſit eximius theologus, qui aliquando per uniuerſam Italiã præclarus diuini uerbi concionator, non ſine magnæ probitatis opinione refulſit. Quæ quidem de eo habita uulgo opinio, ubi ad Iulij II. Pont. Max. delata eſt, Romam accitus, in epiſcopum Veſtanum deligitur. Qui poſtea intermiſſo concionandi officio, Roma diſcedens, in patriam redijt, & deinceps ſibi potius, quàm gregi ſuo cõplaciturus, in ocio literarũ domi & in patria uixit. Huius meminit Leonicus in ſuis Dialogis, ubi de precibus agit. Aderãt (inquit) mecum, cùm alij plerіq;, tum & Hieronymus Magnanus Veſtanus epiſcopus, uir & religione cõſpicuus, & literarum etiam ſtudijs in primis clarus. Hæc ille. Fuit is perquàm familiaris Iacobo Sadoleto, nondũ Cardinali, ſed inſigni eloquentia prædito. Scripſit (ut audio) quàm plurima: edidit autem unicam (quòd ſciam) ſatis elegantem epiſtolam, ad Adrianum Pont. Max. excuſam & appoſitam in fronte operis illius, ſub titulo Quodlibeti. Obijt Patauij in bona ſenectute, anno ſalutis (ni fallor) M. D. XXVII.

De Antonio Tubeta Epiſcopo Athenienſi.

LONGIVS uitæ ſpacium, & ocium ſcribendi, & emendandi quod ſcripſerat, abſolutiorẽ facultatem præbuit Antonio Tubetæ Pat. qui in hoc noſtro gymnaſio, & ubiq; locorũ in Italia, & docendo, & diſputando, & ſcribẽdo, uſq; ad ultimã ſenectutẽ primas ſemper in omni diſciplinarũ genere omniũ iudicio obtinuit. Hic à pueritia in conuentualẽ familiã Franciſcinã admiſſus, gradatim in omnibus ſtudijs liberalibus tãtũ profecit, ut fuerit à prima ferè iuuẽture uſq; ad ſenium in diſſertationibus philoſophiæ & theologiæ ſubtiliſſ. diſputator, & ſine controuerſia princeps Scotiſtarum ſuæ ætatis habitus. Edidit adhuc florente ætate, in ea re graue & perutile opus ſuper duodecimum Metaphyſices, quod

in omnibus ferè Gymnaſijs, præter cætera in ea re ſcripta, maxime collaudatur, atq; frequenter ab uniuerſis ſcholaſticæ theologiæ ſtudioſis atteritur. Scripſit poſtmodum contingentia rerum, ſuper formalitates Scoti: & de intellectu agente. Quę omnia impreſſa uulgo habentur. Interea uerò inuidia hominis uirtutem ſemper comitata, eum multoties retraxit, ne ad ſummos quoſq; honores in ea familia (ut dignus erat) altius ueheretur. Veruntamen cum eccleſia Romana eius opera plurimum indigeret, Iulius I I. Pont. Max. hominem iam ſenem, Vrbinatem epiſcopum creatum, Romam in concilium, quod præparabat, acciuit, ubi multum ſibi authoritatis & nominis acquiſiuit. Verùm non poſt multos annos permutato ſponte titulo epiſcopi Vrbini, reſeruatis ſibi tantū redditibus, cum Petro Bembo amico ſuo, nondum Cardinali: non Vrbinas, ſed Athenarum archiepiſcopus deinceps eſt appellatus. Reuerſus tandem in patriam, poſt paucos menſes confectus ſenio, & implicitus longo morbo, è uita deceſſit: anno ſalutis M. D. X V I I I. Sepultus in æde D. Antonij Confeſſ. iuxta aram Virginis cum ænea ſtatua ad eius faciei ſimilitudinem, ubi hoc epitaphium legitur:

ANTONIO TVBETAE PADVANO ATHEN. ANTISTITI, QVI PVB. METAPH. AN. II. ET XL. PROFESSVS EST, D. ANTONII PROVINCIAE ANN. SVPER XX. PRAEFVIT, PLVRA'QVE AEDIDIT. AN. AETATIS ALTERO ET LXXX. NATVRAE CESSIT, HOSPITIVM HOC AD DIEM NVNQVAM REVERSVRVM.

Huic Franciſcus Sauonarola alterum cecinit epitaphium, quod hic apponendum duximus:

Orphea fama refert piſces, uolucresq;, ferasq;,
Infernumq; canem conciliaſſe lyra.
Priſca fides taceat, raptus ſuper æthera præſul
Id tulit eloquio, quod tulit ille lyra.
Expulit hic Sophiæ ſordes, tenebrasq; fugauit,
Extant ingenij plurima ſcripta ſui.
Vnica ceu phœnix uitam ſibi morte nouauit.
Dic rogo perpetuum, qui legis iſta, uale.

De Hieronymo Salgherio presbytero.

ANNVMERANDVS eſt his, Hieronymus Salgherius presbyter inſignis, & uir magnæ integritatis, doctus & caſtus: qui confeſſor datus ſacris uirginibus S. Proſdocimi, ſolicitè boni paſtoris officio uſus eſt, & præſertim in perſecutione B. Euſtochiæ, cuius cura præcipua fuit, ut ab improba uexatione dæmonis, à quo in tenera infantia arrepta fuerat, defenderet, & in Dei gratia cōſeruaret. quā quū diabolus occupando ſe uincere credidit, uictus ipſe à uirgine, & confuſus abiens, ſanctificatam reliquit, ut ſuperius in eiuſdem uita apertè narrauimus. Is ergo huius ſacræ uirginis uitam, & Latino, & Italico ſermone ſatis diſertè cōpoſuit, cuius rei Petrus Barocius epiſcopus Pat. in ſermone de hac Beata, honorificentiſſimam mentionem facit. Quare meritò hic inter ſcriptores, & claros ciues noſtros uirum talem intexuimus. Hic cū maioribus ſuis conditus iacet iuxta parietē templi D. Antonij confeſſ. in prima porticu ad occaſum, ubi in ſaxo rhythmicè hoc gentilitium epitaphium inſculptum legitur:

Hic de Salgerijs Iacobus Franciſcus honore
Pulueris exigui, uano monumenta decore
Conſtituit, clauſitq; ſuos hoc marmore multos,
Quos aluit uiuos, tegat ut domus una ſepultos:
Cum fluerent ſeptem decies & luſtra ducenta.
Chriſte Deus tecum requieſcant morte perempta.

De Bartholomæo Caligario presbytero.

QVID modò dicam de Bartholomæo Caligario ſacerdote integerrimo, & uiro ſummè probo, & in ſacris literis, ac cæremonijs eccleſiæ peritiſſimo. Non enim uideo, cur arctiſſima amicitia, quæ mihi ſecum eſt, impedimento eſſe debeat, ut iam celebre huius uiri in hac urbe nomē, hic in tanto numero uirorum præſtantium retractus aliqua ſuſpicione pertranſeam. Quis id non laudet? quòd is Patauij primus cœperit ſingulis annis impreſſum edere indicem feſtorum, in uſum quotidianum omnium clericorum? Facit is quidem ſua induſtria & labore, ut omnis clerus Pat. abſq; errore & ſine cura in ſacris cæremonijs per totā diœceſin, cum Cathedrali Eccleſia poſſit unanimiter conuenire. Nihilo quoq; minori laude digna fuit illius diligentia atq; doctrina, qua uſus eſt (cum ſit chori magiſter) in expurgandis antiquis Eccleſiæ noſtræ libris, ab erroribus penè innumeris: qui in celebrandis diuinis, ita importunè quotidie legentibus occurrebant, ut doctę cuiuſuis eruditi uiri aures, nullatenus abſq; moleſtia ferre poſſent. Quo quidem uel ſolo officio, ſempiternā nominis memoriā iure ſibi uendicauit: ſed multo magis etiā opere illo Latino, ualde erudito, quod pridē breuius, atq; in re obſcura dilucidius pręcæteris, de Lunari ac Solari ratione ad ſanctū Paſcha ritè celebrandum cōpoſuit: quod iam impreſſum eſt, & dedicatum Romano cardinali Bernardino Scoto Sabino, archiepiſcopo Tranenſi: & deinceps Placentino, ut auctoritate Pauli IIII. Pont. Max. aliquādo in uniuerſa eccleſia diuulgetͬ, quo noua & certa ratio feſtorū mobilium, & præſertim ſolennitatis Paſchalis, ad ſolis ac lunæ curſum in Eccleſia Dei certior habeatur. Quam ſanè rationem, propediem in poſterorum gratiam ab ipſo ſummo Pont. in eccleſia publicandam ſperamus. Quod maximi profectò momenti eſt, Chriſtianæq; Reipub ualde neceſſarium. Legimus ſiquidem olim ob eandem rem Ioannem de Monte Regio aſtronomum peritiſſimum, à Xiſto IIII. Pon. Max. Romam accitum fuiſſe, & epiſcopum Ratiſponenſem creatum. Nil tamen de ea re, quamuis maxime neceſſaria, hactenus immutatū quicquam fuit. Verùm quū non mediocres in toto Romano Imperio perturbationes, ex ſubtractionibus dierū ad reſtituendum æquinoctium, ſecundum præfati Ioannis ſententiam exoriri poſſent: is modò qua uia huic malo facile occurratur, inuenit, docēs quo pacto illæ ſubtractiones citra iniuriam & incommodū alicuius, inuento ſuo locum darent. De uita autem & moribus. & reliquis rebus, quæ de hoc uiro magna cum laude dici poſſent, interim tacebo: ſcriptum eſt enim, Ne laudaueris hominem in uita ſua. Lauda poſt mortem, magnifica ſecurum: lauda nauigantis felicitatem, tunc quum peruenerit ad portum: lauda ducis uirtutem, ſed quum peruenerit ad triumphum.

De Hieronymo Quaino Seruita.

RESTAT nouiſſimè nobis in hoc genere laudis, præcipua memoria celebrare Hieronymum Quainum Pat. theologum inſignem, & concionatorem eximium, ordinis D. Mariæ ſeruorum: cuius ſermo in concionib. tanta copia & ubertate uerborum ac ſententiarū defluit, ut non eloquentiæ tantùm fons ſcatens, ſed & flumen potius redundans orationis dulcedine, atq; torrens repentinis ſententiarum imbribus concitatus eſſe uideatur. Atq; hinc nimirum fit, quòd ex tam frequentibus auditoribus, qui eum ſequuntur, nemo ſatiari unquam poſſit, ſed quò magis quis ſermonem eius haurit, eò properantius ad hauriendum recurrit. Alias de hoc alij fortaſſe alia & latius, ſed nobis hæc interim in uita eius dixiſſe ſatis.

BERNARDINI SCARDEONII, CANONICI PATAVINI,

DE CLARIS IVRECONSVLTIS *Patauinis, Claſsis octaua*

PRAEFATIO.

HACTENVS ſuperioribus claſſibus dictum fuit, de antiquitate, & memorabilibus urbis Pataui: & de priſcis ſcriptoribus, ac poetis, & illuſtrib. ciuibus, qui illis antiquis temporibus Pataui, Romeq́ claruerunt, ac de uetuſtiſſimis monumentorum inſcriptionibus, & de ſanctis, pariterq́ de epiſcopis & prælatis, & Theologis inſignibus: in hac modò claſſe de Iureconſultis ſimili ordine, & pari ſtudio proſequemur, & præſertim de his, qui ſuarum uirtutum ductu in altum prouecti, tum differendo & docendo, tum etiam ſcribendo, ſumma cum laude dignam ſui memoriam poſteris reliquerunt. Qua in re ſi quorundam modò uel ſola nomina in noſtris hiſce commentarijs legātur, id temporum potius iniuriæ, quàm alicui noſtræ incuriæ tribuendum eſt. Illorum enim ſcripta poſterorū negligentia, ad noſtra uſq́ tempora minimè peruenire potuerunt. Contigit enim multis ex iuriſperitis illis peruetuſtis, qui ſuperioribus ſeculis ante Bartholum & Baldum, in ea diſciplina ſumma cum gloria floruerunt: idem ferè quod & priſcis olim philoſophis, qui ante Platonem & Ariſtotelem fuere. Nam licet quicquid iſti ſcripſerint, ab illis priorib. omne ferè acceperint: nulla tamen eorū commentaria extare uidemus, ſed nuda ab his tantum nomina referri. Ita quoq́ accidit multis ex noſtris ciuibus (ut de alijs ſileam) qui olim tam hîc in noſtro gymnaſio Patauino, quàm alibi ſua ætate iuris peritia claruerunt: quorū ſcripta ſeu librarij defectu intercepta, ſeu ab alijs poſtea, qui eis ſucceſſerant, impunè compilata, & pro ſuis forſan in lucem edita fuerant.

DE IVLIO PAVLO IVRECONSVLTO.

INTER omnes autem præcipuos iuriſconſultos, uidetur meritò principatum tenere Iulius Paulus Patauinus, antiquus & illuſtris legum lator, & inter ueteres iuris cōditores omniū celeberrimus: qui diſciplina iuris, & in legibus Rom. noſcendis atq́ interpretandis, ſcientia, uſu, auctoritateq́ apud uetuſtiſſimos iuriſconſultos eminentiſſimus ſemper habitus eſt: & inter Papiniani illius præſtantiſſimi uiri diſcipulos primus. Is cum eſſet & in philoſophia, & in iure ciuili celeberrimę atque notiſſimę famæ, ob ſuam illam ſummam peritiam iuris & æquitatis, accitus ab Alexandro Seuero Aug. uel ut alij dicunt, ab Aurelio Ant. Heliogabalo, accepta poteſtate condendi iuris, edidit innumeras leges, admirabili æquitate, & inſigni elegantia prędita: quarū plures adhuc in frequenti uſu apud peritos iuris ſunt, & quotidię reuoluuntur. Hic præturā primùm nactus, deinde per omnes dignitatis gradus, tandem ad conſulatum aſcendit, & poſtremò ad prętorij præfecturam, ſummum tunc apud Cæſarem locum. Et idem pari auctoritate, doctrina, officio, honoreq́ Vlpiano illi magno par fuit: numero aūt ſcriptorū etiam ſuperior. Scribit Ælius Lampridius in uita Alexandri Seueri, Iulium Paulum, & Domitium Vlpianū apud illum magno in precio & honore ſemper habitos: & ambos aſſeſſores Papiniani fuiſſe, & cōdendo iuri præfectos. Hic (ut refert Politianus) Græco uocabulo Coryphæus appellatus

appellatus eſt: quoniam quaſi uerticem legitimę diſciplinæ cum Papiniano tenuerit. Numerantur autem qui ab eo editi ſunt libri, hi omnes. Ad edictum LXXX. Quæſtionum VI. ſupra XX. Digeſtorū VIII. Ad Plautium duodeuiginti. Ad Sabinum XVI. Ad Leges X. Regularum VII. Sententiarum uel factorum VI. Sentētiarum rurſum V. Ad Vitellium IIII. Ad Neratium IIII. Fideicommiſſorum III. Decretorum III. De Adulterijs III. Manualium III. Inſtitutorū II. De officio Proconſulis II. De Iure fiſci. Ad legem Iuliam II. Ad legem Eliam Sentiam III. Libros prætereа ſingulares regularum. Rurſus regularum, & tertio de pœnis Paganorū. De pœnis militum. De pœnis omnium legum. De uſuris. De gradibus & affinibus. De Iure Codicillorum. De excuſationibus tutelarum. Ad regulam Catonianam. Ad S. C. Orficianum. Ad S. C. Tertullianum. Ad S. C. Syllanianum. Ad S. C. Elegianum. Ad S. C. Libonianum ſeu Claudianum. De officio præfecti uigilum. De officio præfecti urbis. De officio pretoris tutelaris. De extraordinarijs criminibus. De hypothecaria. Ad municipalem. De publicis iudicijs. De Iure ſingulari. De ſecūdis tabulis. Ad orationem D. Seueri. Ad orationem D. Marci. Ad legem Velleiam. Ad legem Falcidiam. De tacito fideicommiſſo. De portionibus, quæ liberis damnatorum conceduntur. De Iuris & facti ignorantia. De adulterijs. De inſtructo & inſtrumento. De appellationibus. De Iure libellorum. De teſtamentis. De Iure patronatus, quod ex lege Iulia & Papia uenit. De actionibus. De concurrentibus actionibus. De interceſſionibus fœminarum. De donationibus inter uirum & uxorem. De legibus. De legitimis hæreditatibus. De libertatibus dandis. De Senatuſconſultis. Hæc omnia noſter Paulus ſcripſiſſe perhibet. Sed ex tot ac tantis ſcriptis præter uarias leges editas, quæ diſperſæ in corpore iuris habentur, extant duntaxat libri V. receptarum ſententiarum, ad filium: reliqua poſterorum incuria perierūt. Floruit is circa annum Chriſtianæ ſalutis CC.XXX. Vnde miror ſupra portā palatij iuris ſub eius ſtatua legi hunc fuiſſe coætaneum T. Liuij, cum tanto annorū ſpatio inter ſe diſtare noſcantur. Verius forte coniectant, qui dicunt T. Liuium proauum huic Iulio Paulo fuiſſe: & propterea conſanguineum, aut conterraneū potius quàm coætaneum ſcribendum eſſe. Cæterùm pro his qui titulum noſſe cupiunt, iſtum ipſum his addam: qui eſt ſub eius ſtatua in ipſius fori ianua, ad partē Aquilonarem.

PAVLVS PATAVINVS HVIVS NOSTRAE VRBIS DECVS AE-
TERNVM, IVRISCONSVLTVS CLARISSIMVS: COAETANEVS
T. LIVII HISTORICORVM PRINCIPIS, EA AETATE INTER
LEGVM LATORES ADEO COELESTI FLORVIT INGENIO, VT
LEGES INNVMERAS EDIDERIT, QVARVM NONNVLLAE DE
APICIBVS IVRIS DIVINO QVODAM INTELLECTV CORVSCANT:
QVEM SPLENDIDVM FAMA IMMORTALI, FIDIS
OCVLIS POSTERITATIS, INSIGNI IMAGINE HIC
MERITO DECORAMVS.

De Antonio Lyo, ſeu Lydio.

ARBITROR enim inter Iuriſconſultos antiquos, & illius ætatis primarios floruiſſe aliquando Antonium Lyum, uirum doctiſſimum, cuius etſi nulla ſcripta extent, quòd ſciam, tamen ingenti mole ſepulchrum Patauij in æde Diui Stephani, cum hoc breui elogio ibi inciſo, magnam huius hominis ſapientiam, iuriſq; prudentiam indicare uidetur.

Epitaphium.

IVRISPRVDENTIVM VERTICI ANTONIO LEO PATAVINORVM VIRO OPTIMO. OBIIT ANNO SALVTIS M. CC. VIII.

De Corado Sala.

Ex illo antiquo Iuriſconſultorum numero fuiſſe conijcio etiam Coradũ Salam, ſolertiſſimum iuris interpretem: & ſui temporis fidum ac præſtantiſſimum patronum, cuius adhuc nobile ſepulchrum extat in porticibus D. Antonij Confeſſoris, hoc carmine inſculptum: quod reſpondente rhythmo non magis ſeriò quàm etiam lepidè legitur:

Sala fuit genti cognomen, ſal neq; menti
Defuit: hei fato minuuntur cuncta parato.
Corda duo geſſi Coradus, inertia preſſi,
Me fidei meritum luſtrauit gloria legum.
Nec ſolus hic perſto, Daniel mihi filius eſto
Concluſus, totidem fultus uirtutibus idem.

De Paganino Sala.

FLORVIT ex hac ipſa familia & Paganinus Sala, eximius Iureconſultus, & clariſſimus legum profeſſor. Scripſit multa, & conſuluit cum Baldo, ut in eius conſilijs ſæpe legitur. Is quoq; in eodem ſepulchro iacet.

De Benedicto Sala.

IDEM tertio dicendum de Benedicto Sala, qui ex eadem gente natus, imitatus maiores ſuos, euaſit legum doctor eminentiſſimus: qui prælegit ius ciuile in patrio gymnaſio publicè multos annos, & habitus eſt interpres Iuris ciuilis ſua ætate clariſſimus. Quid monumenti uerò ex eo ſtudio præter famam hanc doctrinæ, poſteris dereliquerit, nondum quicquam ad aures noſtras peruenit. Floruit autem circa an. M. CCCC. XLV.

De Simone Engelfredo.

NEC Simon Engelfredus hic à nobis ullo pacto prætereundus eſt, & ipſe ualde antiquus; qui ex ærario Acciolini, cui eius pater præfuerat (ut fertur) diues factus, Bononiam ſtudendi cauſa profectus, maxima cum laude ibi Iuris ciuilis laureã adeptus eſt. Qui poſtea cum aliquandiu legibus interpretandis tum illic, tum in patria laudatiſſimè uerſatus eſſet, iuuenis adhuc ob doctrinam eius eximiam, & ſingularem comitatem, ibidem aliquando ſatis cognitam, à Bononienſibus prętor electus eſt: ubi eo magiſtratu honorificè functus, multis priuilegijs & honoribus ornatus, in patriam cum maxima gloria à cunctis ſuis ciuibus ualde deſideratus aduenit. Huius gentile ſignum fuit, Dulcis cœleſti colore in campo rubeo.

De Bonicordo Valdezucho.

FLORVIT temporibus ſuis in eadem diſciplina Bonicordus Valdezuchus, uir & iuris doctrina, & uitæ ſimul probitate inſignis: cuius inſtauratum ſepulchrum extat cum præclaro elogio Sabini Valdezuchi Pauli filij doctiſſimi iuuenis, & maximæ ſpei, & tantæ expectationis, ut ab omni ciuitate effuſe deploratus ſit, & præſertim à doctis. Ambo iacent in atrio D. Antonij Confeſſ. ubi legitur hoc epitaphium:

SEPVLCHRVM BONICORDI VALDEZVCHI IVRISCONSVLTI PATAVINI, SIBI ET SVIS, M. CC. LXXI. IDIBVS APRILIS INSTAVRATVM, EXCESSV SABINI PAVLI FILII ANNVM AGENTIS DECIMVMNONVM, A CHRISTI NATALI M. D. XLVII. XI. CALEND. APRILIS, QVI GRAECIS ET LATINIS STVDIIS TAM HVMANITATIS QVAM PHILOSOPHIAE SPECIMEN RARVM DE SE DEDERAT.

De Ziliueto & Boniacobo Sanuitis.

FVIT etiam celebre nomen aliquando Ziliueti Sanuiti, eximij legum interpretis, quem ſequutus eſt Boniacobus eius nepos, nihilominoris famæ, ac fortaſſis etiam maioris: cuius extant multi laudabiles tractatus in Iure ciuili, qui habebantur penes Simonem Petrum Sanutum, & ipſum Iureconſultum, & eius bibliothecæ ſucceſſorem. Floruit autem Boniacobus in hoc Patauino gymnaſio circa ſalutis annum M. CCC. LXX. Huius nobile ſepulchrum uiſitur in pariete extra ædem D. Antonij Confeſſoris, ſub porticib. ad meridiem: ubi eſt ſtatua è ſuggeſtu prælegentis doctoris, cum hoc elogio inſculpto, quod quanta illius fuerit ſapientia, planè indicat.

Hic diadema tulit legum uir ſtrenuus, ortum
Cui ſanctus Vitus ſtirps generoſa dedit.
Boniacobus dignè meruit re & nomine dici:
Nam bonitas totus propulit omne malum.
Iuſtitiam, rectumq́; pius dilexit honeſtum,
Inq́; foro cunctis arbiter æquus erat.
Sed quia fatali ſunt omnia dedita legi,
Priuaris tanto plebs Patauina uiro.
Immortale polo ceßit: mortale ſepulchro,
Vnde emanarunt, cuncta relata manent.

De Paulo Titulo.

MAGNVS quoq; uir, & ob Iuris peritiam ſuâ ętate Iuriſconſ. eximius habitus eſt Paulus Titulus: qui iacet in cœmeterio D. Auguſtini, ubi ſepulchrum uiſitur marmoreum hoc tetraſticho inciſum, quo ornatur maximè Euganeus collis: Titulum, quãdo eiuſmodi elogium de alumno inciſum, magnam ei gloriam comparauit:

De Titulo index iacet hic ſub marmore Paulus,
Iuris apex, urbis conſiliumq́; ſuæ:
Quem uirtute uirum noſtro Deus extulit orbe,
Præbuit at cœlo nunc meliore frui.

De Nicolao Plebio.

IDem ferè dicendum eſt de Nicolao Plebio, quod proximè diximus de Paulo Titulo: qui & ipſe ex monumento, & mole ſepulchrali conijcitur fuiſſe inſignis doctor. Extat enim huius ſepulchrum in eodem cœmeterio cum hoc diſticho:

Vt tibi uiuenti dominus tua crimina parcat,
Pro de Plebe roga Nicolao Iudice quondam.

De Iacobo Antonio Stenno ſeu Malitia.

EXTITIT quoq; per ea tempora legalis ſapientiæ gloria inſignis Iacobus Antonius Stennus ſeu Malitia: qui unus in primis habitus eſt ſua ætate, & Iuriſcõſultus egregius, & in uniuerſa Italia orator clariſſimus. Quippe qui in tuendis reis, præſertim in capitis periculo cõſtitutis, fuit defenſor acerrimus, & in agendis cauſis, & fungendis legationibus pre cæteris mirificè commendatus. Inde factum, ut cum in his eſſet occupatiſſimus, nullum aliud ſui ingenij monumentum præter preclaram nominis famam, longè lateq; diffuſam, poſt ſe reliquerit. Hic uerò, ut legitur, primus fuit, ad quẽ peruenit ſpeculum iuris ciuilis, ſibi ab amico Gulielmo Durando illius operis auctore tranſmiſſum. Ex quo ei tantum accreuit nominis, tantamq; apud omnes authoritatem eſt adeptus, ut ipſe quoq; propterea quaſi alterum Iuris ſpeculum ab omnibus haberetur. Dictus autem Malitia fuit à uilla in agro Vicentino, quæ ei fortè ex dote uxoris obuenerat: ex quo & ditior, & clarior factus eſt, ac ab ea uilla poſtmodum etiam Malitia nuncupatus. Vel, ut alij dicunt, ob cautelas, quibus præ cæteris in tuendis reis uti ſolebat. Eminet huius ſepulchrum aliquanto à terra altius in baſilica D. Agathæ, abſq; titulo, ueſtalibus illic reſidentibus tantummodo notum.

De Fabio Maximo.

NEQVE eſt hic omittendus Iuriſconſultiſſimus Fabius Maximus, qui aliàs dicebatur à S. Vrbano: quando (ut fertur) hic primus fuiſſe perhibet, qui inſtituit ordinem collegij Iuriſconſultorũ eo more, qui & hodie quoque in conſcribendis doctoribus obſeruatur. Is, ut elogium ſepulchrale oſtendit, fuit uir celeberrimus, & magnę exiſtimationis, ac uerè maximus. Cernitur huius ſepulchrum marmoreum in porticibus D. Antonij Confeſſoris in ſublimi pariete ad meridiem cum hoc epitaphio:

Fama, fides, grauitas, celebres in honore labores,
Archetypos poſt hunc ſollicitate uiros.
Blandus is orator, uates, doctor quoq; legum
In cunctis Fabius Maximus doctor erat.
Virgo parens capias animam, Deus optime parce.

De Rolando Placiola.

FLORVIT admodum illis ipſis temporibus, tam in gymnaſio literarũ, quàm in Rep. Patauina adminiſtranda Rolandus Placiola: eo præſertim tempore, quo ciuitas ab immani Acciolini tyrãnide iugo erepta, aliquandiu libera in ſumma trãquillitate uigebat: quę perdurauit uſq; ad tempora Henrici VII. Imper. qui Patauio infenſus, minis, dolis armiſq; immaniter ſæuiens, tollere libertatem Reip. & ſubijcere ſibi prorſus Patauiũ nitebatur, abrepta clàm & per dolum Vincentia, quæ ſub Patauinorum tutela ultra L. annos ſatis quietè & in pace permanſerat. Quocirca Rolandus cum eſſet ſyncerisſimi animi, ac diſertiſſimus Iureconſultus, & orator inſignis, ſenatorijsq; & forenſibus cauſis apprimè exercitatus, & crebris legationibus ad diuerſos principes honorificè functus, ad hunc Impet. tam iniquè Patauinam Remp. infeſtantem miſſus, audacter & ſtrenuè pro rerum ac temporis ratione ſeſe habuit. Verùm de hac legatione, & de huius hominis conſilijs, & auctoritate in Rep. & q̃ ſemper liberè cõtra Imp. pro libertate ſententiam dixerit, Albertinus Muſatus poeta ei coæuus, ac in ea legatione collega, in annalibus de geſtis Henrici Imp. luculenter diſſeruit. Quocirca nobis breuitatem ſecutis, de hac re id tantummodo meminiſſe ſat eſt. Is ergo qui in præclaro polleret ingenio, quamuis in Reip. negotijs eſſet magnoperè occupatus: non deſtitit tamen, & in ſcholis ciuilia iura docere, & domi pleraq; multa ſcribere, quibus & præſentes & poſteros erudiret, & ſibi immortalitatem nominis compararet. Huius ſcripta apud multos adhuc reperiuntur, quæ & à Baldo iuriſconſultorum principe, & à ſcriptoribus cæteris ob uiri auctoritatem in ſuarum

aſſertionum

aſſertionum teſtimonium honorificè referuntur. Is cum eſſet gratiſſimus ſummo Pont. atq; apud eum legationis munere fungeretur, tantæ fuit modeſtię, ut quum ſolicitaretur à fratre, & inuitaretur à Pont. ut aliquam abbatiam diuitem impetraret, petijt ſolummodo ſimplicem clericatum: & interrogatus à Pont. cur, cum ſibi cuiuslibet magnæ abbatiæ uacantis optio daretur, petijſſet potius exilem clericatum. Reſpondiſſe fertur: Frater meus pro quo poſco, non eſt pluris. Hęc refert Zicco Polentonus libro exemplorum V. Non aſſentior quibuſdam, qui ſummam illam Rolandinam quę ſcribarum continet diſciplinam, huic aſcribant, quamuis non deſint ſcriptores, qui rem aliter tradant. Floruit is circa an. ſalutis Chriſtianæ M.CCC.VIII. ſepultus eſt extra templum D. Antonij Confeſſoris ad Occidentem in gentilitio ſepulchro, ubi hæc epitaphia leguntur. Primum in fronte ſepulchri:

ROLANDVS DE PLACIOLA PATAVINO VICO PATER GVIDONI FILIO CHARISS. IVVENI MAVSOLEVM, ET SIBI ET SVIS.

Item hoc diſtichum:

Hunc ſtatuit poni tumulum mors atra Guidoni,
Cui ſtans ſede troni ſuperi det gaudia doni.

In baſe inſculptum eſt:

ROLANDO ET AYCARDAE INDOLIS OPTIMAE, ROLANDINVS PLACIOLA FILIIS SARCOPHAGVM.

Supra pinnaculum ſepulchri legitur hoc diſtichum:

Præter amare Deum, cum cætera deleat ætas,
Hic ſere, quod plena poſtmodo falce metas.

De Aycardino Aluarotò.

INTER antiquos iurcconſultos collocandus eſt etiam Aycardinus Aluarotus, nobilis Patauinus, nec non Aluarotus eius frater, & ipſe ijſdē ſtudijs deditus: quando ambo familiā Aluarotam, ſimul ac patriam ſuarum uirtutum fulgorib. illuſtrarunt. Aycardini autem conſilia, quæ multa ſcripſerat, adducit Grammaticus Neapolitanus in ſuis deciſionibus XXXVIII. hunc q; appellat illuſtrem doctorem. Hi quidem fratres ſicut fuerant in uita & rei & gloriæ cōmunione participes, & in cunctis rebus ſemper unanimes: ita quoq; poſt obitum elegerunt commune ſepulchrum in baſilica D. Antonij Confeſſoris: ubi legitur hoc breue epitaphium, cum titulo ſequenti:

Hoc Aycardinus ſitus atq; Aluarotus in antro,
Ingentes meritis tam breuis urna capit.

Ibi paulo inferius legitur:

HOS FRATRES EX VTROQVE PARENTE NOBILES GENERE DE ALVAROTIS AMBOS DOCTORES, ET QVI IVS CIVILE IN HOC STVDIO INGENTI GLORIA DOCVERVNT, VT VNVS QVONDAM ANIMVS, ITA NVNC VNVS TVMVLVS HABET. OBIIT AYCARDINVS M. CCC. LXXXII. DIE XXVII. AVGVSTI: ALVAROTVS VERO M. CCC. LXXXVIIII. DIE PRIMO OCTOBRIS.

De Iacobo Aluaroto.

CLARISSIMVS iuris interpres, & illuſtris ſcriptor cum his nobis recẽſendus eſt Iacobus Aluarotus: qui illuſtres hos præceptores habuit, in iure ciuili Bartholomæum Salicetum, in iure aũt pontificio Franciſcũ Zabarellam: ſub quibus (mirabile dictu eſt) quàm breui euaſerit in utroq; iure doctiſſimus, quamq; auxerit & ſcribendo, & docẽdo ciuilis & pontificiæ ſapientiæ decus & ornamentum. Scripſit enim præter alia egregia opera. In uſus feudorum cum repertorio, opus ſanè præclarum, & à cunctis ſummopere commendatũ. Quod antè quàm ederet, frequenti Iuriſconſultorum collegio, doctrinalibus infulis ornatus, commodata ad id oratione lætus obtulit: ac poſtea opus illud omnium conſenſu ſumma cum gloria, & auctoris, & patriæ in uulgus emiſſum eſt, & certatim à cunctis receptũ, & in multa exemplaria deſcriptum: nunc autem multoties impreſſum, patere uulgo omnibus poteſt. Obijt Patauij ætatis LXVIII. à Chriſti uerò natiuitate M. CCCC. LIII. Sepultus eſt in baſilica D. Antonij Confeſſoris in gentilitio ſacello, ubi hoc epitaphium nunc legitur, licet olim aliud legeretur.

IACOBVS ALVAROTVS ALVAROTI F. CIVILIS PONTIFICIIQVE IVRISCONSVLTVS PRIVATIM AC PVBLICE IN RATIONIBVS FEVDORVM EMINENTISSIMVS, IN HOC DELVBRO QVIESCIT.

De Petro Aluaroto.

ADDAS huic & alterum Aluarotum Petrum nomine, clariſſimum iureconſultum, & in gymnaſio Patauino in interpretandis iuribus doctorẽ eximium, & Raphaelis Fulgoſij clariſſimi uiri collegam: qui compoſuit diſputationem ſolennem, quæ incipit: Exorto incendio Paduę. Celebratur is à Bartholomæo Cepola, & ab alijs ſcriptoribus pro excellẽtiſſimo doctore. Scripſit etiam commentarios ſuper legem reſcriptam paragrapho Si pacto, digeſtis De pactis: qui iã impreſſi, & in uulgus emiſſi, ſummoperè cõmendantur. Idem autem tum Bononiæ, tum Patauij per X X X. & amplius annos legit publicè in maxima nominis celebritate. Itidem ex eadem domo claruerunt Comes & Franciſcus Aluaroti ambo, ſummi ingenij, & eximiæ prudentię, & doctrina ſingulares: qui diu dum per ætatem licuit, tam in gymnaſio in interpretandis legib. quàm in ciuitate in prouidẽdis publicis negotijs admodum ſtudioſi floruerunt, circa annum Domini M. D. X.

De Iacobo Aluaroto II.

FVLSIT inter tot illuſtria ſuorum gentiliũ nomina iampridem Iacobus Aluarotus ſecundus, ſuprà memorati Comitis ſapientiſſimi uiri filius, unus omnium doctrina, moribus, affabilitate & liberalitate maximè conſpicuus, & in hoc noſtro gymnaſio aliquandiu iuris Pontificij interpres clariſſimus: cui ego aliquando in ea diſciplina operam dedi. Cęterùm in exorto bellorum tumultu, relicta patria, & ei uale dicens, ceſſit armorum furoribus, & Florentiæ primùm, poſtea Ferrariæ, deinde & Mutinæ, per VII. & XXX. annos continuatis magiſtratibus & honoribus claruit. Tandem Ferrariæ adhærens, Herculi Duci charus, & à ſecretis aſcitus, uita functus eſt, & cum maxima funeris pompa (ut decebat) Ferrariæ in æde D. Pauli ordinis Carmelitarum cum hoc præclaro elogio ſepultus:

IACOBO

IACOBO ALVAROTO IVRECONSVLTO ET EQVITI CLARISSIMO. QVI CVM PER TRIENNIVM AD PRAETVRAM MAGISTRATVM'QVE CONSILII IVSTITIAE EVOCATVS FLORENTIAE RESEDISSET, AB ALPHONSO DVCE FERRARIAE III. INVICTISSIMO IN EIVS CONSILIARIVM IVSTITIAE CONDVCTVS, CVM EIVSDEM INTEGRITATEM, AC IN REBVS PERAGENDIS DEXTERITATEM EXPERTVS ESSET, POST VARIAS LEGATIONES, AD OMNIA EIVS SECRETA CONSILIA ADMITTIT, RECVPERATAQVE MVTINAE CIVITATE, AD EIVS REGIMEN IPSVM PROPONIT: QVAM CVM PER QVINQVENNIVM CVM OMNIVM ILLIVS CIVITATIS MAXIMA SATISFACTIONE GVBERNASSET, AB HERCVLE DVCE FERRARIAE ILLVSTRISSIMO IN SVVM COLLATERALE CONSILIVM INTRODVCITVR, QVI OPERA EIVS AD SVPREMVM VSQVE VITAE TEMPVS VTITVR, AC DEMVM CVM NIL ALIVD PRAECLARI, QVOD IN TERRIS AGENDVM ESSET, HABERET, AD COELESTEM PROVINCIAM ADVOLAVIT.
CONSTANTIA VXOR, AC FILII PIENTISSIMI POS.
OBIIT ANNO M. D. XLVI. MENSE IVLIO, AETATIS SVAE ANNO LXXIIII.

Huic illuſtri uiro Iacobo Aluaroto adhuc tres inſigni nobilitate filij ſuperſunt. Primus Iulius canonicus Pat. iam diu principis Ferrarię apud Gallorũ regẽ legatus: cui (ut audio) eſt quàm gratiſſimus, & propterea ab eo in Gallia abbatia locupletiſſima donatus. Alter eſt Paulus, in Rep. Patauina honoratiſſimus ciuis: & dicendo, & prouidẽdo, tam in ea re quàm in cæteris pietatis operibus ubiq; promptiſſimus. Tertius eſt, Comes auitum referens nomen, qui Ferrariæ tum ſuo, tum paterno merito apud illum inclytum principem, totius nobilitatis honeſtiſſimũ gradum tenet.

De Ioanne Vigontia.

SVA quoq; ſingulari doctrina illuſtris fuit Ioannes Vigontia, legum doctor eximius: & diuini, & humani iuris ualde peritus, qui in iudicijs forenſibus, & in obeundis legationibus pro Repub. magni etiam oratoris nomen obtinuit. Qui cum eſſet facundia, & innata dicendi gratia prędit us, ſuo ſeculo habitus eſt præſtantiſſimus orator. Is egit legatum ſæpe ad ſummum Pont. & ad Romanorum Imp. & ad diuerſos reges & principes, & ad multas Reſp. Italiæ. Idem Vincentiæ, Cremonę, Florẽtiæ, Peruſij, ſumma cum laude & gloria pretor extitit. Veruntamẽ adeò alieni abſtinens, & ſui profuſus ſemper & ubiq; fuerat, ut qui tot honeſtiſſimos ac locupletiſſimos geſſerat magiſtratus (ut alter Fabricius) in magna rei egeſtate conſenuerit. Atqui tamen Vbertini Carrarienſis principis liberalitate nunquam deſtitutus eſt, quin in tenui re, per ſummam copiam, inter ciues ſuos poſſet honeſtè uerſari, & (ut par erat) abundantem ſatis uitam agere.
Obijt ſenex anno ſalutis M.CCC.XLII. & honorificè in ſepulchro ſuorum, principis Carrarienſis munificentia ſepelitur.

DE

De Bonzanello Vigontia.

BONZANELLVS quoq; ex eadem familia uir nobilis, facundus, & in pacis artibus, & bellicis rebus expertus, Patauij, & ubiq; terrarũ clarus fuit, præſertim ob intimam amicitiam Franciſci Petrarchæ, cui tanta neceſſitudine cõiunctus fuerat, ut illum in ſecundis hæredibus ſcripſerit: ex quo ſatis clarus etiam poſteris redditur: ſed multo quoq; clarior factus eſt, tum ex compluribus legationib. quas ad multos reges & principes obierat, tum etiam ex arte militari, quam ſub Franciſco Carrarienſi ſtrenuiſſimè ac magnificentiſſimè geſſerat. Quamobrem etſi doctrina iuris, & eloquentia multum ualuerit: ei tamen Carrarienſiũ principum negotijs aſſiduè occupato, ſcribendi quippiam præclari ocium non fuit. De hoc quidem in Patauinis annalibus multa præclarè geſta leguntur, & propterea hic à nobis modò recentiori nota immortalitati meritò commendatur. Sepultus eſt unà cum Nicolao fratre in baſilica D. Antonij confeſſoris, intra portam meridionalem, in arca marmorea, hoc inſigni titulo:

Nobilitas animi generisq; Vigontia mundo
Nomina, qui iaceo, clara dedere mihi.
Fidus Carrigeris, uirtute, probatus in armis
Bonzanellus eram, quando neceſſe fuit.
Quæ domus hæc? ubi te inueni celeberrime frater
O Nicolae: domus nos tenet arcta duos.
Quid ſumus aſpicias gradiens hoc calle uiator:
Parua mora eſt in te, carne futurus idem.
Sedibus Elyſijs, ut dextera parte locemur,
Mente uelis tacita ſollicitare Deum.

De Federico Vigontia.

Ex eadem familia eiuſdem ſcientiæ ſplendore claruit quoq; Federicus Vigontia, quem Baptiſta Samblaſius impenſè laudat, & in tractatu de ſtudio legali, pro uirili ſua eum immortalitati commendat.

De Thebaldo Cortellerio.

NIHILO minoris famæ fuit Thebaldus Cortellerius Patauinus, Iureconſultus, & orator inſignis: & ipſe Carrarienſibus principibus æquè fidelis, & admodum gratus: & ob ſuam facundiam, crebris legationum muneribus penè attritus. Atqui tandem ad Vrbanum V. Pont. Max. à Franciſco ſeniore Patauinorum principe Romam miſſus, peracto magni oratoris officio, grauiſſima febre correptus, ad ſummum honoris faſtigium à ſummo Pont. ſalutatur, quod perpaucis contigit: à quo accepta condonatione peccatorum ſuorum, Romæ ſanctiſſimè diem ſuum obijt extremum. Huius ædes ſatis amplæ fuerant iuxta regiam principum, egregijs titulis à Carrarienſi principe in meritorum memoriam decoratæ. Quos poſtmodum titulos, expulſis Carrarienſibus, uti Reipub. Venetæ acerrimis hoſtibus, è ſaxo prætor iuſſit exculpi: ut nunc ſola in eraſis ſaxis ueſtigia maneant. Has ædes egregius uir Guidotus Cortellerius ex ea ſtirpe genitus adhuc poſſidet, uir amœniſſimi ingenij, toti que ciuitati multis nominibus gratus, & ea præſertim gratia, quòd in diſſoluendis maleficijs ſpiritibusq; pellendis citra ſuſpicionem magicæ ſuperſtitionis plurimum delectatur: atque ex eo mihi quoque amicus, & perq; familiaris. Sed, ut ad Thebaldum reuertamur, eius oſſa in patriam relata cum magna funeris pompa conduntur in ſacello ſpecioſiſſimo ad id ſibi ædificato in templo Eremitarum, iuxta portam meridionalem, ubi eius imagò in pariete depicta eſt, & hoc epitaphium in lapidea tabula inſculptum:

Hunc morum grauitas ſenſus legumq; corona,

Prædidit hæc titulis quem tegit arca uirum:
Carrigeræq; domus legato tunc morienti,
Et pœnæ & culpæ papa remiſit onus.
Quem procul à patria immitis mors abſtulit urbe,
Sors melior Patauo reddidit oſſa ſolo.
Teq; Thebalde fleat ſtirps Cortelleria natum,
Oretq; ut ſupero gaudeat alma polo.

Obijt anno Domini M.CCC.LXX. die XX. Auguſti.

De Zilio Caſali.

ZILIVS quoq; Caſalis Patauinus Iureconſultus egregius, in maxima celebritate nominis, in hoc gymnaſio noſtro Patauino ius ciuile profeſſus eſt, & in foro ſumma eloquentia præditus, innocētiſſimè uerſatus. Hinc cenſor Reip. factus, in maximo honore, & in magna beneuolentia apud omnes ordines fuit. Idem etiam fuiſſe perhibetur, qui unà cum Franciſco Carrarienſi principe Venetias profectus, pro componendis pacis legibus inter Venetū Senatum, & Ludouicum Vngariæ regem, qui Teruiſium magno exercitu & maximis uiribus acriter obſidebat, effecit tandem, ut compoſitis rebus, & ſoluta obſidione, rex in patriam rediret, & Veneti ciuitate pacificè potirent. Huius hominis oſſa conduntur in arca marmorea, in ſublimi pariete poſita ad ueſtibulum meridionalis portæ eccleſiæ Cathedralis, hoc inciſa epitaphio, anno ſalutis M.CCC.LXXXIII.

Eximius doctor legum, uirtutis amator,
Qui ſpecie morum inſigni, & cultus honore
Conſpicuus Pataui ciuis, patriæq; ſaluti
Promptus amicus erat, conſtanti mente bonorum,
Hic de Caſali Zilius cum pace quieſcit.
Membra ſolo, capiturq; polo quod ſuderat illic.

De Baldo Bonifacio Plombino.

MAGNVS orator, & eximius Iuriſconſultus, & acutiſſimus legum interpres habitus eſt ſua ætate Baldus Bonifacius, cognomento de Plombino, qui Franciſco Carrarienſi Patauinorum principi gratus admodū fuit, & in arduis negotijs ſæpe probatus, & præſertim in ea legatione ad Galeatium Vicecomitem principem Mediolani, à quo Franciſci ſenioris patris in cuſtodia defuncti corpus dari filio ad ſepeliendum facundis precibus impetrauit. De hoc aūt cum alibi multa abundè referantur, ego tamen hac ſola commemoratione contentus, addam id, quod & maximæ laudis apud mortales, & multo maioris meriti apud cœleſtes eſſe certò ſcio, quòd is primus fundauit inſigne xenodochium ſiue hoſpitale S. Franciſci, & ditauit: ſed poſtmodum uxor eius Sibylla, tum uiuens, tum moriens multo & ornatius & locupletius, (ut inferius etiam dicetur) ſuis facultatibus ditauit.

De Franciſco Ceſſo.

QVOMODO ſine graui piaculo pertranſire ſilentio poſſem Franciſcum Ceſſum, eximium Iureconſultū, ac morum, & totius uitæ integritate conſpicuū? qui quū præclara omnia, quæ ab homine prouenire poſſunt, polliceri uideretur, ſubita ac immatura morte præreptus, ingenij ſui, quo maxime præſtabat, monumentum aliquod præſtare non potuit. Id enim indicare uidetur ipſe titulus ſepulturæ, quæ eſt humi in primis porticibus D. Ant. confeſſoris, ubi licet pedibus contaminatum, legitur hoc epitaphium:

Quem legum titulabat apex, prudentia multa,
Et morum grauitas, hac tumulatur humo,
De Ceſſo genitus, Patauina ciuis in urbe,
Franciſcus merita ſcandit in arce polum.

Senit

Sæuit in hunc mors cruda uirum florente iuuenta,
Tam ſubiti caſus, qui legis, eſto memor.

De Ioanne Ludouico Lambertatio.

CELEBREM quoq; fuiſſe ſuo tempore Io. Ludouicum Lambertatiũ, demonſtrat Angelus Peruſinus frater Baldi celeberrimi doctoris: qui in ſuis conſilijs, hunc ſibi in conſulendo collegam fuiſſe teſtatur. Is habitus eſt ſua tempeſtate primus omnium doctorum gymnaſij Patauini: & fuit eloquentiſſimus orator, & addidit iuriſtarum collegio inſignia ſtatuta, quæ adhuc à cunctis inuiolabiliter ſeruantur. Quid autem aliud ſcripſerit, ignoramus. Huius marmoreum ſepulchrum adhęret frontiſpicio baſilicę domus Dei, ubi conſpicitur eius imago, & legitur hoc epitaphium:

M. CCCC.

Ecce Ludouici lapis hic tegit oſſa Ioannis,
Protulit inſignis quem Lambertatia proles:
Quiq; utriuſq; tulit doctor diademata iuris,
Orator mirus, facundo Tullius ore.
Occubuit prima geminos qua luce ſubintrat
Sol, decies octo: poſt anno luſtra ducenta.

De Franciſco Zabarella Cardinale.

CONSEQVENS eſt, ut de Franciſco Zabarella nobiliſſimo atq; ſapientiſſimo uiro dicamus. Verùm cum Petrus Paulus Vergerius, eius diſcipulus ac familiaris, de eius uita ac morte accuratiſſimam epiſtolam, ſeu epitaphium abundè conſcripſerit, ſtatui ad maiorem dictorum fidem, huc epiſtolam ipſam ad uerbum trãsferre. Inquit enim: Etſi huius tam celebris uiri memoria, minimè cum lachrymis recenſenda eſt, cuius ut fuit uita omnibus laudibus plena, ita debet eſſe eius ſemper feſtiua iucundaq; recordatio: tamen uel quòd eo moriente, tanto lumine priuatus eſt mundus, uel quòd docti omnes, & quicunq; aliquo uirtutis genere ualerent, tam beneuolum patrem amiſerunt, nõ poteſt forſitan uſquequaq; recentis obitus memoria abſq; dolore & lachrymis fieri. Noſti enim qui erat Franciſcus cardinalis Florentinus: nam & te plurimi faciebat, & diligebat in primis. Ego uerò ſi priuatim meum ſpectans incommodum dolerem, quo neſcio an ullum grauius morte cuiuſquam accidere mihi in uita poſſet, arguendus nõ immeritò à ſapientibus fortaſſe uiderer, qui mea cauſa dolerem. Nunc uerò cum tam cõmunis eſt ea iactura, ut nullus ſit probus, aut uirtutis particeps creditus, qui eius expers exiſtimari poſſit, ſi quis eam defleat, ueniam fortaſſis lachrymis datura ſit cauſa communis. Mihi uerò, qui nec erumpentes in me lachrymas continere noui, nec reconditas extorquere, propoſitum eſt à lamentis continere, & quæ de illo mihi nunc occurrũt, tibi qui eius plurima noſti, abſq; ulla ſignificatione doloris explicare: præſertim cum inutiles ſint lachrymæ, quando iam irreparabile damnũ eſt. Lachrymas quidem, & eas non paucas funeri dedi: quoniam ita neceſſe fuit. Neq; enim prorſus cobibere me ualui: doloris reliquiæ ſi quæ adhuc reſident, quotidie rationis imperio diluuntur, benefactorum uerò, laudumq; memoria apprimè perpetua manebit cum uita. Nam illius quidem ſynceræ mẽtis, recti animi, ſuauiſſimæ conuerſationis, atq; integerrimæ uitæ, quæ mihi per tot annos inſpecta ſunt, nõ antè obliuiſci, quàm mei ipſius potero: non antè eas deſinere prædicare, quàm me uita deſerere cœperit. Florentiæ illum primùm noui ante XXX. ferè annum, cum ibi ſtudiorum cauſa uerſarer, ille uerò canonica iura traderet: ubi tanti meriti æſtimatus eſt, ut cum haberet urbs illa plurimos ciues, uiros præſtãtiſſimos, & quouis gradu dignos: tamen hunc alienigenam, atq; admodum iuuenem, uacante tunc fortè epiſcopatu, ſuis omnibus prætulerunt, & in paſtorem ſibi elegerũt. Quod profectò

tam

tam egregium prudentiſſimæ urbis iudicium, & ſi tunc effectu caruit (ſummus nanque Pont. ante oblatam ſibi electionem, quæ de illo erat, alium iam præfecerat) glorioſius ei fuit, quàm illi epiſcopatum obtinuiſſe, qui adeptus eſt. Ex eo tempore poſtquam conuerſari cœpi, & perſpexi penitus hominem, maiore ſemper reuerentia illum habui. Tanto enim erat ingenio, & tam excellenti uirtute, ut cùm omni loco, omni tempore ſe totũ cognoſcendum exhiberet, ſemper tamen indies, quo amplius tractabatur, eo maior uidebatur, & melior. Quamobrem interdum quidem ei domeſticus fui, ſemper autem familiaris: & quem aliquando doctorem habui cum diſcendis iuribus uacarem, eum mihi iugiter amicum optimum, & patrem amantiſſimum ſenſi. Romam autem euntem primùm comitatus ſum, quum tollendi huius peſtiferi ſchiſmatis cauſa conſilium daturus uocaretur. Et tunc quidem (ut uulgò ferebatur) promotus fuiſſet Cardinalis, niſi Bonifacius nonus, qui eccleſiæ præerat, pridẽ didiciſſet magis ęſtimare pecuniã, quàm uirtutẽ, quarum alterius inops erat, alterius opulẽtiſſimus. Quũ igitur audire ille magis uellet, quo pacto ſtabiliretur ei Papatus, quàm quo ſchiſma de eccleſia tolleretur, nec pateret uia, qua in utrunque bene cõſuli poſſet, inutiliter actũ eſt illud iter, quod magna expectatione ſuſceptum fuerat. Totum ſubinde tempus uſquequo denuo in Romanam curiam accitus eſt, Paduæ natali ſolo peregit: ſemper iuris canonici profeſſioni addictus, niſi quòd interdum munus legationis ad magnos principes ob maximas cauſas iuſſu principantiũ obiuit. Duo enim non ſolùm diuerſa, ſed etiam omnino diuiſa imperia urbs Patauij ſuo tempore paſſa eſt: ea autẽ de illius ſynceritate ſemper habita eſt exiſtimatio, ut quiſquis eſſet rerum ſtatus, fides ei per maxima apud omnes haberetur, eſſetque ſemper unus in primis acceptus & charus omnibus. Quamobrem cum fuiſſet prioribus temporibus, officio quidem, ac dignitate proximus Epiſcopo, auctoritate uerò & potentia etiam ſuperior: poſtea mutato rerum ſtatu, in epiſcopum Paduanũ electus eſt. Verùm non minus laudis tributũ eſt eius prudentiæ, quòd electioni renunciauit, quæ parere ſuſpicionem Venetis poterat, quàm iuſtitiæ datum ijs, qui eum elegerunt, quum nemo ex omnibus uel melior exiſtimaretur, uel doctior. Et ſanè cùm in cæteras doctrinas, tum maximè in iuris prudentiæ ſtudiũ, & longũ tempus, & graues labores impendit. Vnde non immeritò principatum in ea re, conſenſu omnium doctorum hominũ iamdudum obtinuerat, lateque ſupremus haberetur. Verùm ne cum uoce ſimul, aut uita, doctrinæ eius magnitudo deperiret, & ne præſentes tantùm, ſed & abſentes quoque ac poſteros doceret, multorum magnorúmque uoluminum commentarios edidit, uidelicet in Decretalibus, & ſuper Clementinas, De horis canonicis, Conſilia repetitioneſque uarias, & alia multa, quæ iam paſſim diuulgata ſunt, & habentur in precio. Quum uerò plurimum in docendo iura temporis conſumeret, plurimumque in reſpondendo de cauſis, quæ ad eum ut conſultum iuris deferebantur, plurimum quoque in amicorum negotijs laboraret: tamen nullus ei labebatur dies, quo non & alijs quoque diſciplinis aliquid impenderet operę. Quo ſtudio effecit, ut nulla eſſet artium, quas appellãt liberales, in qua nõ excellenter ſaperet, & docere poſſet: ita ut etiam in quibuſdam earum eleganter opuſcula ſcripſerit. Naturali uerò philoſophiæ, & oratorię facultati accuratiorẽ operam dedit, hauſitque eas plenius, quòd in ea ſtudio & ingenio pronus erat. Quamobrem de natura rerum acutiſſimè diſputare poterat, & omnia quæcunque uellet, accuratiſſimè diſſerere. Extant aũt ornatiſſimæ orationes, & plurimæ, quas uarijs de rebus inter præſentes habuit. Itemque alio uolumine elegantiores epiſtolæ collectæ, quas ſcripſit ad abſentes. Omnium uerò libros oratorum, ac poetarum, hiſtoricorũ quoque, qui ſunt apud nos cogniti, & habentur in uſu, ita diligẽter legerat, ut etiam familiares haberet. Nullius enim rei tam diligens fuit, quàm temporis non amittendi. Itaque cum in ſomno totum (ut ita dixerim) tempus elabitur, & eſt ſtatus ille ſimillimus morti, nec niſi quantum naturæ ſatis eſſet ad incolumitatem corporis, indulgebat: de reliquis uerò quæ ineſſe hominibus ſolent, ut honoris, ac laudis minimè reſpuens fuit, quæ non magis præmia ſunt, quàm calcar & ſtimulus laborantibus ad uirtutem. Itaque ab omni alia paſſione, & concupiſcentijs carnis prorſus erat

alienus, cæteroſq; ut ita eſſent, prorſus ſedulò admonebat. Nam ille quidem quum
iura traderet, non minus in literis ſuos auditores, quàm in bonis moribus, & quoti-
diana uita, ut cum honeſtate agerent, informabat. Cætera autem quæ ſequuntur in
eadem epiſtola de laudibus huius præclariſſimi uiri, cauſa breuitatis pertranſeo. In
ſumma uerò, docuit is publicè iura diu Patauij & Florentiæ, ita diſcipulis charus, ut
uix ullus unquam pater proprijs filijs. Ex huius ſchola multi Iureconſulti clariſſi
mi prodierunt, & in primis, qui omnium maximus habetur, Nicolaus abbas Panor
mitanus, qui tot uolumina ſcripſit in iure pontificio, quot alius nemo. Hunc ergo
Ioannes Pap. x x i i i. ut doctorum uirorum patrocinio ſe muniret, ad ſe aſcitum,
primò in Epiſcopum Florentinum iam aliàs à populo Florentino electum (ut antè
dictum eſt) deinde in Cardinalem æquè Florentinum appellatum, promouit. An-
no domini M. C C C C. X I. Is ſupra modum ſuarum fortunarum liberalis in om-
nes fuit, ſed in miſerabiles præſertim multo propenſius ferebatur; nam eiuſmodi
homines in primis omni tempore ſumma cum pietate fouere conſueuerat. Conci-
lij quoque tempore, prælatos inopes, quos diuturnitate moræ exhauſtos norat, om
ni qua poterat ope ſuſtentabat. Domi quidem parcus erat, foris uerò mutuum con-
trahens, ut aliorum indigentiæ ſupplere poſſet. Multos labores, pericula & pere-
grinationes, ultra omnes pro congregando concilio paſſus eſt. Nam hyeme me-
dia per alpes, quæ Italiæ imminent, ſedis Apoſtolicæ legatus, ad Sigiſmundum Im-
peratorem acturus de congregandi concilij loco, profectus eſt. Conſtantiæ tan-
dem extincto ſchiſmate, concilij ipſius tempore, quum de certo & uero Pont. cre-
ando ageretur, ſperatus & expectatus à cunctis ordinibus Pontifex, octogeſimum
annum ætatis agens mortuus eſt, & cum maximo honore exequiarum elatus. Et
ne quid deeſſet officio eorum, quæ certando ab omni genere hominum in hono-
rem funeris congeſta ſunt, Sigiſmundus Cæſar qui eum plurimi faciebat, uenerabà
túrque, & uehementer amabat, eum efferretur, comitatus eſt funus, & eo die omni-
bus geſtis uſque ad extremum aſſiduus interfuit. Huiuſmodi profecto exequiæ mà
gno ei uel defuncto ornamento fuerunt: quum præſentia Imperatoris, & totius Ro
manæ Eccleſiæ tanta pompa elatus ſit, quanta antea eius ordinis uix quiſquam fue-
rat. Supremus honoris calculus acceſſit laudator eloquentiſſimus illius ætatis Po-
gius Florentinus, qui de eius laudibus habuit elegantem orationem, quæ extat,
& in publicum edita ab omnibus legi poteſt. Obijt ergo Conſtantiæ, anno ſalu-
tis M. C C C C. X V I I. die V I. Nouembris: ſed poſtmodum à ſuis in patriam
translatus, Patauij in templo maximo marmorea imagine ſepulchro adſcita, & ſub
limi tumulo diuorum ſtatuis eleganter ornato, ante beatæ Mariæ uirginis aram mà
gnificentiſſimè nunc repoſitus iacet.

De Bartholomæo Zabarella Archiepiſcopo Florentino.

BARTHOLOMAEVS ſimiliter Zabarella, excellentiſſimus & ipſe
iuris interpres, & Franciſci Zabarellæ Cardinalis ex Andrea fratre ne
pos, haud quicquam fermè patruo diſſimilis, in quocunque uirtutum
genere conferas, hic poſt illum meritò collocatur: qui utriuſque Iuris
pariter conſultiſſimus, in Gymnaſio Patauino diu ſumma cum gloria
Ius pontificium publicè docuit. Poſtea uerò Romam accitus, ibi cum maxima lau-
de, & diſputando & conſulendo probatus, in Epiſcopum Spalatinum primò, &
deinde in archiepiſcopum Florentinum promotus eſt. Et demum ab Eugenio Pōt.
Max. Romanæ curiæ Referendarius electus. Verùm cum mox ad collegium ſum-
morum patrum eſſet aſcenſurus, morte importuna præuentus, excitatam ex ſuis ad
mirandis uirtutibus expectationem omnium moriens fruſtratus eſt. Exceſſit è uita
nondum ſenex, anno gratiæ M. C C C C. X L V. Eius oſſa ex Sutrio ubi mortuus eſt,
Patauinum delata, cum patruo in eodem ſacello collocantur. Vixit is quidem, quo
ad uixit, in illa tunc ætate, opinione hominum nulli ſapientia aut probitate ſecun-
dus. Vacauit ſedes Epiſcopalis Florentiæ nouem integros menſes: cum non faci-
lè daretur, qui in ea ſede tanto uiro ſuccederet, ſuffectus eſt tandem Antoninus
ille

ille magnus clarusq; miraculis & doctrina, qui innumera edidit librorum uolumina: quem in catalogo ſanctorum aſcriptum uniuerſa nunc eccleſia dicatis delubris & altaribus ob eius innumerabilia in ſe merita, iure optimo ueneratur & colit.

De Marino, & Marco Antonio, & Franc. Zabarellis.

HABVIT hæc domus uno fermè tempore tres inſignes Iureconſultos, Franciſcum ſcilicet, & Bartholomæum, & Marinum: illos quidem ſacros, hunc uerò laicum: qui in conſulendo de Iure, & interpretandis publicè legibus, ſua ætate habitus eſt doctiſſimus. Scripſit & is forraſſe in his ſtudijs aliquid, & ſi ad noſtram notitiam minimè peruenerit. Extat magnificum huius uiri ſepulchrum ex marmore, cum effigie dormientis inſculptum, in templo D. Antonij Confeſſ. in pariete ex parte meridionali, ubi hoc epitaphium legitur:

De Zabarellis urna hæc tenet ampla Marinum.
Suſcipe Virgo preces, animam in tua regna repone:
Da legum & canonum feſſam tuta arce morari.

Ibidem.

MARINO ZABARELLAE SENIORI IVRISCONSVLTO MAXIME MEMORANDO, OB IDQVE INDIGNO CVIVS SEPVLCHRVM TANDIV MALE NEGLECTVM IGNORETVR, GRATA POSTERITAS H. M. RESTITVIT. OBIIT ANNO M. CCCC. XXVII.

Ornat hanc quoque pari decore domum nunc Marcus Antonius Zabarella, clariſſimi equitis Ioannis omni cum honore mihi nominandi F. excellentiſſimus Iuriſconſultus, & publicus aliquando in hoc gymnaſio noſtro pontificij Iuris interpres: qui & orator ſuperioribus annis miſſus Venetias ad gratulandum nouo principi Franciſco Donato, habuit de more elegantem orationem, quæ poſtea magna cum illius laude in manus hominum edita peruenit. Verùm quid is in poſterum edendum paret, non eſt noſtrum polliceri: ab eo tamen non niſi egregium quippiam expectandum eſt, quod ſe ſuosq; maiores æquè deceat. Ad decorandam modò eandem familiam, expectatur quoque maior ætas Franciſci Zabarellæ, archipresbyteri Eccleſię noſtræ Patauinæ: qui adhuc admodum iuuenis in eo ordine ita ſe habet, religione, moribus & doctrina, ut à ſuis maioribus nullatenus degener fore uideatur. Faxit Deus, ut diu uiuat, & rectius ualeat.

De Ludouico Cortuſio.

NON mediocri fama uiget nomen Ludouici Cortuſij Patauini, Iuriſconſultiſſimi: qui ſua ætate, ueluti reconditorium Iuris fuit. Hic præclarum opus, quod inſcribitur Repertorium Iuris, ingenioſè, & non ſine maximo labore omnium primus confecit: cuius adminiculo quiuis Iuris ſtudioſus paruo negotio uniuerſas cauſas ſub oculis, pro uoto uelut in tabella picta habere poteſt. Pro hoc autē inuento, quantum ei debeant eiuſmodi diſciplinæ tyrones, ac plerunque etiam ueterani, nemo ignorat: ea præſertim tempeſtate, & in illa maxima librorum penuria. Atqui modò, ex noua & artificioſa librorū imprimendorū inuentione, locupletatis ſtudijs, id opus fermè antiquatū eſſe omnino uidetur: quando nunc ab eo, ueluti ab uberrimo fonte innumeri penè in ea re indices in magna uolumina, ueluti riuuli maiores in lucem proruperint, & paruo nunc precio compatantur. Scripſit præterea multa, quæ à paucis habentur, & inter

p 2 cætera

cætera Repet. ſuper l.Imperium,l.Morę,l.Edita,l.Poſthumo,l.Precibus, & multas alias,ut ſcribit Antonius Porcellinus. Is enim fuit in hac noſtra Patauina academia eximius iuris interpres,& magni nominis uir,& ubiq; terrarũ ſapientiæ laude celebratus. Is moriens, contra communem mortalium motem, ex teſtamento interdixit ſuis propinquis lachrymas, & ſolitas funerum lamentationes, Ennij ſummi uatis exemplo: & quæcunque lugubria ſolent ad mœſtitiam parari, abeſſe prorſus uoluit, addita etiam ex legato graui mulctatione hæredi, ſi id facere neglexiſſet. Contra uerò pro his acciri iuſſit muſicos,cantores,& citharœdos, & tibicines omnis generis, qui uario concentu unà cum clero funeris pompam partim præirent, partim ſequerentur uſq; ad quinquaginta: quibus ſingulis mercedem dimidij aurei nummi dandã ſtatuit. Et quòd duodecim puellę innuptę,amictæ uiridibus pannis, feretro ſubirent,uſque ad templum,ubi ſe ſepeliendum mandauerit: quæ omnes pariter de more lætantium, quæcunque uellent, modulantes alta uoce concinerent, relicta ſingulis certa pecuniæ quantitate, dotis cauſa. Is ſanè ratus, quod Thraces olim, quorum inſtitutum Valerius Maximus plurimum commendat: qui luctuoſa puerperia eſſe putabant,& læta funera, quando illa initium laboris eſſent, hæc finis. Et idcirco (auctore Macrobio) defunctos ad ſepulturam proſequi cum cantu plurimarum gentium inſtituta ſanxerunt. Sepultus eſt in æde uetuſtiſſima S. Sophiæ, centum funalibus incenſis, & uiginti integris dandis uniuerſo clero Patauino, qui longo ordine præcedebat, & cum eo omnis cucullatorum conuentus, exceptis Eremitanis, quos teſtamento cauit, ne funeri ſuo ullo pacto intereſſent, ne ſua fortaſſis illa (ut arbitror) nimia cucullarum nigredine,hilaritatem exequiarum interim funeſtarent. Obijt anno ſalutis M. CCCC. XVIII. XVI. Calend. Auguſti. Extat huius monumẽtum à læua templi ad Occidentem ſublime in pariete cum hoc epitaphio:

Aſtra Ludouicus ſcandens hoc marmore clauſum
Me liquit,buſtum,carcer & eius eram.
Cognomen Patavi conceſsit Cortuſiorum
Stirps: legum & canonum dilucidauit opus.
Amborum miranda iura uolumine paruo,
Stant alphabeto nomine nota ſuo.
Ergo Galaſiæ radiet in zona Mariæ.
Funde preces pie.

De Otonello & Aloiſio Diſcalcijs.

OTONELLVS Diſcalcius ſua ætate extitit iureconſultus clariſſimus, & in legibus interpretandis doctor peritiſſimus. Is principibus Carrarienſibus ſummè gratus, & multis legationibus & honoribus à Franciſco iuniore decoratus. Hunc imitatus eſt eius abnepos Aliſius Diſcalcius, doctiſſimus Iureconſultus: qui & ipſe ubi publicè in hoc Patauino gymnaſio multos annos iura ciuilia cum ſumma laude profeſſus eſt, Venetias profectus, ibi in eo foro ad omnes magiſtratus neque eloquentia in diſſerendo, neque ſapientia in conſulendo, cuiquam ceſſit. Atqui ſenio ingraueſcente, in patriam reuerſus, Antonium Diſcalcium filium, inſignem Iureconſultum, nihilo ſanè minoris famæ, Venetijs in eo foro ſibi ſuffectum, & clientelæ, & præclari nominis hæredem reliquit. Ipſe autem ſtudijs amœnioribus (quatenus à conſilijs litigantium, & à Reipub. negotijs uacare licebat) ſuauiter incumbens, eruditionem nepotum, & familiæ commoda ſtudioſè procurabat. Obijt anno à partu Virginis M. D. LII. paulo pòſt quàm doctoratus inſignia cum magna lætitia Otonello nepoti de more publicè ipſemet dederat. Atqui etiam eodem anno infra ſex menſes defunctus eſt, & Antonius filius, cum maxima iactura Veneti fori, & patriæ, quum eſſet maximo utrique decori. Ambo ſepulti cum antiquo Otonello humi in baſilica Eremitarum, ubi uetus hoc epitaphium uiſitur:

Autea

Aurea iura tui requies poſtrema laboris,
Legis amor, ueri lux, Otonelle, ſequacis
Cuius erit? pariter grauis hic lapis oſſa uorabit
Conſortis, & te, cui nomen Diſcalcius errat.

SEPVLCHRVM EGREGII LEGVM DOCTORIS DOMINI OTONELLI DE DISCALCIIS, DE PADVA, IVDICIS EIVSQVE CONSORTIS, ET HAEREDVM SVORVM; CONSTRVCTVM M. CCCC. III. DIE XI. SEPTEMBRIS.

De Rambaldo Capiuacio.

MAXIMI nominis olim fuiſſe comperio Rambaldum Capiuaciũ, uirum ingenti ſapientia præditum, & peregregium iureconſultũ, armorumq́; & militiæ peritia ſtrenuũ. Hinc factum eſt, ut cum Florentina Reſ. perniciosis admodum ſeditionibus laboraret, & iam populo à Senatu diſiuncto, multitudinis arbitrio Reſpub. ageretur, hunc ſibi prætorem delegerit: qui magna ſua ſapientia, auſuq́;, & conſilio, & eloquentia ſingulari, ita in ea re ſe habuit, ut quod uidebatur à plurimis fieri non poſſe, unus quidem uel ſolus optimè confecerit, ut ſcilicet Senatus, cum plebe ſumma concordia conueniret. Ei propterea ultra laudes & ingentia munera, Florentina Reſpub. in memoriam facti, pro inſigni munere florem ei deferendum ad inſigne proprium addidit: qui flos lapideus adhuc uiſitur in ædibus antiquis gentis huius, intra mœnia ciuitatis, ad ſanctum Laurentiũ: quas modò inſtaurauit, & multo ſpecioſiores reddidit, nobilis uir Cardinus Capiuacius. Huius autem præſtantiſſimi uiri ſepulchrum cernitur in æde D. Mariæ ſeruorum cum eiuſmodi epitaphio:

Hic ſitus eſt ingens doctor Rambaldus utroq́;
Iure nitens: ueri conſtans zelator honoris,
Militiæ ſpeculum, Vacæ caput inclyta proles:
Sub cuius regimen uoluit Florentia plebem.

De Bartholomæo Capiuacio.

BARTHOLOMAEVS ſimiliter Capiuacius, ſua ætate inſignis iureconſultus, & publicus profeſſor legum fuit, magniq́; & ipſe nominis in omnibus Italiæ gymnaſijs. Scripſit in iure ciuili quædam ſcitu digna, quæ extare dicuntur. Conſuluit olim cum Baldo, & Paganino Sala, illuſtribus iureconſultis, & ea ætate celeberrimis. Legitur huius conſultum contra Ricardũ Malumbram in uolumine III. Conſiliorum Baldi; conſilio CCCC. XIX. Floruit circà annum M. CCC. L.

De Proſdocimo Comite.

REFVLSIT etiã clari nominis ſplendore non in hoc tantũ Patauino gymnaſio, ſed etiam in uniuerſa Italia, atq; in tota planè Europa Proſdocimus Comes, ex antiqua & nobili Comitũ progenie: qui dũ põtificias ſanctiones publicè traderet, præclaram nominis famam tam docendo, quàm ſcribendo eſt conſequutus. Multa enim ingenij ſui monumenta extant, quæ tranſmiſſa ad poſteros, ubiq; legũtur. Edidit multos tractatus accuratiſſimè in utraq; facultate:

& in primis tractatum differentiarum iuris ciuilis & canonici, & De conſanguinitate & affinitate, qui habentur impreſſi. Conſuluit cum Raphaele Fulgoſio, & cum Paulo Caſtrenſi iuis collegis: ſcripſit ſuper Sextū Decretalium: & ab Antonio Corſeto appellatur doctor ſolennis, & ab Angelo Vbaldo uocatur famoſiſſimus. Hic autem ſepultus eſt in templo D. Antonij cōfeſ. in ſublimi ſepulchro in parte ſeptentrionali, in nobili ſacello maiorum ſuorum, ubi & B. Lucas pariter requieſcit.

De Ioanne Franciſco, & Gabriele & Ioanne Federico, & Bartholomæo, Capiliſtijs.

HVIC meritò ſubnectendus eſt præcipuum æui ſui decus Ioannes Franciſcus Capiliſtius, nobilis eques & comes, pontificij & ciuilis iuris peritiſſimus, & orator facundiſſimus: cui diuturna & eximia ęmulatio per triginta tres annos, in Patauino gymnaſio fuit cum his collegis excellentiſſimis, Paulo Caſtrio, & Iacobo Saliceto, & Raphaele Fulgoſio. Huic præter docendi laudem multiplex etiam legatio accreuit claritudinem & gloriam, patrię uerò & familiæ peperit immortalitatē. Is nanq; in concilio illo celeberrimo cœpto Baſileæ anno M. CCCC. XXXI. pro Venetis primò, deinde M. CCCC. XXXIIII. rurſum pro Eugenio IIII. Pont. Max. qui tunc eiuſmodi concilium multis de cauſis recuſabat, perquàm inſigni legatione utrobiq; functus eſt. Vbi ita glorioſè ſe habuit, ut ea à Pont. Max. & à Sigiſmundo imperatore in perpetuā tam magnificæ rei à ſe geſtæ memoriam, & equitatus & comitatus ornamētis, & præclaris muneribus unà cum omni eius poſteritate in perpetuum fuerit decoratus. Huius uiri præſtantiam Platina elegantiſſimus hiſtoricus in uita Eugenij, & ſcriptores pleriq; alij cum magna patriæ noſtræ gloria meminere. Is à Senatu Veneto miſſus eſt ad principē Mediolani, pro componenda pace, & poſtea iterū pro conſtituendis finibus: ubi glorioſiſſimè & pro uoto Senatus rem geſſit, ſeq; utriq; parti gratum admodum reddidit. Suſcepit is ex uxore nobiliſſima tres filios, non magis paternarū facultatū, quàm uirtutum hæredes, Raphaelem canonicū Paduanum, & Franciſcum, & Gabrielem iureconſultos inſignes. Quorum alter Franciſcus ſcilicet præter legalem ſcientiā, quam in hac Pat. academia XL. annos publicè profeſſus eſt, poeticis quoq; erudimentis, in quouis carminū genere ualde excelluit. Legi em̄ eius epigrāmata, & elegias cultiſſimas. Cecinit quidem in eo genere pleraq; admirāda felicitate: ita ut niſi docendo, & conſulendo, ac reſpondēdo de iure, ac multa etiā in ea ciuili facultate ſcribendo, ingenium occupaſſet ſuum, haberemus præter antiquos illos Stellam Flaccum, & Voluſium, nouum, nec minus illuſtrem poetam. Scripſit enim multa uolumina in utroq; iure, præſertim in ſecundo Codicis, ut teſtantur Bercachinus, & Baptiſta Samblaſius eius diſcipuli, & Cepola in ſuis conſilijs. Habentur eius lectionū quatuor uolumina. Huic frater fuit Gabriel, & ipſe egregius iuriſconſultus, & eques ac comes nobiliſſimus, & aliquando Romæ per aliquot annos ſenator illuſtris. Qui præter laudes cæteras, quibus in tota uita maximè enituit, ob Bononienſem præturam, quam magnificentiſſimè geſſit, habitus eſt omnium illius temporis, tum ęquitate, tum liberalitate maximus. Scripſit & is fortaſſe multa: ego aūt id tantum ſcio, quòd dum Bononię prętorem ageret (ut Modeſtius Polontonus ſcribit) collegit clariſſimorum uirorum nomina in ea urbe iacentium, atq; pro ſingulari illius urbis laude ad illorū memoriam celebrandam, literis, memoriæq; mādauit. Excelluit ex ea quoque familia Iureconſultus eximius Ioannes Federicus, doctor & comes, quem legimus in conſilijs Bartholomæi Cepolæ, conſilio LIII. immortali memoria celebratum: & fuit præceptor Berrachini clariſſimi ſcriptoris, ut ipſemet Bertach. fatetur in ſuo tractatu de Gabellis. Eiuſdem quoq; diſciplinæ ſplendore refulſit & Bartholomęus Capiliſtius, Iureconſultus inſignis, qui uixit uſq; ad decrepitam ætatem, & docuit in hoc gymnaſio Patauino annos XXXIII. & in Rep. ſemper inter primos habitus. Obijt à partu Virginis M. CCCC. LIX. Hi omnes ſepulti ſunt in baſilica D. Antonij confeſſ. in ſepulchro maiorum ſuorum poſt aram maximam.

De

De Angelo Buzzacharino.

MAGNAE fuit ſcientiæ & ſapientię Angelus Buzzacharinus, clariſſimus Iuris interpres: qui Patauinam academiam (quandiu uixit) ſuis conſilijs & expoſitionibus illuſtrauit, & ex eo in tota Italia fuit ea tempeſtate notiſſimus. Scripſit pleraq; multa, quæ poſterorũ neglig ẽtia, & iniuria temporum (ut multis alijs ſcriptoribus ſæpe accidit) uel non habentur prorſus, uel ſi extant, ſub aliorũ nomine (ut plerunq; fit) ſuppoſita titulo ementito leguntur. Is in bona ſenectute ſcholas & forũ declinans, humanioribus atq; ſacratioribus literis ſeſe tradidit, & domi in eo tranquillo ocio poſtea ſibi uixit, ab omni prorſus ambitione & cupiditate ſemotus. Huius cineres conditæ ſunt in templo D. Antonij Confeſſ. in ſepulchro ſuorum ſub hoc titulo:

ANGELO BVZZACHARINO VTRIVSQVE IVRIS INTERPRETI EXCELLENTISSIMO, SALIO IVRECONSVLTVS FRATER POSVIT.

De Bernardo Buzzacharino.

SVBSECVTVS eſt ex eodem genere Bernardus Buzzacharinus, uir maximi ingenij, & ſingulari utriuſq; iuris ſcientia præditus: qui in magna nominis celebritate, & hic in patria academia, & foris in uniuerſa Italia, tam Cæſareas quàm Pontificias leges publicè diuq; interpretatus eſt. Quid autem in ea re ſcripſerit, nihil mihi hactenus cõſtitit: & ſi multa fortaſſe ſcripſerit, quæ uel non edita uulgo ſunt, uel quæ omnino neſcimus.

De Arcuano Buzzacharino.

SVCCESSIT in ijſdem ſtudijs ex eadem gente hac noſtra ætate Arcuanus Buzzacharinus, iuuenis ſummæ expectationis: qui in primis annis interpretãdis inſtitutionibus præfectus, cũctis admirabilis fuit. Sed heu infelicẽ hominis ſortẽ, maxima iam de ſe ſpe cõcepta, immatura morte, cum maximo omnium mœrore à ſcholis, à patria, à ſuis, & à mundo deniq; ſublatus eſt; anno ſalutis M. D. XL. & ſepulcro inter ſuos maiores conditus.

De Leone Lazara.

LEO Lazara uir fuit Iuriſcõſultiſſimus, & in gymnaſio Patauino eximius legum interpres, & doctor ſuæ ætatis celeberrimus. Huius ſapiẽtiæ meminit Angelus Caſtrius in concilio L. Eius ſcripta notariorũ defectu, uel poſterorum incuria puto perijſſe: fama tamen illius ſingularis ſapientiæ uiget, & immortalis exiſtit.

De Michaele Maroſtica.

SIMILITER eadem tempeſtate floruit clariſſimus legum interpres, Michael Maroſtica Patauinus, in Iure ciuili & põtificio peritiſſimus: de quo idẽ Angelus Caſtrius ſuprà memoratus, in prędicto cõſilio celebrem memoriam dereliquit.

De Bartholomæo Bulleo.

ETSI, quod ſciam, nihil memorabile ſcripſerit Bartholomęus Bulleus: clarum tamen honore militiæ, & legum diſciplina, & æquitatis ſanctitate fuiſſe conſtat: utpote qui accitus à Florentinorum Repub. Florentiæ inſignem magiſtratum geſſit. Is ſepultus eſt in æde D. Andreæ; ubi inciſum eſt hoc elogium:

SEPVLTVRA EGREGII MILITIS, ET LEGVM DOCTORIS, DOM. BARTHOLOMAEI DE BVLLEIS. OBIIT EXIENS CAPITANEVS FLORENTIAE, M. CCCC. XXIII.

Legitur de hac familia, & de altero Bartholomæo, in atrio domini Antonij Conſeſſ. hoc ſatis lepidum diſtichum:

Noſſe ſepulturam poteris ſpectando figuram,
Corporis huius rei de Bullis Bartholomei.

De Petro Barbobo, ſeu Sonzinio.

NON mediocris exiſtimationis, ſed inter præcipuos iuris interpretes ſui ſeculi, habitus eſt Petrus Barbobus, clariſſimus iureconſultus. Scripſit ſuper Digeſto ueteri, & ſexto Codicis, quæ audio apud nonnullos extare. Hanc Cepola in ſuis Conſilijs honorificè citat, & eius nomen cum aliquo doctrinæ præcellentis elogio ſemper appellat. Docuit is publicè Ius ciuile in patria anno ; uigintiocto: claruit circa annum à Chriſti natali M. CCCC. LV.

De Paulo Dotto.

PAVLVS quoque Dottus, doctiſſimus iureconſultus, hic in noſtro gymnaſio inter inſignes Canoniſtas & Iureconſultos illuſtri fama ſua ætate præfulſit. Scripſit enim in Iure canonico teſte Bartholomæo Cepola multa digna lectu: & præſertim ſuper Decretales, incipiẽdo à Titulo De iudicijs, edidit magnum uolumen, quod exiſtimo apud multos extare, licet non dũ (quod ſciam) publicè omnino uulgatum. Leguntur huius ſubſcriptiones in Conſilijs Raphaelis Fulgoſi, & Raphaelis Cumani, & aliorum doctiſſimorum uirorum, quorum tempore floruit.

De Ioanne Sanlazaro.

SCRIPSIT etiam Ioannes Sanlazarus, Iuris utriuſque doctor eximius, in Titulum De iudicijs digeſtorum, quæ extare dicuntur. Prælegit in gymnaſio Patauino, maximo ſcholaſticorum conſeſſu, extraordinariam ordinariarum iuris ciuilis: & propterea olim ab alijs, & nunc à nobis hic non immeritò celebratur.

De Lauro Pallazzolo.

LVCET adhuc clarum nomen Lauri Pallazzoli Patauini, qui Academiam, ſimulq; & patriam mirum in modum ſuis inter legendum interpretationibus, & eruditis lucubrationibus exornauit. Edidit cultiſſimam repetitionem in l. Pacta conuenta, digeſtis De contrahenda emptione, & quædam neceſſaria ad tractatum Pheudorum. Item repetitionem legis, In quorum, digeſtis De pignoribus. Item repetijt diſertiſſimè paragraphum Cęterum. Inſtituta de Succeſſione agnatorum. Inſuper edidit præclarum tractatum, Vt extantibus maſculis fœminæ nõ ſuccedant. Qui quidem omnes nũc habentur impreſſi, & ab omnibus ſummopere commendantur. Alia quoque multa ſcripſit alicubi extantia: quæ aliquando fortaſſis edentur. Floruit anno Domini M. CCCC. XL.

De Franciſco & Ioanne Verzeleſijs.

FRANCISCVS quoque Verzeleſius Patauinus, Iuris utr. conſultus, ſcripſit ſuper Sextum & Clementinas inſignes commentarios, qui dicuntur extare. Simili quoque nominis gloria, floruit Ioannes Verzeleſius clariſſimus & ipſe doctor, qui ordinariam prælectionem Iuris canonici, in eodem gymnaſio cum ſumma ſcholaſticorum frequentia

diu

diu prælegit, conſuluitq́ cum Cepola, & habitus eſt doctiſſimus.

De Franciſco Porcellino.

EIVSDEM planè nominis atq́ profeſſionis fuit Franciſcus Porcellinus, egregius doctor, miles & comes inſignis: qui maxima celebritate nominis & hic in patria, & Ferrariæ publicè Ius pontificium & ciuile docuit annos XXXVIII. & ſæpe conſuluit cum Paulo Caſtrenſi, & Bartholomæo Cepula, ut legitur in eorum Conſilijs. Edidit quoque methodum De conſiciendo inuentario, & inſignem tractatum de duobus fratribus. Scripſit ſuper ſecundum Digeſti noui: & ſuper titulum Soluto matrimonio, & De uerborum obligationibus: & magnum uolumen Repetitionum, Tractatuum & Conſiliorum. Quæ omnia extare dicuntur: & partim etiam uulgo edita, & æneis characteribus impreſſa. Is fuit præceptor Baptiſtæ Samblaſij, Iuriſconſulti clariſſimi, ut in tractatu De priuilegijs dotalibus honoris gratia ipſemet Baptiſta commemorat.

De Antonio Porcellino.

MINIME hoc loco huius nepos Antonius Porcellinus ſilentio ſupprimēdus eſt, & ipſe equeſtris ordinis uir, & inſignis Iur. utr. conſultus, ſimulq́ orator clariſſimus. Hic diu Cæſareas leges publicè docuit. Et ad gratulandū nouo principi Venetiarū Andreæ Grito orator electus, & ad Senatū pro pace cum hoſtibus inita: & ad Cardinalem Piſanum pro felici ingreſſu, ad Patauinum epiſcopatum. Quas poſtmodum elegantiſſimas orationes non ſine ſumma nominis gloria publicauit. Scripſit fortaſſis alia de Iure, in quo uerſatus eſt, quæ ob immaturam eius mortem cum ipſo pariter extincta ſunt. Addidit in libello collegij Iuriſconſultorum ſcholia quædam notabilia, & memoria digniſſima. Vixit annos plus minus XL. Obijt M. D. XXIX. in ædem S. Georgij in ſepulchro maiorum elatus.

De Angelo Caſtrio & Nicolao filio.

NOSTER item ciuis eſt, & Pauauij auſpicatiſſimè natus, & educatus, & ingenua poſteritate in hunc diem feliciter propagatus, Angelus Caſtrius, clariſſimus Iuriſconſultus, eques, & comes, & aduocatus conſiſtorialis egregius: Pauli illius Caſtrēſis uiri clariſſimi filius. Huius conſilia in uniuerſis gymnaſijs, & in foro præ manibus doctorum ac aduocatorum omnium quotidie uolutantur: utpotè, quæ in huiuſmodi diſciplina ciuilis ſapientiæ, & in omnibus cauſis, præcipua rudimenta habere noſcuntur. Huic filius fuit Nicolaus, canonicus noſter Patauinus, & ipſe in utroque iure præſtantiſſimus, ac paternæ uirtutis prorſus æmulus, quū & Bononiæ, & Papiæ, & hic in patria demum in publicis ſcholis aliquandiu Pontificij iuris ſcientiam magna ſui nominis gloria fuerit interpretatus. Is auo & patri æneas ſtatuas in baſilica Seruorum ſanctæ Mariæ, magnificis titulis collocandas curauit: & ſi tantorum uirorum memoriam è mundo ne Lethe quidem tota abolere unquam poſſet. Horum epitaphium inferius habetur in appendice huius operis, in quo de ſepulchris & epitaphijs externorum tractabitur.

De Michaele Miliaria.

CELEBRATVR item inter eximios Iuriſconſultos eximius utriuſque Iuris profeſſor Michael Miliaria, uir acutiſſimo ingenio, & ſcientia nō uulgari: qui publicè in gymnaſio Patauino multos annos ciuilia iura interpretatus eſt: quique in ea facultate præclara quædam compoſuit, quæ apud illuſtrem ætatis noſtræ Iuriſconſultum Marcum Mantuam adhuc extant, & ab eo non mediocriter cōmendantur. Tumulatus eſt humi in baſilica D. Franciſci in ſacello ad Occaſum, elogio ita corroſo, ut omnino legi nullo modo poſſit.

De Bartholomæo Gloria.

NIHILO minoris famæ extitit Bartholomæus Gloria: qui maxima eloquentia, & interpretandarum legum peritia præditus, à cunctis & ſapientiſſimus Iuriſconſultus, & facundiſſimus orator habitus eſt. At qui is (ut refert Baptiſta Samblaſius in tractatu De legali ſtudio adipiſcendo) ingenio fuit ſingulari, ac de ſuo ſanè gentilitio nomine meritò Gloria appellatus: quando uel propria eruditio, quod nullis unquam diuitijs conſecutus eſſet, tale ei meritum nomen attulerit. Porrò uerisimile eſt, hunc talem tantumq; uirum egregium quidpiam ſui ingenij monumentum reliquiſſe: ſed aut ſuorum negligentia, aut ſublatum furto, aut alio aliquo infelici caſu perijſſe.

De Franciſco Bradiolo.

HOC autem amplius de Franciſco Bradiolo pro certo dicitur, quòd is quo famam ſuam cùm docendo, tum conſulendo multo illuſtriorem redderet, ſuper ſextum Decretorum doctiſſimè ſcripſerat, quod alicubi extat: licet quicquam aliud non habeamus hactenus pro comperto.

De Daniele Rido.

ANNO à natali Chriſti M. CCCC. floruit Daniel Ridus, maximus Iuris interpres, qui in hoc noſtro Patauino gymnaſio multos annos Ius ciuile publicè docuit. Quid autem ex ſua illa doctrina præter hanc famam reliquerit, non ſatis cõſtat.

De Thoma Genuario.

PER hæc fermè tempora in eadem academia claruit eximia legum peritia Thomas Genuarius: qui longo tempore publicè cum magna nominis gloria, in interpretandis legibus uerſatus, & in curia, & in foro, & in omni genere legalis doctrinæ præſtantiſſimus, hic inter illuſtres Iureconſultos non infimum locum tenet.

De Antonio Santangelo.

ADDAS huic Antonium Santangelum, Iuris utr. conſultum, & clariſſimum legum & canonum interpretem, & in Patauino gymnaſio, & in tota Italia celeberrimum. Docuit is annos XXXVI. floruit circa annum M. CCC. XXXV. Scripſit ſuper legem, Si inſulam. Digeſtis de Verb. obligatione. Dictus eſt ſolennis doctor, ſicut Baptiſta Samblaſius in tractatu De legali ſtudio adipiſcendo confirmat.

De Medio Comite.

QVAM clari nominis in eodem ſtudij genere futurus erat, ſi ſuperuiuere diutius licuiſſet, Medius Comes, è nobili illa Comitum familia ita nuncupata, elogium ſuper eius tumulum inciſum indicat, quod eſt humi in templo Eremitarum: anno domini M. CCCC. III:

Heu decus, heu pietas utriuſque heu gloria iuris,
Hac Medius Comes doctor ſepelitur in urna.
Qui ſua clauſiſſent, ſi tardius hora ſorores,
Maximus Italicas fama uolitaret in urbes.

Ex hac progenie fuit Ioãnes Pariſinus de Medijs Comitibus, qui teſtamento fieri mandauit clauſtrũ Cathedralis Eccleſiæ, ſicut ibi in ſaxea tabula legitur: anno M. CCC. X.

De

De Belforte Chechileo.

COMMENDATVR etiam per ea tempora legum peritia, & inſignis interpretatio Belfortis Chechilei: qui multos annos in patrio gymnaſio Ius ciuile tanta cum laude expoſuit, ut habitus fuerit optimus omnium ſui temporis (ut eorundem uocabulo utar) textualis. Quid autem hic ſcripſerit aut ultra fecerit, ignoramus.

De Antonio Sanlunardo.

CLARVIT ſubinde ſua ætate tam publicè quàm priuatim, non mediocri fama celebratus Antonius Sanlunardus, iureconſultus in docendo elegantiſſimus, & in reſpondendo conſultiſſimus: quem tantæ fuiſſe memoriæ fama eſt, ut ferè leges omnes, & eum his gloſſas, & interpretationem ſuper his ſcribentium ad uerbum penè quum opus eſſet, memoriter referre poſſet. Quid uerò ea tanta memoria effecerit, nihil nobis adhuc conſtare pro certo potuit.

De Ioanne Prato.

EST ſubinde hic modò à nobis Ioannes Pratus inter Iuris utr. peritos non infimo loco ponendus: qui fuit interpres legum acutiſſimus: & multos annos nõ ſine laude ſumma publicè ius canonicũ & ciuile prælegit. Scripſit quàmplurima, quæ adhuc extare audio. Lecturã eius ſuper ſecũda Digeſti ueteris. Floruit circa annũ domini M.CCCC.LIX.

De Christophoro Alexandrio.

HAC eadem ætate Iureconſultus inſignis, ac uir bonus, & probatiſſimæ uitæ fuit Christophorus Alexandrius, qui floruit circa annum ſalutis M.CCCC.LXX. Quid autem per ea tempora ſcripſerit, hactenus nuſquam legi.

De Antonio Turcheto.

NOVI puer ac iam ferè adultus Antoniũ Turchetum Iuriſconſultum multo ſenio confectum, Iuris utr. conſultiſſimũ, & oratorem eloquentiſſimum. Qui & in ſcholis permultos annos docendo, & domi conſulendo uehementer ſua ætate præcelluit. Veriſimile quidẽ eſt hunc, cũ eſſet doctiſſimus, ſimulq; eloquẽtiſſimus, aliquid omnino dictaſſe, ac ſtudiorũ ſuorũ memorabile quippiã reliquiſſe. Sed quia ultimus gentis ſuę fuit, interijſſe arbitror quæcunq; ſcripſerat: præter conſilia quædã, quæ extare dicuntur: & luculentam orationẽ, quam habuit miſſus ad Nicolaũ Tronum nouũ ducem Venetiarum gratulatum, pro Repub. Patauina, in qua tanta ſuauitate dicẽdi uſus eſt, & tãta ſententiarum grauitate, ut cum ea à cunctis quotidie ardenter expoſceretur, coactus fuerit illam uulgò deſcriptam edere, ac impreſſoribus tradere, ut ab omnibus legi poſſit: cuius ego lectione mirificè delectatus ſum, apprimè teſtans, hunc uel maximè meritum, ut hic inter cæteros gymnaſij noſtri proceres locum haud infimum ſortiatur. Obijt ultimo ſenio confectus, anno D. M.D.V. die XIIII. Sept. & in templo D. Ant. Confeſ. in ſacello, & ſepulchro maiorũ honorificentiſſimè tumulatur.

De Petro Stalpo.

NON eſt ullo pacto honore debito fraudandus hic Petrus Stalpus, utr. Iur. profeſſor doctiſſimus: qui præter alia, quæ fortaſſis ſcripſerat, redegit in unum ueluti aceruũ, & cum debito ordine diſpoſuit Singularia Ludouici de Roma. quod ſtudium ab omnibus certè, qui liuore carent, mirificè commendatur.

De Ioanne Baptista Samblaſio.

HABVIT etiã hæc noſtra ciuitas inter tot illuſtres Iuriſcõſultos doctiſſimum uirum Ioannẽ Baptiſtam Samblaſium, qui ſua tẽpeſtate, & hic Patauij in ſcholis, & in foro, & foris in diuerſis Italiæ urbibus inter præſtantiſſimos quoſq; uiros ubiq; legali ſapiẽtia fulſit, & tunc poſt mortẽ etiam

etiam multo amplius nominis celebritate reſplendet. Fuit enim ſuis temporibus uir doctrina, ingenio & memoria penè ſingularis, diſcipulus quidem Pauli Caſtrenſis, ſed peritia penè æqualis. Extant eius præclariſſima monumenta, certiſſima ſanè indicia ſummæ huius uiri ſapientiæ: ex quibus facilè conijci poteſt, hunc unũ nulli antiquorũ, uel recentiorum iuriſperitorum, aut in ſcribendo, aut in docendo, & in quouis ſtudiorum genere poſthabẽdum. Edidit pulchras repetitiones, & ualde doctas, acutas, graues & copioſas. Itẽ opus egregiũ De priuilegijs & dotalibus, in uſib. Feudorum, quæ aſſiduè à cunctis iuriſperitis præ manibus habentur. Inſuper & arborem effinxit ſuper librum Inſtitutionum Iuſtiniani ualde ingenioſum. Scripſit & pulcherrimum tractatum De actionibus, & earum natura. De differentia inter arbitrum & arbitratorem. Item quæſtiones de Arbitris, & tractatum de Correlatiuis, cum eſſet adhuc in ſtudijs nouus tyro, & tantum iuris candidatus: anno ſcilicet ætatis ſuæ XXI. Cõpoſuit etiam Repertoriũ ad conſilia Angeli de Peruſio: & opus De legali ſtudio adipiſcendo. De cõtrarietate Iuris ciuilis & canonici: & multas doctas interpretationes in diuerſos titulos primi & ſecundi Digeſtorum ueterum: ac etiã ſuper primo & ſecũdo Codicis, & duas centurias collectas contradictionũ utriuſq; iuris. Scripſit præterea ſuper Decretis, & ſuper rubrica Decretalium, & alia deniq; multa, quæ partim apud pleroſq; extant, partim iam formis impreſſa apud omnes magna cũ illius laude uerſantur. Reliquit inſuper quædam fragmenta mutilata, quędam uix inchoata, ac ferè tantummodo mente comprehenſa: quæ ſi ad finem aliquando perduci potuiſſent, cũctis ſanè gymnaſijs maximo uſui fuiſſent. Sed (proh dolor) ea unà cum auctore eiuſdem procellæ naufragio perierunt. Is enim (dum eſſet Brixiæ aſſeſſor prætori Dominico Triuiſano, equiti clariſſimo, Marci Antonij Triuiſani inclyti Venetiarum principis, qui proximis annis uita functus eſt, patri, ita oppreſſus eſt repentina apoplexia, ut amiſſa ſtatim uoce ne uerbum quidem ulterius proferre potuerit. Scripſit tamen prudenter, uel ſic affectus, manu propria teſtamentum, & uxori ſuæ (quia liberis carebat) ſubſtituit ex cognatione ſua Paulum, & eius fratrẽ de Sartis de uico Peraghæ. Quo facto, acceptis de more ſacramẽtis, mortuus eſt: an. D. M. CCCC. XCII. VIII. Idus Februarij. Huius nobile ſepulchrum Brixiæ uiſitur in æde D. Agathæ, ubi ſuper portam ſublimi locò hoc epitaphium inſculptum legitur:

BAPTISTAE BLASIO PATAVINO, PONTIFICII CAESAREIQVE IVRISCONSVLTISSIMO, PRAETORIO ASSESSORI AEQVISSIMO.
M. CCCC. XCII.

De Ioanne Franciſco Pauino, Canonico Patauino.

PRAESTANTISSIMVS utr. iur. doct. & excellẽtiſſimus theologus fuit Ioannes Franciſcus Pauinus, ciuis & canonicus noſter Patauinus: qui tum docendo, tum conſulendo in patrio gymnaſio cum maxima nominis celebritate aliquandiu uerſatus, à ſummo Pont. Paulo II. Romã ad honeſtiſſimum officium iudiciorum ſacri Palatij accitus eſt. Qui quidem gradus quàm apertum ad ſummos quoſque honores aditum præbeat, nemo ignorat: quando omnibus fermè conſtat, ex eo ordine doctiſſimis quibuſque uiris, ad præclarum purpurei galeri honorem breue & expeditum iter patere. Quod ſanè decus, & huic propter eximiã eius doctrinam, & uitæ integritatem facile contigiſſet, niſi fata meritæ hominis uirtuti aduerſa improbè obſtitiſſent. Is autem permulta in Iure ciuili & pontificio ſcripſit diſertiſſimè, quæ edita ubique terrarum auidiſſimè lectitantur. Inter cætera autẽ quæ extare ſcimus, legitur inſignis gloſſa ſuper Extrauagantes Ioannis XXII. ab omnibus quàm maximè approbata. Edidit inſuper Deciſiones Rotæ à ſe diligenti ſtudio collectas, & in uolumen redactas. Inſuper tractatum De offi-

cio

cio & poteſtate capituli ſede uacante: De decimis, De charitatiuo ſubſidio: & eximium conſilium in cauſa B. Simonis Tridentini, ubi late de materia iudicij criminalis ex ea occaſione diſſeruit. Circunfertur etiam impreſſum opus præclarum Viſitationum epiſcopi. Scripſit quoque relationem ad Pon. Max. De canonizatione B. Bonauenturæ, qua manifeſtiſſime oſtendit, illum dignum fuiſſe, ut inter ſanctos Dei, Eccleſiæ more referatur. Quæ quidem omnia impreſſa habentur. Item pleraque alia ingenioſe commentatus eſt, quæ apud nonnullos extare perhibentur: & præſertim apud doctiſſ. iureconſultum Ottonellum Paſinum, ex eius ſorore pronepotem, qui habet tractatum ſuper Nouellis Iuſtiniani, de quibus in commentarijs ſuis Berthachinus in uerbo Liber, ita dixit. Liber Nouellarum fuit ordinatus per dominum Ioannem Franciſcum Pauinum, auditorem Rotę, cuius lecturam ipſe mihi oſtendit: ſed nondum uenit in lucem, & eſt mirabile opus. Hæc ille. Extat etiam penes eundem Paſinum opuſculum alterum, quod inſcribitur, Quodlibet in utroque iure: eximium ſane opus, pro intelligentia multarum difficultatum in multis legibus, & ad acuendum ingenium in omni legali diſputatione. Hic tandem fato functus, Romæ deceſſit, & ibidem ſepultus eſt, in ara cœli, humi ſub tabula marmorea hoc titulo inſignita:

IOANNES FRANCISCVS PAVINVS, CANONICVS PADVANVS SACRI APOSTOLICI PALATII, CAVSARVM AVDITOR, ET SACRAE THEOLOGIAE PROFESSOR, ET IVRIS VTRIVSQVE DOCTOR.

Viſitur in ingreſſu portæ Orientalis D. Antonij Confeſſoris alterum epitaphium, humi in marmorea tabula ſculptum: quod ipſe parenti ſuo parauerat.

IACOBO PAVINO OPT. GENITORI IOAN. FRANC. F. G. R. THEOLOG. DIVINIQVE AC HVMANI IVRIS CONSVLT. CANONICVS PATAVINVS, SACRI APOSTOLICI PALATII CAVSARVM AVDITOR: AD. P. M. F. M. CCCC. LXVI. XII. SEPT. SENIO EXPIRAVIT, MALIS CEDENS, SVPERATIS ADVERSIS, F. D. I. VIXIT ANNIS LXXX.

De Alexandro Papiſauio.

NEQVAQVAM diſſimili legum peritia præditus fuit Alexander Papiſauius, uir nobiliſſimus: qui cum utriuſque iuris eſſet apprime ſtudioſus, ut nobiliſſimæ familiæ, ex ſuo quoque ſtudio famam adderet immortalem, nullis nec uigilijs, nec laboribus parcens, publice in gymnaſio docendo, & domi aſſidue conſulendo, in præſtantiſſimum uirum euaſit: ita ut adoleſcens adhuc maxima quæque de ſe in ea facultate promitteret. Verum poſtquã diu docuerat, & multa ſcripſerat, iam plane ſenex, & ſtudia ſimul, & uitam deſerere coactus eſt, ſuis interim grauiſſimum mœrorem, & patriæ ſummum de ſe deſiderium relinquens. Obijt anno natalis Domini M.D.XXIX. ętatis autem ſuæ XXI. ſepultus in antiquo ſepulchro maiorum apud baſilicam D. Antonij Confeſſoris.

De Marſilio Papiſauio.

EADEM deploratione proſequendus eſt & hic Marſilius Papiſauius, itidē iureconſultus excellentiſſimus: qui & ipſe aliquot annos in hoc gymnaſio docendo, & diſputando, & ſcribendo maximam ſpem eminentis doctrinæ in poſterū cunctis excitauerat. Sed (proh dolor) funeſto illo ac peſtilenti anno ab atra illa lue ferè per orbem uniuerſum graſſante, admodum iuuenis, quum nominis immortalitatē ſibi pararet, acerba morte extinctus eſt. Deceſſit anno Chriſtiani natalis M.D.XXVIII. ſuæ uerò ætatis XLV.

De Franciſco Papiſauio.

NIHILO leuiori luctu proſequendus eſt, & iuris ſcientia, & generis nobilitate æquè pręclarus Franciſcus Papiſauius, uir iurecōſultiſſimus, eiuſdē Marſilij frater, natu quidem minor, ſed doctrina certè par, qui ex ſuo ingenio (ut fertur) multa ſcripſit conſilia, poſtmodum ſuo tempore edenda. Edidit autem paulo ante obitum de Monte Pietatis circa uſurarum materiam, quædam ueluti ſtudiorum ſuorum præludia, indicium certè maximum, quòd ſi ei diutius uiuere licuiſſet, editurus erat multo ſanè maiora, & pręſtātiora prioribus. O ſpem fallacem: porrò immatura mors omnia interrupit, & fecit, ut omnes boni, & præſertim ſui uehementer angerentur. Obijt anno ſalutis M.D.LI.VII. Calend. Februarij, ſepultus apud baſilicam D. Antonij Confeſſoris in ſepulchro maiorum.

De Ioanne Baptiſta Roſello.

CELEBERRIMVM planè reddit Ioannem Baptiſtam Roſellum, non tam inſigne nomen Roſellæ gentis, cui longa maiorū ſerie, ueluti hæreditaria peritia iuris contigit, quàm quòd & ipſe iuris peritiſſimus, atque eximius legum interpres fuerit. Quippe qui publicè L. & amplius annos Ius ciuile in maxima ſcholaſticorum frequentia docens: qui pro maiori audientium profectu, contextum & gloſſas, Bartholum & Paulum tantummodo exponendo prælegiſſe fertur. Edidit quædā conſilia de ſacro Monte Pietatis, anno ſalutis M.CCCC.XCIIII. quo tempore mōs ipſe primùm inſtitutus eſt. Scripſit & alia conſilia nondum edita, & alia multa, quę bellorum tempore direpta domo cum ipſa præda amiſſa fuerunt. Huic filius fuit Roſellus: qui humanioribus literis, & philoſophia potius quàm paternis atq; auitis legibus delectatus eſt. De huius laudibus habetur elegantiſſima epiſtola, qua ei emendata Cęſaris commentaria primò edita dicantur. Is ſtudioſiſſimè Platonicæ diſciplinæ incubuit, & proptera celebri fama à cunctis magnus Platonicus habitus eſt. Horum celebre ſepulchrum eſt intra ædem D. Antonij Confeſſoris, ubi iacet cum cineribus ſuorum.

De Antonio Leonio, & de Iacobo, & Ludouico eius nepotibus.

ACCEDIT ad hos Antonius Leonius, iuriſconſultus egregius: qui aliquot annos in patria publicè Ius ciuile profeſſus, & habitus eſt & ipſe (ut iſtorum uerbis utar) optimus textualis, & in dandis conſilijs præ cæteris maximè fidelis. Quid autem mandauerit ſcriptis, neſcio. In eodem quoque gymnaſio aliquandiu publicè profeſſus eſt Iacobus Leonius. Addas & Ludouicum Leonium, uirum doctrina & inſigni pietate præclarum: qui obijt anno Domini M.D.XXVII.

De Paulo Leonio.

HABEMVS nunc ex hac familia ſuperſtitem, & ætate florentem, atque inſignem uirum Paulum Leonium, qui adhuc admodum iuuenis, cum Ius ciuile in patria publice doceret, Salernum accitus, in eo gymnaſio per aliquot annos ciuilia iura docuit, cum maxima nominis celebritate, & certa ſpe melioris fortunæ. At nunc Ferra-

riam

riam uocatus, ab illuſtriſſimo Duce Hercule, ſumma ibi iuris utriuſque prudentia, atque æquitate iudiciorum indies euadit illuſtrior. Edidit is anno Domini M. D. LVII. elegantem interpretationem, ac ſolennem lecturam in Rubrica & in lege prima, digeſtis De uerborum obligationibus: quæ impreſſa eſt Ferrariæ charactere inſigni, in ſatis iuſtum uolumen. Quod quidem opus laudatur maximè. Ita enim ibi, de eo ſcribit elegãter Alexander Sardus Ferrarienſis. Qualem (inquit) uix unum aut alterum ſempiternis ſeculorum ætatibus inuenies, huiuſmodi eſt Paulus Leonius Patauinus, Iuriſconſultus: homo præclara eruditione, doctrina perfecta, ingenio præſtanti, animi candore, generis nobilitate, morum elegantia, uitæ integritate, atque magiſtratibus illuſtris. Is enim ſua prudentia & fide, ex tot Italis iuriſconſultis, inter ſummos eius conſiliarios delectus eſt ab Hercule Ateſtino Ferrarienſium Duce IIII. omnium qui ſunt, fuerunt'ue ſapientiſſi. cui uel placuiſſe maxima laus eſt. Et cætera, quæ in huius laudem ibi diffuſè lateq; à Sardo referuntur. De eo quoq; Baptiſta Gyraldus eleganter hos uerſus ſimul cecinit:

Candido Lectori.

Vrbs Patauî Paulum genuit, qui prouidus olim
Romanis leges condidit innumeras:
Dumq; idem leges ſancit, dum iura reponit,
Edocuit certa pacta ligare fide.
Nunc dedit hæc eadem Paulum qui hæc ſcita prioris
Explicet, & reddat lumine clara ſuo.
Inclyta te urbs igitur gemino ſibi munere uinxit,
Quando tam celebres edidit una uiros:
Quorum certa alter ſcriptis tibi iura parauit,
Illa alter fecit lucidiora die.

Idem.

Iſta Leo Paulus tibi dat monumenta Leonis,
Lumine qui aſpexit, quæ latuere diu.
Legum igitur cupias ſi cæca atq; abdita adire,
Hunc lege: nanq; duce hoc cernere cuncta potes.

De Modeſto Polentono.

CELEBRATISSIMI quoque ſua ætate nominis fuit Modeſtus Polentonus: qui ueſtigia Xicconis patris ſecutus, primò humanioribus ſtudijs impenſius operam dedit, deinde Iuri ciuili & Pontificio: atque uiuente patre, in utroque iure laureatus eſt, annò ſalutis noſtræ M. CCCC. XXXV. Is poſtea tam hic in patria, quàm foris in tota Italia magnæ ubiq; exiſtimatiõis habitus, & equeſtris militiæ honore propterea decoratus: & ſicut plerique è noſtris doctiſſimis uiris, Ius ciuile in hoc noſtro celeberrimo gymnaſio diu profeſſus eſt. Referuntur eius conſilia à Bartholomæo Cepola, & ab alijs illius temporis ſcriptoribus, quæ nunc extare dicuntur. Scripſit etiam ſatis ornato ſermone De ſepulchris illuſtriũ uirorum, qui Patauij tumulantur. Quod opus dicauit Gabrieli Capiliſtio, equeſtris ordinis uiro ac comiti clariſſimo: quod nunc reperitur apud nos, & à nobis à multis librarij mendis exterſum. Conceſſit planè naturæ ualde ſenex. Huius oſſa conduntur in baſilica Diui Ioannis in Viridario, ſub marmoreo lapide cælato cum doctoris effigie, & cum hoc elogio:

ALDA MATRONA PVDICISSIMA FRANCISCI BRADIOLI, IVRISCONSVLTI CLARISSIMI FILIA, MODESTO POLENTONO MARITO SVO DEFVNCTO, EQVITI INSIGNI, ET IVRISCONSVLTO EXCELLENTISSIMO, XICCONIS POLENTONI EXIMII ORATORIS FILIO, MONVMENTVM HOC FACIENDVM CVRAVIT VIVENS, ET SIBI TANTVM CVM COMMVNI ARA AD DIVINVM CVLTVM M. CCCC. XC. DIE XIIII. SEPTEMB.

De Ioanne Iacobo Cane.

NIHILO minori laude celebrandus eſt Ioannes Iacobus Canis, excellentiſſimus Iuriſconſultus, poetaq; & orator inſignis. Prælegit & is utrunq; Ius, Ciuile ſcilicet & Pontificiũ XLVI. annos Scripſit De iniurijs, & damno dato, uel Repreſſaliorum (ut ipſe uocat) opus pręclarũ. Item de Executionibus ultimarùm uoluntatum: & de Tabellionibus: quæ omnia edita diuenduntur. Scripſit conſilia, & multas repetitiones, quæ priuatim tantùm manuſcriptæ apud literatos habentur. Edidit opuſculũ elegans De modo ſtudẽdi in utroq; iure, ſtylo admodum Latino. Cecinit ludos equeſtres carmine grandiloquo, & heroica maieſtate referto. Inſuper elegantem orationem habuit in ingreſſu Petri Barocij, epiſcopi Patauini. Vixit annos XL. obijt an. M. CCCC. XC.

De Petro Cane.

HVIC ſuperſtes fuit Petrus Canis filius, qui & ipſe patrem imitatus, euaſit in utroq; iure doctiſſimus, ac uir magnæ auctoritatis. Hunc ego iuuenis publicè in hoc Patauino gymnaſio decreta patrum interpretantem audiui. Obijt ætatis ſuæ anno LVII. ſalutis uerò M. D. V.

De Franciſco Pellato.

LOCVM inter claròs & celebres uiros meritò ſibi adinuenit ſuis uirtutibus Franciſcus Pellatus. Nam cum hic in patria ſua in omni ſtudiorum genere euaſiſſet doctiſſimus, & pręſertim in Iure ciuili, accitus eſt ab Ariminenſi principe pro iure dicendo Ariminum, præclaram Flaminiæ urbem: qui cognita mox uiri prudentia, eum ſibi conſiliarium delegit. Quod quidem traductio epiſtolarum Phalaridis indicat, ei ſanè à Franciſco Aretino uti uiro illuſtri, & illius curiæ primario dedicata. Quare æquum mihi uiſum eſt, ne ſolùm me, uir aliquando in tanta luce poſitus, latuiſſe uideatur, hic inter claros ciues noſtros, uel hoc tantùm nomine recenſere, cùm is ibi in ea nuncupatoria epiſtola à tam præſtanti uiro tantopere commendetur.

De Antonio Vrſato, & Gaſpare fratre.

FLORVIT ſuperiori ætate præſtantiſſimus Iureconſultus, & orator elegantiſſimus, Antonius Vrſatus, qui Ius ciuile in ſcholis publicè per annos XXXIIII. doctiſſimè profeſſus eſt. Scripſit interim egregium Conſiliorum uolumen, habuitq; quàm plurimas elegantes orationes gratulatorias ad Venetorum duces, & ad nouos, & recenter inſtitutos epiſcopos, & pręſertim ad Petrum Barocium, quas typis impreſſas extare ſcio. Addidit is inſuper in Iurisconſultorum collegio ſtatuta quædam utilia, quæ à cunctis approbata, à cunctis etiam inuiolabiliter obſeruantur. Poſt hunc autem claruit & Gaſpar Orſatus

eius frater, non minus doctus, aut clarus: qui & ipſe publicè Patauij docuit Ius ciuile, annos XXIIII. & primus in ſerotinis lectionibus habitus eſt legum profeſſor, & orator magnus. Multa compoſuit, ſed per ea bella, quæ à Maximiliano Cæſare geſta ſunt, anno M. D. IX. cuncta perierunt. Atqui demum in bona ſenectute nobis ereptus, reliquit poſt ſe Marcum Vrſatum, qui tamen pari gradu cum maioribus ſuis, ad eandem gloriæ metam properabat. Sed (proh dolor) iampridem ualde immaturè à nobis demigrans, ex hac uita ſublatus eſt. Cuius mortem Pyraneus poeta egregius, edito in eius laudem eleganti carmine, defleuit: quod, impreſſum ubique legitur. Horum ſepulchrum extat apud ſacram ædem D. Antonij Confeſſoris exterius ad Septentrionem, ubi legitur hoc epitaphium:

ANTONIVS VRSATVS DIVINI. HVMANIQVE IVRIS FIDVS INTERPRES ET ORATOR INSIGNIS HIC IACET.

NOBILIBVS DE VRSATIS RESTITVTVM.

De Antonio Boromeo.

ANTONIVS Boromeus equeſtri dignitate præfulgens, multiplici doctrina ſua dubitare me facit, utrum inter Theologos, an inter Iureconſultos potius debeat numerari. Æquè enim in uno homine, & cognitio artium liberalium, & peritia Theologiæ, & iuris doctrina coruſcant. Extant quidem eius ſcripta grandia profecto ſenſibus, ſed humili compoſitione uerborum contexta: neque (ut uellem) cultu Latinæ linguæ, & (ut nunc moris eſt) rethorum exornatione polita. Quod negligere uiſus eſt, homo ſacris potius diuinæ ſcripturæ literis, quàm ſecularis eloquentiæ lineamentis intentus. Scripſit contra Iudæos, & edidit opuſculum De conceptione Virginis: quod Clypeum uirginis appellauit. Item Teſtamentum Chriſti: quæ omnia impreſſa leguntur. Dictauit & alia pleraque multa, quæ ad oculos noſtros nondum peruenere. Hæc habui, quæ de literatura huius nobiliſſimi uiri dicerem. Obijt in ſatis uiridi ætate, & in æde diui Pauli in ſpectabili ſepulchro humi iuxta altare maius tumulatus eſt, ubi legitur hoc epitaphium:

ANTONIO BOROMEO ILL. ARTIVM ET THEOLOGIAE EXCELLENTISS. EQVITI AC COMITI DIGNISSIMO MONVM. HOC LOMBARDA DE COMITIBVS VXOR, HAEREDESQVE POSVERE, ANNO A' NATALI DOMINI M. D. VIIII. QVARTO CALEND. IANVARII.

De Antonio Zaccho.

ADDAS & his merito Antonium Zacchum, ætate quidem iuuenem, ſed doctrina ſenem, & Iureconſultum inſignem: qui cum legales inſtitutiones in ſcholis publicè profiteretur, quo erat cæteris profeſſorib. ætate iunior, ac loco poſterior, eo & eloquẽtia, & ſingulari gratia anterior. Sed heu quòd immatura mors ſumma queq;, quę de eo ſperabamus, tam cito interrupit, ut quæcunq; in ea facultate per ætatem cõceperat, cum maximo totius gymnaſij mœrore unà ſecum è medio ſublata ſunt. Vixit annos circiter XXV. Obijt anno M.D.V. pridie Calend. Martij.

De Franciſco Facio.

SVMMA qualis cuique eſſe debet in præceptorem obſeruantia, nequaquam ſuſtinet, ut hic ingrato ſilentio inuoluam Franciſcum Facium, ſacerdotem Patauinum, iuris utr. conſultiſſimum, præceptorem meum. Quẽ adoleſcens Pontificia iura in gymnaſio noſtro tradentẽ, mira cum uoluptate audiui: atque tunc fortè, cum ipſe morte præoccupatus, & docere, & uiuere ſimul deſtitit. Fuit is peracuti, ac perquàm amœni ingenij, multæque memoriæ: tantæ uerò, ac tam mirificæ gratiæ in exponendis Pontificijs legib. ut ſcholæ uix eſſent capaces auditoribus: totq; ibi qui ea quę ab eo dicebantur deſcriberent, ut non ſanè prælegere aut docere, ſed dictare potius excipientibus uideretur. Nam abſtruſiſſimos quoſq; iuris locos inter legendum ita rimabatur, atque implicitos nexus ita diſſoluebat, ut quem ei in hoc genere laudis pręferam, habeam neminem. Pronunciabat ſingula, ita dulci & ſuaui oris ſono, ut mira quadam gratia omnium aures mirũ in modum oblectaret: uoce adeò graui & ſedata, ut in ſubſellijs quicquid ferè diceret, à multis ſcriptitando celeri exciperetur manu. Edidit inter legendum notatu dignum opuſculum De modo argumentandi, in utroque iure: quod ego quoq; eodem tradente mihi deſcripſi. Cœperat & communes iuris regulas, cum exceptionibus exſcribendas pari modo diſcipulis tradere: quæ quidem morte illius interceptæ ſunt, unà cùm alijs multis, quæ propediem edenda parauerat. Is aliquando, & muſica, & pictura cum ocium à ſtudijs nactus eſſet, plurimùm delectabatur: antiquorumq; characterum formas ita facilè & ſpecioſè ducebat, ut nihil ea manu aut uenuſtius aut pulchrius optari aut fingi poſſet. O' quàm dolendus immaturus tanti ac tam præclari uiri exitus, qui tot præclarè cœptis, & non uni tantùm ipſi perniciem intulit. Hæc uerè immatura mors dici poteſt, quæ tot pręſtantes fructus, dum floreret, in ipſo Vere decuſſit. Egregia ſanè doctrina uiri, ingenijq; pręſtantia, ſi diutius ſuperuiuere licuiſſet, multa nobis pollicebantur in ea facultate præclara. Formauerat ſiquidem natura in informi corpore ſpecioſiſſimum ingenium, & animum formoſiſſimũ. Premebatur ſiquidem graui gibbo, quo (ut ſic affectis euenire ſæpe ſolet) præmaturè extinctus eſt. Sacerdotium autem Sel matiæ plebis quo donatus fuerat, à Marco Cornelio Cardinali ampliſſimo, quem priuatim docuerat, dum aliquando Patauij ſtudij cauſa reſideret, fratri reliquit ſuo. Obijt an. Chriſtianæ ſalutis M. D. V. ætatis uerò annorum XXX. Sepultus in atrio D. Franciſci in maiorum ſuorum ſepulchro. De hoc uiro extat funebris oratio elegătiſſimà, & typis impreſſa, Hermici Luſitani, dicata Ludouico Leonio Patauino uiro probo, & Iureconſulto excellentiſſimo, cum hoc epitaphio:

Hic ego relligio canos religata capillos
Mœſta fleo, noſtra hic contegit oſſa lapis.
Illic & ut charum rapuit mors triſtis alumnum,
Iniecitq; auidas in mea ſacra manus.
Iuſtitia interijt, latuerunt iura, nec uſquam
Victima grata Deo ſanguine tinxit humum.

Franciſcum Facium luget pietasq́; fidesq́;
Lætantur quamuis ſydera, terra dolet.

De Auguſtino Facio.

NIHILO ſanè minor, etſi ætate poſterior euaſit frater eius Auguſtinus Facius, qui & ipſe literarum ſtudijs uehementer intentus, & Latina & Hetruſca lingua pariter delectatus, ex ſui ingenij præſtãtia ius quoque Ciuile ac Pontificium primis annis ita complexus eſt, ut admodum iuuenis utrunque in ſcholis aliquot annos publicè profeſſus ſit. Sed heu dolendum huius gentis fatum, dum ille indies præſtantior fieret, ac ius Põtificium edoceret, ſuperſtitibus utriſq; adhuc parentibus, ut prius alter frater, è ſcholis, ac pariter è uita cum maximo omnium mœrore ſublatus eſt. Sed quod præ dolo ſo iniquæ mortis inſultu, ambo perficere nequiuerant, id ſperabamus, ut Pompeius nepos qui nuper laureatus in lucem prodijt, felicius conceſſa ſibi à Deo Opt. Max. longiori uita præſtaret. Sed & id falſò: nam obijt ille anno M. D. XX. & apud fratrem ſepultus eſt; is autem anno M. D. LIX. die VI. Auguſti.

De Ioanne Franciſco Muſato.

CLARVIT in hoc eodem gymnaſio, & in ijſdem ſtudijs præclarus uir Ioannes Franciſcus Muſatus, Iuris utr. conſultus, & Pontificij interpres doctiſſimus: qui quum intermiſſis ſtudijs propter bella exorta (ſilent enim leges inter arma) amotus à ſcholis, & ipſe unà cum multis alijs nobilibus Patauinis falſò ad Senatum Venetum delatus, aliquãdiu ex decreto Reip. cum reliquis perduellionis reis Cretæ exulauit: mox cognita innocentia accerſitus in patriam aliquot annos uixit. Sed per ea tempora minus liberè in his ſtudijs poſtea uerſatus, nullum (quod ſciam) reliquit ingenij monumẽtum, quod eum alioqui clarum reddat, præter nomen, & ædes ad ſancti Iacobi ſpecioſas, ac hortum amœniſſimum, magnasq; opes, & laudatiſſimam filiorum ac nepotum propaginem: qui hodie non minus ad præſtantiſſima quæq; nati eſſe uidentur, quàm ipſe olim fuerat.

De Aloyſio de Ponte.

NOVI ego adoleſcens Aloyſium Pontanum, à quo audiui Iuris Pont. ueſpertinas lectiones, quouſq; à ſcholis ad forum Venetiarum profectus in præclara ille hominum luce egregius patronus, & facundus orator, ſimulq; fidelis cauſarũ defenſor extitit: & ſi diutius uixiſſet, ut erat in ſcholis magnus, ita paruo etiã temporis curriculo, in eo foro futurus erat ferè maximus.

De Petro Bagaroto.

DICAMVS nunc de Petro Bagaroto, uiro inſigni, & Iureconſulto clariſſimo, qui in academia noſtra primas tenuit. Is multa ſcripſit, quæ poſteris ſuis cognoſcẽda & imitanda reliquit. Huic fuerunt tres alij fratres inſignes, Bertucius, Antonius & Marcus natu minimus, qui adhuc uiuit, eſtq; uir egregius, ac maximè clarus: utpote qui diutiſſimè inter extorres patriæ in principũ aulis uerſatus, ſub Maximiliano Cæſare aliquãdiu ſtipendia meruit: quiq; tandem certis conditionibus, à Veneta Rep. in Caroli V. Cæſaris gratiam unà cum alijs ciuib. in patriam reſtitutus, in noſtra Rep. negotijs, quãuis ſenex approbatiſſimus habetur. Petrus ergo (ut ad eum reuertamur) quũ Veneti Ferrarienſi bello ab VI. Pont. Max. anathematis interdicto prohiberentur bellum proſequi, & à Senatu Veneto ſuper ea re à Patauino Iuriſconſultorũ collegio cõſiliũ peteretur, quid facto opus foret: ne Veneti eo anathemate ligarentur, aut cõſcientia territi à cœptis deſiſterent, alijs alia conſulentib. Petrus omnium primus legibus & rationib. conſuluit, appellandũ eſſe à ſentẽtia Ro. Pon. ad conciliũ proxime futurũ: cui totũ collegiũ Patauinũ ſeſubſcripſit. Quod fuit Senatui Veneto quàm gratiſſimum.

Quocirca Venetias aceitus ad firmandum eiuſmodi inuentum, illic maxima tunc peſte graſſante, eodem & ipſe morbi genere correptus, Venetijs interijt, anno M. CCCC. LXXXII.

De Bertucio Bagaroto.

FLORVIT item acutiſſimus uir ingenio, & Iuris utriuſque prudentia inſignis, ætate noſtra inter cæteros doctores clariſſimus Bertucius Bagarotus: qui per multos annos luculenter Pontificium ius hic in patrio gymnaſio interpretatus eſt, & in curia, in arduis Reipublicæ negotijs, inter primos ſemper habitus. Scripſit ille quidem multa, & multo plura ſcripturus erat, niſi infeliciter occupato Patauio à Maximiliano Cæſare, & intermiſſis literarum ſtudijs, Marte ſupra modum furente, in ipſa urbis clade, bonis omnibus deprædatis, omnis quæ de ipſo erat ſpes, & ſimul omnia eius monumenta, longis lucubrationib. parata, unà cum ipſius auctoris uita miſerabili caſu perijſſent: ita ut præter celebre nomen, quod nullis bellorum fluctibus, nullis turbinibus auferri uſquam potuit, nihil ſibi reliquum fuerit.

De Antonio Bagaroto.

TERTIVS inter hos celebrandus à nobis eſt Antonius Bagarotus, qui adhuc iuuenis utriuſque iuris infula ornatus, ad interpretandum Ius ciuile in patria electus, in ſcholis, & in diſputationibus ultra ætatem maximè profecit: ſed exorto demum bello, inter Maximilianum Cæſarem, & Venetum Senatum (ut proximè dicebam) contigit, ut Antonius ob eum tumultũ patriam deſerens, Maximilianum ſequeretur, & poſtea Carolum quintum: cui ſanè in magnis rebus, & in omnibus arduis expeditionibus adhæſit, ac præclaram operam præſtitit, & ab eo propterea equeſtri munere, & magnis honoribus decoratus. Eum ergo ſequutus in Germaniam, in Vngariam, in Africam, conſiliarius, & comes in omnibus uictorijs eius ubique fuerat: miſſusque aliquando ab eodem ad Fontem Rabi, quæ ciuitas ab Imperatore ad Gallos defecerat, eam urbem ſuo conſilio, & auctoritate Cęſaris imperio breui reſtituit. Miſſus denique in Italiam, in urbe Mediolani factus eſt illuſtris Alphonſi Dauali uice Imperatoris præfectus domus: cui tota illa ciuitas, uti alteri principi honorem & obedientiam ultrò deferebat. Recedente autem Alphonſo, inuitatus ab Octauio Phernesio Parmæ principe, apud eum tantæ auctoritatis fuit, ut nihil ei defuerit ad principatum præter principis titulum. Is tandem ætate decrepitus, defunctus eſt anno ſalutis noſtræ M. D. LV. X. Decembris: ætatis uerò ſuæ LXXIX. Mediolaniq; honorificentiſſimè ſepultus.

De Antonio Franciſco Dottorio.

NOSTRO æuo unus omnium, & nominis celebritate, & ſapientiæ fama, tam in ciuilibus, quàm in canonicis ſtudijs præſtitit Antonius Frãciſcus Dottorius præceptor meus: qui ad ultimum ſenium, ueneranda canicie, & animo & corpore æquè ualidus, docendo, reſpondendo & ſcribendo perſeuerauit. & ſi interim multis ſæpe anguſtijs, & ærumnis aliquandiu depreſſus, afflictam traxerit uitam: nullis tamen aduerſis rebus, neque uigilijs, neque laboribus à ſtudijs abduci omnino potuit. Vir fuit magnæ conſtantiæ, ſummæ integritatis, tantæq; uigilãtiæ in ſtudijs, ut de tanta iuris peritia, qua uel maxime præditus fuerat, non tam ingenio ipſius, quàm indefatigabili potius ſtudio, atq; exquiſitæ hominis ſolertiæ ferri acceptũ debeat. Docuit iuuenis Ius Ciuile Ferrarię, ubi aliquandiu cũ magna laude uerſatus eſt. Verùm cum iam fama increbreſceret, & nomẽ eius inter iuris ſtudioſos, in ore omniũ indies frequentius haberẽt, ex decreto Senatus Veneti in gymnaſiũ Patauinũ honorificentiſſimo decreto

aceitus

accitus eſt: ubi clariſſimos quoſque undique confluentes collegas ſemper habuit, cum quibus in literaria palęſtra maxima ſemper cum laude & dignitate certauit: cum nullo autem laudabilius, quàm cum Philippo Decio acutiſſimi ſanè ingenij uiro atque doctiſſimo. Scripſit noſter Doctorius ingentia prælectionum ſuarum uolumina in utroque iure, ea aliquando editurus, niſi inſania belli, totam eius domum, ut pleraſq; alias præſertim nobilium cum omni ſupellectile & bibliotheca deuaſtaſſet. Adhæc etiam facit, quòd is Venetias poſtmodum delatus, cuſtodiæ mãcipatus eſt: ubi pro ſummo beneficio, fuit ſibi poſt multas ęrumnas, & ſummam moleſtiam uitam impetrare. Atqui domum tandem reuerſus, rurſum publicè docere cœpit, atque interim pleraque ſcitu digna antiquis ſcriptoribus addere, uidelicet Panormitano Abbati, & Alexandro Tartagno, & Imolenſi, quæ habentur impreſſa, & Antonij Franciſci Doctorij Additiones appellantur. Conſilia quoque quàm plurima eius adhuc extant, quæ eum immortalitati commendant. Is tandem longo ſenio confectus, reſpirandi gratia ſeceſſum quærens, in uillam ſuam quam egregiam Pernumię habebat, ſeſe recepit, ubi paucis diebus commoratus, permaturo iam ſolutus ſenio, naturæ conceſſit. Inde uerò Patauium delatus, cum digna funeris pompa in æde Bethleemitica ad Pratum uallis ſub albo ſaxo repoſitus eſt. Viuens autem in ipſo pago Pernummio, proprijs impenſis ſacellum erexerat, ſacerdotémque conſtituerat, qui quotidiana ibidem ſacra perageret. Docuit autem publicè Pataui annos tres ultra quinquaginta: uixit annos L X X X V I. Obijt anno Domini M.D.X X V I I I. die X X V I I I, Iulij.

De Bartholomæo Vrbino.

EADEM fermè gloria, eiſdemq; ſtudijs, ſed feliciori fortuna claruit per ea difficillima tempora Bartholomæus Vrbinus: qui ſcholis contentus & foro, Rempublicam nullatenus attigit. Is fuit & Iuriſconſultus eximius, & tum in exponendo iure Pontificio, tum in concionando (ſi quando opus fuerat) facundiſſimus. Docuit Pataui annos X X X. Multa conſilia interea compoſuit, & ea quidem præclara, quæ nunc extare audio. Exceſſit è uita planè capularis, anno M.D.X X V I I I. die V I I. Auguſti: ætatis uerò ſuæ circa L X X X. annum.

De Hieronymo Iuſto, & eius filijs.

NON eſt tacendus hoc loco Hieronymus Iuſtus, legum & decretorum doctor inſignis, uir ſanè probus, uita, exemplo & doctrina præclarus. Floruit aliquando in Romana curia, à conſilijs, & auditor cauſarum Ioannis Baptiſtæ Cardinalis Zeni. Docuit poſtea è ſuggeſtu in patrio gymnaſio annos ferè X X X. coniugem accepit ſenectuti iam proximus, ſuſcepitque ex ea filias duas, quas nobiliſſimis uiris honorificè in matrimonium collocauit: & duos filios nulla ſibi omnino ratione diſſimiles; alterum Marcum Antonium, & ipſum egregium Iuriſconſultum, utpote qui iura ciuilia aliquandiu publicè interpretatus eſt: inde poſtea forum adiens, ibi hactenus magna cum æquitate uerſatur. Alterum uerò Bernardinum, mihi ut nomine, ita & morum ſimilitudine, amicitia & ſtudiorum communione cõiunctum, ut nihil utriq; noſtrum conſuetudine mutua gratius aut iucundius eſſe poſſit. Is poſt hauſta bonarum literarum ſtudia exoſus nuptias, & domeſticarum rerum curam, literis ſacris incumbens, adulta iam ætate ſacroſanctis ordinib. initiatus eſt, & archipresbyteratu inſigni Abbatiæ Vãgadicię haud multo pòſt ob integritatẽ ſuã à Frãciſco Lauredano digniſſimo abbate donatus. Atqui uerò cũ ſibi in ea re genius & natura prorſus ſua reclamarẽt, paruo cõtentus abrenũcians id muneris, alteri ſacerdoti ęquè digno omnẽ curam illius à ſe reiecit. Atqui modò à Paulo I I I I. Pont. Max. qui nouit pro m[illegible] probos uiros extollere, hũc mihi, ut erat prius, in amore parem, ita nunc

iunxit in officio & in honore collegam, impartiens ei honorabilem canonicatum in eccleſia Patauina. De hoc quidem plura & maiora dicerem, ſed quia is mihi magna familiaritate & beneuolentia iungitur, uereor ne quæcunq; de eo dixero, carere ſuſpicione non poſſint. Quanquam nullibi in uniuerſo hoc opere unquam committam, ut tantum cuiuſpiam amicitię deferam, ut propterea uel in minimis quibuſque rebus ſynceritatem ueritatis, falſitatis uitio contaminem. Obijt autem Hieronymus luſtus octogenarius, anno Domini M.D.XXVIII. & ſepultus eſt in æde S. Georgij humi in ſepultura maiorum ſuorum.

De Lazaro Baldo.

HIC modò nobis Lazarus Baldus referendus eſt, qui ex Atheſte Municipio Patauino ortus, ſuo ſeculo glorioſa fama coruſcans, publicè in gymnaſio Patauino diu docuit. Inde poſtmodum patrios lares aliquando reuiſens, ibidem morte comprehenſus, migrauit ad ſuperos. Sepultus eſt in æde D. Martini cum ſuis maioribus.

De Antonio Baſſiano.

NESCIO qua ratione, quóue potius pudore Antonium Baſſianum, iur. utr. conſultum, hoc loco præterire poſſim. Hic enim ob eximiam iuſtitiam, & inuiolabile iudicium, quo maxime præſtabat, XXV. magiſtratus iuris dicendi in diuerſis Italiæ ciuitatibus ſumma cum laude, & amplitudine nominis geſſit: quos in titulo ſepulchrali breuiter incidi uoluit, ubi in media æde monaſterij ſancti Petri ſepultus iacet. Obijt ſenex anno M.D.XLV. menſe Februarij. Titulus uerò ſepulchri hic eſt:

ANTONIVS MAGIVS BASSIANVS IVR. CONS. SIBI ET CATHERINAE CON. FIDISS. V. P. M. D. XX. SI VLTRA SCIRE CVPIS PATRIAM PATA. VERON. CREMON. RAV. VTIN. TAR. BERG. ROD. CREMAM PERCVNCTATOR.

De Antonio Trapolino.

ADMIRABILIS uitæ in melius commutatio immortale peperit nomẽ Antonio Trapolino, illuſtris philoſophi Petri Trapolini filio. Hic cum eſſet ingenij perſpicaciſſimi, defunctis parentibus, bellisq; ſæuientibus, per omnem Italiam primò uagatus, ingenium quod ſibi optimum natura dederat, ad arma, ad aleas, ad ſcortationes, & id genus alia procliue conuertit: ita ut profugus, & infamis prorſus ab omnibus haberetur. Sed tamen ceſſante bello, academiaq; Patauio reſtituta, eo quo pollebat ingenio adiutus, & ab ipſa primæ ue parentum diſciplinæ memoria acriter caſtigatus, in ſe reuerſus, & ſeipſum colligens, bonæ frugis perſonam, quam à principio in puerilibus annis à parentibus acceperat, rurſum induit, opportuneq; deinde in ſtudijs & diſceptationibus ſeſe exercens, breui inſulis utriuſq; iuris ornatus, è ſuggeſtu ſtatim dignus eſt habitus, qui inſtitutiones in ſcholis publicis edoceret. quod quidem munus tanta gratia, tantaq; diſcentium frequentia geſſit, ut nemo non audientium miraretur, & impenſius obſtupeſceret. Sed mors tantæ felicitati inuidens, è uiuis eum nobis, quum minimè putaretur, eripuit. Obijt iuuenis, illo infami anno M.D.XXVII. die IIII. Septembris.

De

De Ioanne Merico Cartulario.

NON eſt Ioannes Mericus Cartularius ex hoc Iuriſconſultorum numero ſegregandus, qui iuuenis aliquandiu in gymnaſio patrio publica ſtipendia meruit. Sed è ſcholis ad forum tandem ea quidem pietate ſe contulit, ut nulli pauperi qui eius indigeret ope, patrocinium ſuum unquam negaret, pupillos & uiduas non grauatè & gratuitò defendens. Verùm cum alioqui in forenſibus cauſis ab opera mercenaria, ſe quantum licebat, abſtineret: multam tamen operam, & utilem, interim & amicis præbuit. Extant huius prælectiones ſuper Inſtitutiones imperiales, & ſuper legē, quę incipit Diem defuncto, digeſtis De officio aſſeſſoris: ac Repertorium Iuris ciuilis, & duo Conſiliorum uolumina. Quæ omnia penes Melchiorem eius filium inueniuntur: qui & ipſe annis proximis duodeuiginti annos natus, publicè in ſcholis ſuper multis difficillimis iuris quæſtionibus, cum maxima omnium admiratione in utranque partem, per triduum acutiſſimè diſputauit: quibus quum interfuerim, hæc de illo dicere coactus ſum, ac etiam uaticinari, hunc ipſum procul dubio (modò uita ſupetſit) neque à patre, neq; à maioribus ſuis de Peraga (ab his enim traxiſſe genus dicitur) ullo pacto degeneraturum. Obijt autem Ioannes Mericus uir bonus & innocens ſuæ ætatis an. LXVIII. ſalutis uerò M. D. XXXIII. ſepultus eſt in atrio Eremitarum in antiquo maiorum ſuorum ſepulchro.

De Luca Saluiono.

CVM ingenti fama Patauij in foro cauſarum ſuis temporibus regnum tenuit Lucas Saluionus, cognomento Gallina: qui etſi nihil (quod ego ſciam) ediderit, in magnis tamen cauſis uerſatus, à cunctis, & Iuriſconſultus magnus, & cauſidicus maior, & patronus maximus habebatur, atq; idcirco longè lateq; notus, ac ditiſſimus effectus: qui exuberantibus pecunijs ędificauit magnas ac ſpecioſas ædes apud Eremitanos. Atqui demū fortuna immutata poſt multas diuitias partas, ob ſuſceptum patrocinium in curia epiſcopali, uictor cauſæ à tribunali rediens, letali uulnere percuſſus eſt, quo poſt triduum miſer interijt, ætate ad ſeniū uergēte, ſed uiridi adhuc, ac planè robuſta. Sepultus iacet apud D. Franciſci baſilicam, ſex filijs maribus, & duabus fœminis poſt ſe relictis, omnibus de facie enormi præſertim naſo patri quàm ſimillimis: e quibus duo ſunt ijſdem Iuris ciuilis inſignibus honeſtati, reliqui armis potius quàm literis addicti.

De Bartholomæo Rorario.

PLVRIMA laude dignum facit Bartholomæum Rorariū, oratorem & Iuriſconſultum, celebris à principio forenſis procuratio, & egregia in docendis tabellionibus doctrinalis elegantia: quam quidem per plures annos in gymnaſio patrio, & legendo, & dictando tam ſuis quàm alienis ſcriptis & ipſe diſſeminauit, & alijs poſt ſe latius diſſeminādam parauit. Is enim locupletauit, & emendauit, ac diligenti ſtudio ſuis præfationib. exornauit præcepta quædam Iuris, quæ plurimum ad negotium forenſe conducere ſibi uiſa ſunt, & quæ ad procuratores, ſimulq; ad ſcribas ſpectare uidentur. Edidit item quæ Ioannes Craſſus De iudicijs, & quæ Hermanus & Odofredus de Formādis libellis, & de Actionib. & de Interdictis ſummatim collegerant, ut quoquo modo ſcholaſticis & ſtudioſis iuuenibus prodeſſet. Multis inſuper additionibus adauxit Iaſoni Mayni clariſſimi Iuriſconſulti interpretationes, eiſq; ualde commodum adhibuit repertorium. Statuta quoq; municipalia (ut conſtat) officioſiſſimè ſcholijs & indice excoluit, & luculentius illuſtrauit. Inſuper, dum ætas tulit, tam Latinis quàm Etruſcis muſis delectatus, à cunctis, non minus poeta, quàm orator ac Iuriſconſultus habitus eſt. Is unico filio quem mirum in modū diligebat, in ultima ſenectute orbatus, quaſi ciuitatem & hominū frequentiam pertæſus rus adijt, ibiq; barba, & capillis demiſſis paruo contentus, uitam quaſi Eremiticam duxit ibi in ſolitudine, ubi paucis annis moratus, ſenio confectus obijt, & in urbem euectus, cum maioribus ſuis ſepultus eſt.

De

De Iulio Bonocio ſeu Tolentino.

IVLIVS ex nobili familia Bonocia Patauij natus, dimiſſo gentilitio co
gnomine, ab antiqua patria deinceps Tolentinus dictus eſt, & poſt
hunc poſteri omnes Tolentini appellati. Is enim in ſcholis per annos
non paucos eximius Iuris interpres fuit. Poſtmodum in foro quàm
diu ei oculorum uiſus affuit, egregius patronus, & in multis præclaris
ciuitatibus ditionis Venetæ prætorius aſſeſſor. Atqui tandem in ipſa ſenectute ocu
lis captus, licet à foro abſtineret, nullibi tamen deerat ſuis opportunis conſilijs, qua
tenus eum uel ſic cæcum, nulli ferè ſecundum, in dandis conſilijs, nec cui magis fide
ret, populus Patauinus haberet: quod uel ex ipſo frequenti confluentium conſulto
rum acceſſu, facilè quiſq; tunc coniectare poterat. Quanto enim magis oculorum
auxilio deſtituebatur exterius, tanto magis ingenij oculi perſpicaciores reddeban
tur interius. Hinc factum, ut quæcunq; ſibi proponerentur, tum reuolutis per alium
libris, tum per ſemetipſum memoria repetita acutiſſimis explicarentur rationibus.
Habentur paſſim pleraq; eius doctiſſima conſilia: nullum tamen abſolutum opus
(quod ſciam) in uulgus emiſit. Obijt annorum plenus in ultima ſenectute, anno
Domini M. D. X X X. uel circa. conditus in ſuorũ ſepulchro, in templo Eremitarũ.

De Hieronymo Tergulino.

NON minus eruditum in hac ciuili ſcientia ſuis conſilijs ac ſcriptis ſeſe
oſtendit Hieronymus Tergulinus, tam Pontificij, quàm Cæſarei Iuris
peritiſſimus: qui non minus eruditè ac diligenter, quàm ſuperiores e-
iuſmodi Iuris interpretes per multos annos, quandiu per ætatẽ licuit,
ſumma cũ laude utrunq; ius hic Patauij publicè docuit. Edidit adhuc
iuuenis expoſitionem dominicæ orationis, nec non ſalutationis angelicę, ex appro
batiſſimis utriuſq; iuris ſententijs à ſe ingenioſè collectis. Itidem collectionem ſtu-
dioſam notabilium iuris auctoritatum, & egregiam quæſtionem de ornatu mulie-
rum: quæ omnia impreſſa ac diuulgata leguntur. Reliquit ingens conſiliorum uo-
lumen, quod morte præuentus edere non potuit: ac etiam Commentarios in iure ſu
per quatuor partibus ordinarijs ueſpertinis, in quatuor uolumina diſtinctos: nec
non aliud uolumen rerum notabilium tam in iure Canonico, quàm Ciuili. Item ali
os tractatus multæ eruditionis, ut eſt de uoluminibus canonum & legum. De priui
legijs doctorum, & De approbatione & reprobatiõe in auctorandis illis. Addidit
ad tractatum Io. Andreæ De ſpõſalibus, ac ſimiliter De matrimonio perdoctas ad-
ditiones. Scripſit libellũ De regimine hoſpitalitatis. Præterea multos ſermones De
euchariſtia, De flagellis Dei, & alios. Compoſuit etiam teſtamẽtum Domini noſtri
Ieſu Chriſti. Prognoſticum ſeu iudicium futurorũ ſecundum iura. Paulinam quoq;
conſtitutionem De rebus eccleſiæ non alienandis diſſertionibus compendioſis ex
plicuit. Addidit etiam difficilem diſceptationem: An fœtus in utero matris, dum ti
metur aborſus, ualeat à matre baptizari ad animæ ſalutem. Hæc & alia multa exta-
re ſcio apud Bernardinum Tergulinum iureconſ. nepotem eius, & tam diſciplinæ
quàm facultatum hæredem. Obijt repentina morte, dum domeſticis choreis relaxã
di animi gratia bacchanalibus diebus præſens in ſella domi ſederet: uel ob id fortaſ
ſe ſupra cæteros felix exiſtimandus, quod bene alioqui mori paratus, nulla diutur-
na ægritudine uexatus, è terreſtri iſta, ad cœleſtem harmoniã ſumma cum uolupta
te perducitur. Sepultus eſt in delubro Magdalenarum Patauij iuxta burgũ nouum,
anno M. D. XLII. IX. Calend. Martij.

De Carolo Guarnacio.

PARIBVS ſtudijs, ac perſimili mortis genere huic iungitur Carolus Guar
nacius, iuris utriuſq; conſultus, & in hac noſtra academia ueſpertinus iu
ris interpres: qui lotus manus ad prandium, priuſq; menſæ accumbe-
ret, morte occubuit repentina. Is adhuc iuuenis tractatum edidit de Le-
gatis: &

gatis: & quæſtiones De uerborum obligationibus: quæ ſanè opera iam uulgata, & impreſſa notiſſimum eum poſteris reddēt. Proh deum immortalem (libet mihi hic exclamare) quantopere uita hominum fallax, quàm breuis, quàm incerta eſt: quàm ſæpe contigit hominem & ſanum, & lætum, & iuuenem, & prorſus mortis immemorem, de improuiſo in momento temporis mori, ita ut neque de rebus ſuis, neq; de animæ ſalute, illum omnino uerbum facere liceat. Exemplo ij duo Iuriſconſulti nobis mortalibus eſſe debēt, ut accincti & parati ſemper inueniamur omnibus horis ad mortem: utq; de ſe ipſo prius & de ſuis quiſq; rebus ita diſponat, atq; ita uiuat, tanquam eſſet eo ipſo die, ac ea inſtanti hora moriturus. Sepultus eſt in tēplo D. Georgij, anno ſalutis M. D. XLV. Id. Auguſti.

De Georgio Caballino.

GEORGIVS Caballinus ſacerdos, & decretorum doctor egregius, multo tempore publicè hic in patria ius Pōtificium docuit. Sed quum in raucedinem grauem nimis incidiſſet, à prælegēdo publicè omnino deſtitit, & Cathedralis eccleſię æditiuus ſacerdos factus deinceps ſibi uixit, uſque ad annum M. D. XXVIII. Quid autem memoratu dignum interim ſcripſerit, prorſus neſcio. Sepultus eſt in eadem eccleſia cum defunctis ſacerdotibus.

De Ludouico Brayno.

INTER claros ciues noſtros, qui humanarum diuinarūq; literarum peritia præſtiterunt, Ludouicus Braynus iure meritoq; collocādus eſt: qui in gymnaſio Patauino per aliquot annos, cum adhuc iuuenili ætate floreſceret, ordinariam canonū lectionem cum maxima nominis ſui gloria profeſſus eſt. Verumenimuero egreſſus ſcholas, poſtquam in multis magnificis ciuitatibus piè & innocenter præſulis uices geſſerat, ad ultimum obijt in patria, relictis quibuſdam in iure Pontificio commentarijs, nequaquam ſpernendis, nondum tamen editis. Sepultus eſt in æde Cathedrali, ubi multos annos ſacerdos conſecratus, diuinis officijs, & orarijs precibus de more inſeruierat.

De Vincentio Rubeo.

ETſi (quod ſciam) Vincentius Rubeus nullum doctrinæ ſuæ monumentum poſteritati mandauerit: minimè tamen propterea indignum cenſui, ut ſi non ſuis, alienis ſaltē ſcriptis notus poſteris redderetur. Quippe qui ſua ætate, & in patria ſuis conſilijs clarus, & in tota Venetorum ditione aſſeſſor multorū prætorum in iure dicendo unus omnium electiſſ. quoad uixit, ſemper fuit. Is quidem utr. iur. conſultiſſ. per aliquot annos & ipſe in patrio gymnaſio Ciuilia iura publicè docuit. Poſtmodum uerò ad Reip. negotia conuerſus, in ea re inter primos ſemper eſt habitus. Obijt anno M. D. XLVII. ætatis uerò LXIII. deſideratus in repub. à cunctis.

De Marco Antonio Blanco.

QVOD ſine lachrymis effari uix poſſumus, cōmemorandus nobis eſt Marcus Antonius Blancus, eximius Iureconſultus: qui modò à cunctis, tam in foro, quàm in ſcholis ęquè deſideratur. Is quidem non in gymnaſio ſolùm Patauino, ſed in uniuerſa Italia, ac in tota penè Europa doctrinæ fama, & ſcriptorum laude, ut uiuens celebratus eſt, ita nunc mortuus à cunctis deploratus. Fuit is quidem in foro in defendendo facundiſſ. patronus, domi in conſulendo fideliſſimus Iuriſconſultus: in ſcholis uerò, & in explicandis criminalibus iudicijs acutiſſ. inquiſitor, itidemq; inter legendum abſolutiſſimus interpres. Edidit uiuens præclariſſimos tractatus, & luculentiſſima commentaria. Primò De compromiſſis, & ſubinde De indicijs homicidij ex propoſito cōmiſſi, & De indicijs, & coniecturis cuiuslibet occultæ cædis, uel furti. Quos quidem tractatus nemo non ſummopere commendat: eiq; ex confeſſo omnes docti certam nominis immortalitatē

t promit-

promittunt. Scripſit etiam conſilia editione digna, & alia quæ nunc ſunt Venetijs penes Dominicum fratrem: olim apud Antonium nepotem, utroſque iuriſconſultos, & eius bibliothecæ ſucceſſores. Prodijt nuper poſt eius mortem, in lucem Dominici fratris cura, Practica criminalis, cum cautelis in defenſionẽ reorũ: opus ſanè peregregium, & obuijs ulnis (ut aiunt) ab omnibus ſtudioſis exceptum. Obijt iſte longa ac permoleſta ægritudine, & diutino morbo confectus: cuius obitum patria, & uniuerſa academia grauiter moleſteq; tulit. Sepultus eſt in atrio baſilicæ D. Antonij confeſſoris humi, ſub lapide, cum hoc perbreui titulo, quem apponi ſibi teſtamento cauit.

MARCO ANTONIO BLANCO IV. VTR. DOCT. PATAVINO. VIXIT ANNOS L. OBIIT DIE VIII. OCTOB. M.D.XLVIII.

De Sigiſmundo Brunello.

MAGNAM etiam iacturã paſſa eſt noſtra Patauina academia, in obitu Sigiſmundi Brunelli, qui & Cæſarij & Pontificij iuris per multos annos eximius interpres fuerat. Atqui miſera hominis ſors dũ ad ſummos quoſque honores, & ad magnas diuitias, cum celeberrima ſcientiæ fama, in uniuerſa Italia docendo, conſulendoq; perueniſſet, mortifera febre correptus, ætate uiridi è mundo deceſſit: atque ita quæcunque cœperat in utraq; diſciplina ſcribere, ut ſe poſteris quoq; notum faceret poſt mortem, ſicut in uita cunctis fuerat, omnia interrupta & imperfecta reliquit. Obijt autem anno Domini M. D. XLIII. annos natus XLI. Sepultus eſt honoratiſſimè in templo D. Benedicti Nouelli in ſublimi ſepulchro cum hoc epitaphio:

Mœſta Sigiſmundum Brunellum hic condidit uxor,
Qui quondam ſacri gloria iuris erat.
Quem Pataui canones uigeſima bruma docentem,
Et ſtantem prima uiderat in cathedra.

Aliud epitaphium Græcum.

Τὸν δὲ Σιγισμόνδον βρουνέλλον λάρνακα τεῦχεν,
Πατρί τε καὶ αὐτοῦ ὀψιγόνοις ἄλοχος.
Τὸν δὲ ἑρμηνευτὴν ἐνὶ πρώτῃ εἴσιδεν ἕδρῃ
Δημοσίᾳ κανόνων εἰκοστὴν Παταβός.

De Naſcimbeno Pectenello.

QVANTO libentius commemoraſſem inter uiuos Naſcimbenum Pectenellum, Iuriſconſultum egregium, & multos annos tabellionatus diſciplinam in ſcholis publicè profitentem: qui dum ſumma quæq; de ſe promitteret, pręmatura morte pręuentus, omnẽ ſpem ſecum ſuſtulit. Nam quando maximè ei arridere fortuna uiſa eſt, quòd eum humili loco natum altius extuliſſet: tunc maximè ſic importunè ſublato, et ei, & ſuis nocuit. Etenim quo tẽpore, & noſci, & extolli, & frequẽtari domi, & in ſcholis, & in foro, à cõſultoribus, & clientibus, & ſcholaſticis uehementius cœperat, maligna febre correptus, infra paucos dies è uita deceſſit, ingentes lachrymas, & mœrorem maximum parentibus, amicis magnam moleſtiam, cunctis uerò magnum ſui deſiderium derelinquens. Huic ſanè Dauidicum illud conuenit: Pauper ego ſum, & in laboribus à iuuentute mea: exaltatus aũt humiliatus ſum, & conturbatus. Is Repertorium edidit, & Summarium ingenioſum ſupra omnia opera Matthæi de afflictis ad publicum ſtudentium commodũ: opus ſanè legentibus utile, & auctori glorioſum, & quod uel ſic mortuo immortalitatem nominis parere certè poſſit. Vixit annos XXXIII. menſ. VI. Obijt M. D. LIIII. ſepultus in æde D. Cantiani.

De Hieronymo Campiſampetro.

PARI modo deflendus eſt hic à nobis Hieronymus Campiſampetrus, uir nobilis, & Iur. utr. conſultus: qui adhuc iuuenis, tum docendo, tum ſcribendo, doctiſſimo cuique Iuriſconſulto, & quantumuis ſeni in quo uis genere laudis conferri merito poterat. Edidit anno Domini M. D. XLVIII. pulcherrimam repetitionem, ſuper titulum de Teſtamentis ordinandis: quæ modo excuſa formis, eum ubique terrarum celebrem facit. Anno quoque Domini M. D. L. impreſſa & in uulgus data eſt, eiuſdem elegans repetitio ſuper rubricam De obligationibus. Preterea electus annis proximis à Repub. Patauina orator ad nouum principem Venetiarum Franciſcum Venerium luculentiſſimè perorauit, & ei de more pro patria cõgratulatus eſt. Sed (proh dolor) eo ipſo anno dum altercando minus cautè ſeſe habet, caſu improuiſò, à quo nunquam putaſſet, mortiferum uulnus accepit, ex quo poſtmodum inter paucos dies, acceptis de more ſacramentis, ex eo uulnere interijt. Cuius quidem interitum uehementer tota academia, & ciuitas uniuerſa defleuit. Obijt an. M. D. LVI. Idibus Aprilis, & honorificentiſſimè apud Dominum Antonium Confeſſ. in antiquo maiorum ſuorum ſepulchro reconditur.

De Ioanne Baptiſta Atheſtino.

EDIDIT iampridem reuerẽdus ſacerdos, & decretorum doctor egregius Baptiſta Atheſtinus, inſignem Methodum de his, quæ Chriſti ſacerdotem neceſſariò ſcire oportet, mihi quidem olim ſatis probatam: licet poſtea uitio impreſſorum multum priſtini decoris amiſiſſe uideatur. In huius autem operis fronte legitur epiſtola noſtra, anno XVI. ante eam impreſſionem dictata: non ea ſanè mente, ut ederetur, ſed ut amico familiariter ſuper ea re conſulerem. Atqui me inſcio poſtea prodijt in lucem, aliquantulo quidem deformior, quàm quum à nobis exiret. Is obijt ſenio confectus & ſurdus, anno Domini M. D. LVIII.

De Marco Mantua Benauidio.

DICTVRVS deinceps de his qui clari ſunt, & adhuc in uita ſuperſunt, ſuſpenſus animi pendeo, & quo me equidem uertam neſcio: ſicut qui (ut aiunt) à fronte præcipitium, & à tergo lupum uideat. Etenim ipſorum laudes ſine aliqua aſſentationis nota referri uix poſſunt: & contrà præclara ipſorum nomina, ſine turpi alicuius occultæ inuidiæ, aut ſimultatis ſuſpicione nequeunt præteriri: illorum præſertim, qui aut ſumma cum laude Ius ipſum in ſcholis publicè profitentur, aut iam in lucem egregia ſui ingenij monumenta dederunt. Ego equidem neque aſſentator, neque inuidus haberi à quoquam uelim, ſed magis (ut prius dixi) patriæ ſtudioſus, ac meorum ciuium amantiſſimus. Cæterùm ſi in alterutro peccandum ſit, malim planè falſò adulationis ſuſpectus cuipiam uideri, quàm aut inuidus, aut malignus à quoquam impiè iudicari. Quis enim (niſi fortè demens) Marcum Benauidium cognomento Mantuam, prætermittendum à me hoc loco iure exiſtimet? Cum iam me etiam tacente, ubique terrarum longè lateq; immortale nomen eius aſſiduo concentu præcinentis famæ reboet in auribus cunctorum? Quod enim gymnaſium ubique terrarum, non hunc ipſum ſibi uehemẽter exoptat? Quiſnã Iuris ſtudioſus huius præclaris monumentis iam publicatis allectus, ad eum audiendum, uel ab ultimo Europæ angulo non trahatur? Quiſnam è ſuggeſtu leges enarrat elegantius? aut ex tempore in corona hominum promptius diſceptat, & efficacius concludit & ſoluit? Edidit hactenus ingentis uolumina, & ingentiora adhuc in eius ſcrinijs continentur. Impreſſa habentur eius Collectanea, Apophtegmata, Conſilia, Problemata, Topica,

Iſagogicæ rationes ad tollendos argumentorum nodos. Encomium ſacerdotij. Suaſoria legis Oppiæ ad compeſcendum muliebrem cultum. Scholia ad legem Precibus, Codice de Impuberum, & alijs ſubſtitutionibus. Centuriam praxis iudiciariæ, contra tyrannum, contra blaſphemiam. Dialogum de Concilio. Obſeruationum legalium libros decem. Polymathiæ libros XII. Enchiridium rerum ſingularium. Iuris prælectiones in ordinarias lecturas matutinas: & denique tractatus multos de rebus uarijs. Item plus quàm ducentos dialogos de uarijs ſenſibus diuinarum humanarúmque literarum, ſcitu digniſſimos. Locorum quoque communium libros tres. De illuſtribus Iureconſultis egregium uolumen. Inſuper Collectanea, & alia opera quamplurima, quæ ad nominis immortalitatem multo ſanè magis ei conferre poſſunt, quàm uel magnificæ ædes, quas magnis impenſis ſibi & fratri ſuo hactenus ædificari uoluit: uel etiam quàm marmoreus ille coloſſus intra ædes erectus, & ſpecioſiſſimum Mauſoleum, & precioſa numiſmata, toreumata, & ueterùm imagines, ſigna, tabulæ, & alia antiqui operis ſupra priuati fortunas animoſiſſimè (ut de Cæſare dictum eſt) comparata. Quorum ſingula, nedum ſimul omnia, tanta, támque inſignia monumenta, & nunc eum illuſtrem reddere, & in futurum ab omni nominis obliuione uendicare perpetuo poſſint. Excedunt hæc quidem omnia ſupra modum priuatum ſplendorem: & habent præter ſapientiæ ſtudium, quandam etiam animi magnitudinem, quæ non modò hominis liberalis, uerùm etiam magnifici dici debeat. Atqui etiam eo ſanè præſtantiora hæc ipſa habenda ſunt, quo ſtudijs adiuncta literarum, maximos quoſque honores ei arrogare meritò ualeant, & perpetuis monumentis ſubſiſtere. Sed reliqua pari honore digna pertranſeo, ueritus tanti uiri laudes (ut Horatiano uerſiculo utar) culpa deterere ingeni. Tanti uiri, & tantæ uirtutis fama allectus CAROLVS V. Imperator maximus, hunc omnibus quibus potuit ampliſſimis honôribus, & magnificis titulis decorauit: & eiſdem, quibus olim ab huius prædeceſſore Carolo quarto Bartholus Saxoferratenſis ornatus, in tractatu de inſignibus, & armis iactabundus exultat. Conſpicitur huius Mauſoleum inſigne eximia mole in medio baſilicæ Eremitarum in pariete, pulcherrimis exculptum imaginibus, ubi hoc epitaphium:

M. MANT. BEN. PATAVINVS IVRISCON
SVLT. IO. PETRI F. EX PRAESENTIBVS
FVTVRA PROSPICIENS, PRAETER CAE-
TERA MONVMENTVM HOC S. V. P.
C. MENSE MAIO M. D. XLVI.

Poſſet hic delicatior quiſpiam lector curioſius indagare, uter in ea re laudandus magis ſit, an Marcus Blancus, qui neglecta cura ſepulchri, tam exili (ut ſuprà poſuimus) elogio ſeorſum in porticibus Diui Antonij confeſſoris ſepeliri uoluit: an Marcus Mantua, de quo hic agimus, qui contra tanta impenſa, cum tot ſpecioſis ſimulachris, tam ſublime Mauſoleum uiuens ſibi erigendum curauit. Ab utroque ſanè licet diuerſo inſtituto, pari tamen gloriæ cupidine factum putandum eſt, quod minimè improbandum cenſeo, in uiris præſertim excellenti doctrina praeditis: qui quidem inter præcipua huius mundi bona, id potiſſimum collocandum exiſtimant, quod in uirtute poſitum eſt, cuius comes ac pediſſequa ſemper eſt immortalitatis gloria. Fecerunt ij quidem ſicuti Plinius iunior, Ruffum & Frontonem uiros ſapientiſſimos, pari gloriæ cupiditate ſuccenſos, ſua ætate feciſſe commemorat.

memorat. Nam Ruffus, ut hic ſpecioſum ſibi monumentum extrui curauit: Fronto autem contra, ut ille neglexit. Ambo, inquit Plinius, permagnum aliquid memorandúmque fecerunt, & propterea illos non modò uenia, uerùm etiam laude digniſſimos eſſe iudico, ſi immortalitatem, quam meruere, ſectantes, uicturi nominis famam ſupremis etiam titulis propagare nitantur. Et in calce epiſtolæ ita concludit: Meo quidem iudicio (inquit) neuter culpandus eſt, quorum uterque ad gloriam pari cupiditate, diuerſo licet itinere contendit: alter dum expetit debitos titulos: alter dum mauult uideri habuiſſe contemptui. Hæc Plinius. Quare & nos quidem pariter de Mantua & Blanco dicere meritò poſſumus, & curioſo cuilibet iiſdem rationibus ſatisfacere.

De Ottonello Paſino.

ETSI de claris uiris qui in uita celebres ſunt, difficile & periculoſum ſit (ut proximè dicebam) præclari quidquam ſcribere, quod non ab improbis ſtatim aliqua nota taxetur: non potui tamen me continere, quin & Ottonellum Paſinum inter tot claros utr. Iur. conſultos annumerem: qui imitatus Antonium Franciſcum patrem, & Ottonellum alterum patruum, Iureconſultos egregios, necnon proauunculum, Ioannem Franciſcum Pauinum, illuſtrem ſcriptorem, cum in principio iuuentutis impenſe legalibus ſtudiis operam daret, adhuc candidatus iuris Inſtitutionum librum, in magna auditorum frequentia, aliquandiu Patauii publicè interpretatus eſt. Poſtmodum in utroque Iure laureatus, electus eſt ad exponendum Ius pontificium in Sexto decretalium ad primum locum: & exinde ob eximiam doctrinam ſuam, notior factus, anno ſalutis M. D. XXII. ab Orlando Carreto archiepiſcopo Auinionenſi auditor cauſarum conſtituitur. Inde à ſummo Pontifice Adriano ex Hiſpaniis Romam tum primum ueniente in Flammineam deſtinatus ad ſedandas contentiones populorum multis ibi de cauſis exortas, in qua re ita ſtrenuè ſeſe geſſit, ut generalis præfectus totius Flamminiæ, ſeu Romandiolæ, & exarchatus Rauennæ in criminalibus factus ſit, & Cæſennæ præpoſitus: qui Verruculum oppidum ab Eccleſia Romana abalienatum, in priſtinam fidem reſtituit. Idemq; arbiter electus, & iudex in maximis controuerſiis cameræ apoſtolicæ, & Pandulphi Malateſtæ, ac inter illuſtrem Franciſcum Mariam Vrbini ducem, & Cæſennenſem Rempublicam de finibus montis Feldri: ubi tunc in omnibus ita ſapienter, & audacter ſeſe habuit, ut ab Adriano Pontifice Maximo, Romam accitus fuerit, quo illum de uniuerſis rebus prouinciæ certius erudiret. Qui quidem adeò ſapienter ei omnia explicauit, ut & laudem & honores inde magnos ab eo eſſet accepturus, ſi diutius ei ſuperuiuere licuiſſet. Verùm poſt mortem Adriani parum fidens quibuſdam ſuis æmulis, ſtatuit redire ad ſuos, anno ſcilicet M. D. XXV. quo tempore à Patauinis electus eſt orator ad X X. ſapientes, ſuper cenſu, & exemptionibus agrorum, de quibus Venetiis ſubtiliter agebatur. Idem poſtmodum M. D. XXXIII. ab illuſtriſſimo Vrbini duce Franciſco Maria electus eſt auditor & conſiliarius: à quo poſtmodum poſt mortem Clementis ſeptimi uacante ſede, miſſus eſt orator ad copulandum matrimonium inter Guidobaldum Vrbini ducis filium, & Iuliam Camerini ducis filiam, & hæredem: quo matrimonio feliciter & ex uoto peracto, manſit Camerini præfectus. Verùm dum obſideretur à Paulo III. Pontifice Maximo, in eo negotio multum laborans, orator Neapolim proficiſcitur: ubi cum omnia ſtudioſè & ſapienter egiſſet, tandem ex nimio labore doloribus ueſicæ contractis, decreuit incolumitatis ſuæ rationem habere, & Venetias remigrauit. Vbi aliquandiu in aduocationibus principem locum tenuit: nunc autem ſenio confectus, in dandis conſiliis tam in ſecularibus, quàm eccleſiaſticis cauſis unus omnium maximè præfertur: utpotè non doctiſſimus ſolùm, ſed etiam exercitatiſſimus. Quare cum maxima nominis celebritate, & Paſinæ gentis gloria, in eo illuſtriſſimo Ve-

netiarum foro clarus eſt,& cunctis gratus. Scripſit Additiones ſuper Nouellis Iuſtiniani ad ea quæ ſcripſit Ioannes Franciſcus Pauinus proauunculus eius: quæ una cum pleriſque alijs inſignibus ſcriptis eiuſdem Pauini citò eſt impreſſoribus daturus,& in publicum editurus. Viuat modo,& bene & feliciter ualeat.

De Pace Scala.

MERITO hic & in hoc albo collòcandus eſt Iureconſultus non obſcuri nominis Pax Scala, cuius laudes uebementiorem quidem ac uberiorem à me ſtylum expoſcere uidentur, niſi conſuetudine ipſa ac beneuolentia, quæ mihi cum illo ſumma intercedit, admoneret, parcius mihi in illis eſſe elaborandum, ne amicitiæ plus quàm ueritati tribuiſſe uidear. Verùm is nec meo nec alieno quidem egebit præconio: ſua enim uoce efferetur, & proprio enitebit ſplendore: cumprimum quoddam nobile opus De iudiciali ſapientis conſilio, quod ſapienter quidem excogitauit, in lucem ediderit. Id ſpero opus omnibus non modò laudabile, uerùm etiam iucundiſſimum fore: tum propter quandam ſingularis doctrinæ præſtantiam, tum propter rei ſummam utilitatem: quandoquidem ad ſedanda litigantium iurgia, diſſidiáque tollenda totum ferè ſpectat. Ita fiet, ut qui inclyto Pacis nomine fuerit inſignitus, ne ſui diſſimilis eſſet, idem Pacis auctor extitiſſe, apud poſteros etiam prædicetur. Quod uerò attinet ad præſentem gloriam, qua uiuens fruitur, florente adhuc ætate, nemo eſt qui ignoret: conſtat enim quanta eloquentia, quanto ſtudio, quantaq́ fide in tractandis forenſibus cauſis præſtet. Hinc ex alijsq́ pulcherrimis animi dotibus, præter inſignem morum ingenuitatem, adeò multos ciues ſuos, nobilioréſque præterea exteros ſibi adiunxit, ut eorum, quæ ad colligendas hominum uoluntates præcipuè ualent, nihil ei deeſſe uideatur.

De Iureconſultis Patauinis concluſio.

HACTENVS de ciuilis & pontificij Iuris doctoribus Patauinis, qui in hoc noſtro gymnaſio uel noſtra uel maiorum noſtrorum memoria floruerunt, ſatis (ut arbitror) dictum eſt. Neque enim ſpes aut animus fuit de omnibus poſſe dicere, cum fuerint huiuſmodi uiri inſignes quamplurimi, & penè innumerabiles. Atqui modò nobis de his tantummodo dixiſſe ſit ſatis, qui præter laudem, quam ſua ætate in ſcholis & ſtudijs legalibus conſecuti ſunt, aut relicto quopiam ingenij ſui monumento, uel publica profeſſione famam ſui nominis uiuam ac perualidam poſteris reliquerunt. Sed quid modò non expectatur à Baptiſta Panzeta? ſacerdote integerrimo & canonum doctiſſimo, qui uocis exilitate impeditus, in ſcholis profiteri publicè deſtitit. Quid autem non ſperatur ab his, qui nunc ſub utraq; cenſura in hac academia Patauina publicè profitentur? à Petro ſcilicet Leonio, Federico Ruggerio, Antonio, Cataro, Caſpare Fabiano, Daniele, Blaſio, Hannibale Buzacharino, Philippo Octauiano, alijsq́ utr. Iur. doctoribus Patauinis? Complures enim docti huius diſciplinæ ſuperſunt, licet in ſcholis non ſint publicè profeſſi: inter quos addi poteſt Andreas Malatinus, qui iam in lucem edidit adhuc candidatus Additiones memorabiles ſuper Inſtitutiones imperiales, atque Digeſtum uetus, & Autbentica, & Codicem. Addas & Antoniū Taſſaram, ſcribā inſignem, qui edidit librū copioſiſſimum de Erroribus notariorū: ſunt fortaſſis & alij. Sed metuo ne nimis longè progrediens narratio noſtra lectori præter ſatietatem, etiam faſtidium pariat. Inſunt itaque (ut breuiter concludam) in collegio Patauino recenſiti doctores nūc amplius

cen-

centum. Extra uerò collegium æquè docti, & æquè ciues, ſed non (ut pleriſque ui detur) æquè nobiles ultra X L. qui tanquam noui homines, uel quia ex plebe ſunt, in collegium ex nouæ legis interdicto non recipiuntur. Quod tamen non omnes probant: cum & Marcus Cicero, homo nouus Romæ conſulatu, & Terentius Varro ſordido loco natus, quæſtura, & duabus ædilitatibus perfunctus fuerit. Taceo interim quamplurimos id genus homines: qui etſi ex plebe fuerint, nihilominus inter nobiles à Romanis ſoleant laudabiliter recenſeri. Quandoquidē non tam locus & genus, quàm magnanimitas animi, & ſplendor uirtutis, nobilitare homines conſueuerint. Sed de hoc ipſi uiderint, qui non ex uirtutis merito, ſed ex proſapiæ debito honores dandos putant. Quanto ſanè ſecius, & fortaſſe rectius Cato ille morum cenſor: qui eam Rempublicam fore maximam felicemq; dicebat, ubi claro loco nati, primas uirtutum partes ignobilibus minimè concederent, & plebei ordinis homines cum nobilibus & primarijs, non de generis gloria, ſed de uirtutum laudibus concertarent. Antiſthenes Athenienſis ſapienter dixit, homines uirtute præditos, fontem in ſe habere, ex quo nobilitatem ſibi affluenter hauriant. Certior nanque habenda eſt (ut ait Valerius Maximus) nobilitas, quam ſibi quiſque ſuis uirtutibus parat, quàm quæ ex maiorum tantùm imaginibus cuique contingit. Veruntamen quomodocunq; res ſeſe habeat: nunc Patauini Iuriſconſulti ciues noſtri ritè ab uniuerſo collegio approbati, & huiuſcemodi dignitate honeſtati, numerantur ultra centum & quadraginta: & indies, nōn ſine ſumma urbis Patauinæ gloria, creſcit numerus eiuſmodi ſapientium.

BERNARDINI SCARDEONII CANONICI PATAVINI,

DE CLARIS MEDICIS ET PHILOSOPHIS *Patauinis, Claſſis nona*

PRAEFATIO.

IVRISCONSVLTORVM illuſtrium qui ſe familiasq́ ſuas, ac patriam ſapientiæ fama, & celebritate nominis exornarunt, ſatis copioſè pro rei propoſitę ratione, à nobis mentio facta eſt: iam ab his cohibendus eſt calamus, & ad inſignes philoſophos & medicos transferendus: quibus noſtra ciuitas, ex quo philoſophia & res medica hic in Italia laudi & gloriæ haberi cœpta eſt, ita ſemper excelluit, ut facultas medica ubi è Græcia profecta ad Latinos pertranſijt, hic primùm in hac urbe conſtitiſſe, ac domicilium ſuum poſuiſſe uideatur. De huius autem ciuitatis genio, quæ præ cæteris urbibus tam claros ac præſtantes medicos in omni ætate ſemper habuerit, Albertus Germanus in libro, quem De locorum natura inſcripſit, prudenter animaduertit, hoc eſſe proprium & peculiare Patauinæ ciuitatis, excellentibus medicis abundare. Quod quidem ea arbitror loci ratione contingere, quam Cicero reddit, cum Athenienſes acutiores cæteris Græcis ſint: quod ſcilicet ſub puriſſimo cœlo, ac maxima aeris temperie illorum urbs ſita eſt. Id autem uerum eſſe quod de hac noſtra Patauina ciuitate dicitur, ex ingenti clariſſimorum medicorum numero apertè conſtabit: quos nos interea hic ſuo ordine recenſebimus.

De Petro Apono.

PRIMVS omnium qui rem medicam poſt multa ſecula in Italiam traduxit è Græcia, Petrus Aponus fuiſſe perhibetur, qui habitus eſt & ueteris magiæ, & naturæ rerum. & medicæ artis unus omnium conſultiſſimus: quod ex eius ſapientiſſimis ſcriptis ubique patet. Conſtat enim artem medicam (ut Tortellius aſſeuerat) ab Auicenæ temporibus uilem, & nullius ferè precij in Italia per multa ſecula fuiſſe: utpote incognitam, ac prorſus obſcuram Latinis. Primus ergo inter Latinos, qui nobis conciliauit medicinam (ut ille ait) fuit Petrus Aponus, uir in omni ætate admirandus: qui tum in philoſophia, tum in his, quæ ad medicam diſciplinam ſpectant, diuerſas conciliando opiniones ſua doctrina, habitus eſt omnium, qui hactenus fuerint, peritiſſimus, unde ſibi à præcipuo opere, & à re ipſa conciliatoris cognomen adeptus eſt. Hæc ille. Adnauigauit is quidem in illis imperitis temporibus in Græciam ad perdiſcendas Græcas literas, tunc temporis ignotas prorſus Latinis: & ibi factus eſt (ut tunc erant tempora) tam Græcæ quàm Latinæ linguæ ſatis peritus. Poſtmodum profectus Lutetiam Galliæ, mathematicis diſciplinis operam dedit: in quibus tantum profecit, ut in patriam reuerſus, ex nimia ſcientiæ opinione (ut etiam de Vergilio quondam exiſtimatum fuit) ſuſpectiſſimus magiæ à cunctis haberetur. Quæ quidem opinio iam pridem populariter ita recepta eſt ab omnibus, & in tota Italia, ac ubique in orbe uniuerſo uulgari fama eouſque percrebuit, ut adhuc uulgo ſiniſtra huius rei de eo credulitas perſeueret. Quin etiam circunferuntur libri quidam De annulis,

lis, & alia quædam (ut opinor) ei falſò attributa. Eſt rumor publicus, extare Pa-
tauij opera quædam mirabilia, quæ ille ope dæmonum ſit aliquando molitus,
quod eſt prorſus fabuloſum & falſum, licet pro uero uulgo iam ſit acceptum.
Nam is aliquando hæteſeos ac necromantiæ à Petro Regienſi medico delatus
eſt: factus ei inimicus, ex æmulatione ſcientiæ & famæ, quòd illi ſicut & cæte-
ris alijs in omni ſcientiarum genere longè præſtaret. Er propterea bis contra i-
pſum inquiſitum eſt in publico iudicio per inquiſitores hæreticæ prauitatis. Pri
mùm anno ſalutis humanæ, Milleſimo, trecenteſimo ſexto: in quo iudicio ei
patroni fuerunt clariſſimi uiri, Lupatus poeta, Iacobus Aluarotus, & Petrus Al-
tichinus: & cum nihil probatum eo iudicio fuiſſet, ab eiuſmodi calumnia libera-
tus eſt. Poſt nouem autem annos, uidelicet anno ſalutis noſtræ, Milleſimo, tre
centeſimo decimoquinto, rurſum eiuſdem criminis inſimulatus, pendente adhuc
iudicio, mortuus eſt, & apud baſilicam Diui Antonij confeſſoris de more fu-
nebri pompa ſepultus. Verùm inquiſitores id, quod præ manibus erat, iudicium
proſequuti, uti ex proprijs ſcriptis conuictum cum uel ſic defunctum condem-
narunt: præcipientes ſub pœna anathematis Poteſtati, & præfectis Reipublicæ
Patauinæ, ut ipſius cadauer effoſſum publicitus ureretur. Quod ubi auditum eſt,
Marietæ eius contubernalis opera, noctu ex tumulo in quo iacebat, ſublatum fur-
tim ad baſilicam Diui Petri in ſepulchro fracto iuxta fores abſconditur. Verùm
cum inquiſitores agere cœpiſſent, ſub diris cenſuris, tam contra exportitores,
quàm facti conſcios, Poteſtas & Reſpublica interceſſerunt. Inquiſitores uerò, ac-
cenſa nihilominus pyra, lecta publicè ſententia, uti in conuictum prauæ hære-
ſeos, damnationis ritu inanem illius ſtatuam palàm in medio foro incendi iuſſe-
runt. Hinc eſt quod Thomas Argentinus ſcripſit, ſe uidiſſe propter hæreſim
Petri Aponi oſſa Patauij in foro comburi: quæ tamen in ingreſſu templi Diui Au
guſtini poſtmodum ſub marmorea tabula condita eſſe creduntur. Eò enim tranſ-
lata fuerunt, & ibi ſine ullo funeris honore, & abſque ullo ſepulchri titulo poſt-
modum poſita. De huius autem fidei erga Deum extant adhuc tabulæ teſta-
menti cum codicillo, quas egomet legi: ubi ſe catholicum eſſe fatetur, & cre-
dere uerum eſſe, quicquid tradit ſancta mater Eccleſia, & orthodoxa fides Chri-
ſtiana: & quicquid Apoſtolorum, aut Athanaſij ſymbolo continetur. Hoc
teſtamentum conditum fuit, anno incarnationis Domini, Milleſimo, trecente-
ſimo ſexto. Scripſit is quidem de omnimoda medicina: & ad Ioannem uiceſi-
mum ſecundum Pontificem Maximum, de Venenis, & eorum remedijs. Vertit è
Græco in Latinum librum Meſuæ, & Galenum De cholera nigra, & De regimi-
ne ſanitatis. Addidit multa ad problemata Ariſtotelis. Quantopere autem & in
mathematicis diſciplinis, & in aſtrologia præſertim excelluerit, uel ex eo conſta-
re poteſt, quod aſtrolabium planum in tabulis fieri eleganter oſtendit, in quo ho-
roſcopus qua hora, quo minuto exoritur. Aperuit æquationes domorum cæli,
& ſignificationes imaginum, moram in utero matris, cum tractatu de natiuitati-
bus: nec non horas inæquales ad quælibet climata mundi ingenioſiſſimè ſuppu-
tatas poſteris dereliquit. Item De ægritudinibus corporis humani. De unctio-
nibus. De ſyncope. De tumoribus mamillarum. De dolore ſtomachi. De
emplaſtris. De uomitu & ſingultu. De ſiti. De appetitu mortuo, & De appe-
titu canino. De affectibus hepatis & ſplenis. De hydropiſi. De doloribus & flu-
xu uentris. Et denique de præcipuis huiuſcemodi morborum remedijs. Edi-
ditque alia penè innumera: quæ omnia habentur impreſſa. Effinxit inſuper ul-
tra quadringentas & amplius imagines diuerſarum rerum, artium & operatio-
num, ſitas ſub duodecim ſignis cæleſtibus; & ſub ſeptem planetis, & duo-
decim menſibus depingendas in Iuris foro, ſeu palatio Patauij, ad indican-
dum

dum naſcentium naturam, per gradus & numeros. Quæ omnia habentur etiam typis impreſſa, & olim cuncta in ipſo foro depicta uidebantur, ſed incendio aliquando ſublata: nunc rurſum eædem ferè imagines per Zotum inſignem pictorem reſtitutæ uiſuntur. Obijt autem Petrus Aponus anno M. CCC. XII. ſuæ uerò ætatis LXVI. Huic unicus fuit filius, Beneuenutus nomine. Patrem habuit Conſtantium notarium publicum ex familia ruſtica Vici Aponi: qui ante occidentalem portam ſancti Stephani ſepultus eſt, quæ nunc monachis tantum patet: ubi titulus olim fuerat inſculptus, quem legi. Conſtantius de ABANO notarius hic iacet.

De Ioannino Sanguinacio.

PER hæc ipſa tempora uel parum ante, etſi nullum extet monumentum, uiget tamen inſignis memoria diuini propè ingenij Ioannini Sanguinacij, medici Patauini celeberrimi: qui tantæ exiſtimationis ætate ſua fuiſſe perhibetur, ut pro confeſſo tunc temporis, & doctrina & experientia medendi cunctos medicos longè excelluiſſe credatur: utpotè qui uſqueadeo calleret omnē diſciplinam artis medicæ, ut non inſpecta urina, nec exploratis prius brachiorū arterijs, ut cæteri ſolent, ſed (quod mirabile dictu eſt) uel ex ſolo aſpectu, ut ex uultus mutatione, omne genus ægritudinum, & habitum febrium, augmentum, uidelicet, ſtatum & declinationem miro quodam iudicio cognoſceret, & morbum (quantum medico licebat) adhibitis ſalutiferis remedijs citò fugaret. Inſuper mores naturáſque hominum optimè callens, quicquid Hipocrates ſcribit, oportere medicum de ægroto poſſe dicere, dicebat: uidelicet, quæ ſint, quæ fuerint, quæ mox uentura ſequentur. Et hoc ex oris uultúſque, ac ex totius corporis ſilo & habitu coniectare perquàm ſcitè nouerat. Hinc puto eum ob tam inſignem peritiam admirationi ſummæ omnibus fuiſſe, atque (ut de Petro Apono proximè dixeram) hæreſis ac magiæ à Franciſcinis monachis accuſatum, Romámque ad cauſam dicendam pertractum: ubi cùm ſe purgare ſufficienter non ualuerit, in Melitam inſulam, quæ nunc Malta dicitur, in exilium perpetuum relegatus eſt. Hæc ego de tanta uiri doctrina, apud probatiſſimos illius temporis ſcriptores legi. Quid autem in ea re ſcripſerit, nondum inueni. Is dum in patria eſſet, & medendi diſciplina floreret, intra portam ſanctæ Sophiæ inſignes tunc illius temporis ædes conſtrui curauit: olim honoris cauſa à Republica Patauina Ioanni Sanguinacio eius patri dono datas. Obijt autem in exilio circa tempora Acciolini aliquot annos ante Petrum Aponum.

De Matthæo Roncalitrio.

NON omnino ignotus poſteris eſſe debet Matthæus Roncalitrius, medicus & philoſophus inſignis: qui publicè diu interpretatus Ariſtotelem, & poſtea Galenum, magnam in tota Italia, totaq; Europa doctrinæ laudem conſecutus eſt, ac ætate ſua in academia Patauina principem locum tenuit. Quid autem ſcripſerit, hactenus nihil comperi. Huius ſepultura eſt in templo Diui Auguſtini, ubi hoc epitaphium:

Mirus Ariſtotelis interpres & Galieni,
Interpres logicæ gloria uicta iacet.
In cunctis cathedris Patauis decus iſte Matthæus
De Roncalitro Phœbus in arce nitens.
Cum tribus aſſumptis uolitabant mille trecenti,
In Maij nonis concidit orbis honos.

De

De Nicolao Sancta Sophia.

CELEBRATVR à Plinio Secundo pro re maximè memorabili, quòd in una familia Curionum, tres continuata ſerie oratores extiterint. At quanto maiori celebritate digna res eſt, quòd Sancta Sophia nobilis familia Patauij habuerit continuata ſerie ſeptem philoſophos, ſimúlque illuſtres medicos, ut quaſi prodigij loco haberi poſſit gentis huius cognomen: quando ſicuti Sophiæ nomine decoratur, ſic etiam reipſa in ea tam diu perfuſus Sophiæ ſplendor illuxerit. Quod enim proximè de genio Patauij dictum eſt, idem quoque de hac ipſa gente dici certo poteſt. Quandoquidem in ea domo res medica, ſeu familiaris, & hoſpita longo ordine illuſtrium medicorum tam diu familiariter diuerſari uoluerit. O generoſam ſtirpem (libet exclamare) ex qua tanquam ex arbore quapiam frugifera, tale germen, & tanta ſapientiæ ubertas tandiu pullulauerit. Exortus ergo ex hac gente primus omnium Nicolaus, uir ſanè in omni ſcientiarum genere, & potiſſimum in re medica cōſummatiſſimus. Fuit enim academiæ Pat. in ea facultate ſua ætate facilè princeps: cuius quidem nomen tunc per ea tempora celebre per uniuerſum orbem, longe lateq́; percrebuit. Huic duo filij eiuſdem diſciplinæ fuere, patri per omnia ſimiles: Marſilius & Ioannes, hîc à nobis proximo loco memorandi. Obijt autem Nicolaus Patauij, & ſepultus eſt extra portam meridionalem ædis Cathedralis, in arca ſublimi, infra epiſcopium, & templum: anno ſalutis M. C C C. L. ubi in tabula lapidea legitur hoc epitaphium:

Qui pietate nitens, uirtuteq́; præditus omni,
Et medica magnus doctor in arte fuit:
Hæc tenet à ſancta Nicolai petra Sophia
Corpus, mens adijt carne ſoluta polum.
Tertia ſine dies Maij cum uolueret annum,
Poſt decies ſeptem luſtra ducenta Dei.

De Marſilio Sancta Sophia.

SEQVITVR hunc iure meritoq́; Marſilius eiuſdem Nicolai filius: qui omnes ſuę ętatis homines, peritia rei medicę, & philoſophiæ, & in omni ſcientiarum genere ante alios ualde claruit, ſuaq́; luce patriam hanc noſtram, & omnem medicam diſciplinam plurimum illuſtrauit. Scripſit enim multa De ſanandis ægritudinibus ſcitu digniſſima. Compoſuit commentarios ſuper aphoriſmos admirabili ſubtilitate, quæ ubique leguntur. Fuit is apud Latinos alter ſanè à Petro Apono (ut ſuprà memoratus Tortellius refert) medicinæ illuſtrator eximius. Huius ſcripta partim habentur impreſſa, & iam publicè diuulgata: partim (ut audio) nōdum edita. Extat opus Medicinæ practicę in nouum tractatum libri Rhaſis ad Almaſorem De curatione morborum particularium, nunc primùm Haganoæ impreſſum, anno Domini M. D. X X X I I I. Is ob illuſtre ſapientiæ nomen, anno Domini M. C C C C. I I. Marignanum accitus, Galeatium ducem Mediolani extremum fermè ſpiritum trahentem (ut fertur) per aliquot dies ultra præſcriptum (ſi fas eſt credere) in uita detinuit. Verùm & ipſe haud multo pòſt Bononiæ dum ibi medicam diſciplinam publicè doceret, defunctus eſt, & ibidem ſepultus in æde D. Franciſci cum hoc eleganti epitaphio:

Viuat ut æternùm uitæ iam munere functus,
Hoc præſtat uirtus, quæ facit una Deos.
Sic inuecta polo ſupera mens regnat in aula,
Vndique per terras, inclyta fama uiget.
Quæ mortalis erat, iacet hic pars condita, magni
Exuuias animi colligit urna breuis.
Quamq́; procul latè reſonet ſua gloria ſaxum
Accipit exiguis nomina magna notis.

Marſilius Patauus, cui dat gens alma Sophia,
Bononiæ Medicus dum docet, occubuit.

Id autem euenit ei, ut extra patriam moreretur, quod Carrarienſi principi parum gratus haberetur, quaſi ſecutus partes Galeatij principis Mediolanenſis, quum Patauij imperaret. Atqui poſtea ex pacis fœdere, patriæ redditus, tutius tamen deinceps ſibi Bononiæ quàm Patauij liberales ſcientias profiteri uiſum fuit. Huius meminit Baldus in ſecundo uolumine, conſilio C. XLVII.

De Ioanne Sancta Sophia.

ALTER uerò Nicolai filius Ioannes, Marſilij frater, patris & ipſe diſciplinam ſtudioſiſſimè conſecutus, & philoſophiæ, & medendi ſtudijs ſe totum dedidit: in quibus tantum profecit, ut poſt parentem primas in gymnaſio noſtro omnibus ſuffragijs tenuerit. Edidit is uolumē inſigne, quod Medicinæ practica appellatur, in cētum & octoginta capita diſtinctum. Sed quoniam dè huius clariſſimi uiri moribus & doctrina, in elegiaco carmine iuxta illius ſepulchrum lapidi inſculpto ſatis abundè legitur, illud ipſum hic pro teſtimonio ſubnectemus.

Artiſta eximius medicinæ ritè monarcha,
Atque ſalus Patavi grandis & ampla iacet.
Ecce pater ſtudij, languentum cura Ioannes,
Ortum cui celebris ſancta Sophia dedit.
Virtutis ſpeculum præfulgens, totus honeſtus,
Norma pudicitiæ, fidus amicus erat.
Expers nequitiæ, ſcelus oſus, regula uitæ
Hic fuit, ac omnis ſplendida cella boni.
Quicquid Ariſtoteles, Hypocras tulit, & Galienus,
Hauſerat: ac quicquid ſacra medella cauet.
Praxis uera fuit, totiq; ſalutifer orbi,
Cuius fama nitens permeat omne ſolum.
Hac terram iuxta uoluit ſepelirier urna,
Vt mitis natus, ſeq; ſubeſſe patri.
Terra ſuum cœpit, cœpit ſibi debita cælum,
Perfruitur toto mens ubi ſancta Deo.

De Bartholomæo Sancta Sophia.

SVBIIT numero quartus poſt hos Bartholomęus Ioannis proximè memorati filius, uir in omni diſciplinarū genere cōſummatiſſimus: qui pariter & ipſe in academia Pat. & in philoſophia, & in medicinali ſcientia, ſuis temporibus principem locum tenuit. De eo quoq; extat, in ſublimiori parte ſepulchri, hoc breue epitaphium:

Quem dedit alta domus ſanctæ propago Sophiæ,
Hic iacet inſignis præclarus Bartholomæus.
Heu quo lapſa ruit medicinæ fracta columna,
Tanti morte uiri, pro quo fleat æther & orbis.

De Galeatio, & Gulielmo eiuſdem gentis.

IN ijſdem quoque ſtudijs clariſſimi euaſere, eiuſdem gentis GALEATIVS & GVLIELMVS, ambo in docendo, & medendo celeberrimi: quorum extant egregia monumenta, & præſertim GALEATII, qui ſcripſit De febribus præclarum opus, in quo nihil in ea re indiſcuſſum reliquit, aut quod à quoquam deſiderari, aut rectius dici poſſit. Obierunt ambo Patauij, & in ſepulchro maiorum ſuorum ſepulti ſunt.

De Bartholomæo iuniore Sancta Sophia.

VIDEOR mihi iniuriam facere huic familiæ, ſimul & patriæ, niſi addam ſeptimum ex hoc ipſo genere uirum præclarum: qui fuit alter Bartholomæus, ætate ſanè noſtra, & ſtudijs philoſophiæ florentiſſimus: & in docendo, & in diſputando acutiſſimus: tantæq; expectationis ac ſpei, ut ſi fata ad maturitatem cœpta ſtudia produxiſſent, abſque dubio quod facile ex illis initijs coniectari poterat, non Patauij ſolùm, ſed neque in tota Italia parem ſibi habiturus eſſe uidebatur. Mors autem, exoſa tantam unius gentis gloriam, non eſt paſſa tam magnifica cœpta ulterius progredi, & ad ſummam gloriæ metam pertingere. Extinctus eſt enim uir duodetriginta annos natus cum magno dolore uniuerſæ academiæ, & cum maximo ſuorum, ac uniuerſæ ciuitatis noſtræ mœrore. Obijt anno ſalutis circa M. D. XV. ſepultusq; eſt inter ſuos maiores.

De Iacobo Dondo ſiue Horologio.

NOVVM & admirabile per ea tempora Horologij opus, quod ſuper turrim nobiliſſimam in media ciuitate extare conſpicitur, Iacobo Dondo immortale nomen, & poſteris eius cognomen ſempiternum dedit: ita ut quæ Donda prius familia dicebatur, deinceps Horologia appellari cœpta ſit. Fuit autem Iacobus Dondus medicus, & aſtrologus longè clariſſimus, qui cum ingenio uehementer præſtaret, ſcripſit in utraque diſciplina præclara uolumina. Extat ipſius celeberrimum opus Aggregationis medicamentorum ad omnes ægritudines, ubi remedia innumera collecta in unum ueluti aceruum congregauit: unde aliud quoque ſibi cognomen traxit, ut ab aggregandis medicinis non aliter quàm Aggregator à medicis appelletur: ſicut Aponus à conciliandis repugnantibus medicorum placitis, Cõciliator dictus eſt. Edidit etiam opus quod extat De modo cõficiendi ſalis ex aquis calidis fontium Aponi, non calore ſolis, aut ignis, ut cõmuniter fit ex aquis ſalſis, ſed ex ipſius aquæ naturaliter caleſcentis tepore. Quod quidem ſal dulcius ſanè atq; nitidius multoq; ſalubrius eſſe dicitur, quàm marinum. Is etiam Venetijs aliquandiu commoratus, de fluxu & refluxu maris per ſingulos dies ſexta quaque hora, diligentius, quàm quiſquã alius antea cõmentatus eſt. Colligit inſuper ex immẽſo uolumine Vgonis Grammatici expoſitiones omnium uocabulorum, admirabili compendio, quod opus extat apud nos. Legitur ibi deſcriptum fuiſſe opus illud Venetijs, anno Domini M. CCC. LXXII. Adinuenit hic quoque primus (ut dixi) horologij opificium admirandum, quo non modò horæ diei ac noctis, ſed & annuus ſolis curſus per duodecim ſigna Zodiaci, & Lunæ menſtruæ aſpectus ſingulis diebus ſicut in cælo cernitur. Menſium quoque ac feſtorum dies, fabrili operatione Antonij Patauini ſolertiſſimi artificis, & acuto huius ingenio apertè conſpici poſſunt: cuius operis ſingulæ conuerſiones idem efficiunt in Sole, & Luna, & præcipuis ſtellis errantibus, quod in cælo ſingulis diebus ac noctibus fieri uidemus. Hinc ergo (ut proximè dicebam) à tam nobili inuento ipſe primus, antiquato priore cognomine, ab Horologio deinceps eſt appellatus: & poſtmodum tota eius familia, quæ quidem Patauij, & honoribus, & diuitijs, & uiris præclaris in hanc diem ſemper floruit, atque in præſenti floret. Appoſitum autem fuit hoc Horologium ſuper turrim Palatij Vbertini principis Carrarienſis: anno ſalutis M. CCC. XLIIII. Idem autem haud multò pòſt obijt Patauij, & ſepultus eſt iuxta ædem Cathedralem in arca marmorea in excelſo, exterius ad parietem baptiſterij: ubi legitur hoc epitaphium:

Ortus eram Patavi Iacobus, terræq; rependo
Quod dedit, & calidos cineres breuis occulit urna.
Vtilis officio Patriæ, ſat cognitus orbi:
Ars medicina mihi, cælumq; & ſydera noſſe;

Quò nunc corporeo reſolutus carcere, pergo:
Vtraque nempe meis manet ars ornata libellis.
Quin procul excelſæ monitus de uertice turris
Tempus, & inſtabiles numero, quod colligis horas.
Inuentum cognoſce meum gratiſsime lector,
Et pacem mihi, uel ueniam, tacitusq; precare.

De Ioanne Dondo ſeu Horologio.

PRAECIPVVM quoq; patriæ decus, & æui ſui fuit Ioannes **Dondus**, illuſtris philoſophus, & medicus, & mathematicus præſtantiſſimus: genere quidem & origine Pat. ut pater, caſu tamen quodam Clodię natus, quòd tunc fortè ibi Iacobus pater in ea urbe medicũ ageret. Extat huius præclariſſimum opus, tribus uoluminibus diſtinctum, lineis q; & figuris mirabili arte ſignatum, ad conficiendum planetarium: ubi curſus cæleſtium ſignorum, libratis ponderibus facilè metiantur, ſicuti horarum: ut iam antea pater eius fecerat in Horologio ſuo. Vidi primam partem apud Galeatium Horologiũ, ciuem præſtantiſſ. Huius operis titulus eſt, PLANETARVM IOANNIS DE DONDIS CIVIS PADVANI. Huius operis tres ſunt tomi, in quorũ primo eſt doctrina componendi planetariũ, in quo capita numerantur XXV. Reliquos duos extare audio apud alios eiuſdem familiæ alumnos. Iſte autẽ Ioannes, Franciſci Petrarchę amiciſſimus fuit, eiq; ſumma conſuetudine ac familiaritate coniunctus. Qui quidem Petrarcha, & ſi ex inuectiuis ſuis in medicum, medicos odiſſe uidebatur: ad hũc tamen prolixas epiſtolas ſcripſit, atq; cõſilia, quæ pro recuperãda ſalute ex eius ſcriptis ab eo ſæpius acceperat, impensè laudaę. Miſiſti (inquit) plenam fidei epiſtolam, plenam ſolicitudinis, plenam artis, quam profeſſus es: cui (quantum ego arbitror) nihil adderet Hippocrates, nihil demeret, nihil mutaret. Quin etiam ille tuis conſilijs acquieſceret, cuius è fontibus hauſta ſunt, cùm horum ego quoque neſcius, & contemptor, in multis tamen ratione uictus acquieuerim. Hæc ille. Alibi quoq; de huius uiri præſtantia, ac mutua neceſſitudine ita ſcribit. Mihi (inquit) eſt hic Patauij inter alios unus, qui niſi eum medicina tenuiſſet, iturus erat ad ſydera, tam celſi, tam capacis eſt ingenij: mihi uerò tam amicus, ut uix ipſe mihi ſim amicior. De hac autẽ ſua beneuolentia reddit etiam manifeſtum teſtimonium in ſuo teſtamento, in quo reliquit huic quinquaginta aureos, pro emendo ſibi paruo annulo. Scripſit eleganter is De fontibus calidis agri Patauini, & de cauſa caliditatis: quę in lucẽ exierunt. Inſuper multa ſapienter excogitauit de natura aquarum, & qua naturali uirtute pręſtent, & quibus morbis medeantur, & quæ in ea re potiſſimùm obſeruanda ſint. Atque hæc omnia tam eruditè, ut addi ab alio quicquam melius, aut æquè bene uix poſſit. De hoc Michael Sauanarola ubi de balneis montis Grotti diſſerit: Ioannes (inquit) de Dondis uir religioſus in quodam tractatu De cauſis caliditatis balneorum Patauinorum, & De natura harum aquarum, ita ſcribit: Quondam bonæ memoriæ genitor meus, & imaginator, & inuentor ſubtilis primus ſuo ordinauit ingenio, & artificioſo opere, quo pacto ex his aquis coagularetur, ſeu congelaretur candidiſſimum ſal, ut ex mille libris aquæ, una ſalis conficeretur. Struxit ibi propterea nouas ædes, à quibus modò balneis ipſis inditum nomen eſt, CASANOVA. Iuxta quem locum parua extat lacuna, ubi ſal copioſius cõficiebatur, eo quòd ibi aquæ eſſent prioribus ſalſiores. Id autem fiebat Carrarienſium principum fauoribus, pro commodo ciuitatis. Hæc ille. Huius quoque uiri præſtantiam Blondus hiſtoricus, & alij eiuſdem temporis ſcriptores, honorificentiſſimè prædicant. Sepultus eſt autem ad portam Orientalem baſilicæ Cathedralis in ingreſſu canonicę, in arca marmorea, ubi hoc epitaphium legitur:

Tumbica ſic celſum concluſit petra Ioannem:
Quem Dondis ſatum genuiſti Clagia lymphis.
Aſt animum medio ſepararunt numina Loto.

Hic recubans Patauí ſupremaq; ſydera terris,
Cælicis hic ſeptem confecit myſtica ſtellis.
Præteriti doctor renouãs hic ſanguinis umbram,
Philoſophus, Rhetor, Medicus, mortalis in orbe
Opera terrenis liquit ſuper æthera ſcandens.

M. CCC. LXXX. die XXVII. Septembris.

Gabriel Dondus ſiue Horologius.

HVIVS Ioannis frater fuit Gabriel, & ipſe doctiſſimus medicus, & egregius philoſophus: qui eximijs præmijs Venetias uocatus, ibi in curandis ægris ita præclarè ſe habuit, ut alter Hippocrates ab omnibus haberetur: & ex ea nominis fama fuit toto orbe notiſſimus. Extat & huius marmoreum ſepulchrũ iuxta arcam fratris, cũ hoc epitaphio:

Quem tegit iſte lapis ſpecioſo ſanguine cæſus,
Ex Clugia natus, Veneta defunctus in urbe,
Nunc requieſcit humo de Dondis Gabriel iſta,
Par patribus fuit medicorum gloria uiuus,
Morbus hic nulli ceſsiſſet, lector, honeſtis,
Italiæ populis uenerandus dogmate multo.
Nomina magna tulit, meruitq; ſepultus amari.
Corpus ſaxa tenent, cælum mens incolit alma.

M. CCC. LXXXVIII. XIX. Octobris.

De Iacobo Arquadio.

COMMENDATVR in re medica (ut in Patauinis annalibus habetur) mirum in modũ doctrina & ingenium Iacobi Arquadij Patauini, qui floruit Carrarienſiũ principum temporibus: cuius fama impulſus epiſcopus & illuſtris princeps quinque Eccleſiarum, incurabili morbo laborans, ex Vngaria Patauium ad hunc uirum profectus eſt, à quo paulo poſt inexcogitatis & nouis quibuſdam remedijs, ab iam deplorata ægritudine liberatus, & priſtinæ ſaluti redditus (Arquadio primùm multo auro & regijs muneribus donato) in patriam ſumma cum alacritate reuertitur. Quid autem hic in ea re ſcripſerit, aut qualia monumenta reliquerit, præter hanc inmortalem famam medendi, penitus ignoramus.

De Petro Pernumio.

NIHIL ferè diuerſum à ſuperiori exemplo legitur de Petro Pernumio, medico ſui ſeculi excellentiſſimo: qui quum in re medica Patauij cæteris & curando & docendo præſtaret, miſſus fuit ad Franciſcum Carrarienſem ſeniorem, qui arcta cuſtodia à Galeatio Mediolanenſi principe tenebatur: quaſi hic unus ſua arte hominem mortifero morbo laborantem, ſenioq; confectum, & iam morientem, poſſet ab inferis reuocare, cum iuxta Ouidianum illud:

Non eſt in medico ſemper releuetur ut æger,
Interdum docta plus ualet arte malum.

Nam tunc quum Franciſcus ipſe laboraret in extremo ſpiritu, & nullis humanis indigeret amplius remedijs: ſed expiationibus tantùm, & benedictionibus, ac ſpiritualibus ſacramentis, pio ſapientis medici cõſilio ſanctificatus & inunctus, Chriſtiano more mox liber à cuſtodia & ſimul ab hac uita deceſſit, Anno à Chriſti natali M. CCC. XCV. De Pernumij autem uita aut morte nil aliud hactenus quod dicatur habemus.

Iacobus à Sancto.

CLARISSIMI quoque nominis fuit olim Iacobus cognomine à Sancto, uir in omni ſcientiarum facultate mirificus: & ſi nihil penitus ad aures, uel ad oculos noſtros de eo peruenerit, præter nomen ex inſigni ſtatua & egregij tituli inſcriptione illius ſepulchro appoſita: ex qua non poſſumus non coniectare, hunc uirum fuiſſe, tam doctrinæ gloria, quàm morum elegantia ſuo æuo præſtantem, & in re medica, & omnibus doctrinæ ſtudijs, & præſertim philoſophiæ clariſſimum. Huius monumentum extat apud baſilicam D. Antonij confeſſoris, ſub porticibus ad Meridiem his uerſibus inſignitum:

Eximius doctor medicinæ & philoſophiæ,
Rupe ſub hac Iacobus de Sancto dictus humatur.
Vir fuit hic iuſti cultor, ſine compare prudens,
Sobrius atque pius, uita perfectus honeſta.
Occaſuq; ſuo ſua quæque reliquit egenis,
Hanc & dotauit magnis prouentibus aram.
Pro huius exequijs celebrandis quolibet anno
Aequè ſuo debet torques lucere ſepulchro.
Cumq; & mille quater centum labentibus annis
Dena & ſeptena lunij, uir clarus obiuit.

De Benedicto Galmarello.

QVOD proximè de Iacobo à Sancto diximus, idem penè dicendum uidetur de Benedicto Galmarello, inſigni medico: cui ex omnibus literarũ ſtudijs, quibus maximè ſuo æuo floruerat, hoc tantũ extat nomen, quod hæret iniunctum cineribus apud eandem baſilicam D. Antonij confeſſ.

Philoſophus doctor medica celeberrimus arte,
Subiacet huic buſto uirtutum dote coruſcus,
De Galmarellis Benedictus nomine, reḡ
Totus iuſtitia, totuſq; modeſtia uixit
Aduerſis conſtans, peragendis maximè prudens:
Viq; ſuas celebrent fratres hi quolibet annò
Inferias, iſti legauit prouidus ære.
Hic corpus, mens aſtra colit, ſua candida fama
Viuet, & à nullo tenebris damnabitur æuò.

De Nicolao Monſilice.

ILLIS quoque temporibus, extitit fama celebris, & experientia, & doctrina medendi probatus, Nicolaus Monſilicis, chirurgus inſignis, & ipſe hic à nobis inter claros medicos meritò numerandus: cuius ſepulchrum extat apud D. Antonij confeſſ. ædem, cum hoc epitaphio:

Monte ſatus Silicis, medicina doctor, & artis
Chirogicæ doctor Nicolaus origine nota.
Fila ſuæ uitæ, cum repperit Atropos urnam
Hanc ſibi, qua recubet defunctus corpore, legit.

De Nicolao Rido.

NEC eſt hic ullo pacto prætereundus Nicolaus Ridus, uir undequaque doctiſſimus, & quibuſq; medicis, ac etiam poetis ſuæ ætatis meritò conferendus. Decantauit is multa quidem carmine, & præſertim prognoſtica metrica ęgrotantium, ut ſcribit Iacobus Foroliuienſis in Commentarijs ſuper Aphoriſmos Hippocratis libro primo. Scripſit quoque alia multa, quæ temporum iniuria ut pleraque alia perierunt.

De Iacobo Zanetino.

MAXIMVM philoſophum ac medicum fuiſſe conſtat Iacobum Zanetinum, quippè qui per multos ann. in hac academia Patauina Phyſicam ſumma cum gloria profeſſus eſt, & in re medica idem præſtitit, quod antea eius pater in Grammatica & Rhetorica. Vtriuſque tumulus uiſitur apud Eremitanos, hoc inſignitus elogio:

SACRVM EXIMII, ET FAMOSI ARTIVM, ET MEDICINAE DOCTORIS M. IACOBI DE ZANETINIS DE PADVA PHYSICAM PADVAE ORDINARIE LEGENTIS, FILII OLIM BONAE MEMORIAE M. ZANETI HONORABILIS GRAMMATICI, ET RHETORICAE PROFESSORIS

M. CCC. LXXXVIII. VI. SEPT.

De Antonio Cirmiſono.

ADDAMVS huic Antonium Cirmiſonum, ciuem noſtrum excellentiſſimum medicũ: qui in hoc Pat. gymnaſio diutius, & (quoad uixit) principem locum tenuit, utpotè uir omni ſcientiarum genere præſtantiſſimus, tunc ea ætate, & philoſophiæ, & rei medicæ princeps habitus. Is dicitur fuiſſe Sauonarollæ medici excellentiſſimi præceptor. Scripſit in ea facultate plurima uolumina luculentiſſimè, quæ paſſim per uniuerſum orbem diuulgata leguntur: & præſertim Saluberrima conſilia aduerſus omnes ægritudines, à capite uſque ad pedes, & De urinis, aliáque multa ſcitu digniſſima. Hic primus (ut fertur) Iuriſconſultorum more inter legendum, caſum in terminis, auditoribus ſuis formare conſueuerat: qui mos ab eo diductus, in hanc uſquè diem, in ſcholis à plurimis obſeruatur. Extant & alia (ut fertur) huius uiri præclara monumenta, quæ nec ad manus noſtras, nec ad notitiam uulgi hactenus peruenerunt. Obijt Patauij, & elatus ad ædem plumbeam D. Antonij confeſſoris, ibi iacere dicitur.

De Leonardo Bertopalea.

INTER hos quoque non immeritò numerandus eſt, excellentiſſ. chirurgię profeſſor Leonardus Bertopalea, cuius doctrinæ præclara monumēta, in toto terrarum orbe probantur. Scripſit enim De chirugia, & ſuper Canonem quartum Auicennæ inſignes commentarios: & de aquis conficiendis, ad pellendas ægritudines maximè idoneis: & pleraq; alia, quę nunc impreſſa typis, aſſiduè ſtudioſorum huiuſce diſciplinæ manibus teruntur. Quædam uerò adhuc latebras fouent, & apud paucos reperiuntur: quæ fortè aliquando ex priuato in publicum commodum uenient, ut eſſe poſſint ſicut & reliqua cunctis communia.

De Sigiſmundo Polcaſtro.

ADMIRABILIS ſanè fuit, ac penè incredibilis Sigiſmundi Polcaſtri in omni diſciplinarum genere præſtantia: quæ illum & clarum & immortalem reddit. Is enim penè puer ita liberalibus diſciplinis eſt imbutus, ut ualde adoleſcens artium & medicinæ titulis decoratus fuerit: qui mox ad profitendam philoſophiam, & ad docendum publicè quæ didicerat in hac academia Patauina cunctis prælatus, ingenti laude quinquaginta & amplius annos, tum ſcribendo, tum docendo, tantum ſibi nominis acquiſiuit, ut ex diuerſis prouincijs diſcipuli frequentes ad huius ſicut olim ad Socratis

ſcholam undique confluerent. Tantæ uerò auctoritatis apud omnes habitus, ut quicquid aſſereret de re medica (ut de Pythagora dictum eſt) abſque alterius teſtimonio pro comperto à cunctis haberetur. Teſtantur præter cætera, diuinum uiri huius ingenium, tum ea quæ de humido radicali ſubtiliſſimè diſſeruit, tum quæ in opere Galeni acutiſſimè commentatus eſt. Edidit inſuper in quæſtione de Actuatione medicinarum laudatiſſimos commentarios. Difficile dictu eſt, quantum luminis, & in explicandis difficillimis nodis, & in inueniendis nouis rationibus rei medicæ poſteris præbuerit. Hinc tantum ſibi exiſtimationis & nominis acquiſiuit, ut undique magnis propoſitis præmijs ab Italiæ principibus, uti alter Hippocrates, adiretur, & magnis muneribus donaretur. Is autem in ſenectute, quatuor filijs breui tempore infeliciter orbatus, ſeptuagenarius ad ſuſcitandam ſibi prolem, uxorem ſecundam duxit, ex qua (quod mirum fortaſſe uidebitur) ei tres filij nati ſunt: quorum primogenitum Antonium doctrinæ inſulis utriuſque iuris cenſuræ uidit de more ab eius præceptoribus decorari. Hieronymum uerò ipſemet philoſophica laurea cum ſummo gaudio tremulis præ ſenectute manibus exornauit, & obortis præ lætitia lachrymis tenerrimè exoſculatus eſt. Poſt hæc autem non diu ſuperuixit. Nam uitæ ſatur, ubi nihil ſibi in uita lætius ſperaret, mortem lætus lubensq; expectans, migrauit ad ſuperos: annos natus nonaginta quatuor. Sepultus eſt in baſilica Eremitarum in ingreſſu ad læuam in ſepulchro gentilitio cum progenitoribus ſuis.

De Michaele Sauonarola.

CONSTAT autem eadem tempeſtate præ cæteris, & doctrina medendi, & ſapientiæ fama floruiſſe Michaelem Sauonarolam, phyſicũ doctiſſimum, & uirum equeſtris ordinis Hieroſolymitanorum inſignem. Is multa de re medica ſcripſit: quæ iamdiu impreſſa, ab omnibus in maximo habentur precio, & ſummopere commendãtur. Inter cætera autem edidit Introductionem practicę medendi: & opus ad componendas medicinas maximè idoneum, propter quod hunc uirum in primis omnes ferè aromatarij, & medicinæ ſtudioſi conſueuere in ea re, uti ducem magiſtrũmque ſectari. Hoc opus dedicauit Sigiſmundo Polcaſtro coæuo ſuo: qui tunc inter phyſicos, uti is inter practicos uterque princeps habebatur. Edidit præterea Canonicam de febribus, & de pulſibus, de urinis, de egeſtibus, de uermibus, de omnibus balneis, & de mineris eorum: uidelicet alumine, ſale, nitro, cinere, calce, gypſo. Separatum uerò de XXIIII. Italiæ, deq; uſu uitalis aquæ, & quomodo conficiatur: deq; mirabili eius uirtute ad conſeruandam ſanitatem, & ad diuerſas ægritudines curandas: & denique de omnibus rebus, quæ ad uſum medendi pertinent, & quæ cunctis medicis ſcitu neceſſaria fore putabat. Quæ ſingula impreſſa leguntur. Edidit inſuper illuſtre Phyſionomiæ ſpeculum, quod poſtea Theodorus Gaza homo ſanè Græcus, ſed tam Latinè, quàm Græcè omnium eruditiſſimus, à Latinis ad Græcos tranſtulit: quòd ſciret Græciam ea diſciplina carere, arbitratus id quod erat, hæc non parum frugis Græcis ſuis, nec ſibi parum gloriæ allatura, ſi unde medicæ artis ad Latinos prius exijt inuentum, modò hominis Latini inuentum aliud nouum ad Græcos traduceret. Iſte etiam (ni fallor) primus edocere cœpit, quibus potiſſimum ſalubres forent tepefactæ Aponi fontis aquæ eporæ, ad tollendas multas ægritudines, quemadmodum in agro Veronenſi aquæ Calderij: ſicuti in eo uolumine in quo de balneis agit, mihi innuiſſe uidetur. Is ergo ob tantæ præſtantiæ famam, à magno principe Eſtenſi ingenti mercede Ferrariam accitus eſt: cui adeò charus gratusq; fuit, ut innumeris eius & ciuium Ferrarienſium beneficijs muneribúſque deuinctus, nequierit poſtea inde recedere: quinetiam poſthabito natali ſolo, & patriæ deſiderio, ea ciuitate donatus, illic ſibi ſuisq; domicilium fecit, ubi Sauonarola familia poſtmodum propagata eſt: utq; olim tãtum Patauina, nunc etiam Ferrarienſis habeatur. Ex hac gente, uel etiam ex hoc forſan

parente

parente prodijt uir omnibus ſeculis admirandus Hieronymus Sauonarola, religioſæ familię Dominicinę ſacratus: qui ſingulari doctrina præditus, in ſacris concionibus ſua admirabili facundia, tanta opinione ſanctitatis aliquando Florentiæ fuit, ut in numero diuorum, uiuens adhuc publico populi conſenſu haberi uiſus ſit: & quòd futura multa prædixerat, diuino afflatus ſpiritu crederetur. Atqui tandem cum multa liberius ſcriberet, & publicè palamq; ueſana declamandi licentia, è ſuggeſtu mordacius in Alexandri VI. Pontificis Maximi uitam moréſque diceret, quæ poteſtatem Pontificis in dubium uocare uidebantur: neque uellet interdictus à ſacris deſiſtere, neque à prædicatione huiuſcemodi ceſſare. Oborta interim ob id cum monacho Franciſcino ſuper ea re de doctrina ueritatis, mortifera contentione, ignis experimentum utrinque proponitur. Verùm cum is fornacem incenſam unà cum illo pro utriuſque iuſtificatione (ut conuenerant) ingredi recuſaſſet, redditus eſt repentè falſitatis ſuſpectus. Et qui hactenus ob eximiam doctrinam, approbatámque continentiam, atque incredibilem facundiam, in ſumma omnium admiratione fuerat, mox mutata ſorte, & conuerſo in contraria ſtudia uulgi fauore, illico comprehenſus, & contumelijs affectus, ac quæſtionibus extortus, fato, neſcio quo ſuo potius quàm crimine damnatus, laqueo prius ſuffocatus, & deinde flammis combuſtus, miſerabile ſpectaculum oculis omnium in foro medio Florentiæ præbuit. Mente uerò ita firma & intrepida, tantáque animi conſtantia ſemper fuit, ut tunc uel ſic moriens, non minus quàm antea uiuens multis uenerabilis fuerit: & quicquid uenerationis prius uiuo aliquando delatum, idem fuit poſtea & mortuo cumulatiſſimè redditum. Quatenus ut in eius morte nihil æquè admirarentur homines, quàm quòd Deus permiſerit, talem tantúmque uirum, tali exitu uitam finire feliciori fortuna dignum. Reſtat adhuc tamen in eo populo huius uiri incredibilis opinio ſanctitatis: & multi ſunt, qui uti martyris indigna nece perempti è rogo eius cineres collectos, in hunc diem ſumma cum ueneratione conſeruent. De eo M. Antonius Flaminius hoc cecinit carmen:

Dum fera flamma tuos Hieronyme paſcitur artus,
Religio ſanctas dilaniata comas
Fleuit, & ô dixit, crudeles parcite flammæ,
Parcite, ſunt iſto uiſcera noſtra rogo.

Sed ut ad medicum noſtrum redeamus, obijt ille Ferrariæ, anno ſalutis humanæ M. CCCC. XXXI. Primò autem ſepultus eſt in templo D. Mariæ in Vado: quo nunc à fundamentis eruto, ut ſpecioſius erigatur, oſſa eius in peninſulam tranſlata ſunt, & in æde D. Georgij ſine titulo (ut audio) repoſita. Addamus huic ex eadem gente & Albertum Sauonarolam, philoſophiæ & eiuſdem artis medicæ profeſſorem: in cuius funere nepos eius Franciſcus Sauonarola hoc edidit epitaphium:

Hic ſunt Alberti cineres, mens errat in umbris
Elyſij. ſuperis aſſociata choris.
Eloquio clarus, medica clariſſimus arte,
Vixit honos Patauij, Sauonarola fuit.

De Bartholomæo Campo.

QVALIS & quantus fuerit philoſophus ac medicus, quantúmque in omni diſciplinarum genere excelluerit Bartholomæus Campus, & ſi eius lucubrationes negligentia ſuorum uſque ad noſtra tempora non perdurarint: titulus tamen & ſtatua, quæ in ſepulchro eiuſdem cernitur ſupra ianuam baſilicæ Diui Cantiani, uiri huius excellentiam apertè declarant, & multo etiam apertius aſcripta carmina, quæ ibi in marmorea tabula ſic exſculpta leguntur:

Eclipſatur apex medicinæ, lux medicorum
Hic extincta iacet, celebri grauitate uerendus

Bartholomæus erat, genitus cognomine Campo:
Fato huius deſertus ager, uiduatus Apollo,
Et ſtudioſa tribus mixtim ſua damna queruntur.
Accedat querulis huc poſtera planctibus ætas
Hunc tantum lugere uirum, qui mente quieſcit
Cum Ioue; ſtet titulis uiuax ſua fama per æuum.

De Bartholomæo Montagnana.

VBI quæſo non eſt audita celebris fama & illuſtre nomen Bartholomæi Montagnanæ, phyſici doctiſſimi, qui tum in philoſophiæ, tum etiam in medicæ artis ſtudijs parentum noſtrorum memoria ita claruit, ut eo tempore non immeritò primus omnium profeſſorum artium liberalium, ubique terrarum, ab omnibus haberetur. Peritia namque eius tanta fuit, & tam excellens medendi ſtudium, quod ei tum ex doctrina, & ingenio eius præſtantiſſimo, tum ex magiſtra illius artis experientia obtigerat, ut à cunctis ſanè quaſi Galenus alter in mundo reuixiſſe putaretur: quatenus ad eum ex longinquis oris undique Patauium aut pro ſalute impetranda, aut pro conſilijs ægrotantium habendis aſſiduus concurſus fieret: non ſecus quàm olim ad Æſculapium, inuentorem ac diuinum præſidem medicinæ. Quod quidem ultra trecenta conſilia ſuper omni morborum genere, ab eo edita, teſtantur. Quæ omnia ſanè iam decies typis excuſa, ubiq; per uniuerſum orbem diſperſa leguntur. Etenim ſi is tantum ſtylo in ſcribendo ualuiſſet, quantum ingenio, doctrina & arte ualuit in medendo, profectò ſub iudicio cuiuſcunque rei medicæ periti, neque Galeno, neq; Auicennæ in curandis ægris, uel in dandis medicinarum præceptis, ulla ex parte ceſſiſſet. Defuit illi quidem Latinæ elocutionis elegantia, & ornatus dicendi: qui modus tunc loquendi nô inſcitiæ hominis, ſed temporis uitio aſcribendus eſt, quando bonæ literæ in his diſciplinis prorſus neglectæ iacebant. Scripſit poſt Sauonarolam De ſeptem balneis agri Patauini tres tractatus, ut ex his aquis quæ capiti, quæ pectori, quæ iuncturis, & quæ denique ſtomacho proſint facile noſci poſſint. Scripſit & De compoſitione & uſu medicinarum. Edidit inſuper Antidotarium ualde neceſſarium, & fortè plura alia, quæ neſcio. De eo autem hoc doctiſſimi quiq; uno ore confirmant, hunc unum in bonis authoribus rei medicæ præ cunctis alijs diligentius uerſatum eſſe, atque cæteris medicis, qui in ea re ſcripſerunt, in ſimplicium medicaminum notitia longè præſtare. Floruit is circa annum incarnationis Dominicæ M. CCCC. XL. Extat huius ſepulchrum apud Eremitanos, cum hoc elegantiſſimo epitaphio:

Heu miſerum mortale genus, nunc clarus Apollo
Occidit, & medicæ maximus auctor opis.
O quoties uitæ crudeli à funere raptos
Reſtituit, doctas applicuitq; manus.
Hippocrates ceſſit medicus, diuusq; Machaon,
Hinc & Coronides, Phylliridesq; ſenex.
Bartholomæus eo eſt defunctus funere, quo non
Gloria, ſed tantùm membra ſepulta iacent.

De Bartholomæo Montagnana poſteriore.

CELEBRANDVM hoc quoque loco ſeſe nobis offert alter Bartholomæus, & ipſe in publico gymnaſio noſtro clariſſimus medicinæ profeſſor, eiuſdem ſanè familiæ, nominiſq; & cognominis, cum ſuperiore: qui etſi non tanta fortaſſis medendi experientia ualuerit, at certè ingenio pene par fuit: ſtylo autem & politioribus literis (prout ætas noſtra exigit) multo etiam præſtantior. Scripſit eñ eleganter & doctè conſilia tam reparandæ quàm conſeruandæ ſanitatis ſcitu digniſſima. Legi ego in bibliotheca fratris mei Iacobi Scardeonij phyſici, elegans exquiſitiſſimúmque conſilium eius manu ſcriptum de

morbo

morbo Gallico, ad illuſtrē principem, & Cardinalem, & Proregem Vngariæ. Extat etiam tractatus eius admodum inſignis, de peſtilentia ad Adrianum Pontificem Maximum, apud Marcum Antonium eius nepotem, excellentiſſimum Chirurgiæ doctorem. Ex quibus facilè conijci poterit, quid de reliquis exiſtimandum ſit, quæ ab eo ſcripta quidem ſunt, nondum tamen edita. Accitus tandem Venetias, ibidem in maximo precio habitus, obijt ſenex poſt partas multas diuitias, anno ſalutis M. D. XXV. die 11. Maij, & ibidem ſepultus eſt.

De Petro Montagnana.

ADNECTENDVS eſt hic etiam ex eodem municipio Petrus Montagnana, philoſophus magni nominis, & medicæ artis peritiſſimus, & de re medica optimè meritus, qui pleraq; egregiè ſcripſit: inter quæ extare uidimus opus perquàm celebre, in quo picturis & imaginibus interiora hominis, ita in apertum produxit, ac ſub omnium oculis poſuit, & optimis expoſitionibus ſingula quęque ita declarauit, ut iam nihilo ſanè minus per hæc ipſa ſic efficta uerè deſecta artuatim animantium membra, ac patefacta, notiora eſſe ullatenus poſſint. Quod quidem opus medici omnes plurimi faciunt. De hac ipſa re plerique poſtea diffuſius atq; apertius, hæc eadem & alia eiuſmodi multa effinxerunt; huius tamen inuentum fuiſſe comperio. Edidit etiam alterum opus De agnoſcendis urinis breue admodum, ſed optimum, & nihilo minorem de ea re diſciplinam complectens, quàm oporteat. Addidit ijs quædam ſancta præcepta de uulneribus, & ulceribus, & de cunctis læſionibus humani corporis, & de eorundem remedijs, & de modo & ratione curandi. Quæ quidem omnia præ nimia ſui utilitate, ut interim quicunq; Chirurgia delectantur, inſtrui facillimè poſſint, etiamſi Latinis literis careant: pro communi cōmodo in Italiam linguam uerſa ſunt, ut ſtudioſiſſ. quiſq; artis huius erudiri, & Empiricus euadere facilè poſſit.

De Ioanne Antonio Lidio.

IN eadem re medica, & in omnium artium liberalium diſciplina tantopere ſua ætate enituit Ioannes Antonius Lidius, ut ei tunc non gymnaſium & patria ſolùm, ſed tota etiam Italia medendi palmam daret. Et præſertim inclyta Venetorum ciuitas, quæ ſæpe conſulto Senatus & principis decreto, ut conſtat publicis literis quas legi, Venetias ad difficillimas ægritudines Senatorum & uirorum principum curandas, unus omnium in primis in ſcholis uocatus eſt: & iuſſu prætoris eò cum magna exiſtimatione miſſus, & illic ut Æſculapius alter honoratiſſimè exceptus: & tunc præcipuè quum anno ſalutis M. CCCC. LXVI. Venetijs omnes ferè nobiles mortiferis febribus, quaſi peſte laborarent, & pauci euaderent. Mirabile dictu, paucis diebus paratis ad id morbi genus ſalutaribus remedijs, ſæuiſſimam illis peſtem quamprimum fugauit, & priſtinam reſtituit uniuerſæ ciuitati ſalutem. Ex eo inde ualde honoratus, & multo ſimul auro donatus ad ſuos reuerſus, in tanta opinione ſapientię, & medendi peritię fuit, quoad uixit, quanta in tota Italia quiuis alter. Quid uerò ſcripſerit, cùm tanta medendi arte preſtaret, neſcio. Quod euenit fortaſſe, quia quotidianis ſolicitudinibus ægrotantium preſſus, non potuit eiuſmodi ſcribendi curis uacare: uelut plerique multi factitant, non curauit. Floruit circa annum Domini M. CCCC. LXIIII.

De Paulo Bagelardo ſiue à Flumine.

OCCVRRIT eiuſdem profeſſionis & artis illuſtris doctor Paulus Bagelardus ex nobili familia: quæ antiquato priori uocabulo à Fluminè poſtea nūcupata eſt: uir admirandæ doctrinæ, & omniū liberaliū diſciplinarum peritiſſimus: qui ſua tempeſtate in academia noſtra ſine ulla controuerſia primarū tenuit. Is ēm adhuc iuuenis philoſophiā docēs, maximam opinionem futuræ ſapientiæ tunc omnibus excitatam minimè fefellit.

Fuit

Fuit enim ſtudioſiſſimus,& laborum per omnem uitam ſuam tolerantiſſimus. Scripſit quamplurima,nobis autem nihil de his conſtat,præter tractatum De ægritudinibus infantium minimè ſpernendum,ad Nicolaum Tronum Venetorum ducem: quod quidem opus primò Venetijs, & rurſum proximis annis Lugduni impreſſum habetur. Moritur anno à natali dominico M. CCCC. XCIIII. prouectæ iam ætatis,& ſepultus in porticibus D.Antonij confeſſoris in ſepulchro maiorum.

De Bartholomæo & Franciſco Noualijs.

ADDAMVS hic clariſſimis iſtis medicis Bartholomæum & ſimul Franciſcum Noualios fratres,& medicos excellentiſſimos,qui in hac ciuitate noſtra per multos annos feliciſſimè, & philoſophiam, & artem medicam docuere: & multa ſcripſerunt in ea facultate, quorum notitiam Petrus Noualius eorum nepos & hæres, ferè ſolus habuit: & propterea inter præcipuos huius ciuitatis medicos,dum uiueret, & ipſe ſemper eſt habitus.Floruerunt illi quidem circa annum Domini M.D.ſepulti ſunt in ſepulchro maiorum apud D.Franciſcum.

De Nicolao Comite.

NVPER cum eſſem prope diem editurus in lucem noſtra hæc Commentaria,allatum mihi fuit inſigne opus Aſtrologiæ,eximij aſtrologi,philoſophi,& oratoris,& equitis, Nicolai ex comitibus Paduæ,quod ad filium ſcripſerat,ubi eleganter quicquid de ea re dici aut ſciri poteſt,breui compẽdio diſertiſſimè complexus eſt: concilians opiniones diuerſas ſapientum aſtronomorum,non modò antiquorum, uerumetiam nouorum. Quæ omnia in octo diſtinguit capita.Primo de Qualitatibus temporum ſub modo & forma generali,ſub qua particularia in temporibus originem ſortiuntur. Secundo de Aeris alternationibus in anno contingentibus. Tertio de ijſdem contingentibus in menſe. Quarto de his quæ in die cõtingere poſſunt.Quinto de occurrentibus in hora. Sexto ponit manſiones Lunæ certificatas,ad tempus præſens in hac arte rectè obſeruandas: à quibus pluuiæ,imbres,uenti, & aliæ aeris impreſſiones produci aptè poſſunt.Septimo docet ex hac aſtrorum ſciẽtia cognoſcere dictas impreſſiones aeris,imbres, & pluuias, & diuerſas tempeſtates per ſigna circa Lunam, & per Cometas, & alia prodigia in aere apparentia:ac per actus quorundam animaliũ quę id præſentiunt, Poſtremo agit de ſignis ad cognoſcendos terræ motus,& peſtem futuram, & aeris corruptionẽ.Et inter alia multa colligit notatu digna de epidemia, & peſte:de fertilitate,ſterilitate,& annonæ caritate imminẽtibus.Opus ſanè editione(ut mihi uidetur)digniſſimũ,quod extat penes Paulũ de Comitibus eius ſucceſſorẽ,mihi ab Alberto huius Pauli filio ad legendum accõmodatum. Is cum eſſet uir clarus, & in rebus publicis ſapiẽs haberetur,à Florẽtinis in Prætorẽ accitus eſt, ubi æquiſſ. & liberaliſſimè ſeſe habuit:ſed quũ fideiuſſiſſet pro Strocijs patricijs eius urbis primarijs, in maxima ſũma pecunię uẽdere coactus eſt poſſeſſiones ſuas. Quocirca uixit poſtea in Monteſilice ocio literarũ deditus,uſq; ad mortẽ.Deceſſit aũt ann. M.CCCC, LXVIII. & ibi ſepultus eſt in æde D. Franciſci humi ſub lapidea tabula rubea.

De Petro Carrerio.

NON eſt hic merita gloria defraudandus Petrus Carrerius ex Monteſilice, medicus præſtantiſſimus: qui ſcripſit opuſculum de Venenis, tanquam appendicem & additamentum ijs, quæ de ea re ediderat olim Petrus Aponus,phyſicus illuſtriſſimus, & id quidem breuiter: ſed nihilo minus ferè aptè ſubtiliterue,ac doctè,quàm is ipſe quem imitatus eſt.Ex quo manifeſtè ſatis conſtat, quantæ doctrinæ, & quantæ præſtantiæ in re medica habendus ſit. Additus & annexus modò ab impreſſoribus eſt hic liber Petro Apono de Venenis. Scripſit fortaſſe alia,quæ nondum ad notitiam noſtram peruenire potuerunt.

De

De Petro Trapolino & Franciſco F.

NON ſine magna animi moleſtia memorandus eſt hic mihi Petrus Trapolinus, philoſophus ac medicus maximæ auctoritatis atque præſtantiæ: qui philoſophiam & theoricam rei medicæ Patauij diu publicè profitendo, celebre nomen ſapientiæ per omnia ferè Europæ gymnaſia, longè lateque diffudit. Verumenimuero fatum aduerſum, & inimica fortuna (ſi malus euentus fortuna, non caſus potius appellandus eſt) in cauſa fuit, ne tantæ de ſe expectationi ſuis aliquando monumentis in publicum emiſſis, deſiderio omnium ſatisfaceret, & patriæ ſimul ornamentum ſummum (ut expectabatur) afferret; quando ſimul & mortis neceſſitas, & domus direptio, uno eodemque fermè tempore ei importunè, infeliciterque contigerit. Quo enim die Patauium Maximiliani Cæſaris imperio ceſſit, mortuus eſt: poſt diem uerò quadrageſimum, quo Venetus Senatus feliciter urbem recuperauit, uiſus eſt ſecundò mori: quandoquidem integræ eius lucubrationes & conſummatiſſima opera, quibus ſanè ab omni poſteritate, perpetuam nominis immortalitatem expectare poterat, unà cum fortunis omnibus, Venetorum militibus prædæ fuerint. Atqui uerò tanti philoſophi, tantique uiri fama, uel ſic hoſtiliter ſurreptis eius monumentis, ſi non ſuis, ſaltem aliorum ſcriptis, qui ab eo didicerunt, honoris cauſa ſæpius recenſita memoria perpetuò eſt duratura. Edidit adhuc iuuenis, opus De reſtauratione humidi radicalis ad Dominicum cardinalem Grimanum, & hoc uel ſolum opus (quod ſciam) typis excuſum fuit. Reliqua uerò ex ea deprædatione, paſſim direpta & perdita deſiderantur. Quidni deſiderentur? cùm arti medicæ & mathematicæ inſignem gloriam ex eo detractam omnes clamitent. Talis tantusque is mathematicus fuit, ut ſine controuerſia profectò primas in ea facultate, quatenus in uita permanſerat, ſemper habuit: neque exinde unquam defuere, qui Patauium ex ultima Britannia, Hiſpaniáque, & Gallia ad eum audiendum cupidiſſimè conuenirent. Audiui autem à Nicolao fratre eius doctiſſimo uiro, aliquando adinuentum eſſe quodpiam eius uolumen Florentiæ, à Franciſco Trapolino eius filio, uiro clariſſimo, & diligentiſſimo paternæ diſciplinæ æmulo, tunc ibidem publicè profitente: qui cum de eo recuperando ſtudioſè ageret, Romæ immatura & ipſe morte ſublatus eſt, & ab hoc cœpto, ſicut & ab alijs omnibus uitæ officijs ſimul deſtitit. Vixit autem Petrus annos LVIII. ſepultus eſt Patauij in baſilica Carmelitarum humi ſub lapide, cui inſculptum eſt hoc epitaphium:

PETRO TRAPOLINO DE VICO AGGERIS NOBILI
GENERE NATO, PHILOSOPHO ET MEDICO CELEBERRIMO: QVI VIXIT ANNOS LVIII. DIES XX.
ET MARIAE EIVS VXORI.
ALEXANDER FILIVS ET M. ANTONIVS, ET PETRVS
PIISSIMI, PARENTI OPT. AC MAIORIBVS SVIS
VIRIS CLARIS, QVI HIC SEPVLTI IACENT, ET SI
BI SVISQVE OMNIBVS POSVERE:
ANNO SALVTIS M. D. XLIII.

De Nicolao Paſſaro ſiue Genua & M. Antonio filio & Nicolao nepote.

NIHILO minoris gloriæ & auctoritatis floruit per ea tempora Nicolaus Paſſarus, cognomine Genua, medicus Pat. celeberrimus: qui & ipſe per multos annos publicè in hac noſtra academia profeſſus, celebrem diſcipulorum concurſum medicæ diſciplinæ ſtudentium ſemper habuit. Sed tandem ad ſenium urgens, dimiſſis omnino hiſce prælegendi officijs, ad practi-

cam

eam pro ciuium ſuorum ſalute ſeſe contulit: quod quidem munus feliciter ad ultimam uſque ſenectutem gratus ſemper, & iucundus cunctis præſtitit. Quid uerò interim ſcripſerit, nouit Marc. Antonius filius, qui iiſdem ſtudijs & præcertim philoſophiæ patrem æmulatus, adeò profecit, ut nunc unus omnium, in uniuerſo orbe terrarum, princeps Peripateticorum huius ætatis à cunctis habeatur: & in Ariſtotele interpretando, ſimúlque Auerroe enarrando, non in patrio tantùm, ſed in cunctis gymnaſijs principem locum tenet. Quocirca ab eo deinceps magni ac præclari quidpiam, ex abditis philoſophiæ, cum maxima expectatione à cunctis ſperatur. Viuat modò & ualeat. Obijt autem huius pater Nicolaus (ut ad eum reuertamur) Patauij, & ſepultus eſt in baſilica D. Ioannis in uiridario, ubi hoc epitaphium:

NICOLAVS PASSARA DE GENOVA PHILOSO PHVS ATQVE MEDICVS V. ET SIBI ET BAR THOLOMAEAE VXORI OPTIMAE SVISQVE EX EA LIBERIS, SVISQVE POSTERIS DEINCEPS OMNIBVS LEGITIME DESCENDENTIBVS.
V. P. M. D. XXII.

Sperabamus nuper Nicolaum alterum M. Antonij filium, uitæ, & paternæ philoſophiæ, & fortunarũ omnium hæredem: qui quidem penè puer Latinam, & Græcam, & Hetruſcam linguam optimè callebat: ſimulq; erat in arte muſica, manu, uoce, fidibus, flatuq; feliciter eruditus, & in omni ianè uirtutis palæſtra bonis artibus exercitatus: adeò ut is præ ingenio omnium liberalium artium capaciſſ. non ſolùm ſe paternam gloriam conſequuturum, ſed & longè ſuperaturum polliceri uideretur. Sed heu miſera mortalium ſors, quænam eſſe poſſunt tam certa promiſſa, ſeu ſperata in homine bona, quæ nos frequenter non fallant, non mutentur, non deſerant. Hinc credo non omnino falſum eſſe illud poeticum dictum:

Si quid amas, cupias non placuiſſe nimis.

Et illud quoque admodum uerũ eſſe, quotidiana experientia docet: Summis eſſe negatum ſtare diu. Longiſſima is ægritudine conſumptus, obijt anno D. M. D. LI. ætatis uerò ſuæ XX obitu quidem cunctis, ſed præſertim parenti (quamuis philoſopho) non philoſophicè, ſed, ut parentem mitiſſ. decebat, ualde lachrimabili.

De Bernardino Sperono.

PARI fermè nominis celebritate, & nihilo minori rei medicæ ſcientia claruit cum Trapolino & Poſſaro, Bernardinus Speronus, eximius medicus: qui quanti nominis fuerit, hinc uel maximè apparere poteſt, quòd Leo X. Pont. Max. eius fama pertractus, ſummo ſtudio & maximis præmijs hominem ex patrio gymnaſio accitum Romam, ei & ſe, & ſalutem ſuam potiſſimum commendauit: ubi in ſumma nominis amplitudine & gloria quandiu ipſe pontifex uixerat, permanſit. Poſtmodum in patriam reuerſus, nõ multo pôſt tempore, & ipſe iam ſenex, & morti proximus, à docendo deſtitit, & totũ ſeſe curandis ſuorum ciuium ægritudinibus dedidit. Quid autem interim ſcripſerit, hactenus intelligere non potui. Obijt ſenex annò M. D. XXVIII. ſepultusq; eſt in eccleſiá Cathedrali in ſacello ſuorum, ubi hoc epitaphium:

BERNARDINO SPERONO, ALVAROTO MEDICO NOBILISSIMO BARTHOL. ET SPERO. ET IVLIVS FILII PIETATIS, ET ERVDITIONIS ERGO.

De

De Hieronymo Amulio.

NON mediocri ſanè gloria & laude inter oratores, philoſophos & medicos celebrari meritò debet Hieronymus Amulius: qui Patauij in gymnaſio patrio publicè & philoſophiam, & medicinalem diſciplinā cum maxima laude diu profeſſus eſt: qui tum docendo, tum diſputando, tum dicendo ubiq; præ ſe tulit magni philóſophi & oratoris nomen, & præſertim in ea oratione, quam in principio ſuorum ſtudiorum (prout moris erat) de laudibus omnium diſciplinarum, in corona omnium doctorum, & uniuerſæ academiæ publicè in templo babuit. Nihilo quoq; minori facundia, imò potius maiori, in funere ſummi philoſophi ac medici Petri Rocabonellæ perorauit. Audiui ego eundem quoque pro collegio medicorum in ingreſſu ad epiſcopatum M. Cornelij Cardinalis, mira uerborum eloquentia, ac ſentētiarum grauitate dicentem. Alias quoq; multas eius orationes prætereo, quas egomet ipſe legi, quæ illum non magis philoſophum & medicum, quàm oratorem & rhetorem fuiſſe teſtantur. Scripſit quoq; & Latina & materna lingua carmen cultiſſimum, quod libenter uidi & legi. Succedit huic modo Lombardus Amulius eius filius, quondam philoſophus tantum, nunc & Theologus: qui admodum iuuenis à Senatu Veneto ad docēdam philoſophiam electus, docuit aliquandiu in maxima auditorum frequentia, & cum maxima laude. Cæterùm poſt mortem patris ſepoſitis philoſophiæ ſtudijs, ad Theologos & Eccleſiæ doctores per ocium ſeſe conuertit. Quid autem ſint hæc nobis ſtudia paritura cum ingenio multum ualeat, incertum eſt: maxima tamen quæq; de eo nobis ſperanda ſunt. Iacet Hieronymus in baſilica D. Antonij Confeſſoris in ſepultura ſuorum.

De Ioanne Petro Beneuidio cognomento Mantua.

NEC in poſtremis cenſendus eſt, inſignis medicus Ioannes Petrus Mantua: qui ſua ætate ea medendi peritia præſtitit, ut in hac urbe nemini in medendi arte cederet. Ex quo ſine inuidia honeſtè multas ſibi diuitias, cum ſumma rei medicæ gloria cumulauit. Veruntamen maioris gloriæ ſibi arbitror fore, quòd duobus ex ſe genitis filijs, Marco diſertiſſimo Iuriſconſulto, & Io. Andrea inſigni medico familiam ſuam Beneuidiam propagauerit, & ſuccreſcentibus nepotibus mirum in modum patriam nobis exornatam reliquerit. Is enim ubi ambos ad ſummos quoſq; gradus profeſſionis, quemque ſuæ perueniſſe conſpexerat, ætate confectus, domi aliquandiu inualidus, diuinis orationibus, & ſpiritualibus meditationibus aliquandiu uacans, in maxima felicitate, deficientibus paulatim uiribus, lætus migrauit ad dominum, anno Chriſti natalitio M.D.XX.

De Vincentio Muſcheta.

MERITO quidem tam inter claros oratores, quàm inter claros medicos referri poteſt, & Vincentius Muſcheta: quem noui fuiſſe excellenti doctrina prędìtum, atq; in re medica ualde clarum, atq; ob hoc in patria & in diuerſis alijs ciuitatibus notiſſimum, & nihilominus etiam in habendis orationibus funebribus, dum per ætatem licuit, exercitatiſſimum. Obijt uirenti adhuc ætate anno Chriſti M. D. XXIX. ſepultus que eſt honorificè humi in templo D. Auguſtini, ubi inciſum ſepulchrali lapidi extat hoc epitaphium:

ELOGIVM CLARISS. MEDICI VINCENTII MVSCHETAE.

Clarus Apollinea Vincentius arte ſepultus,
Ad Stygias miſerùm φαρμακ traxit aquas.
Inuidit ſuperis furuæ Deus arbiter aulæ,
Humani generis proh mala conditio.

De Hieronymo Vrbino.

PERVAGATA fama, & incorrupta uox rectè iudicantiũ de uirtute & doctrina Hieronymi Vrbini, facit, ut nullo pacto eum tacitũ prætereamus: quippe qui primo ſuæ ætatis flore, in ſcholis publicè prælegendo diutius ſeſe exercuit. Atqui tandem non admodum natu grandis, ſed tamen ætate prouectus, ablegata ſchola, ad afferendã opem ægrotantibus, tam feliciter ſeſe tranſtulir, ut nemo ferè grauiter infirmus Pataurj, ſiue is diues ſiue pauper, conualeſcere poſſe uideretur, niſi ipſo prius Vrbino medico accito. Is enim tam benignum, tam facilem, tamq; iucundum ſeſe cunctis præbebar, ut meritò ab uniuerſis non tantùm ciuibus, ſed etiam ab omnibus ſacræ religionis familijs, unus omnium expeteretur. Adde quod tanto erga ciues ſuos amore tenebatur, ut nullis unquam precib. flecti, aut pollicitis allici potuerit, etiam cum à Venetorum Senatu inuitaretur ut migraturus Patauio, Venetias incolendas traijceret. Hoc autem maximum in eo fuiſſe exiſtimo, quòd cum nunquam auaritiæ nota quapiam laborarit, ſummas tamen opes arte medica ſibi & ſuis acquiſiuerit, patrimoniumq; quàm maximè auxerit ſuum. Ædificauit inſuper iuxta macellum ædes ſpecioſiſſimas, ſibi ſuisq; & urbi noſtræ magno decori. Atqui tandem ad extremam ſenectutem medendo perductus, cum ſæpius decreuiſſet à labore deſiſtere, atq; id maximè cuperet: ſibi tamẽ urgentibus amicorum precib. quieſcere à cœptis non niſi per mortẽ licuit. Senio igitur confectus, cum primùm acri febre ſe affectum ſentiret, accerſito ſacerdote (rarũ in noſtra ætate pietatis Chriſtianæ exemplũ) dum adhuc ſanæ mentis eſſet, illi pandens quicquid deliquerat, & domino, & Eccleſiæ debitum ſoluit, atq; ita, prout uerè Chriſtianum decebat, ab omni labe criminum expiatus, migrauit ad ſuperos, anno Domini M.D.XLII.III. No. Nouembris, ſepultusq; eſt in primo ſtatim ingreſſu baſilicæ D. Franciſci cum progenitoribus ſuis: ubi & ſibi & poſteris quietis locum uiuens diu antea præparauerat.

De Antonio Gazio.

QVIS ſine notabili quopiã tacitę ſimultatis uitio, indictum pertranſirè poſſet Antonium Gazium, noſtra tempeſtate phyſicum peregregium? & in ſcribendo ſane felicem: ſed in ipſo medendi opere, præſertim in patria, ubi pauco tempore permanſit, non admodum fortunatum. Scripſit adhuc iuuenis multa in re medica pręclarè: neq; poſtea à ſcribendo deſtitit, quoad uita ſuperfuit. De eo uiuente adhuc Simphorianus Camperius, ubi de illuſtribus medicis diſſerit, ita honorificè ſcribit: Antonius Gazus Pauinus, medicus in philoſophia egregiè doctus, in ſacris literis non mediocriter eruditus, ingenio ſubtilis, eloquio clarus. Scripſit opus inſigne De cõſeruatione ſanitatis, Corona florida meritò appellatum, an. ætatis ſuæ XXVIII. Viuit uſq; adhuc ſub Venetorum dominio, multa & pręclara componens. Hæc ille. Quæ autem poſtea ea fuerint, quæ compoſuerit, non mihi adhuc ſatis conſtat. Audio tamen in bibliotheca D. Franciſci libros eius haberi, ubi ſepeliri uoluit. Nam poſtquam diu peregrè profectus, per diuerſa gymnaſia uagatus eſt: tandem in patriam reuerſus, haud multo pòſt non admodum ſenex febre correptus occubuit. Extat huius fictilis ſtatua olim à ſe cum à patria receſſiſſet, poſita ad baſilic mD. Auguſtini in porticibus ſupra antiquum maiorum ſuorum monumentum: ſed poſt aliquot annos reuerſus, cum non inueniſſet eam occluſam, ut ipſe reliquerat, ſed patefactam, & manu etiam mancam, monachis illis (ut opinor) iratus, ex teſtamento cauit, ne ibi apud eam ſtatuam ſepeliretur, ſed in baſilica D. Franciſci. Obijt anno Domini M. D. XXVIII. III. Non. Septembris.

De Baptiſta Leonio.

GRAVEM iacturam doctrinæ fecit academia philoſophorū in morte Baptiſtæ Leonij, tam Græcè quàm Latinè doctiſſimi, & philoſophi, & oratoris facundiſſimi, ac in omni literarū genere, & præſertim philoſophiæ diſertiſſimi. Is in gymnaſio patrio adhuc iuuenis, aliquandiu Ariſtotelis ſummi peripatetici ſummus interpres fuit, & Reginaldo Polo uiro doctiſſimo, poſtea illuſtriſſ. Cardinali in his ſtudijs præceptor, ut in epiſtolis Petrus Bembus ad ipſum Polum apertè demonſtrat. Nicolao Leonico (inquit) & Baptiſtę Leonio doctoribus tuis, uiris doctrinæ optimis, et pręſtantiſſimis hominib. ſalutem uelim impertias meis uerbis. Romæ IX. Calend. Ianuarij, M.D.XXVI. Sed, proh dolor, is anno deinde proximo mortuus eſt, & in æde D. Auguſtini in ſepulchro ſuorum cōditus. Quæ uerò tam præſtantis doctrinę ſuæ indicia poſteris dereliquerit, pręterꝗ pręſentis æui famam, nullum, quod ſciam, monumentum aliud extare uidetur. Is enim iuuenili ætate ſublatus eſt, & ſi quid cœperat, imperfectum unà cum auctore prorſus interijt.

De Dominico Senno.

MAGNI profectò nominis ſua tēpeſtate fuit in Chirurgica arte Dominicus Sennus, qui noua quadā curationis uia citra ſectionem aut uſtionem, adhibitis quibuſdā remedijs, difficiles morbos ſæpius ſanare conſueuerat: propterea nihilo minoris famæ fuit in Chirurgia, quam ex ſuprà memoratis quiuis in Phyſica fuerat. Sed opinione multorū, in herbarum cognitione cunctos præcelluit. Etenim ab ineunte ætate ea re impenſiſſimè delectatus, in herbario negotio ita profecit, ut eo uno tunc in tota Italia nemo præſtantior haberetur, principatumꝗ; in eo omnium iudicio teneret. Quippe qui non tam ex libris uariam herbarum uirtutem, & uim conditam noſcere uoluit, quàm ipſas quoꝗ; herbas ſtudioſè perquirere & inſpicere, ubicunꝗ; reperiri poterant. Sæpe enim huius rei gratia peregrè profectus per montes & colles, eas curioſiſſimè indagatas & inuentas ſeruabat. Meminit huius uiri diligētiæ Nicolaus Leonicus in ſuis dialogis. Vbi enim De diuinatione tractat, cum de uiculo ſancti Zenonis iuxta aſylum loqueretur, ſic ait. Hic collis (inquit) ſaluiferis herbis ueſtitur, quas Dominicus Sennus noſtræ ætatis (ut ſcitis) inter herbarios præſtātiſſimus, certiſſimos & pręſentaneos habere effectus, mihi ſæpiſſimè affirmauit. Solet enim harum inueniendarum gratia huc ad nos ſæpiſſimè accedere. Hæc ille. Adinuenit is quidem, etiam noua quædam unguenta, ac mitius quoddam curationis genus, quo ſeorſum ab alijs Chirurgis uti ſolebat, admodū ſalutare. Fuere in ea re huic duo præcipuè diſcipuli, Io. Antonius Platus Leonicenus, & Vincentius Scardeonius frater meus: qui quidem eandem cum illo uiam medendi ſecuti, eius peritiam, ac medendi diſciplinam conſtanter obſeruant, habenturꝗ; iam uterꝗ; præceptori perſimiles, licet Leonicus interim, cum ſit ſenior, à Scardeonio pro præceptore, quàm pro cōdiſcipulo potius habeatur, & ab eo ut eſt animi gratiſſimi ſemper, dum uixit, ſit uti pater (ut par eſt) ubiꝗ; atꝗ; in primis honoratus. Obijt autem Sennus paſſione calculi ſeptuagenarius, an. Domini M.D.XXXI. die XXVIII. Octobris. Qui cùm maſculini generis poſteritate careret, nepotem ex filia Nic. Genouam ſibi fecit hæredem. Sepultus eſt autem in æde D. Ioannis in Viridario, ubi hoc epitaphium:

DOMINICO SENNO. IN EA MEDENDI ARTE, QVAE MANV EXERCETVR ATQVE IN COGNOSCENDIS HERBIS NVLLI ANTIQVORVM POSTPONENDO, QVI NIC. GENVENSEM INCOMPARABILI BENEVOLENTIA COMPLEXVS, CVM EO, QVAM CVM SVIS SEPELIRI MALVIT.
VIXIT ANNOS LXX. H. P.

Alterum quoq; epitaphium à Franciſco Sauonarola licet non ſibi poſitum, hic mihi addendum uidetur.

Sennus Apollinea nullo minor arte quieſcit
Dominicus, Pataui maxima pompa ſoli.
Quicquid apud priſcos heros Epidaurius herbis,
Aut Chiron potuit, Sennus ad aſtra tulit.

De Angelo Bolognino.

CLARVIT in hac ipſa arte Chirurgica, & Angelus Bologninus ex Plebe Sacci municipio Pat. uir magni ingenij, & in ea parte rei medicæ, quam ab opere manuum Chirurgiã Græco uocabulo appellamus, peritiſſimus. Is aliquandiu artem hanc publicè Bononiæ docuit: ſed paruo contentus, & ocio patrio delectatus, in patriam ſeſe recipiens, intra municipij ſui fines poſtmodum ſeſe continuit: & quamuis dignis ſtipendijs & honoribus, à multis ciuitatibus uocaretur, patrium tamen ſolum quamuis tenue, cum quacunq; nobili ciuitate commutare neglexit. Edidit opus non aſpernandum, De cura ulcerum exteriorum. Scripſit & De unguentis communibus, & De morbo Gallico ad Franciſcum Gonzagam, principem Mantuanum: quæ ſanè omnia, primò Venetijs, poſtmodum & Baſileæ impreſſa fuerunt, anno Domini M.D.XXXVI.

De Hectore Pyrgotile.

HECTOR Pyrgotilis marmorarij præſtantiſſ. filius, cùm ab ineunte ætate, & Græcis & Latinis literis ſatis dextra Minerua proficeret, in clari nominis famam in toto gymnaſio illico aſcendit: ſed paupertate grauatus, ſimul etiam quòd fuit lingua in detrahendo reliquorum famæ aliquanto liberiore præditus, paucis gratus, nunquam potuit emergere, ut à priuatis lectionibus ad profitendum publicè, plurium ſuffragijs admitteretur. Tandem anno Domini M.D.XXVIII. quõ Pataui ſæuiſſima peſtis fureret, ex hac luce migrauit: cuius buſtum mœſtiſſ. pater hoc epitaphio manu propria cum multis lachrymis exculpto decorauit, marmorea tabella ibi in æde D. Io. in Viridario, à parte Septentrionali parieti impoſita.

Virtuti æquales annos quia Parca putauit,
Te rapuit iuuenem, dum putat eſſe ſenem.
Pectore ſeruabas memori, crinitus Apollo
Ad medicam quicquid contulit unus opem.
Sed quia temporibus ſuperis neq; ſubdita uirtus,
Hector eris, donec lumina ſolis erunt.

Vixit annos XXIX. Men. VI. obijt die ultimo Aug. M.D.XXVIII.

De Alexandro Dottorio.

GRAVIS & acerba fuit patriæ mors Alexandri Dottorij, humanarum literarum, philoſophiæ, ac rei medicæ doctiſſimi profeſſoris: qui ſi ad caniciem perdurare potuiſſet, tum docendo, tum exercendo rem medicam maximo erat, & familiæ, & patriæ, & Academiæ noſtræ ornamento futurus. Sed inexorabilis & importuna mortis miniſtra Atropos tam glorioſæ texturæ inuidens, ante diem uitæ illius fila prærupit, atq; dum orditur, tela ſuccidit. Obijt enim ętate admodum iuuenis, ſcientia, & experiẽtia, prę ter ætatem ualde ſenex. Migrauit anno Domini M.D.XXXIII. Franciſcus Sauonarola hoc tetraſticho illius obitum decorauit:

Per uarias rerum cauſas, medicosq; labores,
Sollicitans Phœbum, carmine, uoce, lyra,
Doctor Alexander naturæ cedere fatis
Cogitur: hinc uitam fata dediſſe puta.

De Ludouico Carreſio, ſiuè Toſeto.

DIFFICILIS ac permoleſtus collega in altercationib. philoſophicis aliquando fuit clariſſimo medico Speroni in hac noſtra academia, Ludouicus Carreſius, cognomēto Toſetus, exili quidem corpore, & per humili ſtatura, ſed acuto & præalto ingenio. Erat enim eximius philoſophus, & in mathematicis diſciplinis doctiſſimus: natus Patauij obſcuris parentib. ipſe tamē redditus eſt propria uirtute clariſſimus. Is in iuuētutis ſuę primordijs publicè Ferrarię philoſophiā diu profeſſus eſt: eo præſertim tēpore, quo academia Patauina per aliquot annos militaribus armis, & crebris bellorum tumultibus oppreſſa, à ſolitis diſciplinarum ſtudijs prorſus ceſſauerat. Atqui demum ea reſtituta, ac in priſtinum morem reformata, accitus eſt quamprimum Toſetus in patriam, ea ſtipendij ſumma, quæ Patauino dari poterat, tunc ex præſcripto maxima. Is autem paulo auidior ad rem, quàm philoſophum decere uidebatur, cùm præter propriam induſtriam nullum patrimonium ſibi foret reliquum, nunquam queri deſtitit, nunquam Senatum, & gymnaſij moderatores ſolicitare ceſſauit, quoad auctum ſibi ſtipendium fuit ultra præſcriptum, & præter inimicam Patauinis profeſſoribus legem. Itaq; deinceps exemplo huius pro cuiuſq; merito additum eſt cuiq; ex præcipuis prælectoribus augmentum uſq; ad ducentos aureos plus ſolito, quos longa & importuna moleſtia, à Veneto Senatu primus conſequutus eſt Toſetus. Is (ut ego aliquando ab ipſomet audiui) odioſum ſibi eſſe dicebat, quòd Patauij natus eſſet, cùm ibi peioris eſſet conditionis ciuis, quàm extraneus. Fuit is inter diſputandum ſupramodum aculeatis maledictis facetus, lingua mordaci, nulla pudoris omnino, aut grauitatis habita ratione: ita tamen urbanè, & (ſi dici poteſt) moderatè, ut à ſcurra prorſus differret. Scripſit & in uita edidit de tribus doctrinis, opus pręclarum, atq; alia quædam (ut audio) non minus inſignia. Huius autem ſtatua ex ſuggeſtu iuuentutem docentis, poſita eſt iuxta limen baſilicæ Diui Auguſtini interius cum hoc titulo:

LVDOVICO CARRESIO, COGNOMENTO TOSETO, VIRO ACVTO, ET PERFACETO, ET IN PHILOSOPHIAE MEDICINAEQVE STVDIIS ITA EXCELLENTI, VT IN EARVM PROFESSIONE FERRARIAE PATAVIIQVE PRIMAS DIV OBTINVERIT, SVI P. VIXIT ANNOS LXXVI. OBIIT ANNO DOMINI M. D. XXXIX. DIE XI. OCTOBRIS.

De Hieronymo Tiraboſco, ſiue Coradino.

ADMODVM lachrymoſa contigit ſuperiorib. annis mors Hieronymi Tiraboſci, cognomento Coradini: qui cum eſſet excellentiſſ. philoſophus, ac optimus medicus: & (ut erat omni humanitate redundans) ſicuti publicè Theoricam medicinæ in ſcholis profitebatur: ita ęgrotos adiens, auditores ſuos inter eundum Practicam ſimiliter edocebat: & ob id (quæ erat hominis pietas) libentius pauperes gratis, quàm multa mercede diuites uiſebat, diſcipulorum caterua ſemper comitatus. Ex quo quanto ille gratior omnibus fuerat, tanto triſtior cunctis fuit immaturus & inexpectatus eiuſdem obitus. Acer erat & acutus in diſputando, & expeditus, & admirabilis in docendo: in curandis ægris maximè fidelis, & in ægrotos pauperes opera ſua prōptiſſ. & in dandis eleemoſynis liberaliſſimus. Migrauit quidem in ipſo ætatis flore, lōga profectò

ſenectute digniſſimus. Multa fortaſſis ſtudioſè poſteris relinquenda moliebatur: ſed morte præuentus, ea ipſa, unà cum corpore pariter dereliquit. Obijt anno M. D. XXXVI. pridie Non. Maij: uixit annos XLIII. Sepultus eſt in templo D. Ioannis in Viridario, in ſublimi ſepulchro ab Oriente, cum hoc titulo:

HIERONYMO CORADINO PHI. EXCELLENTISS. AC MEDICAE FACVLTATIS PROFESSORI: QVI ET HOC IN GYMNASIO, SVMMA CVM LAVDE DOCENS, ET HAC IN VRBE MORBOS SVMMA CVM CHARITATE DEPELLENS, EAM MVLTOS ANNOS EXERCVIT. PETRVS FRATER, AC IVLIVS PETRI FILIVS, IISDEM INSIGNIBVS ORNATVS, ID SVI IN EVM AMORIS MONVMENTVM EXCITANDVM CVRARVNT.

Legitur quoq; alterum epitaphium, à Franciſco Sauonarola editum:

Quicquid Ariſtoteles naturæ ſemina ponens,
Cœlitus abſtractis concipit eſſe ſuis:
Quicquid Apollineis Herôs Epidaurius herbis,
Et quicquid medica Cynthius arte tulit:
Vnus apud Patauos Tiraboſco ſanguine dixit,
Qui iacet hic multo nomine Hieronymus.

De Hieronymo Tolentino.

NON recedat hinc à nobis longius alter Hieronymus è nobili familia Bonaſcia, cognomento Tolentinus, qui hic publicè primùm Phyſicã docuit, & poſtea in curandis ægris reliquum uitæ ſpacium conſumpſit: idq; non ſine magna nominis celebritate. Exceſſit ab hac uita, anno ſuæ ætatis LVIII. Salutis uerò M. D. XLIIII. XII. Calend. Sept. nec potuit quam fortè ſperabat proprijs lucubrationib. aliter ſibi nominis immortalitatem parare. Iacet in templo Eremitarum, in ſepulchro maiorum.

De Antonio Soncino.

EADEM ętate & in ſcholis docendo, & in ciuitate medendo, floruit Antonius Scipionis Clementis filius: qui ſeipſum in alienam familiam in qua fuerat educatus, adoptauit, & ex Clemente Soncinus appellari maluit. Is licet oratoribus mediocrem operam dediſſet: tamen & philoſophis, & medicis ita ſtuduit, ut nulli ex philoſophiæ, aut medicinæ profeſſoribus ſuæ ætatis poſterior haberetur: diuq; hic medicinam, philoſophiamq; publicè in magna audientium attentione interpretatus eſt. Verùm ab Vngariæ rege ægrotante accitus, apud eundem aliquandiu moratus eſt. At rege priſtinæ ualetudini reddito, multis muneribus, multoq; auro donatus, Patauiũ tandem redijt: ubi feliciſſima medicinalis ſapientiæ opinione refulſit, quandiu præ ualetudine ipſi rem medicam exercere contigerat. Atqui tandem neſcio quó diutino languore correptus, quam in aliorũ morbis opem ferre ſolebat, eam ipſe ſibi præbere non potuit. Viridi adhuc ætate interijt, anno Domini circa M. D. XXXIX.

De Gaſpare Gabrielio.

ENituit etiam perquàm ſingulari doctrina inter philoſophos & medicos huius temporis Gaſpar Gabrielius, philoſophiæ, humanarumq; literarum doctiſſimus: qui in Ferrarienſi gymnaſio, publicè philoſophiam, & diſciplinam medicam XII. annos profeſſus eſt: ſed per ocium ſtudijs humanioribus delectatus, tam carmine, quàm ſoluta oratione multa ſcripſit in eo genere cultiſſima. Verùm tandem ad patriam reuerſus, ùt clarum eruditionis ſuæ documẽtum daret, inſigne opus edidit ad nobilem uirum Hieronymum Obicium Patauinum, in quæſtionem uulgatam Hieronymi Bonipetri illuſtris medici, De materiæ imminutione in principio morbi. Vbi multis rationibus & argumentis ad ea, quæ probare intendit, quàm abſolutiſſimè uſus eſt. Quo quidem opere tam ingenioſo, eulro, acuto & eleganti, cùm adhuc ætate ualeret, alia multa æquè præclara, in reliqua uita nobis polliceri uidebatur: ſed accitus interim medicus ad Portum Gruarium, ubi haud multo pòſt maligna febre correptus, ad ſuos Patauiũ delatus, intra paucos dies ex eo morbo deceſſit, M.D.LIII. die XXXI. Iulij. Sepultus eſt honorificentiſſimè in baſilica D. Antonij Confeſſoris in ſacello D. Claræ, in ſepulchró ſuorum. Vixit annos LVIII. men. I. dies XII.

De Hieronymo Stephanello.

ADDAMVS his Hieronymum Stephanellum, uirum eruditiſſimum, philoſophiam, & rem medicam XX. annos, ſumma cum laude publicè in hoc gymnaſio profeſſum: cuius opera in curandis ægris corporibus, nunc à cunctis ſummoperè deſideratur. Heu importuna & improba mors, quæ hominem tam gratum, tam deſideratum, in tam uiridi ætate nobis ſurripuiſti: ſpolians patriam ſuo decore, ægrotos ope, gymnaſium diſciplinis: uſqueadeò ut ex unius hominis fato orbata penè Academia uideatur, & ſi non penitus extincta, propter aliquot adhuc ſuperſtites uiros doctiſſimos. Iacet is in baſilica S. Michaelis, cum hoc epitaphio:

HIERONYMO STEPHANELLO DOMINICI F. PAT. QVI DI
VINO QVODAM IVDICIO, TVM REM MEDICAM EXER-
CENDO, TVM PHILOSOPHIAM ANN. XX. IN HOC GYM
NASIO MAXIMA OMNIVM ADMIRATIONE PROFITENDO,
ADEO DE OMNI GENERE HOMINVM PROMERITVS, VT
DIEM FVNCTVS, NON SVIS MODO CIVIBVS, SED VNI
VERSAE ITALIAE, EXTERISQVE GENTIBVS, AETERNAM
SVI NOMINIS MEMORIAM RELIQVERIT. OBIIT SALV-
TIS ANNO M. D. LIIII. AETATIS SVAE LIIII. MARIA
NVS FRATER PHILOSOPHVS ET MEDICVS P.

De Franciſco Bonafide.

OBIIT proximis diebus Franciſcus Bonafides, uir celebritate nominis, & omni doctrina, fide, & uitæ probitate conſpicuus. Hic primus herbariam diſciplinam in hoc gymnaſio noſtro publicè profeſſus eſt, atque huius ſuaſu hortus amœniſſimus intra mœnia, Veneti Senatus decreto publicè poſitus: ubi conſitæ medicinales herbæ,

undiq; perquiſitæ huiuſmodi diſciplinæ ſtudioſis ſub oculis ponuntur. Inſignem etiam tractatum edidit de Pleuritide curanda, aduerſus Curtium medicum celeberrimum: qui quidem ualde approbatur, & iamdiu Venetijs impreſſus ubique legitur. Scripſit inſuper nondum diuulgara multa librorũ uolumina, in tres tomos diuiſa: quæ Venetijs ab excellenti collegio Phyſicorũ approbata ſunt, & ut liberè ab impreſſoribus excudi poſſint, impetratum. Primus tomus IIII. uolumina cõtinet: Commentarios ſcilicet in librum Ariſtotelis De ſtirpibus & plantis. Secũdum De nominibus ad hiſtoriam plantarum pertinentibus. Tertium De nexu utriuſq; mundi. Quartum De ſemeſtri partu. Quintum De diſceptatione orta inter Ant. Fumanellum, & Bartholomæũ Ciuanum, medicos Veronenſes, de uino inuicem decertantes: quorum Iudex Fracaſtorius fuit. Sextum De nomenclatura ſimplicium medicamentorum. Septimum De ponderibus minoribus, & grano. Tomus ſecundus deſcribit primò finem artis medicinalis: in ſecunda uerò parte tractat de dupli ci ratione cõponendi ſimplices medicinas. Tertia eſt expoſitio Canonum uniuerſalium, cum modo curandi Spaſmum. Quarta pars continet modũ intelligendi gradus medicinarum ſecundum Dioſcoridem. Tomus teftius eſt (ut ſuprà diximus) de Pleuritide cum expoſitione Theurematum, ſeu Canticorũ Auicennæ: & an medicina ſit ſcientia, uel ars: & De ſex rebus non naturalibus: De practica medicinæ. Cœpit & alia multa: ſed oculorũ lumine deſtitutus, ac cæcus prorſus factus, ſenioq; extremo, & anguſtia rei familiaris comprehenſus, ad optatum portũ, cum his mercibus ſuis uiuens applicare non potuit. Atqui uerò quia fuit uir integer uitæ, ſcelerisq; purus, ut de eo nihil dici aut excogitari omnino poſſit impium, & cæcitatem, & inopiam patientiſſimè tulerit, pro certo eum nunc fato functum, ad æternæ ſalutis portum perueniſſe ſperamus. Is autem iam ſenio confectus, & oculis captus, de morte aſſiduè cogitans, hoc ipſemet ſibi epitaphium præparauit:

Aeris ad æthereas ſonitum dum ſurget ad auras,
Hac Bona Franciſcus dormit in æde Fides:
Materiem medicam docuit qui Antenoris urbem,
Quæ lecta in tota non fuit Auſonia.
Cuius ob auſpicium Venetûm Reſpublica iuſſit,
Vt fieret medicis hortus, ut Alcinoi,
Delitias nectens oculis, uiridemq; Mineruam:
Quiq; foret Patauï gloria, ſplendor, honor.

Obijt anno Domini M.D.LVIII. die XV. Febr. & ſepultus eſt in baſilica D. Franciſci in ſepultura Laicorum fratrum tertij ordinis: uixit annos LXXXIIII.

De Ludouico Paſino.

QVID de Ludouico Paſino primùm referã? qui cùm tam philoſophiam, quàm artem medicam, aliquandiu publicè docuiſſet, à Franciſco Duce Vrbinate, & exercitus Venetorum Imperatore accerſitus, medicam ibi artem glorioſè magna cum laude exercuit: quo defuncto ad ſuos rediens, inter præcipuos huius ciuitatis medicos uiuens annumeratus eſt, & poſt mortem nominis fama ubiq; celebratus. Is ſiquidem citra omnem inuidiam, & peritia literarũ, & nitore cultus, & morum elegantia, & omni uirtutum genere ſemper emicuit. Inſuper antiquitate delectatus, (quod eſt doctiſſimi cuiuiq; uiri proprium) & uetuſtiſſ. uaſis, & lucernis effoſſis, & æneis ſigillis, ſeu ſtatiunculis bibliothecam ſuam omni librorum genere locupletem, tanto ſtudio exornauit, ut nihil iucundius uideri poſſet. In eius laudem Liuiſinus poeta elegantiſſ. carmen cecinit: cuius etſi meminiſſe iucundiſſimum eſſet, ne tamen noſtrum hoc uolumen plus æquo accreſcat, omittendũ putaui. Edidit proximè de balneis Patauinis ultra cæteros inſignem librũ iam typis impreſſum. Similiter aduerſus peſtẽ Venetijs M.D.LVI. ſæuientẽ, emiſit ſalubre cõſiliũ: quo ſicuti uiuẽtib. notiſſimus fuerat, ita apud poſteros etiam poſt obitũ perpetuò immortali fama uigebit. Obijt ille, dũ hæc ſcriberẽ, in bona ſenectute.

Nam

Nam febre & pituita oppreſſus, acceptis expiationibus eccleſię, ualde religioſè mi grauit, &, ut decebat, honorificentiſſimè ſepultus eſt in baſilica S.Ioannis Viridarij ornatiſſimo ſepulchro cum hoc epitaphio:

VIVIT ANIMA MEA, CINERES IN HAC VRNA IACENT
DONEC OSSA, CVTIS, NERVI, ET OCVLI REVIVISCANT
INCORRVPTI. DEVS OMNIP. PER EZECH. PROPH. VII.
LVDOVICVS PASINVS, PHILOSOP. ET MEDIC. ACVTISS.
SIBI VIVENS CONSTITVIT. VXOR VERO CVM FIL.
MOESTISSIMI EXTVLERE.
OBIIT OCTOGESIMO ET ALTERO ANNO,
M. D. LVII. XI. CAL. SEP. DIE D. H. IX.

Edidit alterum epitaphium clariſſimus prætor Patauinus Bernardus Georgius, quod hic aſcribendum duxi:

Philoſophus iacet hic Ludouicus maximus ille,
Paſino celebri ſanguine progenitus:
Egregiè doctus, medicaq; peritus in arte,
Creditus à cunctis æmulus Hippocratis.
Filius hunc tumulum pariterq; piiſſima coniunx
Erexere, uiro hæc, natus at ipſe patri.
Huc qui te confers lymphas inſperge ſacratas,
Ac pro defuncto quæſo precare Deum.

De Oddo Oddo.

SPLENDVIT pari modo inter præcipuos philoſophos, & rei medicæ doctores in hoc Pat. gymnaſio, Oddus Benedicti medici clariſſ. filius, Oddæ familiæ, & patriæ magnũ decus: qui ſectator Galeni, unus in primis omnium habitus eſt in diſputando acutiſſimus dialecticus, in præcipiendo doctiſſimus philoſophus, in enarrando ſapientiſſ. interpres, in medendo phyſicus excellentiſſ. Scripſit de Cœnæ & Prandij portione, utrum expediat fieri parciorem, eruditè ſanè, & eleganter libros duos, qui nunc ſecundò cum paraphraſi Petri Toſcti impreſſi ſunt, Lugduni an. M.D.XXXVIII. anno aũt anteq; è uita decederet, edita fuit in lucẽ Apologia I. libri pro Galeno, ubi ſuſcepto patrocinio, Galenum ab accuſatorib. ſuis diligenter tuetur. Editurus erat propediem alterum quoq; librum, ea facultate cultiſſimũ, ut in eius Apologię principio Marcus Oddus filius & ipſe philoſophus inſignis promittit. Obijt Oddus anno Domini M.D.LVIII. ſuæ uerò ætatis LXX. ſepultus honoratiſſ. funere in baſilica S.Danielis cum ſuis maioribus.

De Francisco Frigimelica.

DEPLENDVS eſt hic à nobis modo Frãciſcus Frigimelica, uir nobilitate generis, & omnium liberalium artium cognitione præclarus, & inter omnes illuſtres medicos ſuæ ætatis unus omniũ illuſtriſſimus: quippe qui per XL. fermè annos in gymnaſio patrio & philoſophiam, & diſciplinam medicam, tanta nominis celebritate edocuit, ut in uniuerſa Europa per omnes urbes, & per cuncta gymnaſia, & per uniuerſas prouincias eiuſmodi præſtantiæ fama ubique uagaretur. Opinio autem experientiæ & doctrinę eius tanta fuit ubique terrarum, & tantis ſæpe præmijs à principibus Italiæ pro præſtandis

remedijs

remedijs accerſitus, ut patria ipſa ſępe opem fruſtra deſiderauerit abſentis, & pręſertim eo anno, quo à Iulio III. Pont. Max. magnis pollicitis Romam accitus fuit. Vbi infra paucos menſes, bis in procreandis Pont. Max. Marcello, & Paulo IIII. in conclaui unà cum Ioanne Maria fratre manſit, & donatus poſtmodū à Paulo IIII. magnis muneribus, bona cum uenia in patriam ad ſuos ualde exoptatus aduenit. Is (ut mihi ipſemet ſæpe retulit) multa ſcripſit in arte medica, quibus quoniam ipſe ſibi ſcripſerat ad erudiendos ſcholaſticos ſuos, nondum eis impoſuerat extremam manum, ut ea in lucem ederet, & poſteris perdiſcenda relinqueret. Hæc tamen, ut audiui à Ioa. Bono philoſopho eius diſcipulo, & ex ſorore nepote, & bibliothecæ ſucceſſore, ad XXX. tractatus elucubrauit, de omnibus ferè morbis, et de ſimplicibus, quæ omnia penes ſe eſſe confirmat. Ex quibus aliquot eum aliquando editurū eſſe ſperamus, ut auctorem ipſum ut nobis, ita & poſteris notum faciat. Vixit annos LXVIII. Obijt anno M.D.LVIII. præclaro funere elatus ad templum D. Auguſtini, & funebri oratione decoratus, quæ impreſſa habetur, & unà cum Antonij Frigimelica fratre philoſopho, & de patria optimè merito, qui relicto exercitio medendi, totum ſeſe ad Reip. regimen contulerat, ſepultus eſt cum hoc epitaphio:

GEORGIVS FRIGIMELICA IACOB. PARENTI OPT. FRANC. MEDICO CLARISS. ANT. ET PETROMARIAE FRATRIB. SIBI SVISQ. OMNIB. POS. ANN. M. D. LIX. M. APR.

De Hieronymo Saxonio.

PERTRANSIRE nullo pacto debeo quin etiam uiuentes commemorem, & in primis Hieronymum Saxoniū, olim mihi in elementis dialecticæ præceptorem: qui Ragutium ad medicandum magno ſtipendio accitus, deſtitit tunc publicè profiteri. Atqui inde poſt aliquot annos in patriam reuerſus, totum medēdi ſtudio ſeſe addixit uſq; in hunc diem, quando longa iam ſenectute grauatus, paucos poteſt uiſere ægrotos. Is etſi nihil edidit (quod ſciam) à cunctis tamen, & domi, & foris habetur magnus philoſophus & medicus, per omne æuum meritò memorandus. Huic duo filij ſunt ſuperſtites, alter philoſophus Ludouicus, ſucceſſor paternæ diſciplinæ, alter autem Franciſcus Iureconſultus, & inſignis cauſidicus, qui ſcripſit idiomate Hetruſco acutiſſima quadam inuentione de inſignibus Venetorum, qui hactenus Patauij præturam geſſerunt, & laudes palatij Patauini.

De Paulo Craſſo.

INTER omnes doctos pollet nunc Paulus Craſſus philoſophus & medicus clariſſimus, & tam Græcæ quàm Latinæ linguæ diſertiſſimus, & publicè in ſcholis erudiriſſimus medicinæ profeſſor, & priuatim in curandis ægris magiſter peritiſſimus. Is ſupetiotibus annis edidit Anatomiam, ſeu de humani corporis Fabrica Theophili Protoſpatharij, quam de Græco in Latinum ſermonem tranſtulit: ſimiliter & præclarum opus Arethæi Græci medici excellentiſſ. Atqui deinceps præſtantiſſima huius uiri eruditio ſuperſtite uita longè nobis maiora promittit, quæ ſibiipſi certū perpetuæ immortalitatis nomen acquirant. Huic quoq; Celſus filius eſt haud degener, & in ijſdem ſtudijs à patre publicè philoſophiæ laurea coronatus.

De

De Bernardino Tomitano.

ANIMI pendens, & incertus perq; diu fui, quonam noſtrarum claſſium ordine æquè omnibus dignum, ponerem Bernardinum Tomitanum, illuſtrem ætatis noſtræ oratorem, & poetam, celeberrimumq; dialecticę diſciplinę profeſſorem & philoſophum, iamq; & medicum inſignē. Incertus (inquam) diu ſteti, an ſcilicet inter clariſſ. ſuæ profeſſionis uiros, cum iam elenchos Ariſtotelis doctiſſimis atq; ingenioſiſſimis expoſitionibus, additionibusq; illuſtrauerit: edita ſuper his doctiſſima introductione, & inſigni methodo diluendorum paralogiſmorum. An potius inter poetas, & oratores, uel Hetruſcæ linguæ cultores celeberrimos? Vtraq; ſiquidem lingua plurima ab eo edita ſunt, quæ nulli certè ueterum ſcriptorum inuideant. Atq; hic quoq; rurſum in dubium uocor, Latinis'ne, an Hetruſcis enumerem? & utris ſcriptionibus præſtantiorē cenſendum putem? cum utrinq; eum ualde præſtare eius elegantiſſima monumenta teſtentur. Cæterùm quoniam philoſophia, cæteris artibus liberalibus, & Latina lingua uernaculæ ſine dubio præſtare creditur, ſtudiorum præſtantia mihi perſuaſit, ut hic inter philoſophos & medicos potius, quàm inter poetas & oratores reponam: quandoquidem utrobiq; nobis meritò occurrat inſigniter memorandus. Nuper edidit de Venetorum laudibus carmen, quod inſcripſit CORYDON, elegans ſanè & percultum, & concinna de Dijs marinis fictione iucundum. Edidit & unà pariter de Reginaldi Poli Cardinalis ampliſſ. laudibus, quod CLINICVS inſcribitur, ſumma grauitate & concinnitate mirabile. Inſuper emiſit in publicum, ſermones de elegantia Hetruſcæ linguæ, ubi tribus libris elegāter diſſeruit de Rhetorica, & poeſi, & de omnibus quæ ad bene dicendum poetam aut oratorem uulgarem habere oporteat. Hæc in præſenti: ſed cùm adhuc ætate uigeat, multo plura & maiora ſperamus. Faxit DEVS ut diu uiuat, & ualeat.

De Chriſtophoro à Lignamine.

ASSOCIANDVS eſt his Chriſtophorus à Lignamine, uir & philoſophiæ & rei medicæ peritiſſimus, qui nunc Venetijs & antea philoſophiam diu publicè in patria profeſſus eſt. Edidit nuper ſuper difficillimum prologum magni Auerrois in libro De Phyſicò auditu abſolutiſſimam expoſitionem, quæ formis impreſſa ab omnib. magna cum admiratione perlegitur. Quid autem præterea paret (ut in nuncupatoria epiſtola ad Sebaſtianum Foſcarenū polliceri uidetur) magno deſiderio expectamus. Haud longo interuallo hunc plerìq; alij ſequunt̃, & in primis Baptiſta Balneatus, qui philoſophiam in ſcholis publicè profitendo, ac ſapienter medendo, ſe iam cunctis tam ſcholaribus quàm ciuibus uehementer probat: & licet iuuenis, philoſophum tamē & medicum præſtantiſſ. agit. Similiter ſunt & alij modò quaſi tyrones philoſophiā publicè profitentes: Hieronymus ſcilicet Capiuaceus, Auguſtinus Brognarius, Albertus Botonus. Sunt & alij multi philoſophi & medici Patauini peregregij, qui & ſi publicè non profiteantur, ſunt tamen doctiſſimi: quos prolixitatis tædium deuitans, alijs celebrandos relinquam, quando uel ſola commemoratio nominū longa nimis & permoleſta uideri poteſt. Conſtat enim uniuerſum philoſophorum collegium ex ciuibus Patauinis: ultra L. & totidem ferè ſunt candidati, quorum multos ſuis præceptoribus ingenio & doctrina citò pares fore ſperamus.

BERNARDINI SCARDEONII, CANONICI PATAVINI,

DE CLARIS GRAMMATICIS, RHEtoribus, Oratoribus, Hiſtoricis, ac Poetis Patauinis, Claſsis decima

PRAEFATIO.

HACTENVS quàm breuiter à me dici potuit, perſecutus ſum de claris medicis, & philoſophis Patauinis, quorũ nomina meritò ſunt immortalitate donata: deinceps autem, quia de priſcis abundè dictum eſt, reſtat dicere de recentioribus poetis, atque ſcriptoribus, qui humanioribus pręcipue ſtudijs delectati, Græcis ac Latinis literis claruerunt: quiq; tum ſcribendo, tum etiam docendo per totum uitæ tempus hiſce ſtudijs mancipati, claros ſe & æterna memoria dignos fecerunt. Quæ quidem ſtudia tametſi hoc noſtro ordine, ita per claſſes digeſta, alijs ſcientijs uideantur poſtpoſita: nemo tamen aliarum ſcientiarum profeſſoribus iccirco plus deferendum exiſtimet, quòd noſtra ætate ob prauam & inueteratam conſuetudinem, philoſophus & Iureconſultus, Grammatico ubiq; præcedãt. Si enim æqui rerum æſtimatores eſſe uelimus, abſq; dubio Grammatico & Rhetori primas partes deferemus: quandoquidem ab his ſanè ſtudijs cæteræ diſciplinæ prouenĩãt, ſicut à fontibus amnes, & à parentibus liberi: & ut denique cuncta creata à proprio ſemine in ſuo quæq; genere propagantur. His enim literis atq; doctrinis ad perdiſcendas reliquas diſciplinas, & ad percipiendam ſapientiam, erudire nos, & inſtruere animos noſtros maximè atq; in primis oportet, quando (ut ille ait) nihil aliud ſit eloquentia, quàm copioſè loquens ſapientia. Et iccirco huiuſmodi ſtudia ab humanitatis nomine humaniora meritò nuncupantur, quòd totam hominis uitam politioris humanitatis cultu (ſi rectè colantur) optimè exornant. Hæc quidem Pueritiam informant, Adoleſcentiam erudiunt, Senectutem oblectant: nec unquam niſi per mortem ab homine ſeparantur. Hæc nobis in proſperis ſunt ornamento, in aduerſis perfugio, in omni euentu ſolatio. Hæc ſi domi maneas, delectant, ſi peregrineris, non impediunt, ſi ruſticeris, non deſerunt: tibi deniq;, ſemper in ocio & negotio præſto ſunt, ſuo ſemper, & ubique comitatu iucunda. Et quod omnium maximum eſt, hæc etiam poſt obitum, nomen noſtrum ſempiterna memoria ab iniuria obliuionis eripiunt, mortalemq; uetant (ut dixit poeta) inuiſæ occumbere morti. In his autem ſtudijs præcipui ſunt, Grammatici, Rhetores, Oratores, Hiſtorici & Poetæ. Iſtorum enim ſtudia humanum genus plurimum cultioribus ſuis præceptis informant, habentq; quoddam commune uinculum: & inter ſe, quaſi cognatione quadam, & neceſſitudine, & nexu aptiſſimè cohærent, mutuoq; conueniunt. Auctorum autem huiuſmodi & Græcè, & Latinè tam noſtratium, quàm externorum, innumera penè ſunt monumeota: ſed nos hic tantùm de Patauinis noſtris, quorum extat recentior memoria, breuiter attingamus, quum ſuperius de antiquis & priſcis illis ſatis dictum fuerit.

DE ARSEGNINO GRAMMATICO.

INTER primos poſt reſtauratum Patauium, quorum extat apud nos memoria, qui et docere & ſcribere adortus ſit, fuit Arſegninus, cognominatus Paduanus, Grammaticæ & Rhetoricæ tunc profeſſor eximius: qui primus omniū in illas tenebras lumē quoddam intulit, & rudi illa ætate olfacere uiſus eſt bonas literas, & ſuo æuo hoc dicendi genere claruit. Scripſit enim illo adhuc rudi ſeculo, non inſulſè omnino regulas dictandi, quas Quadrigam appellauit, eo ſanè tempore minimè aſpernandas: & ſi nunc quæ ibi dicuntur, ſtomachoſiori cuipiam uideri poſſint rudia admodum & incompta: utpotè quæ uitio temporis, ſapiant illius ætatis ſordem, & eruditionem uernaculam, nec uideantur inter noſtræ ætatis politiores literas, aut gratia aliqua, aut eruditione præſtare. Sed nos eam barbariē illi prorſus ſeculo meritò imputandam ducimus, quæ extinctis penitus bonis literis, tunc ubique dominabatur impunè: non autem homini, tunc pro temporis ratione doctiſſimo. Cæterùm opus eſt ſanè utile, & præceptis rectę elocutionis referrum: & licet imperitum ſermone, non tamen exors diſciplinæ. Collegit inſuper idē auctor inſignes ſententias, tam ex ſacris quàm ex profanis ſcripturis penè innumeras. Addidit inſuper his libellum Prouerbiorum, ad ſimilitudinem (ſi dicere fas eſt) Salomonis. Edidit etiam epiſtolas redolentes in ſententijs uiri docti peritiam, ſed in ſimplicitate locutionis, uſum temporis illius impolitum ac barbarum, alioqui placituras: quippè quę non ſuauitate orationis, ſed uetuſtatis memoria lectorem ualeant delectare. Huius opera habentur in membranis uetuſtiſſimis deſcripta, & mihi nunc ob uetuſtatem ſuam tam grata, quàm addiſcentibus olim, ob ſuam eruditionem utilia. Scripſit anno ſalutis humanæ M.CC.XVI.

De Albertino Muſato.

HVNC ferè poſt ſeculum alterum ſecutus eſt Albertinus Muſatus, poeta & hiſtoriographus ſua ætate illuſtris: qui primus profectò fuiſſe uidetur, qui uiſus eſt Latinas Muſas iampridem extorres, & bonas literas iamdiu ſopitas, ab exilio reſtituere, & à ueterno aliquātiſper excitare, atque è fœda illa barbarie, In Italiam ſeu Latiū reuocare: utpotè qui aliquanto prior ætate Petrarcha in his ſtudijs plurimum laborauit, & obnixè pro uiribus rudem illam ac ſordidam prorſus barbariē acriter oppugnauit, & uicit, & longè lateq; fugauit. Illa tamen (ut erat duræ ceruicis) nunquam ſeſe erigere deſtitit (licet ſæpius afflicta) donec ab Albertino, & ſubinde à Petrarcha, & à ſucceſſoribus profligata penitus fuerit, deq; ea frequēs poſtmodum ſit actus à multis triumphus. Huic tamen pro certo debemus reſtitutam primò Latinæ linguæ apud noſtros maieſtatem referre acceptam, quæ tam diu in imo barathro defoſſa, & penitus à funeſta illa Gothorum rabie ſepulta, tū primùm uiſa eſt ſurgere. Sexcēti iam fermè anni prętetierant, ex quo nullus poeta Latinus fuerat auditus, aut tali nomine ſalutatus. Iſte ergo noſter Albertinus non inelegans poeta atq; hiſtoricus, ſcripſit hiſtoriam de geſtis Henrici VI. Imperatoris, ſtylo haudquaquam contemnendo, nondum tamen ad plenum ab omni barbarica labe defæcato, nec expolito ſatis & deterſo rudis illius ſeculi ſqualore, ut modò docti homines noſtræ tempeſtatis ſcribunt. Cecinit inſuper elegantem tragœdiam, de impijſſima tyrannide, & atrociſsima immanitate, & crudeliſsimo exitu Acciolini & Albrici fratrum: in qua quidem pluſquàm ætas illa poſtularet, uidetur Sophocleū induiſſe Cothurnū, & tragico ſeſe efferre boatu: ita ut parem fermè ſeſe tragicis antiquioribus fecerit. Hos enī è Plutone & Cerbero parentib. genitos, elegāti pulcherrimoq; figmēto decātauit. Cecinit ſimiliter heroico carmine bella populi Patauij aduerſus Canē Scalam, Veronenſem tyrannum: quibus non interfuit ſolùm, uerumetiam ſæpe præfuit. Scripſit & de tyrānide

Acciolini ſoluta oratione hiſtoriã peregregiè. Scripſit elegantes Dialogos de lite inter Naturam & Fortunam, & contra fortuitos caſus. Scripſit quoque de temporibus ſuis præclarè multa, quę ferè cũcta legimus. Huius aũt Franciſcus Petrarcha de rebus memorandis libro III. ita meminit. Horum (inquit) Muſatus Patauinus hiſtoricus, nouarum rerum ſatis anxius inquiſitor, teſtis eſt. De eodem etiam Petrus Paulus Vergerius, de Carrarienſium principum geſtis ſcribens, in principio ſtatim operis ita diſſerit: Albertinus Muſatus Pat. qui & doctrinæ gloria, & honoribus in Republica claruit, de ſuis temporibus accuratè ſcripſit hiſtoriam, in qua multa ſunt de Carrarienſibus uiris, & geſtis eorum: ſed is poſtremò iniuria laceſſitus, pleraque liberius ſtylo permiſit. Hæc ille. Is ergo Muſatus ob ſuam eximiam doctrinam Patauij publicè in conſpectu totius academiæ, ac uniuerſæ ciuitatis, à Pagano Turriano Antiſtite. & ab Alberto Saxoniæ duce, tunc Patauini gymnaſij moderatore, utroque doctorum collegio præſente, inſignem ex lauro coronam accepit. & ſumma cum laude & gloria poeta creatus eſt, eiq; cognomen auctum, ita ut deinceps ex MVSSO poeta Muſatus diceretur, quaſi muſis aptus: & ſubinde eius poſteri ex eo cognomento aliquandiu poetæ dicti ſunt, nunc Muſati. Quin etiã in tanti uiri laudem tunc ex decreto utriuſq; academiæ ſancitũ fuit, ut ſingulis annis in natalitijs Domini, utriuſq; collegij doctores atque ſcholares, pergentes ſolenni pompa tubis pręcinentibus ad pontem Molarem in Cunio medio inter duos pontes uico, ubi ædes eius erant, poetam ipſum cereis muneribus honoris cauſa ſalutarent. Quod decus nemini unquam mortalium (quod ſciam) in aliquo ſtudiorum genere contigit. Hic mos per aliquot annos, uſque ad annum M. CCC. XVIII. durauit: ſed poſtea Carrarienſium Principum ſimultate quadam, ſiue odio interceptus eſt. Floruit hic in Republica Patauina aſſiduis legationibus, atq; etiam militaribus ſtudijs: & ubicunq; opus eſſet, inter primos ſemper habitus. Atqui miſſus aliquando ad ſedandum Henricum VII. Imperatorem, multis de cauſis Patauinis uehementer infenſum, adeò placida & iucunda oratione, adeò ſuaui eloquentia uſus eſt, ut quem placare ulla munera, amplaq; promiſſa non potuerant, is uel ſola præſentia, & uerborum lenocinio, & ſermonis ſuauitate placarit, eumq; ſibi & patriæ pacatiſſimũ reddiderit. Idem etiam inter Catulum Scalam, & Remp. Pat. pacem glorioſiſſimè compoſuit, firmiterq; ſanciuit. Præterea Lendenariæ & Florentiæ Præturam, ſumma cum laude geſſit. Deniq; Pontifici Romano pergratus, Abbatiam D. Iuſtinæ ditiſſimam Galbertino fratri non difficulter obtinuit: qui poſtmodum ſibi & exilij, & omnis infelicitatis cauſa fuiſſe perhibetur. Nam cum huius Abbatis duo filij nothi unà cũ Vitaliano unico Albertini poetæ filio, in partes Pauli Dantis contra Carrarięſes ſatis infeliciter cõſpiraſſent, & ab ijſdem poſtea uicti fugatiq; fuiſſent, Albertinus tunc fortè legatus ad Canem Scalam, & ſi huiuſmodi rei prorſus ignarus eſſet, ex eo tamen inuiſus Marſilio Carrarienſi redditus, culpa ſuorum ſponte à patria receſſit, & Clodiæ, quam ipſe inſulam Metamaucenſem appellat, uti exul patriæ uſque ad ſupremum uitæ diem permanſit. Quamobrem illic tunc ad ſuam conſolationem, ſcripſit ea quæ diximus, de lite Naturæ & Fortunæ, & pleraq; alia ira percitus dixit in Carrarienſes mordacius. Obijt Clodię poſt trienniũ M. CCC. XXIX. ultimo die Maij, & Patauium poſtea reuectus, ſepultus eſt in templo D. Iuſtinę cum hoc epitaphio, quod cũm adhuc uetus ędes ſtaret, deſcripſimus. cuius teſtimoniũ Blondus allegat, ubi de Timauo flumine lõgo ſermone diſceptat.

Epitaphium.

Condita Troiugenis poſt diruta Pergama tellus,
In mare fert Pataua unde Timauus aquas,
Hunc genuit uatem: tragica qui uoce tyranni
Edidit Archilochis impia geſta modis.
Præbuit ætati uitæ monumenta futuræ,
Vt ſit ab externis cautior illa malis.

Sed quoniam Muſati cognomen à Muſſo deriuatum eſſe uidetur (ut paulo antè dixeram)

diuerterim) nõ ab re mihi uiſum fuit, quod de hac Muſſorum ſtirpe extat epitaphium hic referre, in templo Eremitarum cum proprio Muſſatorum inſigni marmoreæ tabulæ inſculptum.

Galbertinus ego quondam de ſtirpe Muſſorum,
Hunc mihi conſtitui tumulum, proliq; meorum.
Intra iacet corpuſq; meum, Iacobiq; nepotis
Met: mens at noſtri cœlitus aſtra colit.

De Gulielmo & Albrigeto Cortuſijs.

NON multo poſt ea tempora habitus eſt inter doctos, uel in primis Gulielmus Cortuſius, qui de his quæ Patauij ſuis temporibus geſta fuerant, ſcribere adortus eſt: quam interceptam morte hiſtoriã Albrigetus eius conſanguineus huius quidẽ exẽplo, ſed maiori felicitate poſtea proſecutus eſt: exorſusq; altius maiora ſcripſit, tã de domeſticis, quàm etiã de rebus geſtis aliorũ populorum, quæ ſibi digna memoratu uiſa forent: nullo tamen uerborum cultu, aut orationis elegantia. Quare Petrus Paulus Vergerius de hoc in uitis Carrarienſium ſic refert. Cortuſius, inquit, cum ſcriberet, uenuſtatem orationis, quam præſtare non poterat, facilè neglexit. Texuit de Acciolini tyrannide longos annales, qui adhuc extant, & à multis magna cum uoluptate leguntur. Inſuper de bello Canis Scaligeri Veronenſis tyranni aduerſus Patauinos: & alia multa, ita ut pro ingenij facultate, geſta patriæ, & ſeipſum perpetuæ poſteritatis memoriæ cõmendarit.

De Ioanne Baſilio.

IISDEM ferè temporibus clariſſima fama reſplenduit Ioannes Baſilius, Coſmographus (ut fertur) egregius, & Iuris ciuilis, & omnium bonarum literarum (prout illa ætas ferebat) peritiſſimus. Is de familijs Patauinis altius quàm cæteri repetens origines, & agnationes, & affinitates, nobiliſſimæ cuiuſque familiæ in unam ſeriem ſtudioſè collegit: tametſi quædam admodum fabuloſè interſerat, quæ (ut refert Vergerius) ex eo etiam ueris detrahunt multis fidem. Is Arimini prætorem agens, ex humanis ſublatus eſt, ibiq; ſepultus in arca inſigni (ut ferunt) quæ tamen à nobis perquiſita, inueniri non potuit. Sepulchrum autem Baſiliorum antiquum eſt in porticibus D. Antonij confeſſoris, hoc breui titulo notatum: SEPVLCHRVM BASILIORVM ubi legitur hoc epitaphium:

Iuſtitiæ, pacis, delector, & urbis honorum
Galuani proles Alcardus Baſiliorum,
Hunc ſibi conſtituit tumulum ſtirpiq; ſuorum.
Chriſte ſit his tecum requies in ſede priorum.

Baſiliorum autem ædes olim fuerunt intra Pontem molarem, è regione D. Pauli, nunc Boromeorum.

De Alberto Bibio.

EIVSDEM planè notæ fuit Albertus Bibius, uir ſuo illo ſeculo clari nominis, qui ſcripſit librum multiplicis hiſtoriæ, multa ſanè uarietate refertum: & præſertim de nouiſſima origine totius Marchiæ Taruiſinæ olim dictæ Venetia. De hoc autem opere (quoniam nunquam id uidimus, incertumq; nobis ſit, extet necne) dimittam dicere, & ad alia pertranſibo.

De Rolandino Grammatico.

FVIT item Rolandinus doctiſſimus grammaticus, & diligentiſſimus inueſtigator antiquitatis: qui ſtudioſiſſimè ſcripſit de Acciolini tyrannide, quæ uiderat: & de ea re integros commentarios confecit. Scripſit & de rebus geſtis Patauinæ ciuitatis, cuius meminit Petrus Paulus Verge-

rius, & Blondus Flauius hiſtoricus decade II. libr. VII. Extant huius ſcripta apud nobilem uirum Silium Capiliſtium, ubi hoc epitaphium legitur:

Grammaticæ doctor, ſimul artis Rhetoricorum
Rolandinus eram: nunc rege iubente Polorum,
Vermibus hic eſcæ iaceo, quam tu tibi ſortem
Qui legis expecta: neque fas tibi fallere mortem,
Et bene ſcis, quòd tu finem non effugis iſtum.
Ergo roga tibi poſtq; roga mihi, parcere Chriſtum.
Mille ducentenis Chriſti currentibus annis,
Tunc ego natus eram: ſed ab his poſt ſeptuaginta
Sex, ſimul ãmã piè redimit dum feſta Maria
In Februi menſe, cæli peto fercula menſæ.
Rex pie, Rex cæli nato miſerere fideli:
O primum flamen, tuus ſit hic ſpiritus, amen.

Huius uiri uenerabile ſepulchrum, his carminibus inſignitum fuit olim in ęde D. Danielis. Sed modò ſublato ueteri lapide, & nouo appoſito, ſeruatur locus pro ſepultura ſacerdotum ibidem morientium.

De Lupato poeta.

ADDAMVS iſtis Lupatum poetam, àc æquè Iuriſconſultum illuſtrem, uirumq; equeſtri ordine ſpectatiſſimum. Verùm quia is peculiare ſibi nomen poetæ, quaſi cognomẽ ſortitus eſt, malui hic eum inter poetas, quàm cum Iuriſconſultis numerare. Nam & ſi in utroque ſtudiorum genere æquè præſtabat: maiori tamen fama in poeſi, quàm in Iuris ſtudijs enituiſſe uidetur. Hic ea tempeſtate Patauij & ſcientia, & exiſtimatione aliquãdiu tam inter patronos in foro, quàm inter patricios in curia, principem locum tenuit. Veruntamen (ut fertur) uel ex nominis magnitudine, uel ex petulanti natura uehementer elatus, & in dicendo tam priuatim, quàm publicè nimia detrectandi licentia, nulli ſexui, nulli ordini unquam pepercit. Quocirca Iacobo Carrarienſi cognomento Grandi inuiſus uſqueadeò factus eſt, ut in eius gratiam Clodiæ exilij poena damnaretur: licet, adiutus interim amicorum precibus, haud multo pòſt, patriæ ac proprijs laribus fuerit reſtitutus. Multa eum ſcripſiſſe par eſt credere, quum tantum ſibi nomen comparauerit. Sed penes quos eius ſcripta reperiantur, incertum eſt, præter inſigne epitaphium inciſum in arca Antenoris, ſua ipſius ætate reperta, & quod in eius ſepulchro legitur. De huius autem uiri præſtantia Franciſcus Petrarcha in libro, quem De rebus memorandis inſcripſit, id honorificentiſſimè de eo refert. Lupatus (inquit) Patauinus fuit, nuper poetarum omnium, quos noſtra, uel patrum noſtrorum uidit ætas, facillimè princeps: niſi Iuris ciuilis ſtudium amplexus eſſet, & nouem muſis duodecim tabulas immiſcuiſſet, & animum ab Heliconijs curis ad forenſem ſtrepitum deflexiſſet. Is amici ſubita cauſa, & moras reſpuente neceſſitate, ipſo quotidiano ac domeſtico, quo forte inuentus eſt habitu, rogatus in iudicium uenit. Nouus iudex, qui tribunal impleuerat, egregio uiro nec aſſurrexit, nec aliquo eum honore dignatus eſt. Cœperat Lupatus amici cauſam planis uerbis ac uulgaribus agere, & illum in ſingulis dictis obluctantem urbanè admodum, ac ſuauiter conuincere: indignatus iudex, tanquã maius aliquid dicturus, ſic interrogauit, Scis literas? At ille, Scis paucas, reſpondit. Riſit inſulſus iudex, idiotam ratus, quòd incongruè reſpondiſſet, Scis pro ſcio: non arbitratus, id de ſe dictũ, quòd paucas literas ſciret: & ad inceptum redijt ſermonem. Nec ineptus ac ſtolidus iudex, antè ſe deluſum ſenſit, quàm diſertiſſimi uiri cognoſceret & ratione ſimul & oratione ſe fuiſſe ſuperatum. Nomen autem abeuntis quærens, ab aſtantibus didicit, Lupatum eſſe, cuius nomen ea tempeſtate, non Patauij tantùm erat celebre, ſed etiam per omnem Italiam inſigni gloria ferebatur. Hæc Petrarcha. Exceſſit autem è uiuis an. M. CCC. XCIX. ſepultusq; marmoreo ſepulchro quatuor ſuffulto columnis iuxta ædem D. Laurentij, è regione ſepulchri Antenoris, cum hoc lepidiſſimo epitaphio à ſe edito, quod hic lubens deſcripſi:

Mors

Mors, mortis morti, mortem ſi morte dediſſet:
Hic foret in terris, aut integer aſtra petiſſet.
Sed quia diſſolui fuerat ſic iuncta neceſſe,
Oſſa tenet ſaxum, melior pars gaudet in eſſe.

Ibidem circa baſim legitur:

Id quod es, antè fui: quid ſim poſt funera quæris?
Quod ſum (quicquid id eſt) tu quoque lector eris.
Ignea pars cælo, ceſſa pars oſſea rupi,
Lectori ceſſit nomen inane Lupi.

De Lombardo Serico.

FRANCISCI Petrarchę intimus ſtudiorum collega, & acer ſolitudinis ipſius æmulator, ac in eius elegantiſſimis ſcriptis magnoperè celebratus, memorandus hoc loco occurrit mihi Lombardus Sericus, uir undequaq; doctiſſimus. Extat enim & impreſſum ubique legitur, huius in epitomis illuſtrium uirorum cultiſſimum ſupplementum, Franciſco Petrarchæ, obitu illius interceptis, ad Franciſcũ Carrarienſem principem Patauinũ, ubi tam artificioſa breuitate ampliſſima Romanorum Ducum geſta complectitur, ut nec geſtæ rei ordinem breuitas interrumpat, nec breuitatis compendium reddat quod dicitur obſcurũ. Ex eo enim lib. pernoſcere licet, quàm pari paſſu in dicendo cum Petrarcha is auctor incedat. Scripſit etiam de quibuſdam memorandis mulieribus elegans opuſculum ad Magdalenam Serouinam, mulierum eius ætatis celeberrimam: quod extat apud clarum philoſophum Lombardum Amulium, ex illius ſanguine oriũdum. Fuit is quidem maximarum rerum ſtudijs ac meditationibus deditus, ſolitudinis admodum ſtudioſus: nam in quadam ſua epiſtola quam ad Petrarcham ſcripſit, uſqueadeò frequentiam ciuitatis abhorrere ſe dicit, ut, cùm magno uiſendi amici deſiderio teneretur, metu tamen reuiſendæ urbis, ubi tunc Petrarcha in canonicorum collegium aſcitus morabatur, à concupito amici aſpectu ſeſe continuerit. Cui Petrarcha reſpondit. Fac (inquit) obſecro, ut te noſter amor, à tam ſancta & ſobria intentione non dimoueat: malo me non uideas, quàm ſimul urbem adeas: me præſertim non totum reperturus. Hæc ille. Quàm mutua autem beneuolentia uterque inuicem tenerentur, ſic alibi Petrarcha inſinuat dicens: Nota mihi fides tua, nota charitas, notus amor, non uerbis inanibus, aut ioco, uel fragili amicitiarum caducarum uinculo: ſed rerum infallibilium argumentis, & amoris nexu ualido ac tenaci. Extant quidem plures eius epiſtolæ, ad hunc Lombardum: quibus manifeſtè apparet, qua fide, quáue charitate eum proſequebatur. Hoc etiam fuit uel maximum amoris indicium, quòd eum teſtamento in ſecundis hæredibus ſcripſerit: ſi priorem hæredem ante teſtatoris obitum decedere contigiſſet. Scripſit Lombardus eleganter multa, præter eá quæ ſuperius memorauimus: quæ neſcio quo caſu amiſſa ſint, aut tam ſerò publicentur. Extat hoc tempore Dialogus de uita ſolitaria, quem nuper à multis mendis ſcriptorum uitio contractis, diligenter exterſimus. Hunc ipſum Dialogum Petrarcha ſummoperè commendat, & eleganter etiam exponit epiſtola IIII. XIIII. libri Senilium. Ibi enim poſt multa Lombardo ita reſpondet: Delectauit me in epiſtolæ tuę fine Dialogus ille, cum tuis hoſpitibus habitus, uitam tuam hãc admirantibus, uoluptariámque laudantibus. Et paulo pòſt: Quidni autem delectet ac placeat? Nihil ſententioſius, nihil breuius: de quo quidem iuuat, hæc pauca decerpere, ut intelligas quid mihi ſapiat ſermo tuus, cuius iocoſa & abſciſſa breuitas me in riſum: librata ueritas in ſtuporem egit. Hæc ille. Reliqua autem breuitatis cauſa dimitto, & lectorem ſtudioſum uel ad eam ipſam epiſtolam, uel potius ad Dialogum, ſi haberi poteſt, remitto: quem manu ſcriptum penes me habeo, & hunc aliquando impreſſum fuiſſe, audio; extare uerò nunc deſcriptum apud plurimos certò ſcio.

Vixit is quandiu uixit, conſtans in cælibatu caſtiſſimè, uulgo licet aduerſante, pertæſus uxoris curam, & liberorum moleſtiam. Sunt qui hunc Venetijs mortuum eſſe arbitrentur, ibiq́; ſepultum. Attamen (utcunque ſit) huius epitaphium legimus in æde diuæ Luciæ, iuxta aram D. Mariæ Virginis, à parte meridionali, in marmorea tabula:

O Regina lucis almæ ſyderum
Intacta parens, puerpera uirgo:
Salutisq́; noſtræ digna propago
Parce: iam parce mitiſsima, quæſo,
Hanc animam Chriſto redde benignæ:
Et miſerere canentis Oſanna.

Ibidem inferius legitur:

HOC EPIGRAMMA LECTOR IMPLORAT HVIC SAXO, VT COMMODES ANIMVM, DEVMQVE VLTRO IGNOSCERE CHRISTVM ROGES, VATIS PETRARCHAE, AVDITORI LOMBARDO PATAVINO, QVI DIEM SVVM CLAVSIT EXTREMVM: M. CCCC. XC. XI. AVGVSTI.

De Montanario poeta.

IGNORO quæ cauſa fuerit, cur in Patauinis annalibus nihil prorſus (quod ſciam) inueniatur de Mõtanario, pręclaro poeta Patauino, cùm tot eius ſententias inſignes ab Hieremia Montagnono citari uideamus. Nam (ut ex eodem facilè colligi poteſt) ſcripſit Montanarius carmine Heroico, de luna Cleri ultra centum & quadraginta capita: quod quidem uolumen quale ſit, nunquam mihi uidere contigit, licet id ſæpe & ſtudioſè perquiſierim. Huius autem poetæ carmina Montagnonus crebrò citat, elegantia ſanè, & humanæ uitæ quàm utiliſſima: ſed quia nimis longũ eſſet hoc loco ſingula notatu digna recenſere, quædam tantum ex multis excerpta annotauimus: quibus ſingulis ſingulæ inſunt & doctæ & graues ſententiæ: quas quidem ſelectas accuratè ſubnotari curauimus, ut uel ſic tanti uiri nomen hoc præclaro teſtimonio dignoſcatur.

SENTENTIAE MONTANARII ADMODVM LEPIDAE SINGVLAE SINGVLO VERSV COMPREHENSAE.

Qualis conuictus talis formatio morum.
Nemo quidem nunquam quantumlibet Argus aberrat.
Auget non minuit, mala conſuetudo reatum.
Gens ſine iuſtitia ſine remige nauis in unda.
Multa fidem paucis adimunt mendacia ueris.
Quicquid nocte tegunt tenebræ, ſol mane reuelat.
Accendit culpam facilis dimiſsio pœnæ.
Vix poſſunt malè cœpta bonum contingere finem.
Cautius eſt, quando grauiora timentur, agendum.

Diligitur

Diligitur tector ſcelerum, deprehenſor oditur.
Furari famulos dominus compellit auarus.
Res eſt difficilis caſtam bene ducere uitam.
Nulla ferè maior, quàm caſtè uiuere, pugna:
Sola nanque ſuum finitur morte duellum.

Ecce quales quantæq; ſint ſententiæ ab hoc poeta noſtro Montanario tam paucis comprehenduntur ſyllabis: quas hic propterea annotandas duximus, ut quale eius ingenium fuerit, quæúe doctrina, uel hinc quiuis facilè uideat. Opus autem iſtud perquirendum ſanè eſt, & ubicunque latitat, & à blattis excutiendum, deq; tenebris in lucem producendum. Quicunque autem id præſtabit, ſciat me multum ei debiturum: nec me tanti unquam muneris immemorem tacitumq; futurum. Ex huius progenie fuiſſe legimus Pacem Montanarium, qui cùm eſſet à Republica præfectus Campo ſancti Petri, & inſimulatus fuiſſet, occultò agere cum quibuſdam Vicentinis de prodenda Veronenſibus Vicentia, quæ tunc Pat. Reipub. parebat: exilio & bonarum publicatione multatus eſt. Anno Domini M.CC.LXXXIX.

De Hieremia Montagnone Iudice.

QVANDOQVIDEM nuper Hieremiæ Montagnoni mentio facta eſt, non ab re erit quæpiam de ipſius ſcriptis attingere. Fuit is Iureconſultus excellens, & ob id Iudex appellatus. Illum nanque hominem maiores noſtri Iudicem dixerunt, quem nos modò Iuris doctorem ſoliti ſumus appellare. Atqui uidetur is, præter Iuris ſtudium, morali quoque philoſophiæ, & ſacris literis, multam operã dediſſe: infinitæq; propemodum lectionis fuiſſe, ac literarum omnis generis admodum ſtudioſus. Nam diſcurrens per diſciplinas omnes, quicquid de moribus præclarum à quouis ſcriptore, ſiue ſacro, ſiue profano, dictum eſt, in unum ueluti aceruum congeſſit: collectiſq; undecunque à pluſquàm centum auctoribus idoneis ſententijs ad reformandos hominum mores, opus admodum fructuoſum & utile, ſtudio ſuo, ſed alieno labore cõtexuit: quo quidem indicis in modum per capita rerum ſingula quæq; notatu digna excerpta, in egregium ſatiſq; iuſtum uolumen accuratè redegit. Quod quidem opus poſtea cùm imprimeretur, Epitoma ſapientiæ à librarijs impreſſoribus nuncupatum eſt: & ab ijſdem in uulgus editum, & publicatũ, & per uniuerſum orbem diffuſum. Obijt aũt Hieremias anno ab incarnatione Dom. circiter M. CCC. Extat ingenti mole ſepulchrum huius familiæ inſigni montis inſculptum, apud baſilicam D. Antonij Confeſſ. in cœmeterio antiquo, quod dicitur Paradiſus cum hoc epitaphio:

SEPVLCHRVM DORELI FILII QVONDAM NOBILIS VIRI DOMINI HIEREMIAE DE MONTAGNONE.

De Ioanne Bono Andreade.

PER hæc eadem fermè tẽpora floruit & Ioannes Bonus Andreæ filius; uates ea tempeſtate inſignis. Is de familijs Pat. cecinit, & de earum originibus, & quo quæq; olim nomine uocata fuerit. Scripſit inſuper de patria ad urbe condita, ſi quid foret memoria dignum uſq; ad tempora Alberti Cæſaris ducis Auſtriæ. Anno Chriſti M. CCC. XXXIIII. ſicut tradidit Xicchus Polentonus, in Vitis illuſtrium ſcriptorum libro octauo: idq; ſanè (ut audio) multo ſtudio, & admirabili breuitate. Hanc ego hiſtoriam alicubi occultò teneri arbitror: nondum enim ad manus noſtras peruenit. Legi tamen de originibus familiarum tantummodo quædam carmina, quæ eius eſſe dicuntur, deſcribentiũ incuria adeò corrupta, inuerſaq; & mutila, ut ſenſus rectè percipi nequeat.

De Caſtellano Baſsianenſi.

CELEBRANDVS eſt hic inter Patauinos poetas, & Caſtellanus Baſſianenſis, uates egregius: qui duobus libris perquàm eleganti carmine cecinit pacem Venetiaham (ſic enim inſcribi opus uoluit) inter Federicum imperatorem Barbaruſſam, & eccleſiam Romanam ſub Alexandro III. Pontifice Maximo: & ſub principe Venetiarum Sebaſtiano Ziano. Anno Dom. M.C.LXX. quod quidem opus Franciſco Dandulo Venetiarum duci, honoris ergô dicauit. Anno M.CCC.XXVII. Carmen eſt ſanè (ut ferebat illa ætas) ualde elegans, & inter ueras hiſtorias, magis quàm falſas, fictaſq; poetarum fabulas numerandum, & lectu (meo quidem iudicio) digniſſimum. Baſſanũ aũt oppidum tunc tẽporis Pat. iuris & ditionis fuerat: & propterea Caſtellanus, ea tempeſtate municeps Patauinus, à nobis hoc loco inter Pat. meritò numeratur.

De Franciſco Sanuito.

INTER claros ſcriptores Pat. nõ indignum fore arbitror, ſi Franciſcum Sanuitum interſeram: etſi nulla ferè doctrinæ ſuę (quod ſciam) ueſtigia ſuperent. Legimus tamen hunc ſuis temporibus fuiſſe magni nominis uirum: ita ut in Republica Patauina, nihil magni aut parui ferè abſque eius conſilijs ageretur: utpotè ſcribam Reipub. cuius quidem muneris maxima tũc erat apud eos patres auctoritas: quoniam hic ordo ſcribarum ferè principem inter eos tunc temporis locum tenebat. Legimus autem de eo hæc ipſa uerba: Erat optimus grammaticus, rhetor, & Tullianus. Floruit autem an. ſalutis circiter M.CCC.

De Xicchone Polentono.

NON in poſtremis habẽdus eſt hic inter doctos Xiccho Ricius Polẽtonus, & ipſe Patauinæ Reipublicæ ſcriba, uir doctus, & in humanitatis ſtudijs peritiſſimus. Is multa ſcripſit digna ſanè, quæ & nunc præ manibus à doctiſſimo quoq; habeantur: & ſi aliquando neſcio quid ſuæ ipſius ætatis ſapiant. Scripſit in primis magnum uolumen De illuſtribus ſcriptoribus Latinis, filio Polydoro dicatum. Anno ſalutis humanæ M. CCCC. XXXIII. cuius quidem exemplar eius manu deſcriptum, penes nos eſt. Edidit etiam argumenta ſuper decem orationes Marc. Tul. Ciceronis, & ſuper quatuor inuectiuas in Catilinam: & ſuper inuectiuas mutuas inter Saluſtium & Ciceronem: quod quidem opus Iacobo Aluaroto Patauino, inſigni Iureconſulto dicauit. Hæc ſæpius impreſſa, paſſim circunferuntur. Collegit inſuper ſex libros exemplorum inſignium in omni re memorabili: quos Modeſto filio dicauit. Reſtituit etiam librum ſtatutorum, & legum municipalium Reipublicæ Patauinæ. Scripſit & contra Luſores. Item miracula D. Antonij Confeſſoris; & uitam B. Helenæ. Item de confeſſione ad Petrum Donatum, epiſcopum Patauinum: de quo in theſauro eccleſiæ Petri Albiani ita legitur: Hoc dicit Xiccho Polẽtonus, ciuis Pat. notabilis literatiſſ. & in dicendi arte peritus, in quodã ſuo notabili tractatu de confeſſione. Hæc ille. Opus iſtud ſæpius uidi & legi apud Ioannem Baptiſtam Rotam Pat. literis & moribus præſtantem, mihiq; admodum familiarem. Addas & Luſum ridiculum Ebriotum per Dialogum: quẽ domi habemus. Horum autem omnium uoluminum, partim quædam edita ſunt, & impreſſa: partim in bibliotheca canonicorum regularium D. Ioannis in Viridario: partim uerò (ut iam diximus) in ædibus noſtris penes nos ſunt. Fuit huic germanus frater, Franciſcus Ricius Polentonus, & ipſe ſanè doctus, ut conijci facile poteſt ex carminibus Antonij Baratellæ, quæ ad eundem ſcripſit: qui defunctus unà cum fratre Xicchone in media æde D. Leonardi, iacet, ſub rubro lapide cum hoc epitaphio:

Xiccho Polentonus, quem ſcripta diſerta decorant,
Franciſcus frater tumulo conduntur in iſto.

De

De Nicolao Pontano ſeu de Ponte.

NVNC merito Nicolaus Pontanus ſequitur, excellens uir, & inſignis Iureconſultus, & in humanarum literarum ſtudijs ſua ætate præſtantiſſimus: nec minus etiam in patrio gymnaſio pontificij iuris profeſſor illuſtris, & orator eloquentiſſimus. Leguntur aliquot eius epiſtolę familiares ad amicos, & oratio diſertiſſima, quam habuit pro reſtituendo ſibi colono: qui ob homicidium patrio ſolo exulauerat, coram Sigiſmundo Imperatore, qui inſtante anno Iubilei, quo culpæ omnes mortalium extinguuntur, ac graues pœnæ in purgatorio ferendæ remittuntur, iturus Romam tunc fortè Patauio pertranſibat. In qua tam mirabili breuitate, tamq; aptè omnia dixit, atque ita eleganter, ut uel ingratis ad miſericordiam quantumuis durum ac iratum principem moueret, ac ſuum ſibi in aſſenſum traheret, nedum lenem & placidum, qualis tunc erat Sigiſmundus Auguſtus. Impetrauit ergo reſtitutionem reo, ſibi uerò tantum nominis ac gloriæ apud principem ipſum, atq; apud uniuerſum populum ex ea repeperit, ut nihil eo uno facto, in iſta ciuitate illuſtrius contigiſſe diceretur. Scripſit prę terea & multa alia: ſed morte præuentus, omnia abdita & imperfecta reliquit. Quædam ego tantum fragmenta uidi penes Andream Auguſtinum, ſacerdotem mihi perquam familiarem, qui ut erat literarum admodum ſtudioſus, diſperſa illa & abiecta caſu collegerat. Ex quibus facilè erat conijcere, quantam iacturam in reliquorum amiſſione fecerimus. Idem ſpectari poterat de Ioanne Baptiſta, ex eadem familia genito, qui canonicus Aquileienſis factus, ſpe melioris fortunæ Romam profectus, nihil ſibi uirtus ſuperueniente morte profuerat. Obijt Romę, & ſepultus eſt in Ara cæli ubi hoc epitaphium;

Epitaphium.

IO. BAPTISTAE DE PONTE PATAVINI
CANONICI AQVILEIENSIS SACRVM.
DECESSIT ANNO NATALIS CHRISTI
M. CCCC. LXXIIII. CAL. SEPT.

De Antonio Baratella Lauregio.

CELEBRAVIMVS ſuperius aliquot præclariſſimi nominis uiros, & eos quidem meritò, etiam ſi pauca ſcripſerint: nemo autem noſtratium poetarum extitit, qui plura luſerit quàm Antonius Baratella, ex Campo ſancti Petri municipio Patauino poeta facundiſſimus. Is cum eſſet lepidiſſimi ingenij, & ad poeſim natura procliuis, poſt rudimenta grammaticæ & rhetoricæ, quæ in gymnaſio patrio ad ſummum uſque combiberat, ſolitudine delectatus, ſeſe totum ad poetices ſtudium conuertit, & nouis fabulis de natali ſolo, de riuis, & fontibus patrijs Græcorum more eleganter effinxit: idque multis uerſuum millibus, in unum opus congeſtis, præclarum nomen ſibi comparauit. Nã ad maieſtatem heroici carminis, nihil ei omnino defuiſſe uidetur, niſi fortè Mœcenas quiſpiã, & ſublimioris materię amplectendæ oblata facultas, ubi heroici carminis maieſtas, & decus poeticũ quo præcelluit, lucidius emicaret. Is paruo contentus, reiecta omni ciuili ambitione, ruri in amœna uici Lauregię uilla aliquandiu in ſolitudine moratus eſt: ubi data ſcribendi opportunitate, licet nõ ſatis illuſtrẽ materiẽ nactus, infinita penè carmina luſit. Nam de riuis uicinis ſingulis penè ſingulũ ac integrũ uolumen confecit. Poemata aũt quæ compoſuit, ut in unũ conferam, hęc ſunt: Poliſodia conſtat uerſibus mille & quingentis. Lauãdula ter mille centum & octoginta uno. Ruſtica bis mille centum quadraginta quatuor. Echaton, 4538.

Polide-

Polidemonareis 556. Elegia 398?. Foſchara M.D. Calliopea CCC. Muſonea M.C.XLV. Baratella 2489. Antonia 4866. Laureia 5287. Centena 2463. Rouea 3972. Apollinea ſiue de nuptijs Apollinis ſine numero Balliopes 2800. Cāpipetrea 3100. Antenoreis 2050. Gorgoſtus 3711. Camella 3825. Monoſodia uerò, & Cribatura, & Diſodia numeris carent. Polidoreis 2841. Syluia 1736. Proteſilaris 3264. Metrologia 2377. Fragmenta uulgarium rerum 2330. Phleginis 3360. Libelli ergo numero uigintiquinꝗ, uerſus aūt ſeptuaginta quatuor millia & ſexaginta. Vates hic Guarino Veronenſi uiro doctiſſimo mutuis epigrammatis, ultro citroꝗ miſſis cōiunctiſſimus fuit, & Xiccho Polentono amiciſſimus: qui de eo in opere de Vitis illuſtriū ſcriptorum ita ſcribit: Antonio Baratellæ Ouidianam in pangendis carminibus facilitatem natura tribuit. Tandem uerò neglecta ſolitudine dum Vtini Rhetoricam edoceret, in bona & laudabili ſenectute defunctus eſt, & ibi ſepultus.

De Ludouico Odaxio.

NVNC ſequitur Ludouicus Odaxius, rhetor maximus, & orator inſignis, Græca & Latina lingua facundiſſimus: qui ob præclaram nominis famam à Federico Feretro principe Vrbinate magnis muneribus accerſitus, filijs inſtruendis eſt præceptor datus. Mox & ad ſecretiora ab eo admiſſus, principem apud eum locum tenuit, & tanta inde exiſtimatione ſui longè lateꝗ famam protulit, ut apud Latinos meritò illius nomen ſit tum ſuis tum alienis ſcriptis æternæ memoriæ conſecratum. Atqui tandem Federico è uiuis ſublato, Guido Vbaldus ſicuti eum antea præceptoris, ita poſtea parentis loco, charum gratumꝗ ſemper habuit: ei denique ut Achilles Chironi, hilaris ſemper ac lubens paruit. Hinc & eloquentia, & armis clariſſimus ultra omnes ſuæ tempeſtatis duces euaſit. Etenim Marcus Antonius Sabellicus in quadam epiſtola ad Guidonem principem de hoc Ludouico noſtro honoris cauſa ita luculenter ſcribit. Puer inquit (de Vbaldo loquens) Odaxio Patauino uiro clariſſimo Græcæ & Latinæ facundiæ præceptore uſus, tam breui utrumque dicendi genus imbibiſſe diceris, ut omnium opinione reminiſci potius credaris quàm discere. De hoc ipſo Petrus etiam Bembus in eo opere, quod de Guidone Vbaldo edidit, elegantiſſimam aſcribit huic orationem, in obitu principis ipſius habitam: utpote omnium, quæ noſtra ætate leguntur in eo genere cultiſſimam. Hunc ipſum & Dominicus Palladius ſuis epigrammatis celebrauit. Itidem Politianus in ſuis epiſtolis, multiꝗ alij illius ætatis ſcriptores: quos longum foret ſingulos recenſere. Huius autem Odaxij multæ & diuerſæ uulgo circunferuntur epiſtolæ, hinc inde editæ: quæ facundiæ illius certiſſima indicia cunctis præbent. Is Plutarchi libellum quendam in Latinum uertit: quam quidem translationem miris laudibus extollit Angelus Politianus Epiſtolarum libro tertio. Cebetis tabulam quoque ab eo in Latinum conuerſam legimus. Scripſit & alia permulta, quæ neſcio quo caſu tam diu ſuppreſſa lateant. Prodibunt ſpero tandē opera eius maiora: quæ ueluti ſol è nube tranſuectus, admirabilius lumen oſtendent. Audio huic filium fuiſſe haud diſſimilem parenti: qui Vrbini natus patrijs bonis, & ſuo natali ſolo contentus, agnatis & affinibus, quicquid ei Patauij ex patrimonio contigerat, dereliquit.

De Typhi Odaxio.

ADDAMVS huic lepidiſſimū poetā Typhim Odaxiū, Ludouici huius germanū fratrem, ætatis profectò ſuæ, & urbis, & orbis magnas delicias: qui uel ob hoc ipſum celebratiſſimę famæ fuit, quòd nouæ & ridiculæ admodū poeſeos auctor fuerit. Adinuenit eñ primus ridiculū carminis genus, nuuꝗ prius à quopiā excogitatū: quod Macaronęum nūcupauit, multis farcitū ſalibus, & ſatyrica mordacitate reſperſum, quo facetiā de quibuſdam Patauinis magica arte deluſis, tanto cū ioco effinxit, ut legētes cachinnis & riſu penè rumpantur.

Hunc

Hunc deinde minus feliciter ſecuti ſunt plerique uiri doctiſſimi, qui inani labore
tentarunt hoc ridiculum ſcribendi genus aſſequi, ac etiam effingere doctius: ne-
mo tamen eo carminis genere omnium iudicio, lepidius uſus eſt, neque qui pro-
fundiores cachinnos excutiat quàm Typhis: uel quòd expreſſius ſtultorũ hominũ
ingenium aptioribus ad id uerbis effingat, habita eleganter perſonarum ratione, ac
etiam materiæ, cui eiuſmodi uerſus maximè conueniant. Facti ſunt ẽm ex Latinis
& uulgaribus quibuſdam uerbis, iucunda barbarie rudes atque inconditi, attamen
ridicula concinnitate ſonori, & ad Latinæ conſtructionis modum ſerieḿq; contex
ti. Qui quidẽ uerſus cum careant latinitatis norma, mirum tamẽ quantopere & per
ſonis & uerbis, occulta quadam ratione delectent. Quam frequenter autem tunc
eo ſeculo, ij uerſus in ore ſemper omnium fuerint, etiam doctiſſimorum uix credi
poteſt. Meritò ergo (ſi conferre exemplum liceat) tantum huic noſtro ciui Mac-
caronæum carmen debet, quantum heroicum Virgilio, & Danti, aut Petrarchæ
uernaculum. In ipſo etenim ioco aliquid ubique probi ingenij ſemper elucet: & eo
magis, quo res quæpiam ſeria eo ioco lepidè occulitur. Verumenimuero & ſi ſciã
quoſdam eſſe, qui ludicra iſta parum probent, non propterea hæc à me tacenda
hoc loco cenſui, ne laude tam præſtantis ingenij Odaxius omnino fraudaretur,
quum is in hoc carminum genere antiquas ſatyras non infeliciter fuerit imitatus:
quæ à priſcis illis poetis de quorundam improborum ciuium moribus, licenter uul
gò publicè palámque edebantur. Id quoque tacendum non putaui, quod ipſemet
Typhis in morte cauit, ne unquam uolumen iſtud publicè in uulgus legendum
traderetur, ſed igni potius comburendum. Nihil tamen ea cautione prouiſum eſt,
quin libellus pluſquàm decies impreſſus, in tota Italia ab omnibus haberetur, & ma
gna cum uoluptate legeretur. Extat ſepultura Odaxiorum Patauij ante ſacram Vir
ginis aram in templo D. Pauli iuxta Pontem molarem, ubi Typhis iſte iacet.

De Hieronymo Valle.

TACITVM hic præterire non poſſum Hieronymũ Vallem, ſua ætate
non ſolùm medicum celeberrimum, ſed etiam poetam, ac oratorem,
& diuinarum humanarumq́; literarum ſtudioſiſſimum, cuius mihi nu
per in manus uenit flebile de paſſione Chriſti carmen, Petro Donato
epiſcopo Patauino dicatum: quod extare penes me, & promulgatum
eſſe certè ſcio. Scripſit quoq; de amoribus, ad Helyſiam puellam uerſus elegantiſſi
mos, Ouidianæ facilitati haud multũ diſpares. Cecinit etiam de geſtis patrum: quod
opus nondum legi. Hoc autem ex ipſiusmet Hieronymi ſcriptis hauſi: nam de ſe
ſcribens ita muſam ſuam alloquitur:

Te duce geſta patrum cantaui, te duce feci
Viuere perpetua poſteritate uiros:
Te duce formoſam legi mihi ſorte puellam,
Et ſibi, dum caperet, carmina multa dedi.
Iam noſtrum uarias nomen portatur ad urbes,
Dicere ſi de me & ſcribere uera licet.

Huius hominis imago ex uiua oris effigie, manu Andreæ Mautineæ præſtãtis pi
ctoris, admodũ ſcitè picta cõſpicitur in ſacello Eremitarum, & facie, & habitu, quo
tunc temporis fuerat. Claruit circa an. M.CCCC.XLIII. De huius opere in ſua bi-
bliotheca Conradus Geſnerus honorificẽtiſſimè memorat. Is Rauennæ, dum legã
tus Veneti Senatus Romam peteret, non ſine occulti ueneni ſuſpicione interijt.

De Ioanne Marchanoua.

EIVSDEM planè notæ fuiſſe uidetur Ioannes Marchanoua, philoſophus
& medicus, ac poeta illuſtris: qui prout erat admodum ſtudioſus anti-
quitatis, opus De antiquitatib. perquàm ſtudioſè collegit, quod in bibli
otheca Canonicorum regularium ſancti Ioannis in Viridario legitur: u-
bi tota ferè eius librorum ſupellex, & expreſſa oris effigies, in pariete depicta con-
ſpicitur

ſpicitur. In fronte autem huius uoluminis hæc præclara carmina cum hoc titulo infrà ſcripto leguntur, contra eos qui Venetum eſſe uolunt. Ioannis Marchęno uę medici Patauini de libello ſuarum antiquitatum quas collegit. Ibidem enim in fronte operis eſt hoc epigramma:

Vt uideas antiqua uirûm monumenta priorum,
Quid maris & terræ, multa pericla ſubis?
Ecce quod ut uideas, totus peragrabitur orbis,
Pagina nunc oculis ſubijcit una tuis.
Quæ ſi fortè tuæ ferat oblectamina menti,
Auctori grates dicere ne pigeat.

Is ſummus omnis antiquitatis perſcrutator eſt habitus, & in ſcribendo tam ſoluta oratione, quàm carmine facundiſſimus. Quæ autem nunc de antiquitatibus uulgata atque impreſſa ſub alterius nomine habentur, ex eius ferè obſeruationibus decerpta ſunt. Scripſit & (ut ipſemet ſibi teſtis eſt) de dignitatibus Romanorum, & de triumpho, & rebus militaribus. Floruit circa annum M. CCCC. XLV. Extat huius gentile ſepulchrũ in ſacello templi D. Auguſtini, à parte Orientali, humi, ad antiquorum imitationem affabrè ſculptum.

De Palladio Fuſco ſiue Nigro.

SVB idem ferè tempus floruit in humanioribus ſtudijs Palladius Fuſcus, aliàs Niger, Rhetor illuſtris: qui complura egregia monumenta poſteris reliquit. Primus edidit in Catullum doctiſſima commentaria, quæ iam ſæpius formis impreſſa, ubique leguntur, & prę omnium oculis uerſantur. Scripſit item de bello Turcico: & de Inſulis libros tres: & de ſitu, & ora Illyrici, & collectanea rerum non uulgarium, ad imitationem Auli Gellij. Nec minus etiam inſigniter carmine ualuit: multas enim epigrammatum ſyluas collegit, quæ immatura & improuiſa eius morte præuentæ, nondum fermè ſatis ad frugem effloreſcere potuerunt. Fuit & Græcis & Latinis literis probè eruditus, & in tradendis Rhetoricæ præceptis diſertiſſ. De hoc Sabellicus de Latinæ linguæ reparatione, ubi Coriolani Cypici eloquentiam commendat, eam cum huius elocutione conferri ullo pacto poſſe negat, his uerbis: Nec eſt, ut Palladium Nigrum ſileam, per quē proximis annis Romanæ in ea terra literæ in antiquum ſunt ſtatum reſtitutæ. Hæc ille. Is tandem Iuſtinopolim Hyſtriæ ciuitatem accitus, ubi multos ibi iuuenes in poeticis & rhetoricis ſtudijs elegãter inſtruxerat, in cathedra ſedens, ſubita apoplexia inter legendum correptus, & à diſcipulis domum delatus, ſine ullo amplius uitæ ſenſu, paulo pòſt uita functus eſt, & in baſilica ſancti Franciſci ſub albo lapide ante aram maiorem in ſepulchro alieno ſepultus: ut nuper Peregrinus Spatarius canonicus Iuſtinopolitanus, & literarum ſtudijs, & iucunda uitæ conſuetudine mihi coniunctus, ab Hannibale Griſonio uiro undecunque doctiſſimo, & ipſius Palladij diſcipulo ſe audiuiſſe teſtatus eſt.

De Franciſco Buzzacharino.

SED quoniam Palladius noſter in ſuis commentarijs adducit honorificè Franciſci Buzzacharini auctoritatem, nõ ab re mihi uiſum fuit hic ſtatim poſt eundum Fuſcum, Buzzacharinum uirum nobilem, & Græcis iuxta, ac Latinis literis erudititiſſimum ponere: qui quidem & carmine, & ſoluta oratione plurimum ualuit, ſuoq́ æuo præclari nominis ſemper fuit, licet interim à forenſi negotio ſeſe abſtinuerit, contentus domi intra parietes ſibipſi (ut aiunt) & muſis canere. Scribebat enim quotidiè quidpiam, pauca tamen edebat, niſi quę uel eo inuito ac neſciente cultiſſima ad amicos epigrammata, è manibus euolaſſent. Tantæ ſiquidem moroſitatis erat in ſuis ſcriptis approbandis, ut quaſi alter Apelles neſciret tollere manũ de tabula, & quòd ea, quæ dictabat, ſibi nunquam ſatis culta, nec ſatis pexa eſſe uidebantur. Quocirca quæ auctore ipſo adhuc uiuente iacebant, nunc profundè dormiunt: atque utinam tandem expergiſcantur, & in lucem

exeant. Excitauit autem mihi expectationem magis atque magis, quòd nuper cùm ſuper his fortè ingemiſcerem, uenit mihi in manus Iſocratis oratio ad Nicoclem Cypri regem de regno adminiſtrando, è Græco per eum in Latinum conuerſa, ſanè quàm elegantiſſima, unà cum epiſtola ad Fridericum Cornelium prætorem Patauinum ab ipſomet tunc uiuēte edita, ac formis excudenda impreſſoribus data: quæ à uiris doctis ſummopere commendatur. Sepultus eſt in baſilica D. Antonij Confeſſoris in ſacello maiorum ſuorum circa annum domini M. D.

De Io. Dominico Spazzarino.

MAGNAE quoque in ſcribendo elegantiæ fuit Ioannes Dominicus Spazzarinus, Pat. Reipub. olim à libellis, uir animi dotibus, & corporis præſtantia inſignis. Scripſit de geſtis Venetorum in continenti, uſque ad ſua tempora: opus ſanè præclarum, & emiſſione digniſſimum. Id tamen à Daniele eius nepote, domi hactenus continetur paucis adhuc notum, mihi uerò ob affinitatem, quæ iam pridem eſt inter nos, etiam notiſſimum. Eſt enim elegans, & Saluſtina breuitate uel in primis ſuccinctum. De Patauina aūt clade, quæ M. D. IX. accidit, cui ipſe ex officio interfuerat, nemo eorum omnium, qui de ea ipſa re hactenus ſcripſerunt, proſecutus eſt hiſtoriam diligentius. Is etiam unà cum reliquis ciuibus, uocatus Venetias, ibi penè relegatus aliquandiu cum cæteris fuit. Sed haud multo pòſt, cognita illius innocentia, reſtitutus eſt: qui poſtquam in patriam redijt, longo iam ſenio confectus, nonagenarius obijt, anno ſalutis humanæ M. D. XIX. Sepultus eſt in baſilica D. Iacobi, in ſepulchro gentilitio, ubi titulus:

DANIELI SPAZZARINO PARENTI
IOANNES DOMINICVS SCRIBA
REIPVBLICAE PATAVINAE.
V. P.

De Stephano Venturato.

SCRIBEBAT iiſdem temporibus Stephanus Venturatus, Scriba capituli noſtræ eccleſiæ Cathedralis ſatis appoſitè, & nihil affectatè, de geſtis & rebus Pataiuij annales non contemnendos, ab incendio illo magno, quo Patauium fermè totum conflagrauit: an. à natali Domini M. C. LXXIIII. & deduxit hiſtoriam annuatim per conſules & prætores uſque ad ſua tempora: ad an. M. D. XXIII. In qua quidem hiſtoria comprehendit, quæcunque habuit notatu digna, diligenti ſtudio perquiſita: ita ut meritò immortali memoria dignus ſit. Huius opus ſatis ingens penes nos eſt: quod tum quia manus eius eſt, tum quia alterum non extare certò ſcio, ſtudioſius cuſtodiendum cenſeo. Is Venetijs cum reliquis ſuſpectis ciuibus aliquandiu uocatus manſit: ſed permiſſione Senatus in oppido Meſtro à prætore eo ſcriba deductus, mortifero morbo contracto, in uiridi ætate mortuus eſt, & ibi ſepultus, anno D. M. D. XXVII.

De Alexandro Baſſiano ſeniore.

SVBNECTENDVS eſt his uiris doctis, doctus & elegans Alexander Magius cognomento Baſſianus, Iureconſultus egregius, & inſigni facundia præditus: qui multas & elegantes in omni cauſarum genere orationes habuit. Scripſit opus elegantiſſimū de Prætoris officio: quod perlegi ſtudioſiſſimè, & auidiſſimè lectū ſumopere probaui, cenſuique editione digniſſimum: licet is eidem extremam fortaſſe manum haud quaquam addiderit, ut ipſemet id opus imperfectūm, minusque excultū, ſe reliquiſſe teſtatus eſt. Atqui ſane copioſum, ornatum, graue & eruditum, utpote ab eo compoſitum, qui

in multis ciuitatibus ſæpiſſimè prætoris aſſeſſor fuerat, & de eadem re longa experientia uehementer edoctus. Socrates enim (auctore Cicerone) dicere ſolebat, omnes in eo, quod ſciunt, ſatis eſſe eloquentes. Obijt Rauennæ aſſeſſor Bernardi Bembi, patricij Veneti, Petri illius illuſtriſſimi Cardinalis Bembi genitoris.

De Antonio Cartulario.

NON omnino ex hoc ordine Antoniũ Cartulariũ excludẽdum cenſui: uirum ſcilicet eruditiſſimum, qui Diogenem Laertium imitatus, de uita & moribus philoſophorũ ex diuerſis authoribus tam Latinis, quàm Græcis, plurima ſcitu digna paſſim diſperſa, in unũ uolumen non paruo labore ſtudioq; collegit. Quod quidem & delectationem, & eruditionem legentibus non mediocrem afferre pòteſt. Hoc opus ego ipſe aliquando perlegi, & ſummopere placuit. Is quidem fuit qui in uico Foſſæ Lupariæ apud Stram ex proprijs facultatibus conſtrui fecit, & dotauit ſacram ædem: cuius ſacerdotij collatio familiæ Cartulariæ gentilitio iure debetur. Obijt anno ſalutis M. CCCC XL. ſepultus apud Eremitanos in ſepulchro ſuorum.

De Andrea Brentio.

AT qui multo ſanè felicius, & ſibi & poſteritati cõſuluit Andreas Brentius, ſiue Brenta, eximius philoſophiæ & humanitatis profeſſor: qui ad promerẽdam poſteriotum gratiam, & ad ęternam ſui memoriam, multa ingenij ſui monumenta adhuc iuuenis edidit: partim à ſe compoſita, partim è Græco ſermone in Latinum conuerſa. Romæ claruit, dum Latinè Gręceq; rhetoricam doceret: ex quo in tãta luce uirorum pręſtantium, tam in philoſophia, quàm in humanitatis ſtudijs præſtantiſſimus fuiſſe perhibetur. Is dum Romę moraretur, Hippocratis librum De inſomnijs in Latinum conuertit, cumq; cum eleganti præfatione dicauit eximio Mœcenati Xiſto Pontifice Maximo: ubi etiam in calce operis eleganti epiſtola ad Nicolaum Eupalatinum peracutè Hippocratis uerba exponit, quibus internas corporis partes lunæ, medias ſoli, externas ſtellis attribuit: explicans cur Hippocrates terram cæleſti Ioui ſupplicare uelit, non autem terreſtri, aut Mineruæ, Mercurióue, aut Apollini, terræ heroibus. Tranſtulit etiam eiuſdem Hippocratis De natura hominis: quę quidem omnia iam impreſſa leguntur: & fortaſſis multa alia, quæ aliquorum furto perierunt. Plura ſanè pollicebatur ſe præſtiturum, ſi diutius ſibi uiuere licuiſſet, neque ab importuna ſimul ac immatura morte raptus fuiſſet. Multa enim inchoata, mutila ac diſperſa (ut audio) in morte dimiſit. Obijt Romæ admodum iuuenis, anno Domini M. CCCC. LXXXIIII. dum eſſet à ſecretis ampliſſimi uiri epiſcopi Sabinenſis Cardinalis Neapolitani: cui quidem maximum ſui reliquit deſiderium: parentibus uerò adhuc ſuperſtitibus, ineffabilem mœrorem.

De Auguſto Baldo ſeu Valdo.

EIVSDEM ſanè profeſſionis ac patrię in Romana academia admodum floruit hoc æuo noſtro Auguſtus Baldus, qui & Valdus appellari uoluit. Dialecticæ ac Rhetoricæ artis ſcientiſſimus, & in Latinis & Græcis literis, quas in Græciam profectus diligenti ſtudio ſibi conquiſierat, eruditiſſimus: ut uix alter ei in tota Græcia conferendus inueniretur. Quinetiam cùm Gręcum ueſtitum indueret, & Græcus ab omnibus dicebatur, & uulgò ferè Græcus à cunctis habebãt. Docuit è ſuggeſtu Romæ, & ſucceſſor factus Põponio Læto, Græcas literas quadraginta annos ſumma cũ laude profeſſus eſt. Vbi ſibi interim precioſam bibliothecam cõparauit, tam Græcis, quàm Latinis libris refertam: quam Roma capta, & ab Hiſpanis militibus prorſus direpta, ſolã ſeruauit. Ipſe uerò miſerabiliter in illa clade cõprehẽſus fuit, & octingentis aureis à ſe fruſtra & malè abſconditis, unà cum alijs fortûnæ bonis exutus. Quare cùm poſt tantã iacturam ſuaderetur ab amicis, ut, relicta Roma, incolumem patriam peteret,

ſicut

ſicut & alij plerique quotidie factitabãt. Non poſſum reſpondit ab his diuelli (libros innuens) qui ſibi uita penè ipſa ſemper fuerãt chariores: qui ſoli, fortunis reliquis deperditis, unicum ſolatium in tanta miſeria afferre ei poterant. Cæterùm haud multo pòſt tum animi, tum corporis ægritudine grauiter oppreſſus, utpotè longa iam ætate confectus, Romæ extinctus eſt. Videtur enim ad rem paulo fuiſſe auidior, & puſillanimis: tametſi in academia multo tempore iucũdè fuerat conuerſatus: quod indicare uidetur Pierij Valeriani clariſſimi uiri carmẽ, quod ad eundẽ amicè ſcripſit:

Quid diuûm atque hominum fidem ſubinde
Inclamans odioſius fatigas?
Conqueſtus ſine præmijs labores
Muſarum innumeros perire nobis,
Nil Auguſte tui memor Platonis?

Et reliqua quæ ſequũtur. Vixit is quidem continenter in cælibatu, ſeruo & ancilla unica contentus, patriæ penè ignotus: interea tamen, utpotè de literis bene meritus, & Romæ clarus, & in uniuerſo terrarum orbe maximè celebratus.

De Angelo Vadio.

AEQVALIS conterraneus & amicus Baldo, fuit Angelus Vadius, uir undequaque doctiſſimus: utpotè qui Græcæ ac Latinæ linguæ unus omnium diſertiſſimè callens, nec minus etiam in pangendis epigrammatis felix & argutus: atque ex eo omnium oculos in ſe conuertẽs. Is autem quantum intelligere potui, nulla nobis ingenij ſui monumenta reliquit, præter epigrammata quædam acutiſſima, uulgò ſatis superque nota, & magna illius laude excepta. Hęc de Vadio in præſenti quod dicam habui.

De Petro Montagnana.

NON eſt hic ullo pacto tacẽdus, ſed quibus potius uiribus ualemus prædicandus, eximius ille grãmaticæ doctor, Latinæ, Græcæ & Hebraicæ linguæ peritiſſ. Petrus Montagnana: qui præter doctrinam hanc triũ linguarum ea tempeſtate nõ niſi pauciſſimis notam, librorũ omnis generis copiam, & pręſertim Hebręorum in membranis tam ſpecioſam, tantique pretij habuit, ut penè miraculo mihi uiſum fuerit, tot, ac tam præſtantes, magnoſque, ac precioſos libros ab homine priuato cõparari potuiſſe. Quamobrem etſi parũ conſtet adhuc, quid laudis talis tantuſque uir, ex frequẽti illarum linguarum ſtudio, conſecutus fuerit, quũ nulla omnino ab eo ſcripta in lucẽ, uel in hominum manus (quod ſciam) poſt illius mortem peruenerint: hoc tamen unũ facile cunctis perſuaſum eſſe arbitror, hunc ipſum hominẽ, in tribus illis linguis multa omnino didiciſſe, & fortaſſe aliqua cõſcripſiſſe: cùm tam grãdes, tantoque precio, & tam ſpecioſis characteribus libri, plurimis annotationibus & ſcholijs illius accuratã lectionem referentibus, ab eo relicti ſint: quos omnes poſt mortem ſuam conſecrari bibliothecę Canonicorum Regularium D. Ioannis in Viridario, teſtamento legauit, ut ibi in ſui memoriam, tam ab ipſis Canonicis, quàm ab alijs quotidie cum fructu & delectatione legerentur. nam ſingulis una hæc eſt inſcriptiò:

EXIMIVS GRAMMATICAE DOCTOR, LATINAE, GRAECAE ET HEBRAICAE PERITISS. PETRVS MONTAGNANA SACERDOS, OPTIMA FIDE, PIETATIS STVDIO, PROQVE ANIMAE SALVTE ASCRIPSIT, DONAVITQVE CANONICIS REGVLARIBVS, QVI PATAVII MORANTVR, HVNC LIBRVM. QVICVNQVE LEGET, PROFICIAT: DEINDE SIT GRATVS. ANNO DOMINI M. CCCC. LXXVIII.

Huius tumulus eſſe dicitur in ęde eiuſdem D. Ioan. humi ad læuam, ſub organo.

De Hieronymo Campagnola cum Iulio filio.

HIERONYMVM Campagnolam hic nō aliter celebrandū putaui, quàm celebrauit in epiſtolis ſuis Matthæus Boſſus, Canonicus regularis: uir eloquētiſſ. & Pamphilus Saxus poeta in ſuis epigrāmatis: & Ioan. Britannicus in ſuis ſermonibus. A quibus ſanè uiris multa de hoc homine honorificè referuntur. Attamen ego paucis contentus, addam duntaxat, quæ præclarè tam de eo, quàm de eius filio a Boſſo dicta ſunt epiſt. LXXXVI. in qua ille eos, uti panegyricum intexens, ualde collaudat. Hieronymus (inquit) Campagnola uir ornatiſſimus, & omni uirtute, laudeq́ præcipua præditus, tanta beneuolentia & urbanitate erga me eſt, ut charus ille cuipiam eſſe non poſſit: quin eidem non ſtudeat, me fore chariſſimum. Et poſt pauca. Eo, inquit, uiro in primis (ut antè dixi) optimo, urbano, atque ſuaui, & propterea culto & erudito, nihil guſto hac mea ſorte Rauennæ nobilius ac ſpecioſius. Cuius compoſitionis, ac honeſtatis, & ueræ laudis extat ſua etiam tota familia. Sed ſuper humana omnino deſideria ſibi ſurgit ac floreſcit natorum dulciſſimus paruulus Iulius, mortali ſub imagine germanum cum angelis ſpecimen poſſidens, & uim exprimens in ſe propè diuinam. Qui cùm decimū tertium annum uix eſſet ingreſſus, iam præter caſtigatiſſimos quidem mores, diſciplinamq́ domeſticam, exquiſitam & peregregiam: tanto exurgere cœpit ingenio, & ueris inſiſtere laudibus atque uirtutibus, ut ea ætate non modò Latinè, ſed etiam Græcè loqueretur. Et abinde paulo inferius Hebraicè (inquit) tam commodè & appoſitè legit, ut à cuna etiam cum lacte, eam linguam hauſiſſe uiſus ſit. Ad lyram autem & citharam, & cantum, eundem ad id progenitum dixeris. Quid? quòd ſtylo ac penicillo claros ita æmulatur pictores, ut uix ulla, uel Mantineæ, uel Bellini imago, tam elegans ſit, quàm ſi in mentem induxerit, atque contenderit, non examulſim effingat, ac propius æquet. Quid de inſpectis quoque uiuentibus? ita ad unguem expreſſeq́ aſſequitur natura magiſtra, magis quàm arte, ut quos ab eiſdem induxerit uultus, ſtatim agnoſcas. Eſt ergo talis, ut ei adoleſcenti multorum præſtantiſſimorum hominum ſenecta poſſit inuidere. Hæc ille. Non poſſum quoque mihi temperare ab eo, quod Pamphilius Saxus, poeta clariſſimus, de hoc ipſo eleganti epigrammate luſit:

Sit mihi ſitq; tibi gratus quo Iulus ille,
Ille puer tellus quem Patauina colit.
Quem Phœbus, quem Pallas amat, quem Iuppiter ipſe,
Cui fauet arguta Calliopea lyra.
Non eadem cauſa eſt. tua nam, tua uiſcera, ſemen
Diligis: & cordis pignora chara tui.
O decus, ô laudes, ô munera chara deorum:
Hunc ego, uirtutes, approbo, miror, amo.
Componat noſtros uir ſi quis iuſtus amores,
Verus amor meus eſt, uerus amor tuus eſt.
Verior eſt noſter: premimur nam ſanguine nullo,
Tu quod amas, natum diligis ipſe tuum.

Is ergo Hieronymus humanioribus literis ac diſciplinis admodum delectatus, eiuſmodi eloquentes poetas & oratores, omni ſtudio ſibi amicos reddidit, & familiares. Scripſit & ipſe libellos quoſdam (ut ab eodē audiui) de laude uirginitatis, & de prouerbijs uulgaribus, & de rebus alijs multa alia, quæ ignoramus. Obijt ferè nonagenarius, & in ſepulchro maiorum tumulatus eſt.

De Danderlino.

INVOLVTVS ſanè ſilentio latuiſſet, qui familiæ nomen refert Danderlinus iuuenis, & Græca & Latina lingua doctiſſimus, niſi libello eius elegantiſſimo, & ipſius forſan auctoris manu ſcripto, à Bartholomæo Caligario, ſummæ pietatis uiro, mihiq́ coniunctiſſimo, opportunè iam pridem donatus fuiſſem: quo laudes tituli Patauini

uici

uici in Euganeis collibus ſiti, iucundè, & graphicè, & eleganti oratione complectitur: opus ſanè Latinum, uarium, elegans & eruditum. Danderlinus ergo noſter, mihi uiſus eſt hîc inter ſcriptores meritò annumerandus: non ob id tantùm, quòd opuſculum iſtud penè adoleſcens ediderit, quàm quòd ſi diutius ei ſuperuiuere licuiſſet, ea profectò ſcripturus erat, quibus præclaram nominis famam latius propagaſſet, & cuique ſcriptori, quamuis illuſtri, meritò conferendus fuiſſet.

De Hieronymo Atheſtino.

NON eſt hic ullo pacto prætermittendus Hieronymus ſacerdos Atheſtinus, homo poeticis ſtudijs omniũ maximè deditus. Cecinit De geſtis Atheſtinorum, ad Ioannem Bardolinum cum præfatione ad Petrum Philippinum, quæ Venetijs habentur impreſſa: anno M. D. V. Scripſit etiam perbreuem hiſtoriam De origine urbis Patauinę ad Caſparem Gabrielem philoſophum Patauinũ, quæ incipit, Rex Pallus ſtirpis Dardaniæ, Sybillæ monitu Euganeam urbem ad Braydanum montem qui deinde Rubeus appellatus eſt, condidit. Et reliqua. Quæ tamen nobis parum probantur. Is autem qua potuit ratione, per hęc nominis immortalitatem ſibi cõparare uoluit, cum multorum iudicio, magis carmine quàm ſoluta oratione præſtaret. Obijt Patauij circa annum Domini M. D. XXX. ſepultus apud ſanctum Michaelem, ubi monachorum uicarius animarum curam, multis annis exercuit.

De Franciſco Sauonarola.

QVANTVM laudis & decoris, ex immatura morte Franciſci Sauonarolæ, noſtra patria amiſerit, epigrammatum eius libellus planè indicat: in quo quidem multa inuenias, quæ neque acumine, neque ſtylo cuipiam priſcorum poetarum iure aliquo inuidere poſſint. Pungunt enim, ſimulq́ leniunt, argutè carpunt, & multo lepore & ſale interim condita delectant. Quidnam cultius lepidiúſue dici potuit, uel à Catullo de Paſſere amicę, aut à Stella noſtro de Colũba uxoris, quàm quod ab iſto poeta de Catello ſuo? quem Lucillo Beraldo nobili & erudito uiro poſcẽti Meliteæ Catellæ ſuæ maritum, iocoſè & lepidè paribus endecaſyllabis commendat. Sed quid de ingenioſis diſtichis illis? & præſertim de Gallo in æde D. Benedicti, ligneis teſſellis mirabiliter inſculpto? Luſit quoque elegantiſſima epigrammata, licet interdum petulantius quàm illius uitæ moribus par eſſet, Catullianas imitatus laſciuias, cum alioqui modeſtiſſimè & innocentiſſimè ſemper uixerit. Scripſit & cultiſſima epitaphia, mirabili elegantia, & eximia uenuſtate referta: quorum ea quæ de Patauinis iam edidit, in contextu huius operis ſuis locis referemus. Obijt anno Domini M. D. XXXIX. die ſeptimo Octobris. Iacet is in baſilica Carmelitarũ in gentilicio ſepulchro relicta inſigni prole.

De Stephano Galeoto.

STEPHANVS autem Galeotus, & ſi Galeoto Narnienſi auo genitus, tamen quia Montaniani unà cũ patre & fratribus natus eſt, ciuẽ Pat. æquo iure aſſerere non dubitamus. Fuit is inſignis medicus, & facũdus orator, omniumq́ ſanè liberalium artium profeſſor egregius. Habuit uarijs argumentis multas orationes, inter quas elegãtiſſima ea iudicatur, quã ad Franciſcum Piſanum Cardinalem in hanc urbem ad epiſcopatum ſibi à Pontifice delatum ingredientem, habuit nomine philoſophorum collegij Pat. Obijt admodum iuuenis, nec exhibere de ſe potuit maturus id, quod adhuc florens in ea ætate polliceri uidebatur. De hoc eximius medicus Iacobus Daſinus hoc cecinit epigramma:

Quantus es eloquio, medica ſi tantus in arte
Surgas: Parca cadet tertia ab officio.
Et tua quot ſtupidos reddit facundia, ſi tot
Florentes nummos det medicina tibi.

Qui noſtra eloquio ſuperaſti tempora, priſca
Aequaſti: Crœſo ditior unus eris.

Stephanus iſte, nepos fuit magni illius uiri poetæ & oratoris clariſſimi Galeoti Martij, qui multa fecit & ſcripſit memoranda: quẽ Paulus Iouius in ſuo muſeo appinxit elogio non uulgari, & in calce adiecit: Galeotus Martius ad montem Annianum circa Atheſte, à ruina ſuffocatus interijt.

Hanc galeam, hunc poſuit Galeotus Martius enſem,
Mars tibi, & hanc citharam docto cum pectine muſis
Militia functus decantataq́; poeſi.

De Coradino Montagnana.

SVMMO ſimiliter ingenio, & maxima doctrina præditus fuit nomine & familia Coradinus, & ipſe ex mõte Anniano municipio Pat. oriundus: qui admodum iuuenis immaturo & ipſe fato nobis ſublatus eſt: quem ſi ei diutius uiuere licuiſſet, in magnum euaſurum poetam, uel ex his, quæ iam cœperat, conijci facilè poteſt. Æmulatus enim Horatium, graues & eruditas odas cecinit. Epigrammata quoque multa luſit, & Græca & Latina, docta ſanè, & multo ſale condita. Etruſca itidem lingua multa, rhythmis iucundis, & cultu mirifico. Amatorias inſuper epiſtolas ad amicam, quam (cum nullam haberet, præter poeſim & ſapientiã) ſibi probè effinxit. Seligebat præterea ex multis authoribus, non mediocri ſtudio conſentaneas obſeruationes, annotatu digniſſimas, & ex his iã magnũ uolumẽ confecerat: quas ſingulis diebus obſeruans, per alphabetum diſponebat. Sed ô lachrymabile fatum, quo tam ſubito is nobis ereptus eſt, & unà cum eo omnia, quæ aſſiduis lucubrationibus, pro adipiſcenda nominis immortalitate parabat. Nihil em̃, aut certè pauca, eaq́; extemporanea, uiuẽs edidit. Cœperat quidem multa, ſed nihil perfectum, & ad unguem completum extitit ut ex ipſis fragmentis pridem cognoui, quæ mihi à Matthæo Montono Iureconſulto doctiſſimo delata fuerunt, ad inſpiciendam & deplorandam tantorum laborum iacturã, & ad libandã tanti uiri doctrinã. Obijt proximis annis, circa an. M.D.XLV.

De Lazaro Bonamico.

COMMEMORETVR hic modò non ſine magno omniũ mœrore, ſublatus nobis ſuperioribus annis Lazarus Bonamicus, ex Baſſiano municipio olim Patauino, & Patauio aliquando municipali iure ſubiecto: licet Galeatij Vicecomitis primò, & poſtea Senatus Veneti permiſſu, ſeorſum per ſe, ut ciuitas proprio iure regatur. Is præclarus & excellens uir, poſtquam Patauij didicerat Latinas & Græcas literas, relicta patria, iuuenis admodum Romę primò, & Bononiæ poſtmodum celebri fama priuatim publiceq́; elegãtiores literas profeſſus eſt: & ruſum ad patriam reuerſus, ciuis & incola Patauinus prorſus factus, aduẽtu ſuo præclarũ decus, & ingentẽ gloriã Pat. gymnaſio peperit, atq; amplas opes ſibi inde comparauit. Profeſſus eſt em̃ publicè rhetoricam Græcè & Latinè, tanta nominis fama, quanta hac tempeſtate in tota Italia, & Patauij alter nemo, Erat em̃ ſumma eloquentia præditus, & in ſtudijs Græcę philoſophiæ præſtantiſ. Is primus præter morem, ultra ſolitam & præſcriptam prædeceſſorum rhetorum mercedem auctus eſt, honoris ergô, annuo ducentorum aureorum nũmûm ſtipendio. Viuens ſponte nihil publicè edidit, niſi fortè aliquid ab eo inter legẽdum, ab auditoribus exceptum fuerit: aut quæ ad præſules magnos, & illuſtres heroas aliquando ſcripſerit. In pangendis autem carminibus, & epiſtolis Horatiano more, & epigrãmatib. excogitandis, tanta excelluit ingenij laude & lepore, ut nulli noſtræ ætatis in ea re omnino habeatur inferior. De hoc ipſo Iacobus Sadoletũs De liberis rectè inſtituẽdis hęc refert: Lazari Bonamici in Latinis & Gręcis literis, præſertim in hac, de qua loquimur, philoſophia, tãta eſt eruditio, eaq́; præſtantis ingenij uis, ut ipſum cum audimus, nullius ex antiquis doctoribus, aut ſcientiam maiorem, aut copiam requiramus. Quod quidem eo ſpecioſius exiſtit, quod ita uiuit, & ita factus eſt ipſe, ut in omni uirtutis & humanitatis officio philoſophiã

habuiſſe

habuiſſe uideatur non dicendi magiſtram, ſed faciendi. Hæc ille. Pauca admodum ſcripſit: nam præter onus publicè profitendi, pictarum cartularum ludo (ut ſua quemque trahit uoluptas) plus æquo intentus, totum ferè ad commentandum tempus in alea conſumebat. Expectantur indies quædam fragmenta mutila, ſed tamen inſignia, partim in ſchedis eius reperta, partim ab amicis ſeruata, & præſertim ab Antonio Altano Foroiulienſi nobiliſſimo, atque doctiſſimo uiro: & à Vicentio Cato Vicentino, præcipuis quondam in omni eius doctrina diſcipulis. Quæcunque autem edita hucuſque ſunt, inſcio auctore edita fuerunt. Nec id tamen ei obſtitit, quo minus & poeta, & orator, & rhetor ſummus, & philoſophus magnus ab omnibus haberetur. Septuagenarius iam, & morbo confectus, an. Domini M. D. LII. IIII. idus Februarias, in noſtro & amicorum ſinu molliter expirauit. Elatus poſtridie eſt ad ſepulchrum à diſcipulis, piè feretro certatim ſubeuntibus, magnifico funere. Laudauit eum in funere egregiè Hieronymus Niger, canonicus Patauinus, in æde D. Antonij Confeſſoris, ubi primò quidem cum hoc ſepulchrali elogio, humi ad tempus tumulatus eſt.

Quantum ager Arpinas Ciceroni, atque inclyta quantum
Palladis urbs debet Socratis ingenio:
Baſſani, & Pataui debent tibi mœnia tantum
Lazare, quando illis unus utrunque refers.

Nunc uerò inde translatus, conſtructo inſigni monumento, cum ænea imagine ſepultus eſt in æde D. Ioann. in Viridario cum hoc epitaphio in lapide humi poſito.

LAZARI BONAMICI
CATHARINAEQVE VX. CAR.
IN SECVNDVM REDEMPTORIS
ADVENTVM QVIETIS SEDES
D.
H. M. D. M. A.

De Petro Cittadella.

HABEMVS alios, qui contrà ex proprijs monumentis iam à ſe in lucē editis, per ſemetipſos magis quàm ſola nominis fama, ſeſe illuſtrauerunt. In poeticis, & grammaticis, atq; rhetoricis ſtudijs ſe ſuis ſcriptis editis clarū fecit Petrus Cittadella: qui cū nimium humaniorib. ſtudijs fideret, & illotis, ut aiunt, manibus ſeculari tātum fretus literatura, à Muſis ad interpretandas ſcripturas ſacras ſe temerè cōtuliſſet, in nefarios Lutheri errores incidit. Quam obrem peruerſæ hæreſis reus factus, fortunarū omniū proſcriptionem & uincula paſſus eſt. Sed edoctus tandem ueritatē à Franciſco Botono, Pat. Iur. conſul. clariſſ. & theologo & oratore facundiſſ. poſt octo ferè annos cognitis & deteſtatis erroribus, prorſus reſipuit, & diuina gratia adiutus, eiuſdem peritiſſimi uiri ſtudio & opera, ab errore & à uinculis liberatus eſt. Is ſcripſit De arte grāmatica utilia pueris rudimēta: cecinit inſuper carmen, cui titulus eſt Deus Homo; ſcripſit præterea ad amicos epiſtolas metricas ſatis cultas: quæ omnia impreſſa legūtur. Itē alia multa, quæ adhuc ſupprimuntur, & præſertim quæ ob uarietatem rerum multarum ad imitationē Politiani appellauit Miſcellanea. Obijt ſanctè & piè in municipio Cittadellæ, anno ſalutis M. D. LIIII. menſe Iunio: ætatis uerò ſuæ LXXVI.

De Ioanne Cauacio.

OBIIT proximis annis & Ioānes Cauacius, egregius ciuis Pat. ingenio & memoria ſingulari, & in poeticis, & in rhetoricis ſtudijs, & humaniori bus literis perq; eruditus: hiſtoriæ uerò, & omnis eiuſmodi generis ſtudiorū peritiſ. Qui quidē per ocium tam metrica, q; ſoluta oratione plera

raque conſcripſit:ſed quę in cœtu amicorum tantum obiter & quandoque referret.
Is compoſuit uitas, ſeu elogia quorundam imperatorum Romanorum, quæ Pata-
uij in aula maioris curię (uocata uulgo Aula gigantum) ſub illorum imaginibus ele
ganti uerborum cultu, & admirabili breuitate leguntur. Scripſit & inſignes titulos
quorundam ciuium Patauinorum, quos præclarus uir, & comes, Iulius Zabarella,
ſub pulcherrimis picturis domi appingendos curauit. Obijt anno M. D. LIII.
VII. Cal. Martij. ætatis uerò anno LXXVIII. ſepultus humi in æde D. Andreæ,
in ſepulchro maiorum.

De Nicolao Gaudeollo.

SEQVITVR aliquando diſcipulus atque alumnus meus Nicolaus Gau
deollus, nihilominus probus quàm doctus, Latinæq́ & Græcæ linguæ
æquè eruditus, & tam carmine quàm ſoluta oratione facundus. Is ubi à
me receſſit, Venetijs ſub Ioanne Baptiſta Egnatio, & Ioanne Bernardo
Feliciano doctiſſimis uiris, impenſius humanioribus ſtudijs operam dedit: in do-
mo Andreæ Lippomani patricij Veneti, almæ Trinitatis reuerēdi prioris benigne
ſuſceptus, & per mulros annos religioſè apud eum uſque ad mortem commoratus.
Interim autē in his ipſis ſtudijs adeò profecerat, ut ſi in eo quātum doctrina, tantum
etiam audacia ualuiſſet, præſertim in cognitione Græcarum literarum, paucis ad-
modum hoc noſtro ſeçulo quantumuis doctorum uirorum feraciſſimo, conceſsiſ-
ſet. Conuertit iuuenis admodum in Latinum ſermonem aliquot Euripidis come-
dias, quæ impreſſæ leguntur. Emendauit Vrbani Græcam grammaticam, & emen
datam cum eleganti præfatione imprimi curauit. Scripſit & tranſtulit pleraque a-
lia, quæ propter immaturam eius mortem confuſa remanſere, & ſecum tandem (ut
opinor) magna noſtri ſeculi iactura, peribunt. Obijt Venetijs adhuc iuuenis càſtus,
religioſus, & in omni timore Domini probatus. Sepultus eſt in baſilica S Trinita-
tis, anno Domini M. D. LVI. menſe Iunij.

De Hieronymò Pannico.

OBIIT anno præterito Hieronymus Pannicus Patauinus, à generoſa
& antiqua Pannici Comitum familia originem trahens: qui ab ineun-
te adoleſcentia humanioribus literis, cantu, fidibuſq́, ac etiam pingen
di ſtudio delectatus, tantopere præſtabat, ut nemini ſuæ ætatis cedere
uideretur. Sed quoniā magnis cœptis ferè ſemper fortuną obſtare ſo-
let, nequid ad ſummā naturæ perfectionē in hoc mundo aliquando perueniat, cap-
tus oculis, priuatusq́ legendi pingendiq́ officio, à cœptis deſtitit, & ardor ille ſtu-
diorū, tam miſerabili caſu repreſſus, & coactus ipſa neceſſitate refriguit. Verùm pa
tienter is cuncta ferens, ſeq́ Ouidianum illum Thyreſiam appellitans, à ſtudijs qui
bus mēte magis quàm ſenſibus intendi ſolet, minimè receſſit: ſed id quod antea cœ
perat, alterius oculorum fretus officio, maiori conatu, & attentiori proſequebatur
ſtudio uſqueadeò, ut in muſicis concentib. in chordis, & organo, & in omni diſcipli
narum genere, uel ita cæcus, clarus & doctus euaſerit. Nam cum memoria & inge
nio maximè polleret, & in poeſim magis atque magis procliuus eſſet, Latinis ele-
gis, & Ethruſcis rhythmis pari gratia delectatus, tanto præſtātior ad intelligendum
audita, & in intellectis reſeruandis, quanto in legendo defectu luminis impotenti-
or redditus fuerat. Leguntur acutiſſima eius epigrammata in funere Luciæ ſolis e-
dita: ita ſanè argutè, & elegāter compoſita, ut argutius quid componi uix poſſe cre-
damus. Non tacebo interim ingenioſum illius diſtichum: nam à me aliquando ad
cœnam cum amicis humaniter inuitatus, cui interfuerant Franciſcus Bonafides, &
Hieronymus Mutius Iuſtinopolitanus, & Lactantius Fuſcus ex Picœno, omnes
uiri doctiſſimi, & ſodales noſtri gratiſſimi: quoniam ipſe tunc intereſſe non potuit,
miſit hoc diſtichū, cū autumnalibus perſicis, eo anni tempore inſolitis, ſed tunc no
bis ad menſam accumbentibus tempeſtiuè oblatis. Horum autem carminum inter
pretatio etſi per iocum uerìſimilis à ſingulis data eſt: poſtea tamen ut mox cogno-

uimus minimè uera. Diſtichum autem fuit: Bernardino Scardeonio, Thyreſias Pannicus.

Perſica ad hæc oblata tuis ne reſpice, menſis,
Corticis aſt illud fronte, quod ipſa gerunt.

Quod ænigma ipſe nobis iucundo poſtea riſu (ut ſolebat) interpretatus eſt. Corticis ſcilicet frōtem, cor eſſe, & non aſpectus nitorem, ut ipſi arbitrabamur, quo maximè poma illa, & ultra modū naturæ rubebant. Obijt is ſanctiſſimè, & cum parentibus ſuis ſepultus eſt in æde D. Bartholomæi, anno Domini M. D. LVIII.

De Nicolaó Trapolino.

DEI optimi maximi benignitate arbitror factum, ut qui primus in hac ſerie illuſtrium literatorum noſtri temporis inter uiuos nobis recēſendus ſit, primus etiam omnium fuerit in hanc lucē productus: quiq; ſicut Neſtoris eloquentiam, ita quoq; Neſtoreos ferè annos æquet. Hic eſt Nicolaus Trapolinus, illius illuſtris Petri Trapolini philoſophi frater: qui quū infeliciſſimis illis temporibus, quando Patauium unà cum cæteris uicinis urbibus à Veneto Senatu ad Maximilianum Cęſarem defecerat, & paulo pòſt rurſum à Veneta Rep. receptum, inter exteros ſecutus Cæſarem, honorificentiſſimū locum in Germania primùm, deinde apud Carolum V. in Hiſpania tenuit. Poſtmodum uerò Mediolanum miſſus, apud Inſubres Alphonſi Dauali Viceregis intimus conſiliarius honeſtiſſimis ſtipendijs honeſtatus. Interim quum eſſet ex æquo in oratoria & poetica facultate doctiſſimus, & in hiſtoriarum cognitione, & coſmographiæ peritiſſimus, in maximo ubiq; pretio apud Imperatorem & Viceregem, & præſertim apud ducē Mediolani ſemper fuit: quādo hos omnes ſuis carminibus, & panegyricis, & alijs in ſcriptionibus doctiſſimis elegantiſſimè celebrauit. Cecinit enim panegyricum carmen ad Alphonſem Daualum Marchionem Hyſtonij, dum eſſet Mediolani, atq; edidit. Scripſit præterea conſolationem in morte eius uxoris cultiſſimam. Deſcripſit inſuper Africæ litoralis antiquæ & nouæ ſitum: & hiſtoriā expugnationis Tuneti, & ſimiliter ſitum. Luſit quoq; epigrammata multa, multo ſale cōdita. Id autem perquàm mirum mihi eſſe uidetur, quòd in tam exacta ætate annorum ferè centum neq; conſilio, neq; memoria aliqua ex parte ſit deſtitutus, ſed corporis uires tantummodo exiliores redditæ, & auditus hebetior factus. Cæterùm in literarum ſtudijs promptior, diuinis rebus, & pijs precationibus attentior, ad moriendū paratior, ad uiuendum cautior, ne quando Deo placuerit, ad iuſſum uocātis imparatus inueniatur. Faxit Deus, ut cētesimum tranſiens, percurſo mundi ſtudio, felix ad exoptatam cæli metam perueniat. Antequàm hæc fuiſſent impreſſoribus tradita, obijt is ætate 94. annorum, & honoratiſſimo funere ſepultus in æde Bethlemica apud Pratum uallis, menſe Septemb. anno M. D. LIX.

De Ioanne Faſeolo.

VIVIT, & utinam perquàm diu uiuat, iuuenis adhuc Ioannes Faſeolus, mihi amiciſſimus: uir, & in philoſophiæ, & in humanarum literarum ſtudijs longè doctiſſimus, & tam Græca, quàm Latina lingua peritiſſimus, Lampridij ſummi poetæ Cremonenſis diſcipulus: qui in Latinis & Græcis literis ita profecit, ut nunc in gymnaſio patrio ad profitendam utranq; linguam, honorificentiſſimè in Franciſci Robottellij locum aſcriptus, magna cum auditorū frequentia publicè rhetoricam doceat. Is in primæuo ætatis ſuæ tempore aggreſſus difficiles Simplicij commentarios, primus è Gręcis accuratè Latinos fecit: qui iam bis prelo redditi, ubiq; leguntur, & à doctis uehementer approbantur. Cum his autem & tres epiſtolas edidit cultiſſimas: quarum prima imperitos & inelegantes interpretes deſerēdos eſſe admonet. Altera uerò Arabas relinquendos probat: tertia uerò ad bonos probatosq; authores legendos, ſtudioſos inuitat. Hæc quidem utpote à iuuene magna certè uideri poſſunt: ſed parua quidem ad ea, quæ deinceps doctrina eius in profectiori ætate polliceri uidetur.

De Alexandro Baßiano iuniore.

Vivit, & utinam diu felixq; uiuat alter Alexander Baſſianus, cuius nobilis & generoſus, ſtudioſiſſimus uerò antiquitatum, ut alter nemo: cuius ædes intra pontem S. Ioannis ubiq; nitent uetuſtiſſimis marmorib. atq; in hoc quidē, ut & in cæteris ſtudijs maiores ſuos non ſolùm imitatus eſt, ſed etiā ſuperauit: qui huiuſmodi antiquis inſcriptionibus ſummopere delectati, hoc ei ſtudium cum hęreditate reliquere. Scripſit eleganter, & inſigni breuitate uitas duodecim imperatorum: quas cum ueris eorundem imaginibus propediem magna cum ſua & Baſſianæ gentis laude editurus eſt. Nec ei mediocri laude dandùm eſt, quod Ioannis Cauacij publico decreto collega extiterit ad effingendas res geſtas illuſtrium imperatorum Romanorum, uarijs diuerſiſq; imaginibus, quæ in aula magna præfecti urbis ſumma cum delectatione uiſuntur. Etenim hac tempeſtate ſolus propemodum Alexander eſt, qui de priſcis antiquorum notis atque imaginibus rectè poſſit iudicare.

De Ioanne Mario Tirabosco.

Nec hic tacebo Ioannem Marium Tiraboſcum ex monte Anniano, profeſſorem edocendæ grammaticæ & rhetoricę peregregium: uirum ſanè optimum, & oratorem inſignem: qui publicè funebres orationes, dum ętas tulit, multas, & eas quidem elegantes habuit. Multos idem diſcipulos domi menſtrua mercede edocuit: qui nunc præceptori ſuo & patriæ non mediocri ſunt ornamento.

De Caſpare Marcello.

Floret in eodem municipio Caſpar Marcellus aliàs Marzollus, inſignis philoſophus, & Græcæ & Latinæ linguæ peritus: qui nuper duos deuiginti libros Ioannis grammatici philoſophi clariſſimi aduerſus totidem libros Proculi De mundi æternitate, è Græco in Latinum ſermonē doctè fideliterq; traduxit: Iulio III. ſum. pont. nuncupatos. Qui impreſſi numeroſè propagati, per orbem uniuerſum nomen eius æternitati commendant: ut iam meritò poſſit immortalis nominis fama, & ipſe non de mundi, ſed cum mundi æternitate certare.

De Iacobo Ruffino.

Non ęgrè ferret Petrus Cittadella credo ſi uiueret, municipem ſuum Iacobum Ruffinum, Iureconſultum, & poetam inſignem in pangendis carminibus ſibi cōferri, ac etiam longo interuallo præferri: quamuis diſcipulū ſuum, pręſertim cùm paulo ante mortem legiſſet præclarum illud, atque nunquam ſatis laudatum carmen de atrocitate diri atq; nefandi facinoris Bartholomæi Elię: & de miſerabili trium eius natarum cæde, tanta grauitate, ac maieſtate, & decore plenum, ut id meritò de eo dici poſſit, quod olim de Lupato noſtro Pat. Iur. conſ. & poeta doctiſſimo ſcripſit Franciſcus Petrarcha: quod niſi is duodecim tabulas nouem muſis admiſcuiſſet, omnes poetas ſui temporis facilè ſuperaſſet, & antiquos (modò ei aliquis Mœcenas adeſſet) exactiſſimo cuiuſq; iudicio ſtylo dictionis æquaſſet. Edidit ergo cum maxima doctrinæ gloria uti primitias ingenij ſui Impiam necem trium natarum ad Paulum Rhānuſium, inſignem uirum. Et paulo pòſt edidit hymnū in laudem D. Lucæ euangeliſtæ ad Nicolaū Barbadicum, patricium Venetū, & de peſte Venetā ciuitatē uexante: quæ quidem omnia impreſſa typis, à doctis maxima admiratione legūtur. Quæ uerò ſub incude eius adhuc ſunt, omnes tinnitu priorum excitati, maximo deſiderio morantur.

De

De Camillo Cautio.

FLORET in eodem oppido inſignis admodũ ſacerdos Camillus Cautius, egregius decretorũ doctor, & tam pedeſtri, quàm ſoluta oratione facũdus: cuius probitas, & doctrina, & aſſiduũ omnium bonarum literarum, præſertim ſacrarum ſtudium nobis ac poſteris aliquid ſcitu digniſſimum pollicentur. Quod facilè eſt conijcere ex dialogo de ſacramento Euchariſtiæ ad nos miſſo, & poſtea etiam impreſſo: in quo diſputat cum grãmatico, qui ſibi de tanta re minus rectè ſentire uiſus ſit quàm par fuerat. Edidit pridem ſcholia pro religione in ſex articulos catechiſmi Lutherani, ad R. Angelum Toragadenum epiſcopum Vicentinum: & ad me de ea re cultiſſimam epiſtolam. Cætera uerò quæ molitur, modò uita ſuperſit (ut ſpero) poſteritas uiderit, & nos forſan, licet ultra præſcriptum ætatis profecti ferè ſimus.

De Doymo Olzignano.

INTER Iuriſconſultos rectè quidem annumerandus erat Doymus Olzignanus: ſed cùm audiam eius carmen, tantopere ab omnibus extolli, & cùm ad me nuper de pace ciuium, & alia perpulchra epigrammata uulgo legenda tradiderit, ualde ſum admiratus, quòd homo occupatus in ſtudijs iuris ciuilis, muſas tam feliciter alloquatur, tam amicè adeat, & earum conſortio tanta cum ſuauitate fruatur. Quare non potui non eundẽ hiſce clariſſimis uiris annectere. Quanquã nihil adhuc (quod ſciam) in lucẽ edidit, ſed amicis tãtum ſuis (ut eſt humanitatis eximiæ) familiariter impertire ſua carmina cõſueuit. Habet fortaſſis maiora præ manib. poſteris maiori cũ laude impertienda.

De Hieronymo Ferrario.

EIVSDEM etiã profeſſionis, & diſciplinæ ſtudijs floret Hieronymus Ferrarius ex Monteſilice nobili municipio Patauino. qui & ſi superius cum Iureconſultis meritò collocandus fuerat: hic eum tamen inter poetas potius numerandum putaui: quum Latinis literis, & carmine, & ſoluta oratione plurimum ualeat, ac meditetur quotidie quo pacto altius ad uerticem immortalitatis aſcẽdat. Extãt huius epigrammata perquam acuta, & cultiſſimum principiũ Antenoriæ hiſtoriȩ, heroico carmine decantatum. Legi etiam perfectum eius opus De amoribus, quos aut forſan habuit, aut ſibi effinxit, ut pleriq; de Laura Petrarchȩ aſſerere non uerentur. Verùm quicquid ſit Hetruſcis modis, & rhythmicis concentibus ita delectat, ita tenet, ut Petrarcham alterum mihi legere uiſus ſim: atq; propterea ualde admiratus, quòd homo foro & litibus addictus, tam concinnè, tam eruditè in utraq; lingua noſtra dicere ualeat. Quocircà diu dubitaui, an inter Hetruſcos poetas, an hic inter Latinos eſſet potius annumerandus: quando utrobiq; maxima cũ laude poterat iure & meritò recenſeri, & immortalitati ad poſteros perpetuò conſecrari.

Concluſio.

HACTENVS de antiquis & nouis ſcriptoribus, qui Patauij floruerunt quamuis pro certo credam ſupereſſe pleroſq; alios, minus notos, ſed non minus fortaſſe doctos, quorum nihil adhuc memoratu dignum ad nos peruenit, præter neſcio quid rumoris puſilli, & expectatam indolem quorundam adoleſcentium, qui in omni ſtudiorum genere maxima quæq; de ſe poſteris polliceri uidentur: de quibus fortaſſe poſt nos alij commentaria multo elegantiora conficient. Id interim nobis de his dictum ſufficiat. Quæ autem reliqua ſunt deinceps, quo cœpimus ordine proſequamur.

BERNARDI

BERNARDINI SCARDEONII, CANONICI PATAVINI,

DE ITALICAE LINGVAE SCRIPTO-ribus Patauinis, Claſſis undecima

PRAEFATIO.

INTER omnes ſatis conſtat priſcis temporibus toto terrarum orbe nullos omnino ſapientes fuiſſe habitos, niſi apud Hebræos, Caldæos, Syros atq; Ægyptios: apud quos primùm ab ipſo protoplaſto Adamo cœpit humanum genus ſimul cum ſapientia paulatim per Patriarchas & Prophetas copioſius propagari: & ſubinde apud Perſas & Græcos, à quibus poſtmodum ad Latinos omnium liberalium artium diſciplina defluxit. Nam ſeptem apud Græcos in primis ſapientes dicti ſunt, & poſtmodum alij multi. Quocirca Latini, qui ſapientiam, & omnium diſciplinarum peritiam adipiſci uolebant, ad illos Athenas in Græciam adnauigabāt, & inde in patriam reuerſi, hauſta prius inde multarum diſciplinarum peritia, patriæ ſibiq; non mediocrem ſplendorem ſapientiæ illius afferebant. Et id quidem tandiu obſeruatum eſt, quouſque è noſtris quidam eiuſmodi ſcientias Latinis literis Romæ primùm profiteri cœperunt: & in Italia ubique deinceps de omnibus liberalibus diſciplinis, Græcorū more, diſertiſſimè in patria lingua, hoc eſt Latina, diſſerere. Hinc grammatici primùm, deinde rhetores, & demum philoſophi noſtrates in Latio, & poſtmodum in tota Europa & Aphrica, exorti ſunt. De grāmatica enim inter præcipuos Palæmon Vicentinus præcepta dare cœpit. Marcus Varro primus dialecticam latinitate donauit. Marcus Tullius rhetoricam & moralem philoſophiam Latinis literis illuſtrauit. Seuerinus Boetius Ariſtotelicam diſciplinam, à Græcis ad Latinos ferè primus tranſtulit. Saluſtius autem, & Liuius noſter, M. Cato, Pictor, Piſo, & alij ad Græcorum imitationem, Latino ſermone elegantiſſimè de geſtis Romanorum hiſtoriam conſcripſere. Ennius uerò, Cinna, Varro, & poſt hos Vergilius, multo accuratius Latinos uerſus cantarunt. Horatius quoque Anacreontem, & Alcæum in Lyricis, & Propertius Callimachum in Elegiacis æmulatus eſt. Cæcilius Plautus, & Terentius à Græcis mutuati, primi ferè Romæ Latinas comœdias edideūrt. Seneca, & ante illum, Accius, Pacuuius, graues intonuerunt tragœdias. Petrus Aponus noſter ſummo ſtudio medicinam primus Latinis conciliauit. Atqui modò hac præſertim ætate, hæc eadem ſapientia, ut quondam à Græcis ad Latinos, ita ſanè à Latino ad Italicum uulgaremq; ſermonem magno ornatu, & mira eloquentia dicendi, admirabili incremento tranſlata eſt: ut nihilo ferè minoris laudiş nūc ſit, eleganter Italicè, quàm olim Latinè dicere. Et ſicut Græca ſcripta iam in Latinum ſermonem quaſi omnia tranſlata ſunt: ſic & Latina ferè cuncta in linguam Hetruſcam, ſeu Italicam, & (ut aiunt) uulgarem conuerſa: ut æquata iam cum utraque lingua dicendi copia, Italici ſcriptores cum Latinis contendant. Quapropter non ab re facturus mihi uideor, ſi poſt illuſtres Latinæ linguæ ſcriptores, ſubnectam etiam Italica uel Hetruſca lingua præſtantes: qui in noſtra ciuitate, quum Latino & Græco ſermone plerique eorum maximè ualuerint, hoc tamen Italico idiomate delectati, clariores euaſerunt, & perenne ſibi nomen, tam apud pręſentes, ꝗ apud poſteros elegantiſſimis ſcriptis ſuis ſtudioſiſſimè pepererunt.

De

De Brandino Paduano.

INTER primos autem qui à principio Italicam linguam conati ſunt ex ornare, à Dante Aldigerio in opere, quod inſcripſit De ornatu linguę uulgaris, celebratur Brandinus Paduanus: utpote qui cùm eſſet humanioribus literis apprimè eruditus; & natura, & ingenij acie acutiſſimus, primus Italorum, uti præuius dux prætentauit adaperire poſteris abditam ornatus linguæ Italicæ, ſeu maternæ noſtræ elocutionis elegantiam. Quamobrem iactis tantum fundamentis, ad perfectionem, quam optabat, rem perducere non potuit: & præſertim cum idioma patrium ad id quod ſtudioſè moliebatur, & anxiè perquirebat (ut ibi Dantes diſſerit) tunc in illo inerudito ſeculo ei minimè deſeruiret. Non tamen propter hoc Brandinus noſter, debita laude tanti conatus ullo modo fraudandus eſt: quando ea tempeſtate, cum omnes bonæ artes tantoperè langueſcerent, ipſe primus uiam cæteris præmonſtrauerit, locupletandi & ornandi poſtea uulgaris ſermonis eloquium. Ex quo ſanè, ſi dici aut credi fas eſt, iſte & Danti, & Petrarchæ, & Bocatio pręmōſtraſſe quodammodo uidetur ſemitam quandam perueniendi ad peroptatam eiuſmodi elocutionis metam. Ex hoc igitur initio riuulus primus Italicæ eloquentiæ deductus eſt, qui abundantius poſtmodum ad Hetruſcos defluxit: ut iam non riuus, ſed exuberans fluuius, aut torrens potius dici poſſit omnimodæ elocutionis. Horum enim lingua adeò ad id facere uidetur, ut iam nunc tantum apud eos in Hetruria, materni ſermonis ornatus uigeat, quantum Latina oratio olim in Latio apud Romanos: de qua fermè re in eadem lingua Spero noſter in ſuis facundiſſimis dialogis ediſſerit diſertiſſimè. Ante hunc autem Brandinum, nulla erant in uulgari ſermone ad imitationem Latinæ orationis numeri aut ſtructura: & ſi qua erat, ignorabatur. Verùm etſi incertum eſt quo tempore id primum cœperit: conſtat tamen Brandinum hunc ante Dantis, & Petrarchæ, & Bocatij tempora claruiſſe: qui pręcipui Hetruſcæ linguæ auctores fuiſſe perhibentur.

De Antonio Tempo.

QVOD de Brandino in oratione ſoluta modò dictum fuit, idem ferè de Antonio Tempo in rhythmis Italicis, & multiplici carminum genere dicendum eſt. Is enim primus doctrinam concentuum uariandorum Italicis modis præſcripſit. Floruit enim Antonius iſte, Dantis Aldigerij temporibus, ſed paulo anterior ætate Franciſco Petrarcha: ut uideri apertè poſſit, hunc ipſum artem rhythmicam ab Antonio Tempo primùm accepiſſe, & poſtea natiua & peculiari Hetruſcæ linguæ elocutione adiutum, cunctos, qui uel antè, uel pòſt rhythmicis concentibus cecinere, longè ſuperaſſe. Scripſit ergo Antonius Tempus De arte rhythmica opus inſigne, & ſubtiliter omnes adinuenit modos, in quibus diuerſitas Italicorum metrorum conſiſtit: ita ut probè noſſe iam quiſque ualeat, Hetruſcos, ſiue Italos poetas, in uarietate metrica, & in numeris, & concentibus, nec Græcis, nec Latinis palmam ulla prorſus ratione concedere. Dicauit autem opus hoc Antonio Scaligero, principi Veronenſi, mœcenati liberaliſſimo. Scripſerat autē hæc Latinè quidem, ſed minus eleganter: tum quòd illa ætas, tum quòd id dictionis genus minimè ferret: tum etiam quòd argumentū ipſum ex natura ſua nec cultū, nec eloquentiam ullam Latini ſermonis admitteret. Titulus autē operis eſt: Summa artis rhythmicæ uulgaris dictaminis, ab Antonio Tempo iudice ciue Paduano. Anno Domini M. CCC. XXXII. Quod opus nunc impreſſum & diuulgatum, ubique circunfertur. Legimus autem huius familiam, quia aliquando aduerſus Rempublicam pro Friderico Imperatore apertè, palàmque ſuaderet defectionem à Pontifice Romano, fuiſſe proſcriptis bonis in exilium relegatam. Audio tamen huius ſobolem de Tempo propagatam, florere Veronæ: atque alterum quoque Antonium Tempum, uirum inſignem, & in hac uulgari lin

gua præſtantem in præſenti uigere: cui quaſi ciui noſtro maximam optamus ſalutem.

De Petro Gerardo hiſtorico.

CELEBRANDVS eſt poſt hos uir egregius Petrus Gerardus, qui fideliter hiſtoriam crudeliſſimæ tyrannidis Acciolini cōſcripſit, utpote rem geſtam ſua ætate: cuius immanitatem, ut eſſet poſteris notior, uulgari ſermone dictauit. Neque eum ſua omnino fefellit opinio. Nam hiſtoria hæc iam pridem impreſſa, in multa uoluminum millia per uniuerſam Italiam diſperſa eſt: ita quod immanitas tam atrociſſimi tyranni, qualis fuerat olim paucis nota, nunc omnibus patet. Verùm pro eo opere, nihilo minoris gratię agendæ ſunt Sebaſtiano Fauſto Longiano, quàm tanti operis auctori: quando is antiquitatis ſtudioſus, uolumē ipſum ex abditis eruerit, & publicè cum ornatiſſima præfatione imprimendum dederit.

De Galeatio Gatario.

SECVTVS eſt hunc Galeatius Gatarius, qui floruit ſub Carrarienſium principatu, & diligentiſſimè ſcripſit geſta utriuſq; Franciſci: ſenioris uidelicet, & iunioris. Fuit is uir probus, & orator magnus, & propterea multis legationibus functus, multa etiam laude inſignis: quippe qui ſemper conſuluit, ut Carrarienſis princeps imperata Venetorum facere mallet, (modo pacem darent) & ſumpta iam contra eos arma deponeret, quàm bellum periculoſiſſimum gerere: neque uellet Lamorato Pellipario, infimæ plebis homini, ſed maximè diuiti aures prębere, qui bellum potius ſumendum hortabatur, quàm iniquis pacis conditionibus parēdum: quiq; in ea conſultatione pro bello in Venetos ſuſtinendo, principi ibi tunc præſenti mille aureos audacter ad bellum ſuſtinendum obtulerat. Quod autum ſanè, ſicut & conſilium funeſtum, & exitiale poſtmodum Carrartenſibus fuit.

De Benedicto Bordonio.

BENEDICTVS Bordonius, ætate noſtra Aſtrologiæ peritiſſimus, & admirabili quodam diuinationis munere præditus fuiſſe perhibetur. Qui aliquando ſeu natura, aut diuino quodam furore, uel potius felici quodam caſu in ea re (ut audiui ab his qui hominem norant) admodum excelluit: uera multa in futurum prædicens. Verùm quia hanc iudiciariam diuinationem pleriq; omnes boni damnant, atq; acriter reprehendūt, uti rem Chriſtianis hominibus uetitam, iuxta illud euangelicum uerbum: Non eſt noſtrum noſſe tempora uel momenta, quæ pater poſuit in ſua poteſtate: idcirco excellens uir, his ſtudijs inanibus ſepoſitis, ſe totum ad Geographiæ ſtudium conuertit: in qua quidem re admirandus planè fuerat. Scripſit enim uulgari lingua De inſulis uolumen egregium: ubi & ſitus, & mores diuerſatum gentium, & quicquid uel auditu admirabile, uel ſcitu iucundum nunc in his eſt, olim'ue fuerit, ſtudioſè cōmemorat. Quod opus iam typis impreſſum, magna cum illius laude ubique legitur. Tabellam quoque deſcriptionis Italiæ, additis longitudinibus & altitudinib. ingenioſè correxit: & multo ſpecioſiorem, ac etiam ueriorem eam fecit, quàm quæ unquam antea in lucem prodierit: Franciſco Cornelio, qui poſtea Cardinalis fuit dicatam. Excelluit quoque pingendi, ſeu miniandi peritia: quod uel ex ſolis libris monachorum D. Iuſtinæ, qui frequenter ab eis euoluuntur, uideri certè poteſt. Obijt anno Domini M. D. XXXIX. Sepultus eſt in baſilica S. Danielis, ante ueſtibulum in ſepulchro ſuorum.

De Hieronymo Centone.

DELECTATVS quoq; eſt hac lingua Hieronymus Cento: qui etſi Iureconſultus, & in foro eccleſiaſtico aduocatus inſignis fuerit, ſucciſiuis tamen horis emendauit à multis errorib. fragmenta uulgaria Franciſci Petrarchæ, & ea caſtigatiſſimè imprimenda dedit: quæ à ſtudioſis illius generis carminum maximè commendantur. Obijt anno ſalutis M. D. XXVII.

De Angelo Beolco, aliàs Ruzante.

NON eſt hic ullo pacto reticendus Angelus Beolcus, cognomento Ruzantes, uir natura ad delectandum natus: qui in poeticis inuentionibus fuit & maximi ingenij, & admirabilis artificij, ut ex multis & præſtantibus eius ſcriptis ſatis liquet: nam præter carmina innumera, quæ feſtiuè admodum protulit miræ iucunditatis, æmulatus Plautum, multas comœdias ſcripſit, ſermone quidem Italico, ſed priſca lingua Patauinorum ac prorſus agreſti, & uerbis obſoletis riſum captantes, atque undiq; ſuauiſſimo lepore, & ſalſiſſimis dictis refertas: quæ in tota Italia publicè actę, magna cum uoluptate populi, & ingenti plauſu, ubique in theatris exceptæ ſunt, & cum magna lætitia, & iucunditate, ac maximo riſu conſpectæ: & propterea tum ob uerba ridiculoſa, & frequentes ſales, tum ob ingenioſum inuentum, ita cunctis probatæ, ut ad eas audiendas maximi fierent undique tam uirorum, quàm mulierum concurſus. Et quoniam pronunciandi laude omnes noſtræ ætatis hiſtriones ſuperabat Ruzantes, ſuarumnet fabularum choragus, potiores ſemper partes agebat: quas quidem tanta cum uenuſtate & gratia peragebat, ut, eo ab auditoribus in ſcena uel tantum conſpecto, tametſi nihil prorſus ageret, magni repentè præ lætitia clamores orirentur: quos ille, ſumpta alicuius ad imitandum perſona, & cœpto iucundo aliquo ad enarrandum figmento, ita illico ſedare conſueuerat, ut tota multitudo ad audiendum compoſita, miram protinus attentionem præſtaret. Hac noſtra demum ætate talis ille Pataui habitus eſt, qualis olim Romæ in inueniendo Plautus antiquus poeta, & in agendo Roſcius illuſtris hiſtrio. Is certè fuit omnibus numeris hiſtrio laudatiſſimus, atque unus omnium, qui futuri unquam ſunt, in eo genere dicendi poeta maximus. Huic ad recitandas comœdias ſocij ſcenici, & gregales, & æmuli fuere nobiles iuuenes Patauini, Marcus Aurelius Aluarotus, quem in comœdijs ſuis Menatum appellitabat: & Hieronymus Zanetus, quem Vezzum: & Caſtegnola, quem Billoram uocitabat: & alij quidam, qui ſermonem agreſtium imitando præ cæteris callebant. Etenim habētur huius comœdiæ mimicis ſalibus inſignes: quas ille (ut diximus) agreſti quidem ſermone & rudi, ſed admirabili ingenio & arte, ex agreſtis uitę moribus, & ruſticorum natura deprompſit: atque ita exactè omnia, ut iocis ſuis nec Prætextatis, nec Togatis, Mixtis'ue: nec Attellanis, nec Latinis lepiditate, urbanitate et oblectatione concedant. Ex his quædam iam typis impreſſæ, ubique lectitantur: reliquæ priuatim à multis deſcriptæ, adhuc ſeruantur. Cunctæ uerò penes Aloyſium Cornelium Venetum, uirum magnificum, & liberaliſſimum omnium eiuſmodi hominum Mœcenatem. Is Ruzantem multis annis ſecum domi habuit iucundū omnium horarum comitem, & ad expellendas curas lepidiſſimum ſodalem. Qui dum in huius Cornelij uiri præſtantiſſimi uilla ad Codeuicum plebatus ſacci locū per æſtatem diutius habitaret, omnes agreſtis linguæ elocutiones, formas, rhythmos, & totam deniq; pronūciandi normam ita penitus hauſit, ut in ea lingua, uel ipſos agreſtes inter loquendum mutato habitu pro certo falleret. Circunferuntur illius orationes ea lingua accuratè conſcriptæ ad Marcum Cornelium, & ad Franciſcum Piſanum, Cardinales, & noſtræ urbis antiſtites, magna cum aſtantium uoluptate, ac riſu poſt cœnam ad exhilarandum animum habitæ: eo fortè die, quo poſt primum eorum ad urbem ingreſſum, miros ijs de more uniuerſa ciuitas ex cunctis ordinib. honores præbuerat. Sed (proh dolor) is adhuc iuuenis è uita migrauit, re-

licto toti ciuitati maximo ſui deſiderio. Sepultus eſt Pataurj in æde Diui Danielis, iuxta Pratumuallis, anno Domini M. D. XLII. Martij. Cui Ioannes Baptiſta Rota, noſter ei ſummoperè affectus, hanc monumenti inſcriptionem conſtituit:

V. S.
ANGELO BEOLCO RVZANTI PATAVINO
NVLLI IN SCRIBENDIS AGENDISQ. COMOEDIIS,
INGENIO, FACVNDIA AVT ARTE SECVNDO,
IOCIS ET SERMONIB. AGREST.
APPLAVSV OMNIVM FACETISS.
QVI NON SINE AMICOR. MOERORE E' VITA DECESSIT, ANN. DOMINI M. D. XLII. DIE XVII. MARTII:
AETAT. VERO XL.
IO. BAPT. ROTA PATAVINVS TANTAE PRAESTANTIAE ADMIRAT. PIGN. HOC SEMPIT. IN TESTIMON. FAMAE AC NOMIN.
P. C.
ANN. A' MVNDO REDEMPT. M. D. LX.

De Matthæo Rido.

IN hoc quoque ſermonis genere floruerat paucis antè annis nobilis uir Matthæus Ridus, qui etſi ingenuo quodam pudore non ita publicè palamque in theatris & ſcenis ipſemet ageret ſuas fabulas: in componendis tamen ac dictandis rhythmicis uerſibus in ea lingua, tantũ præſtitit, ut extent quædam ab eo edita, ad naturam, & mores, & ad conſuetudinem agreſtium, ita ingenioſè conficta, ut nihil ſalſius, nihil lepidius, ad exhilarandum animum quantumuis triſtem à noſtris aut legi, aut audiri uſquam poſſit: quatenus ab ipſo etiam Craſſo, quem ſemel tantũ riſiſſe ferũt, riſum extorquere rurſum poſſint. Horum quædam habentur impreſſa, quædam manu ſcripta, quædam à pleriſque ſenioribus etiam adhuc memoriæ commendata. Obijt is ſatis matura ætate, anno Domini circa M. D. XXVII.

De Paulo Gazio.

CAETERVM quemadmodum iſti tres apud homines agreſti ſermone, ti ſu pleno grati iucundi'que fuerunt: ita Paulus Gazius decretorum doctor, ſermone ſuo uernaculo, ſpiritu ſancto repleto, Deo pergratus: quo quidem recreat animos, roborat corda, & mentes ſpoliat mundanis uanitatibus, & replet ſupernis deſiderijs. Is erat Monialium S. Petri Parochianus, & Confeſſarius ſacerdos: ad quas ſermones ultra centum & XVI. in magnis ſolennitatibus, quum parum uoce ualeret, in patria lingua ad benè beateque uiuendum collegit: opus ſanè ingens, & multarum uigiliarum. Quod cum aliquanto auidius percurriſſem, ingemui planè, permoleſteque tuli, quòd uel ſic ob præmaturam auctoris mortem, nondum ad unguem expolitum, id quicquid eſt, impreſſoribus non daretur, ut paſſim ab omnibus religioſis haberi legique poſſit. Tanta enim & tam ſpiritali

tali doctrina plenum eſt, ut uel hac unica ratione abſque alio Italicæ linguæ ornatu & prodeſſe, & delectare, & retinere lectorem poſſit. Fuit huic pater Antonius Gazius, quem ſuperius inter claros medicos recenſuimus. Obijt uiridi adhuc ætate, annos natus plus minus quinquaginta. Iacet in baſilica D. Petri ab an. Domini milleſimo quingenteſimo quadrageſimoprimo.

De Hyppolito Pontano.

ADDAS his Hyppolitum Pontanum Minoritam, nobilem Theologum, qui nuper cultiſſimum libellum edidit de uita & miraculis diui Antonij Confeſſoris: ac pariter de ſanctis ac beatis uiris, qui ex Minoritarum familia præcipua aliqua ſanctioris uitę præſtantia claruerunt: opus ſanè ab his qui uerè Chriſtiani ſunt, ſummoperè commendatum, etſi non deſint, qui ſuſpicētur adinuentum fuiſſe Laurentij Patauini eius præceptoris, uiri doctiſſimi. Eſto, quod ille fortè cœperat, hic perfecit, & propterea ex æquo ſaltem uterque laudandus eſt, & de utroque patriæ noſtræ meritò gratulandum.

De Franciſco Calderio.

EGREGIAM ſui quoque memoriam dereliquit Franciſcus Calderius ſcriba olim Cathedralis Eccleſiæ Patauinæ: qui cùm eſſet admirabilis ingenij & peregrinādi cupidiſſimus, patria relicta, quam tunc temporis Maximiliani bellum infeſtabat, plenus ſpei bonæ in Hiſpaniam profectus eſt, ubi (ut erat curioſus) de ſitu nouarum inſularum ſtudioſè multa perquirens, quæ paulo antè à Columbo, Pizarro & Corteſio repertæ fuerant, & de moribus ſimiliter incolarum, libellum admodum gratum confecit, editit que, & in Italiam impreſſum tranſmiſit: quo facto certè meruit (ut mihi uidetur) hic inter cæteros ſcriptores noſtros meritò computari. Obijt in illis regionibus nō admodum ſenex, neq; eum patria uidit amplius, circa annum Domini milleſimum quingenteſimum uigeſimum quintum.

De Lucio Paulo Roſello.

SEQVITVR Lucius Paulus Roſellus Iuris doctor profeſſione ſacerdos, poeta & orator inſignis, cuius nomen multa opera in omni ſtudiorum genere, à ſe edita uehementer illuſtrant: & præſertim Repertorium ingenioſum, quod ſuper præclaras Ioannis Groti repetitiones in lucem edidit, quod & nepotibus ſuis Bononię ſtudentibus dicauit. Edidit etiam aliud laudatiſſimum Repertorium ſuper Innocentium, quod uel unicum manifeſtè declarat, hunc ipſum fuiſſe iuris utriuſq; conſultiſſimum. Extat eiuſdem elegans epigramma in dictionario Calepini ad lectorem, in quo ſe operis illius emendatorem fuiſſe oſtendit. Cæterùm cùm eſſet & Græcis & Latinis literis eruditiſſimus, & Hetruſca lingua ſupra modū delectaretur, decem ſermones Theodoreti epiſcopi De prouidentia Dei, & De ſanandis affectibus paſſionum, è Græca in Hetruſcam linguam conuertit, & Philippicas Demoſthenis ſimiliter ex Græco in Italicum ſermonē traduxit. Scripſit eadem lingua De imagine ueri principis ad Coſmum Medicem principem Florētinum: item epiſtolarum De ſacra & Chriſtiana doctrina libros quatuor. Præterea dialogum De contemptu mortis, & De Paſſione Chriſti, & De uitio ingratitudinis, ultimo loco Theſaurum diuinæ & humanę miſericordiæ: quæ omnia Venetijs impreſſa uendūtur. Verſabatur is Venetijs, ibiq; in ſenectute mortuus eſt & ſepultus. Anno Domini M.D.LII.

De Angelo Leonico.

ADDAMVS ſupradictis uulgaribus poetis & ſcriptoribus Angelum Leonicum, clariſſimi illius Leonici Thomęi nepotem, qui modis rhythmicis magis quàm Latinis delectatus, ſcripſit nouam tragœdiam ad imitationem antiquorum ad magnificum uirum Comitem Iulium Zabarellam

in qua agitur impius dolus cōficti adulterij Antonij Bolognij, & Dariæ uxoris Aloyſij Calciæ, ſimulq́ crudelis & immerita utriuſq; cædes, quæ impreſſa habetur. Edidit quoque uolumen ſatis magnum De amore Troili, & Polixenæ rhythmis ſanè, ac ſententijs, ut ea res exigere uidetur cultiſſimum, quod impreſſum eſt. Quid autem præter hæc in ſchedis ſeorſum parabat, neſcio. Mortuus eſt triennio poſt hanc nouiſſimam editionem, anno Domini M.D.LVI. in ſatis uiridi ætate, ſed ualetudine corporis parum firma. Sepultus in æde diui Franciſci, iuxta cineres maiorum ſuorum.

De Marco Guacio.

MARCVS Guacius uir fuit præſtantia animi, & corporis uiribus (dum per ætatem licuit) in re militari perq; ſtrenuus: poſtmodum uerò emeritis ſtipendijs, & deſerta militia, hiſtoriarum omnis generis ſtudio apprimè delectatus eſt. Neq; inconſultè id ab eo factum arbitror. Nam ne inter ueteranos & emeritos milites odioſa torperet ignauia, ab armis ad ſtudia conuerſus, ad conſcribendam ſui temporis hiſtoriam aggreſſus eſt: & quæ partim audiuit, partim legit, partim ipſemet uidit, in unum digeſta uolumen, Italico ſermone comprehendit. Scripſit enim ab anno Domini M. CCCC. LXIII. uſque ad annum M. D. XVII. Scripſit præterea hiſtoriam Caroli VIII. Gallorum regis, & addidit ea, quæ geſta ſunt ab anno M.D.IX. uſq; ad annum M.D.XV. & ab anno M.D.XXIIII. uſque ad hunc fermè diem. Poſtremò autem multo maiora audacter aggreſſus, edidit hiſtoriam, ſeu potius Chronicam illuſtrium rerum à principio mundi, quæ memoratu dignæ ſunt. Quæ ingenti uolumine Venetijs eo uiuente impreſſa, ac ubiq; publicata fuerunt. Cecinit præterea à principio, ſatis elegāti carmine, Aſtolphum Bizarrum, plenum fabulis & allegorijs, rebus & temporibus maximè idoneis. Qui quidem liber & ipſe impreſſus eſt, & maxima delectatione in hominum manib. uerſatur. Erat is ſanè Guacius magna rerum omnium cognitione præditus, animo prudens, ſanguine generoſus, Patauij genitus & educatus: quamuis eum Leander Albertus in deſcriptione Italiæ falſò Mantuanum nominet. Eſt quidem ex nobili origine Mantuana oriundus, ortus tamen Patauino patre iam ab ineunte ætate ciuitate donato. Guacius ergo noſter eſt: qui ubi Patauij aliquandiu adoleſcens literarum ſtudijs operam dediſſet, cùm præſtaret procera corporis forma, & animo & uiribus polleret, militiā profectus eſt, ubi ita ſtrenuè ſeſe geſſit, ut breui inter milites honoratiſſ. haberetur. Patauinum ubiq; locorum ſeſe appellitans, cupiens eo nomine honeſtare, quantum in ſe erat, ubique patriam, & ſe mutuò à patria pariter honeſtari: cui ſententiæ omninò ſubſcribens addidit deinceps in lucubrationibus ſuis glorioſum patriæ titulum, cuius ſemper extitit officioſus amator. Vixit uſque ad ultimā ferè ſenectutē, in qua hoc ſatis lepido tetraſticho ſeipſum demulcere ſolebat.

Mantua mi patrem, Venetumq; urbs inclyta matrem:,
Natale Euganei, Guacia ſacra lares:
Datq; Leo nomen Chriſti qui myſtica narrat:
Dat ſtudium Pallas, militiamq; mihi.

Obijt anno natalis Domini M. D. LVI.

De Sperone Sperono.

HACTENVS de his qui clari ſua ætate fuerunt, & uitam cum morte commutarunt: poſthac de uiuis cum maxima patriæ noſtræ gloria dicemus. Viuit & ſplendet illuſtri fama in uniuerſa Italia Sperò Speronus, excellens philoſophus, Iuris'que Ciuilis, & omnium diſciplinarum genere eruditiſſimus: tantæ uerò facundiæ in dicendo, & in ſuadendo, præſertim in Hetruſca & noſtra Italica lingua, ut ſi contingat ei aliquando pro noſtræ Reipublicæ negotijs, Venetijs in conſpectu Senatus cauſam dicere, ceſſat illico ipſo dicente, forum, & differuntur uadimonia aduocatorum, ut fi-

fiat interim in ea urbe uelutiuſtitium, quo dum loquitur in cauſa à cunctis ordinibus audiri commodè poſſit. Quod quidem poſt hominum memoriam priuato alteri contigiſſe non legitur. Quare iam ſine controuerſia in dicendo & ſcribendo de quouis cauſarum genere primas nunc ei cuncti tribuunt. Eſt enim ad inueniendum ingenio promptus, mente ſtabilis, & ad reminiſcendum inſigni & excellenti memoria: ad dicendum ſermone graui, copioſo & ſuaui, & ubi ſermonis maxima conſiſtit uirtus, ita grato & dilucido, ut diſcernere nequeas utrum ſit ornatior in dicendo, aut facilior in explicando, aut efficacior in perſuadendo. Eſt denique (ut me uno uerbo expediam) in eo genere perfectus noſtræ ætatis orator. Leguntur huius dialogi lingua Hetruſca doctiſſimi. Similiter & tragœdia Æolus, & plures epiſtolæ eadem lingua ad amicos eleganter conſcriptæ. Expectantur ab eodem indies maiora: Apologia uidelicet, & alia, quæ ultro ipſemet legenda amicis petentibus præbeat. Etenim ea quæ hactenus leguntur, ab amicis furto ſublata, & properanter auctore inſcio edita feruntur. Habetur eiuſdem elegantiſſima oratio funebris habita in morte Iulianæ Varranæ illuſtriſſimi Guidi Vbaldi ducis Vrbinatis uxoris. Ad cuius laudes maiorum more in funere celebrandas, cùm illi iuſta ſoluerentur, Guido Baldus illuſtriſſimus dux Speronem ex omnibus noſtræ ætatis oratoribus ad id potiſſimum delegit, & eum maximis, & ijs honorificentiſſimis conditionibus Piſaurum accerſiuit. Expectamus indies grandiora, uita ſuperſtite, quæ eundem, qui nunc noſtra ætate tali tantaque fama refulget, ad poſteros perennem reddant.

De Natali Amulio.

NON ſunt hic reticendi labores Natalis Amulij egregij ſacerdotis: quibus in ſcribendis dialogis utitur, & in transferendo ex Latino in Italicum ſermonem euangelium, quod ex quatuor euangelijs in unum redactum fuerat: quod modò ſic translatum & impreſſum ubiq; legitur. Edidit nuper ſcholia & meditationes quaſdam utiles ſuper euangelia totius anni, quæ habentur impreſſæ. Reliqua uerò quæ quotidie meditatur, ad conſolationem & ædificationem legentium, nondum uulgata, ſed tantum promiſſa cupidè interea expectabuntur, donec matureſcant.

De Petro Carrario.

MAGNAE expectationis & ſpei, hic mihi ſeſe offert laude merita celebrandum Petrus Carrarius, decretorum doctor, tam Græcis, quàm Latinis literis, atq; uel in primis Hetruſca lingua cultiſſimus: qui ex ingenio, quo præditus eſt, & ſtylo, & memoria, qua pollet, maiores indies fructus ſtudiorum ſuorum nobis polliceri uidetur. Edidit ſuperioribus annis, uix ex ephebis egreſſus ſermone Italico De toleranda exilij fortuna, libellum inſignẽ, ad Franciſcum Nogarolam Veronenſem, uirum clariſſimum: quo eleganter complexus eſt, quicquid in ea re ab optimo quouis oratore aut philoſopho dici aut excogitari poteſt: certa profectò, atq; manifeſta indicia futurorum. Scripſit Latinè in funere Lazari Bonamici pulcherrimam elegiam, & quamplurima epigrammata cultiſſima. Defleuit de Paſſione Chriſti uernacula lingua ſpirituales cãtilenas aliquot dulciſſimas. Nouiſſimè è Græca in Hetruſcam linguam tranſtulit uitam & orationes Iſocratis, opus ſanè præclarum, quod iam impreſſum & in lucem emiſſum, laudatiſſimè à cunctis acceptum eſt. Faxit Deus ut cætera, quæ maiori cultu ſeminare deſtinat, uberiores ei fruges afferant, & indies felicius ac locupletius ſua ei cœpta ſuccedant.

De Iacobo Antonio Cortuſio.

PRAETERIRE non poſſum admirabile ſtudium in Hetruſca lingua præſtantis uiri Iacobi Ant. Cortuſij nobilis uiri Matthæi filij, & pronepotis Albrigeti illius: de cuius meritis erga patriam & Rempublicam Venetam ſuo loco dicemus. Is cùm ſe claris illis & præſtantibus uiris ortum ſciat, nequaquam degenerem ſeſe præſtitit. Nam præter iucũdiſſimos rhyth-

in qua agitur impius dolus cōficti adulterij Antonij Bolognij, & Dariæ uxoris Aloyſij Calciæ; ſimulq; crudelis & immerita utriuſq; cædes, quæ impreſſa habetur. Edidit quoque uolumen ſatis magnum De amore Troili, & Polixenæ rhythmis ſanè, ac ſententijs, ut ea res exigere uidetur cultiſſimum, quod impreſſum eſt. Quid autem præter hæc in ſchedis ſeorſum parabat, neſcio. Mortuus eſt triennio poſt hanc nouiſſimam editionem, anno Domini M.D.LVI. in ſatis uiridi ætate, ſed ualetudine corporis parum firma. Sepultus in æde diui Franciſci, iuxta cineres maiorum ſuorum.

De Marco Guacio.

MARCVS Guacius uir fuit præſtantia animi, & corporis uiribus (dum per ætatem licuit) in re militari perq; ſtrenuus: poſtmodum uerò emeritis ſtipendijs, & deſerta militia, hiſtoriarum omnis generis ſtudio apprimè delectatus eſt. Neq; inconſultè id ab eo factum arbitror. Nam ne inter ueteranos & emeritos milites odioſa torperet ignauia, ab armis ad ſtudia conuerſus, ad conſcribendam ſui temporis hiſtoriam aggreſſus eſt: & quæ partim audiuit, partim legit, partim ipſemet uidit, in unum digeſta uolumen, Italico ſermone comprehendit. Scripſit enim ab anno Domini M. CCCC. LXIII. uſque ad annum M. D. XVII. Scripſit præterea hiſtoriam Caroli VIII. Gallorum regis, & addidit ea, quæ geſta ſunt ab anno M.D.IX. uſq; ad annum M.D.XV. & ab anno M.D.XXIIII. uſque ad hunc fermè diem. Poſtremò autem multo maiora audacter aggreſſus, edidit hiſtoriam, ſeu potius Chronicam illuſtrium rerum à principio mundi, quæ memoratu dignæ ſunt. Quæ ingenti uolumine Venetijs eo uiuente impreſſa, ac ubiq; publicata fuerunt. Cecinit præterea à principio, ſatis elegāti carmine, Aſtolphum Bizarrum, plenum fabulis & allegorijs, rebus & temporibus maximè idoneis. Qui quidem liber & ipſe impreſſus eſt, & maxima delectatione in hominum manib. uerſatur. Erat is ſanè Guacius magna rerum omnium cognitione præditus, animo prudens, ſanguine generoſus, Patauij genitus & educatus: quamuis eum Leander Albertus in deſcriptione Italiæ falſò Mantuanum nominet. Eſt quidem ex nobili origine Mantuana oriundus, ortus tamen Patauino patre iam ab ineunte ætate ciuitate donato. Guacius ergo noſter eſt: qui ubi Patauij aliquandiu adoleſcens literarum ſtudijs operam dediſſet, cùm præſtaret procera corporis forma, & animo & uiribus polleret, militiā profectus eſt, ubi ita ſtrenuè ſeſe geſſit, ut breui inter milites honoratiſſ. haberetur. Patauinum ubiq; locorum ſeſe appellitans, cupiens eo nomine honeſtare, quantum in ſe erat, ubique patriam, & ſe mutuò à patria pariter honeſtari: cui ſententiæ omnino ſubſcribens addidit deinceps in lucubrationibus ſuis glorioſum patriæ titulum, cuius ſemper extitit officioſus amator. Vixit uſque ad ultimā ferè ſenectutē, in qua hoc ſatis lepido tetraſticho ſeipſum demulcere ſolebat.

Mantua mi patrem, Venetumq; urbs inclyta matrem:,
Natale Euganei, Guacia ſacra lares:
Datq; Leo nomen Chriſti qui myſtica narrat:
Dat ſtudium Pallas, militiamq; mihi.

Obijt anno natalis Domini M. D. LVI:

De Sperone Sperono.

HACTENVS de his qui clari ſua ætate fuerunt, & uitam cum morte commutarunt: poſthac de uiuis cum maxima patriæ noſtræ gloria dicemus. Viuit & ſplendet illuſtri fama in uniuerſa Italia Sperò Speronus, excellens philoſophus, Iuriſque Ciuilis, & omnium diſciplinarum genere eruditiſſimus: tantæ uerò facundiæ in dicendo, & in ſuadendo, præſertim in Hetruſca & noſtra Italica lingua, ut ſi contingat ei aliquando pro noſtræ Reipublicæ negotijs, Venetijs in conſpectu Senatus cauſam dicere, ceſſat illico ipſo dicente, forum, & differuntur uadimonia aduocatorum; ut fi-

at

fiat interim in ea urbe ueluti iuſtitium, quo dum loquitur in cauſa à cunctis ordinibus audiri commodè poſſit. Quod quidem poſt hominum memoriam priuato alteri contigiſſe non legitur. Quare iam ſine controuerſia in dicendo & ſcribendo de quouis cauſarum genere primas nunc ei cuncti tribuunt. Eſt enim ad inueniendum ingenio promptus, mente ſtabilis, & ad reminiſcendum inſigni & excellenti memoria: ad dicendum ſermone graui, copioſo & ſuaui, & ubi ſermonis maxima conſiſtit uirtus, ita grato & dilucido, ut diſcernere nequeas utrum ſit ornatior in dicendo, aut facilior in explicando, aut efficacior in perſuadendo. Eſt denique (ut me uno uerbo expediam) in eo genere perfectus noſtræ ætatis orator. Leguntur huius dialogi lingua Hetruſca doctiſſimi. Similiter & tragœdia Æolus, & plures epiſtolæ eadem lingua ad amicos eleganter conſcriptæ. Expectantur ab eodem indies maiora: Apologia uidelicet, & alia, quæ ultrò ipſemet legenda amicis petentibus præbeat. Etenim ea quæ hactenus leguntur, ab amicis furto ſublata, & properanter auctore inſcio edita feruntur. Habetur eiuſdem elegantiſſima oratio funebris habita in morte Iulianæ Varranæ illuſtriſſimi Guidi Vbaldi ducis Vrbinatis uxoris. Ad cuius laudes maiorum more in funere celebrandas, cùm illi iuſta ſoluerentur, Guido Baldus illuſtriſſimus dux Speronem ex omnibus noſtræ ætatis oratoribus ad id potiſſimum delegit, & eum maximis, & ijs honorificẽtiſſimis conditionibus Piſaurum accerſiuit. Expectamus indies grandiora, uita ſuperſtite, quæ eundem, qui nunc noſtra ætate tali tantáque fama refulget, ad poſteros perennem reddant.

De Natali Amulio.

NON ſunt hic reticendi labores Natalis Amulij egregij ſacerdotis: qui bus in ſcribendis dialogis utitur, & in transferendo ex Latino in Italicum ſermonem euangelium, quod ex quatuor euangelijs in unum redactum fuerat: quod modò ſic translatum & impreſſum ubiq; legitur. Edidit nuper ſcholia & meditationes quaſdam utiles ſuper euangelia totius anni, quæ habentur impreſſæ. Reliqua uerò quæ quotidie meditatur, ad conſolationem & ædificationem legentium, nondum uulgata, ſed tantum promiſſa cupidè interea expectabuntur, donec matureſcant.

De Petro Carrario.

MAGNAE expectationis & ſpei, hic mihi ſeſe offert laude merita celebrandum Petrus Carrarius, decretorum doctor, tam Græcis, quàm Latinis literis, atq; uel in primis Hetruſca lingua cultiſſimus: qui ex ingenio, quo præditus eſt, & ſtylo, & memoria, qua pollet, maiores indies fructus ſtudiorum ſuorum nobis polliceri uidetur. Edidit ſuperioribus annis, uix ex ephebis egreſſus ſermone Italico De toleranda exilij fortuna, libellum inſignẽ, ad Franciſcum Nogarolam Veronenſem, uirum clariſſimum: quo eleganter complexus eſt, quicquid in ea re ab optimo quouis oratore aut philoſopho dici aut excogitari poteſt: certa profectò, atq; manifeſta indicia futurorum. Scripſit Latinè in funere Lazari Bonamici pulcherrimam elegiam, & quamplurima epigrammata cultiſſima. Defleuit de Paſſione Chriſti uernacula lingua ſpirituales cãtilenas aliquot dulciſſimas. Nouiſſimè è Græca in Hetruſcam linguam tranſtulit uitam & orationes Iſocratis, opus ſanè præclarum, quod iam impreſſum & in lucem emiſſum, laudatiſſimè à cunctis acceptum eſt. Faxit Deus ut cætera, quæ maiori cultu ſeminare deſtinat, uberiores ei fruges afferant, & indies felicius ac locupletius ſua ei cœpta ſuccedant.

De Iacobo Antonio Cortuſio.

PRAETERIRE non poſſum admirabile ſtudium in Hetruſca lingua præſtantis uiri Iacobi Ant. Cortuſij nobilis uiri Mathæi filij, & pronepotis Albrigeti illius: de cuius meritis erga patriam & Rempublicam Venetam ſuo loco dicemus. Is cùm ſe claris illis & præſtantibus uiris ortum ſciat, nequaquam degenerem ſeſe præſtitit. Nam præter iucũdiſſimos rhythmos;

mos, quos iuuenis olim lepidiſſime luſerat, & in præſenti ludit, aggreſſus obſeruationes Hetruſci ſermonis exprobatis eiuſmodi linguæ ſcriptoribus, ſingulorum nominum, uerborum, uocabulorum, ac etiam dicendi modos, inſtar Latinorum, opus ſane præclarum, & editione digniſſimum. Orditur quoq; (ut ſummæ eruditionis eſt) aliud opus, ualde laudabile, De perfecta cognitione rerũ cognoſcibilium, quod Conſiliarium appellat, ubi ſub uno aſpectu ponitur, quicquid unicuiq; rei conueniat, tam ad uſum quàm ad decorem, in cunctis animantibus, & plantis, gemmis, equis, bobus, ouibus, canibus, auibus, piſcibus, fructibus, & id genus uniuerſis rebus alijs. Id quoq; admirabile, & ſumma laude dignum uideri debet, quod etſi medicinæ profeſſionem nunquam fecerit, tantopere tamen ſimplicium medicamentorũ cognitione delectatur, & herbarum omnium, fruticum, arborum uires tam exactè cognoſcit, ut unus omnium huius rei uideri poſſit peritiſſimus. Sæpe extraneas regiones ipſemet adijt, miſitq; alios quocunq; potuit, non impenſis, nõ laboribus unquam parcens, ad inquirenda noua herbarum genera: quæ domi accuratè ſub laquearibus ſeruatæ, omni tempore, ut in ipſis plantarijs uirides filo ſuſpenſæ, ab eruditis uiris mira cum uoluptate uiſuntur. Huiuſmodi quoq; extraneis herbis hortum conſitum, mirabili cura ſtudioq; & labore ſibi comparauit. Hæc in præſenti de hoc homine, ut licuit, maiora (ut opinor) poſteritas quum nouerit, admirabitur, iuxta illud:

Omnia poſt obitum faciet maiora uetuſtas:
Maius ab exequijs nomen in ora uenit.

Sunt ex noſtris alij quoq; hodie fortaſſe ſcribentes, qui etſi fortè meritò memorandi ſint, qua tamen ratione memorem, quum eos ignorem, neſcio. Hi ſibi magis quàm mihi imputent, ſi eos tacitos pertranſierim. Nihil enim habent, ut de me iure queri poſſint, cùm hactenus ſua ſic ſcripta celarint, ut ego (licet rei huius auidiſſimus) noſſe hactenus non potuerim. At uerò ij cùm claruerint, parum ex noſtro ſilentio diſpendij patientur, quia ſuomet elogio ſatis, abſq; mea opera, quæ leuis eſt, clari fient. De hac ipſa re ſcripſit ad me Petrus Carrarius hoc epigramma:

Mirantur multi quòd non ſua nomina per te
Mandentur clari luminis hiſtoriæ.
Quid tibi cùm reliquis, quos nec monumenta, nec ipſa
Noſtræ academiæ gloria nobilitat:
Ingenio, uirtute animi, pietate, fideq;
Eſto ualent, uirtus tecta latet tenebris.
Quicunq; eternæ ſectatur lumina famæ,
Pandat iter factis nobilis ipſe ſuis.

Occulitur adhuc libellus De agricultura, & prouerbia, & alia carmina excellẽtis Iureconſulti Danielis Villæ, Nicolai eloquentiſſimi Iureconſulti patris. Et acutiſſimum inuentum De inſignibus Venetorum, prꝑſtãtiſſimi legum doctoris Franciſci Saxonij. Legi & cultiſſimos rhythmos M. Antonij Caballini Iuriſconſulti, & in foro ad omne tribunal aduocati prꝑſtantiſſimi. Noui ac etiam diligo Aloyſium Verum, qui edidit penè puer ludos haſtiles cantu rhythmico: nunc autem de ſuis ſtudijs uidetur multo ampliora promittere. Nam modò accepta laurea doctoratus, licet foro & legalibus ſtudijs occupatus, non deſinit tamen in eadem lingua ſucciſiuis horis aliquid quotidie meditari, quo uel his uel alijs ſtudiorũ ſuorum laboribus inter claros uiros poſſit meritò annumerari. Nuper recitauit mihi Italicos rhythmos quos de laudibus mulierum cecinerat, tam admiranda concinnitate, ut placere profectò doctiſſimo cuiq; poſſint. Idem facturus de nouis academicis Patauinis, niſi obruerer numero. Sed breui ſpero fore, ut ſuiſmetipſis elogijs eluceſcant. Audio enim nũc in noua eleuatorũ academia hic Patauij in hac præclara profeſſione florere multos, qui partim iam publicè (ut dixi) multa ediderũt, partim ingenuo quodã pudore detenti ſecretò duntaxat inter amicos ea commentantur, quæ ſunt tamen propediem magna cum eorum & patriæ laude in lucem exitura. Quid enim non ſperatur de Bartholomæo Zacchonum huius nouæ academiæ princi-

principe, qui in omni pręſtantiſſimarum artium genere ſummoperè excellit? Quid non ab Academicis cæteris, doctiſſimis iuuenibus, atq; ab alijs, qui extra hanc etiam Academiam nihilo minori cura in his ſtudijs quotidie ſeſe exercent, ſcribuntq; plurima: quæ poſt hæc cito fortaſſe legentur.

BERNARDINI SCARDEONII, CANONICI PATAVINI,

DE CLARIS MVSICIS PATAVINIS, Claſsis duodecima.

PRAEFATIO.

HACTENVS de Poetis, atque de Latinæ & Hetruſcæ linguæ ſcriptoribus dictum eſt ſatis. Succedant his modò Muſici, quib. ciuitas noſtra pro natura loci, & urbis genio (quod & de medicis ſuperius dictum eſt) mirificè ſemper abũdauit, abundatq; in pręſentiarum: ut nunquam à ſe ipſa, atq; à ſuo ipſius loci genio diſcedere omnino poſſit. Hoc autem abundè nobis ætas hæc noſtra probat, quę plurimos Muſicos, cãtores, cornicines, tibicines, cytharœdos, & id genus concentuum peritiſſimos in lucem protulit. Porrò neſcio quo fato contigerit, quod mirum admodum uideri debet, ut omnes præclaræ artes ac diſciplinæ, quæ olim Gotthico furore penitus in Italia extinctæ fuerant, Patauij primùm attollere potiſſimum oculos, & reuiuiſcere, atq; è ſepulchro quodammodo exurgere uiſæ ſint. Sicut enim diximus Petrum Aponũ primum ante alios permulta ſecula profugam medicinam è Græcia in Italiam traduxiſſe: & Albertinum Muſatum prę cæteris ferè primum ad poeſis ornatum, hiſtoriæq;, ac orationis Latinæ cõdimentum recens quodpiam attuliſſe: & Brandinum Paduanum exornare elocutionem uulgarem apud Italos primum tentaſſe: & Antonium Tempum in rhythmicis eiuſdẽ linguæ concentibus, multiplicem modorum uarietatem monſtraſſe: ita quoq; affirmare poſſumus Marchetum Paduanum olim in eo rudi ſeculo prima Muſices fundamenta ieciſſe: quæ & ipſa ſanè ſicut & aliæ ſcientiæ, de quibus hactenus dixi, ex tyrannica illa Gotthorum immanitate penitus exulabant. Verumenimuerò ut aliquid de Muſices laudibus (quum ſim de Muſicis dicturus) attingam, non eſt paruifacienda pulſandi atq; canendi facultas: quę olim apud Græcos tanti fuerat, ut ipſi ſummam eruditionem & nobilitatem, in neruorum uocumq; concentibus eſſe putarent. Vnde olim Mitylenæi, qui quum maris imperio potirentur, commilitonib. ſuis ac ſocijs ciuitatibus, ſi in ſanciendo fœdere defeciſſent, hanc pœnam eſſe uoluerunt, ut liberi deſertorum, & literas diſcere, & citharam pulſare publicè prohiberentur. Quid? (ut ſcribit Cicero) Epaminõdas glorioſiſſimus ille Thebanorũ princeps uehementer laudatur, quòd fidibus concinnè admodũ caneret. Et Themiſtocles primus ille inter Athenienſes, cùm inter epulas recuſaſſet lyrã, habitus eſt indoctior. Socratem uerò conſtat iam ætate prouectũ, fidibus operam dare cœpiſſe, ſatius eſſe indicantem, eius artis uſum ſerò, quàm nunquam percepiſſe: quando (ut idem quoq; Cicero ad Brutum dicit) nihil tam cognatũ noſtris mentibus, quàm numeros & uoces: quibus & excitamur, & incẽdimur, lenimur & langueſcimus. Alexander Macedo in conuiuio Phrygij ſono in arma furens, mutata in hypophrygiũ modulatione, ad epulas Timothei cithara reuocatus eſt. Spartanorum exercitus (ut tradit Valerius Maximus) non antè ad dimicandũ deſcendere ſolebat, quàm tibiæ concentu, & anapæſtici carminis modulo, calorẽ animi armati milites attraxiſſent.

Itidem

Itidem Lacedæmonios & Cretenſes Phrygij toni modulatione, eadem ſcilicet quę in anapęſto pede ſentitur, ad arma incitari ſolitos legimus. Sicut enim magno & crebro ictuum ſono pro uſu & natura toni, acrius inuadere hoſtem ſolebant: ita & collateralium modorum natura, tibijs hypophrygium modulum cōcinentibus, à pugna militem reuocabant. Nunc de Muſicæ laudibus ſatis: deinceps de Muſicis noſtris dicamus.

De Marcheto Patauino.

ORNAVIT ergò hac tam celebri arte patriam, atque Italiam ferè primus Marchetus, cognomento Paduanus, doctiſſimus philoſophus, ſimul & Muſicus: qui ſua ætate de Muſica primus, in eo modulandi genere, quod Enharmanium dici audio, præcepta generalia dediſſe perhibetur. Quare cùm illis temporibus magni nominis eſſet, & doctiſſimus in ea re à cunctis haberetur, inuitatus à Ruberto, inclyto Siciliæ rege, qui doctiſſimos quoſq; ea tempeſtate fouebat, Neapolim profectus eſt, ibidémq; in eius aula multa cum laude uerſatus. Scripſit interim De præceptis artis Muſicę menſuratè librum, quem Pomarium nominauit: in cuius principio ita legitur: Principi domino Ruberto Dei gratia Hieruſalem & Siciliæ regi, Marchetus de Padua humilem recommendationem. Scripſit etiam præclarum opus alterum, quod inſcripſit: Lucidarium in arte Muſica ualde celebre. Item pleraq; alia, quæ ab impreſſoribus diuulgata, ubiq; leguntur. Fuit is igitur apud Rubertum, ut Timotheus olim apud Alexandrū: qui remittere & excitare norat regis affectus, prout uariare cantum, uocisq; modos ſibi placebat.

De Proſdocimo Beldomando.

NON minori laude in ea re, in cæteris uerò artibus liberalibus maiori etiam peritia per ea ipſa tempora claruiſſe fertur Proſdocimus Beldomandus, è nobili familia Patauina ortus: egregius Muſicus, & eximius philoſophus, & clarus aſtrologus. Edidit tractatū ſphæræ pulcherrimū. Scripſit aduerſus Marchetum coeuū & cōterraneum, & multa loca, quæ male ſibi congruere uiſa ſunt: & quędam uti perperam ab eo intellecta, idonea ſatis ratione refellit. Extat utrunq; opus Patauij, in bibliotheca Canonicorum regularium: & partim etiam apud nos.

De Antonio Lydio.

FLORVIT quoque in hac eadem arte eminentiſſimè, illis maximè temporibus, Antonius Lydius, cuius fama in uniuerſa Italia, & ubiq; terrarum tunc temporis altius ferebatur. Is enim in Galliam ad perdiſcēdas omnes liberales diſciplinas profectus, Lutetiæ & philoſophiæ, & alijs artibus, & Muſicæ potiſſimum operam dedit. Veriſimile eſt quidem aliquid illum de ea re aliquando ediediſſe: ſed ramen hoc rempore, nihil, quod ſciam, in hominum manibus reperitur. Obijt in patria, & ſepultus eſt apud Eremitanos in porticibus, cum hoc epitaphio, quod ſapit antiquitatem, & ſimul indicat hominis præſtantiam:

Muſicus Artiſta, doctorq; Pariſius iſte,
Sub ceſo Antonius marmore carne iacet:
De Lydo genitus, mens cuius gaudet in aſtris,
Famoſo laudes nomine mundus habet.

M. CCC. LXXXV.

De claris Muſicis præſentis æui.

ATQVI uerò poſt hos Patauina ciuitas,hac quoq; ætate præ cæteris Italię ciuitatibus,tum numero(ut opinor) tum uel maximè optimorum Muſicorum præſtantia multo præualet. Itaq; plurimi ſunt,qui hoc æuo uoce, tubis,tibijs,calamis, cornibus & fidibus ludant.Cantores ſcilicet,Cytharœdi,Symphoniaci,Aulœdi,Tubicines, & huiuſcemodi Muſicæ artis ſtudijs peritiſſimi.Sed dicam tantummodo de præcipuis, quorum fama uiget, & quorum memoriam ex monumentis,tam proprijs quàm alienis collegimus.

De Antonio Martorello.

COMMEMORANDVS itaq; omnino eſt inter claros Muſicos Antonius Martorellus,cui in uocis concentu,ætas hæc uix inuenit parem: præſtantiorem uerò neminem.Cõpoſuit is Mandrialia,quæ impreſſa per totam Italiam,& Galliam,& ubiq; à cantoribus plurimi exiſtimãtur.Atqui is admodum iuuenis Ariminum accitus ad docendam Muſicam,cùm impensè omnib. placeret,& de ſe indies multo maiora promitteret,intempeſtiua morte ſublatus eſt,& Arimini ſepultus. Vixit annos XXV.Obijt anno ſalutis M.D.LVI.Idibus Septembris.

De Antonio Rota.

NON tacendus eſt hic omnino Antonius Rota, nobiliſſimus fidicen: qui in pulſando liutum in Italia eruditorum iudicio, uix parem habuit:neq; artem hanc ſciuit ſolùm,ſed quod maius eſt, unus præ cæteris eximius præceptor extitit, qui pro mercede eam ipſam docendo ſatis diues euaſit.Edidit de ea re præcepta notabilia,quæ in uolumen redacta & impreſſa,ubiq; habentur,fidium ſtudioſis ad perdiſcẽdam artem ualde neceſſaria,& exinde admodum grata.Moritur anno M.D.XLVIIII.& apud Eremitanos ſepelitur.

De Franciſco Portinario & alijs Muſicis.

VIVIT Franciſcus Portinarius,uir ingenioſus,& huius artis peritiſſimus:qui concinnauit dulciſſimas cantilenas, quas quidẽ dicauit Herculi Cardinali Gonzagæ Mantuano.Edidit & alia multa,ualde placẽtia.Audio & Alexandrum ſacerdotem Patauinum, Vincentiæ Muſicam docere,ibiq; in Cathedrali Eccleſia Muſicorũ choro ſumma cum laude præeſſe.Idem de Franciſco à ſancta Cruce,quem pari,ac in eadem laude pono: is Taruiſij pſallendi & docendi Muſicæ opus exercuit : at accitus tandem ad celeberrimam Laureti baſilicam, ibique canonicus factus,obijt,anno M. D. LVI. Laurus Patauinus Mantuæ ſimiliter præfectus eſt Muſicorum choris. Is iam multa edidit,& indies omni conatu tendit altius, & in melioribus laborat. Quid non expectamus à Ioanne Maria Riccio,ſacerdote familiari noſtro? Quid non Petrus Antonius Guaenarius,qui præter ea quæ in eccleſia noſtra cantantur, quæ ipſe compoſuit,propediem alia maiora etiam pollicetur? Quid non pleriq; alij,tam inter ſacerdotes,quàm ſeculares cornicines,uidelicet primi & pręcipui:idq; genus alij multi,qui hac tempeſtate hic Patauij florent.Magna laus in ea re Ioanni Mariæ tribuitur:qui à re ipſa Cornetti cognomentum ſortitus eſt. Is primus ferè nouis modulationibus cornu placere cœpit,& ex eo Venetijs in magna,dum uixit,exiſtimatione ſemper habitus:ſicut modò Paulus Trombetinus noſter, qui in calamis ac cornibus inflandis,omnes noſtrę ætatis exuperat.Pertranſeo Hieronymum Braynum,proximè defunctũ:qui Patauij in Eccleſia Cathedrali patri ac fratri ſuffectus,in pulſandis organis in ea re præſtantiſſimus,& admirabilis fuit,nulliq; ſui ordinis poſtponendus.Annecterem his Ioannem Baptiſtam Meninum,adoleſcentẽ inſignem,niſi miſerabile letum, & immatura mors eum ante tempus nobis eripuiſſet:qui muſicis concentibus, præſertim monocordo & organo,ita profecerat, ut eſſet iam tenera adhuc ætate,Menino parenti ſuo facile adæquandus:qui ſi ad ſummũ adoleuiſſet,proculdubio omnes huius ætatis homines in ea re facilè ſuperaſſet.

De

De Hannibale Patauino.

QVI primo inter Patauinos muſicos, qui nunc uiuunt, loco recenſeri debuerat, in huius ferè claſſis calce ſummi honoris ergô connumerabitur Hannibal Patauinus, uir excellens, & qui ob ſingularem in pulſandis organis præſtantiam omnes noſtræ & ſuperioris ætatis homines facilè ſuperauit. Nam is annum uix agens XXV. à clariſſimis uiris procuratoribus S. Marci Venetias honorificentiſſimè accitus, & alteri organorū Eccleſiæ D. Marci honoratiſſimè deſtinatus eſt: ubi hactenus ſumma cum laude uerſatus, præclaram nominis ſui famam editis ingenij monumentis per totam Italiam propagauit. Is primus omnium author fuit illorum concentuum, quibus poſtea utraq; pręclara & eximia illa organa baſilicæ S. Marci, uno eodemq; tempore pari, atq; mira quadam conſonantia ac ſuauitate pulſantur. Qui quidem concentus tum demum ſumma cum aurium iucunditate, atq; animi oblectatione longè gratius auditur, quū ipſe princeps cum uniuerſo Senatu in purpura hoc templum Natiuitatis, uel Reſurrectionis Dominicę, ſacratiſſimis'ue dieb. alijs ſumma cum ueneratione ſupplex ingredit. Tantę præterea in conficiendis concentibus excellentiæ eſt, quem contrapontiſtam ætatis noſtræ homines appellare conſueuerint, ut in hoc laudis genere nemo conferri illi in ea re poſſit: mirumq; omnibus uideatur, quantæ in mouendis organorum taxillis uelocitatis ac dexteritatis ſit. Deus eum nobis incolumen diutiſſimè ſeruet.

FINIS LIBRI SECVNDI.

BER-

BERNARDINI SCARDEONII CANONICI PATAVINI,

DE ANTIQVITATE VRBIS PATAVII, & claris ciuibus Patauinis:

DE PATAVINIS BELLO VEL PACE præclaris, aut aliâ quauis ratione memorandis, libri III. & Claſsis tertiadecima

PRAEFATIO.

INVMERATIS modò uiris in quouis ſtudiorum genere præclaris, res iam hortari, imò exigere uidetur, ut iuxta propoſitum noſtrum illos deinceps referamus, qui uel togati in Repub. uel armati in militia, aut ex inſigni quopiam facto, aliquod decus nomenque conſecuti ſunt, & inde poſtea celebrem ſui famam poſteris reliquerunt: & præſertim illos, qui aut agendo, aut conſulendo, aut bellando gloriam non mediocrem ſibi patriæq; peperere. Porrò qua quiſq; nominis celebritate claruit, dum uixit, idem mortuus quoq; dignus eſt, ut ab omnib. celebretur. Neque enim decet præclaram uirtutum famam, cum ipſa temporis uetuſtate minui, ſeu penitus aboleri: ſed eam ipſam ex eo magis magiſq; augeri, & amplius prædicari. Quod tum maximè euenire ſolet, ſi quando præclara facta, eximia cuiuſpiam inſignis ſcriptoris elegantia celebrentur. Nam eorum, qui uirtutes fecere (ut ille ait) tanta habentur merita, quantum ea uerbis extollere præclara ingenia potuere. Quapropter magnum illum Alexandrum ad ſepulchrum Achillis grauiter ingemuiſſe ferunt, inuidentem ei Homerum præſtantiſſimum poetam, illius geſtorũ buccinatorem. Etenim nos ſæpe uidemus multos, qui in uita celeberrimi fuerunt, poſtmodum breui tempore morte obita, effici obſcuros, & à poſteris penitus ignorari: ac in tenebris latere, perinde ac ſi nunquam fuiſſent. Quòd non aliunde euenire profectò ſolet, quàm ex ignauia, aut defectu ſcribentiũ: ſicut uidemus priſcis illis noſtratibus accidiſſe, quorum præclara facinora, & bellica laus nunc æquè ac nomina à poſteris penitus ignorantur. Sunt item quidam habiti in uita admodũ uulgo, non tam uirtutum gratia, ſeu geſtorũ laude clari, quàm adulationibus, ambitioneq;, ac fœdis rumorib. prorſus infames: qui quidẽ, ubi de hac uita abierunt, tam diu noti perdurant, quoad uixerint, qui eos opibus, & delicijs, & copijs aliquando ſupra modum abundantes ſe uidiſſe teſtantur. Quæ ſanè fama (quæcunque illa ſit) uix per breuiſſimum unius ætatis ſpatium inani rumore protenditur: nam (iuxta illud Dauidicum uerbum) Perit memoria eorum cum ſonitu, & in generatione una deletur nomen ipſorũ. Contra uerò euenire ſolet ijs, qui propria uirtute & geſtarũ rerum gloria, in præclaram famam, & notiſſimam nominis celebritatem peruenerunt: modò ſatis firmè incorruptibilibus literarum monumẽtis fulciantur. Nam eiuſmodi uiri non modò temporis longitudine non obſcurantur, uerùm potius ab ipſa poſteritate feliciter excepti, multo amplius innoteſcunt, & per longa temporũ curricula magis indies creſcente fama accipiunt laudis incrementum. Atqui ego id modò planè doleo, me non ea eſſe eloquentia præditum, qua res tantas & tam præclaras (ut par eſt) ad poſteros aliqua cum pauca laude tranſmittam. Veruntamen

men pro uirili mea enitar, quantum in me eſt, expromere abditos ciues: & iam penè obſcuratos, in luce his noſtris commentarijs (qualeſcunq; fuerint) diutius continere. Poſthac ergo de claris ciuibus & illuſtribus uiris Patauinis agendum nobis eſt, & quicquid in ueruſtis annalibus, aut probatiſſimis quibuſque literarum monumentis memoratu dignum, & ſcitu iucundum, ex quo Chriſtiana religio haberi Patauij cœpta eſt, breuiſſimè referendum. Sed à quo aptius quàm à Vitaliano principe tantæ rei initium ſumam? qui inter primos, qui Patauij in Chriſtum crediderant, abſque dubio memoratur.

DE VITALIANO IVSTINO PAT. PRINCIPE.

PRIMVS itaquè qui inter illuſtres Patauinos Chriſtianos numerandus occurrit, eſt Vitalianus Iuſtinus Patauinus ſanè Princeps, non Rex, ut in hiſtoria D. Proſdocimi epiſcopi Patauini, & diuæ Iuſtinæ, uirginis & martyris, & ubique in eccleſia Patauina, & in cronicis appellatur. Non enim ea tempeſtate alicubi, uel in Italia, uel in cæteris Romanorum prouincijs licebat quencꝗ regem appellari: quum inuiſum ac deteſtabile prorſus eſſet S. P. Q. R. expulſis Roma ſemel regibus, etiam in remotis prouincijs, nedum in Italia regium nomen audiri. Erat ergo ijs præſes ſiue præfectus urbis, aut princeps ciuitatis: quippe qui ibi tunc authoritate, diuitijs, potentiaꝗ;, cęteris longe pręſtaret. Etenim poſt euerſum Romanum imperium, Gotthorum lingua id nomen Rex ita commune cuilibet poteſtati fuit, ut olim quiſquis, uel mediocri, ne dicam tenui imperio fungeretur, aut aliquam aliam poteſtatem haberet, à Barbaris rex proculdubio diceretur. Quocirca factum eſt, ut qui hiſtoriam de huiuſmodi re poſt ultimam urbis inſtaurationem ſcripſere, pro principe, aut urbis præfecto regem dixerunt: licet barbarè & imperitè. Vitalianum Iuſtinum igitur quum Patauio præſideret, & in ciuitate princeps eſſet, incidiſſe in grauem morbum uſque ad medicorum deſperationem ferunt: eo fortè tempore, quo diuus Proſdocimus ab Apoſtolorum principe Petro Patauium deſtinatus applicuit, ut ibi Chriſti euangelium publicaret. Qui cùm primùm ciuitatem introiſſet, multos'que infirmos in uirtute nominis Chriſti ibidem liberaſſet, ad præſidem Vitalianum, quaſi mirabile quiddam, deductus eſt, qui ei ſanctum Chriſti euangelium prædicauit: ac ſtatim ubi pius ille uir credidit, ab omni infirmitate liberatur: qui unà cum tota familia poſtea baptizatur. Ex hoc Vitaliano defluxiſſe dicunt, quæ adhuc Patauij perdurat, Vitalianam familiam, necnon & nobilem gentem Boromæam, ſicuti Franciſcus Philelphus in funere ducalis Senatoris Philippi Boromæi comitis Haronæ, eleganter longo ſermone, & plurimis uerbis aſſeruit. Sunt etiam qui ſcribant diuum Maximum epiſcopum Patauinum, de quo ſuprà dictum eſt, ex eadem gente fuiſſe: ſed de hoc nihil adhuc certi compertum habeo.

De Opilione Picario, nobili patricio.

VITALIANO defuncto pręter id, quod de D. Proſdocimo, & de diua Iuſtina ſcribitur, nihil fermè certi habetur amplius, niſi quòd baſilica diuæ Iuſtinæ per Opilionem Picaurium nobilem ciuem Patauum, itidemꝗ; patricium Romanum fuit ædificata. Quæ quidem ædificatio peruetuſta, per ea tempora facta, aliqua ex parte adhuc extare conſpicitur. Is namque Opilio uir ditiſſimus, in ſomnis diuino afflatu monitus, in memoriam diuæ Iuſtinæ, delecto Concordiæ fano, templum erexit, in honorem Dei, & D. Iuſtinæ uirginis & martyris, à diuo Proſdocimo poſtea conſecratum, & ſacris uirginibus deſtinatum. Ibidem'que miræ pulchritudinis ſacellum, pario marmore cruſtatum, teſtudinea fornice, & teſſellato opere, & porphy-

reticis,

reticis, & alabaſtritis lapidibus tunc inſigniter exornatum, diuę Mariæ Virgini dedicauit. In cuius medio collocatum eſt corpus diui Proſdocimi, primi epiſcopi Pataulni, in marmoreo tumulo, ſub terram defoſſo: iuxta quem eiuſdem quoq; Opilionis ſepulchrum appoſitum eſt. Id enim annis ſuperioribus à quibuſdam monachis conſpectum fuit, & ab uno ex ipſis mihi poſtea relatum. Hoc autem ſacellum, etſi ædes ipſa ſæpius mutata eſt, & uaria forma refecta: in hunc tamen diem, ferè unicũ ex antiquis urbis ædificijs, integrum manet. De hoc autem Opilione ſic legimus in ſaxo ibidem reperto:

OPILIO .V. C. PE. INL. PP. ATQ. PATRICIVS HANC BASILICAM VEL ORATORIVM IN HONOREM SANCTAE IVSTINAE MARTYRIS A' FVNDAMENTIS COEPTAM DEO IVVANTE PERFECIT.

Conſules regentes Rempublicam, quando ædificatum fuit Riualtum.

DE Chriſtianis proceribus, à temporibus diui Proſdocimi & Vitaliani uſque ad annum quadringenteſimum & uigeſimumprimum à Chriſti natiuitate, quando in Adriatici maris æſtuarijs Riualtum ædificari primũ cœpit, nulla prorſus alicuius rei certa habetur memoria, præterquam ea, quæ de Opilione proximè memorato legitur. Nam per ea tempora ante inclinationem Romani imperij (ut ſuperius dictum eſt) Patauini ad omniſariam mercaturam promptiſſimi habebantur, & ad omnes prouincias, & præſertim Ro. aſſiduè adnauigabãt: quam cùm ab Alarico Gotthorũ rege, captam, direptamq;, ac crudeliter expoliatã penitus audiuiſſẽt, perturbati, ac ſociorũ exemplo perterriti, nõ contenti Medoaci portus anguſtijs, decreuerunt opportuniorẽ locũ ſibi tam ad nauigandum, q̃ etiam ad profugiendũ parare: quò cùm opus foret, ſe ſe tutò reciperent, & hoſtium ſæuitiam ea ratione cõmodius declinârent. Itaq; pub. impenſa in medijs æſtuarijs iuxta Medoacum intra maris Adriatici littora, non longe à continenti, Riualtum tenuibus primùm ędificijs cõplere cœperunt. Anno Domini CCCC. XXI. VIII. Cal. April. imperante Honorio cum Theodoſco, filio Archadij: regentibus autem Rempub. Galiano Fontana, & Simeone Glanconeo, & Antonio Caluo, Pat. Conſulibus, & ſic feliciſſimis auſpicijs circa Riualtum in IESV Chriſti nomine, nouæ urbis iacta ſunt fundamenta. Quos quidem conſules, quum tam felici omine, tam præclaram & felicem urbem primi omnium auſpicati fuerint, & ſtrenuos, & ſuperis charos, ac ſapientes uiros fuiſſe, credi par eſt, & idcirco hic inter illuſtres uiros Pat. meritò recenſendos. De hoc autem Galiano, uel ut alij ſcribunt, Gulielmo habetur epitaphium, quod olim (ut fertur) in æde Diui Petri iuxta Aponi balnea conſpiciebatur: indicans hunc ipſum ædificaſſe iuxta Euganeos colles templum D. Petro, quod olim apud gentiles Gerioni fuerat dedicatum. Epitaphium autem eſt iſtud:

G. E. PP. T. G. S. C. D. PETRO AER. PAT. IMP. CONSECRAVIT. A. II. R. INTER.

Quod eſt interpretatum, Galianus Fontana pater patriæ templum Gerionis Senatuſconſulto D.Petro ærarij Patauini impenſa conſecrauit, anno ſecundo regiminis interregni. Delubrum autem hoc antiquiſſimum adhuc extat, cuius pauimentum uiſitur, ex uarij generis & coloris marmoribus teſſellatim conciſis, in uarias animantium figuras meram antiquitatem referentibus, ornatiſſimè ſtratum. Locus aũt is, modo ferè neglectus, olim uerò adeò frequentatus, ut eò ab urbe Patauio per ſex paſſuum millia ſtrata uia ſaxis fuerit Reipublicæ impenſa, & hominũ labore: non autem dæmonum, ut ignarum & rude uulgus autumat. Sed ad conſules reuertamur.

Conſules miſsi ad condendum Riualtum.

Eo ergo tempore Aldebertus Faletrius, Thomas Caudianus, & Connon Daulus, primi miſſi fuerunt ad ædificationẽ Riualti. Et poſt hos per ſubſequens biennium, anno CCCC.XXIII. Lucianus Gauillus, Maximus Lucius, & Vgo Fuſcus. Subinde Marcus Aurelius, Andreas Clodius, & Alboinus Maurus. Quo tempore cũ recens opus, admirabili incremento, & mira celeritate ſurgeret, repente exijt ignis è domo Architytronis magiſtri nauium, qui momento temporis, quatuor & uiginti domos abſumpſit. Et quum humanis uiribus cœptæ uis flammæ extingui nullo modo poſſet, ad diuinum auxilium conuerſi, omnes ſuppliciter uotum nuncupant, & D.Iacobo ædem, quæ in Riualto nunc eſt, ædificandam promittunt: nondum enim ſacra ædes ibi fuerat. Mox compotes uoti facti, ædem uotam D.Iacobo Apoſtolo dicant: quam poſtea Seuerianus Daulus, epiſcopus Patauinus (ut ſuperius dictum eſt) anno octauo ab urbe cœpta, die octauo Ianuarij, unà cum alijs uicinis epiſcopis, ſolenniter in D.Iacobi apoſtoli honorem conſecrauit. Extat de hac re hæc memoria in eadem baſilica in tabula marmorea (ut ſuprà dictum eſt) in elogio Seueriani epiſcopi. Poſtea uerò Monteſilicenſes, & è uicis circunuicinis alij populi Athilam fugientes, condiderunt Matemaucum, Albiolam, Peleſtrinam, & alias intra eadem litora in ijſdem æſtuarijs ciuitates.

De Aegidio Fontana legislatore primo Venetiarum.

HACTENVS Conſules ternos ſingulo quoque biennio ad ædificationem Riualti, in antiquis annalibus miſſos fuiſſe comperimus. Atqui tandem, cùm haud multo pòſt ob Athilæ immanitatem confluere cœpiſſet undique populus ex uicinis oppidis, ad incolendas inſulas Riualto circumiacentes, miſſus eſt eò uir ſapiens Aegidius Fontana, Galiani Fantonæ frater: qui accepta iuris condendi poteſtate, atque pro arbitrio ſuo ſtatuendi, quicquid conducere nouæ ciuitati, & è Republica fore putaret, ueluti alter Solon Athenienſis legislator, animaduertens prudentiſſimè diuerſos eò quotidie aduentantium mores non poſſe niſi legis auxilio coerceri & regi, promulgauit de omnium conſenſu, iuſtiſſimas & ſanctiſſimas leges, quibus cauit, ut omnes circumiacentes inſulæ in unum coaleſcerent corpus, & ſub una iungerentur conſuetudine, atque ijſdem legibus uiuerent, ut omnes ueluti diſrupta membra in unum corpus coaugmentata, indiſſolubili nexu ſtarent. Quod nulla alia ratione præterq̃ legibus fieri poſſe ſperabat. Condidit ergo feliciſſimis illis populis municipalia iura admodum ſalubria: in quibus hoc ſanè primum atque præcipuum fuit religionis cultus, & iuſtitiæ & æquitatis obſeruantia. Quare cœpit noua ciuitas moribus & legibus Ægidij legislatoris Patauini, rectè inſtitui: atque deinceps, tum conſulari, tum tribunitia poteſtate per ſe regi: & ob diuerſos populos, qui ex uniuerſa Venetia eò confluxerant, in urbis ſpeciem aucta, appellari deinceps cœptæ ſunt, plurali numero Venetiæ. Hæc ſanctio uſque in hodiernum diem habetur in ſumma obſeruantia, & lex Ægidiana appellatur. Ex hoc autem Ægidio (ut in Patauinis annalibus legitur) proceſſit nobilis familia Cummena ex Monte Silice,

quæ

quæ pluribus fortunæ bonis aucta, adhuc & ibidem & Patauij commoratur. Hunc opinor Ægidium eum eſſe, quem regem Patauij hiſtoriæ quædam ineptæ falſò fuiſſe fabulantur: eum'que effugatum ab Athila Ariminum ueniſſe, & ibi diuinitus ſibi reuelatum fuiſſe, qualis eſſet aliquando urbs Patauij futura. Inanes profectò ſcriptoris ineptiſſimi nugæ, neque hic ullo pacto à nobis immiſcendæ, cùm non niſi uera dicere, neque hic quicquam niſi approbatum inſerere à principio promiſerimus.

De Genuſio Ruteno principe, & Naymerio Tribuno.

LEGIMVS enim quod ueriſimilius eſt, Genuſium Rutenum principem Reipublicæ Patauinæ fuiſſe eo tempore, quo Athila Hunnorum rex, Aquileiam obſedit, & multa præclarè ſtrenueq; pro patriæ libertate feciſſe. Erat eñ non rex (ut uulgò fertur) ſed, ut paulo antè dixi, ciuitatis princeps, utpotè qui cæteros in ciuitate, authoritate, dignitate & facultatibus anteiret. Hoc quoque nomine Plinium iuniorem uſum fuiſſe legimus libro tertio Epiſtol. ad Valerium ubi ait: Arianus Maturius Altinatum princeps. Is ergo Genuſius Patauinorum princeps Athilam Hunnorum regem potentiſſimum, quem pluſquàm ſexcenta armatorum millia ſecuta eſſe perhibetur, tam ſuis copijs, quas ex Patauinis eduxerat, quàm auxiliaribus militibus, quos ex Altino, & Concordia, & Taruiſio, & aliunde contrahere potuit, per triennium (tot enim annis Aquileiæ obſidionem perduraſſe ferunt) unà cum Naymerio Tribuno Patauino uiro fortiſſimo, qui magnanimus in eo bello unus omnium ubique præſto fuit, ut à patria, & ab incœpto perdendæ Italiæ propoſito barbarum regem, quacunque poſſet ratione deterreret. Cæterùm capta tandem Aquileia, & incenſa, & ſubinde Altino ac Concordia dirutis, Genuſius quum nec ſeipſum, nec patriam aliqua ui aut ingenio poſſe amplius tueri uideret, tum demum cum uniuerſa ciuitate ad iam cœptam Riualti urbem, quam propter huiuſmodi caſus Patauini paulo antè conſtruendam curauerant, unà cum cæteris ciuibus, relicta patria, eò in tutum ſeſe recepit: an. ab urbe cœpta ferè trigeſimoquinto, à Chriſti uerò natiuitate quadringenteſimo quinquageſimoſexto. Legitur hunc Genuſium natum eſſe anno ſalutis quadringenteſimo decimoſexto, ex progenie Vitaliani & patre Valerio, ex matre Lauina: dicunt'que in eius ortu noua in cœlo prodigia apparuiſſe, atque eadem nocte è ſtabulo patris equum fugiſſe, qui nunquam amplius potuit reperiri. Vxorem huic Adrianam fuiſſe perhibent: quæ cùm diu ante uirum ad mare cum theſauro & liberis profugiſſet, quo loco primùm è naui deſcenderat, ex uoto Deo & angelo Raphaeli templum dicare conſtituit, ut reducem & incolumen maritum angeli ductu reciperet, quem tanto in diſcrimine Patauio abiens paulo antè reliquerat. Nec uotum fregit. Nam redeunte Genuſio ibidem archangelo Raphaeli, quæ adhuc extat, ædem ſacram ædificauit, atque ſibi & ſuis, eodem in loco pro tempore ædes ampliſſimas conſtrui curauit. Idem & alij nobiliores Patauini, fugientes barbarorum immanitatem, pari modo fecerunt. Atque hinc primùm, & Metamaucum à nobilioribus frequentius habitari cœptum, quò poſtea cum tota ciuili curia ſedes epiſcopalis tranſuecta eſt, quę tandem Metamauco à mari abſumpto, Clodiam tranſlata eſt, quod oppidum erat Metamauco proximum. Atqui tandem omnis Reſpublica inde in Riualtum ſeſe contulit. Atque tunc primùm ibidem Curia nobilium collecta eſt, unde poſtea & Tribuni, & Duces, & Principes orti. Hic multæ familiæ Patauinæ nobiles in Riualto dominatæ ſunt, licet ſex & uiginti tantummodo in Venetis annalibus referantur, inter quas etiam nobiliſſima familia Gonzaga annumeratur, quæ à principio tumultus bellici eò ſe contuliſſe perhibetur. Ex his autem familijs primi illi duces, & tribuni in nouæ adhuc ciuitatis primordio fuiſſe leguntur: Obelerius, Beatus, Vrſus, Hypatus, & eius filius Deodatus. Item nobilis uir, Dominicus Monaga

rius, & plerique alij, uſque ad annum quingenteſimum ducenteſimum quadrageſimum ſextum: ſed de his ſatis. nam hæc in hiſtorijs Venetorum latius pertractantur. Cæterùm interim demerſa Metamauci inſula, deſierunt penitus hi amplius haberi aut dici Patauini. Poſtea uerò (ut ſuprà dictum eſt) tertiò reædificata patria, atq; indies aucta ciuitate, & Republica Patauina ſub Henrico quarto Imperatore prorſus firmata, cœptum eſt Patauij res geſtas ſcribi, & ſubinde præclara ciuium nomina poſteritatis memoriæ commendari, & præſertim optimatum, ex quatuor præcipuis familijs, quæ illis temporibus armis, auctoritate, opibus, potentiaq; in Republica reliquos anteibant. ATHESTINA VIDELICET, HONARIA, CARRARIENSIS ET CAMPISAMPERIA. De quibus (quoniam locus ita fert) deinceps hic primò dicemus, & poſtmodum de reliquis.

De Obicio Eſtenſi.

SVNT qui dicant Eſtenſium familiam, ab Atheſte Troiano propagatam: alij autem ueniſſe ex Gallia, & à Caroli Magni cœpiſſe temporibus, & ſumpſiſſe ſibi nomen ab Atheſte municipio Patauino, cui præerat, & inde Atheſtinam poſtea appellatam. Quicquid ſit, ſatis manifeſtum eſt, hanc familiam ſemper claram fuiſſe, & præclaris geſtis, & multis inſignibus uiris & uictorijs ornatam. Primus uerò qui hic Patauij ex hac ipſa familia perpetuam famam promeruiſſe fertur, extitit Obicius uir illuſtris, qui & armis & ſapientia in regenda Republica plurimum ualuit. Huic uni primùm Patauij ſumma uitæ necis'que poteſtas fuit, antea ſolis conſulibus dari ſolita: unde ipſe primùm à populo Poteſtas appellatus eſt, & antiquata prorſus conſulari appellatione, ſubinde annui ſucceſſores, in eiuſmodi auctoritate & dignitate conſtituti, eodem Poteſtatis nomine appellati. Is in magna concordia, anno ſalutis milleſimo centeſimo ſeptuageſimooctauo, ciuitatem rexit, & propterea rurſum in triennium confirmatus: quo quidem tempore ciuibus ſuis ſumma benignitate & æquitate ius dixit, geſſit'que hunc magiſtratum cum maxima concordia & pace totius ciuitatis. Atqui laceſſitus aliquando Vicentinorum iniurijs, qui pacem turbare uolebant, habito Patauinorum delectu, aggreſſus Carmignanum Vicentinorùm uicum, tum armis, tum ſua prudentia, paruo labore, ſed magna cum gloria in poteſtatem Reipublicæ Patauinæ redegit. Vicit idem & Monticulos, tunc Veronenſium acerrimos tyrannos, & captiuos tenuit: ſed eos in Othonis quarti Imperatoris gratiam dimiſit, liberaliter rebus ſuis libertateq; donatos, quamobrem factus eſt exinde Imperatori longè chariſſimus.

De Accio Eſtenſi.

HVIC ſucceſſit filius Accius, qui nihilo parente inferior, contra Acciolinum cognomento Monachum in Braida Veronæ acriter decertauit, hoſtemq; ſuperatum & captum Baſſianum, ad ſuos gratis remiſit. Anno milleſimo ducenteſimo ſeptimo. Is primus propter præclara ſua in Eccleſiam Ro. merita, à ſummo Pont. Innocentio III. Marchio creatus eſt, & Anchone magnifica urbe Picœni donatus. Verùm diplomate ſuper his de more ſub annulo piſcatoris iam expedito, morte illicò circumuentus, ius omne Aldebrandino filio dereliquit. Sepultus eſt in monaſterio abbatiæ Vangadiciȩ iuxta Atheſim, cui ingentes fundos adiecit, quorum prouētu plures ſubinde monachi ibi reſidentes, abundè alerentur. Huic præeſt modò reuerendus abbas Franciſcus Lauredanus patricius Venetus, in pauperes & egenos liberaliſſimus, in amicos beneficentiſſi. in omnes humaniſſimus. Extat ibi arca quæ nunc tranſlata è monaſterio ad plebanicam ædem, uſum ſacri fontis infantibus præſtat. Huius epitaphium legitur in tabula marmorea in eodem monaſterio, literis Longobardicis inſculptum, quod à me ſummo pridem ſtudio perquiſitum, tandem inuentum hic deſcribendum curaui.

Annis

Annis Chriſte tuis, bis ſex & mille ducentis
Conceßit fatis Azo Marchio menſe Nouembris.
Flos, decus imperij, patriæ flos, gloria mundi,
Pulcher formoſus, ſapiens, eloquens, animoſus.
Si pacem coluit, ſi triſtia bella peregit,
Semperq́; in utroq; prouidus fuit & gratioſus.
Quid Frederico fecit, quid fecit Othoni,
Omnibus eſt notum, non expedit hic recitari.
Mantua, Veronaq́; ſimul Ferraria plangunt
Quis fuerat dominus tunc temporis, atq; poteſtas.
Quid moror in uerbis, non eſt qui dicere poßit:
Nec ſcribi potuit ſua gratia quanta fuiſſet.
Inuida mors iſtum rapuit, ne uiueret ultrà.
Credo quòd inde fuit etiam tunc luna cruenta.
Hic talis tantusq́; iacet, tumulo hoc tumulatur.
Qui uidet hoc dicat, ſaltem Deus hunc benedicat.
Quando uidiſtis Azonem uerſibus iſtis,
Sit uobis notus, quamuis ſit carne remotus.
Tullius eloquio fuit hic, Peleus in armis,
Ithacus ingenio, quem tu caua petra reponis.

De Aldebrandino & Rainaldo Eſtenſibus.

RELIQVIT Accius poſt ſe duos filios Aldebrandinum & Accium ſecundũ, qui ob interceptas aliquando fruges, quæ ex oppido Monte Anniano Patauium ad paſcendam plebem uehebãtur: uel ut alij ſcribunt, quòd in Othonis quarti Cæſaris gratiam patriæ defectionem ſolicitaſſent, ex quo orta magna ſeditione cum nobili Azochorum familia, quæ tum diuitijs & honoribus Patauij in primis florebat, urbe tandem pulſi ſunt, & diruptis & deſtitutis arcibus Zerri & Calaonij, & ſimul eorum domibus & facultatibus in fiſcum redactis, tandiu extorres fuere, quouſque Rainaldus Eſtenſis Accij ſecundus filius, omni uirtute inſignis ciuitati reconciliatus, populo Patauino fidelitatem iurauit: à quo hilariter poſtmodum acceptus eſt, & ob ſingularem ſuam probitatem in patriam reſtitutus, & priſtinis fundis redditus, præter duas domos iam deuaſtatas & deſtructas, & ad uſum publicum deputatas: alteram in forum lignarium, alteram in lupanar, ubi nunc eſt diuo Marco ſacrarum templum, & uirginibus DEO operantibus cœnobium deputatum, quæ prius extra mœnia morabantur. Leo quoque lapideus, qui ex Atheſte olim per iniuriam fuerat à Patauinis ſublatus, tunc reſtitutus eſt: nam pro eo alter maior à uicinia ſancti Andreæ factus fuit, & eodem in loco ſuper columnam in cœmeterio collocatus: anno Domini milleſimo ducenteſimo duodecimo. Atheſte quoque oppidum pridem reiectis incolis, & obturatis lateritio muro portis, & aliquandiu derelictum, prioribus incolis redditur. Rainaldus uerò poſtea à Conrado Apuliæ rege comprehenſus, in carcere ueneno necatur. Aldebrandinus autem interim cum amicis ſuis, & multis extorribus Patau. acceptis pecunijs à Florentinis Accio fratre pro pignore relicto, in hoſtes Eccleſiæ, qui Picœnum prouinciam occuparant, arma conuertit, & Anchonem iampridem parenti ſuo donatam recuperauit, quamuis eam breui tempore tenuerit. Interim uerò princeps factus magni nominis, cœpit magnopere formidari. Multa enim præclarè geſſit pro Eccleſia Romana: multaq; contra Salinguerram Eſtenſem, tunc Ferrarienſium dominum. Poſt multa tandem feliciſſimè geſta, malo quodam fato Ferrariam aliquando aggreſſus, Eccleſiæ Romanæ partes ſecutus, ibi maxima ſtrage ſuorum, cædeq; & captiuitate multorum nobilium Patauinorum, à uictoria decidit, & uix euaſit necis periculum. Atqui demum is adhuc iuuenis, non ſine ueneni ſuſpicione defunctus eſt.

De Accio Nouello.

SVCCESSIT eidem Accius Nouellus eius frater, qui contra Acciolinum ſæuiſſimum tyrannum, pro patria cum Apoſtolico legato acerrimè decertauit, ut patriam ſeq; & ſuos, quos Patauij habebat, ex anguſtijs atrociſſimæ tyrannidis liberaret: ſed hæc uulgo nota ſunt. Edita eſt de his rebus iampridem à multis ſcriptoribus ueriſſima hiſtoria & copioſiſſimi commentarij, ut nihil à me hactenus dicendum ſit. Obijt is anno ſalutis M.CC.LXII. & Atheſte uoluit ſepeliri, in æde diui Franciſci, ad aram maximam, cum hoc inſigni epitaphio:

Accius armipotens generoſi ſtemmatis heros
Inclytus, Eſtenſis decus indelebile belli,
Marchio magnanimus, toto memorabilis orbe,
Cuius opem ſenſit protecta Bononia quondam,
Cardineiq; patres, Veneti & Florentia: tandem
Hic ſitus eſt, animamq; Deus ſuſcepit Olympo.

De Eſtenſibus hactenus, cùm iam in Ferrariæ urbis principatū Dei beneficio euecti, Ferrarienſes non Patauini amplius haberi cœperint. Ii namq;, expulſo Salinguerra tyranno gentili ſuo, uſque in hanc diem Ferrariæ à Romana Eccleſia ſibi conceſſæ, Gregorio IX. Pont. Max. approbante felicitèr dominantur, & populos ſuæ fidei commendatos, magna cum integritatis & iuſtitiæ gloria regentes, ſumma beneuolentia complectuntur. De hac nobiliſſima familia quoad ciues noſtros attinet ſatis: nō defuerunt hactenus, nec in præſenti deeſt præſtantiſſimus illuſtriſſ. Alphōſi ducis II. legatus apud Venetos, Hieronymus Falletus, qui hoc munus (ut audio) diligentius ac elegantius cæteris, ad hæc uſq; tempora præſtabit.

De familia Albrici Honariæ.

ALTERA uerò Patauinorum familia, quę gloria nobilitatis illis temporibus aliquando claruerat, fuit ab Honaria uico Patauino dicta, qui M. circiter paſſus diſtat à municipio Citradella, ab urbe uerò Patauio quatuordecim millia. Iſte uicus hactenus nomen ſeruat, & antiquæ arcis ueſtigia retinet. De hac progenie diuerſi, diuerſa ſentiunt: opinio uerò magis uulgata eſt, Albricum quendam Saxonem è Germania primò ueniſſe cum Othone III. Imperatore in Italiam, & ab eo eiuſmodi Honariæ uico fuiſſe donatum cum multis alijs diuitijs, & propterea Patauij remanſiſſe, circa annum dominicæ incarnationis noningenteſimum ſeptuageſimumquartum. Quidam autem eum cum Conrado II. Cæſare ueniſſe dicunt, anno Domini M.XXIII. Quoquo modo res fuerit, ex huius Albrici progenie genitus fuit Acciolinus Balbus, cuius filia Cuniſa nupſit Tiſolino Campiſampetro nobiliſſimo uiro. Hi autem proceres cùm Patauij habitarent, ædes habebant apud ſanctam Luciam, ubi modò ſurrexit collegium beati Rochi. Ex eadem quoque familia ortus eſt Acciolinus maior, qui cùm mirum in modum ingenio & conſilio in adminiſtranda militia ualeret, & robore & audacia in prælijs ualde pręſtaret, donatus eſt ab Imperatore Corrado tertio, anno Domini milleſimo centeſimo trigeſimonono, inſigni uico prope Baſſianum, qui dicebatur Romanum, à quo poſtea & ipſe & eius progenies continuato cognomine de Romano dicta eſt. Cæterùm cùm is magnis diuitijs abundaret, & animo præalto, ad maxima quæque negotia ſubeunda polleret, dolis, ui & armis, ditioni tandem ſuæ ſubiecit Baſſianum, illuſtre tunc oppidum Patauinum: hinc bellum cum Patauinis ortum eſt maximum, & ſtrages hinc inde multæ: ſed tandem cum Acciolino cui Monacho cognomen fuit, obliteratis iniurijs, & armis depoſitis, pax inita eſt. Is uerò poſtea pœnitens peccatorum, in monte Medeæ Foroiulienſis agri, anachoreticā uitam duxit, & ſubinde à cunctis eſt meritò Monachus appellatus. Verùm ne pax hęc ſuſpecta Pat. haberetˉ, ob nimiam huius familię potentiā, ad hoc ut amoueretˉ omnis ſuſpicio, ceſſit Acciolinus iſte Pa. Reip. Hona

næ

rariæ Caſtrum, & omne ius ſuum antiquum, cum prædijs circumiacentibus, pretio decem mille nummûm. Taceo hic bella, contumelias & cædes, quæ utrinq; poſtea ſubortæ ſunt. Sileo odiorum cauſas, quæ poſtmodum ſubintrarunt: & quàm atrociter Acciolinus tertius tyrannus immaniſſimus in nobilitatem Patauinam ſeuiẽs, per multos annos fuerit debacchatus: qui (ut quidam noſtrorum temporum hiſtoriæ ſcriptor egregius ſcribit) ſæuitiæ animi tantæ fuit, ut Phalaribus, Dionyſijs atq; Neronibus ſit interuallo maximo anteferendus. Taceo innumeras cædes & immanitates, proſcriptiones, nefanda ſtupra, ſceleſtiſſima facinora, & immaniſſima ſcelera, quæ à quamplurimis ſcriptoribus copioſè referuntur: & quæ ita cunctis iam manifeſta eſſe arbitror, ut mea commemoratione non egeant. Quid enim ſceleſtius à quoquam committi potuit? quid immanius, quàm pueros caſtrare? matronarum mammas è pectoribus eruere? prægnantium ſecare uteros? partusq; exertos in ignem mittere? lugentibus ſuorum funera, ut lugere deſinerent, oculos eruere? & biſſena Patauinorum millia ſub ſignis eius merentia, ad unum omnes fame, ferro, igne aut aqua perdere? Sed quod ad Honariæ gentis nobilitatem pertinet, ſatis manifeſtum eſt, hãc familiam eſſe admodum nobilem, & aliquandiu Patauų floruiſſe, tametſi poſtea de Romano appellationem ſortita fuerit. Cæterùm (ut ſunt rerum uices) hęc nobiliſſima familia propter immanitatẽ Acciolini Tertij, & Albrici fratris, cum omni poſteritate iuſto Dei iudicio, merito fine Taruiſij eſt penitus deleta, & radicitus extirpata: anno ſalutis M. CCLIX. Obijt Acciolinus tyrannus Soncini captiuus, dentibus infrendens, & indignabundus pręr triſtitia animi, quòd ut latro impius tortori & carnifici, ad ſupplicium ab hoſtibus ſeruaretur.

DE FAMILIA CARRARIENSI:

De Marſilio.

FLORVIT per Acciolini tempora, atque poſteà etiam magis atq; magis Patauij Carrarienſium familia: quæ etſi tantæ uetuſtatis fuerit, ut eius origo prorſus ignoretur, à Marſilio tamen, uel longè altius à Litulpho tanquam à ſtipite quodam omnium Carrarienſium ſtirpium propago, ad hæc uſque tempora continuata ſucceſſione, ſub Papaſauæ cognomine propagata eſt. Multa huius familiæ præclara facta, multa etiam ſecus geſta commiſſaq; immaniter in Rempublicam Patauinam feruntur, quæ breuitatis cauſa pertranſimus. A'Marſilio ergo hanc familiam, quæ nunc uiget, deriuari nemo dubitat, etſi Papafauę nomen habeat in præſenti. Fuit is ab Henrico IIII. Imperatore ampliſſimis exornatus elogijs, ac regio decreto donatus, ut ipſi & ſucceſſoribus ſuis in oppido Carraria facultas eſſet in ſubditos iuris dicendi, & uitæ necisq; poteſtas. Ex hoc aũt Marſilio duo filij proceſſere, Iacobus ſcilicet & Albertinus. Ex Albertino autem natus eſt Iacobinus, qui primus cognomentum Papafaua poſteris dedit, & à quo poſtea exploſo Carrariæ nomine, familia Papaſaua nomen accepit: quæ uſq; in pręſentem diem hic Patauij, & nobilitatis & uirtutum omnium gloria, uirorumq; præſtantia floret. Ex antiqua autem Carrarienſium familia ante Marſilij huius tempora fuere quidam Comites Anguillarię nobiliſſimi ciues Patauini. Tres ergo propagines, ex una aliquando radice exortæ ſunt: quæ ut cognomine, ita quoque & inſigni gentilitio differunt. Anguillariæ enim Comites, duas altrinſecus anguillas ad currum pro familiæ inſigni ferunt. Papafauij uerò, leone uſi ſunt, colore cœleſti, in poſteriores pedes erecto, cui à collo breue ſcutum rubro curru inſignitum dependet: ſed modò abiecto curru, in præſentem diem ſolo utuntur leone. Et quia locus expoſcere uidetur, ut de illuſtribus Carrarienſibus aliquid attingam, primò quod de his à Petro Paulo Vergerio, uſq; ad Franciſcum ſeniorem latius pertractatũ, breuiter perſtringam, & de reliquis poſtea pari ordine referemus: quare in primis de Iacobo Carrarienſi dicere aggrediamur.

De

De Iacobo Carrarienſi.

IACOBVS Carrarienſis uir fuit maximi animi, & eximiæ probitatis: qui quidem ut erar cõſilio ſapiens, & moribus probus, ita erat uiribus & armis perquàm ſtrenuus. Is cùm ſub Frederici Imperatoris auſpicijs militaret, eſſetq́ Acciolino tyranno ob ſingularem ſuam uirtutem uehementer ſuſpectus, Mantuæ in præſentia Imperatoris, orta inter eos ex uerborum altercatione diſcordia, ira nimia accenſus, non eſt ueritus in Cæſaris præſentia gladium ſtringere, ut Acciolinum confoderet: quod profectò eueniſſet, niſi Cæſaris interuentu & auctoritate tantæ maieſtatis inhibitus, à feriendo ſeſe abſtinuiſſet. Quocirca nunquam inter eos tuta deinceps reconciliatæ amicitię fides fuit. Quamobrem ſequenti anno Accius Eſtenſis, & idem Iacobus Carrarienſis quorundam nobilium Patauinorum promiſſis fidentes, qui immanitate tyrannica premebantur: ambo, odio tyranni, & deſiderio Patauinæ ciuitatis in libertatem uendicandæ, communicatis conſilijs, & iunctis armis, comparato clandeſtinè exercitu, prope Patauij mœnia in Pratouallis taciti conſederant. Carrarienſis autem primus cum delecta armatorum manu, per apertam uallis portam, quæ cuſtodia carebat, ad Turricellas uſque diſcurrit, exiſtimans eam portam ſibi per conſcios ciues ſtatim patefaciendã: ſed tũc porta prohibitus, omni ſpe deſtituit. Firmioribus etenim ſolito præſidijs ea pars tenebatur: & portam quam ſperabat facilius aperiri, & patere uenientibus, mulro firmiorem cæteris, ſibiq́ magis obſtantem ac repugnanrem inuenit. Atqui interim Acciolinus rumore excitatus (ut erat paratus) collecto populo, & Germanorum pręſidio, quod in urbe habebat, per portam ſancti Stephani, ut hoſtes circumueniret, egreſſus eſt, & in Pratouallis à tergo Accium primò aggreditur: qui Acciolini impetum ferre non præualens, ſtatim ut animaduertit inſidias patere, & aliter eueniſſe quàm putarat, fugam ſapienter arripuit. Iacobus uerò ægrè ſeſe defendens turpem fugam abominatus, nulla periculi inſtantis ratione habita, aliquandiu acriter decertando, à multitudine circumuentus comprehenditur. Poſtmodum uerò communium amicorum interceſſionibus, tradita prius in Acciolini poreſtatem Carraria arce munitiſſima, à cuſtodia liberatur. Sed cùm Acciolinus promiſſis parum fideret, eum Mantuam relegauit. Verùm cùm is clanculum ab exilio ad Agnam oppidulum alterum, ad ſuos ſe aliquando recepiſſet, inſidijs Acciolini rurſum captus, Patauij ſuper pontem diui Ioannis à Nauibus, unà cum Vgolino aduocato, qui captus fuerat in Caſtro Brentæ, miſerabiliter obtruncantur, & ambo in proximo templo, abſque ulla funeris pompa humi ſepeliuntur. Anno ſalutis M. ducenteſimo quadrageſimo. Huic fuerunt tres filij, Marſilius, Vbertinus & Vgulinus: qui gloriæ ſtudio, & ulciſcendæ paternæ cædis deſiderio acerrimi hoſtes Acciolino ſemper fuerunt: nec deſtiterunt patriæ liberationem ſolicitare, quacunque poterant ratione, quoad tandem per legatum ſummi Pont. cum Venetorum auxilijs, & miſerantis Dei gratia, ciuitas ab immaniſſimi tyranni manibus erepta eſt: anno milleſimo ducenteſimo quinquageſimoſexto.

De Iacobo Grandi Carrarienſi.

IACOBVS cognomento Grandis primus fuit, qui ex Carrarienſi familia uniuerſi populi Patauini conſenſu ciuitatem rexit: an. ſalutis milleſimo trecenteſimo decimooctauo. Qui ideó Grandis cognominatus eſt, ut ab altero Iacobo nuper memorato, ea appellatione differret. Quanquam alia etiam ratione Grandis dici meritò poterat, cùm & uirtute & auctoritate ita cunctis præſtaret, ut & eſſe & dici non iniuria poſſet, nedum Grandis, ſed etiam Maximus. Tantæ autem fuit modeſtiæ & liberalitatis, ut mallet ſibi iratos homines beneficijs reconciliare, quàm uel minis, uel metu, etiam quum poſſet ſubijcere. Nam antequam princeps foret, cùm aliquando patrocinium laturus cuidam amico ad prætoris ueniſſet tribunal, ut amici cauſam iudici

com-

commendaret,& aduerſæ partis patronus omiſſa cauſa,quam agebat, liberiore lingua,& indignis in eum conuicijs inuehi cœpiſſet: ei ille ſumma modeſtia reſpondit,ut benè cauſam diceret, & deſineret de ſe maledicere. Cum uerò inde uterque diſcederet,Iacobus propè illi factus,in aurē hoc ei tantum inſuſurrauit:Linguam tibi præcidam maledice. At ille rabula hoc uerbo audito (ut erat procax & temerarius)rurſum ad iudicem conuerſus,cunctis audientibus,immodicè in abſentem,& contumelioſis uerbis abundantius debacchatus eſt.Iacobus uerò ubi primùm domum ſeſe recepit,iuſſit quantum frumenti currui imponi poterat,& ſuem domeſticum magni ponderis ad illum deferri,ſuóque eidem nomine donari.Accepit ille lubens,&(ut erat impudens)gratanter,& gratias agens,dixit:Prorſus ſanè dominus meus,placidè ſine ferro linguam mihi pręcidit,& me in perpetuum pro ſe planè uocalem,contra ſe uerò mutū & elinguē reddidit.De eodem multa pręclarè geſta referuntur,quæ hic breuitatis cauſa pertranſimus. Præfuit autem regimini ciuitatis, unico tantum anno,& menſibus tribus.Nam neceſſitate coactus,ut & ſibi & ciuitati conſuleret,quæ à Cane principe Veronenſi,longa & dura obſidione premebatur,abdicauit ultrò ſeſe principatu, & urbem Vlrico de Valſe Ludouici quinti Cæſaris legato,ſponte libereq; conceſſit. Qua ratione ciuitas ab obſidione ſoluta eſt, & à metu hoſtiū liberata: anno Domini milleſimo trecenteſimo uigeſimo. Cæterùm tanta ei poſt hæc auctoritas,uel ſic priuato permanſit, ut principatus nomen in eo deſiderari tantummodo poſſet. Non enim ut nomen,ita & regendi onus,& honoris & dignitatis faciem depoſuerat,ſed in omnibus rebus,quæ interim è Republica eſſe uiderentur, ſemper ille primus erat: qui & agendo & conſulendo ubique domi foris'que in omnibus rebus præſto eſſet. Atqui non multo pòſt cùm Canis Veronenſis mutata ſententia,& depoſito metu,ab Imperatore defeciſſet,eò quòd ille maioribus negotijs eſſet occupatus, quàm ut Patauinis opportunam opem ferre poſſet:ſpretis inducijs,denuo Patauium aggreſſus eſt,& magno exercitu cœpit urbem & agrum durius infeſtare:atque auxiliaribus copijs adiutus, longè acrius,quàm hactenus fecerat,obſidionem urgere. Attamen huius præclari uiri opera, ductúque & conſilio factum eſt, ut ille duabus propè continuis Patauinorum uictorijs,una debilitatus,& altera fractus, ac penè captus fuerit:ut uix ſolus in arcem Monſcilicis agricolæ cuiuſdam equum aſcenſus tutò profugerit. Iacobus tandem quadriennio, poſtquam ſe principatu abdicauerat; graui morbo oppreſſus,acceptis de more ſacris myſterijs,ex hac uita migrauit.Hoc autem tanti uiri poſtremum facinus minimè tacendum eſt,quod in nouiſſimo penè ſpiritu dignū memoratu feciſſe perhibetur. Nam facta ſui poteſtate omnibus, quicunque queri de ſe uellet,laxatis foribus liber aditus patebat, ut ſi fortè aliqua in re quempiā defraudaſſet,præſens ipſe indicaret,redditurus quicquid iniuſtè acceperat.Interim cū omnes eius dicta factaq; maximè approbaſſent,quidam arroganter petijt pecuniā ob remiſſam ſibi capitis damnationem reſtitui,tanquam indebitè ſolutam. Cui Iacobus generoſo ſpiritu,ſed exili uoce (animam enim exigua uitæ ſpe iam trahebat) ſi tunc iuſtitia in te reddita fuiſſet, reſpondit,nunc quod iniuſtè facis,queri de me non poſſes. Nam capitalis criminis reus eras factus, & eius pœna in pecuniam, non in tuam,neque in meam,ſed in Reipublicę gratiam commutata eſt.Quare abi bone uir,& qui hactenus malus fuiſti, mutatis in melius moribus,uir bonus eſto: quum ſi pecunia reddatur tibi, tu quoque caput (quod æquum eſt) pariter reddas,neceſſe ſit. Id enim ea pecunia redemiſti.Nullius ego mihi peccati propterea malè conſcius ſum:niſi fortè quod mitius,quàm merueras mulctatus fueris.Habuit autem uxorem Annam Petri Gradonici Venetiarum principis filiam: quocirca Venetæ Reipublicæ ſemper fuit multis nominibus charus, atq; ex eo Veneta etiam ciuitate donatus:factusq; patricius, cum omni poſteritate,& in curiam cum patricijs ſæpius maxima cum beneuolentia admiſſus.Is teſtamento ſuo hæredem inſtituit Marſilium,fratris filium,ei'que liberos ſuos ſuppliciter commendauit.Statura fuit mediocri,aſpectu benigno,& humaniſſimis moribus.Idem cùm principatū gereret,murum urbis à templo D. Antonij, uſque ad Pratumuallis ducere cœpit:

qui

qui modò penitus dirutus eſt: ſuburbia ut tunc erant uallo tantum munita, in pleriſq; locis officioſè reparauit. Obijt anno M.CCC.XXIIII. die XXII. Nouembris. Vir minimè ambitioſus ſepultus eſt in templo D. Auguſtini humi, ſub arca Nicolai Carrarienſis, ubi nullus nunc ſepulchri titulus uiſitur.

De Nicolao Carrarienſi.

NICOLAVS Carrarienſis Vbertini filius, uir fuit magni animi, & acerrimi ingenij: qui à Repub. Patauina miſſus aliquando ad Albertum Cæſarem legatus, magnificè ab eo exceptus eſt, & militiæ dignitate decoratus. Is quidem inter Carrarienſes principes non eò numeratur, quòd unquam ciuitatis imperium tenuerit, ſed quòd in ciuili diſſenſione totum ferè agrum Pat. ſuæ ditioni ſubegerit: & quòd aliquando pro patria contra ſeditioſos & rebelles, domi foriſq; acriter decertarit, & quod inter cætera præſtare uidetur, patriam ab hoſtibus aliquando ſua uirtute ſeruarit. Nam cùm Canis Scaliger Veronæ tyrannus urbem dura premeret obſidione, is locum intra uallũ poſt Viridarium D. Iuſtinæ iam per dolum occupatum, reiectis ac profligatis hoſtibus, ſua magnanimitate reſtituit. Ob quam rem ita proſperè geſtam, & publicè laudatus eſt, atq; in tam præclari facinoris memoriam, tanquam de patria optimè meritus, turri egregia, & latifundijs, in uico Ceruareſio (quod Caſtellare nunc appellatur) à Republica Patauina donatus eſt. Cæterùm cùm nulla felicitas ſtare diu ſoleat, mutata poſtmodum fortuna, ob potentiam ſuam patriæ ualde ſuſpectus redditur: præſertim ex eo, quòd ſtomachatus eſſe uidebatur, quia cùm in Carrarienſi familia, ac in ciuitate primus ab omnibus diceretur, Marſilius tamen in principatu ſibi prælatus foret. Quare cùm tam inſignem contumeliam, & animi dolorem diutius diſſimulare non poſſet, urbe ſponte ceſſit, & Venetias ſeſe cõtulit: ubi unà cum Paulo Dente, & cæteris extorribus Patauinis, quibuſcũ maximas olim inimicitias geſſerat, reconciliatis animis, pacẽ inijt: & impij belli contra patriam, impiã inter ſe coeunt ſocietatem: atq; ita Nicolaus ex cõſtanti patriæ defenſore, acerrimus oppugnator factus, contractis undiq; copijs, cum magno exercitu Plebatum agrũ uberrimum totum repentino tumultu & armis occupat, ibiq; mox data incolis fide, pacatus cum exercitu, ſine alicuius moleſtia tutò moratur. Quo tempore arcem Bubolentam ædificare cœpit, ſpe citò potiundi urbis imperio: quod opus poſtea interceptum eſt, & ab alijs poſtmodum principibus abſolutum. Verùm omni ſpe fruſtratus, duxit inde exercitum ad uillam Atheſtinam, XV. ab urbe milliario: eámq; uallo & foſſa muniuit, ut in illis caſtris exercitus aduerſus repentinam hoſtium incurſionem ſecurius permaneret. Sed interim Patauini urbi muniendæ uigilantius intendentes, quoniam longiſſimo tractu ſuburbia immunita patebant, fortius uallum circa interiorem partem ducere adorſi ſunt: quam nunc ſecundi muri interioris ciuitatis in orbem circumeunt: ut ſi minus uniuerſum urbis ſpacium tueri poſſint, ſaltem quod intra id uallum eſſet, ab hoſte defenderent. Agreſtes interim crebris incurſionibus circunquaq; agitati, parere imperijs, & tributa extorri principi ſoluere cogebantur. Ita ut omnes uici, qui trans Brentam eſſent, Nicolai Carrarienſis (uti domini agri) inuiti obſequerentur imperio. Atqui tandem cùm nouus princeps Marſilius intelligeret, extorres cum Cane Veronenſi dẽ tradenda ei urbe tractare, unà cum aliquot ex primatibus id quod imminebat periculum timẽtes, agere cœperũt, ut Maſtino Canis principis Veronenſis nepoti, Thadea Iacobi Grãdis Carrarienſis filia, quam pater eidem olim deſpõderat, matrimonio iungeretur, eidemq; pro dote Patauium pacificè traderetur: quod factum eſt. Nicolaus autem poſtquam Cani poteſtatem urbis factam eſſe uidet, dimiſſo exercitu, rurſum Venetias ſeſe recepit: deinde Clodiam, ubi reliquum uitæ tempus in literario ocio peregiſſe fertur. Hic primus fuit qui Timonem currui impingere cœpit, ut in ciuili bello à cæteris Carrarienſium ſignis, ſuum facilius noſceretur. Legimus etiam hunc cum adhuc iuuenis eſſet, ordinariam præturam Bononiæ ſummo cum honore geſſiſſe, aſſidente ſibi Rolando Placiola, iuriſconſulto clariſſimo. Obijt ſenex relictis

filijs,

filiis, Iacobo & Iacobino: qui poſtmodum ambo principatum urbis Patauij tenuerunt. Fuit is quidem literis non mediocriter eruditus, ſtatura grandis, magnis uiribus, & animo elato, acri & uiolento ingenio: auſtero uultu, colore fuſco, naſo aquilino, ac prominente aliquantiſper inferiori labio. Toga utebatur præcincta, inter longam & breuem media. Incedebat nudato capite in coronam obligato. Primò Venetijs ſalutis anno M. CCC. XXVI. ſepultus eſt in templo fratrum minorum. Poſtea uerò anno ſalutis M. CCC. XLIIII. ab Vbertino Carrarienſi, inuitis etiam fratribus Minoritis, & contra eccleſiæ ritũ, eam ſibi iniuriam illatam dolentibus, Patauium translatus eſt, & in baſilica D. Auguſtini depoſitus, ubi hoc epitaphium iuxta aram Virginis in lapidea tabula legitur:

Strenuus hic miles mores inductus heriles,
Armis militiam decorans, uirtute Sophiam,
Cui dat cognomen, Carraria nobile nomen,
Compulſus Parca, Nicolaus in hac iacet arca.
Mille trecentenis quatuor, quatter quoque denis,
Ad hunc mors uenit, Octobris undeuigenis.

De Marſilio Carrarienſi II. principe.

MARSILIVS Carrarienſis cognomento Maior Perenzano patre natus, pauper primùm, mox gentilitijs hæreditatibus agnationis iure ſibi deuolutis, euaſit omniũ ditiſſimus, & ex plurimis uictorijs dux in bello clariſſimus. Is fuit acerrimus Reipublicæ defenſor, quatenus priuato licuit. Atqui tandem urgente duriſſima Scalenſium principum obſidione, Ludouico V. Cæſare fruſtra ſæpius interpellatò, uti obſeſſis ſuccurreret, à Senatu & populo Pat. primùm (ut ſuprà dictũ eſt) creatus eſt Iacobus Grandis. princeps & dominus ciuitatis: quòd res bellica cõmodius ſub unius imperio quàm plurimorũ diſſidentium ciuium tractari poſſe uideretur. Verùm haud multo pòſt, eo defuncto, Marſilius urgẽte bello, neceſſitate magis quàm dominandi ambitione pertractus, ne & ſe & totam ciuitatem ſecum perderet, accepit urbis regimen. Verùm inſtantibus diſſenſionib. ciuium cũ extorribus (ut proximè dicebamus) Maſtino Canis Scaligeri nepoti urbẽ Patauiũ, quam aliter melius tueri ſe nõ poſſe ſperabat (ut proximè dixi) pro dote Thadeæ Iacobi Grandis filię iam antea ipſi deſponſatę, ultrò conceſſit. An. D. M. CCC. XXVIII. die X. Septẽb. Ingreſſus itaq; Canis urbem, & accepta clauium poteſtate, repentè Marſilium Carrarienſem omnium ſuarum copiarum ducem conſtituit, & Patauinæ ciuitatis uicarium eſſe uoluit. Subinde Venetias profectus, ubi Thadea per id belli tempus morabatur, nuptias regio & ſolenni more celebrauit: in quarum triumpho creati ſunt equites XXVIII. Ex Patauinis autem Marſilius minor, Obicius & Albertus Carrarienſes: Duxius Buzzacharinus, Icardinus Capiuacius, Cathaneus Bondenarius, Philippus & Ioannes Peraghini, & Aldrigetus Bongalius. His rebus ita cõfectis, & omnium ferè iudicio comprobatis, Veronam cum ſuis reuertitur: ubi magno congregato exercitu, ad obſidendum Taruiſium pergit. Taruiſini autem Marſilij ſuaſionibus, pariterq; potentiſſimi hoſtis metu, non expectata agrorum deuaſtatione, nec longioris obſidionis preſſura, Cani ſeſe dedidere. Canis uerò paulo pòſt acceptæ urbis ingreſſum, quum minimè putaret, mortifera febre interemptus eſt. Verùm antequàm ultimũ ſpiritum efflaret, accito Marſilio, & grauiſſimo ſermone eum alloquutus, uexillum totius militię, & omnes uices ſuas ei tradidit: eidemq; nepotes ſuos apprehenſa molliter dextra uti alteri patri excitis præ nimia pietate lachrymis ſummopere commendauit, & mox ex hac uita deceſſit. Quare poſtea Marſilius uerborum Canis Scaligeri memor, multa præclara facinora pro Scaligeris geſſit, multa bella confecit, magnas hoſtium copias fudit, multas urbes, pluraq; oppida cœpit, & in poteſtatẽ ditionemq; Scalenſium frequens uictor adegit. Subiugauit enim breui tempore eorum imperio Brixiam, Parmam, Lucam, & alia innumerabilia penè oppida. Is interim mortua Bartholomæa Scrouinea uxore, non ſine ueneni ſuſpicione duxit ſecundam uxorem Beatricem

Guidonis Corregij principis filiam, celebratis regia pompa nuptijs: anno à Chriſti natali M. CCC. XXXIIII. Atqui tandem Scalenſes ueriti Marſilij felicitatem ſimúlque potentiam: ſciebant enim tantiſper ſe Patauio potiri tutò poſſe, quandiu Marſilius & Carrarienſis familia pateretur, cœperunt exinde occaſionem expectare, qua Marſilium cum tota familia Carrarienſium facili negotio de medio tollerent. Marſilius autem certior de ea re ex quorundam delationibus factus, & indicijs poſt hæc aliquot indies certioribus confirmatus, habitis occultò colloquijs cum Venetis ac Florentinis, cum quibus Scalenſes hoſtiliter contendebant, egit, ut Venetus exercitus cum Petro Rubeo militiæ præfecto ex improuiſo Patauium adoriretur: quod abſque mora factum eſt. Quocirca rebus ſic paratis, primo impetu Marſilio procurante urbs apertis portis facilè capitur, & apprehenſo Alberto Scaligero, qui tunc fortè Patauij reſidebat, & Venetias tranſuecto, Marſilius ibi rurſum Patauij princeps ex fœdere conſtituitur, & Senatus Venetus Taruiſij dominus: anno ſalutis humanæ M. CCC. XXXVII. die III. Auguſti. Marſilius autem cùm uix annum integrum poſt hæc rexiſſet, mortifero morbo admodum grauatus, cùm iam ſibi finem uitæ adeſſe certò intelligeret, Vbertinum nepotem, quum proprijs careret liberis, adoptatum ex teſtamento ſibi hæredem fecit, & undecimo ante obitum die, publicè conſenſu ciuium in urbis principatum aſſumi uoluit. Theſaurum autem centum millia aureorum, quem Venetijs habebat, reliquit procuratoribus eccleſiæ ſancti Marci pro conſtruendo monaſterio Beati Iacobi apoſtoli, Venetijs in inſula Iudaica, & in alias pias cauſas diſtribuendum: quod quidem monaſterium magnis etiam prædijs dotandum curauit. Atqui rebus ſuis ita diſpoſitis, paulò poſt ritu fidelium ſumptis humiliter ſacramentis, præ nimio uentris profluuio diſſolutus eſt: anno ætatis ſuæ XLIIII. ſalutis uerò Chriſtianæ M. CCC. XXXVIII. die XI. Martij. Conſtruxit is mœnia urbis à porta Trinitatis, quæ Caudalonga dicitur, uſque ad Pontem curuum, & à porta Prati uallis, uſque ad ſanctum Michaelem. Sed integrum opus quod morte præuentus abſoluere non potuit, Vbertinus eius ſucceſſor poſtea perfecit. Huius corpus primò in diui Antonij Confeſſoris templo magna funeris pompa depoſitum eſt: & ſubinde (ut teſtamẽto iuſſerat) Carrariam tranſlatum, ubi in hanc diem in arca marmorea cum hoc epitaphio repoſitum iacet:

Vir bonus & prudens, quem dat Carraria, miles
Marſilius iacet hic, Paduæ dominuſq; redemptor.
Qui poſt expulſos fontes ſæuoſq; tyrannos
Scaligeros, animum ſublimem reddidit aſtris.
Annis millenis, tercentum, terq; decennis,
Bis quatter Chriſti benedicti luce peracta.

De Vbertino Carra. duce III.

VBERTINVS Carrarienſis, ideò Nouellus appellatus eſt, ut eo cognomento à patre diſcerneretur. Is admodum iuuenis patrem amiſit. Quocirca cùm opibus abundaret, & eſſet prorſus à parentum metu liber, & malè educatus, per multam licentiam aliquandiu uixit, & ex eo multa parum honeſta facinora perpetrauit. Et in primis Gulielmum Dẽrem uirum nobilem, & in ciuitate primarium, riualem ſuum, amore concubinæ immaniter interfecit. Quæ cædes eum ipſum unà cum tota Carrarienſium familia, ac omni penè Republica Patauina in extremum diſcrimen adduxit. Inde factiones in ciuitate cædeſq; multæ exortæ, ad omnimodam ferè utriuſque familiæ internecionem fuerunt. Cæterùm adeptus tandem urbis imperium, uelut alter factus, mutatis moribus deinceps, cum omnibus ciuibus humaniſſimè ſeſe ſemper habuit. Et principiò ciuiliter agens cõtrouerſiam de Campo ſancti Petri, municipio Patauino, cum Gulielmo Campiſampetro, rem non armis, neque ui, ut facilè poterat, ſed æquali iure, & arbitrali iudicio diſcernendam curauit: & Andreæ Dandolo tũc Venetorum duci pro eius arbitrio componendam. Qui eo quòd Marſilius Carrarienſis eiu

præs

prædeceſſor, à Tiſolino Campiſampetro fuerat ex teſtamento hæres legitimè inſtitutus, Vbertino principi oppidum adiudicauit, reliqua uerò priuata prædia, de quibus etiam inter ſe diſceptabant, pro pacis bono, uoluit Gulielmo tradi: & ita omnem diſcordiam, atque odiorum flammam, dux prudens facili negotio leniter & prudenter extinxit. Idem quoque reliqua municipia Imperij iure ad ſe ſpectantia, quę adhuc Scalenſibus parebant, breui & perfacili labore cuncta in ſuam ditionem redegit, præter Aſylum, quòd biennio ferè obſedit, & poſt multas hinc inde cædes perpetratas, tandem aſtu magis, quàm armis, aut militari uirtute recepit. Gymnaſium idem inſtaurauit, Rayneriumq́ Foroliuienſem illuſtrem legum doctorem, ſtipendio ſexcentorum aureorum (quod tunc erat maximum) ad docendum conduxit. Porticum intra regiam ſublimibus ſuffultam columnis, quæ in præſenti adhuc perſtat, & aulas inſignes magnificè conſtrui curauit. Inſuper ſecunda mœnia in modum coronę, ubi uallum prius circumduxit, quæ è regia nunc præfecti urbis domo, ad arcē, & inde ultra trium millium paſſuū circuitu urbē totam circumluſtrant pariter & muniunt: tantę latitudinis muro, ut bini intra pinnacula ex utraque parte extantia, urbem commodè circumire ualeant: altitudinis uerò tantæ, ut nullis ſcalis exterius admotis omnino aſcendi poſſint: flumine & pomerijs circundata, turribus, & portis, & lapideis pontibus inſigniter exornata. Horologium præterea ſuper turrim in ingreſſu regiæ primus fieri mandauit. Lanificium ad commodum ciuitatis præcipuis decretis & immunitatibus auxit, exaltauit & ornauit quam maximè. Viam quoque quæ ducit ad Campum ſancti Petri ſtrauit, cæterasq́ per eos fines obliquas & intercœptas, certa ſpacij dimenſione aperuit & correxit. Foſſam etiam qua nauigatur ab Atheſte ad Montem Annianum duxit, licet paulo pòſt fuerit neglecta. Idem arcem munitiſſimam in oppido Atheſte magnis impenſis extruxit: ad cuius portam in ſublimi loco epigramma hoc literis Longobardicis ſtabat, & nunc eo ſaxo ibidem humi deuoluto ita legitur:

Virginis in ſigno, nati quoq; uirginis annis
Mille trecentenis, ter trinis, terq; decennis,
Hæc Vbertinus plauſtro rutil ante refulgens,
Egregius Paduæ dominus, noua mœnia fixit,
Vt faciat tutos Paduæ Reſpublica ſomnos,
Ceſſet & hoſtilis rabies: hinc ergo Monarcham
Qui patriam patriæ, laceratáq; membra coegit,
Fac Deus ut longam uitam bene ducat in æuum.

Is quoque ſuburbium omnium ſanctorum muro cinxit, uias urbis ſilice ſtrauit, in Batalleæ uico ad papyrum conficiendam molas inſtituit, molendinaq́ erexit: ac ſerram artificioſam cum alijs ædificijs commodè conſtrui mandauit. Sed cùm non minus foris quàm in patria ſtrenuus eſſet, ac ſtudijs militaribus plurimum ualeret, à ſancta Romana eccleſia Imperator exercitus factus, & omnium copiarum dux electus eſt: pro qua tuenda ſtrenuè ubique ſeſe geſſit. Fuit idem quoque ſæuus ultor pudicitiæ, cum ipſe tamen parum pudicus haberetur. Nam ſororem ſuam Abbatiſſam Arcellæ ueteris ſtupro compertam, unà cum ſtupratore, nulla fraternę pietatis habita ratione, iuſſit comburi. Contrà uerò matrem ſuam, quæ poſt obitum mariti Deo ſeſe dicauerat in monaſterio ſancti Benedicti, cùm pudicè ſancteq́ uitam duceret, maxima reuerentia, ſummoq́ ſemper honore proſecutus eſt. Atqui tandem, ut qui de eodem ſcripſere perhibent, ex immodico Veneris abuſu, ulcera mortifera membri genitalis impegit: quibus diu afflictus, tandem in principio caneſcentis ætatis, & matureſcentis æui, occubuit. Anno ſui principatus ſeptimo. Qui cū maribus filijs careret, hæredem & ſucceſſorem ſibi inſtituit Marſilietum Papiſauium Carrarienſem. Obijt anno ſalutis humanæ M. CCC. XLV. die XXIX. menſ. Martij ſacratiſſima die Paſchatis: & poſtridie cum ingenti pompa ad templum diui Auguſtini elatus, ibi poſtmodū in arca marmorea ſpecioſiſſima, quæ extat, magnificē uſſimè collocatur. Fuit is ſtatura mediocri, facie uenuſta, mento rotūdo, labio inferiori

prominente, repando naſo, natura nimius in Venerem, ſubitus in iram, magnanimus, promptus, appetẽs laudis, iniuriarum acerrimus perſecutor: ut qui timeri mallet, quàm amari. Huius epitaphium plumbeis characteribus inſcriptum legitur:

Solue gẽnis lachrymas tumulum qui conſpicis iſtum,
Flensq; ſuus dicas ſpiritus aſtra colit.
Nam fui: hic patriæ dux, pax, ius, ſpesq; ſalusq;:
Hoſtibus hoſtis atrox, fidus amicus erat.
Quem generoſa domus. plauſtro ſignata rubenti,
Edidit inſignem ſtrenuitate uirum.
Vbertine tuis Patauis ſpes quanta ſalusq;
Decidit, heu, cùm ſe merſit acerba dies.

Anno Domini M. CCC. XLV. XXIX. Martij.

De Marſilieto Papiſauio duce IIII.

MARSILIETVS Papiſauius Carrarienſis diminutiuè appellatus eſt, quòd ſtatura puſillus erat, licet animo ſatis generoſo atq; excelſo præditus. De hoc autem quòd principatum breui tempore tenuerit, nec antea priuatus multa memoratu digna geſſerit, pauca dicenda ſunt. Id autem Papiſauæ cognomen à Iacobino auo ſuo traxit, quod illi inditum à paſtoribus ea cauſa fuiſſe dicitur, quòd cùm eſſet paruulus, ruriqúe moraretur, fabis auidius ueſceretur: uel ut alij uolunt à monachis, cùm peſtis tempore Carrariæ in monaſterio ſeruaretur. Marſilietus ergo patre Albertino genitus, non multas poſſedit diuitias, cùm tres haberet fratres, & paterna hæreditas in quatuor partes diuiſa fuiſſet. Quocirca habitus eſt in augendo patrimonio paulo attentior, quàm tantæ eius nobilitati conueniret. Habuit acres aliquando cum Vbertino Carrarienſi ſimultates, quarum cauſas nemini ſatis unquam conſtare potuit, alias eſſe, quàm quæ ſuſurronum ac delatorum ſtudio aſſiduè fouerentur utrinque. Veruntamen ſedatis demum diſſidijs, occaſione nuptiarum Thadeæ cũ Maſtino Scaligero, in quibus agendis ambo ſimul frequenter conuenerant, hunc Vbertinus poſtmodũ tanto amore proſecutus eſt, ut prætermiſſis nepotibus ex fratre, cùm ipſe liberis careret, eũ ſibi & in principatu, & in facultatibus reliquerit hæredem, & biduo ante mortem ex conſilio Petri Campagnolæ ſibi à ſecretis intimi, eum in principem elegerit: Cui poſtea more maiorum in publica concione uexillum populi oblatum eſt, & claues urbis traditæ. Atqui ſanè huic beneuolẽtia benefici principis, multo grauius ac infelicius eidẽ facto principi ceſſit, quàm olim odia & ſimultates ciui priuato nocuerant. Nam Iacobus ex Nicolao Vbertini fratre natus, hunc ſibi præferri grauiter permoleſtéque ferens, neq; eidem ſatis fidens, & ſimul dominandi cupidus, ſtatuit Marſilietum (quoquomodo poſſet) quamprimum de medio tollere, atque illi immaniter necem, & ſibi iniquè admodum principatum parare. Facta igitur coniuratione cum quibuſdam ciuibus, intempeſta nocte thalamum ingreſſus, nemine obſiſtente per eiuſmòdi rei conſcios, eum aggreſſus protinus obtruncat: anno dominicæ incarnationis M. CCC. XLV. die VI. menſ. Maij pridie feſtum Aſcenſionis domin. uno & quadraginta diebus, ex quo miſer principatum urbis acceperat. Nocte uerò ſequenti ſine ulla omnino funeris pompa ſepultus eſt apud baſilicam ſancti Antonij Confeſſoris in ſepulchro paterno. Fuit is breui & exili corporis ſtatura, & ſubridentibus oculis, minutaqúe facie, ut ex aſpectu uafer & ſubdolus uideri poſſet potius quàm crudelis. Quum autem liberis careret, Iacobinus Papiſauius nepos, ex Rainaldo fratre, & Albertinus pronepos Iacobini filius, eadem nocte euocati, per ſimulatum nuncium tanquam adhuc Marſilietus uiueret, in curiam uenientes comprehenſi ſunt, ac in arce Repẽdiſij in uincula coniecti, uſquequo Iacobus ſatis ſibi principatum firmaſſe uiſus ſit.

De Iacobo Carrar. duce V.

IACOBVS cognomento quidem Minor, ſed gratia, comitate, liberalitate, domi foriſq; Maximus: & ſi malo quodam initio, & ualde inauſpicato principatum ſibi arripuerat, ab omnibus tamen habitus eſt princeps unus omnium gratiſſimus, & alioqui omni laude digniſſimus. Id enim ſolum crimini datum fuit, quòd per domeſticam cædem innocentis hominis nefariè ſibi urbis imperium uendicauerat. Sed quoniam nullum immane facinus diu multum manet: ſicuti per ſummum ſcelus principatum obtinuerat, ita per idem quoq; ſcelus à nepote poſtea miſerabiliter confoſſus, principatum unà cum uita finiuit. Is ergo illa nocte qua tantum ſcelus patrauerat, accitis undique amicis, clàm iuſſit eos ſignis & ſigillis Marſilieti adire omnia municipia Patauina, & ibi nouas cuſtodias, amotis prioribus ponere, antequàm illic ſuæ tyrannidis fama diuulgaretur. Idem quoque in urbe factum eſt. Comprehenſi enim tunc omnes ſuſpecti in carcerem coniecti ſunt, & Venetias poſtmodum relegati, quicunque contrariæ factionis partes ſecuturi eſſe crederentur. Poſt hæc autem ſequenti die facta fide de interitu principis, ſtipendiarij milites agnoſcentes Iacobum nouum principem omnes unanimiter ſalutarunt: & ita deinceps fecit cunctus populus. At tunc princeps ut ſe gratum omnibus exhiberet, aperuit illicò carceres, & emiſit eos omnes liberos, & quò uellent abire permiſit, ſoluitq́ue pariter omnes pecunijs mulctatos: eiectóſque quoſcunque per iniuriam ex urbe in patriam reuocauit, & ita eum in publica concione populus pluries ſublatis in cælum uocibus acclamauit, Principem magnanimum, & optimum patrem patriæ ſimul atque dominum. Poſtea uerò rebus ſic pacatis, Carolo IIII. Imperatori Bohemiæ regis filio conſtanter adhæſit, eiúſque partes ſecutus, ab eo copiarum dux factus ubique laudabiliter ſeſe geſſit, multáſque urbes illius imperio parere armorum ui compulit. Quocirca eum in omnibus illis ciuitatibus uicarium ſibi reliquit, & Tridenti, & Bellunni, & Ciuitalis, & aliorum oppidorum in his Italiæ oris turelam dedit. Is quoq; adeò Senatui Veneto charus fuit, ut eum & ciuitate (quod pro maximo munere haberi ſolet) & ingenti palatio, Venetijs in contrata diui Pauli donauerit. Huic rerum omnium adminiſtrator fuit Paulus Leonius, eique tanta fide & amicitia coniunctus, ut illi dicere conſueuerit: Locupletare Paule dum per me licet: nam filij mei tua in me merita non agnoſcent. Veruntamen quando is omnibus uidebatur eſſe gratiſſimus, & tranquilla pace ſubiectum ſibi populum regere, ut iam ob id meritò ab omnibus Pater Patriæ diceretur: à Gulielmo tandem naturali filio Iacobi Grandis nepote ſuo ob contumeliam natalium, quam illi per iurgium iratus obiecerat, euocatus à menſa, tanquam ſecreti quidpiam auditurus, in præſentia diſcumbentium ab eo lætali uulnere confoditur. Nec prius immanis ſicarius eum uno ictu confoſſum, alijs deſtitit ictibus uulnerare, quàm & ipſe à circumſtantibus multis uulneribus cæſim & punctim percuſſus, unà cum ipſo principe eodem momento, ac eodem mortis genere occumberet. Reliquit is quatuor filios, Franciſcum, Marſilium, Nicolaum & Vbertinum. De hoc uiro multa præclarè geſta à ſcriptoribus referuntur: ſed ante omnia, quòd cùm ipſe permodicè literatus eſſet, ingenia tamen doctorum uirorum ſui ſeculi tanta humanitate, & liberalitate, & in omnibus modis fouerit, tantiq́ue ſemper fecerit, quanti alter unquam facere poſſe uideretur. Et propterea Franciſcum Petrarcham inſignem poetam accerſitum Patauium multis auxit ſacerdotijs, & honeſtauit præcipuo Canonicatu, & magnis muneribus proſecutus eſt: & mira beneuolentia & familiaritate complexus. Vnde Petrarcha huius necem in quadam ſua epiſtola miſerabiliter deflet, & ſummæ eius uiri uirtutis memor, his uerbis ſub finem epiſtolæ utitur: Quo nec ego, nec patria, nec mundus (non me fallit amor) digni eramus. Et hos ſexdecim uerſus infrà ſcriptos, ſculpendos in eius monumento dictauit, quos iuxta exangue corpus eius flentem ſe dictaſſe commemorat. Obijt Iacobus anno ſalutis humanæ M. CCC. L. die XIX. menſ. Iulij. Principatus uerò ſui anno quinto: elatúſque in baſilicam diui Auguſtini, iuxta aram maximam in

nobiliſſimo ſepulchro, cum eximia funeris pōpa, & cum maximo omnium mœrore in ſublimi loco ſepultus eſt. Fuit mediocri ſtatura, hilari aſpectu, oculis uiuacibus, inferiore labio de natura gentilium ſuorū aliquātiſper craſſiore, humanis moribus, & iucunda conuerſatione cunctis gratiſſimus.

Epitaphium.

Hæc magno domus arcta uiro, ſub marmore paruo,
Heu pater hic patriæ, ſpesq; ſalusq; iacent.
Quiſquis ad hoc ſaxum conuertis lumina lector
Publica damna legens, iunge preces lachrymis.
Illum flere nefas, ſua quem ſuper æthera uirtus
Suſtulit, humano ſi qua fides merito.
Flere grauem patriæ caſum fractamq; bonorum
Spem licet, & ſubitis ingemuiſſe malis.
Quem populo, patribus ducem Carraria nuper
Alma dedit Patauo, mors inimica tulit.
Nullus amicitias coluit dulcedine tanta,
Cum floret horrendus hoſtibus ille ſuis.
Optimus inque bonis ſemper ſtudioſus amandis,
Neſcius inuidiæ, conſpicuusq; fide.
Ergo memor Iacobi ſpecioſum credula nomen
Nominibus raris inſere poſteritas.

Anno Domini M. CCCL. XIX. Decembris.

De Iacobino Carrarien. duce VI.

IACOBINVS Carr. Iacobi ſupradicti frater, natu quidē minor, ſed eidē tamen morib. & uita ferè par, uir fuit admodū prudens: qui quidē etſi ciuis priuatus aliquandiu fuerat, ob ſingularē tamē modeſtiā ſuam, quaſi ſecundus cū fratre princeps à cunctis habebatur: utpote cui frater princeps tantum tribueret, ut quęcunq; uellet, ei iure ſuo facere liceret. Contigit aūt hunc ipſum unà cum Franc. occiſi principis filio, tūc fortè extra urbem in agris uenandi ſtudio occupari, qui audita principis cęde, urbē feſtināter ingreſſi, uocata populi concione, Iacobinus frater, & Franciſcus filius, ambo in trucidati principis locum à populo ſuffecti fuerunt, ut communi conſilio, & æquo iure imperiū & Rempublicam unanimiter adminiſtrarent. Qui quidem acceptum uexillum Reipublicę ambabus manibus tenētes, fideliter agere polliciti ſunt. Quod quidem per VI. annos participata potentia, ſumma cum tranquillitate & concordia ſeruarunt. Verùm quia infida ſocietas regni eſt, quando id prorſus neſciat conſortem pati, & ut ille ait, Eſt mala res multos dominarier, unicus eſto. Iacobinus ergo uitę capitiq; Franciſci nepotis inſidias ſtruxiſſe deprehenditur, quippe qui egerat cum Iambono Dotto Franciſci domeſtico, ut illum aut ferro, aut ueneno (ut commodius ei foret) è medio tolleret. Cuius rei indicium ubi Franciſcus à Paulo Dotto rei conſcio accepit, tantiſper factum diſſimulat, donec in patriam reuertitur. Erat enim militiæ dux totius Lombardiæ contra Mediolanenſes. Vbi uerò Patauium rediiſt, re apertius comperta, amicis accitis, Iacobinum patruum in principatu collegam comprehendi iuſſit: ſimiliter & Iambonum, qui Prætoris iudicio, per teſtes & indicia manifeſta conuictus, ad perpetuos carceres damnatur, & uenenum in pyxide repertum, in prolatione ſententiæ publicè populo ſpectante crematur. Atqui Iambonus (ut creditur) ueneno in carcere intra annum de medio ſublatus eſt: Iacobinus uerò per Patauinum agrum diuerſis turribus cuſtoditus, ad poſtremum in arcem Pendiſij in cuſtodiam miſſus, ex dolore animi grauiſſima ualetudine correptus, ibidem uitam finiuit. Huic uxor erat Margarita Guidonis Gonzaghæ principis Mantuæ

filia

filia, & ex ea unicus adoleſcens, qui cum matre Mantuam ad auum maternum delatus eſt. Vixit Iacobinus annos ſex ſine diſcordia in principatu liber, & unum captiuus in cuſtodia. Erat is corpore tenui, naſo exili ac protenſo, aſpectu ſubtriſti, & diſſimili prorſus forma à maioribus ſuis. Sepultus eſt Carrariæ, anno ſalutis humanæ milleſimo, treceenteſimo quinquageſimo ſeptimo. Hic à Vergerio non commemoratur in numero principum, ſed qui ſequitur Frãciſcus princeps dictus eſt ab eo ſextus, cum uerè ſeptimus ſit habendus.

De Franciſco Carrarienſi Seniore duce VII.

FRANCISCVS Carrarienſis cognomento Senior, quomodo princeps effectus fuerit, & quot annis cum Iacobino patruo ſuo Patauij principatum tenuerit, ſuperius ſatis dictum eſt: ſupereſt modò, ut nos quæ prolixius de eo ſcribuntur, hic aliquanto breuius perſtringamus. Ferunt ſiquidem hunc uirum fuiſſe maximi & inuictiſſimi animi, robuſtiſſimi corporis, uafri & acutiſſimi ingenij: in armis uerò ſtrenuum, & ad omnia negotia domi foriſque peragenda promptiſſimum, bellorum gloria inclytum, nominis autem celebritate illuſtrem, ac cæteris uirtutibus, quæ maximè uirum principem decent, ornatiſſimum. Hic primus ferè in Italia excitauit Italos exemplo ſuo ad ductandos exercitus abſque barbarorum opera. Electus enim aliquando à ſummo pontifice, & à Venetis, & confœderatis Italiæ principibus, imperator exercitus aduerſus Ioannem Vicecomitem archiepiſcopum, & principem Mediolanenſem, quòd Bononiam, quæ eſt iuris eccleſiæ Romanę, uiolenter occupaſſet, per quàm ſtrenuè in ea militia ſeſe habuit: unde parta demum in eo bello inſigni uictoria, ſumma cum laude in patriam reuerſus eſt: anno dominicæ incarnationis M. CCC. LV. Is ſplendidiſſimis honoribus Carolum quartum electum Imperatorem ex Germania proficiſcentem Romam ad coronam imperij conſequendam, Patauij lautiſſime excepit, à quo Vicarius generalis publicis documentis inſtitutus eſt, & in agro Cremonenſi inter equitandum, in equeſtrẽ dignitatem aſcitus. Nam cùm prope Cæſarem foret, porrecta ei uirga, quam manu fortè tenebat, Accipe (inquit) emeritæ militiæ dignitatem, & eſto bonus miles, & fidelis imperio, ſicut hactenus ſemper fuiſti. Quem mox cum magno applauſu, & maxima alacritate cæteri principes ab equis certatim deſilientes calcaribus aureis, & alijs glorioſis inſignibus de more decorarunt: quod eo planè tempore maximi honoris loco habitum eſt. At ille peractis his ſolennibus pompis, ubi maximas Cæſari gratias egiſſet, conuocatis aliquot ex nobilibus Patauinis, qui huic rei interfuerant, illico eos coram ipſo Cæſare, eiſdẽ militaribus honoribus ornauit, quibus nuper & ipſe à Cæſare fuerat decoratus. Ii fuerũt, Patauus Buzzacharinus, ſocer eius, Ludouicus Forzatæus auunculus, & Zaninus Peraghinus, ſororis maritus, & Vgolinus Scrouignus, Gerardus Niger, & Paulus Dottus, quos ſecum & bello & pace comites habere conſueuerat. Anno autem ab hinc tertio idem Franciſcus cum maximo triumpho à Venetis exceptus eſt, atq; in frequẽtiſſimo Senatu publicè laudatus, ſumma cum gratiarum actione, quòd pręcipuo eius interuentu dura Ludouici Vngariæ regis obſidio circa Taruiſium diſſoluta fuiſſet, & in tã pernicioſo bello toties pax fruſtra intentata, ſolo eius munere æquis tandem conditionibus ſubſecuta fuerit, qualis minimè ſperabatur. Attamẽ ſubſequenti an. Carrarius Venetis parum fidus, conſtruxit caſtrum Carrum iuxta ueterem Medoacũ, ut ſi quid aduerſi à Clodienſibus inſtaret, haberet quò ſe cum copijs tutò reciperet. Similiter caſtrum Oriacum in ripa alterius Medoaci, ut ſi quid fortè à Venetis aduerſi pararetur, ab utroq; latere ſeſe cõmodè tueri poſſet, & hoſtem à finibus arcere. Id aũt Senatus Venetus indignè ferens, in ultionem eiuſmodi munimentorum, quę ultra modum ſibi diſplicuerant, caſtrũ in pago S. Hylarij, qui tũc in finibus Patauinis erat, conſtrui mandauit: unde grauis poſtmodum inter utroſque nata eſt diſſenſio, & longum bellum, & multæ

inſuper cædes, & multa incendia, & deprædationes agrorum poſtea ſubſecutæ. Quamobrem ſummus Pont. qui tunc Auinioni reſidebat, certior de his omnibus factus, miſeratus afflictas res Pat. non deſtitit per ſuos legatos ſolicitare & agere cũ Venetis de pace, donec utroſq; placaſſet: appoſitis quibuſdam difficillimis conditionibus, & præfixis agrorum terminis inter Venetos & Pat. euerſis ac demolitis penitus CaſtroCarro, & nouo portu Oriaci, & Villanoua portui propinqua, & Burgoforti in finibus agri Pat. & Venetiarum Lacunæ, & reſtitutis omnibus redditibus & fundis Marſilio Carrarienſi: qui uti conſcius proditionis Iacobini Carrarięſis (de qua proximè diximus) cum conſortibus, & uniuerſa eius familia Venetis exulabat. Interim hoc pacis tempore Carrarienſis princeps ad exornandam urbem animum adiecit ſuum, & iuxta præaltam turrim Acciolini è regione illius portæ, quæ Saraſineſca uocatur, ædificauit munitiſſimam arcem, cum ingẽti incolarum diſpendio, & cum maximo murmure ciuitatis, cuius impenſis eiuſmodi ædificia ſtruebantur. Idem per multos annos in muris urbis conſtruendis eãdem operam dedit: quos partim auxit, partim à fundamentis eduxit, & præſertim à porta Porcileæ uſque ad portam Caudælongæ. Item à porta S. Sophiæ, uſq; ad pontem Ponderoſum: cõſtruxit item turrim altiſſimam ſexangularem ad portam S. Crucis, & duxit inde muros uſq; ad Saraſineſcam. Vicum Plebiſſacci duabus turribus, & foſſis, & aggeribus magnis intra biennium muniuit: anno ſalutis humanæ M. CCC. LVIIII. Apud Liminam arcem inſignem, quæ nunc prorſus diruta eſt, lapideum pontem, & Roſtam (ut cernitur) erexit magnis impenſis: cui inſculptum eſt hoc epigramma:

M. CCC. LXX.

Ne grandis ſtagnaret aquis Brentella per agros,
Inferius dum Brenta tumet Bacbilo nimis, atq;
Amni alti paſſus Brentæ obſtat Roſta tumenti,
Sextus Carrigerum Franciſcus quam ſtruit heros.

Atqui rurſum aggreſſus grauiſſimo bello, & acriter oppreſſus à Venetis, per duos annos hinc inde atrociter decertatum eſt, & ager Taruiſinus & Patauinus ſæpius direptus, deuaſtatus atque incenſus. Interim uerò Genuenſibus Carrarienſis principis ſocijs, adeò proſperè cuncta ſucceſſere, ut capta Clodia, portuq; & littoribus occupatis, Veneti acerrimè de ſumma rerum cum Carrarienſe, & cum ipſis Genuenſibus decertarent. Cæterùm paulo pòſt mutata fortuna, recuperata à Venetis Clodia, Genuenſes ad unũ ferè capti & occiſi fuerunt: an. dominicæ incarnationis M. CCC. LXXX. Quo tempore cùm Taruiſium à Carrarienſi principe acrius longa obſidione premeretur, quàm ferri diutius poſſet, Veneti indignantes Carrarienſi cedere, Leopoldo Auſtriæ duci urbem tradunt, & illicò obſidio per illius ingreſſum diſſoluitur: non propterea tamen ab armis ceſſatum. Nam Patauini ab urbe recedentes, interim Caſtrum Francum, Aſylum, Nòale oppida Venetorum, in ſuam redigunt poteſtatem. Atqui tandem Veneti compoſitis rebus, ac mutuo datis & acceptis conditionibus, cum Carrarienſi principe pacem ineunt: anno Domini M. CCC. LXXXI. Taruiſium poſt hæc à Leopoldo Carrarienſi uenditur precio LXXX. millium ducatorum. Similiter Coruelianum, Sertauallis, Opitergium, Cordignanum, Motta, Portus, Buffoletum, Ceneta, Feltrum, & Ciuitale precio centum millium ducatorum. Quæ pecunia uiolenter à ſubditis extorta, principem ipſum nobilibus, uniuerſisq; ordinib. & toti ciuitati inuiſum & maximè infenſum reddidit. Anno autem ſalutis humanæ M. CCC. LXXXIIII. cùm Carrarienſis Philippum Cardinalem electum Patriarcham Aquileienſem in gratiam Pontificis aduerſus Foroiulienſes tueri enixè & pro uiribus conaretur, tunc tantum excitauit ex parua ſcintilla contra ſe incendium, ut non poterit poſtea ea flamma, niſi ſua pernicie & extrema clade familiæ Carrarienſis extingui. Nam dum parat Cardinalem expulſum ui & armis reſtituere, grauiſſimum bellum contra Vtinenſes Venetorum ſocios geſſit. Qui quidem quum ſoli ferre robur Carrarienſis exercitus non ualerent, ſocium ſibi adiunxere in bello Antonium Scaligerum Veronenſium principem, qui ubique ſibi præſto foret. Per hæc autem tempora Franciſcus Carr.

Patriar-

Patriarchæ electi nomine, anno uidelicet ſalutis M. CCC. LXXXVI. ſubiugauit Portum Gruarium, Sauorgnanum, S. Vitum, Brognariam, Sequentiſanum, Sacile, Diuanum, Pulcinicum, & alia loca in illis oris his ipſis ſubiecta. Nec tamen interim deſtitit gerere aſſiduè bella cum Scalenſi principe, multis ultrò citroq; iniurijs & damnis utrinque illatis. Verùm dum hæc geruntur, confœderatus eſt Carr. in malum ſuum, Galeacio Vicecomiti Mediolanenſium duci. Quamobrē Scalenſis princeps primo ſtatim belli impetu, fama ducis aduentantis perterritus, non expectata ui aliqua amplius fugiens, Veronam capiendam Galeacio miſer tradidit. Cæterùm paulo pòſt idem Galeacius perfidia pluſquàm Punica, rupto initæ nuper ſocietatis fœdere, Patauium adortus, Carr. principem, & ditione, & patria, & uita deniq; breui expoliat. Nam cùm à Galeacio durius urgeretur, quàm ut poſſet proprijs uirib. tantum belli apparatum ferre, animo ſtatim concidit, id (quod erat) ratus, ualde ſe odioſum eſſe & inſenſum ciuibus ſuis: exhauſerat eñ populum, & nobiles iniquiſſimis tributorum exactionibus: quocirca conuocata publicè concione, in totius populi præſentia Franciſco cognomēto iuniori filio, uti populo & nobilib. grato, aut ſaltem minus inſenſo, urbem Patauium concedit, & ipſe Taruiſium ibi regnaturus adiuit: anno ſalutis M. CCC. LXXXVIII. die XXVI. Iunij. Verùm cùm ambo pater & filius æquè infeliciter omni auxilio deſtituti, bellum diutius ferre nō poſſent contra Galeacij ducis & Venetorum potentiam, ultrò ambo ditioni ceſſerunt. Iunior relicto Patauio ſupplex cum uxore, & filijs, & omni theſauro precioſo Mediolanum petijt, falſò ſperans à Galeacio duce ſe aliquam miſericordiam & gratiam impetraturum. Senior uerò haud multo pòſt, & ipſe relicto Venetis Taruiſio, ex præcepto ducis Cremonam petijt: cui à duce in principio nummi aurei ducenti ſingulo menſe pro expenſis dabantur: quod tam diu obſeruatum eſt, donec Franciſcus iunior dum ſe cōtemptum uidet, minimeq; ſibi uel promiſſa uel ſperata ſuccedere, clandeſtinè fugiens, Haſtam urbem petijt, cœpitq; callidè de recuperāda urbe Pat. ſeu armis ſeu dolis cogitare, quam tam imprudenter ultrò hoſti affectus turpi metu conceſſerat. Tunc ergo Franciſcus ſenior ob id ad Nouam Comum primò relegatus eſt: poſtea uerò maiori orta ſuſpicione, quòd Franciſcus iunior occultò abierat, ſpoliatus omnibus rebus precioſis, ſumma duodecim ducatorum millia & ultra Iacobo Vermi ducis Mediolanēſis præfecto in cuſtodiam datur, à quo duplo arctius ſolito ſeruabatur. Atqui tandem Patauio à Franciſco filio feliciter recuperato, ipſe miſer in tetro carcere Medoeciæ poſt triennium è uita migrauit. Mortui autem patris cadauer filio per legatos repoſcēti, redditur. Quod Patauium delatum regio funere in D. Ioan. Baptiſtæ ſacello prope eccleſiam Cathedralem Mauſoleo inſigni à ſe adhuc uiuente, & Finæ uxori magnificentiſſimè extructo, conditur: anno M. CCC. XCIII. die XXI. Nouēb. Sepulchrum hoc iamdiu dirutū non extat. Viſitur tamē adhuc lapidea tabula ingētis magnitudinis in eccleſia maiori. Ipſo aũt quo Patauiũ delatus eſt die, Petrus Paulus Vergerius elegantiſſ. illius ſeculi orator eũ habita facundiſſima oratione laudauit, & funeris magnificentiam ſuis ſcriptis æternæ memoriæ cōmendauit. Die uerò ſequenti Franciſcus Zabarella, qui poſtea Cardinalis creatus eſt, coram iuniore Franciſco in maximo conuentu totius ciuitatis, uice academiæ, & ipſe habuit diſertiſſimam orationem, quæ adhuc apud nos extat. Is exitus uitæ fuit Franciſco ſeniori inclyto principi, qui ſua tempeſtate omnium maximus ac feliciſſimus, quoad fortuna amica fauit, fuiſſe perhibetur. Nunc de reliquis proſequamur.

De Franciſco Carrarienſi iuniore duce VIII. & de Franciſco III. & Iacobo, & Albertino; et Marſilio filijs.

FRANCISCVS Carr. iunior idcirco dictus eſt, ut diſcerneret à patre, qui eodem cum filio nomine uocabatur. Hic fuit uir magnanimus, & ab adoleſcētia armis & bellis exercitatiſſ. & multis uictorijs clarus: & præſertim

in

in Caſtenario uico Veronenſis agri, non longè à Caſtro Baldo iuxta Atheſim contra Veronenſes, ubi tanta uirtute & robore pugnaſſe fertur, ut uniuerſum fermè eorum exercitum, fuga, cæde atque captiuitate deleuerit. Cæſi ſunt ea pugna ultra ſeptingentos, captiui ultra duo millia & ſexcentos cum omnibus ducibus. Nec minori felicitate pugnauit aliquando apud Brentellas, in uico, qui ab ea cæde, cùm prius Treſtegetes diceretur, Tragiatæ poſtmodum appellari cœptus eſt. Hic multum diligebatur, tam à nobilibus, quàm à plebeis, tum propter ſingularem comitatem, tum etiam ob eius ſummam in omnes ſuos liberalitatem. Sed tandem accepta ciuitatis ditione à patre, cum obſideretur à Iacobo Verme duce copiarum Galeacij Vicecomitis Mediolanenſium principis, & multo acrius premeretur, quàm perferre diutius poſſet: ut calamitati ciuium, ac ſuæ ſuorumq́ ſaluti conſuleret, ultrò relicta urbe in manu hoſtium, ad implorandam ducis gratiam Mediolanum profectus eſt. Sed cùm nulla ibi ſpes, nullaq́ promiſſa ſuccederent, unà cum uxore Thadæa Gonzaga mariti fugientis comite, & infortunij ſocia per multa pericula, & longa itinera, & magnos labores, ſpacioſo orbis terrarum circuitu Galliæ & Hiſpaniæ peragrato, in Italiam rediens, Florentiam tandem tunc Galeatio Mediolani duci inimicam, tutò peruenit, ubi cùm ea Republica callidè ac ſumma arte, publicè ac priuatim agere cœpit de recuperando imperio: quod planè ei breui ſucceſſit, & id ſanè citius quàm aut ipſe, aut alius quiſpiam auſus fuiſſet ſperare. Nam collecta undequaque tam ex proprijs amicis, quàm ex inimicis Galeacij ducis magna militū manu, quam tunc in Foroiulio, ab illius regionis regulis Venetorum fauoribus facilè comparauerat, Patauium noctu aggreſſus, iuxta monaſterium Carmelitarū intra prima mœnia ſub ponte Bouetę ui irrūpens, profligato hoſtili præſidio, quod ibi aderat ad impediendum ingreſſum, cum maximo populi applauſu & hilaritate accipitur ab his, qui eam urbis partem incolebant. Die uerò poſtera, perfractis prima luce foribus portæ diui Matthęi, intra ſecunda mœnia ciuium auxilio receptus, forum occupat, omni iam præſidio præ timore deſertum, & ſic abſque cæde & ſanguine feliciter urbe uniuerſa potitur: annò Domini M. CCC. XC. XIII. Calendas Iulias. Mox ad exhilarandam uictoriam, inſignes aliquot ciues ex ſuis, ob eximiam ſpectatámque uirtutem, in ea expeditione erga ſe exhibitam, equeſtris militiæ dignitate decorauit. Frequentibus interim, & publicè & priuatim congratulationibus factis, templa uiſuntur, & Deo ſummo diuisq́ penatibus, præclara uota ſoluuntur. Eadem quoque felicitate, qua urbem intra paucos dies, & arcem, & oppida, ac cuncta municipia Patauina in deditionem recepit, decem & octo diebus poſt urbis ingreſſum, & totidem menſibus poſt diſceſſum tranſactis. Hæc autem ei in tam ſecundis rebus, & in tot ciuitatis gaudijs, & populi fauorib. infelicitas hęc ſola miſerat, quòd ſciret patrem ſuū ex eo duci magis atq; magis inuiſum fore, & è cuſtodia ſatis libera atrociori carcere tenēdum: in quo (ut dixi) trienniū miſerrimam uitam traxit. Franciſcus interim iunior poſt recuperatum Patauium, multa præclarè geſſiſſe fertur, & præſertim contra ipſum Mediolanenſium ducem. Nam accitus à Ruberto Cæſare, exercitui uniuerſo pręficitur, & in Inſubriam contra ducem profectus, apud Brixiam, ſpectante Cæſare, inſigni uictoria potitus eſt. Nam ibi profligatis iam Germanis, qui primi pugnam inierant, ipſe ſua & Italorum militum uirtute exultantibus hoſtibus acriter incurſans, tanta ui obſtitit, ut uictores uicerit, & inſequentes fugauerit: atque conuerſos regredi intra mœnia cum maxima ſua & totius Italiæ gloria, & Germanorū dedecore compulerit. Ex quo Italica uirtus tãtam poſtmodū inuidiam Germanis militibus excitauit, ut de prodēdo Carrar. duce ab ipſis Germanis, qui captiui ad ſuos doloſè dimiſſi fuerãt, haud dubiè tractaretur. Quod ubi Carrarienſis Cæſari expoſuit, miſſione impetrata, Patauiū ſtatim redijt: ex cuius receſſu continuo Brixia obſidione ſoluta eſt. Cæſar aūt & ipſe ſubinde abiens Tridentum petijt. Atqui uerò poſtmodū Ioan. Galeacio è uiuis ſublato, cœpit Carr. princeps in magnam ſpem tolli, tam ulciſcendæ iniurię, quàm augēdæ ditionis cupidine accenſus. Quare legatos Brixiam, Bergomū & Cremonam, ad ſolicitãdos in partes ſuas

Guelphos

Guelphos mittit, atque reſtituto interim opera ſua & ſuis armis in Veronam Gu-
lielmo Scaligero, atque eodem paulo pòſt (ut à multis creditum eſt) ueneno per do
lum è medio ſublato, abſque labore Veronæ ditione potitur. Qua occaſione ni-
mis elatus, nunciauit minabundus per literas Franciſco Gonzaghio, ut in ſuas par-
tes ſponte lubensq; deſcenderet, alioqui quod de Verona iam fecerat, idem quoq;
de Mantua ſe facturum. Interea uerò dum & Vicentinos ad eiuſmodi deditionem
cõpellere conatur, & Vicentiã cũ magno exercitu adoritur, Vicentini, ut erant Pa
tauinã ditionẽ exoſi, quam diu antea experti fuerant, conducibilius atq; cõſultius
Reip. ſuæ fore putãtes detrectare Carrarienſis imperiũ, ſe Venetis dare decernunt.
Quare Venetias trãſuecti, & ingreſſi curiam, Senatui Veneto ſeſe dedunt. Tunc Se
natus Vicentiã à ciuibus ultrò per legatos oblatã, in deditionẽ & tutelam amanter
accipiens, Carrarienſem monet, ne Vicentinos uectigales ſuos ulla belli moleſtia
amplius attingat, alioqui illatas ſubditis ſuis iniurias, mox iuſto bello ſeſe ulturum.
Carrarienſis elatus recenti rerum ſucceſſu, & fati ſui neſcius, Venetorum legato ſu-
perbè reſpondit, & uexillum Marciũ quod Vicentini iam in alta turri appoſitum
oſtendebant, uidere diſſimulat. Ex eo magis atq; magis Veneti indignati, cũ Franci
ſco Gonzaghio fœdus ineunt, & conſcripto magno militũ numero, ductu Galeacij
Gonzaghij Veronã primò aggrediuntur, eamq; abſq; ulla oppugnatione annuen-
tibus ciuibus facilè, utpotè ſeſe ultrò dedentibus capiunt. Iacobus autem Carrarien
ſis Franciſci iunioris filius, qui ibi cum præſidio præerat, dum ſalutem fuga quærit;
cum paucis captus Venetias ducitur, & in carcere diligentiſſimè cuſtoditur. Su-
binde Venetus exercitus Patauium mouet, ut eam urbem uel ui, uel obſidione ſu-
peraret. Verùm urbs munitiſſima cùm eſſet, & triplici muro, & præaltis mœ-
nibus, fluuioq; & profunda foſſa munita, ac firmiſſimo militum præſidio defenſa;
haud facilè expugnari aut uinci potuit. Atqui tandem ciuitas longa obſidione,
& immani peſtilentia afflicta, poſt uiginti menſes cum tot damna, & tot incommo
da: & (quod etiam urgebat magis) quum tam diutinam peſtilentiam & famem per
ferre patiq; amplius non poſſet, interclusis undique commeatibus, principe non re
luctante, in deditionem Veneti Senatus deuenit: ann. ſal. M. CCCC. V. XV. Cal. De
cemb. qui poſtea dies ſolennis aliquandiu habitus eſt quotannis, & aurigationib.
atq; haſtarum certaminib. celebratus. Sed his poſtea temporũ uetuſtate deſuetis, in
præſentem diem rei memoriam tantum retinet, & Curripalium uulgò appellatur.
Etenim eo die infelix princeps, ubi ſe omni auxilio deſtitutũ uidet, ſub ſpecie alicu
ius ueniæ, promiſſis Galeacij Gonzaghij fretus, ſubdoleq; ſeductus, urbe relicta,
ultrò Venetias unà cum Franciſco III. eius filio, quem ſecum habebat, infeliciter
Senatum adijt: ubi aliquandiu cuſtodiæ mancipatus, noctu cum duobus filijs, qui
perpetuo carceri à principio fuerant deſtinati, mutata ſententia, in carcere necan-
tur. Pater die VII. Ianuarij M. CCCC. VI. qui indutus equeſtri habitu, ſatis religioſo
elatus funere Venetijs apud S. Stephanum ſepultus eſt. Filij poſtmodum in æſtua-
rijs in D. Ioannis Baptiſtæ in Iudaica æde occultò, eadem qua fuerant nocte neca-
ti, humili ſepultura conduntur. Erant autem Franciſcus tertius annorum unius &
triginta: & Iacobus frater XXVI. ambo corpore robuſtiſſimo, & patri perq; ſimi-
les, atq; bellica uirtute, & militari gloria admodũ inſignes: de quibus multa præcla
rè geſta in Patauinis annalibus referuntur. Supererant alij duo fratres nàtu mino-
res, Albertinus & Marſilius: qui nihilo ſanè feliciori exitu quàm cæteri fratres fun-
cti ſunt: niſi quòd Albertinus Florentiæ, quò cum tota Carrarienſium familia belli
tempore tranſierat, diuturno morbo, ex mœrore animi contracto, non ſine aliqua
ſuſpicione ueneni biennio poſt patrem conſumptus eſt, anno ætatis duodeuigeſſ
imo, & Florentiæ honoratiſſimo funere ſepultus. Marſilius uerò interim Mediolani
apud illuſtrem principem Philippum Mariam militarem diſciplinã exercens, nun-
quàm deſtitit undique ſolicitare ueteres amicos, donec facta cum quibuſdam Pa-
tauinis ferè ex plebe hominibus coniuratione, habitaq; intelligentia cum Nicolao
Pizzenino, tũc eximio Mediolanenſiũ copiarũ duce, temerè cum paucis comitib.
poſtridie quàm ſtatutum fuerat, ad Cittadellani agri uicum, Cartorium uenit: qui di-

es

es fuit Idibus Martij, uel ut alij uolunt, XVI. Calend. Aprilis M. CCCC. XXXV.
Sed ea nocte qua (ut miſer ſperabat) Patauiū ingreſſurus erat, quū propter niues &
pluuiarum inundantiam, non ut cum coniuratis conuenerat, urbem petijſſet, pleri-
que huius rei conſcij futurum id quod erat, rati, detecta coniuratione, ſe ad unum
omnes perituros, certatim plerique (ne præuenirentur ab alijs) Venetias conten-
dunt. Atque ibi quiſque perinde ac ſi primus eſſet, Senatui detegit coniurationem,
conſcioſq; facinoris. Huius rei comperta multipliciter ueritate, patrum iuſſu, haud
mora, obſeſſo itinere cuſtodibus, & occluſo in Germaniam & ad Inſubres tranſitu,
unde pridem infelix Marſilius uenerat, apud locum Vicentini agri Furnos appel-
latum, cum paucis comitibus capitur. Et ſtatim Venetias deductus, non multo poſt
uti perduellionis reus, annum agens tertium ſupra quadrageſimum, in foro obtrun
catur: eodem mer anno, die uerò XXIIII. Martij. Cæteri uerò comites, & quicun-
que alij coniurationis conſcij fuerant, undelibet comprehenſi, partim Venetijs, par
tim Patauij laqueo ſuſpenduntur. Quidam autem minoris dedecoris gratia, ut ali-
quanto honeſtiori exitu tollerentur, decollantur. Fuerunt omnes (ut quidam tra-
dunt, triginta nouem, totidemq; proſcripti & proclamati: qui memores ſuæ ſalutis,
arr[illegible]ta ſtatim fuga, ſibi melius conſuluerant. His uerò qui coniuratorum conſilia
primi detexerant, uenia data eſt, & conſtituta publicè præmia. Hoc ergo miſerabi-
li exitu defecit inclyta Carrarienſium proles, quæ paulo antè tanto ſtrepitu, omnia
minis & terrore complebat: & unà pariter omnis progenies Iacobi illius, qui an-
no ſalutis humanæ M. CCC. XLV. cæſo Marſilieto Papafaua, cruentus cognato
ſanguine tam impię necis exordio primus in ſtirpem ſuam tranſtulerat Patauij prin
cipatum: in quo annos poſtea nonaginta per ſummum ſcelus licet ſatis feliciter im-
perarunt. At Papaſauiorum familia, antiquato penitus Carrariæ nomine, tanquam
execrabili, glorioſum adhuc cognomen uſurpat ſuum, & in patria piè & ſanctè e-
xinde in hodiernam diem uiget generoſa poſteritate, ac felicibus auſpicijs propaga
ta: literis & bellica uirtute illuſtrium uirorum feraciſſima, & quod præſtantius eſt,
Veneto Senatui ſingularis fidei & integritatis conſtantia maximopere probata.

De Comite Carrarienſi.

FLORVIT quoq; ex hac eadem familia, licet nothus Franciſci ſenioris
filius Comes Carrarienſis: qui cùm culpa natalium à paterna hæredita
te legibus excluderetur, patris liberalitate præclarum uicum ex cuius
annuis reditibus honorificè aleretur, habuit poſſidendum. Is uicus
in Cittadellæ & Campi S. Petri finibus iacet, & poſtea in hanc uſq; di
em ab eo Villacomitis appellata. Comes interim ſua uirtute, præclarū nomen, prę-
ter ſatis amplas facultates, armis & egregia diſciplina militari, tam domi quàm fo-
ris ſibi cumulatiſſimè comparauit. Nam (ut taceam fidem atq; animi conſtantiam,
quam erga Franciſcum fratrem regno expulſum Aſtæ cum omni theſauro, & cum
ſummo rei uitæq; periculo relictus præ ſe tulit: ac reliquos labores, quos pro reſtitu
endo fratre paſſus eſt) ubi is Florentiam cum theſauro, & tota Carrarienſi familia tu
tus aduenit, factus illicò Florētini exercitus ac totius Carra. militiæ imperator, nun
quam quieuit, quouſque tum Florentinorum, tum Venetorum auxilijs fratrem ſuū
excluſum, expulſo præſidio Galeacij ducis Mediolanenſis, in patriam & in princi-
patum reſtituerit. Idem quoque eo ipſo tempore Patauio egreſſus extra portam Sa
raſineſcam, generoſo animo, non magna armatorum manu, ſed maxima armorum
uirtute, Vgolinum Biancardū præſtantiſſimum Mediolanenſis militiæ ducem, af-
ferentem ad arcem præſidium, quæ adhuc pro Galeacio tenebatur, feliciter ſupera
uit, commeatum intercepit, uniuerſumq; exercitum profligauit, ducemq; ipſum ca-
ptiuum in urbem duxit, & unà ſecū omnia ſigna militaria, & opima ſpolia magno
cum triumpho ex hoſte portauit. Inſuper anno M. CCC. XCV. rurſum factus impe
rator Florentinorum & Bononienſium aduerſus eundē Mediolanenſium ducem,
multa proſperè geſſit: profectusq; Ferrariam, Nicolaum puerum Alberti Eſtenſis
legitimum filium in principatu retinuit. Præterea cùm Mantua aliquando à Galea

cio

cio magnis copijs premeretur, uſq; adeò, ut ciuitas iam deditionem pararet, Comes generoſus, cùm eſſet totius exercitus imperator, conſilio primùm, poſtea inſigni etiam robore animi & corporis, Venetę claſſis auxilio, & Florentinorum copijs, ac inſtructiſſimo Patauinorum exercitu, hoſtes aggreſſus, qui iam ſuperato flumine, ſub ipſis mœnibus admiſſi oppugnationem parabant: primus forti haſta tribunum dextræ alæ perculſum grauiter ſemimortuum è ſella decuſſit, ſubinde alios. Similiter & cæteri exemplum ducis ſecuti, magno animo, & maioribus uiribus unanimiter in hoſtes incurſant, quatenus innumerabilis exercitus Mediolanenſis hactenus inſuperabilis habitus, tum primùm fractus, fuſus & omnino profligatus abſceſſerit, Mantua ab obſidione liberata. Anno Domini milleſimo trecenteſimo nonageſimooctauo. Accitus denique in Picœnum, à Bonifacio nono ſummo Pontifice cum mille equitum, & quadringentorum peditum exercitu Patauio receſſit, profectusq; in eam prouinciam, Romanæ Eccleſiæ ſtipendijs honeſtè aliquandiu inter primos duces militauit. Deinde ſub Ladislao Apuliæ rege Platina teſte in uita Innocentij ſeptimi, pręfectus regij exercitus, multa pręclare geſſit, & propterea Aſculo in Brutijs urbe donatus eſt, & dominus illius ciuitatis effectus. Poſtremò in Bohemiam accitus à Vincilao rege, omnibus copijs præficitur: ubi poſtquam multa inſignia militiæ munia peregiſſet, audita fratris calamitate, ac patrię defectione, cui auxilio eſſe non poterat, in ſummo animi mœrore è uita deceſſit. De huius matre legitur hoc epitaphium, in Eremitarum æde:

EPITAPHIVM IVSTINAE MACONIAE MATRIS COMITIS CARRARIENSIS.

Hoc tres Germanas capiet commune ſepulchrum,
Quas generoſa domus genuit Maconia probas:
Nomina ſunt quarum Iuſtina defuncta potentis
Carrigeri mater, ſic Margarita ſecunda,
Tertia Franciſca, quæ uiuit & ultima reſtat.
Mille quatercentum Domini currentibus annis,
Quattuor & denis fuit ipſis tale paratum.

DE FAMILIA CAMPI S. PETRI, & primò de Tiſone.

FAMILIA Campi S. Petri nuncupata, perantiqua & admodum nobilis, multis & ijs quidem inſignibus uiris claruit, ſed præſertim quatuor Tiſonibus: tot enim huius nominis uiros in ea familia claros fuiſſe comperimus. Primus ante alios nobis Tiſo cognomento nobilis commemorandus occurrit, qui uixit illis temporibus, quibus Reſpublica Patauina ante graues illos bellorum tumultus opibus copijsq; maximè pollebat. Is fuit uir admodum inſignis, & in tota Italia celeberrimus, & patriæ amantiſſimus, & dominus quatuor oppidorũ, uidelicet Campi S. Petri, Caſtri Fontis, Campreti ac Triuilli: & idcirco erat opibus potens, conſilijs ſapiens, & in omni re prudentiſſimus, atq; in omnes ſupra modum liberaliſſimus. Duxit in uxorem Cuniſam filiam Acciolini Baldi, Honarię comitis. Fuit idem dux exercitus Reipublicæ Patauinæ, miſſus ad recuperandũ Taruiſiũ, è manibus Auogariorum, ubi egregiè ſeſe geſſit. Inſuper aliquando unà cum Alde mandrino Eſtenſe adductus ſpe uictoriæ, cum ſatis iuſto exercitu profectus eſt in

Picœnum ad recuperandam urbem antiquam Anconam, à ſummo Pont. in feudũ Accio Eſtenſi Aldremandini patri, de eccleſia Rom. optimè merito donatam. Sed cùm id non ſucceſſiſſet, reuerſi ambo, & redintegrato exercitu, Ferrariam cõtra Salinguerram Eſtenſem aggreſſi ſunt, ubi multo quidem infelicius pugnarunt, quàm pridem in Picœno: quandoquidem ambo duces in eo certamine à Comitibus Cellanæ capti fuerant. Quare tunc Tiſo pro ſe redimendo uendere coactus eſt domum cùm turri alba Reip. Pat. quo pretio liberatus à carcere, in quo per triennium contabuerat, ad ſuos rediјt. Verùm ex his quæ deinceps dicturus ſum de hoc illuſtri uiro, cogor dubitare, an huius pręclara facinora, quæ tũ pace, tum bello de ſe generoſè præſtiterat, magis admirer, an quæ in fine uitæ depoſitis armis felici conuerſione monſtrauit. Nam ingraueſcente iam ſenio B. Antonij concionatoris eximij, qui tunc Patauij Chriſti euangelium prædicabat, pijs ſermonibus accenſus, ſpreta militia atq; honoribus ſeculi, ſe ſuaq; omnia uiri Dei arbitrio diſponenda commiſit, & factus ei perquàm familiaris, impetrauit, ut tantus concionator, tam ſanctus uir, urbe relicta, ad oppidum Campi ſancti Petri, ad euulgandum in illis locis uerbũ Dei proficiſceretur. Atqui uerò cùm uir ſanctus in ædibus ſecularibus commorari nollet, cubiculum ſuper nucem patulam oppido propinquam, iuxta uetus oratorium ſibi fieri mandauit, & inde populis undiq; confluentibus, tanquam è ſuggeſtu uerbum Domini annunciabat. Cæterùm ibidem poſtea graui morbo affectus, ad monaſterium monialium Arcellæ ueteris, quod erat extra mœnia, ad portam Caudælongæ delatus eſt, ubi feliciter obdormiuit in domino: an. Domini M.CC.XXXI. Tiſo uerò iam factus ei ex tertio ordine diſcipulus, perſeuerans in ſancto uitæ propoſito, & uerè pœnitens, haud multo pòſt & ipſe ex hac uita deceſſit, anno M.CC.XXXIIII. die ultimo Ianua. & ſepultus eſt ad ædem D. Petri in arca marmorea apud oppidum S. Petri, cum hoc humili titulo marmoreæ tabellæ inſculpto:

> SEPVLTVRA DOMINI TISI DE CAMPO SANCTI PETRI.

De Tiſolino Campiſamperio.

PRIMVS huic Tiſoni filius fuit Tiſolinus, miles egregius, & in adminiſtranda Rep. conſultiſſimus, domi foriſq; in hoſtes ubicunq; opus erat ſemper ſtrenuè paratus. Is cùm eſſet Accio Eſtenſi amiciſſimus, ab eo accitus ad expeditionem aduerſus Salinguerram Eſtenſem, fraude & dolo magis quàm armis uicto ac profligato Ferrariæ Accij exercitu, dum hoſtẽ fugit, à ruſticis fortè circũuentus eſt in pago qui dicitur Girzolla, ſæpiuſq; interpellatus, ut arma deponeret, & illi ſeſe dederet. At iuuenis animo inuicto & perq; generoſo, cùm illic inter eos militem nullum eſſe uideret, dedignatus ſe uiris agreſtibus tradere, gladio acriter exerto ſeſe defendens, & modò hunc, modò illum uulnerando bellica uirtute, ui & armis, illorum manus euadere nitebatur. Atqui tandem confoſſo equo, cùm adhuc pedeſter pertinacius pugnaret, ne uiuus caperetur, affectus multis uulneribus, ſtrenuè inter hoſtes pugnando concidit. Huius uiri tam indigna nece, ne Salinguerra quidem hoſtis, lætatus eſt. Pater uerò & propinqui, & amici audita cæde uehementer contriſtati, corpus inuentum Patauium aſportandum, & honorificè (ut par fuit) ſepeliendum curarunt. Anno ſalutis M.CC.XXII. Huius necem acerrime poſtmodum ulti ſunt Patauini. Eò namque à Pat. Rep. miſſi ſunt Riciardus Comes S. Bonifacij, & Iacobus Carrarienſis, & Iacobus Campiſamperius cum multis alijs Patauinis, qui Girzollam uicum aggreſſi, ubi Tiſolinus fuerat interfectus, uniuerſos, qui in eo uico inuenti ſunt, ad unum diſſecuerunt, uſqueadeò, ut nec mulieribus nec infantibus omnino pepercerint: anno Domini M.CC.XXIIII.

De Tiſone magno.

TERTIVS Tiſo qui ab alijs cognomine Magni diſtinguitur, occupata libertate patriæ, ab Acciolino immaniſſimo tyranno, cùm eſſet animi generoſiſſimi, profugus uniuerſas Chriſtianorum prouincias peruagatus eſt: tentans Romanum pontificem, & reges, & principes, et quęcunque negotio recuperandæ libertatis, & reſtituendæ patriæ expedire poſſe putabat: & (ut aiunt) omnem lapidem mouens, ut quoquomodo aliquando à tam dira peſte, & tyrannica ſeruitute patriam liberaret, & ſe atque ſuos, & cæteros Patauinos extorres & uagos in patriam reſtitueret. Quod tandem Dei gratia, ex ſuo & omnium bonorum uoto contigit: licet aliquanto ſerius, quàm quiſque optauerat. Anno ſcilicet XIX. ex quo immanis & ſæuiſſimus ille tyrānus, & hoſtis humanitatis Patauium occupauerat. Erat à mundi ſalute M.CC.LVI. Nam Philippus archiepiſcopus Rauennas Alexandri IIII. Pon. Max. legatus, cum exercitu eccleſię, atque auxilijs, & ſalubribus conſilijs Venetorum, tradito huic Tiſoni crucis uexillo, Patauium aggreſſus eſt, & diuino quodā, & mirabili ſucceſſu ciuitatem è manibus atrociſſimi tyranni, abſque aliqua alia ſanguinis effuſione præripuit, & in priſtinam libertatem locauit. Tunc in ea quidem re Tiſonis opera, & robur corporis, & animi uirtus præ cunctis uehementer emicuit. Et deinceps in adminiſtranda Rep. quoad uixit, inter primarios ſemper eſt habitus.

De Gerardo Campiſamperio.

VIGET parum ſecunda fama obſcœni ſtupri Gerardi Campiſamperij, Magni huius Tiſonis filij, qui Ceciliam pudicam fœminam Manfredi Baonij filiam, locupletiſſima dote Acciolino Monacho deſponſatam, dum Baſſanum ad cōiugem duceretur, de uia raptam ſtuprauit, in maximum nominis ſui dedecus, & miſerabilem familiæ ſuæ, & totius Patauinæ nobilitatis perniciem, quam poſtmodum in ultionem tanti ſceleris ab Acciolino tyranno miſeri ciues Patauini, & tota ferè regio Tranſpadana perpeſſa eſt. Cecilia autem repudiata à priori uiro, cùm eſſet locupletiſſimi patris hæres, de ſummi Pont. conſenſu nupſit alteri nobiliſſimo & ditiſſimo iuueni Iacobo Deleſmanino, cuius poſtea progenies ab Acciolino tyranno penitus deleta eſt. Ita ut ex hac nobili familia Deleſmanina, nullus iampridem ſuperſtes manſerit: quamuis frequentiſſima, ſicut & locupletiſſima aliquando fuiſſe legatur. Sed dimiſſa hac infami Gerardi memoria, illuſtres alios de hac nobili progenie referamus.

De Tiſone Nouello.

TISONI ergo Magno, ſucceſſit Tiſo Nouellus Iacobi filius ex Cuniſa filia Prouinciani Carrarienſis: qui fretus Marſilij auunculi ſui fauoribus, noctu doloſè aggreſſus arcem Triuilli, eam occupauit, quæ Guilielmo eius patruo iure propinquioris agnationis obuenerat. Eandem tamen poſtea pudore & ſuaſionib. amicorum, ac etiam mandato Maſtini Scaligeri tunc Patauij principis, ultrò domino ſuo reſtituit. An. ſalutis M.CCC.XXXII. Idem Cuniſam matrē in adulterio deprehenſam, Marſilij Carrarienſis auūculi ſuaſu (proh dolor) matrem filius interemit, qui nō multo pòſt & ipſe correptus diuino iudicio, dyſenterico morbo miſerabiliter perijt. Huius funus populus Pat. tāto luctu & mœrore proſecutus eſt, quanto cuiuſuis alterius nobilis uiri unquam fuerit. Habebatur is quidem flos & ſupremum decus totius Patauinæ iuuentutis, imò totius etiam Venetiæ. Atque ob id ipſum amplius omnes deflebant, perinde ac ſi Reſp. Patauina omni decore uiduata, & omni ſpe deſtituta unius morte fuiſſet. Verùm haud ita multo pòſt, in ſpe creſcentis nepotis Guilielmi ueluti antiquæ domus ornamento futuri, quæ in patruo pridem amiſerat, ea poſtmodum in nepote inſtaurata uidiſſe gauiſa eſt.

De Guilielmo Campiſamperio.

FAMILIA nobilis Cāpiſamperij ſicut plures habuit Tiſones illuſtres: ita plures inſignes Guilielmos Inter hos autem ante alios mihi memorandus occurrit, is qui nepos Acciolini tyranni fuit, qui adhuc infans captiuus in Caſtro Fontis diu retentus eſt. Tandem uerò parentibus ſuis reſtitutus, adoleuit eximia corporis forma, & ingenio & robore pręſtans. Is ubi ad adultam ætatem peruenit, in armis ſtrenuus, & difficillimo cuiq; negotio accommodus fuit: ideo collecto exercitu Caſtrum Francum expugnauit, & de Albrici auunculi ſui poteſtate uiolenter eripuit, conſentiente Acciolino: quoniam tunc occulta quadam fraude, & (ut poſtea compertum eſt) doloſè Acciolinus & Albricus hoſtes in uicem eſſe credi nolebant. Atqui poſtea id Acciolini ſuaſu, Albrico, uti tunc in amicitiam recepto, reſtituit: inſuper & Triuillum: & (quod peius eſt) malè conſcius perfidiæ, poteſtati auunculorum, ſua ſeq; ipſum uti uictimam immolandam ſubiecit. Is nanq; falſò occultæ proditionis inſimulatus, ab Acciolino tyranno auunculo ſuo comprehenſus, & diuturno carcere afflictus, Patauij tandem in foro publicè decollatus eſt, atq; ibi inhumatus canibus derelictus. Verùm noctu cùm nemo uirorū auderet eum ad ſepulchrum deferre, Daria nobiliſſima fœmina Alberti Comitis Baonij filia, unà cum alijs Patauinis matronis, contra crudeliſſimi tyranni imperiū noctu, ſublatum inde cadauer imminente licet graui periculo, apud baſilicam D. Antonij Confeſſoris honeſtè pieq;, & quo potuit modo funeri iuſta perſoluit. Ædes Guilielmi quæ erant apud S. Leonardum, à fundamentis dirutæ ſunt, ac cuncta eius familiæ bona proſcripta, & fiſco adiudicata. Anno ſalutis M.CC.LI. Hoc ei accidiſſe creditur, quòd moleſtè ferre uiſus ſit diuortium Acciolini, & Amabiliæ filiæ Artuſini Deleſmanini, cuius progenies ob potentiam ſuam tyranno ſuſpecta (ut proximè dicebamus) breui penitus extincta eſt.

De Guilielmo ſecundo Campiſamperio.

FVit alter Guilielmus Campiſamperij & Triuilli dominus, ſuperioris Guilielmi nepos, uir quidem tum foris clarus, tum domi etiā admirandus: ſed à gentilibus ſuis ita diſſidens, ut Tiſo Nouellus moriens eum ab hæreditate excluſerit, & gentile patrimoniū, quod optimo iure ei debebat, Marſilio Car. auūculo ſuo reliquerit. Quod adeò moleſtè tulit magnanimus iuuenis, ut ob id à ſubiectione ſolita & Reip. præceptis omnino defecerit. Hic etenim primus omnium auſus eſt audacter Scaligerorum imperiū penitus detrectare, qui tunc Patauij, Veronę, Taruiſij, Brixiæ, Parmæq; & alijs innumeris Italiæ oppidis & urbibus imperabant. Primus, inquam, fuit, qui non modò eorum præſidia in Triuillum oppidum ſuum non admiſit, ſed & oppidum Campiſamperij, quod Marſilius Carr. in ſua poteſtate teſtamenti iure tenebat, inuaſit, & cum magna militum manu deceptis cuſtodib. arcem ei latenter arripuit, & Triuillum interim Venetæ Reipub. ut ſibi eſſet aduerſus Maſtini potentiam, auxilio habendum tradidit. Ea res in uniuerſa Italia ingentes rerum nouarum motus excitauit: creditumq; eſt ab hoc paruo initio, res Scalenſiū labi cœptas, & indies in peius ruiſſe. Nam poſt hæc magnæ ciuitates, & maiores principes, qui cum Scalenſib. ægrè ob belli metum ſocietatem inierant, uidētes facilem proſperamq; fortunam Guilielmi, eius exemplum ſecuti, paulatim unus poſt alium à Scalenſibus breui tempore defecerunt, & quidam Venetis, quidam Florentinis Scalenſium hoſtibus adhæſerunt, qui horum elationem ac potentiam ſuſpectam atque inuiſam ſemper habuerant. Cæterùm (ut ad propoſitum unde digreſſi fuimus reuertamur) cùm Vbertinus Carrarius Marſilij principis hęres, oppidum Campiſamperij, à Guilielmo iam occupatum recuperare ſtatuiſſet (ut erat natura pacificus) expulſis è Patauio Scalenſibus, factus urbis dominus, maluit (ut antea dixi) in ea re ius experiri legibus ciuiliter agendo, quàm uim intentare armis hoſtiliter decertando.

certando. Quamobrem communium amicorum ſuaſu, ambo concordes ad Andream Dandulum, tunc Venetorum ducem, omnẽ de ea re contentionẽ terminãdam detulere. Qui iuribus utriusq; partis auditis, & cognita diſſidij cauſa, oppidũ Vbertino adiudicauit: prædia uerò ac feuda, & reliqua bona Guilielmo dedit, & ita pacificè utrinq; (ut paulo antè dixi) ab omni cõtentione ceſſatum eſt. Hic deinceps pacificè uixit Triuillo contentus. Obijt anno M.CCC.XLII. absq; marib. relicta Sara unica filia hærede, quæ in ſecundis nuptijs Vbertini Carr. principis conſilio nupſit Beltrando Rubeo Parmenſi nobiliſſimo iuueni. Qui poſtea ne ob id ſuſpectus Venetis odioſusq; haberetur, eorum poſtulatis annuens, arcem & munimenta Triuilli ſuſpecta à fundamentis diruit, perſoluta ſibi pro damno à Venetis magna pecuniæ ſumma. Ab hoc itaq; Guilielmo ſublatus eſt familiæ Campiſamperij principatus & dominandi poteſtas, ſed non (ut plerîq; autumant) ſanguinis & propagationis nobilitas. Alij ſiquidem adhuc ſupererant, qui nobiliſſimam familiam iam ad paucos redactam ab interitu uindicarunt.

De Guilielmo III. Campiſamperio.

Ex eadem quoq; familia, natus eſt alius poſtea Guilielmus, opibus & uirtute præclarus, & miles nobilis: qui etſi gentilitio (ut dixi) comitatu excluſus fuerit, ſummum tamen locum apud principes Carr. ſemper habuit, à quibus ob operam præclarè eis aliquando nauatam in re bellica militiæ honoribus decoratus eſt. Huius prædia erant in pago Plebiſuillænouæ, VII. ab urbe lapide ultra Brentam, ubi ſepultus eſt ſub albo lapide, cum huiuſmodi titulo, qui extat:

HIC IACET NOBILIS MILES, GVILIELMVS
DE CAMPISAMPERIO, ANNO M. CCC. LXXIIII.

Ex hac ſubinde familia orti ſunt plûres egregij uiri, tam literis quàm armis præſtantes. Atqui certè ubi Franciſcus Carrarienſis princeps urbem Patauium Galeacio Mediolanenſi reliquit, hi nobiles Galeacio duci grati admodum facti ſunt, & ab eodem ſummis quibusq; honoribus affecti: quocirca ei ultra cæteros arctius adhęſerunt. Inde factum, ut ubi Carrarienſis Patauium recuperauit, totam familiam Campiſamperij cum alijs quibuſdam ſuſpectis ciuibus proſcripſerit. Quare Galeacij partes ſecuti, relicta patria, Mediolanũ profugi abierunt, & illic apud eum ſummo in honore habiti ſunt, quousq; tandem pax uniuerſæ Italiæ reddita eſt, in cuius cõditionib. habebatur, ut nobiles Campiſamperij & patriæ, & fortunis omnibus indemnes reſtituerentur, ſicut legitur in II. uolumine Baldi illuſtris iureconſulti, & celeberrimi ſcriptoris in conſilio C.XLVI.

De Ludouico Campiſamperio.

CLARISSIMI nominis, & illuſtriſſimæ famæ fuit hoc æuo noſtro Ludouicus Campiſamperius, uir equeſtris dignitatis inſignis, Gonzagis Mantuæ principibus ita charus, ut in ea urbe, tam armorum uirtute, quàm ciuilibus ſtudijs præclariſſima, poſt principes ipſos, nemo ei uel honore, uel magnificentia præſtaret. Is multis ſubitarijs legationibus, quandocunq; opus fuit, ad diuerſos reges, principes & Reſp. miſſus, ubiq; egregiè & expeditè ſeſe habuit: præſertim cùm magni momenti res aliqua non ſolùm animi fideiq; conſtantiam, ſed expediti etiam corporis diligentiam celeritatemq; requireret. In militia uerò, & equeſtribus ludis ſæpe probatus, honorificè ſemper, & multa cum laude, hic in patria, & ubiq; ſe ſemper exhibuit. Idem autem cùm pro ætate generoſi magis quàm pij animi foret, non eſt paſſus fraternam cædem tranſire inultã: nam uix dum ætate pubeſcente Paulum Dottum nobilem, & fortem uirum Pata-

uij palàm aggreſſus interemit. Quare exilio mulctatus, poſt aliquot annos in gratiam Mantuani principis, cui iam non amicus tantùm, ſed & affinis factus fuerat, à Senatu Veneto in patriam reſtitutus eſt, ubi aliquandiu moratus, Romã adijt pro controuerſia dotis tractanda: atq; ibi doloſè à ſicatijs ex improuiſo circumuentus miſerabiliter interimitur. Qui mox in patriam relatus, in æde D.Iacobi in arca maiorum ſuorum honorifico funere tumulatur, an. Domini M.D.XXI. Is cùm liberis careret, teſtamento cauit, ut in ſua hæreditate, non niſi ex propria familia, doctor qui peritior haberetur, ſuccederet, & poſt hunc alter ſimiliter doctor, & doctore deficiente, miles, uel ciuis ex ea familia magis honoratus: & hoc inſtituit in perpetuum obſeruandum.

DE TRANSALGARDIS.

De Ioanne, & Carloto, & Tranſalgardo.

CVM Patauium ab Agilulpho Lombardorum rege eſſet penitus incenſum & dirutũ (ut ſuprà dictum eſt) optimates interim, & uniuerſi ferè ciues Pat. partim Venetias migrarunt, partim diſperſi per agros & municipia, quę in agro Pat. multa erant, in locis munitis, & arcib. inter agreſtes, quomodo melius poterãt, habitarũt, quouſq; Carolus Magnus Gallorũ rex à ſum. Pont. Adriano ad fugandos Longobardos uocatus, ſuperatis alpib. in Italiam cum maximo exercitu tranſiuit. Ad hunc aũt regem nobiles quidã Pat. Longobardis infenſi, ultrò profecti, benigniſſimè ſuſcepti ſunt, & alij tribuni, alij centuriones creati, prout cuiuſq; perſonæ ratio poſtulabat. Interea qui præſtabant ex Tranſalgarda familia animi uirtute, & corporis uirib. Carlotus, & Tranſalgardus, & Ioa. germani fratres ſub hoc rege honeſtis ſtipẽdijs merentes, quum eſſent bellorũ ſtudijs, & militari diſciplina apprimè eruditi, cõſerto aliquando cum hoſtib. prelio (dum acriter utrinq; decertat) conſpicati Stephanũ Scardiã cum hoſtiũ ducem uiriliter dimicantẽ, per conſertiſſimas hoſtium turmas fixis calcaribus equis, in eum unanimiter impetum faciunt, & magno animo, nec minore ui inuadentes armatũ equitem uiriliter decertantem circũueniunt, crebroſq; ictus conduplicantes premunt: qui cùm tantam uim ſuſtinere nõ poſſet, captiuum ſe hoſtibus tradidit. Atqui mox duce capto, Longobardorũ exercitus perterritus, dimiſſa pugna, & proiectis armis, ſuſim in fugam uertitur. Ea re cognita Tranſalgardi magnis protinus laudibus, ac etiam munerib. à rege donati ſunt, & ob tam inſigne facinus, magnæ eis gratulationes in caſtris habitæ, & præcipuo honore militiæ decorati. Qui deinceps in memoriam tam præclaræ uictoriæ poſito uetere ſuo inſigni, quod erat ex albo & uiridi colore uariatum, aſſumpſere ſibi ex munere regio ceruum rubeũ, colore glauco: quod erat inſigne ducis Longobardorum. Peracto aũt eo bello, libertataq; tandem Italia à Longobardorum tyrannide, Patauium rurſus reædificari cœptum eſt: & à Carolo Magno data incolis immunitate, ciuitas non modicum (ut diximus) accepit & nouorum ædificiorum, & aduentantis quotidie populi incrementum. Verùm Tranſalgardus regem ſecutus, & multis ab eo diuitijs & oppidis donatus, in Gallia remanſit. Carlotus uerò & Ioannes, in Pat. agro comites Montis Meruli, & Mandræ, & Saciſchæ, ab eodem rege facti ſunt, eum auctoritate iuris dicendi, & uitæ neciſq; in ſubditos poteſtate. Interim uerò orta non mediocri ex hac occaſione inuidia, & ex inuidia, cõtentione inter Ioannem Tranſalgardum, & Simonem Taddum, qui fuit unus ex his qui unà ſecum ſub eodem rege Carolo militauerant: cùm dirimi contentio inter eos alia ratione non poſſet, niſi per duellum, euenit, ut Taddus à Ioanne Trãſalgardo ſuperaretur. Quamobrem exinde Ioannes, ac eius poſteri ex Tranſalgardis, quaſi Taddo uim intuliſſet, quæ uulgari ſermone Sforza dicitur, Sforzatadi poſtea dicti ſunt. Carlotus autem uir ſtrenuus, & in tota Italia maximè notus, cùm & ipſe in quodã bello tribunus militum eſſet, ut à cæteris dignoſceretur, tranſuerſalem zonam auream (ut mos erat) in militia ſuper thoracem ferre conſueuerat, quæ quidem Italicè liſta uulgò dicitur: unde factum eſt, ut Çapiliſta inde corrupto uocabulo poſtea uocaretur. Cuius

poſteri deinceps antiquato priore cognomine Capiliſtij dicti ſunt, & ita uſq; in hodiernum diem appellantur. Tranſalgardus autem cum rege profectus in Galliam, Tranſalgardam ibidem familiam de ſuo nomine ſuſcitauit: ex qua nata eſt admodũ generoſa progenies, & preſertim Ioan. & Petrus Tranſalgardi Cardinales inſignes, qui à Clemente V. Pont. Max. dum Lugduni Romana Curia moraretur, miſſi ſunt legati Romam, ut ibi abſente Pont. uices eius agerent, & Senatorio munere fungerentur.

De Vaccione Sforzateo.

DIMISSIS Tranſalgardis in Galliæ regionibus, atq; Alemanię, ad Sforzateos & Capiliſtios Patauinos redeamus. Hic nobis præter eos qui religione & literis ex hac progenie claruerunt, de quibus ſuprà copioſè ſuo loco dictum eſt, nunc celebrandus occurrit Vaccio Sforzateus, uir clarus, & comes inſignis, & de patria optimè meritus, & cunctis in rebus arduis, quæ è Republica eſſent, ſemper paratiſſ. & præſertim tempore Friderici Barbaroſſę Imperatoris, apud quem unà cum Acciolino ſeniore legatus, pro uniuerſali Italiæ pace plurimum laborauit, atq; etiam plurimum profuit, anno Domini M.C.LXXXIII. Hoc factum Baldus de Peruſio in tractatu qui inſcribitur Pax conſtantiæ, immortali memoriæ commendauit.

De Henrico Sforzateo.

SEQVITVR Henricus Sforzateus ciuis nobilis, & in ciuitate primus opibus, affinibus atq; amicis potens, ac propterea Acciolino tyranno ualde ſuſpectus, atq; ex eo maximè inuiſus. Quocirca urbe relicta habitabat ruri Pedeuendæ in arce munitiſſima, ubi parum timebat tyranni minas, aut cuiuſq; quantumuis mortale odium, ut pleriq; omnes earum partium uiri, qui profectò multo cautius tyranni metu ultrò à patrio ſolo longius exulabant. Is autem dum neſcio quo pernicioſo & diro hominis fato, incautius & aliquanto ſecurius ſolito, domo procul abeſſet, captus ab Acciolini militibus, qui eum obſeruabant, Veronam captiuus ductus eſt, & in uincula coniectus: ubi haud multo pòſt dolore animi, & tabe, & pędore carceris miſerabiliter interijt.

De Iordano Sforzateo milite.

EX eadem gente floruit Iordanus Sforzateus, qui priori cognomento dictus fuit Tranſalgardus. Is in illis periculoſis temporibus pro ſua ſuorumq; ſalute arcem in ſummitate Montis Metuli ſibi ædificauit, cuius adhuc extant ueſtigia fundamenti. Ab hoc (ut ferunt) quaſi per traduces propagata eſt nobiliſſima Capiliſtiorum familia, quæ nunc decoratur inſigni equite, & comite clariſſimo Franciſco Capiliſtio, uiro ſpectatiſſimo, & de Pat. Rep. optimè merito. Adde alterum Tranſalgardum adhuc iuuenem Syluij filium, iuriſcõſultum doctiſſimum, & aliquandiu in gymnaſio Patauino legum interpretem, ſummæ integritatis, prudentiæ & eruditionis uirum. Vixit autem Iordanus annos L X. Obijt anno à partu Virginis M.CCC.VII. die X. Martij. Huius cineres iacent in ſublimi arca in æde D. Nicolai, in qua inſculptum legitur hoc epitaphium:

Militiæ titulis, & auorum ſtirpe uetuſta,
Sforzate Iordanus Patauûm clariſſimus unus,
Pectore, conſilijs, dextra quoq; ſtrenuus armis,
Heu ſcelus, anguſto tantus uir clauditur antro.
Vitæ menſus iter, ſex denos, mille trecentos,
Adderet & ſeptem, partus dum Virginis annos,
Martius, & decimo luſtraret ſecula Phœbo.

De

De Aloyſio Sforzateo.

Ex hac item familia celebratur in Rep. Aloyſius Sforzateus, uir armis & bellica laude inſignis, qui ſecutus aliquando partes Galeacij uicecomitis Mediolanenſium ducis, aliquandiu Pataurij principis, multa præclara facinora domi foriſq; bello & pace peregit. Vir magna ſanè fidei conſtantia præditus, & qui exemplo cæteris eſſe poſſet: utpote qui patriam derelinquere maluerit, quàm fidem Galeacio duci ſemel datam fallere. Sub hoc ergo duce multo tempore illuſtris tribunus meruit & per totam Italiam diuerſis in regionibus, ex multis prælijs feliciter peractis, euaſit inclytus copiarum dux. Verùm tandem ob ſingularem eius uirtutem mortuo iam Galeacio, à Franciſco Carr. iuniore cognita eius præſtantia in patriam accitus, atq; optimè reconciliatus omnibus ſuis prædijs, fundis, ædibuſq; maximo cum gaudio, & lætitia totius ciuitatis reſtitutus eſt. Anno Domini M.CCC.XCII.

De Friderico Capiliſtio.

OPTIMO iure locus hic expoſtulare uidetur, ut Friderici Capiliſtij inſignis Comitis, & iuris utriuſq; conſulti poſt hos gentiles eius immortalis memoria celebretur. Nam cùm eſſet ſummæ prudentiæ uir, & admirabilis lenitatis & æquitatis, à Rep. Patauina electus eſt, qui Vicentiā primus prætor mitteretur, ad confirmandos dubios Vicentinorum animos, & in fide retinendos, atq; ad ciuiles diſcordias & ſeditiones penitus eruendas. Qui ea lenitate atq; prudentia hac in re uſus eſt, atq; erga omnes ita humaniter ſeſe habuit, ut ex illa prætura immortale nomen ſibi compararit, & ſummam laudē familiæ reuerſus in patriam reportauerit. Anno Domini M.CC.LXXI.

De Hannibale Capiliſtio.

ACCEDAT his inſigne monimentum Hannibalis Capiliſtij, ob memorabile ſpectaculum, quod maxima pompa, & ingenti ſumptu in haſtilibus ludis Pataurij, anno ſalutis M.CCCC.LXVI. celebratis publicè edidit, quos ferè Italiæ uniuerſa nobilitas ſpectatum uenerat. Nam equum ex trabibus ab Donatello eximio illius temporis ſtatuario, mirabili arte compactum, cui Antenoris ſimulachrum ingentis ſtaturæ inſidebat, inſtar mōtis & equi illius doloſi (quo Græci Troiam poſt longam decem annorum oppugnationem armis alioqui inuictam cœpiſſe dicuntur) maximo apparatu, & admirabili pompa uexit in theatrum, qui in lato ingreſſu domus ad ſanctum Danielem uſq; hodie uiſitur: & ab eo illi qui ibi reſident, Capiliſtij ab equo nuncupantur. Hos ludos eleganti carmine celebrauit Iacobus Canis, egregius poeta, & illuſtris iureconſultus, & de hoc ipſo Capiliſtio, ſummo cum honore loquitur, dicens:

Primus init bellum Capiliſto ſanguine ſurgens,
Hannibal exultans patrijs horrendus in armis. Et cætera.

De Hannibale Capiliſtio iuniore.

NIHILO ſanè minori laude Hannibal alter Franciſci clariſſimi equitis filius, huius pronepos cenſendus eſt, qui & ipſe in eiuſmodi ludis, adhuc admodum iuuenis ita glorioſè ſeſe habuit, ut uictor præmium omnibus ſuffragijs conſecutus ſit. Sed heu quòd cùm maxima quæq; de ſe ſua præſtanti uirtute promittere uideret, mors tantæ gloriæ inſenſa, eum in primo penè iuuētutis flore humi decuſſit, ne tanta eius uirtus, quam primo pręſe ferebat aſpectu, omnino matureſceret. Potuit quidē improba mors labefactare ſpecioſum corpus, ſed tollere memoriā nominis non potuit: quandoquidem uiuēs & mortuus à uiris doctis perpetuò celebrabitur: & præſertim à Hieronymo Nigro Canonico Pat. qui epitaphium ualde cultum de laudibus eius heroico carmine cecinit, quod poſtea emiſit in publicum. Cæterùm quia longum eſſet omnia referre, hæc tantum ad reliquorum guſtum dicam. Refert enim:

Quum primis hic lanugine mentum
V.ſtiret: latum in campum generoſus in armis
Prodierit, ſpumantis equi ueſtigia ſiſtens,
Qu dis erat circum in medium cùm pulcher Iulus
Acri inuectus equo Troianum duceret agmen,
Vſq; puer longo demum certamine uictor
Auratumq; enſem, diſtinctamq; arte coronam,
Grata puellarum, dextræ quæ dona parârant, & cætera:

Obijt anno ſalutis M.D.LI. & magna funeris pompa ad baſilicam D. Ant. Confeſſoris elatus, in cuius tumulo Franciſcus pater in perpetui mœroris memoriam inſcribi iuſſit Gallica lingua, Leal deſir.

De Ioanne Tado.

QVONIAM proximè mentio facta eſt de antiqua familia Tada, ratio poſcere uidetur, ut nunc poſt hos nobiles de Ioanne Tado Patauino ciue dicamus: qui ortus ex hac nobiliſſima gente, quum eſſet ita ſtudijs legalib. eruditus, ut iura publicè in ſcholis doceret: attamen quòd pollebat uiribus, & ad arma & caſtra natura magis trahebatur quàm ad ſcholas, relictis ſtudijs literarum, militiam profectus, honeſtiſſimis ſtipendijs militauit. Huius rei indicium manet inſigne ſepulchrum iuxta portam Septentrionalem D. Auguſtini ſuper quatuor columnas: ubi eſt exculpta in marmore equeſtris ſtatua militis in prælium procurrentis. Quocirca mihi dignum uiſum eſt, ut hic potius inter armatos duces, quàm ſuprà inter infulatos doctores annumeretur. Hęc familia habuit ædes ſuas iuxta inſignem pontem, qui de eius nomine Tadorum appellatur. In ſepulchro autem eius legitur hoc epitaphium,

In Eccleſia S. Auguſtini in clauſtro ponitur inter iureconſultos
Ioannes Tadus.

Virginis à partu complerant feſta Luciæ
Luſtra ducenta nouem, ter tria dena quater,
Cùm genitum Tado rapuit mors atra Ioannem
A' legum cathedris, militiæq; gradu.
Hic tenet oſſa ſilex, animam ſublimia cœli,
Candida lethææ fama repugnat aquæ.

DE COMITIBVS PATAVINIS.

De Manfredo & Raimerio ex Comitibus.

ADDAMVS his modò de nobili familia Comitum, & in primis Mãfredum nobilem militem Patauinũ, qui an. ſalutis M.C.LXXXII. cùm eſſet ea tempeſtate primus in ciuitate, nec ullum ciuem haberet Reſp. quem ad ſui regimen præficere aptius poſſet, hunc ex omnibus delegit, qui (ut erat prudentiſſimus) cum magna ciuiũ concordia patriam rexit. Fuit enim tantæ fidei, tantæq; integritatis, ut omnes eum uti patrẽ patriæ meritò colerent: factusq; eſt ex eo longè lateq; in Italia uniuerſa, & ſapientiæ & innocentiæ fama illuſtris. Is propterea à Friderico Cæſare cognomento Barbaroſſa, Comes Palatinus creatus eſt & ſubinde noui & inuſitati uectigalis ridẽdo munere donatus, ut ei cenſus gratia Patauij ius eſſet ab omnib. piſtorib. ſingulis uicibus cùm panes coquerent, ſingulos panes exigere, & à cauponibus pro ſingulo dolio uini uænalis certã conſequi menſuram: quod nõ tam uectigalis, quàm honoris & dignitatis gratia factũ fuiſſe credi par eſt. Hoc quidẽ inſtitutum aliquandiu in ea familia obſeruatũ fuiſſe cõperio: ſed poſtmodum per nouum Reip. decretũ ex uſu ſublatum, eò quòd ex poſteris quidã poſtea non uno pane cõtenti, poſcerent duos. Inde prouerbiũ patrium in eos, qui plus ſolito quicq̃ exigunt: Sat eſt panem unũ pro furno dari. Eadem tempeſtate floruit & Raimerius Comes, qui à Pon. Max. Lucio III. ob præclariſſimam probitatis ſuæ famam creatus eſt Romanus Senator Paltinerij Cardinalis amiciſſimus, anno ſalutis M.C.LXXXIII.

De

De Schinello Comite.

MANFREDI nepos fuit Schinellus Comes, uir probus, & Deo & hominibus ualde gratus, qui arcem habuit cum magnis prædijs in pago Meſtrino intra Patauium & Vicentiam, medio itinere poſito. Et quoniam uir ſanè fuerat omni laude digniſſimus, ob eius multa præclara dicta & facta, quæ abundè in Patauinis annalibus referuntur, inter hos illuſtres proceres meritò ponendum putaui. Huic pater fuit Vbertinus Comes, uir in armis ſtrenuus, & quod paucis Patauinis cõtigerat, Acciolino tyranno admodum gratus. Quocirca magnis illius fauoribus, quando nemo tunc erat, qui potentiæ eius reſiſtere poſſet, uxorem duxit in uitam, ex Maltrauerſis Agnetem fœminam ditiſſimam, & nobilem, & propterea etiam ſuperbam: ex qua Schinellum filium ſuſcepit. Verùm liberata à tyrannide ciuitate, & ipſa ſimul à metu tyranni, ex multarum diuitiarum inſolentia, tantæ mox ſuperbiæ fuit, ut eo quòd non ſua ſponte, ſed per uim, hunc in uirum accepiſſet, elata, repudiato quoquomodo poterat hoc matrimonio, ſe à uiro cum dote & filio ſeparauit. Propter quod miſer maritus præ pudore Patauio à ſuorum oculis diſceſſit, & relicta patria, externam militiam ſecutus eſt, & haud multo pòſt (ut dicitur) præ nimio animi dolore mortuus. At Schinellus, ut erat maternarum opum ditiſſimus, uixit, quandiu uixit, feliciſſimè, toti Reip. Patauinæ, & uniuerſo populo ante alios ob ſuam liberalitatem ita dilectus, ut moriens magnum ſui deſiderium cunctis ordinibus liquerit.

De Demetrio Comite.

CELEBRATVR etiam à noſtris animoſum facinus Demetrij Comitis, qui quo tempore Patauini ab imperatoris obedientia defecerãt, pro patriæ libertate contra Canem Scaligerum, & ſuo & imperatoris nomine arcem Montis Vardæ diu & acriter obſidentem, fideliter fortiterq; contendens, quibus poterat uiribus plenus animi ſpeiq; obnixè reſtitit: uſquequò tandem expugnata per uim arce, captus Veronam cum maxima tantæ illius conſtantiæ fama ad Cæſarem tranſmiſſus eſt. Quid autem ultrà de eo factum fuerit, nuſquam legi. Hoc autem fuit initium belli, quod plurimos poſtea annos inter Remp. Pat. & Canem Veronenſem innumeris utrinq; cędibus, & crebris agrorum depopulationibus, & magnis incendijs actum eſt: et aliquandiu utrinque indies maiori ſemper crudelitate ſæuitum.

De Alberto Comite Baonis.

ALBERTVS quoque ex eadem familia Comitum nobiliſſimus ciuis, à Baone uico, quem poſſidebat, Baonis Comes appellatus eſt. Is quanto patriæ adiumento ornamentoq; fuerit, uel ex hoc unico laudabili inuento ſatis liquet. Quandoquidem is fuiſſe perhibetur, qui primus traduxit ex Dalmatia uites, in Euganeis montib. tranſplãtandas: quarum ſarmentis ibi & ubiq; locorum late poſtea propagatio facta eſt. Quo uitiũ genere factum eſt, ut ciuitas poſtmodũ abundaret ſuauiſſimo uino: ut nunc uidemus, quæ antea eiuſmodi uini inopia laborabat. Legimus enim euectum aliquando fuiſſe externum uinum Patauium ad portam Caudælongæ, & ibi in onerarijs nauib. uenale ſolitum ſtare: unde quiſq; uinum ſibi ex alienis regionibus euectum, pro uſu uitæ compararet. Idem quoque ut qui prudentia & ſapientia cęteris præſtaret, Conſul factus, Patauium rexit æquiſſimè. Anno ſalutis M.C. LXXXXXIII. Huius uerò familia, & ſi eandem cum familia Comitum originem habeat: in gentilitio tamen ſtemmate differt. Quoniam Manfredus ſcutum geſtabat triplicato colore rubeo, & albo: Albertus uerò utebatur pica rubea in colore albo. Idẽ quoq; Albertus cùm eſſet uir pius, & amator religionis, careretq; liberis, ex proprio ære baſilicam S. Andreæ in uico qui Caput Syluæ dicitur, conſtrui mandauit, & eam inſuper latifundijs donatam ditauit. Obijt anno Domini M.CC.XI. Horum nobilium nobile ſepulchrum extat in templo D. Antonij Confeſſoris, ad partem Septentrionalem, ubi in lapidea tabula aureis literis legitur:

VNICI DEI MAXIME CONTEMPLANDE
GLORIE FIDEI SACRATISSIME DIVINO
CELEBRANDE MISTERIO SALVTIS.
ANIME CELESTI PRESIDIO NAIMERIVS
COMES ET MANFREDINVS GERMANI
FRATRES INGENVA ORIVNDI PROSAPIA
VIRI DE COMITIBVS PADVE SVB VMBRA
AC FAVORE MAGNIFICI DOMINI HVIVS
VRBIS GENEROSISSIMI PRINCIPIS
FRANCISCI DE CARRARIA SEPTIMI DVCIS
PATAVINI AD CVIVS OFFICIA ATQVE
PRECEPTA DVDVM FAMILIARES OBNIXE
FVERE SIBI POSTERITATIQVE SVB EX
EORVM PROGENIE DESCENDENTI HANC
DOTATAM STRVXERE CAPELLAM SANC
TISSIMISQVE APOSTOLIS IACOBO AC
PHILIPPO ARAM DEDICAVERE SACRAM
M. CCC. LXXXII. DIE XXII. SEPTEMBRIS.

De Antonio Comite Pat.

CLARVERVNT per ea tempora multi nobiles Patauini, qui in nouitate Patauij nouarum rerum, metu profugi, atque extorres à patria apud Maximilianum Cæſarem primò, & ſubinde apud Carolum quintum Romanorum imperatorem in maxima exiſtimatione fuere: & licet parum ſuis ciuib. noti, foris tamen & apud exteros clariſſimi fuerunt, inter quos Antonius de Comitibus (ut in monumentis publicis legitur) fuit multis officijs in aula Cæſaris clarus atque conſpicuus conſiliarius, camerarius, & orator egregius: cuius opera in arduis negotijs ad diuerſos principes in diuerſas prouincias, & Maximilianus & Carolus Cæſares, & Ferdinandus tunc archidux Auſtriæ frequentes uſi ſunt. Is primò à Maximiliano miſſus fuit orator ad Moſcouiæ ducem, anno Domini M.D.XVIII. & rurſum ad eundem principē deſtinatus orator à Carolo Augu. V. milleſimo quingenteſimo XXIII. ubi magnas res geſſit, & cum maxima laude remiſſus eſt. Itidem ad magnum Rutenorum principem. Similiter ad tractādas & peragendas nuptias inter primogenitam regis Poloniæ, & Fridericum Mantuæ principem, anno Chriſti M.D.XXII. Alias quoq; legationes obiuit inſignes ad regem Vngariæ. Et rurſum ad regem Poloniæ, quibus cum pacis atq; induciarum fœdus, aliaq; negotia glorioſè peregit. Is etiam ad reginam Margaritam, & reginam Bonam, & ad Ferdinandum tunc archiducem, nunc & Romanorum regem, & Cæſarem Auguſtum, poſt obitum Caroli V. eius fratris creatum. De his omnib. à ſe geſtis noſter comes, cùm eſſet eruditus & ſapiens, ſcripſit copioſiſſima commentaria, ubi & regum & principum literas, & reſpōſa, & minutiſſimè quicquid fecit, dixitq; ad negotiū pertinens, ſtylo Latino ad id apto, abūdè proſecutus eſt: ex quibus apertè nobis conſtare poteſt, eum fuiſſe uirum eloquētia ſimulq; & ſapientia præditum, & propterea per uniuerſam Germaniam & Hiſpaniam celebri fama clariſſimū. Longos (ut dixi) & copioſos annales ab ipſomet confectos, penes Paulum Comitem patruelem eius egomet legi.

De

De Guerra Comite S. Bonifacij.

NON erit ab re fortaſſis, ſubdere his Comitibus Patauinis antiquiſſimos & nobiliſſimos Comites S. Bonifacij, & aliquando Veronæ antiquæ urbis Comites; qui à principibus Scaligeris Verona expulſi, à Patauinis hilariter ſuſcepti ſunt, & Patauina ciuitate donati fuerunt. Quorũ primus cum tota familia Patauium transmigrauit Comes Ludouicus, qui cùm ingenio, uiribus opibusq; polleret, dictus eſt cognomento potens: ex quo genitus eſt Guerra, qui ab euentu rei ob uictoriam adeptam, Vinciguerra poſtea honorificè eſt appellatus. Is ergo cùm eſſet uir bellicoſiſſimus, & multis uictorijs clarus, ut non ab re Vinciguerra ſit meritò appellatus, à Republica Patauina copiarum uniuerſi exercitus dux & imperator effectus eſt, præſertim in eo bello, quod aduerſus Veronenſes per multos annos uaria fortuna geſtum eſt. Qui cùm ſtrenuè fideliterq; ubiq; ſe ſemper habuerit, in tantæ huius uirtutis præmiũ à noſtra Republica magna prædia conſecutus eſt, quæ ad eius etiam poſteros deuenerunt, qui in hunc diem Patauij propagati, in omni uirtutum genere, prole generoſa refulgent. Ex iſto genere fuerunt, Marcus Regulus, & Syluius poſterioris Ludouici filij, ex duabus uxoribus, à quibus poſtea diuiſa fuit familia: à Syluio enim deriuat Lionellus, & cæteri qui in hunc diem florent Patauij glorioſiſſimè: à Marco autem Regulo, ſiue corrupto uocabulo Marigola, deriuant Iulius & Otho, qui oppreſſis Scaligeris in patriam auitam reuerſi, & ſi ex antiquis prædijs, & ex maiorum fortunis nihil habuerint, attamen tum in antiquæ nobilitatis fauorem, tum ex dotalibus bonis & aduentitijs aliunde facultatibus S. Bonifacij, familiam Veronæ rurſum inſtituerunt, & opibus & honoribus ornarunt, ut iam Deo annuente, utraq; familia, utrobiq; & Veronæ & Patauij, tam diuitijs quàm ampliſſimis honoribus floreat.

De Comite Richardo.

EX Vinciguerra autem (ut ad eum redeamus) naſcitur comes Richardus, qui Poteſtas Patauij fuit, & tãtæ in armis exiſtimationis, ut Franciſcus Carr. ſenior, cùm contra Venetos acriter de imperio & imperij finibus decertaret, & apud Meſtrium oppidum res malè ſucceſſiſſet, amoto Lupo imperatore exercitus, nullum habuit tunc in ſuo exercitu illuſtriorem ducem, cui imperium illud rectius committeret, quàm Richardo: qui in ea militia poſtea multa præclarè geſſit, ex quo in tota Italia ingenti nominis fama, & inſigni geſtorum gloria celebratus eſt, & à principe Carrarienſi magnis ſubinde ſtipendijs & honoribus auctus. Et præſertim eo bello, quo in Plebatu iuxta paludes Lupæ unà cum auxiliaribus copijs Vngariæ regis aggreſſus eſt Venetorũ copias, ubi ſuo conſilio & uirtute, uniuerſum penè exercitum profligauit: ex quo Patauium tanq̃ triumphantem cum maximo omniũ plauſu ingreſſum, ibi tunc Valuedæ regis Vngariæ legatus in præſentia Franciſci ſenioris inter eos, quos militiæ decore honeſtandos cenſuit, hunc delegit, quem tam præclaro inſigni ornaret primum. Poſtea uerò Nicolaum Carr. fratrem Franciſci ſenioris, & Iacobum, & Henricum Serouignos, Buſcarinum Buzzacharinum, Frãciſcum Dottum, & Nigrum de Nigris, qui in eo prælio egregiam operam nauauerant, equeſtri dignitate Regis nomine decorauit.

De Richardo II. S. Bonifacij.

SVCCESSIT alter Richardus prioris nepos, ſed forma & uiribus corporis lõgè præſtantior. Is dum obſideretur à Venetis Patauium, & eſſet extra uallum ad portam S. Crucis acerrimè pugnans tormento ictus, paulo pòſt ex eo uulnere ſummo cum mœrore totius ciuitatis interijt: eò quòd eſſet forma omnium, qui in uniuerſa Italia eſſent, pulcherrimus, ætate uiginti duorum annorum, & in bello uſq; adeò ſtrenuus, ut maxima quæq; de eo ſibi homines pollicerentur. Perijt menſe Iulio, M. CCCC. V.

De Ludouico Com. S. Bonifacij.

EODEM quoque bello cenſebatur in primis, inter militares tribunos Cariarieñſium Ludouicus Comes S. Bonifacij, qui equitibus quinquaginta, & peditibus trecentis ad prohibendam nauigationem, & ad impediendam Venetis nauigationem, atque ad arcendam ab agro deprædandi licentiam, Vriaci uici tutelam ſuſcepit. Quod nullatenus pręſtare omnino potuit, ſed uictus magnitudine hoſtilis exercitus, poſt longum certamen cedere coactus eſt: neque unquam poſtea ab armis ceſſatum, donec Patauina ciuitas tota in Venetorum protſus ditionem deuenerit.

DE DAVLIS SEV DOTTIS.

De Cono Daulo, & Iambono Dotto.

SVPEREST deinceps, ut de nobili & antiquiſſima Daulorum familia aliquid dicamus, quæ cum Antenore profugo ex Troia huc ad Euganeos mõtes ueniſſe perhibetur: unde pulſis Euganeis Antenor Troianus prima iecit urbis Patauij fundamenta, ſicut poſtea ex eadẽ familia Conus Daulus miſſus à Pat. Rep. (ut iam diximus) ad æſtuaria maris Adriatici pro ædificanda urbe in Riuoalto. Ex hac nobiliſſima familia præter cæteros, qui ob nimiam uetuſtatẽ ignorantur, ortus eſt Iambonus, uir multarum ſcientiarum cognitione, & militari uirtute longè præſtans, qui præter lauream ſcientiæ, equeſtri quoque dignitate refulſit: & quia ea tempeſtate ſummopere in omni diſciplinarum genere alijs præſtabat, per excellentiam Dotti appellationem adeptus eſt, & cunctis non alio cognomine deinceps dictus. Hinc factum eſt, ut hæc nobilis familia uſque ad noſtra tempora, quum & uiris & opibus maximè floreat, Dotta pro Daulia deinceps dicatur.

De Paulo Dotto.

CELEBRATVR in Patauinis annalibus præclarum & audax facinus Pauli Dotti, qui uirtute militari, & armorum ſcientia maximè præſtitit. Nam cùm præfectus militiæ Vicentiam à Republica Patauina cum præſidio miſſus fuiſſet, & ſumma cuſtodia (ut par erat) urbem ſeruaret, Iordanus Sareticus habita ſecreta coniuratione cum quibuſdam Vicentinis, aggreſſus forum repentè magno impetu & clamore, ex improuiſo Patauinum præſidium ibi ad urbis cuſtodiam inuentum, primo ſtatim impetu perterruit, & perterritum paruo labore fugauit, ita ut fuga potiſſimum, uel qua quiſque poterat alia ratione, uitæ conſuleret. At Paulus intrepidus aliquanto, quod ſupererat, præſidio ſtipatus, unà cum prætore Petro Zaccho, & Iacobo Guarnerino arcis præfecto, illicò aſcenſo equo, quaſi alter Cocles Romanus acriter decertando, cõfertis hoſtibus tãtiſper obſtitit, ut ab hoſtili impetu forum ex ea parte protexerit, (licet multis uulneribus læſus) donec auxiliares copiæ ex Patauinis præſto fuere: aduentu quarum, hoſtes à tergo & à fronte compreſſi exanimati metu, uictoria pariter ac fuga deſperata, ad implorandam auſui ſuo ueniam confugerunt, & proiectis armis, uitam ſuppliciter expoſcentes (ut uicti à uictoribus ſolent) omnes ſeſe dederunt. Ea pugna cæſi, & capti, & uulnerati multi: qui uerò inſontes fuerant, liberi poſtea dimiſſi ſunt. At Iordano duci & auctori proditionis Patauium ducto, publicè in foro caput obtruncatur. Alij autem huiuſcemodi temeritatis conſcij, laqueo ſuſpenduntur. Fama autẽ tanti & tam præclari facinoris per totam Italiam, ac ferè per uniuerſum orbem peruagata, Paulum Dottum frequenti rumore circumtulit. Quocirca nomen eius ſumma cum laude ad poſteros uſq; pertranſijt. An. D. M, CC, LXXXIX.

De Nicolao Dotto.

NON diſſimilis huic fuiſſet Nicolaus Dottus, tantum in ipſis annis iuuenilibus armorum diſciplina, & animi & corporis uiribus præſtabat. Sed mox eo immatura morte ſublatò, quæ iam de illo ſpes concepta fuerat, ſecum in eodem tumulo extincta iacuit. Ad huius memoriam, in porticibus diui Auguſtini in tabula marmorea, hoc legitur epitaphium:

Flore iuuentutis poterat dum dextra moueri,
Nobilitate probus, meruit Nicolaus haberi,
De Dottis genitus, cuius pars uilior hæc eſt:
Pars melior cælis, æterna pace, locata eſt.

De Franciſco Dotto.

VEMORATVS quoque magni honoris gratia, à Petro Paulo Vergerio in deſcribendo funere inclyti ducis Franciſci Carrarienſis ſenioris, Franciſcus Dottus his uerbis: Franciſcus Dottus (inquit) honore militiæ, magnitudine animi, multarumq; rerum experientia dotatus, uirgam principatus monumẽtum, in ea pompa funebri delectam tulit. Idem poſtmodum primus fuit (ut legitur) qui unà cùm Nicolao Muſato, & Franciſco Malitia, & alijs circiter uiginti iuuenibus, cum ingenti uexillo, quod olim habuerat à Republica Bononienſi, primus omnium (ut caſus tulit) ad Plateam concurrens, alacriter & ſublimi uoce, Marcum Marcum in fauorem Venetorum de more frequentatis uicibus acclamauit, anno domini M. CCCC. V. Inde poſtea uſq; in hodiernum diem hæc familia Veneto Senatui, præcipuæ & ſingularis fidei conſtantia commendatur.

De Paulo Dotto II.

SEQVITVR eiuſdem generis ac familiæ, nec multo diſparis æui, Paulus Dottus: qui cùm Patauij (ut diximus) anno ſalutis huma. M. CCCC. LXVI. equeſtres concurſus, & celebres haſtarum ludi pararentur, proceſſit in theatrum cum Coloſſo ligneo gigantis uaſtę magnitudinis, ac cum maximo comitum apparatu: quo magnum & memorabile de ſe ſpectaculum, tam ciuibus, quàm peregrinis cunctis exhibuit, qui undiq; Patauium ad famam ingentis tantorum ludorum apparatus confluxerant, Vnde factum, ut uſque in hodiernum diem eius hæredes à Gigante nomen acceperint, ut quicunq; ab eo deinceps originem traxerint, ab alijs gentilibus eo agnomine dignoſcantur: quemadmodũ & de Capiliſtijs ab equo dictum eſt. Horum ędes ad diui Firmi ſunt, ubi nunc quoque lapideus Coloſſus ſpectatur.

De Baptiſta Dotto.

NON eſt hic ullo pacto tacendus Baptiſta Dottus, Antonij Dotti uiri potentis, & omnium ſuæ ætatis factioſiſſimi filius nothus: qui manu promptus, & inuictus animo, cùm eſſet aliquando exul factus ob commiſſum parricidium, & poſtea ob quædam publica merita in patriam reſtitutus, Senatui Veneto inter tribunos militares in primis probatus eſt. Hic poſt multa præclarè geſta, cùm Hiſpani percurrentes agrum Patauinum, incendijs & depopulationibus cuncta uaſtaſſent, apud Oriacum primò, & poſtea apud Fontaniuam, & ſuperato Medoaco Creatium tandem Vicentinum pagum in reditu perueniſſent: & à Bartholomæo Liuiano Venetarũ copiarum imperatore, ibi in arcto loco intercluſi & circumuenti eſſent, ita ut cùm effugere uellent non poſſent, magnum generoſi animi ſui reliquit argumẽtum. Nam Proſper Columna Hiſpanorũ dux, & totius exercitus imperator, cõprehenſus locorũ anguſtijs, cùm ob ſummam rei frumentarię inopiam, illic morari diutius non ualeret, adhortatus ſuos militari oratione, ut cùm nulla ſpes reliqua eſſet, ab ipſa ſua ſumerẽt deſperatione uirtutẽ, &

Deum precatus, cũ omnino ſibi, aut uincendum, aut moriendum, aut ſeſe hoſtibus dandum foret, ordinatiſſimè exercitum incedere iubet, ut quoquomodo poſſent, ui armorum anguſtiam locorum ſuperarent, ac collecti ſimul ferro iter ſibi aperirent, quando aliter euadere mortem aut captiuitatem nequirent. At Liuianus contrà ſpe plenus; & magis quàm imperatorem deceret, feſtinus & præceps, ſine ordine ullo, properanter in hoſtes fertur, quos fugere credebat deceptus matutina nebula, quæ omnium oculos ita pręſtrinxerat, ut ſe inuicem uidere uix poſſent: & trãſmiſſis aliquot tribunis peditum ex potioribus, loco aduerſo, cum paratis ad omnem impetum, & deſperati animi hoſtibus prælium iniri iubet: quod utinam commiſſum non fuiſſet. Primus autem Baptiſta Dottus, uir ſummæ audaciæ, & ualidiſſimi corporis, excellentiſque uirtutis, & ad omnia militię munia promptiſſimus, cum trecentis peditibus, notæ fortitudinis uiris, hoſti uenienti ſeſe alacriter opponit, & in confertiſſimos hoſtes audacter irrumpit: conſertiſque manibus cùm aliquandiu acriter decertaſſet, & ſuppetias equitum aut peditum ob foſſam ad tranſeundum importunam habere non poſſet, ab omni parte hoſtili exercitus circumſeptus eſt. Hoc prælium atrocius, quàm quod à paucis ſuſtineri poſſet, non antè finitum eſt, quàm tribunus ipſe poſt multam hoſtium cædem, multis affectus uulneribus, ad extremum conciderit, & qui circa eum conſtiterant, ad unum omnes cæſi trucidatique fuerint. Tunc uerò omnis reliquus Venetorum exercitus, ea clade accepta, penè profligatus paſſim per agros aufugit: alij Patauium, alij Vicentiam. Andreas autem Lauretanus legatus Venetæ Reipublicæ malens fortiter cadere, quàm tam turpiter fugiens ſupereſſe, ab hoſtibus diſcerptus eſt. Auianus uerò copiarum dux fruſtrà cohibens perterritos, & in fugam uerſos, & ipſe Patauium uerſus aufugit incolumis. Alij partim miſerabiliter cæſi partimque capti fuerunt, à ſuis poſtea pecunijs redimendi: anno à Chriſto nato M.D.XIII.

De Ioanne Hectore Dotto.

NON minoris uirtutis huic ſuperſtes fuit Hector filius, qui adoleſcens adhuc ob cõtumeliam in ſe dictam, Antonium Sauorgnanum alioqui potentem uirum ac patricium Venetum, medijs Venetijs interfecit, & ad Carolum Cæſarem exul confugit, à quo dignis ſtipendijs eſt honeſtatus. Verùm cum Cæſar tranſuectus in Africam, Argierium oppugnaret, audaciſſimus iuuenis gloriæ cupidine flagrans, in diſceſſu, dum pontem ab hoſtibus defenderet, arceretq; à perſequendo uiriliter irruentium hoſtium uim, tandem in conſpectu Cæſaris impetum ferre non perualens, glorioſa nece, ſimiliq; atq; æquè infelici, ut olim pater, interemptus eſt: anno ſalutis humanæ milleſimo quingenteſimo quadrageſimoſecundo, Cal. Octob.

DE MALTRAVERSIS.

De Guidone Lucij Comite.

NOBILISSIMA olim inter Patauinos fuit Maltrauerſorum familia, ex qua multi uiri egregij, multæque diuerſorum poſtea cognominum familiæ, uelut ex equo Troiano prodierunt: inter quas præcipua tũc fuerat Guidonis Lucij Vici Patauini comitis: etſi aliquãdo & ſibi & patriæ eius proles, malè & infeliciter ceſſerit. Primò ergo omnium de ipſo Guidone Maltrauerſo dicendum mihi eſt, poſtea de reliquis. Hic ex uxore Conſtantia Obicij Marchionis Eſtenſis filia, Nicolaum genuit, quem ex admirabili prognoſticatione Iamboni Andreadis eximij uatis præuidiſſe dicitur, pernicioſum fore patriæ ciuem: quare eum in morte exhæredare uoluit, uti & patriæ & toti Venetiæ magnæ aliquando ruinæ ac ſtragi futurum. Verùm exoratus ab amicis, nè temerè præberet cuiuſpiam mortalis hominis

uerbis de re tanta fidem, à propoſito deſtitit: ſed ita tunc comminatus dixit, Huius uos interceſſionis (ut opinor) aliquãdo pœnitebit, & ego non adero, uos uideritis. Non multis poſt hæc diebus moritur, & honorificè primò in templo Lucij caſtri ſui ſepelitur: poſtea apud ſanctum Antonium Confeſſorem in area alabaſtrita pulcherrima, ferreis cancellis incluſa, adiuncto hoc ſubſequenti epitaphio:

Hic ſitus eſt Guido Lucenſi notus ab arce,
Cuius erat patriæ dedita uita ſuæ.
Illum nuda fides, & recti conſcia uirtus,
Et genus, & morum nobilitabat apex.
Omnia mors ſoluit, ſpirantis terminus auræ
Obſtitit: Octobris bis duodena die.
Complebat retinens à fœta uirgine fœdus
Poſt decies quintum luſtra ducenta nouem.

In altera tabula ibidem uxoris elogium:

Eſtenſis proles Conſtantia nupta Guidonis
De Lucio, mole defeci mortis agonis.
Annis millenis, centum bis octuagenis
Iunctis ſeptenis hic ſacris trador arenis.
Vos qui tranſitis, ancillam poſcite Chriſti,
Sit dominus mitis pulſo purgamine triſti.

De Nicolao Maltrauerſo Lucij Comite.

NICOLAVS autem Maltrauerſus, Guidonis ſuprà memorati filius, cui cognomentum fuit à Lucio Patauino uico, cui dominabatur, diues admodum, & ex utroque parente nobilis: qui nobilem quoque uxorem duxit Agnetem Gerardi Camini Taruiſij principis filiam. Is (ut refert Muſatus poeta in ſuis hiſtorijs) fuit uir miræ eloquentiæ, profundiſſimi ingenij, magnanimitatis immenſæ, liberalitatis profuſæ: ſed ambitionis intolerabilis, ciuilia inſtituta obhorrens, præter ea, quæ ſe auctore edita fuiſſent. Tantæ autem potentiæ inter ciues ſuos, ut quamuis priuatus, poſſet tamen ſeptingentós armatos ad nutum, in ictu oculi ſibi pro arbitrio comparare. Et propterea à magna turba hominum quotidie domo deducebatur in forum, & ſtipatus maiore etiam cœtu reducebatur. Is præter cætera delectabatur conuiuijs, & apparatu magnifico, & frequenti admodum comitatu, tam propter faſtum, quàm etiam pro ſui corporis cuſtodia: ex his potiſſimum, quos facie cicatricibus deformata conſpiceret, dicens, hos præ cæteris in argumentum eximiæ uirtutis approbatos haberi, qui in pugna non hoſtibus terga uerterant, ſed crebris ictibus percuſſi & grauiter læſi, uitam incolumes reportarunt. Verùm cùm id fortè tonſori qui eum radebat, quaſi lætabundus per iocum referret, & cicatricoſum ibi tunc fortè quendam aſſiſtentem oſtenderet, reſpondit tonſor: mihi quidem aliter uidetur, atque tibi. Ille enim mea ſententia magis probandus atque fortior cenſendus eſt, qui hũc uulnerauit, quãdo nec ille in ipſa pugna perterritus fugit, ſicut nec iſte: tamẽ ille præualuit, & hic ſe male defendens, ab illo (ut uides) deformiter uulneratus eſt. Animaduertit prudens uir, tonſoris dictum non tam ſalſum eſſe, quàm etiam ſerium, ac maximè uerum. Itaque deinceps cicatricoſos uelut ignauos & incautos contempſit, nec uoluit eiuſmodi homines amplius habere uitæ ſuæ cuſtodes: ſed eos potius qui ſeſe eximio robore illæſos ſeruantes, alios uulneraſſent. Idem non contentus Lucij arce, edificauit ſibi caſtrum in colle Bocchonis, quod Caſtrumnouum à poſteris eſt appellatũ: à quo & eius familia deinceps Bocchonia dicta eſt. Caſtrũ aũt iſtud nouiſſimum omniũ in agro Patauino extat, à priuatis ciuibus ædificatum. Nam orta inde ſuſpicio de adoriẽdæ tyrannidis, decretum eſt per Senatum & pop. Pata. ne quis deinceps arcem aliquam conderet, aut aliud ſimile, ſub pœna perduellionis & capitis. Verùm cùm is ita cæteris ciuibus in quouis genere laudis longè præſta-

præſtaret, præſertim tamen ſua ſingulari aſtutia, quæ ſæpe uulgo ſapientia eſſe putatur, ab omnibus colebatur. Nam uir ſuſpicioſus & uafer, modò hanc, modò illam perſonam in hominum gratiam hiſtrionum more induere didicerat. Quamobrem faſtu quodem elatus, ferre non poterat parem ſibi quempiam in ciuitate, aut in Republica ſe maiorem. Ideò cum Cane Scaligero contra patriam coniurauit, cui etiam tradidit Lucij arcem munitiſſimam. Atque ipſe unà cum Antonio Cartarodulo, & alijs Gibellinæ factionis conſortibus ad hoſtes tranſijt. Ex quo Canis cum magno exercitu in agrum Patauinum pertranſiuit, & multas uillas Patauinorum depopulatus eſt: & inde primum cœpit pernicioſiſſimum bellum inter Veronenſes & Patauinos, quod ſæuire non deſtitit, donec acceptis & illatis utrinque cædibus, eo bello pluſquàm centum armatorum millia cæſa fuerint. Tandem cùm Canis, ſi tueri Lucium uellet, multo plus damni quàm lucri ineſſe uideret, renuit expectare oppugnationem, quam Patauini intendebant. Quare inde diſcedens, totum uicum & arcem incendit, & eam prorſus immunitam reliquit. Inſuper & Guidonis ipſius Nicolai patri ſepulchrum tunc à Veronenſibus dirutum fuit, & oſſa illius diſperſa, in ultionem necis Maſtini Scaligeri, quòd auctor illius cædis fuiſſe diceretur. Verùm ſepulchrum idem poſtea Patauij reparatum eſt in porticibus diui Antonij Confeſſoris, & (ut nuper dicebam) multo ſpecioſius reſtitutum. Nicolaus uerò aliquando in patriam reuerſus, cùm ferre non poſſet aduerſariorum ſuorum potentiam, rurſum ad Veronenſes defecit, quibuſcum ſæpe mortis pericula ſubijt, in patria quam tueri debuerat, oppugnanda. Verùm quo tandem fato ſublatus fuerit, ignoramus. Tamen quoquomodo perierit, comprobatum fuit Guidonis parentis eius uaticinium, & habita dictis fides. Legitur tamen Vicentiæ ad diuum Laurentium in porticu fratrum minorum titulus ſepulchri alterius Guidonis huius Nicolài filij, uti patria extorris:

HIC IACET GVIDO FILIVS NOBILIS VIRI DOMINI NICOLAI DE LVCIO.

De Guizzollo Maltrauerſo.

CONNVMERATVR quoq; à ſcriptoribus inter præclaros ciues Guizzollus ex eadem familia, uir naturæ dotibus & immenſis facultatibus ſpectabilis, quippe qui trium erat caſtrorum dominus: Baonis ſcilicet, Lucij & Caſtrinoui. Huic erant ædes in urbe cum turri altiſſima atque decora, è regione S. Martini, quæ ædificia deſtructa ſunt uetuſtate, & ibi nunc ſurgunt atria pulcherrima gymnaſij ſpecioſiſſimi, cui ob id loco ſapientiæ Bouis cognomẽ uetus manſit, quòd ibi hoſtium ſeu ſtabulum aliquando fuerat ſub bouis ſigno conſpicuum.

De Conno Comite Calaonis.

Ex hac etiam gente fuiſſe conſtat Connum Calaonis & Cerri comitem nobiliſſimum: qui cùm liberis careret, reliquit utrunq; caſtrum ſeniori ex altera familia, uel Maltrauerſorum, uel Eſtenſium: ei ſcilicet, qui prior poſt obitum ſuum in ingreſſu caſtrorum fuerit. Contigit autem ut Eſtenſes primi ingrederentur, & ita ex legato & Cerri & Calaonis facti ſunt domini. Conſtruxit is ſpecioſum cœnobiũ in uilla Candianę, quod inhabitant Canonici regulares, idq; magnis prędijs locupletauit: ubi etiã ſepultus eſt, ut conſtat ex ueteri hoc epitaphio, iam multis annis in eadem baſilica inſtaurato:

DOMINVS CONNVS DE CALAONE HVIVS MONASTERII CONSTRVCTOR, HIC REQVIESCIT CVM VXORE SVA DOMINA BERTA. ANNO DOMINI M. C. V.

Ab hoc celebri nomine Conni, dicta fuit poſtea uilla Conna pagus ibi uicinus, quem, traductis eò colonis, Connus ipſe ex ſylueſtri loco cultiſſimum reddidit, ac arce muniuit, foſſisq; & ampliſſimis ædibus decorauit: quorum extant tantummodo ueſtigia & nomen.

De Bozza, & Almerica, & Brobo, & Salomone Comitibus pagi Noniani.

SEQVITVR hūc meritò Bozza Noniani pagi Comes, uir ſummo loco nátus, & apprimè nobilis: utpotè ex antiquiſſima familia Almerici Nonij, olim totius Venetiæ principis oriundus: cui ius erat, ut quicquid per amnē Brentā à montibus uſq; ad mare uèheretur, ei uectigal ſolueret, & omnes molæ in eo flumine collocatæ, quartam ei prouentus partem redderent. Ex quo munere tenebatur imperatorem Romam illac tranſeuntem, magnifico comitatu honoris cauſa euntem ac redeuntem comitari. Primus autem ex hac progenie Patauij fuiſſe perhibetur Probus Nonius, uir illuſtris, & inſignis copiarum dux: qui cùm Tholoſæ in Gallia Tranſalpina præeſſet, & impetum Barbarorum diutius ferre non poſſet, ad Carolum magnum primum Occidentis Imperatorem confugit, qui eum inſtaurati nuper à ſe Patauij ducem, & Marchionem totius Marchiæ Triuiſinæ conſtituit. Hic poſtea pugnauit contra Opitergij comitem, & totam eam prouinciam uictor circunquaque ſuæ ditioni ſubegit. Bozza ergo hoc ſanguine genitus (ut ad eum redeamus) & his progenitoribus ortus, uir magnanimus, & opibus pollens, ædificauit ſibi arcem ultra Brentam, eamq; muris & foſſis muniuit: cuius modò parua tantum extant ueſtigia. Sed pagus adhuc Bozzæ nomen tenet, & uilla Bozza nuncupatur. Ex hoc ſtemmate longa ſerie, poſtea natus eſt Salio ultimus ex ea familia: qui Neapolim profectus, factusq; ibi copiarum dux, & ob ſua in re militari præclara facinora, equeſtris militiæ honore decoratus, cum magna & celebri nominis fama in patriam redijt. Qui cùm abſque liberis poſtea deceſſiſſet, Borbandum Buzzacharinum hæredem ſibi ex teſtamento reliquit. Bernardus Bembus patritius Venetus, Petri Bembi ampliſſimi Cardinalis pater, in hoc uico agrum habuit, in quo quum Petrus filius philoſophiæ ſtudijs incumbens, ſuorum ſibi ſtudiorum amœnam ſedem delegiſſet, rus iſtud Nonianum ſuis ſcriptis eleganter celebrauit.

DE VICO AGGERIS SIVE TRAPOLINIS.

De Guercio de uico Aggeris.

Ex nobiliſſima familia uici Aggeris, qui primus appellari ab arce Ruſtica cœperat, extitit Guercius uir militiæ honore decoratus, & militari diſciplina præclarus. Is pro patria contra Acciolinum tyrannum nunquam Pontificem maximum ſolicitare deſtitit, ſimiliter & Venetos, atq; moliri (ſicut extorres cæteri) quicquid poterat, ut patriam à tanta pernicie liberaret, ſeq; & ſuos in patriam reſtitueret. Quæ res ubi tandem feliciſſimum ſortita fuit euentum, itidem aduerſus Albericum Acciolini fratrem ad liberandum Taruiſium ſtudioſè & intrepidè rem geſſit, ut ſtirps illa nefanda penitus extingueretur. Quamobrem ex ſummi Pontificis decreto antiqua familia, quæ in uico Ruſticæ potens erat, eò quòd in partibus Acciolini fuerat inde electa, Guercius ipſe bene meritus de eccleſia, & de patria contra tyrannum, in eius locum ſuffectus, caſtro Ruſticæ, & feudis decimalibus, unà cum ſuis poſteris ab Alberto Taruiſino epiſcopo in perpetuum donatus eſt: anno D. M. CC. LVIII. ut in publicis documentis egomet legi. Huius ædes erant è regione S. Firmi admodum inſignes. Hæc poſtmodum progenies antiquato priore cognomine, partim Ruſtica, & partim Trapolina uocatur: illuſtres ambæ, & egregijs atque ampliſſimis uiris ornatæ.

De

De Trapolino Ruſtica.

Ex hac nobiliſſima familia uici Aggeris, fluxit Trapolinus Ruſtica, qui primus poſteris ſuis Trapolini cognomen dedit. Sicut Ioannes de uico Aggeris uir nobilis primus à uilla Comitis ſortitus eſt nomen: quoniam uicum illum arce munitum, & ędibus ornatum, poſt Comitis Carrarienſis mortem poſſedit. Verùm eius hæredes poſtea, quibus Ruſtica uicus Patauinus cum turri & ſimiliter arce ex hæreditate contigerat, dicti fuerunt de Ruſtica. Vltimo demum loco ab hoc Trapolino (ut diximus) Trapolini dicti ſunt. Hic autē Trapolinus militaribus ſtudijs mancipatus, & in armis ſtrenuus, Franc. Carr. principi intimus & admodum gratus ſemper extitit, & propterea unà cum fratrib. in recuperatione urbis, an. D. M. CCC. XC. ei præſto fuit, cū plus quàm quatuor millib. ruſticis armatis, & multis curribus pane uinoq; onuſtis. Quamobrē & honore militiæ, & multis prædijs, ac uilla Comitis pręſertim donatus eſt, & inter pręcipuos tribunos, & amicos, & cōſiliarios ſemper habitus, qui in multis pręlijs uictor magnam gloriam, & ingens nomen famamq; peritię militaris ſibi comparauit: & præſertim quando in ſubſidium Mantuæ, quam obſidebat Galeacius Vicecomes, uenit anno M. CCC. XCVII. cum quadringentorum equitum Patauinorum numero, unà cum Comite Carrarienſe miſſus, ubi magnam gloriæ partem illius uictoriæ, ſua ſibi uendicauit uirtute, & ex eo ſubinde poſteri omnes Trapolini antiquato ueteri cognomine nuncupati: uel ut alij dicunt, à Trapula inſigni uiro, poſtmodum Trapoli primùm, & ſubinde Trapolini.

De Henrico Trapolino.

NON minore animi & corporis promptitudine in eiuſdē principis ingreſſu adfuit etiam Henricus Trapolinus, qui ad condictum collecta agreſti manu principi ſuppetias allaturus aduenerat: ubi multa animoſè, multa ſapiēter, omnia demum feliciter ac glorioſè peregit. Is etiam poſt mortem Galeacij ducis cum ducentis peditibus, conſtructis prius duobus propugnaculis ad cuſtodiam pontis Cortaroduli, totum agrum Vicentinum percurrens, uſque ad Atheſim fluuium, ad uicum Albare appellatum, depopulando peruenit. In hoc bello multa conſultò & animoſè ab eo geſta narrantur: quæ & nominis famam, & domeſticas illi facultates mirum in modum auxerunt. Nam tunc ei, ut & alijs multis proſcriptorum facultates, pro bene geſtæ rei præmio datæ ſunt: quæ deinde ad eius poſteros tranſijſſe dicuntur.

De Iacobo Papafauio.

MAGNAE authoritatis ac fidei apud eoſdem Carrarienſes agnatos ſuos, & maximi nominis celebritate in uniuerſa Italia per ea tempora magnanimus copiarum dux fuit Iacobus Papafauius, qui ſemper quidē in omnibus militiæ muneribus præclarè ſeſe habuit: ſed potiſſimum in nouiſſimo Carrarienſium bello apud Anguillariā, ubi cum quingentis cataphractis equitibus, & trecentis peditibus, quibus præerat, ad ſuſtinendum Venetorum impetum, ita animoſè ac ſtrenuè ſe geſſiſſe memoratur, ut (etſi obſtare nequierit) glorioſè tamen in tutum ſeſe receperit, exercitumq; ab imminenti clade ita ſeruauerit, ut nihil in tali re, & in tanto periculo, fieri conſultius atque præclarius potuiſſet. Sed non uacat longius euagari, quando hic non geſtarum rerum hiſtoriam texere in animo eſt, ſed clariſſimorum uirorum nomina tantummodo ad poſteritatis ſolatium recenſere.

De Leonardo Malfatto.

INDIGNVM mihi uiſum eſt ſilentio præterire admirabile & illuſtre facinus Leonardi Malfatti: qui eo infelici tēpore, cū Acciolinus immaniſſimus tyrānus ob indignationem amiſſæ urbis Patauij omnes Patauinos, qui Veronæ ſecū in ea militia inuenti fuerant, cōprehendi iuſſe-

rat:numero circiter duorũ milliũ & triginta nouem,ut alicubi legitur,uel ut alij ſcribunt,duodecim millia: quod uix uериſimile mihi eſſe uidetur,niſi fortè hic numerus eos etiam cõprehendat, qui ſub uniuerſa eius tyrannide, uel à ſe, uel à ſuis miniſtris occiſi fuerant. Is ergo Malſauus, comprehenſus,& morti ſimiliter cum alijs deſtinatus,cùm prope eſſet,è ripa Atheſis fluminis ſeſe præcipitans,depreſſus aquis longo tractu, ſubtus in fundo amnis ut anas aut mergus prærepтans, extra conſpectum, à perſequentium manibus ſeſe ſurripuit. Ore eñ interdum ad reſpirandũ clam emergens,uiciſſimq; ad latendum demergens, ad ſeptẽ millia paſſuum enatauit,ut à cunctis flumine omnino ſubmerſus & extinctus crederetur. Hoc ergo commẽto ex tot cõprehenſis ſolus euaſit, & incolumis Patauium ſeſe recepit: anno ſalutis humanæ M. CC. LVI. Qui quidem poſtea eodem anno haud ita multo pòſt in patria obijt ex morbo (ut fertur) ex ea longa natatione contracto.

De Bartholomæo Malfatto.

NON ab re fore arbitror, hic uel ſic obiter meminiſſe præclari uiri Bartholomæi Malfatti, qui ob factiones Patauio fugiens Venetias, à Senatu, ob eximias eius & animi & corporis dotes, inter patricios aſcitus eſt, & cũ his qui ſuffragij ius habent, curia & ciuitate donatus. Huius ſoboles poſt annos quinquaginta Venetijs defecit, anno ſalutis humanæ M. C. VII. At Patauij Malfattorum progenies ſuperſtes in hunc diem manet.

De Camillo Malfatto.

NON ita ſucceſſit Camillo Malfatto res bellica: qui ducentorũ peditũ præfectus, ad expugnandum Ciuitale oppidum Carnicum profectus, quod à Venetis ad Maximilianum defecerat, dum cum pleriſq; uiris fortibus mœnia acriter oppugnat, ictu baleari interfectus, magnam tam corporis quàm animi uirtutis ſuæ famam reliquit, anno Domini M. D. IX.

De Vgone à S. Iuliana.

DVM me transferre cogito ad rècentiorum memoriam recolendam hac in parte, qui primus fermè fuit inter hos illuſtres & honore & dignitate, ſeſe mihi obtulit Vgo à S. Iuliana: qui in primis ſanè dignus eſt memoratu, tũ ob aduerſam in ſe ſortem, tum ob præcipuam in amicos pietatem, qua ipſum uſum fuiſſe uel in ipſa morte legitur. Is eñ cùm apud Acciolinum in principio ſuæ tyrannidis in maxima exiſtimatione haberetur, & Regij atq; Veronæ anno M. CC. LII. prætor ab eo conſtitutus fuiſſet, nõ multum pòſt temporis inualeſcente ſæuitia, uereri cœpit tyrãnus nimiam hominis probitatem: & ex eo quòd ſibi ipſi conſcius foret, ſuſpicatus eſt, eum ſibi minimè ex corde fauere. Nam regibus (ut quidam prçclarè ſcribit) boni quàm mali ſuſpectiores eſſe ſolent: quoniam ſemper ijs aliena uirtus formidoloſa eſt. Quamobrem ex ea ſuſpicione ab officio Præturæ ſemotum, extemplo eum in uincula coniecit. Qui cùm eſſet uir optimus, & cunctis amicus, frequenter etiam in carcere ſalutari à multis ſolebat. Quocirca cõprehenſi quidam, uel ea tantum occaſione, quòd & ipſi ex eius amicitia probi haberẽtur, tyranni iuſſu occiſi ſunt: quorum cædem Vgo ob innatam ſuam probitatem, fertur duplo fermè grauius tuliſſe quàm ſuam, & quantum potuit pro illis intercedere anniſus eſt: pro ſe autem nullum quidem uerbum unquã fecit, cupiens ſua patientia placare tyranni crudelitatẽ, & ſua cæde iram eius ſatiare, & illis uitam impetrare: quod nequaquam facere potuit. Occiſus eſt ergo Vgo & Ottolinus eius frater Veronæ cum undecim alijs, partim conſanguineis, partim amicis: inter quos Vgo ſolus tantam cõſtãtiam præ ſe tulit, ut nõ modò Socratẽ illum philoſophũ in morte, ſed & quemcunq; martyrem Chriſti æquare patientia uideretur: cohortans cæteros ſuo exemplo, nihil poſſe in tam iniquis temporibus cõtingere uiro innocenti, feſtinata morte felicius. Et quia tanti uiri conſtantia eo tempore celebratiſſima fuit, indignum fore putaui eum qui ea ætate tantum claruit, à poſteris ignorari. Occiſus eſt aũt anno D. M. CC. LIII. In huius locum in eadem prætura ſuffectus Buzzacharinus ex Buzzacharinis, tunc tyranno ualde amicus.

De

De Bartholomæo Abriano.

PAR honos, nec diſſimilis admodum fortuna, & idem planè infeliciſſimus uitæ finis contigit Bartholomæo Abriano: qui (ut legitur in Veronenſium annalibus) anno D. M. CC. XLII. cùm aliquando honorificè Veronæ Præturam ab Acciolino demandatam exercuiſſet, haud multo pòſt, ob falſam illius immaniſſimi tyranni ſuſpicionem comprehenſus, & immani cruciatu diutius tortus & afflictus, quum inuicto animo, quod obijciebatur, crimen conſtanter pernegaret, tandem ut erat fune appenſus, ex nimio cruciatu in eculeo fortiſſimè animam exalauit, pro maximo munere diram illam excipiens mortem, licet iniuſtè.

DE ZACCHIS.

De Matthæo Zaccho.

NON eſt hic tacendus Matthæus Zacchus nobilis Patauinus, inſigni fide, & militari diſciplina conſpicuus: uir ſecundis & aduerſis iuxtà mirabilis: & Albrico de Romano Acciolini tyranni fratri intimus ſanè, & pluſquàm oportuit fidelis. Nam nullo ſuo crimine, ſed ſola conſtantia fidei in aduerſis, quam Albrico dederat, unà cum illo comprehenſus Taruiſij publicè ob alienum ſcelus, fidus cum perfido, iuſtus cum ſcelerato, ab irato populo fuit immaniter diſcerptus: anno Domini M. CC. LX. crudelis quidem, ſed glorioſa mors, quæ iniquè pro ſola fide, quæ hoſti etiam ſeruanda eſt, uel ultrò, uel uiolenter initur. Iurauerat is quidem ſe eum nunquam deſerturum, quæcunque ſors eueniſſet, & quiquid aduerſi fortuna ferret.

De Bartholomæo Zaccho.

BARTHOLOMAEVS uerò Zacchus, huius Matthæi filius, feliciori quodam fato, & prudentiori iudicio, in comparanda ſibi illuſtrium uirorum amicitia, poſtmodum uſus eſt quàm pater. Is enim cùm diſciplina militari foret à primis annis admodum eruditus, quod erat eo tempore præcipuum nobilitatis decus, Accij Eſtenſis partes ſecutus, & ab eo tribunus militum factus, Ferrariam contra Salinguerram itidem Eſtenſem profectus eſt: ubi ita ſtrenuè glorioſeq; ſeſe geſſit, ut militiæ honore donatus, & auctus ſtipendijs militaribus, Zacchorum gentem & opibus & honoribus uehementer auxerit: in quibus ad hunc diem nobilis eius familia feliciter perſeuerat. Huius ſepulchrum primò fuit extra mœnia in Porcilia, in templo ubi iacebat beati Antonius Peregrinus: ſed ob uaſtitatem pomœrij, ad muniendam urbem à Senatu Veneto Liuiani imperatoris conſilio factam, diruto templo, tranſlatum eſt in baſilicã monachorum S. Benedicti Nouelli, cum eodem marmoreo ſepulchro, ubi legitur hoc epitaphium:

NOBILIS MILES BARTHOLOMAEVS
DE ZACCHIS. D. FRANCISCVS
EIVS FILIVS.
M. CCC. I.

De Hieronymo Zaccho.

CLARVERVNT præterea multi ex hac familia, inter quos tacendus non eſt Hieronymus Zacchus, uirtute & honore equeſtris ordinis noſtra ætate inſignis: cui Franciſcus Sauonarola hoc cecinit epitaphium:

Hieronymum ſaxo hoc Patauì lugete ſepultum:
Qui fuit ex Zaccho ſanguine clarus eques.
Moribus ornatus, ſcelerum contemptor, & ultor
Euganei uixit gloria clara ſoli.

DE CORTVSIIS.

De Aloyſio & Victorio, & Angleſco Cortuſijs, & alijs ciuib. Pat.

IAM impij tyranni immanitatem toties referre iam piget, cùm uel ſola illius recordatio animũ uehementer perturbet. Veruntamen ſcriptorum beneficio qui de ea re tractarũt, factum eſt, ut inde miſeri ciues alioqui perpetuis tenebris inuoluti, facti ſint clariores. Etenim quanto in aliquem atrociori crudelitate fortuna ſæuit, tanto ille clarior reddi ſolet: ut de Aloyſio Cortuſio legimus, qui cùm in ciuitate amicitijs, opibus, clientelis & armis plurimum ualeret, ſuſpectior eo magis tyranno factus, doloſè cõprehenſus eſt: & quaſi occultę coniurationis princeps unà cum uxore, & filijs, & propinquis Victorio ſcilicet & Angeleſco, ab Anſediſio Acciolini uicario, uno pariter gladio omnes occidũtur. Idem accidit eadem ſententia damnatis Cananeo Tergulę, Petro Muſato, Iacobo Dotto, Aluerico Zucho, Alexandro Paradiſio, & alijs multis, quos recẽſere longũ eſt, & legere permoleſtum.

De Antonio Cortuſio.

NON tantum potuit immanitas Acciolini, ſicuti optabat, nobilem Cortuſiorum familiam, ſuo tanto furore penitus extinguere. Supererant enim, qui ſe uel latebris, uel fuga prudenter ſeruarant. Vnde poſtea natus eſt Antonius Cortuſius, qui & ipſe cùm patienter nequiret pati iniurioſum impetum Carrar. principum, relegatus à patria, ab Andrea Contareno duce Venetiarum, & à toto illo Senatu hilariter exceptus eſt: atq; equeſtribus turmis præfectus, primùm ad Tergeſtum, & ſubinde ad alia loca in diuerſas expeditiones miſſus, per triginta annos cum magna laude militaris diſciplinæ profecit. Tandem in Illyrico, confectus militiæ laboribus, exceſſit è uita, à Republica Veneta plurimum deſideratus.

De Matthæo & Bonzanello Cortuſijs.

ADDAS huic Matthæum & Bonzanellum Cortuſios, generoſos equites, & inſignes tribunos, qui ab eodem Veneto Senatu, cui erant maximè fideles, miſſi ſunt cum ingenti peditum manu, ad obſidendam ciuitatem Nouam, urbem in finibus Dalmatię munitiſſimam: qui aggreſſi mœnia, dum pluris gloriã quàm uitam faciunt, ambo uno conflictu uiriliter oppugnando confoſſi multis uulneribus, glorioſa morte conciderunt. Verùm antea (ut aliquanto retrogrediar) idem Matthæus à Guecillo de Camino principe Taruiſino equeſtri dignitate donatus, & Feltriæ urbi cũ tutiſſimo militũ præſidio præfectus, præclarè ſe geſſit, & multo ſanè felicius, quàm (ut iam dixi) in Noua ciuitate, ubi poſtea occubuit.

De Albergheto Cortuſio.

ALBERGHETVS autem Cortuſius, nepos alterius Albergheti illuſtris uiri præteriri non debet: qui Veneti Senatus beneficio, expulſo Carrarienſi principe, bonis omnibus, qui à Carrarienſibus Cortuſij bis olim expoliati fuerant, in ſuam maiorumq; ſuorũ gratiam reſtitutus eſt, & cum magna omnium ciuium lætitia & hilaritate in patriam receptus. Is poſtmodũ tanti beneficij memor, ob fidem quam Veneto Senatui omnes ſubditi iure debent: præſertim cum unà ſibi cum Senatu ſua ſuorũq; ſalus periclitari omnino uideretur, deprehenſa per conſcios coniuratione occulta quorundam ciuium, ut plurimum ex plebe hominum, cum Marſilio Carrarienſi de recuperanda urbe, die quodam inter eos conſtituto, uidens ex eo ſibi ſuiſque & uniuerſis bonis probiſq; ciuibus ex tali nouitate maximum imminere diſcrimen, egit cum Senatu Veneto occultè, ut die ſtatuta cautius ſolito ciuitas ſeruaretur. Quare in tali negotio ſua prudentia effecit, ut miſer ille comprehenſus in agro Vicentino, ad locum Furnos dictum, cum paucis, quo die putauerat, lætus ingredi patriam, uinctus mœrénſque deducitur: qui repentè Venetias miſſus, paulo pòſt prædonum more capite in foro plectitur.

ctitur: Comites partim in Creta relegati, partim uerò laqueo necati. Quocirca Albergetus, non ab hoſte ſolùm & à peſte, quæ ſuis ſibiq; imminebat, ſi res ex uoto coniuratorum ſucceſſiſſet, liberatus eſt: ſed etiam à Senatu Veneto in bene geſtæ rei gratiam magnopere commendatus, & immunitate ab omnibus publicis uectigalibus in perpetuum cum omni poſteritate donatus. Is uerò iacet in magno ſepulchro in atrio ędis Eremitarum: quod dum ſuperioribus annis aperiretur, inuentum eſt æneæ tabulæ hoc epitaphium:

D. O. M. N. F.

SYVANO CORTVSO SPLENDIDISSIMO EQVESTRIS ORDINIS VIRO, ET PATRI IPSIVS ALBERGETO, ATQVE MATTHAEO AVO, CAETERISQVE PROAVIS CORTVSIIS EQVITIBVS. H. M. S.

Oſſibus elegit domus hanc Cortuſia ſedem,
Elyſium petijt ſpiritus inde ſolum.
Filius hic proauis, & auo, charoq; parenti,
Atque nepotibus, hæc propria buſta, dedit.

DE CAPIVACIIS.

De Thoma Capiuacio, cognomento Capinigro.

INTER tot inſignes uiros neceſſariò annectendum putaui Thomam Capiuacium, cognomēto Capinigrum, non eam propter generis nobilitatem, quæ uiros alioqui obſcuros illuſtrare conſueuit: ſed propter crudele & inauditum facinus, quod nō minus eum, quàm ſi quid piè ſanctéque effeciſſet, famoſum ac notiſſimum reddit: utrinque enim tam ex mala, quàm ex bona fama, æquè innoteſcere homines ſolent. Is ergo cùm iuſtè conuictus atque iudicatus fuiſſet, à Bellino epiſcopo Patauino uiro ſanctiſſimo ad ſoluendas decimas agrorum, quos ſub diœceſi Patauina latius poſſidebat: cùm eſſet agri ditiſſimus, & quū ea ſententia, ut homini auaro, uideretur ei multum iacturæ afferre, nón ualens id ęquo animo ferre, aggreſſus Bellinum Romam fortè pro eccleſiæ ſuæ negotijs proficiſcentem, in itinere iuxta Rodigium Pollicinij oppidum (ut quidam uolunt) canibus, uel ut alij affirmant, gladijs immaniter interemit: anno Domini M. C. XLIX. Qui quidem uir ſanctus cùm cœpiſſet poſt mortem miraculis ſupramodum nitere, & miracula multa facere, à ſummo Pontifice Eugenio quarto biennium poſt mortem in catalogo martyrum honorificè aſcriptus eſt. Homicida autem ille etſi pœnas impietatis, ut dignus erat, tunc fortè legibus humanis propter potentiam non dederit: diuino tamen iudicio poſtmodum, acriter punitus eſt. Nam iuſta Dei uindicta, grauiſſima poſt hęc inopia afflictus (quoad uixit) uitam traduxit miſerrimam, & tāta ęris alieni magnitudine oppreſſus, ut in carcere infeliciter reliquum uitæ ſuæ tempus degens, maxima egeſtate confectus, & ab omnibus derelictus miſer interierit. Inſuper in ultionem tanti flagitij, omnis etiam eius ſoboles, quæ ab eo ipſo defluxerat, donec ſuperfuit (ut fertur) templum in honorem diui Bellini Deo dicatum ingredi nunquam potuit. Sed huius progenies unà cum fundis & facultatibus haud multo pòſt, ita penitus defe-

cit, ut nulla ex illa radice omnino proles Deo permittẽte pullulata remanſerit.

De Aycardino Capinigro.

NON eſt hic ullo pacto reticendus Aycardius Capinigrus, probitate & militia inſignis: qui licet ex ea gente orſundus fuerit, qua Thomas ſuprà nominatus, non tamen eo animo impius. Is enim cùm eſſet Philippi pontificij legati tribunus in recuperanda patria à faucibus Acciolini, ita tum corporis uiribus, tum animi conſtantia ſtrenuè ſeſe geſſerat, ut in ea re non minus conſilio, quàm armis, ſemper & ubique præſto fuerit: quod ſibi peperit ſummam in hac uita gloriam, & poſt mortem in Chronicis Pa tauinis famam nominis immortalem.

De Franciſco Fraſſalaſta.

Ex hac nobiliſſima progenie, quā hæreditario quodam gentis iure, militaribus uiris, in omni æuo domi foriſq; ſemper illuſtris fuit, enituit aliquando Franciſcus cognomento Fraſſalaſta, uir pace & bello inſignis, & equeſtri honore decoratus, & in ludis equeſtribus magnis, & multis uictoriæ inſignibus ornatus: unde ei meritò contigit, ut qui magno robore in haſtilibus ludis frequenter haſtas frangeret, uulgò Fraſſalaſta diceretur. Legimus in hiſtoria Gerardi eundem Fraſſalaſtam fuiſſe cum alijs ciuibus, ab Acciolino tyranno infeliciter interemptum. Hunc autem ego eſſe arbitror, cuius equeſtrem ſtatuam in ſepulchro marmoreo apud Eremitanos ad portam Occidentalem cernimus, ubi haſta equo inſidens concurrere uidetur, quod eſt indicium priſtinæ uirtutis, armorum & cognominis Fraſſalaſtæ.

De Frigerino Capinacio.

CELEBRATVR quoque ex hac ipſa familia, præ cæteris nobilis uir Frigerinus, qui etſi pro Republica Patauina multa præclara domi foriſque geſſerit, multiſque legationibus functus ſit: hinc tamen, uel in primis memorandus eſſe uidetur, quòd inter cætera ediderit pro patria & ſua ſuorúmque ſalute inauditæ crudelitatis facinus maximè memorabile. Nam cùm in Baſſano agri Patauini tunc oppido militiæ præeſſet, idque ualidiſſimo præſidio tueretur, ſua ſingulari prudentia deprehendit, quibuſdam militibus de prodendo Venetis oppido eſſe ſecretò inter ſe conuentum, & diem certam conficiendo ſceleri conſtitutam. Quamobrem illicò deprehenſos ſceleriſque conuictos, inaudito mortis genere ſontes illos omnes affecit. Alios quidem qui centuriones erant, ſenſim uiuos comburi iuſſit, & aſſatos canibus deuorandos dari: alios per ſeptem horas (tandiu enim ſuperuixerant) forficulis candentibus incidi: auctorem uerò proditionis, diu tortum ex baleari tormento, ut lapidem, in aera iaculari mandauit, ut tam diro exemplo, & inuſitato ſupplicij genere, cæteros magnitudine pœna territos, ab huiuſmodi proditione deterreret. Poteſt enim crudele factum crudelitatis nota carere, ſi quando pro patriæ ſalute fiat. Nam cùm non ad ullam explendam libidinem aut uoluptatem, neque ad ultionem ſui, ſed ad ſalutem exercitus, aut ad patriæ incolumitatem, inuſitatum aliquod tormenti genus, par meritis flagitioſo cuipiam adhibetur, pietas ea eſt, potius quàm immanitas appellanda. Idem quoque anno ſalutis humanæ milleſimo trecenteſimo uigeſimo tertio, ſub Franciſco Carrarienſi præfectus caſtro Franco, quod à Venetus paulo antè defecerat, in ea re ſe fortiter geſſit: nam obſeſſus à copijs Venetorum, non prius deditionis ſpem dedit, quàm ad ęquas conditiones deuentum eſſet: & quando neceſſe fuit, ut ex ſui principis iuſſu abiens oppidum Venetis cederet.

De

De Paulo Capiuacio.

NOBILITAS ſanguinis, peritia literarum Latinarum & Gręcarum, diuturnæ & moleſtiſſimę chiragrę, podagręq́ inuicta patientia, eximiaq́ cōſtantia in tātis malis facit, ut nullatenus hic ſilētio ſupprimatur Paulus Capiuacius, uir præclarus: qui nouarū metu rerum, aliquandiu profugus à patria, Maximiliani Cæſaris bello totam ferè Europam peragratus, in patriam tandem, hauſtis diuerſarum gentium moribus, reſtitutus eſt, & nobiliſſimæ uxori copulatus. Et quatenus per bonam ualetudinē corporis licuit, plures liberos procreauit: qui cùm facundia præſtaret, orator electus à Rep. Patauina ad Franc. Cardina. Piſanum epiſcopum Pat. deſignatum, cultiſſimā habuit orationem. Atqui tandem graui ac permoleſta ualetudine correptus, tantis & tam diuturnis doloribus afflictus eſt, ut amiſſo & manuum & pedum uſu, ſola lingua ualeret. Quocirca aſſiduè uiſitatus ab amicis, & peregrinis, & magnis ferè ſemper uiris, quibus fama notus erat, ſemper de coſmographia, de multorum regum & principum geſtis, de antiquis & recentioribus hiſtorijs, & (quod præſtantius eſt) de diuinis ſcripturis ita facundè, ita copioſè & memoriter diſſerebat, ut nemo audientium non uehementer admiraretur. Ferebatur aliquando lectica in forum, & uiſitabat templa, & diuinis intererat ſacris. Interdum uerò tam uehementi articulorum dolore diſcruciabatur, ut ei ſola mors eſſet in uotis: tanta tamen patientia afflictionem & aduerſa cuncta perferebat, ut alter ſanè Iob omnibus eſſe uideretur. Etenim in tam effera ualetudine, paſſus eſt inſtructiſſimæ uillę incendium, nobiliſſimę uxoris mortem, & immaturum ac repentinum obitum Obicij filij ſacerdotis, & magnæ pietatis uiri. Hunc autem tot calamitatibus oppreſſum, ſuis carminibus celebrarunt uiri inſignes, Pierius Valerianus, Dominicus Marinus, Hieronymus Niger, & Paulus Rhammuſius Ioannis Baptiſtæ filius: qui omnes eum longo carmine conſolātur. Is tandem ſanctè & piè migrauit è uita, anno ſalutis humanæ M. D. LIII. annos natus ſeptuaginta, & amplius: & ſepultus eſt cum maioribus in cœmeterio diui Antonij Confeſſoris in parte Septentrionali.

De Antonio Capiuacio.

MORTVVS eſt paulo pòſt & Antonius Capiuacius, eques nobilis & illuſtris, ultimo iam ſenio confectus: qui tamen ea ætate ita ſibi conſtabat, ut homo nonagenarius integra ſemper uſus ualetudine, nullibi deeſſet, ubi eius opera Reipublicę neceſſaria eſſe uidebatur: ex quo domus illius magna ſemper ciuium frequentia, apertis foribus cunctis patebat. Cæterùm ut de tam præclaro uiro aliquid referamus, ſcire oportet hūc hominem, ex matris utero ad maxima quæque obeunda natum. Nam ab initio penè puer literarum ſtudijs intentus, dum philoſophiæ uacaret, ita comitate & liberalitate ſodalitijs interdum ſtipabatur, ut inter ſcholaſticos academiæ princeps ab omnibus haberetur. Venetos autem patritios pari modo interea ſibi tantis officijs in cunctis rebus obſequioſus deuinxerat, ut cùm patres Veneti illuſtrem quempiā uirum ex ſuis ſubditis, in demortui Collateralis locum ſufficere uellent, Antonium Capiuaciū totius Senatus conſenſu unū ex omnibus elegerint, qui in tota cōtinenti in publicis rebus, domi militięq́ poſt imperatorem, & legatos exercitus primus ſtaret: & idcirco qui ad hoc officij genus eligitur, Collateralis meritò nominatur. Huius autem magiſtratus proprium eſt, rationes tabulasq́ militares conficere, in quibus nomina eorum, qui ſtipendia R. P. faciunt, continentur. Isq́ præeſt exercitibus conſcribendis & recenſendis, probatq́ & reijcit quos uult: & creatur perpetuus, & propterea magnæ eſt apud exercitum & auctoritatis & gratiæ. In hac dignitate perſtitit, quouſq́ patria ad Maximilianum Cæſarem deficiens, hunc ſub pœna exilij, & bonorum publicatione, à caſtris Venetorum Patauium reuocauit: ubi poſtea partes imperiales à Cæſarianis ſi aliter faceret ad necem deſtinatus (licet ægrè) ſecutus

eſt. Sed paulo pòſt reperto à Venetis Patauio, aliquãdiu à patria inter extorres, ſub Maximiliano Cæſare magnas præfecturas exercuit, & præſertim Mirandulæ, ubi ex Blanca uxore, quę maritum fuerat ſubſecuta, filiam ſuſcepit, quam de oppidi nomine Mirandam appellauit: quæ poſtea nupſit illuſtri uiro Rombaldo oppidi Collalti Comiti in Foroiulio. Verùm ut erat is uir magnæ prudentiæ, egit interim cum Senatu Veneto, cui gratus admodũ fuerat, ut illius clemẽtia, impetrata uenia, patrię reſtitueretur. Qui poſtmodũ inter ſuos in patria honorificẽtiſſimè ſemper uixit, in omnib. rebus arduis, cõſilijsq́; primus omniũ ſemper habitus. Obijt nonagenarius an. M. D. L V. die V I I. Iulij, in proprijs ædibus in ingreſſu ſtatim portæ diui Laurentij. Sepultus aũt apud S. Antonium Confeſſ. in parte Meridionali cum maioribus ſuis. Hactenus quidẽ celebrauimus permultos uiros, tum literis, tum armis claros, ex una gente Capiuaciorum. Sed quoſdam cognomine Paradiſios, quoſdam uerò Capinigros. Quod uel ex eo cõſtare poteſt, quòd unico & eodem inſigni omnes utuntur: & ſi nunc omnes ad unum Capiuaciũ cognomen redacti ſint, ſicut olim ſub uno quoque inſigni fuerant. nam in templo diui Antonij Confeſſoris in ſublimi arca àd portam Meridionalem gentilitium inſigne trium enſium eſſe conſpicitur, ſed cognomen Paradiſium legitur.

DE SANCTA CRVCE.

De Ioanne à ſancta Cruce.

GLORIA rerum geſtarum, quam cum exercitu in Picœnum miſſus Ioannes de ſancta Cruce copiarum dux ſecum in patriam reportauit, meritò illuſtrem reddit, ac dignum facit perpetua immortalitatis memoria. Nam Vbertinus Carrarienſis princeps Patauinus Malateſtarum Ariminenſium affinis, in gratiam uxoris Annę Malateſtæ, ut afflictis eorum rebus ſuccurreret, hunc miſit cum ſatis iuſto exercitu in agrum Picœnum, quæ nunc Marchia appellatur, ut affines ſuos in priſtinum regnum reponeret. Hi namque eiecti de principatu Ariminenſi, in arces uicinas munitiſſimas ſe concluſerant, expectantes amicorum ſubſidia. Hanc rem Ioannes dux ſtrenuiſſimè geſſit. Nam ſuo ſtatim aduentu. Ferantinum oppidum ab obſidione liberauit: ſubinde Verunchium. Pinam ſancti Martini, & alia pleraque loca munitiſſima ui cœpit, & paruo tandem tempore prudentia & conſilio ſuo effecit, ut receptis tum ui tum deditione his oppidis, ad obſidendum tandem Ariminum, exercitum traducèret. Quo uiſo exterriti Ariminenſes ob tantam ducis felicitatem, de pace cum exulibus conuenere, & in Obicium Eſtenſem, & Vbertinum Carrarienſem omnem controuerſiam, eorum arbittio ſedandam componendamq́; deponunt. Is finis feliciſſimæ illius expeditionis fuit. Quare Ioannes copiarum dux, acceptis obſidibus, cum præclara pace, & ſumma cũ gloria in patriam ad ſuos reuerſus eſt, & ab Vbertino principe impenſè laudatus, & magnis honoribus ac pręmijs donatus.

De Petro à ſancta Cruce.

PRAESTABAT quoque ſingulari prudentia in Republica Patauina per ea tempora ex eadem familia uir nobilis ac ſapiens Petrus de ſancta Cruce: qui unà cum Iacobo Turcheto Iureconſulto cenſore, ſeu procuratore Reipublicę, & clariſſimo iuris doctore, Guilielmo Cortarodulo, electus fuit ad conſtituendos fines inter Venetos & Patauinos: pro quibus diu atque acriter concertatum fuerat. Qui quidem fines poſtea magna cum eorum laude, utrinque probati ſunt, & omnis contentio & concertatio denique ſopita.

De Ricardo S. Cruce.

MAGNA in tormẽtis conſtãtia prioribus tẽporibus celebrata fuit Ricardi S. Crucis uiri egregij: qui quũ eſſet aliquando Acciolino tyrãno amicus, in monaſterio fratrũ Alemanorũ magiſter ſuffectus eſt, Felice Veroneſi inde ob ſuſpicionẽ ſumoto. Verũ (ut ſunt tyrãnis ſuſpecta omnia)

&

& hic paulo pôſt illi pari periculo ſuſpectus redditur, quaſi cũ Felice in tyranni perniciem conueniſſet. Comprehenſus igitur, quæſtionibus & tormentis tam diu torquetur, donec in eculeo, miſerabili ſupplicio extinctus eſt: & ex nimio pondere, quod pedibus alligatum fuerat, ſolutis artuum compagibus, ferunt ſubinde ſic mortuo brachia abſciſſo corpore fune ſuſpenſa manſiſſe. Etenim uir fortis, cùm eſſet innocens, maluit ſic occultò, licet longo ſupplicio, mori (quod honeſtius duxerat) quàm ementitus culpam, paulo pôſt capitis damnatus, compendioſa nece ad ſpectaculum effuſi populi cum proditionis nota turpiter interire. Id accidit anno ſalutis humanæ M. CC. LIII.

De Vberto Vadio.

NIHILO minus indigna mors fuit, neque minus celebre nomen perpeſſi iniuſtè ſupplicij Vberti Vadij: qui quum ſuprà dicti Felicis Alemanorũ magiſtri amicus & familiaris haberetur, captus eſt ipſe à tyranno: nec ritè confeſſus, nec conuictus alicuius facinoris ob ſolam ſuſpicionem per urbem tractus, horribili ſpectaculo diſcerptus eſt, & in rogum ardentem poſtea proiectus, atque in cineres redactus, in foro uentis ludibrio relinquitur. Cuius innocentiam, formam, ætatem, tota ciuitas ſummo mœrore ac lachrymis (quantum præ tyranni metu licebat) proſecuta eſt.

DE SANGVINACIIS.

De Hylario Sanguinacio.

INTER claros atque illuſtres ciues meritum ſibi locum aſſerit Hylarius ex nobili familia Sanguinacia, uir bello inſignis, & militari gloria clarus: qui non minus armorum peritiæ, quàm iuſtitiæ diſciplina, præ cæteris ſuo æuo reſplenduit. Quamobrem Bononiã accitus, Præturam ibidem glorioſè geſſit, & ſimiliter Florentiæ: quibus in magiſtratibus adeò magnificè ſe erga omnes habuit, ut in diſceſſu magiſtratus utrobiq; magnum ſui deſiderium dereliquerit, & æternum ſibi nomen apud eos ciues aſciuerit. Huius ſepulchrum cum equeſtri ſtatua uiſitur apud Eremitanos, cum hoc epitaphio:

Militis Hylarij quem Sanguinacia origo
Protulit, hoc tumulo marmoris oſſa cubant.
Hunc domus, hunc mores, hunc uirtus nobilitauit
Plurima, qui Patauæ uixit bonos patriæ.
Claruit officijs multis, Bononia dignum
Hunc uocat: & Floris præſes in urbe fuit.
Omnibus his mundo magna cum laude relictis,
Verum eſſe aſpiciens mens ſuper aſtra uolat.
Anno M. CCC. LXXXVII.

De Franciſco Sanguinacio.

EX hac nobiliſſima familia, per hæc ipſa fermè tẽpora haud diſpari laude floruit præſtantiſſimus in armis miles Franciſcus Sanguinacius, uir ſingulari uirtute præditus: qui cùm eſſet opum ditiſſimus, & ſanguine nobilis, & amator patriæ libertatis, Franciſco Carrarienſi tunc Patauio imperanti, parum fidens, utpotè aduerſæ factionis, dum longè tutius ſe eſſe exiſtimat ruri, quàm in ciuitate, turrim munitiſſimam, ad habitandum extra urbem, uelut princeps inter agreſtes, probatiſſima ratione delegit. Is erga omnes æquè liberalis, amicitijs pollens, & ob id etiam Venetis charus. Quamobrem cùm Carrariẽſis princeps, Genuenſibus confœderatus, bellum ingens & periculoſum contra Venetos paraſſet, & Clodiam quæ erat ditionis Venetæ, ui & obſidione cœpiſſet, is tunc ultrò à Carrarienſi principe deficiens, cum ducentis militibus

& agreſti manu proprijs ſtipēdijs in partes Venetorū pertrāſiuit, & in magnis periculis ſæpe cōprehenſus, & ſtrenuiſſ. conſilio & armis ſeſe habuit, & quo potuit fauore ubicꝙ Reip. Venetæ præſto fuit. Propter quod Senatus Venetus eum in patritium delegit, & Veneta ciuitate donauit, & cunctis bonis, quibus Catrar. princeps eum ſpoliauerat, in reconciliatione, ex conditionibus pacis (ut par erat) in priſtinum reſtituendum curauit: anno Domini M. CCC. LXXX. Audio huius poſteros adhuc in Creta inſula Græciæ clariſſima Venetorum colonia inter cæteros Venetos patritios ditiſſimos eſſe, & maximè florere.

De Iacobo Sanguinacio, & Ioannino, & Baptiſta, & Franciſco filijs.

EIVSDEM fidei propoſito erga Venetos fuit & Iacobus Sanguinacius, equeſtri dignitate clarus, eo bello, quo rex Vngariæ iunctis armis cum Carr. principe in Remp. Venetam conſpirarat: qui cùm & ipſe ad Venetos defeciſſet Carrarienſium tyrannidem exoſus, inſidijs comprehenſus, Catr. principis iuſſu capitis damnatus eſt, cuius necem Ioanninus, & Baptiſta, & Franciſcus filij haud multo pòſt glorioſiſſimè ulti ſunt. Nam cùm Franciſco Carr. iuniore à Venetis profligato, Patauium diu obſeſſum caperetur, hi quingentorum militum manu collecta, præſto fuere, & primi urbem ingreſſi ſunt per portam S. Crucis cum maximo plauſu ciuitatis. Quare Venetus Senatus urbe potitus, hos patriæ redditos, prædijs & facultatibus priſtinis reſtitui, ac alijs etiam maioribus locupletari uoluit: M. CCCC. V. Poſtmodum uerò Ioanninus à Senatu copiarum dux factus contra Vngariæ regem, dum tranſire Forumiulium cum maximo exercitu parat, & impedire regis trāſitum, magno auſu uiribusꝗ contendit: numero hoſtium oppreſſus acerrimè pugnans, confoſſus multis uulneribus, glorioſè in armis occubuit. Idem fermè accidit & Franciſco Sanguinacio, quem Senatus Venetus miſit in montes Greſtæ & Brentanici cum maxima militum manu: qui dum ea loca ex audacia animi incautius ſpeculatur, & nullum periculum pro communi exercitus ſalute incolumitateꝗ recuſans, tormento ictus repentè concidit. Taceo Hilarium alterum inſignem equitem, qui noſtra ætate floruit, & à Senatu præfectus mille & quingentis peditibus Patauinis miſſus eſt in Forumiulium cōtra Turcas: ubi quo minus hoſtilis immanitas coerceretur, per hunc nō ſtetit, ſed Deus propter peccata populi aduerſa euenire permiſit. Is itaꝗ ubi hoſtis abducto maximo captiuorum numero, & multa cęde patrata abſceſſerat, in patriam incolumis ad ſuos non ſine laude reuertitur. Taceo præclarum equitem Scipionem, & poſtremò uirum inſignem Alexandrum Sanguinacium, qui poſtea à Senatu Veneto in Græciam cum militū præſidio miſſus, Fameauguſtæ grauiori morbo implicitus, magno patrum dolore interijt.

DE PERAGHINIS.

De Petro Comite Peraghæ & Philippo cum alijs ex ea familia.

PETRVS uir clariſſimus ex nobili ſtirpe Valuaſorum, tum diuitijs, tum propria uirtute factus eſt ab imperatore Peraghæ comes, cum uitæ neciſꝗ imperio. Qui cùm in Patauina Republica penè princeps eſſet, præuidens Acciolini immanis monſtri rabiem, tempeſtiuè ante oppreſſionem libertatis, relicta patria Venetias migrauit: ubi poſtmodum nunquam deſtitit obnixè extorres ac principes rogare, & præſertim ſummum pontificē, & Venetos patres, quouſꝗ ſapientiſſimis ſuis conſilijs, ac etiam armis patria fuit à ſæuiſſima Acciolini tyrannide liberata. Huic filia unica fuit Balzanella nomine, quæ nupſit nobiliſſimo iuueni Marino Baduario patritio Veneto. Erat enim Baduarij inſignis familia Venetijs, diu antea

Patauinis

Patauinis admodũ & ſemper amica. Nam Ioannes Baduarius, cùm ciuitas libera eſſet, Patauij Prætorẽ egit. Sic & Stephanus Baduarius æquiſſimus Prætor rexit aliquando Remp. & ædificauit caſtrum Cittadellæ. Cùm ergo Marinus magnis inde prædijs ditatus fuiſſet, ciuis noſter factus eſt, & longa poſteritate eius progenies multos annos Patauiũ incoluit. Hinc ex Balzanella natus eſt Philippus, qui poſtea cum poſteritate dictus eſt Peraghinus Reip. amantiſſimus, cuius poſteri Carr. dominis, uſq;quò regnarunt, ſemper coniunctiſſimi fuere, domi militiæq; ſtrenui. Ædes horũ extãt adhuc apud S. Sophiã uetuſtiſſimæ. Ex ea prole natus eſt Bonauentura Cardinalis, & Semblantes, Eremitani ambo theologi inſignes, de quibus ſuprà ſuo loco ſatis dictũ eſt. Et alij permulti generoſiſſimi ciues, & milites illuſtres. Sed ut ad Philippum reuertamur, is authoritate & ſubſidio Reip. Pat. ædificauit arcem munitiſſimam Mirani, an. ſal. M. CCC. XXV. Idq; conceſſum ei fuerat pro cõpenſatione incendij, quando Iacobus Carr. totam Peragam & Vigonciam ei uicinam incendi iuſſerat, an. ſal. M. CCC. XIX. ne comes Goritiæ qui tunc ueniebat in Canis Scaligeri auxilium, haberet ubi iuxta Pataùium cõmodè morari poſſet, & ex ea parte circunquaq; totũ agrũ depopulari. Caſtrũ uerò Mirani totũ poſt mortẽ Philippi, an. M. CCC. XXXI. die VI. Februarij dirutum fuit, præter arcem, quæ adhuc ſtat.

De Ioanne Peraghino.

FLORVERVNT aũt ex hac progenie Patauij aliquandiu in armis uiri illuſtres, hic à nobis meritò celebrandi: inter quos uiret celeberrima fama Ioãnis Peraghini, multis legationibus, atq; armis, domi militiæq; inſignis: qui in uico Sambruſono, cùm eſſet à Carr. principe illi cuſtodiæ præfectus, cum parua militum manu conflixit cum præcipuo copiarum Venetarum duce Nicolao Galerano, qui ex oppido Meſtro egreſſus, agrũ Patauinũ miſerrimè depopulabatur. Sæpius quidẽ & acriter illic cõſertis manibus, utrinq; pugnatum eſt: ſed tãdem inclinata ad ſe uictoria, Galeranus dux capitur, reliqui uerò milites palantes à ruſticis in ultionem incendiorum & depopulationis, quã ſine ulla pietate patrauerãt, ultra ducentos & quinquaginta ſine ulla miſericordia trucidati ſunt. Dux uerò ipſe cum magno numero captiuorum Pat. in triumphi ſpeciem ductus, maximo gaudio totius ciuitatis, à cunctis ordinibus ad urbis portam, magnis populi acclamationibus excipitur. Is deinceps in uniuerſa Italia inter primos duces ſui temporis, tum armorum peritia in bello, tum fide in patriam, tum etiam animi & corporis robore in prælijs, alter Achilles Pat. habitus eſt. Annò tandem ſal. M. CCC. LXXIIII. maximis bellorum laborib. afflictus, incidit in peſtiferam febrẽ, ex qua, acceptis de more expiationibus Chriſtianis, breui religioſiſſimè mortuus eſt. Et cum liberis careret, Ioãnem, & Hieremiam, & Peraghinum, & Iacobinum nepotes ſuos, ſibi hæredes & ſucceſſores inſtituit, omnibusq; debitoribus ſuis, quicquid deberẽt, condonauit: quorum nomina ſexaginta librarum millia exceſſiſſe dicuntur. Elatus uerò maxima funeris pompa, & regio magis quàm priuato more in æde Eremitarum in ſacello & ſepulchro ſuorum conditur.

De Marino & Peraghino.

CELEBRES quoq; ex hac familia fuerunt, Peraghinus & Marinus qui poſtmodum inſtante bello Venetorum contra Carr. cùm ueniſſent in ſuſpicionem partis aduerſæ, ambo unà cum Zanino, & Baptiſta, & Franciſco Sanguinacijs, & Nicolao Lazara, ad Venetos tranſierunt: qui poſtmodum in oppugnatione urbis intra mœnia cum uexillo populi Patauini magno conatu irruperunt primi: qua pugna Marinus transfixo genu ſagitta acriter uulneratus interijt, ſepultusq; eſt intra marmoreum ſepulchrum Iacobini in baſilica Eremitarum in gentilitio ſacello, ubi legitur hoc epitaphiũ:

Laudibus inſignis Iacobinus uiuere dignus,
Occubuit ſtrage febris, de ſtirpe Peraghæ.
Hanc ubi iacturam gnato Baduaria duram
Progenies ſentis, Venetæ clariſsima gentis.
Cùm quater denos poſt Chriſtum mille trecenos
Duceret in Tauro ſol annos, purior auro.

Marini & Peraghini hæredes poſtmodum Patauio relicto Venetijs incolentes, rurſum cum Baduarijs Venetis Baduarij dicti ſunt, ceſſauitq; poſt transmigrationē Peraghæ cognomen. Fuit tamen (ut audio) Iacobinus alter dictus Peraghinus ſuo tempore, & ipſe apud Carrarienſes fama & nominis celebritate inſignis, qui Cartularius appellatus eſt: à quo cæteri deinceps, qui ex huius ſtirpe orti ſunt, Cartularij de Peragha nominati: de quibus ſuprà ſuo loco dictum eſt.

De Andrea Dente, & Limizzone, & Linguacio ex eadem gente.

CELEBRATVR in Patauinis annalibus præclariſſimi nominis uir Andreas Dens Comes Placiolę, iuxta Cattoriū Cittadellani agri uici, quę arx erat olim ad ripas Medoaci: nunc aūt ex alluuione amnis penitus dirupta eſt, paruo ſui ueſtigio derelicto. Huic duo fuerunt filij, Limizzo ſcilicet & Linguacius: à quibus poſtmodum qui ſucceſſerunt, alij Limicij cognominati ſunt, alij Linguitacij. Hi acriter contenderunt cum nobilibus de Ponte Patauinis, ut B. Antonij Confeſſ. defuncti corpus ex arcella ueteri, ubi erat extra portam Caudęlongæ, deferretur intra mœnia ad baſilicā propinquam D. Iacobi Molinarij. Vicit tandem ſanior pars ciuitatis, & ſedata contentione, omnium conſenſu delatum eſt B. uiri corpus ad uicum Rutenæ, atque ibi in paruo quodam ſacello D. Mariæ olim dicato feliciter collocatur: ubi nunc præclariſſimū templum, & ædificium ingentis magnitudinis conſpicitur: & Franſciſcanæ religionis monaſterium ſpecioſiſſimum.

De Guilielmo Dente, & Paulo eius fratre.

EX hac quoq; gente fuit uir magnus Guilielmus Linguacius, cognomēto Limizzo: qui mille libris emit pagum Comitis Beroaldi Vicentini, ab Henrico Scrouinio ſuę uxoris fratre. Is aūt interfectus fuit ab Vbertino Carr. ob zelotypiā ſcorti, ad quod uterq; accedebat. Ex qua cæde orta ſunt poſtmodū maxima odia, & pernicioſiſſ. diſſenſio, inter utrāq; familiam. Nam Paulus Dens nolēs cædē Guilielmi fratris inultā fore, collecta multorum cognatorum atq; amicorum manu, excitauit maximū tumultū in medio foro aduerſus Carr. ubi atroci certamine, penè ad internecionem Carr. atq; ſimul Dentium pugnatum eſt. Sed tandem Carrarienſis, aliquot occiſis & compluribus uulneratis uictor extitit: anno ſalutis humanæ M. CCC. XXV.

De Vitaliano Limizzone.

NIHILO minoris famæ claruit ex eadem familia Vitalianus Limizzo ſeu Dens, nobilis miles, fidei & conſtantię erga patriam præſtantiſſ. qui cùm præſidio aliquando Vicentiam miſſus eſſet, ita ſtrenuè ſeſe habuit, ut ſingulari quadam ingenij dexteritate, Vicentinos non ſatis pacatos, ita in fide tenuerit, ut, quoad ille uixit, auſi non ſint ulla ratione uel cauſa à Patauinorum fide deſciſcere. Atqui poſtmodum eo mortuo quaſi omni patrocinio priuati, paulo pòſt à Republica defecerunt. Is à Dante Aldigerio poeta in inferno inter uſurarios, ob multas à ſe fortaſſè malè partas diuitias numeratur: & ſocius additur Reginaldo Scrouinio, acerbiſſimè apud inferos perpetuò cruciandus.

DE LEONIIS.

De Paulo Leonio.

ADDAMVS his & aliquot inſignes uiros, qui Patauij Leoniã familiã extulerunt: quorũ primus Paulus Leonius, tantæ fuit exiſtimationis apud Iacobum Carr. principẽ, ut eidẽ ſeipſum, & patrimoniũ, ac ferè imperiũ totum dederit, ſolitus ei aliquãdo dicere: Locupletare Paule dum per me licet: nam filij mei tua in me merita non agnoſcent.

De Franciſco Leonio.

NVLLO pacto prætereunda eſt hic & inſignis rei militaris peritia, ac etiam præclara uictoria Franciſci Leonij, præclariſſimi ſub Franciſco Carr. ſeniore tribuni: quam in finibus agri Pat. apud Lugum paluſtrẽ uicum aduerſus Venetos conſecutus eſt. Nam cùm eò Veneti lintribus, & pluribus myoparonibus cum maximo militum numero adnauigaſſent, ut munimenta impedirent, quę illic pro tutandis finibus à Patauinis tunc fortè fiebant: non modò non adorientiũ uim repreſſit impetum, ſed & fregit prorſus, & profligauit omnem exercitũ, multis cæſis, & captis pluribus, quos Mox Pat. cum magno triumpho uictoriæ miſit: & opus quod interea cœperat, cõſummauit: anno ſalutis humanæ M. CCC. LXXII.

De Checo Leonio.

DVX quoq; copiarum maximus fuit ea tempeſtate Checus Leonius, militari diſciplina, & geſtorum gloria inſignis: qui itidem ſub Franciſco ſeniore principe Pat. aſſiduus in omni eius militia duxit ordines, & eidem in rebus difficillimis ultra cæteros intimus & fidelis ſemper fuit: utpotẽ cui theſauros omnes ſuos expẽdendos & ſeruandos cõmiſerat. Hic tandẽ functus omnibus militiæ munerib. & clarus fama, obijt an. M. CCC. LXXXI. & in baſilica D. Auguſt. ſepelit̃ in ſacello, quod uiuẽs ſibi præparauerat, ubi legit̃ hoc epitaphiũ:

Clauditur his tenebris Checus, olim Phœbus Olympi,
Et ſua mens regnat radijs opulenta per aulas.

De Luca Leonio.

NIHILO minori laude digna mihi uidetur fuiſſe conſtantia & fides Lucæ Leonij erga Franc. Carr. iuniorem, quàm Checi erga Franciſcum ſeniorem: qui quidẽ nulla ſpe, nullis pollicitis allici unquam à Venetis potuit, qui Pat. tunc fortè obſidebant, ut eis arcem Montiſſilicis, cui præerat, clam & incõſulto principe traderet. Quocirca accepta à Venetis fide adeũdi principem, Pat. profectus eſt: & ut erat ſummæ fidei uir, egit prius pro uiribus, ut Carr. Senatui Veneto ſeſe ſubmitteret, & urbem, & oppida, & ſeipſum deniq; eius fidei ultrò (cùm eſſet benigniſſimus) cõmendaret. Quod cùm nullis rationibus perſuadere potuiſſet, reuerſus in arcem, decreuit potius illic fame mori, quàm principi ſuo fidem fallere. Sed tandem combuſtis in arce per occultum proditorem omnibus munimẽtis, ita ut iam obſidionem diutius ſuſtinere non poſſet, neceſſitate coactus, ut ſe militesq; ſuos ſeruaret, die quarto Septembris anno à partu Virginis milleſimo quadringẽteſimoquinto, conſentiente principe Carrarienſi, ut eum interim ſaluum ſecum haberet, arcem Venetis dedit: inde ſecurus abiens Patauium ingreſſus, paulo pòſt admodum ſenex eodem anno mortuus eſt, & in ſepulchro maiorum honorificentiſſimè conditus.

De Paulo Leonio II.

MAGNIS laudibus in cœlum fertur Paulus Leonius II. uir unus omnium in re militari ſua ætate laudatiſſimus: qui à Franciſco Carrarienſi iuniore militiæ uniuerſæ præfectus, ubique egregiè ſeſe habuit: & præſertim aduerſus Mediolanenſes, qui ſub mœnibus ferè Patauij, ad

locũ, qui dicitur Brẽtellæ, cùm inclinare primæ acies cœpiſſent, indignatus, medios in hoſtes dilapſus, baſta primùm, mox ſtricto enſe uiam ſibi aperuit ad ipſum hoſtium ductorem, quem poſt longum conflictum ſuperatum tãdem in ſuam redegit poteſtatem, & cũ magno triumpho fuſis fugatiſq; hoſtibus, opima ſpolia intra mœnia uictor attulit. Nec minori gloria iuxta Veronam uexillum, quod proprijs humeris geſtabat, urbis mœnibus primus affixit. Quamobrẽ poſt urbis ingreſſum, mox à Carr. principe inſigni dignitate militię, in rei feliciter geſtę teſtimonium actutum decorauit. Atqui poſtea, fractis diſſipatiſq; Carr. opibus, ab ipſo poſtmodum Mediolani duce fama nominis accitus, inter duces & conſiliarios ſuos primum locum meruit. Idem quoq; ob egregias & animi & corporis dotes, à Ruberto Cæſare comitatus dignitate donatus eſt, & multis priuilegijs honeſtatus. Similiter in Galliã profectus & in Britãniam, ab illis regibus militiæ honore decoratus eſt. Quin ob religionem in Deum, qua mirificè tenebatur, ut Chriſtianũ uirum maximè decet, tranſiuit in Syriam, ad uiſendum ſacroſanctum Chriſti ſepulcbrum. Et deniq; à Senatu Veneto cùm ex tota Pannonia ingens multitudo Vngarorum ad hæc noſtra loca appropinquaret, unà cum Pandulpho Malateſta ad horum furores coercẽdos miſſus eſt: cuius opera & conſilio factum creditur, ut pax Venetis, poſt magnas belli impenſas, & longos labores, facillimè parta fuerit. Hinc Venetis ipſis poſtmodum tam charus fuit, ut coniugem ex Superantia gente inter patritios florentiſſima, quo arctius eum ſibi copularent, collocandam curarent. Is tãdem illuſtri fama rerum geſtarum, & immenſæ pietatis in Deum, ex mortali immortalis factus, tranſiuit ad ſuperos, & inter maiores ſuos cum maxima funeris pompa, ab uniuerſis ordinibus elatus eſt, & elegantiſſima oratione à Petro de Monte Veneto præſtantiſſimo oratore, ampliſſimis laudibus commendatus: quæ extat, & quam legi. Floruit circa annum Domini M. CCCC. XV.

De Daniele Leonio.

LAVDATVR pietas Danielis Leonij, uiri nobilis, qui, ut uirũ ſapientem decet, humanę imbecillitatis memor, cõſtrui ac conſecrari Deo fecit delubrum in rure Leonis, ubi prædia ingentia poſſidebat, aſcripta ei dote ad alendũ reſidentẽ ibi perpetuò ſacerdotẽ: effoſſaq; in medio ſacello terra, uoluit ibidem ſepeliri ſub marmorea tabula, ubi inſculptũ eſt hoc epitaphiũ:

Annis mille Dei tercentum ſeptuaginta
Octo, poſt partum Virginis hic obijt.
Tunq; dies menſis uiginti cùm daret octo
Auguſti ſolitis legibus ordo fluens,
Progeniti clara Danielis ſtirpe Leonis
Terrea pars tumulo conditur, alma polo.

De Hieronymo Leonio.

PRAESTANS uirtus, & ſingularis comitas, & bonarum literarũ ſcientia Hieronymi Leonij comitis, & equeſtris ordinis illuſtris uiri, & doctiſſimi philoſophi, hoc loco nullatenus reticeri iure poſſunt: qui cùm inter ciues ſuos nobilitate, diuitijs & honoribus excelleret, unus interim tamen ſuper omnes humanus, mitis, probus & liberalis ſemper eſt babitus: inſenſus nemini, gratus omnibus. Atqui id ei cum multis Patauinis cõmune fuit: ſed hoc ei hac tempeſtate ſingulare & proprium, quòd dum priuatus in patria ciuis ageret, in oppido Sanguineto, & uitæ & necis regiam habuerit poteſtatem: cui tali tantaq; modeſtia & æquitate præfuit, tantaq; id iuſtitia rexit, ut omnes oppidani illius obitum eo mœrore ſint proſecuti, quo filij parentem. Verùm dum eum ereptum acerbiſſimè conqueruntur, unicum ijs in tanto mœrore ſolatium fuit ſuperſtes Comes Gentilis eius filius, patri quàm ſimillimus ipſe: ita ut nihil prorſus à paternis moribus degeneraret. Qui quidem ceſſit è uita heros noſter Leonius, ætate adhuc uiridis, ſed religione, & pietate, & in Deum meritis maturus: anno D. M. D. L I I I. menſ. Decemb. & magnificè de more patriæ, ut tantum uirum decebat, in æde D. Bernardini in maiorum ſuorum ſepulcbro conditus.

DE BVZZACHARINIS.

De Arcuano Buzzacharino.

POST Salionem Buzzacharinum, qui (ut ſuperius dictum eſt) in omni diſciplinarũ genere claruit, ex hac familia multi uiri præclari, tam armis quàm literis prodierunt: ſed in primis in militaribus ſtudijs inter præcipuos claruit Arcuanus, ſiue, ut rectius dicatur, Herculanus Buzzacharinus: utpotè qui Herculem illum fortiſſimum, generoſitate animi, & armorum ſtudijs (quãtum in ſe fuit) ſemper eſt imitatus. Hic à principe Carr. Franciſco ſeniore genero ſuo, factus copiarum dux, & imperator totius exercitus, multa præclara geſſit, ac plurima bella confecit, & inter alia miſſus aduerſus Venetos, Taruiſiũ duriſſima obſidione uallauit. Aſulum uerò, Anouale, Serrauallũ, Cornelianum, aliaq; oppida Taruiſina opulẽtiſſ. in deditionẽ accepit. Nec interim priorem obſidionem urgere deſtitit, quouſq; Veneti neceſſitate coacti, Leopoldo Auſtriæ duci Taruiſium ipſum, ne in Carr. manus ueniret, quem tunc maximè oderãt, liberè reſignarunt. Qui çum ingenti Getmanorũ exercitu urbem ingreſſus, eam ab obſidione & à fame omnino liberauit, anno M. CCC. LXXXI. & ex quo defecerat à Scalenſibus ad Venetos XLIII. Hic etiã Romanum, quondam Acciolini oppidum, tunc aũt Venetorum penè inexpugnabile, tum uiribus, tum armorum uirtute & ingenio tandem cœpit. Extat de obſidione Anoalis huius quoque uiri memoria in quodam lapide in pariete domus, è regione D. Ioannis in Viridatio: qui eſt medius inter ſex alios ita inſculptus.

Inſcriptio.

Hi lapides ſeptem Anoalis à ponte egregij
Sub militis domini Arcuanide Buzzacharinis
Armigerorum mihi in obſeſſu mag. herois
Pataui Franciſci Carrarienſis, Capitanei
Auſpicijs ui educti, huicq; muro ſic ligati
Teſtantur ad poſteros. M. CCC. LXXXVII. die XVII. Aug.

De Ludouico Buzzacharino, & Ludouico Obicio.

IN eodem bello ſub eiſdem principibus Carrarienſibus, duces & tribuni, eiuſdem nominis Ludouici duo fuerunt: alter Buzzacharinus, alter Obicius, æquè in armis ſtrenui, & rei bellicæ petitiſſimi. Iccirco me modò tanta inter eos ſine ulla exceptione communitas ſuader, hic quoque uno ſimul contextu utrunq; referte, licet alterum altero eo bello feliciorem fuiſſe compertum ſit. Nam ambo ſimul pari imperio ad tutandos fines miſſi aduerſus Venetos, Obicius ubi ad perferendum tam ualidum exercitum præualere non poſſet, ſenſim ſe reeepit in tutum. Buzzacharinus uerò, cùm pertinacius tanto in diſcrimine urgere propoſitum non deſiſtit, ſuperatus tandem Venetias captiuus deducitur. Verùm haud multo pòſt, habita captiuorum permutatione, unà cum quibuſdam alijs captiuis in patriam redijt Carrarienſi principi, uti antea chariſſimus, & in rebus arduis maximopere probatus.

De Franciſco Buzzacharino.

IDEM præſtitit per id tempus, ſed diuerſo prælio, Franciſcus Buzzacharinus, qui poſitus ad cuſtodiam caſtri Carri, ut hoſtibus tranſitum ſuis præſidijs impediret, per biduum continuam oppugnationem uniuerſi exetcitus Venetorum, animoſè fortiterq; ſuſtinuit: tanta quidem animi conſtantia, & tanta corporis ui, ut ubicunq; occurreret, hoſtis eum uelut fulgur belli perterritus declinaret. Atqui tandem nullo conſtantis ducis aut fortiſſimi militis officio prætermiſſo, animo impauidus, conſilio, uiribus armiſq; conſpicuus, munimentis tãdem, & arce ſolo æquata, ab hoſte capitur, &, ut in eiuſmodi prælijs euenire ſæpe ſolet, commutatus paulo pòſt ſuis à captiuitate redditus eſt, & ab uniuerſa ciuitate magnis plauſibus, & cum maximo gaudio teceptus.

De

De Aloyſio Buzzacharino.

QVID hic dicam de Aloyſio Buzzacharino maximo Venetorum tribuno. Qui (ut legitur in Venetorum geſtis) profectus cum exercitu in Dalmatiam ad expugnãdum Sibenicum, quod tunc Vngariæ regi parebat, ſtatim ut eò peruenerat, poſitis caſtris iuxta littus maris, paulo pòſt tentata uiriliter oppugnatione, illud ui cœpit, & Veneti Senatus ditioni ſubegit, anno incarnationis Domini M. CCCC. IX. Is etiam aduerſus eundem regem in Forum Iulij dux copiarũ factus, glorioſè ſeſe habuit. Quid uerò præterea in reliqua uita aut morte geſſerit, nihil certi hactenus habere certè potui.

De Aloyſio II. Buzzacharino.

SED quoniã de Buzzacharinis olim in militia claris, mẽtio eſt, haud ab re mihi facere uideor, hic & alios Buzzacharinos, qui noſtra hac ætate floruerunt, antiquis illis pariter cõmiſcere: & in primis alterum Aloyſium Buzzacharinum, qui præfectus arcis Arimini ſub auſpicijs Malateſtarum principum, ſtrenuè ſeſe geſſit: & Pauli Ciaſchi uices gerẽs, anno D. M. XXV. & Clem. VII. anno II. uti alter copiarum dux, ſub auſpicijs imperialibus ita glorioſè ſeſe habuit, ut ab exilio, põtificis munere in patriam fuerit reſtitutus: ubi relicta militia inter ſuos urbanis honorib. deditus, haud diutius poſtea moratus, obijt extremum diem, & conditus eſt in ſepulchro ſuorum.

De Vincilao Buzzacharino.

MAGNI animi fuiſſe conſtat hac noſtra ætate Vinciſlaum Buzzacharinum, uirum fortem & animoſum, & omnis prorſus timoris expertem. Is militiam ſecutus, eximiam ubique operam in armis præſtitit. Patauij uerò in haſtilibus ludis ita ſtrenuè ſe geſſit, ut ludorum primos honores cunctis applaudentibus tulerit: licet auri precium Aloyſio Valdezuccho honeſtæ rationis cauſa conceſſerit. De eo tunc Franciſcus Sauonarola hoc carmen luſit;

Mars artem, Neptunus equum, telumq; Mineruæ,
Iuppiter ingenium, Lemnius arma dedit.
Hinc noua militiæ ſurgit, noua gloria Martis:
Ecce Antenoridum Buzzacharinus honor.
Plaudite quòd uicit, quamuis donauerit aurum
Hoc nihil eſt: huius fama per aſtra uolat.
Si quis in hunc haſta quærit concurrere, cedet,
Vincit ab auſpicio nominis ille ſui.

Verùm cùm is poſtmodum in ciuili diſcordia patrata cæde exul patriam reliquiſſet, & Mediolani honeſtatus magnis honoribus militiam ſub auſpicijs Cæſaris exerceret, à tergo per proditionem à ſicario immaniter percuſſus, cæſis poplitibus, humi repentè concidit, & effuſo ſanguine, ſtatim moritur, honeſtóque ibi funere ſepelitur.

De Bernardo Buzzacharino.

EXITVS miſerabilis Bernardi Buzzacharini, cogit me deflere hic patriæ iacturam, quã paſſa eſt ex immatura morte doctiſſimi iuuenis: qui per carniſpriuij licentiã, cùm unà cum ſodalibus domi noctu luderet, & (ut fit) alter in alterum incurſaret, accidit malo quodam fato, ut unus eorum, accepto enſe ibi fortè per tenebras inuento, credens illũ obtectum eſſe uagina, neſcio quo infauſto caſu ludẽs, iuuenẽ infeliciſſimũ percuſſit: ex quo uulnere

die

die tertio miſerabiliter interijt. Huius mors maximo luctu affecit totam ciuitatem, & præſertim matrem, & percuſſorem ipſum, qui tanto mœrore poſtea affectus eſt, ut per decem continuos annos, tandiu enim ſuperuixit, nunquam amplius de more lætari uiſus ſit, quòd quem ob eius uirtutes, & aſſiduam conſuetudinem, ęque ac fratrem, & multo plus quàm amicum coleret, ita temerè occidiſſet. Hunc etiam unicè dilexit Ludouicus Gagliardus, qui in defuncti monumento hoc mutuo amoris elogium in templo diui Auguſtini in gentilitio Buzzacharinorum ſacello iuſſit inſculpi.

Elogium.

BERNARDO BVZZACHARINO ADOLESCENTI, HVMANIORIBVS IN LITERIS, LIBERALIVMQVE ARTIVM STVDIIS, INGENIO ADMIRABILI: PRVDENTIA, TEMPERANTIA, CAETERISQVE ANIMI DOTIBVS ADMODVM PRAEDITO, AC NVLLI SVAE AETATIS SECVNDO, AMICA MANV MISERABILITER INTEREMPTO, LVDOVICVS DE GAGLIARDIS HOC AMORIS ET VERAE AMICITIAE TESTIMONIVM POSVIT. OBIIT ANNO DOM. M. D. XLI. DIE VII. MARTII, NATVS ANNOS XXVIII. MENSES X. DIES XXIIII.

De Vincilao ſecundo & Pataro Buzzacharinis.

FLORVERE in militia ex Buzzacharinis, ſub inclyto duce Octauio Farneſio in Aemilia proximis annis illuſtres tribuni, Vincilaus & Patarus fratres: qui diutina obſidione oppreſſi, fameq; afflicti, pro fide ſeruanda in Corſica inſula, in oppido ſancti Florentij inopia commeatus, comedere furfur marinis aquis dilutum coacti ſunt. Atqui tandem ſoluti ex illis incommoditatibus incurabili morbo affecti, póſt paucos dies ambo defuncti ſunt: alter Parmæ, alter in parria, maximo mœrore Octauij principis, cui fidi admodum fuerant: & matris in primis adhuc ſuperſtitis. Epitaphium autem Vincilao Parmæ appoſitum eiuſmodi fertur:

VINCILAO BVZZACHARINO PATAVINO GVID. F. NOBILITATE GENERIS, ET ARMORVM PRAESTANTIA ILLVSTRI, GRAVIBVS AT ASSIDVIS MILITIAE LABORIBVS EXTINCTO, OCTAVIVS FARNESIVS PARMAE PRINCEPS OB EXIMIAM EIVS IN ARMIS VIRTVTEM, FIDEIQVE CONSTANTIAM, HOC MONVMENTVM P. IDEM PATARO EIVS FRATRI BENE MERENTI, DOMI, MILITIAE, VITAE, MORTISQVE SOCIO INFRA TRIDVVM FACTVRVS, NISI ILLE IN PATRIAM REVERSVS AGNETI CAPILISTIAE INFELICISSIMAE MATRI, HOC OFFICIVM ATTVLISSET. VIXIT ANNIS XXXIX. OBIIT ANNO M. D. LIIII.

De Guidone Anoalio.

SED ab antiquis paulo digreſſi, rurſum (ut res fert) ad alios reuerſi, de Gui
done Anoalio referamus: qui cùm Vicentiæ in curia Acciolini tyranni
non in poſtremo loco foret, audita publica decollatione Guilielmi Cam
pi S. Petri, ſciens morem tyranni eſſe, ut aduerſæ partis ſibi ſuſpectos ſu-
ſtuliſſet, quæſtiones propinquorum & amicorum eorum facere, atq; in intimos fa-
miliaresq; deinceps uehemẽter graſſari. Quocirca ne & ipſe unà eodem gladio pau
lo pòſt cæderetur, qua ratione fugam arripere tutò poſſet, ita callidè excogitauit.
Nam cùm eſſet iamiam capiendus, nec exire clam mœnia poſſet, Zyramontẽ Ac-
ciolini fratrem nothum, cui equum ſciebat eſſe uænalem, adit, atq; hunc doloſè ſter
ni ſibi petit ad probandum: quod illico factum eſt. Mox ad experiendum equi cur-
ſum, extra portam urbis uenditores cum equo ſe conferunt: quò ubi primùm uen-
rum eſt (hora erat quaſi ueſpertina) Guido equum inſiliens (ut erat equitandi peri-
tus) uertens in gyrum equum, quatir calcibus paulatim excitans eum ad curſum: u-
bi aliquanto longius ſeſe uidet, concitato demum equo, laxatisq; penitus habenis,
quanta poteſt ui, curſum arripit: & ita, deluſo hoſte, tota illa nocte fugiens in tutum
ſeſe recepit, & ab imminente nece, & à tyranno ſeſe prudenter abſoluit, anno Dom.
M. CC. LI. Hæc refert Rolandinus in ſuis annalibus.

De Aueduto Aduocato.

AT multo ſecius audax ex equo factũ ſucceſſit Aueduto Aduocato Pat.
ingentis ſpiritus uiro: qui cùm in caſtro Brentæ ab exercitu Acciolini ty
ranni diutius obſideretur, nec ſe ultrà tueri poſſe ſperaret, equum aſcẽdit,
& armatus egreſſus ſolus magno impetu in hoſtes inſultans, haſta uiam ſi
bi per medios hoſtes aperit, qua confracta, enſe ſtricto obuios intrepidè ferit: ſed
Teutonum turba uallatus, occiſo equo, ubi aliquandiu pedes uiriliter decertaſſet,
miſerè circumuentus, & ante, & à tergo mox capitur, ſimulq; & arx ipſa mox dedi
tur. Patauium deductus, impio Theobaldi prætoris iudicio in gratiam nequiſſimi
tyranni publicè in foro obtruncatur, anno ſalutis humanæ M. CC. XL.

De Simone Plombiolo aliàs Agelfreto.

ERVDITIO & ſapientia Simonis Plombioli magis fortaſſe requirebat,
ut is ſuperius inter eruditos, quàm hic inter fortes memoraretur. Fuit e-
nim uir doctiſſimus, & amore ſapientiæ non contentus patrio gymna-
ſio, Bononiam ad perdiſcendas leges profectus, ibi magna cum laude
aliquot annos uerſatus eſt, & doctrinalibus infulis decoratus. Sed cùm magis curiæ
& foro ad conſulendum quàm ſcholis ad interpretandas leges idoneus haberetur,
ſemper uel foris in aliqua legatione, uel in patria reſidens, Reipublicæ negotia
conſtanter fideliterq; conſilio & ſapientia procurabat. Quocirca hic eum potius in
clarorum ciuium catalogò, quàm ſuperius in doctorum numero cenſui collocan-
dum. Is igitur ob ſingularem iuſtitiam, ac præclaram doctrinam, Bononiam bis ac-
citus, glorioſè ibi Prætorem bis egit. Quinetiam ita obſequioſè Acciolini tyranni
moribus ſua ſe prudentia accommodare didicerat, ut tyrannus ei tantum fideret,
quantum ſuorum neceſſariorum præterea nemini: quatenus eum præ cunctis æra-
rio ſuo unũ & in primis pręfecerit. Verùm quia fuerat prudentiſſimus, & (ut aiunt)
omnium horarum, ſublata tyrãnide, ſuis ipſe ciuibus, unà cũ cæteris patriæ libertati
congratulatus, uixit in patria pacatiſſimè, gratus & charus omnibus.

De Partenopæo Diſcalcio.

NON ſinit ſe hic tacitum pertranſiri Partenopæus Diſcalcius: qui cùm
eſſet uir magnanimus, & in arte militari præſtantiſſimus, qua nocte
Franciſcus iunior furtim ingrediens patriam, Patauium recuperauit,
illic cum centum balliſtarijs in eius auxilium præſto fuit: & in campo
Carmelitarum, pelle uituli, quem fortè in cœna ipſi manducauerant,

uexilli

uexilli loco (ut tempus ferebat) haſtæ appenſa. Quæ res principi & ad perterrefacienda ſubſidia Galeatij ducis, & ad excitãdos ciuium animos ad capeſſenda arma, magnopere eo exemplo profuit. Is propterea, quoad uixit, & togatus in Rep. & armatus in bello, ſemper & ubique illuſtris fuit: & principi ſummè gratus, & hoſtibus ualde formidabilis.

De Petro Zabarella.

NEC prætereundum quoque cenſui hic Petrum Zabarellam, militia inſignem: qui ſub Carrarienſibus, quandiu Patauij ditionem tenuerãt, inter tribunos militum honeſtiſſimum locum tenuit, & ſubinde illis expulſis, ſub Rep. Veneta nihilo minore honore habitus, magna cum laude militiæ ſtipendia meruit. Is etiã haſtilibus, ſiue equeſtribus ludis adeò ſtrenuus fuit, ut in Hiſpaniã profectus (ut fertur) inde in maxima celebritate illuſtrium heroum honoris præmium, & laudis coronam reportarit: quo inſigni facto nihilo magis patriam, quàm uniuerſam Italiam obnoxiam ſibi reddidit. Hanc quòd Patauinus, illam uerò quòd Italus eſſe noſcebatur. Hunc ſepultum audio in ſublimi tumulo prope Antenoris arcam iuxta D. Laurentij.

DE VIGONCIIS.

De Archizelino, & Conrado, & Bariſono de Vigoncia.

AB Archicelino nobilem Vigonciæ familiam claruiſſe ſatis conſtat: qui cùm eſſet prudẽtiſſimus, ſimulauit amicitiam cum Anſeliſio Acciolini tyranni uicario, nihilo mitiore, nec amiciore nobilibus Patauinis, quam immaniſſimo ipſo tyranno: qua ſanè ratione in tantis malis ab omni anguſtia tyrannica cum paucis unà cum tota familia ſua immunis fuit. Huic fuerunt duo generoſiſſimi filij, Bariſonus & Conradus. Bariſonus autem (ut fit, quia iuxta illud, Fratrum quoque gratia rara eſt) à fratre diſſentiens, ubi luxu, alea & nimia prodigalitate omne patrimonium decoxerat, militiam ſecutus, à Patriarcha Aquileienſi inter primos tribunos connumeratus eſt, & ab eodem ſtipendijs militaribus, & largis muneribus poſtea ditatus. Ab hoc autem nobiles Bariſoni cognomen accepere. Cæterùm neſcio qua ratione contigerit, ut ij, quibus Vigonciæ nomen manſit, Vigonciæ uicum, prædiaq; Bariſonis conceſſerint: qui quidem ſicut nec nomẽ, ita nec inſigne Vigonciæ familiæ retinent, licet Vigonciæ prædia ſoli poſſideãt.

De Conrado de Vigoncia II.

FVIT autem & alter Conradus de Vigoncia nepos ſuperioris Conradi uir militaris, & militiæ honoribus præſtans, atq; duorum caſtrorum dominus: Corani ſcilicet, & Vighizzolli. Is Canis Scalenſis partes ſecutus, Vighizzollum qua ualuit arte, muniuit, ubi ſe cum alijs exulibus, & proſcriptis ciuibus continebat: qui quidem ſæpe inde exeuntes agros circunquaque diripiẽtes, Arquadum uicum pulcherrimum prius direptum, iniecto multis in locis igne etiam combuſſerunt: anno ſalutis humanæ M. CCC. XXII. Neque enim is æquo animo ferre poterat, quòd eſſet, prout ipſe arbitrabatur, iniuſtè à patria relegatus, eò quòd in ſeditione ciuili, quæ à Paulo Dente concitata fuerat, contra Carrarienſes ei pugnæ interfuiſſet: quandoquidem non contra patriam, ſed contra ſeditioſos arma ſumpſiſſet, & non ad inferendam uim, ſed pro tòllenda potius ſeditione certaſſet. Quamobrem his iniurijs permotus, ex Vighizzollo caſtro ſuo ualde munito, agros uicinos percurrens, magnas undique prædas agebat. Atqui tandem à Patauinis ui & armis inde eiectus, præ ferocitate

animi quiſcere non ualens,ingreditur arcē Coraniã, quæ eſt in finibus Venetorū: ea nunc dicitur Delcorame. Inde etiam cū quibuſdam exulibus hoſtiliter in pagos propinquos eodem modo prædabundus percurrens, publice palamq; ſeſe hoſtem patriæ profitetur: ſperans(ut erat animi audacis)agreſtes & incolas undique ex illis finibus allectos, prædandi licentia ad ſe concurſuros: atque ita collecta ſibi ſceleratorū manu, & interceptis cōmeatibus, ſe in patriam facile eadē, qua fuerat expulſus ſeditione redituꝝ. Sed longe aliter paulo pôſt miſero ſibi euenit,quàm putarat.Ruſtici enim copijs eius pollicitiſq; diffidentes, in fide pro patria permãſerunt. Atqui Patauini indigne ferentes tantam huius audaciam,miſerunt Nicolaum Carrarienſem, uirum in armis ſtrenuum, & ſcientiæ militaris maxime peritum,cum ſatis iuſto exercitu ad cohibendam hoſtilem hominis audaciam, & ad comprimendos eiuſmodi temerarios conatus,antequam longius coaleſceret. Aggreſſus itaque turrim eam militum corona circundat: & tandem ui multa, & ualido impetu munimenta irrumpens, occiſis multis, & captis pluribus, & pleriſque etiam, dum effugere ſperant,in imo foſſarum fundo demerſis,arcem Coraniam ui capit. Qui capti fuerant Patauium pertracti, uti patriæ rebelles & hoſtes morti adiudicati,omnes ad unum laqueo necantur. Conradus uerò propter generis nobilitatem, & militiæ honorem,Pataurij intra prætorium capite plectitur,omnibus collachrymantibus,& humanarum rerum inconſtantiam, & aduerſam uiri potentis fortunam miſerantibus: & præter cæteros uel in primis Carrarienſibus, quibus fuerat aliquando ob altitudinem animi perquàm familiaris & gratus. Huius funus magna ciuium frequentia fuit celebratum, & corpus eius in templo diui Antonij Confeſſoris in ſepulchro ſuorum honorifice tumulatum.

De Alberto Roberto.

ADDENDVS eſt ijs Albertus Robertus, bellator fortis, & tribunus militaris rei bellicæ egregie peritus: qui ſub principibus Carrarienſibus illuſtris copiarum dux fuit, & in magnis & arduis rebus ijs ualde probatus.Ziliolam is Franciſci Carrarienſis iunioris filiam Nicolao Eſtenſi deſponſatam,& ſuæ fidei commiſſam,Ferrariam deduxit. Is quoque poſtmodum in haſtilibus ludis, qui in nuptijs Iacobi III. Carrarienſis celebrati fuerunt, quò præclariſſimi quique Italię principes ad ſpectaculum, & pleriq; armati concurrerant,honorem ludorum,& certaminis preciū eum ingēti gloria, & applauſu uniuerſorum ordinum conſecutus eſt. Anno dominicæ incarnationis M. CCCC. III. pridie idus Februarias. Idem quoque cum CCCC. equitibus cataphractis miſſus in Inſubriam aduerſus Mediolanenſium ducem, cœpit Laudam, & reſtituit eam Ioannino Vignali, quem ex ciue Laudenſi principem fecit.Egit itidem de alijs multis extorribus,in ſuas patrias reſtitutis.Quocirca ſumma cum gloria ac triumpho Patauium ad ſuos reuerſus eſt.

De Iacobo Panico.

PRAECLARISSIMVM plane factum & maxime memorabile fuit Iacobi Panici uiri ex nobiliſſima Comitum de Pannico familia geniti: qui cùm tempore obſidionis Patauinæ eſſet præfectus arcis Plebiſſaeci,tanto animi robore pollebat, ut eùm iam pridem totius Plebatus ager ſubiectus Venetorum imperijs pareret, & reliqua omnia municipia Patauina à Carrarięſi principe ad Senatum Venetum defeciſſent,nunquam tamen aut aliqua ſpe præmiorum, aut minarum trepidatione induci potuit, ut arcis deditionem Venetis faceret. Atqui tandem capta urbe, ipſe ultrò poſtea Senatui Veneto ſeſe dedit:à quo(ut par erat)& laudatus, & honoribus auctus receſſit.

De Paganino Sala.

PAGANINVS Sala uir nobilis ac ſapiēs, per hæc ipſa tempora apud principem Carr. in maxima fuit exiſtimatione,& primus à conſilijs.Is miſſus legatus ad Leopoldum Auſtriæ ducem, & Taruiſij dominū,pro componendis

nendis rebus, & pro bello ſedando, quod cum Carr. principe occaſione Taruiſij, in Venetorum ſocietatē acceptus ſuſceperat: cùm eſſet facūdiſſimus orator, & multa prudentia præditus, talem operam in ea legatione præſtitit, ut pacem fieri æquis conditionibus breui temporis ſpacio impetrauerit. Fecit enim ut Taruiſium eſſet Franc. Carr. & pro impenſis Auſtriæ duci ſolueret centū millia aureorum. Et ſic legatus Pat. cum maximo comitatu (ut res tanta poſcebat) nomine Carrar principis Taruiſium acceptis de more portarum clauibus ingreditur, & Franciſcus ſenior urbe diu deſiderata, & tandiu acriter oppugnata, pacificè, & abſque ullo tumultu potitur. Anno M. CCC. LXXXI. Idem uerò dux paulo pòſt, Ciuitale & Feltrum pro quinquaginta millib. aureis eidem principi, præcipua Paganini opera & authoritate conceſſit. Alia præterea multa præclara geſſit Paganinus, propter quæ in magna ubiq; exiſtimatione ſemper fuit: ſed nihil æquè præclarum ac tanta laude dignum, quàm quòd tam cōcupitam à cunctis pacem attulerit ſuo ſtudio utriq; ciuitati: Patauinæ ſcilicet & Taruiſinæ, quæ longo bello æquè affligebātur. Nec id minus præclarum, quòd & Ciuitale & Feltrū Italicas urbes, è manu barbarorū ereptas, abſq; ulla cæde Italico principi reddiderit: qui adiri ſine interprete poſſet, & ſuas quiſq; fortunas deinceps, tutò & pacificè poſſidere. Quod iam diu ob diuturnos bellorum tumultus, & depopulationes hoſtiles, facere nemo poterat.

De Gagliardo Cittadella, & Hieronymo Gagliardo.

CARRARIENSIBVS quoque amiciſſimus fuit Gagliardus Cittadella, uir præclarus: qui cùm & armis & conſilio in re militari longè præſtaret, Comitis Carr. præcipuus tribunus fuit, & inter primos unus omniū ſemper habitus: quippe cui in omnibus militiæ rebus ita deferret, ut nunquā ferè ardui quicquam ſine eius opera cōſilioq; perageret: uſq; adeò, ut quicquid præclarè ille geſſerit, eum ſicuti periculi & gloriæ ſocium, & participem ſemper habuerit: ex quo euaſit celeberrimus, & multi nominis, & ubique in tota Italia præclarus. Ab huius poſtea nomine, nobilis & antiqua Gagliardorum familia: nam quæ Cittadella antea dicebatur, deinceps ob eximiam præſtantiſſimi uiri famā in hunc diem Gagliardum cognomen ſuſcepit: ex qua multi inſignes uiri hactenus prodiere: uti Galeacius Gagliardus, quem in armis aliquando præſtitiſſe nos adhuc adoleſcētes nouimus: & qui magno huic familiæ decori & ornamento nuper fuerat Hieronymus Gagliardus, Vrbini ducis, & copiarum Venetorū imperatoris anteſignanus, & uexillifer. Erat enim procera ſtatura, & ut corporis, ita altitudine animi, & robore uirium præſtantiſſ. & ad militiam ipſam, & labores militiæ perferendos natus. Cęterùm adhuc ætate uirens extra omnium expectationem graui morbo perplexus, non immemor priſtinæ generoſitatis, hanc uitam piè Chriſtianeq; reliquit. Nam accito ſacerdote, peccata ſua confeſſus eſt, &, acceptis de more ſacramentis, aſtantib. conſanguineis, & uxori forti animo uale dicens, paulo pòſt expirauit. Anno Domini M. D. LII. & celebri funere cum ſuis maioribus conditus.

De Nicolao Muſato Canonico.

IMMORTALI memoria dignū mihi profectò uiſum eſt audax facinus, & intrepidi animi conſtantia Nicolai Muſati Canonici noſtri Pat. & ciuis præſtātiſſimi. Nam dum patria à Venetorum exercitu cincta, & peſte & fame undique grauiſſimè premeretur, ut pati diutius nullatenus obſidionem ualeret, & populus de deditione ubiq; muſſitaret, ſed nemo palàm hiſcere, & id ad principem deferre audebat: is unus tandem inuentus eſt, qui Dei amore, & pio affectu in patriam, in frequenti ciuium conuentu dum eſſet, paulo progreſſus à turba, in cōſpectu principis precatus prius dicendi ueniam, qua potuit modeſtia, cœpit ex ore omnium enixè principem rogare, & obſecrare, & dicere, ne ulterius tam afflicti populi patientia abuti uellet: ſatis diu pugnatum eſſe, & innumeros penè ciues, partim fame, partim peſte, aut ferro aut fuga ſublatos: reliquos uerò perturbatos, & tributis, & uectigalibus oppreſſos, iam omni ſpe ſalutis

expertes, aut fugam parare, aut deditionem meditari: quod ei ex tacito ſingulorum uultu, ac ſuſpirijs, & lachrymis circumſtantium ſatis conſtare poſſet, atque id à ſe uno, uoce dici, quod omnes facere mente cogitant, quando id fieri cogat extrema neceſſitas: ſupereſſe adhuc tempus ei, quo & ſuis, & ſibi minori quàm poſſit incommodo conſulat, hanc eſſe Dei optimi maximi uoluntatem, cui in tanto rerum diſcrimine cedere, pium admodum, & Chriſtiani principis opus eſſe, ſicut & ſapientis eſt opportunè neceſſitati parere. Carrarienſis autem præ iracundia & dolore animi uehementer commotus, ac uix ſui compos, ad eam rem nihil reſpondit: ſed acerrimè comminatus, eiuſmodi monitorem multis uerborum contumelijs affectũ, & conuicijs acribus impetitum, repentè è conſpectu ſuo abire præcepit. Veritus nanque tumultum populi fluctuantis in eum immanius quicquam iubere, aut moliri quippiam fœdius, auſus non eſt. Verùm poſtea neque dies, neque nox, neque ulla hora quieta fuit, neque loco, neq; mortali cuiquam aut tempori ſatis fidere, ciues iuxtà ut hoſtes formidare, circũſpectare omnia, & ad omnem ſtrepitum ac motum palleſcere. Quare cœpit exinde ualde perterritus magis magiſq; tacitus meditari ſecum, quo pacto urbis deditionem, honeſtiori quapiam conditione Venetis faceret: ſed nihil infeliciſſimo principi ex ſententia aut uoto ſucceſſit, niſi fortaſſe mors, quam ſæpius optare incaſſum miſeri ſolent.

DE GROMPIS.

De Petro Grompo.

IN hac heroũ ſerie non cenſui Petrũ Grompum ſtrenuiſſ. militem omnino prætermittendũ eſſe ſilẽtio, ac ſine aliquo inſignis facinoris elogio præterire. Is enĩ Frãc. Carr. in urbẽ, unde eiectus fuerat, redeunti cũ magna agreſtium uirorũ manu obuius factus, ſubter pontem Bouctæ prope ædẽ diui Iacobi irrumpens primus cũ eo mœnia ingreſſus eſt, primúſque cum ſuis diſcurrens uſque ad Eremitanos magnis clamoribus undique populum illius regionis ad arma concitauit: & ita denique magno impetu, fractis ualuis uicinæ portæ, effuſa undique urbana multitudine, in auxilium principis egredientis procurrit in forum, & mox inde perterrito ac fugato ducis Mediolanenſis præſidio, & in arcem concluſo, totam urbem liberè peragrauit, quæ eo die de manu hoſtium incredibili celeritate erepta tota reuerſo principi præter arcem patuit: ſed & hæc paulo pòſt eadem felicitate, & Grompi & aliorum ciuium uirtute in deditionem recepta eſt. Poſtea autem, parta ſic feliciter uictoria, ob operam in ea re optimè nauatam, publicè in maxima populi frequentia, Petrus Grompus unà cum Rodulpho Carrarienſi, & Mapheo Caſtelnouo, ac Ricardo Valuaſorio, & alijs cum ſumma pompa, honore glorioſæ militiæ ſimul decorati ſunt, & multis muneribus & immunitatibus donati.

De Vbertino Grompo.

HVIC frater fuit Vbertinus: qui cùm eſſet uir ſtrenuus, & prudentiæ ſingularis, electus eſt primus prætor Annoualis oppidi Taruiſini, anno ſalutis circiter M. CCC. LXXXI. quo illud à Venetis ad Carrarienſes defecerat: ubi ſtrenuè ſeſe geſſit, & maximam inde laudem reportauit.

De Iacobo Grompo.

ADDAS ſuis hiſce gentilibus Iacobum Grompum, iuuenem hac noſtra ætate inſignem, hoſtili manu miſerabiliter interemptum: qui licet inſigni animi uirtute præditus fuerat, id tamen decus quod pollicebatur, ſi maturiorem conſecutus fuiſſet ætatem, tam paucis annis præſtare non potuit. De hoc Franciſco Sauonarola hoc cecinit epitaphium:

Hic

Hic ſitus eſt Grompus raptus iuuenilibus annis,
Quo fuit Euganea nullus in urbe prior.
Moribus, ingenio, forma' præſtantior alter
Non erat: hoſtiles hunc rapuere manus.

DE CARTORIIS.

De Guilielmo Cartorio.

GVILIELMVS Comes Cartorij uici olim celebris & frequētis, qui nunc aſſiduis alluuionibus amnis Medoaci ſeu Brentæ funditus diſiectus eſt: uir fuit potens, ex nobili Maltrauerſorum familia genus ducens, cuius maiores cum Bozza Noniano, & Comitibus Cortaroduli de finibus contendentes, militaribus turmis inuicem aliquando acriter certarunt. Guilielmus bis Cartorium reſtaurauit: primò quidem anno ſalutis circiter M. CC. à Veronenſibus incenſum ac dirutum. Secundò à Friderici imperatoris militibus, qui in eodem uico pernoctarant, abſque ulla miſericordia deuaſtatum, tanquam hoſtile oppidum combuſſerunt: & ſi tunc Guilielmus, Acciolini amicus & ſectator eſſet, & partes Cæſaris potiſſimum ſequeretur. Quin tantum odij aduerſus Cartorianos conceperant barbari, ut (quod uix credibile uidetur) cū ſupra cæteras nationes, quàm dici poſſit, indulgentiſſimè Baccho libent, & inebriari tam libenter ſoleant, uites tamen quaſcunq; poterant, ipſis Bacchi munera impudenter inciderunt: incolas quoque ipſos occiſuri, niſi ſe aut celeri fuga ſubtraxiſſent, aut arce & latebris occultaſſent. Anno ſalutis humanæ M. CC. XXXVII. Fuit autem Guilielmus (ut dixi) ſemper in partibus Acciolini, ſed Anſediſio eius in ciuitate uicario maximè inuiſus: quia is delere prorſus nobilitatem Patauinam, & auidè haurire miſerorum ciuium ſanguinem cupiebat: cuius ſentētiæ Guilielmus prorſus aduerſabatur. Propterea falſò maieſtatis, & perduellionis inſimulatus, ac comprehenſus in carcere animi dolore confectus miſer occubuit, annos natus LXX. Gerardus uerò & Acciolinus eius filij, unà cum Briſco & Vado nobilibus uiris de Vigoncia in foro uno eodemq; die publicè decollati ſunt: ex eo nimirum maximè ſuſpecti, quòd eſſent Daleſmaninis ſanguine & arcta propinquitate coniuncti. Et ita miſer male fidens amicitiæ tyranni, extitit poſteris exemplum, quatenus ſit tyrannorum amicitia exoptanda, & eorum fauoribus fidendum. Tunc ergo unà cum Guilielmo deſtitit Cartorij principatus. Et ſubinde omne ius, à priuato ad publicum in Cittadellam à Republica Patauina nouiter conſtructam, translatum eſt: à qua Cartorium quatuor millia paſſuum diſtat. Verum enimuerò, & ſi in Guilielmo defecit omnis illius progenies maſculina, & omnis imperandi iuriſdictio tunc ſublata fuit: manſit tamen adhuc ſtirps & cognatio Cartoriorum, ex qua ipſa noſtra Scardeonia familia defluxit, licet modò ſub alio cognomine uocitetur: quæ alluuione Brentæ domibus & prædijs ferè ſpoliata eſt, & ad imum depreſſa. Legimus enim tempore Alberti ducis Carinthiæ, anno Domini M. CCC. XX. quando tota ciuitas luſtrata fuit, & omnis incolarum numerus recenſitus, Anſidiſium Cartorium habitaſſe Patauij, cui fuerant tres filij, Vbertus, ac Petrus, & Iacobus: à Petro autem Matthæus ortus eſt, & ex eo Tiſo, ex Tiſone Bartholomæus, nobis proauus, qui gentis noſtræ primus, abrogato Cartorio cognomine, Scardæuonus deinceps eſt appellatus: quod cognomen familię noſtræ in hunc diem perdurat, & hoc à piſce Scarda, qui in amne Medoaco, qui Cartorium interfluit, admodum raró capitur. Veruntamen Dei benignitate factum eſt, ut etſi nobile Cartorij cognomē defecit, prædia tamen quæ iam maiores noſtri ibidem iam tot annos latè poſſederant, nobis adhuc in tot bellorum turbinibus, & aſſiduis alluuionibus Brentæ, bona ex parte remanſerint, turri ipſi cohærentia: quæ adhuc bis demolita in fundo amnis aliquāto ſupra terram eminet. Hæc obiter nos de nobis pauca, prout hoc loco Guilielmi Cartorij commemoratio requirebat. Ipſum autem Cartorij nomen quàm antiquum ſit, ſaxum ingens uetuſtioribus no-

tis ſculptum indicat, quod Patauij in noſtris ædibus apud ſanctum Leonardum conſpicitur:& duo alia, quorum exempla hic inferius leguntur.

In noſtris ædibus.

TI. CARTORIO.
TI. LANEROTI
CARTORIAE APTE
CARTORIVS SIBI
ET SVIS VIVOS
FECIT.

Patauij in ædibus Alexandri Baſsiani.

ACILLIA P. L. BASSIO
SIBI ET
T. CARTO SCIRTO
VXOR MARITO.

Viſitur & in collibus Euganeis in monaſterio Pratalea antiquiſſimum ſaxum, hoc epitaphio inciſum:

L. CARTCRIVS P. F. FAB.
HIC SEPVLTVS EST.
HIC LOCVS PATET IN FR.
P. XX ET A MEDIA FORIS.
IN AGR. P. XXV. HVNC LV
CVM MONIMENTVM DIS
MANIBVS DO LEGOQ.

Antiquum Cartoriorum ſepulchrum uiſitur in templo diui Iacobi, ad pontem Molinarium, ad parietem introrſum, in fronte ubi inſigne ſcutum rubeum, linea interſectum alba. Ædes autem erant è regione cœmeterij Carmelitatum, iuxta antiquam turrim, ſeu domum Acciolini tyranni.

De Rodulo Valuaſorio.

RODVLVM ex Valuaſoria generoſa progenie genitum Fontaninæ uici, & poſtea Cartaroduli comitem fuiſſe legimus: uirum profectò inſignem, & admodum diuitem & liberalem. Is condidit ſibi arcem in uico ſanctæ Mariæ Norij, iuxta amnem Medoacum: ubi quidem, non ut priuatus ciuis, ſed ut princeps multos cuiuſuis ordinis homines ad ſe confluentes hilariter excipiebat, & laute ſuis facultatibus alebat. Vnde factum eſt, ut ex illa magnificentia ædes eius non priuata domus, ut reliquæ, ſed per excellentiam curia Roduli, tanquam clariſſimi principis diceretur. Et ita uicus ille

ille Nonium deinceps corrupto aliquantiſper uocabulo, Cortarodulum dictus eſt: atque eius propago poſtmodum Cortarodula nuncupata.

De Petro Cortarodulo.

QVO tempore Patauina ciuitas libera fuit, Petrus Cortarodulus uir magnæ exiſtimationis, & multæ eloquentiæ, factus eſt ſcriba maximus Reipublicæ: miſſúſque legatus ad Senatum Venetum pro impetrando contra Acciolinum auxilio, qui ſub nomine imperatoris urbis ditionem ſibi ſubdolè & peruerſo aucupabatur auſpicio. Is admiſſus in Senatum, tanta facundia uſus eſt, ut à clariſſimis illis patribus facilè quicquid petierat impetrarit. Id autem præcauens uafer Acciolinus decreuit, talem uirum tanto pere ſibi infeſtum, è medio prorſus tollere: quocirca ſicarios quoſdam Venetias uſque tranſmiſit, qui eum noctu ad hoſpitium redeuntem occultò occiderunt. Quę cædes æquè ſibi, ſuisq; ac patriæ fatalis admodum fuit, totamq; ciuitatem Patauinam ſummo mœrore affecit, & omne illud Reipublicæ negotium uehementer perturbauit. Poſtmodum autem in huius rei memoriam, pro tanti beneficij gratia, quod per eum non ſteterat, quin patria à tanto imminente diſcrimine ſeruaretur, conceſſum fuit poſteris eius à collegio ſcribarum inſigne draconis uiridis alati geſtandum: quod erat proprium illius collegij ſignum. Cæterùm eius poſteri id nihil curantes, eo neglecto inſigni, quod conſueuerant maiores ferre, deinceps uſi ſunt, & adhuc utuntur.

DE DALESMANINIS.

De Manfredo Daleſmanino.

MANFREDVS Daleſmaninus, uir nobilis, & facultatũ ditiſſimus fuit: qui dum Vicentiæ à patria Republica miſſus, prætorē ageret, egit ſua prudentia, ut magna & diutina contentio de finibus ſopiretur. De hac re extat Vicentiæ in marmorea tabula in turri ſublimi hoc inſigne elogium:

Februs erat, Chriſtoq; ſuis hyberna pruinis
Tranſierat nato luſtra ducenta decem,
Quum ſedata fuit Pataui diſcordia Luci
Hos inter ciues, altigradumq; patrem.
Daleſmanina Manfredus origine clarus,
Mente ſenex iuuenis corpore rector erat.
Dignus ad imperium tolli, cui prouida turba
Iuris amans, cultrix iuſtitiæq; fuit.

De Artuſo Daleſmanino.

EX hac nobiliſſima familia, olim & ditiſſima, ortus eſt Artuſus, uir clarus & locupletiſſimus: cui caſtrum fuerat munitiſſimum in uico Nouentæ, charus ciuibus ſuis, & conſilio, & prudentia cunctis maximè probatus. Is aliquando creatus proprætor, rexit ſapienter ciuitatem. Verùm poſtquam ad Fridericum Sueuum cognomento Barbaroſſa tunc Romanorum imperatorem Patauium defecit, & per eum in Acciolini poteſtatem deuenit, cum ijs qui ab Acciolino tyranno ob ſuſpicionem comprehendi iuſſi fuerant, captus à nefario & ſæuiſſimo tyrãno, ad mortem hac conditione damnatur, ut aut publicè in foro, in prædonis morem dilaceraretur, ſaluo hęredibus cenſu, aut decollaretur more nobiliũ manifeſtatis pecunijs. In anguſtijs poſitus homo omnium miſerrimus, quum omnino ſibi moriendum foret, & alterum faciendum, atq; extremum ſubeundum ſupplicium, addixit tyranno omnem theſaurum, ut aliquando mitiori mortis genere tolleretur.

De Daleſmanino.

MAGNANIMITAS Daleſmanini iunioris præclariſſimi, & fortiſſimi uiri hic reticenda non eſt: qui dum ulciſci Speronellæ ſororis uiolentum ſtuprum parat, patriam primò, & deinde totam fermè Venetiam prouinciam, unico facto ſuo ad libertatem reſtituit. Nam cùm Comes Paganus Friderici primi Rombanorum imperatoris Patauij uicem ageret, eſſetq; improbitate barbara tam nobilibus quàm plebeis maximè infenſus: præſertim quòd Speronellam Daleſmaninam uirginem, forma & pudicitia ſpectabilem, tum ui, tum dolo è domo paterna turpiter ereptam, & in arcem Pendiſij tractam, pro ſua libidine, diu pro ſcorto habuit. Daleſmaninus autem qui huic antea fuerat amiciſſimus, occultò egit cum ſuis, & cum Alberto Baonio, & cum uicinis ciuitatibus, ut unà omnes ab imperatore deſciſcerent, & uno eodemq; tempore, unaquęque Reſpublica uicarios imperiales reijceret: & ita factum eſt. Paganus id intelligens, Patauio relicto, Pendiſium aufugit, ubi à Patauinis obſeſſus, cùm careret alimentis, ſe dedidit, uita ſibi tantum donata: & ſic patria in libertatẽ reſtituta, conſules rurſum antiquo more creantur. Quid autem poſtmodum de eius ſorore factum fuerit, pluribus uerbis proſequi non eſt neceſſe.

DE SCROVINIIS.

De Reginaldo & Henrico Scrouinijs.

QVONIAM de Reginaldo Scrouinio ſuperius mentio facta eſt, locus poſtulare uidetũ, ut hic de eo aliquid dicamus. Fuit hic nobilis, & inter Pat. ditiſſimus: qui (ut fertur) ob diuitiarũ copiam cõdidit in agro Pat. Trambachicam arcem munitiſſimam: ea nunc Trambache dicitur, cuius adhuc ueſtigia uiſuntur. Prædicatur à cunctis ſcriptoribus uirum fuiſſe maximè hoſpitalem, & ob hoſpitalitatem clariſſimorum uirorum, quos frequenter hoſpitio benignè ſuſceperat, fuiſſe in uniuerſa Italia fama notiſſimum, & celebratiſſimi ubique nominis. Eratq; tam apud ſuos quàm apud cæteros homo omnium gratiſſimus: quare cùm uellet Deo quoque ſe gratum præſtare ductus pœnitentia uſurarum, quas nequiter contra ius faſq; exegiſſe ſe nouerat, Romam profectus eſt: & ut abſolueretur ab eo reatu, ſummum Pontificem Benedictum olim amicum & hoſpitem adijt, à quo fuit amanter exceptus, & à peccato pręſcripta reſtitutione rite abſolutus. Anno ſalutis M. CCC. VIII. Hunc tamen male abſolutum uoluit Dantes Aldigerius, eò quòd ei parum amicus fortaſſe fuerat, quum (ut nuper dicebam) in ſuo opere eum cum Vitaliano Limizzone (ut dixi) in inferno dedecoris cauſa collocauerit. Huius filius Henricus Scrouinius pietate ductus, pro eripienda patris anima à pœnis purgationis, & ad illius expianda peccata phanum pulcherrimum ædificauit in Arena, ubi olim theatrum, ſed nunc infame meretricum lupanar, quod emerat à Guilielmo Daleſmanino: atq; id nobiliſſimis picturis Zoti excellentiſſimi pictoris exornauit, & cenſu etiam abundè dotauit. Verùm is poſtmodũ ob ſuſpicionem à patria relegatus, Venetijs obijt, & Patauium tranſlatus, ſepultus eſt in eadem, quam ipſe conſtruxerat baſilica. Anno ſalutis humanæ M. CCC. XXI. Viſitur in ſacrario eiuſdem ædis marmorea illius ſtatua, facie, habitu, & longitudine ei nequaquã diſſimilis, uiſu ſanè pulcherrima. Ad aram uerò maiorem eſt ſpecioſum atq; magnificum ſepulchrum in ſublimi poſitum, cum hoc epitaphio:

Hic locus antiquus, de nomine dictus Arena,
Nobilis ara Deo fit multo numine plena.
Sic æterna uices uariat diuina poteſtas,
Vt loca plena malis, in res conuertat honeſtas.
Ecce domus gentis fuerat, quæ maxima diræ,
Diruta conſtruitur per multos uendita mirè.
Qui luxum uitæ per tempora læta ſecuti,
Dimiſſis opibus, remanent ſine nomine muti.

Sed

Sed de Scrouegnis Henricus miles honeſtum
Conſeruat animum, facit hic uenerabile feſtum.
Nanque Dei matri templum ſolenne dicari
Fecit, ut æterna poßit mercede beari.
Succeßit uitijs uirtus diuina prophanis,
Cælica terrenis, quæ præſtant gaudia uanis.
Cum locus iſte Deo ſolenni more dicatur,
Annorum Domini tempus tunc tale notatur:
Annis mille tribus tercentum Martius almæ
Virginis in feſto coniunxerat ordine palmæ.

De Petro, & Henrico II. & Iacobo Scrouinijs.

CELEBRATVR quoque ex eadem familia Petrus, & Henricus alter, & Iacobus Scrouinij Carrarienſium copiarum duces, uiri ſtrenui atque magnanimi: qui in geſtis Franciſci Carrarienſis ſenioris ſumma cum laude memorantur. Petri uerò extat elegans epitaphium, extra eandem baſilicam humi in marmorea tabula ſculptum:

Inclyta progenies iacet hic Scrouinia, Petrus
Armis, atque animis, integritate, fide:
Dignaq; iuncta uiro eſt Antonia coniuge tanto,
Clara quidem facie, clarior ingenio.
Duxit amor parili longo concorditer æuo,
Coniunctos & nunc hæc habet urna duos.
Hoc pateris, quiſque huc ſi lumina flexeris, ora
Numen, ut amborum molliter oſſa cubent.

Hæc Scrouiniorũ familia floruit aliquando Pat. & diuitijs & honoribus: ſed ob ſuſpicionem nouarũ rerum reddita Senatui Veneto ſuſpecta, & ex eo à patria relegata, abiens in Ciſalpinam Galliam, ibi uſq; ad hunc diem (ut fertur) ſatis honeſtè & nomen familiæ, & propagati generis nobilitatem retinet.

De geminis fratribus Limineis.

SICVT maxima probitas, ita multos ſua met inſania notos poſteris reddit. Orta eſt olim amens & delira contentio inter duos fratres ex Comitibus Liminæ, quæ de ipſis memoriam perpetuam poſteris dereliquit, & quæ temerè ſub ſpecie ioci utriſque occaſionem impiæ & inopinatæ necis miſeris dedit. De hac ipſa familia dictum fuit ſuprà, ubi de beato Rainaldo abbate mentio facta eſt. Habuit autem familia hæc præter uiros ſanctos, de quibus ibi iam diximus, duos fratres, non magis locupletes, quàm ſtolidos, ut in eorum exitu compertum eſt. Hæc autem relatio legentibus iniucunda prorſus uideri non debet, neque indigna, ut hic à nobis exempli gratia referatur, etſi tragœdię rectius, quàm hiſtoriæ fortaſſe conueniat. Non enim præmeditatum ſcelus continet: ſed quod maius eſt, mutuam duorum fratrum cædem, atque impiam & inopinatam necem ex ſtultitia per iocum ortam refert. Legimus itaq; ex hac gente fuiſſe aliquando duos fratres, qui per æſtatẽ ruri noctu poſt cœnam cùm ambo ſub dio in atrio domus de diuerſis rebus diuerſa inter ſe loquentes, ſtarent, ſuſpicientes & contemplantes innumeras ſtellas, quas tunc fortè ſereno cælo fulgere uidebant: per iocum alterum uelut ridendo dixiſſe, Precari ſe, tot ſibi boues eſſe, quot ſtellas fulgere conſpiceret. Alterum mox itidem per iocum reſpondiſſe, Vti nam mihi pratum eſſet inſtar cæli latum: & ad fratrem conuerſum dixiſſe, Vbi tuas paſceres boues. At illum, in tuo prato, dixiſſe. Rurſum alterum, ſi nollem? te etiam inuito, alterum reſpondiſſe. Tu ne me inuito, inquit? Te etiam inuito ille reſpondit. Et ita altercando riſu in iram, & mox ita in rixã & in ſerium furorem conuerſo, dum neuter alteri cedere uult, exertis utrinq; gladijs, quibus fortè ambo erant infeliciter accincti, ſe inuicem transfixerunt. Et hinc unus, illinc alter humi decidentes, exanimes in ſuomet ſanguine uolutantur, donec à domeſticis, qui eos altercantes audierant, delati, intra domum fatali hora properante extincti ſunt.

De

DE MACHARVFFIS.

De Macharuffo primo.

FVIT item Macharuffus nobilis patritius Pat. tã urbanorũ, quàm ruſticorũ prędiorum ualde diues, & ultra cæteros ciues pecunijs abundantius affluens: nominis uerò celebritate, ac uirtutũ fama, illa ætate nulli ſecundus. Quocirca ab Henrico Cęſare IIII. ualde dilectus, & multis priuilegijs & honoribus decoratus, hic duas munitiſſimas arces condidit: unã in monte Barbarani, qui agri Vicentini precelebris uicus eſt: alteram in monte Buſo loco arduo iuxta Montẽſilicem, municipium Patauinum. Is cùm requiſitus à Rainaldo Marchione Eſtẽſi eius filiam in uxorem ducere renuiſſet, eò quòd altero pede claudicaret, haud multo pòſt per occultos ſicarios ab eo miſſos, miſerabiliter occiſus eſt: quaſi maximo id ei probro fuiſſet, quòd filiam eius tam leui cauſa contempſiſſet. Verùm eo ſcelere poſtea detecto, Rainaldus à Patauinis biẽnium Veronam relegatus eſt: ſicarij uerò comprehenſi, Patauij publicè laqueo necati.

De Macharuffo II.

FVIT ſubinde & alter Macharuffus ex eadem familia uir doctiſſ. qui cùm in ciuitate princeps haberetur, tum amore publicę libertatis, tum æmulatione principatus, aſſiduas ſimultates & inimicitias cum Carr. gerẽs, ubi tandem uidit Iacobo Carr. in longa obſidione patriæ à Scaligero Veronenſi illata, à tota ciuitate delatum eſſe urbis imperium, ulterius diſſimulandi occultam mentis inuidiam impotens, abijt Veronam, & ad Canem hoſtem ſe contulit, & ei cui amore patriæ antea ſemper infenſus fuerat, poſtea ad perdendam eam cõcors adhæſit: ac deinceps unà cũm alijs extorribus Pat. quam tueri patriam debebat, oppugnare aggreſſus eſt. Verùm haud multo pòſt profligato Canis exercitu, qui Pat. duriter, & longa obſidione premebat, in prælio cum reliquis captiuis comprehenſus, ad Iacobum Carr. cuius acerrimus hoſtis erat, miſer deducitur: qui indignum ducens in captiuũ uictrices manus inijcere, iuſſit eum illico à ſe amoueri, & fide cuſtodiæ cum cæteris mancipari. Atqui Marſilius Carr. qui iuxtà aderat, ab eodem grauiter antea offenſus, cùm iuuenis eſſet, & ob id feruentiori ira percitus, continere ſeſe non ualuit, quin educto gladio in ultionem patriæ, & ſuam, illum impudenter quidem uel ſic uinctum transfoderet: ſubſecuti deinde Carr. amici, eum multis uulneribus affectum ibidem miſerabiliter condiderunt. Et ita miſer qui triumphans patriam ingredi ſperabat, captiuus in patriã pertractus eſt, atq; in eadem mox crudeliter trucidatus. Elatus eſt abſq; ulla funebri pompa, & quod pro magno pietatis munere fuerat, maiorum ſuorum ſepulturæ traditus. Anno ſalutis M. CCC. XXXI.

DE CONSYLVIIS.

De Aldebrandino Conſyluio.

MEMORABILE factum Aldebrandini Conſyluij, hic minimè reticẽdũ eſt, quod & ſibi, & poſteris, ac etiam patriæ, quinimò & toti Italiæ magnũ attulit ornamentũ. Nam quo tẽpore Fridericus Cæſar cognomento Barbaroſſa Pat. pertrãſiret, & Aldebrãdinus nobilis miles in eo comitatu fortè cum quodã eius tribuno de Italica uirtute, & militari diſciplina cõtenderet, atq; barbarus in ea re Italis cõtumelioſè detraheret, & Germanus mirabiliter exaltaret: ea de re iurgiũ inter eos exortum eſt, & odioſa contentio. Atqui tandem cùm eſſet is inuicti animi, & expers timoris, & perferre Italiæ conuicium, & barbaricam petulantiã ultrà non poſſet. Tu, inquit, Germanus es, & ego Italus, uis experiamur uiciſſim inter nos, uter bello & armorum uirtute ſit melior? & quid Italus, & quid Germanus, pro ſua uterque gentis laude in armis poſſit? & ſic dicens, Germanum compellat, ad ineundum ſecum ſingulare certamen, ut huiuſce contumelioſæ contentionis ueritas, ferri acie, & armorum uirtute decernatur. Non detrectauit Germanus duellum, cùm eſſet alioqui ſummo genere natus, audaxq;, & magnæ exiſtimationis apud Cæſarem, & armis & prælijs aſſuetus. Quum

ergo

ergo medio in foro uterq; armatus conſtitiſſet, accepta à Cęſare dimicandi licentia, ambo ſub eius oculis, & ingentis turbæ hominum, ſuam probare operam pro ſuis quiſq; uiribus ſtudet. Atqui tandem inuicto animo, & infeſtis gladijs ambo cominus congreſſi, uarijs fauoribus, ſpe metuq; ſpectãtium, àliquandiu neutrò inclinante uictoria, crebris ictibus incaſſum aera uterq; uerberat. Aldebrandinus autem impatiens morę, dum acrius ſolito Germanum urgere cœpit, & temerè præ nimia feſtinatione ſeſe oſtentat, in læuo brachio uulnus accepit: qui ubi ſe pungi ſenſit, iracundia concitus, ceu leo ſaucius toto mox impetu ferox in hoſtem ruit, & enſe fulminans, tam graues, ac terrificos ictus ingeminat, ut perterritus Germanus minacem uultum, & frequentatos Aldebrandini ictus perferre uix poſſet: adeò ut iam non ferre amplius, ſed tantum cauere ſibi, ſeq; tueri, & à ſe repellere ictus haberet ſatis. At Conſyluius audacter urgere impetum non deſiſtit, per ſtadij ſeu agonis ſpacium hoſtem agens, donec fidens corporis uiribus, exanimatum barbarum complexus medium, in orbem ſemel rotatum ſternit humi, & premens acriter deditionem fieri ſibi poſcit. At cùm ille iam nihil reſponderet, haud ultrà moratus, educto in guttur pugione, iam eum iugulare parabat. Sed imperator miſſis repentè miniſtris, duelli conflictum iubet dirimi, & militem ſuum à morte liberari. Aldebrandinus autem, ut erat intrepidus, Cæſarem adiens cum ſemimortuo Germano iam armis nudato, uoce magna altius, ut ab omnibus audiretur, dixit: Ecce inclyte Cæſar, ſeruum mihi armorum uirtute partum, hunc tibi dono do, & inſuper unà ſecum ultrò lubensq; meipſum. Ad hæc uerba Cæſar eum palàm in nobili corona heroum commendatum, equitem & comitem creat, & dignis muneribus accumulatum dimittit. Conſyluius ergo uictor maximis acclamationibus à ciuibus & ab uniuerſis Italis exceptus, digniſſimo comitatu, & magna frequentia domum deducitur, lætus & ouans ob præclaram gloriam ſibi, patriæq;, ac toti denique Italiæ, præſtanti ſua uirtute partam. Anno ſalutis circiter M. C. LXV.

De Henrico Conſyluio.

NIHILO minori laude, & conſimili penè uirtute, ex eadem gente poſt aliquot annos emicuit Henricus Conſyluius: qui poſt literarum ſtudia, quibus ab adoleſcentia impenſè uacauerat, accepta iuris laurea, & ſolitis de more inſignibus decoratus: cùm ex innata quadam animi ferocia, plus ei arma quàm toga, & magis caſtra quàm forum placerent, Chriſtiana inſuper pietate pertractus, reiectis ſtudijs, ſumpta cruce in Apuliam proficiſcitur aduerſus Saracenos Chriſtiani nominis hoſtes, qui tunc Panormum in Sicilia oppugnabant, & ea loca, & uicinos populos, Chriſtiq; fideles immaniter infeſtabãt. Illic ergo tam ob literarum quàm armorum peritiam, & corporis & animi robur, quo admodum pollebat, innoteſcere præter cæteros uulgò cœpit, & magno precio haberi. Neq; id quidem immeritò. nam ut erat manu promptus, & ingenio perſpicax: ita & animo pręceps, ac maximè audax. Quare cõſertis aliquando cũ hoſte manibus, principem quendã (ut habitus & ornatus pręſe ferebat) conſpicatus maximũ, nunquã deſtitit perſequi hominẽ, quouſq; ex equo deiectũ obtrũcaſſet, cuius ſpolia & caput in caſtra ad ſuos, ſũma cũ gloria reportauit: qui tam ob recẽs factũ, quàm ob alia eius pręclara geſta, in eo bello multis adauctus honoribus, & hoſtili præda refertus eſt. Qui uictor tandẽ magna cum laude in patriã ad ſuos redijt gaudens. Subinde aũt in memoriam tam præclaræ laudis, addidit gentilitio inſigni ſtellam cæleſtis coloris, ut quod prius una tantum aurea ſtella nitebat, geminato poſtea ſydere familiæ gloriã duplo auctum omnibus demonſtraret.

De Franciſco Conſyluio.

INTER claros ac doctos ciues Patauinos ex eadem gente clarum fecit Franciſcum Conſyluium Iuriſconſultum, uirumq; prudentiſſ. inſignis illa legatio pro pace uniuerſali, quæ Ianuæ auctore ſummo Pont. Bonifacio IX. inter omnes principes, ac uniuerſas Reſp. Italiæ per arbitros

ad

ad id electos, facta eſt. Vbi ipſe Franciſci Carrarienſis iunioris Patauij principis le-
gatus interfuit. De qua Baldus ſecundo uolumine, conſilio C. XCVII. diffuſè per-
tractat. Anno Domini M. CCC. XCII.

De Alberto Botono.

PER eadem tempora apud Carrarienſes principes floruit Albertinus Bo
tonus, Iacobini filius Patauinus, ex nobili progenie clariſſimi Iurecõſul-
ti Bernardi Botoni Parmenſis, cuius inſigne adhuc ſepulchrum uiſitur
Bononiæ cum hoc epitaphio:

> BERNARDVS BOTONVS DE PAR-
> MA CANCELLARIVS BONONIEN
> SIS, QVI SCRIPSIT APPARATVM
> SVPER DECRETIS.

Iſ autem Albertinus cùm eſſet ingenio, uiribus & fide conſpicuus, & propterea
Frãciſco Carr. gratiſſimus, factus tribunus militaris, cum ualido præſidio miſſus eſt
Baſſianum, ad tuendam arcem Beluedere, ut ibi exercitui præeſſet: ubi erat Franci
ſcus Dottus prætor, iuridicẽdo deſtinatus: an. ſal. M. CCC. LXXX. Huic nepos fuit
Bernardus Botonus, uir eloquentia inſignis, qui à Senatu Veneto aliquando miſ-
ſus eſt legatus ad illuſtriſſimum principem Sigiſmũdum Auſtriæ ducem: & ad epi-
ſcopum Tridentinum, pro componendis inter ſe rebus, & pro tollendis bellorum
cauſis: qui ea in re prudentiſſimè ſeſe habuit, & à Senatu uehementer laudatus. An.
M. CCCC. LXXXII. Ex his defluxit propago Botonia, in qua nunc cenſetur Iure-
conſultus inſignis, & ſacrarum literarum peritiſſimus, & hæreſum præſentis æui ex
pugnator acerrimus Frãciſcus Botonus, & eius nepotes Petri fratris filij Nicolaus
Iureconſultus, & Albertinus philoſophus: qui adhuc adoleſcens dialecticã in ſcho
lis publicè ſumma cum laude profitetur.

De Hieremia Caldenacij Comite.

HIC modò dicendū eſt de Hieremia Caldenacij Comite, ciue nobiliſſi. &
antiquo ſic dicto, quòd oppidi Caldenacij, in territorio Tridentino ditio
nẽ teneret. Erat enim Pataui j agrorū locupletiſſimus, & tertiã partem ui
ci Cortaroduli, & in uico Ridi magna prædia poſſidebat. Huic fuerunt
tres filij admodū prodigi, quibus nullæ omnino opes prę nimia prodigalitate ſuffi
cere unquam poſſent. Quocirca hic Hieremias (ut erat uir prudens) paterna pieta-
te ductus, cognita filiorum natura, & futuram eorum inopiã præuidens, ſtatuit tum
animæ ſuæ ſaluti, tum etiam quo poterat ingenio præuiſæ liberorum inopiæ proui
dere. Primò ex ſuis tantis diuitijs ædificandam curauit baſilicam D. Andreæ in ui-
co Cortaroduli, eamꝗ magno cenſu ditauit. Pari etiam pietate cõſtruxit abbatiam
Carcerū, multisꝗ eam poſſeſſionibus locupletauit: ea tamen lege (quod Deus auer
teret) ſi quando eueniſſet, liberos poſterosꝗ ſuos egere, ex illis reditibus alerentur,
& cõmodè ueſtirentur, & ſi idonei militiæ fuerint, equis & armis fulcirentur, quib.
& honeſtè ſtipendia facere, & egregiè proſequi militiam poſſent. Nec id falſò pru-
dẽs pater coniecerat, aut incaſſum mandauerat. Nam eo mortuo, haud multum
poſtea Beltrandus & Theobaldus filij ſuperſtites (hæc erant illorum nomina) cœ-
perunt adeò munificos & hoſpitales ſuprà uires cunctis ſe exhibere, adeò ſcortis &
alea profuſè cuncta diſtrahere, ut quicquid habuerant Caldenacij, Ridiꝗ, & Corta
roduli, paucis annis conſumpſerint: uſqueadeò, ut paruo pòſt tempore ad eam de-
uenerint inopiam, ut exire ſeruitio cogerentur, & ad cuſtodiendos & fricandos e-
quos ſtabulario deſeruire. Atqui tandẽ ab abbate Carcerū equis & armis inſtructi,
prout

prout ſtatuerat eorum pater, in Dalmatiam ad militandum profecti ſunt: ubi milita
ri ſtipendio uſq; ad mortem, quo poterant modo, inopem uitam duxerunt. Poterat
ſanè Hieremias iſte meritò ſtultitiæ non mediocris culpari, niſi eum rei euentus
poſtmodum feciſſe prudentiſſimè indicaſſet.

De Monte Patauino.

NON mediocri admirationi fuit olim ingentis ferocitatis plena, ſed iuſtà
ira ſtrenui uiri Montis, de Monteſilice Patauini, quæ illum ad ſubeundã
glorioſam necem compulit, & quæ necatum perpetuæ poſtmodum me
moriæ conſecrauit: quum & ſui & patriæ & ciuium ſuorum, quantum in
ſe fuerat, auſu generoſiſſimo ſe acerrimum uindicem & ultorem præſtiterit. Nam
cùm apud Acciolinum proditionis falſò unà cum Arnaldo fratre inſimulatus fuiſ-
ſet, ubi iuſſi, ſed nondum comprehenſi, uelut ultrò ſatis honeſtè ad tyrannum duce
bantur: erant enim diuites & præpotentes, & propterea Veronę potius quàm in pa
tria ad amouendã omnẽ ſuſpicionis cauſam morabantur: ſed nihil eiuſmodi cõſiliũ
illis profuit. Nãq; ubi ambo ad palatiũ uenerant, cœpit ibi Montes conſcientia for-
taſſis innocentiæ animatus, elatis clamoribus dicere, Summã ſibi iniuriã fieri: cùm
neq; ipſe, neq; quiſquam ſuorum infamia cuiuſpiam ſceleris laboraſſet, ita nunc te-
merè & falſò ambos proditionis reos fieri. Audiens hæc uerba tyrãnus, è palatio fo
ras in propatulũ deſcendit, ubi Montes & frater deducti ſtabant, & propior eis fa-
ctus toruè in Montem reſpiciens, dixit: Sceleſte proditor, etiam hiſcere audes? Ex
his uerbis tanta mox ira, tãtaq; indignatio Montis animum arripuit, ut neq; purga-
re ſeſe uerbis aliter potuerit, neq; obiectum crimen inficiari ulla tunc ratione cura-
uerit: ſed inſiliens ad collũ tyrãni, eum primo impetu in terrã proſtrauit, & cum gla-
dio careret, & pugionẽ, quo tyrãnus accinctus fuerat, diu fruſtra adimere tentaſſet,
obnixè pugnis, ac dentibus, & quibus poterat uiribus, contendit hoſtem, quem ar-
mis conficere non poterat, aut manibus & unguibus necare, aut dentibus dilacera-
re. Verùm adiutus Acciolinus à Iacobo Schinello ſtrenuo milite Pat. & ab alijs ap
paritoribus, qui eum tunc fortè circũſtabant, dignam ſe necem uix euaſit: atq; ægrè
inde cruore perfuſus, & faciem deformatus, ab illius manibus ereptus, & à ſuis inde
ſublatus eſt. Qui præ pudore multos poſtea dies latuit, donec opportunis poſtea
medicorum remedijs curatus publicum adijt. Montes aũt dum uel ſic inermis, &
pugnis, & morſibus indefeſſè fureret, multis uulnerib. cæſus, magna animi genero
ſitate, & inaudita ferocitate, & ſatis glorioſa nece in ipſo fine, & quãtum in ſe fuerat,
clarus & ſui & fratris uindex ibi tũc unà cum fratre occiditur, relicta fama tanti faci
noris, nulla unquam obliuione, aut temporis ſpacio interitura: id accidit anno Do-
mini M. CC. LIII.

De Boriſco Breſcio.

AVSV certè pari, nec diſſimili fato cæſus fuit Boriſcus Breſcius uir nobi-
lis: qui quum Pat. à prætore, rebellis, & Acciolini proditor uocaretur,
quo illius bona facilius in fiſcum redigi poſſent, contumeliam tam inſi-
gnẽ uir fortis ferre non perualens, intrepidè reſpõdit, Iniquè & falſè mẽ-
tiris. Nec mora prætoris ſatelles eum exerto gladio inermem, & alligatum transfi-
xit: & ita repentè occiſus eſt, aliquanto glorioſius quàm qui ſummo probro in fo-
ro palàm, aut carnificis gladio decollantur, aut laqueo turpius longa mora ne- an-
tur: aut qui tandem inedia, ſitu, pędore, immaniter in diro carcere mortem ſeriuſq; ex
pectant, quàm miſeri uellent.

De Alberto & Antonio Bibijs.

COMMEMORATVR inter claros ciues, fidus & diligens cuſtos theſau-
ri Acciolini Albertus Bibius, cuius filius fuit Antonius Iuriſconſultus
egregius, & inſignis eques, & in Republica multis honoribus decora-
tus, & in Patauinis annalibus, ſæpius honorificè celebratus: ita ut nulla
F tenus

tenus hic à me ullo iure prætereundus uiſus ſit, cùm de claris ciuibus Patauinis pertractem.

De Alberto Caligineo.

EIVSDEM tyranni amicitia fecit etiam Albertum Caligineum clarum: quandoquidem, non tam memoratur quòd fuerit Iuris ciuilis ſcientia præditus, quàm quòd Acciolini amicitia difficillimis illis temporibus plurimum potuerit: quod uel ex eo facilè iudicatur, quòd ille ut ſuas ædes irrigaret, cum maxima uicinorum moleſtia, quibus ea res damno fuerat, impetrauit ab Acciolino paruum riuum iuxta diuum Leonardum deduci, per quem quota fluminis pars aſſiduè laberetur. Riuus autem hic Boueta dictus eſt, qui adhuc fluit, & poſt ædes noſtras labitur. In huius autem rei memoriam mutato Caliginis nomine, huius poſteri ab hoc inuento poſtea à Boueta uocati ſunt. Accidit autem hoc anno ſalutis humanę milleſimo ducenteſimo quadrageſimo ſexto.

De Beldomando Bobio.

AMOENISSIMVM ingenium, & acutiſſima cauſſatio Beldomandi Bobij iuriſconſulti Patauini, & aduocati eximij inter hos omnes eum celebrem reddit: neque hoc loco reticeri illum omnino permittit. Etenim cùm aliquando Reſpublica Patauina odio, ſeu inuidia potius prædiorum, quibus Patauinus clerus affluenter abundat, ſtatuiſſet capitalem pœnam, ſi quis de reſtituenda aqua monachis diuæ Iuſtinæ ſemel interceptam amplius in Senatum referret. Is requiſitus à Galbertino Muſato abbate, ut in tali negotio ſibi aliquid idoneæ opis ſuo patrocinio præſtaret. Ipſe conuocato de more Senatu, impetrataqúe dicendi uenia, fretus ſua eloquentia, è ſuggeſtu maxima facundia cœpit auditorum beneuolentiam captare. Laudans primùm ſupra modum Patauinæ ciuitatis pietatem erga Deum & ſanctos eius, ualde extollens diuum Proſdocimum, & Danielem, & ante omnes diuam Iuſtinam, & diuum Antonium tutelares, diuos, & interceſſores, & patriæ patronos: quorum ope ab imminentibus & manifeſtis periculis Patauini ſæpius fuerant liberati: mox eorum bona, ac fortunas in hoc ſeculo, illis accuratè commendat, atque hoc pacto artificioſè, & rhetorico more inſinuando inducit Iuſtinam poſcere à populo Patauino, cui toties in afflictis rebus præſto fuerat, ius aquæ, quod ſibi iniquè interceptum aliquando fuerat, iuſtè aliquando reſtitui. Et interim ſuper his nulla de monachis facta unquam mentione, ita concinnè, ita eleganter aptequé diſſeruit, ut ſententia de aqua reſtituenda, abſque contradictione protinus fuerit ab omnibus approbata. Atque ita callidè pœnalem conſtitutionem, pia cauſſatione, deluſit, cùm non monachos in ſua interceſſione (quoniam edicto publico uetabatur) ſed diuam Iuſtinam reſtitui ſe ad ius ſuum priſtinum poſcentem induxerit.

De Thoma Cauatio.

THOMAS Cauatius uir ſtrenuus, in recuperanda patria de manu Acciolini tyranni inter præcipuos habitus, hic à nobis meritò celebratur: qui cruce munitus, & armis, equo inſidens intra mœnia Patauina comitatus uigintiquinque armatorum manu per pontem Prati, ab ea urbis parte, primus irrupit: ubi quotquot armatis obuius fit, eos haſta feriens proſternit: & demum fracta lancea, enſem uibrans alios uulnerat, alios in fugam uertit, & ita primo impetu in urbem ouans & lætus ingreditur. Anno ſalutis milleſimo ducenteſimo quinquageſimo ſexto, die duodecima Iunij.

De

DE RVBEIS.

De Petro Rubeo.

QVONIAM propoſuimus de claris ciuibus Pat. dicere, nullatenus prætereo Petrum Rubeum egregium ſanè ciuem, atque militem in armis præſtantem: & (quod tunc temporis perpaucorum fuerat) Acciolini perquàm familiarem, & domeſticum, & ei uſque ad mortem amicum. Is ſibi ædes conſtruxit Patauij apud D. Bartholomæum cum excelſa turri, & pinnatis muris, in arcis ſimilitudinem munitas. Similiter fuit in uico Bruzioli ædificauit arcem turri muroque & foſſis ſeptam, & eo tempore munitiſſimam. Huic quoque filius erat Ioannes Rubeus, Cani Grandi Veronenſium principi ob egregias animi & corporis dotes, ualde amicus, & ab eodem militiæ honore decoratus, ac inter domeſticos ac familiares habitus omniũ gratiſſimus. Hinc orta eſt Pat. ſuſpicio, ne quid mali is occultè cum Cane aduerſus patriam moliretur: ſubeſſetque aliquid fraudis, ac doli ſub ea amicitiæ ſimulatione. Quãdoquidem hic Canis adeò natura Patauinis ſemper inſenſus fuerat, ut ex eius amicitia à Repub. Pat. nihil omnino boni ſperari tutò poſſet. Quamobrem Patauini id (quod erat fortaſſe) ſuſpicati, memoratam arcem diruì iuſſerunt, & reddi penitus immunitam. Anno Chriſti M CCC. XIII.

De Solimano Rubeo.

HIC locus idoneus occurrit, quo à nobis admirabile facinus Solimani Rubei memoretur. Is enim Brazioli arcem, de qua proximè dicebamus, ubi omnis ſuſpicio ceſſabat, muro rurſum, & foſſa, & ijſdem ferè munimentis ut prius Reip. conſenſu reparauit. Erat is factione potens, & animi uirtute, & corporis uiribus pollens, & inimicorũ ultor acerrimus: quando & unicam filiam ſuã, quam (ut credere dignũ eſt) uehementer amabat, cũ pędagogo, quẽ domi ad nepotes inſtruendos habebat, in ſtupro deprehenſam, pudicitiæ domeſticæ ulciſcendi cauſa, proprijs manibus interfecit: ſtupratorem uerò captum, ac diu excruciatum, & denique multis confoſſum uulneribus, in profundas foſſas Bruzioli appenſo ad collũ ſaxo deiecit. Habitus eſt hic uir magnanimus, ſed impos animi, ad perperiendas iniurias. Inſigne gentilitium huius familiæ duplici colore conſtabat, albo & rubro, quadrupliciter diſtinctum, idem ſanè cum Daulorum inſigni, eique omnino ſimile.

De Carolo Curtio.

CAROLVS Curtius ſimiliter cùm eſſet uirtute bellica inſignis, & Acciolini tribunus in expugnanda Brixia honoris auidus, & appetentiſſ. glorię, unà cum Giramonte Acciolini fratre notho, primi cũ ſignis uictricibus muros aſcendiſſe dicuntur. Sed in tanto uictoriæ ſucceſſu, mutata fortuna, miſerabiliter ambo uno ictu è muro decuſſi, exanimes ceciderunt. Horum corpora poſtea Veronam delata, cum maxima funeris pompa ſepulta ſunt. Huius familię inſigne eſt dactylus uirens cum fructu penſili, & radice effoſſa, & nuda in colore albo.

De Iamboneto Belludo.

MAXIMA fuit Iamboneti Belludi audacia, quæ uel ſolà illum clarum facere poteſt. Qui cùm extra patriam exularet, non fuit ueritus in arce uici Placiolæ, cuius erat dominus, cum magna ſceleratorum manu, à Repub. Pat. deſciſcere, ac factus rebellis per rura uicina graſſando diſcurrere, & undique prædas agere. Quocirca Patauini indignati arcem aggreſſi facilè eam expugnant, & inde miſerum & infelicem ducem captiuum cum ſocijs Patauiũ deducunt. Qui per duellionis reus factus, capite pœnas luit: comites uerò latronũ more laqueo ſuſpenduntur.

De Alexio Muſaragno, & Fulco Montagnono.

SICVT autem maximè damnanda eſt impia audacia inſelicis Belludi: ita magnis certè laudibus extollenda eſt conſtantia ac fides Alexij Muſaragni Patauini, qua uſus eſt acerrimè, pro tuenda arce Montagnoni aduerſus Acciolinum. Nam dum Fulcus Montagnoni dominus, & eius fratres, nondum ſatis adultæ ætatis eſſent, ut tueri rectè per ſe ipſos caſtrum poſſent, accito Alexio, ſibi & amicitia & ſanguinis neceſſitudine coniuncto, ſeipſum ei in fidem eum tota familia & arce dedit, quam & arte, & natura ualde munitam fratres ipſi poſſidebant. Erat autem Muſaragnus uir animo promptus, & ad arma, & ad uim ferendã & corpore & animo paratus: audaxq́, & acerrimus aduerſus Acciolini tyrannidem libertatis defenſor. Hic fuit qui non conſenſit, ut Patauiũ Gaboardo aut Acciolino traderetur, quamuis id imperatoris nomine poſceretur. Quare tradita urbe Acciolino, ipſe ultrò Montagnoni arcem petijt, ibiq́ ad omnem belli impetum fortiter ſuſtinendum ſe muniuit. Acciolinus ergo cum magno exercitu eò profectus, cœpit primò blandis ſermonibus, & ingentibus promiſſis deditionem ſuadere: quam nequaquam ualuit impetrare. Quocirca multa ui arcem aggreſſus cum magna ſuorũ cæde, fruſtra diu annixus eſt totis uiribus expugnare. Sed ubi minimè ex animo rẽ ſuccedere uidet, cùm arx eſſet natura & arte munitiſſima, obſidionẽ parat: ſed dum id incaſſum fieri uidet, quãdo ad id quoque longiſſimo temporis ſpacio opus foret, & magnis impenſis: & denique quicquid accidiſſet, maioris omnino damni quàm lucri futurum: ad blandas pollicitationes reuerſus, non deſtitit ſolicitare obſeſſos adoleſcentes, donec inopiæ metu inſtantibus neceſſariarum rerum anguſtijs, deditio ultrò facta eſt, & obſeſſis abire conceſſum liberè, quò uellent. Atqui Fulcus non fidens tyranno, unà cum fratribus ad Accium Eſtenſem confugit, cuius auxilijs & fauoribus, dum occupatus alijs maioribus negotijs Acciolinus longius abeſſet, alteram arcem in Monte Rubeo duplo tutiorem priore, mira celeritate extruere adortus eſt. Verùm quamprimum Albricus Acciolini frater id ſuboluit, extẽplò miſſis eò cohortibus, opus impediuit, & quicquid inde factum fuerat ſuberti iubet, licet utrinq; prius acriter decertatum ſit. In ea pugna Fulcus adoleſcens dum incautius obſtare contendit, interfectus eſt. Alij uerò cæde ducis perterriti, partim occiſi, partim captiui Patauium ducti ſunt: et (ut erat immanitas tyranni) ferè omnes laqueo necati. Alexius uerò prudentia ſua edoctus, ubi reſiſtere non potuit, fugam inijt, tutoq́ Ferrariam ſe recepit: ubi poſtea breui tempore & ipſe moritur.

De Martino Cane Patauino.

NIHILO ſanè minoris admirationis fuit ſingularis animi conſtantia Martini Canis Patauini aduerſus Canem Scaligerum Veronenſem principem, quàm Muſaragni aduerſus Acciolinum: quippe quæ multo etiã feliciorem exitum habuit. Nam cũ Canis Vicentiam, & caſtella agri Vicentini, & Montemſilicem, Ateſtemq́, & Montagnanam ſuo ſubiugaſſet imperio: & denique ad recuperandum Patauium, quod amiſerat, uictorem exercitum perduxiſſet, nulla ui, nullo metu, nulliſue minis terrere aut allicere promiſſis hominem potuit, ut ſibi Camiſiani uici arcem traderet, quam firmo fideliq́ præſidio tenebat, & cuius ipſe erat dominus: uſqueadeò, ut Cani tam grandi, tam puſillus Canis maius negotium fecerit, quàm reliqua caſtella, & municipia totius agri Patauini. Quocirca & ſi talis tantusq́ ille uir in multis alijs rebus, & animi & corporis eximijs dotibus præſtaret: hac tamen uel præcipui animi generoſitate mihi uiſus eſt maximè dignus, ut hic inter illuſtres ciues meritò cenſeatur.

De

De Marſilio Parthenopæo.

NIHILO minoris dignitatis,ſed felicioris admodum fortunæ fuit Marſilius Parthenopæus:qui in re maximi diſcriminis, ac etiam difficultatis,ex omni præſtantium uirorum numero, quibus Patauina ciuitas uel maximè tunc abundabat,unus delectus eſt,qui ad retinendum Tridentum in fide Patauinæ Reipublicæ præſes ab ipſa Republica mitteretur, ibiq́; primum prætorem ageret. Nam epiſcopus Tridentinus,cùm multo ſatius ſpiritualia,quàm mūdana arma tractanda putaret, timens à Scalenſibus principibus bellum, Patauinæ Reipublicæ cum omni iure ſecularis ditionis adhæſit, atque in eius poteſtatem ſe ſuaq́; tuenda & conſeruanda tradidit. Is ergo cum ſatis honeſto comitatu ac uexillo Reipublicæ eò miſſus, ut erat magna animi conſtantia ac ſapientia præditus, quatenus licuit, ita ſtrenuè ſeſe geſſit,ut ab omnibus illis ciuibus,uti pater patriæ meritò coleretur. Verùm cùm nobiles reguli, qui in oppidis & caſtellis circunquaque iacentibus imperabant, epiſcopi factum minimè probaſſent,detrectantes ditionē Patauinorū, & nolentes epiſcopo parere, Veronenſibus adhæſerunt,quibus tunc permoleſtū erat Patauinorū opes & potentiam creſcere. Quamobrem per biennium,damnis cædibusq́; utrinque illatis, immaniter certatum eſt. Atqui tandem pluribus de cauſis, quas enarrare breuitas inſtituta nō patitur, Marſilius à Tridento, & ab agro Tridentino copias abducere coactus eſt. Nihilo tamen minori gloria quòd illis temporibus incolumes copias eduxerit Patauium,quàm ſi in fide Tridentum perpetuò tenuiſſet. Fuit ergo Parthenopæus, quoad uixit,charus omnibus,& in Reipub.negocijs ſemper cunctis prælatus. Hæc facta fuerunt anno ſalutis M. CC. LXXVIII.

De Matthæo Pegoloto.

CELEBRATVR quoque & meritò ſanè memorabile factum Matthæi Pegoloti Patauini: qui eo bello, quod à Patauinis aduerſus Vicentinos gerebatur, cum ad Carmignanum hoſtile oppidum,quod maximo militum præſidio tenebatur,pugnaretur, & ab hoſtibus acriter defenderetur, nec eſſet,qui præ metu miſſiliū appropinquare mœnibus auderet: Matthæus animo intrepidus,atque corporis uiribus præſtans,ingenti auſu,qua parte inexpugnabilis arx incuſtodita manebat,per ſummū noctis ſilentium admotis ſcalis primus cum paucis arcem aſcendit, uexillumq́; rubeæ crucis, ſumma turri cunctis oſtentat:quo facto,repentè clamore ſublato,arx ab omni parte circundata capitur: & ſimul circiter ſeptingenti & trigintaſex Vicentini,qui Patauiū deducti, omnes ſub cuſtodia manſere, donec compoſitis rebus inter Vicentinos & Patauinos pax populis reddita eſt, & Vicentia facta tunc Patauio tributaria: huius uictoriæ maxima gloriæ pars ad Pegolotum delata eſt.

DE SANCTO ANDREA.

De Iacobo ſancti Andrea.

AB egregia ſtirpe Scrouinia ſub alio cognomine effluxit familia cognomento S.Andreæ, cuius princeps fuit Iacobus, quem Dantes Aldigerius apud inferos collocat inter prodigos. Nā cùm hic opibus ualde excelleret, multoq́; etiā eſſet animo, q̄ diuitijs locupletior,tantæ prodigalitatis fuiſſe perhibetur, ut ueniens cū magno amicorū comitatu ex uenatione imbre madidus,& frigore hyberno algens,combuſſerit paleariam tegetem uiri cuiuſdam ruſtici propinquam,ut repente ſe & ſocios ſine mora exiccaret, & frigentes calefaceret: pro quo damno illato dedit uillico decem terræ iugera, maioris prouentus & precij, quàm tres tegetes:quippe qui Cortarodulum,& Marſangum,ac Manfredolium uicos Cittadellæ ſubiectos penè totos poſſideret. Quin tanto ei ludibrio fuerant diuitiæ,quibus exuberantiſſimè affluebat, ut cum Venetias aliquando tranſiret, nec haberet qui-

buſcum alea relaxandi animi gratia luderet: ne prorſus ocioſus ſederet, argenteos, atque aureos etiam nummos ludens, perinde atque lapillos per ſummam è nauis prora in ſubiectum amnem iactabat, quot quiſque ſaltus faceret, in ſumma unda, antequam obrueretur annumerans. Euenit quoq; aliquando, dum eſſet ruri, & amicos quoſdam præſtolaretur, cùm illi fortè aduētum noctu per tenebras diſtuliſſent, eis ultrò de induſtria in ſuo pago, tam ad exhibendum lumen uenientibus, quàm ad ingentem animi lætitiam, & gaudium oſtentandum, quod ex huiuſmodi amicorum aduentu capi ſolet, iuſſit agreſtes aliquot, atque humiles caſas, ſeorſum ab alijs iuxta uiam poſitas, incendi, ut eo incendio fugatis obſcuræ noctis tenebris, abſque alijs facibus aduenrantibus amicis, alacris & feſtiuus occurreret. Atqui tandem tantus diuitiarum luxus ei poſt modicū tempus miſerrimi exitus & necis occaſionem præbuit: quandoquidem ob eas ipſas diuitias & amicitiam, quæ cum Accio Eſtenſi ſibi fuerat, redditus Acciolino tyranno ſuſpectus, cum alijs multis occiſus eſt, quo ipſe poſtea tyrannus tantis diuitijs ſine periculo, abſque alio impedimento ſecurius potiretur.

De Litolpho à S. Andrea.

LITOLPHVS ex eadem familia S. Andreæ, & ipſe liberalis admodum, & omnium uirtutum genere præditus, cùm ob id in ciuitate apud omnes magna gratia præſtaret, à Rep. Pat. Vicentiam prætor miſſus, tanta beneuolentia Vicentinis iunctus eſt, & tam arcto affinitatis uinculo copulatus, ut Vicentiam ſibi & poſteris, relicto Pat. habitandam delegerit. Vnde poſtea eius familia Vicentiæ floruit, & de eius nomine in hunc uſque diem Litulpha appellata. Atqui neſcio quomodo res iſta ſe habeat, ut horum proles adhuc ſuperſit, quum (ut fertur) maiores à S. Andrea ædificauerint delubrū S. Andreæ in uico Cortaroduli, & id magnis prędijs hac lege dotauerit, ut gentilitio iure, quod dicitur Patronatus, ſemper daretur pauperiori ex ea progenie, quouſq; ex eo genere reperiretur quiſpiam, cui dari poſſet. Atqui modò quaſi genus id totum defecerit, ius omne conferendi ad ſummum Pontificem deuolutum eſt, & alienis prorſus & à ſtirpe, & à patria ſæpe confertur.

De Petro Altichino, & Rocho Golanto.

INGENTES crudelitates, & pernicioſæ ſeditiones, per Petrum Altichinum, & Rochum Golantū excitatæ, & in Pat. ciuitate per ea tempora perpetratæ, eos ad poſteros æquè notos atq; infames reddunt. Qui quidem etſi ex humilibus parentibus, imò ſordidis geniti fuerant: tamen in maximā ſuam ſuorūq; perniciem, ex uſuris & illicitis lucris ditiſſimi effecti, ad tantam ex eo potentiam & ſuperbiam deuenerāt, ut licet infames, memoriam tamen de ſe perpetuam dereliquerint. Multa horum nefanda facinora in hiſtorijs ſuis Albertus Muſatus, ualde ſtomachoſè commemorat. Ait enim poſtquam ad partes Guelphæ factionis, excluſa plebe, & tribunitiæ poteſtatis iure ſublato, ſumma rerū delata fuiſſet, uſq; adeò ex nimia licentia præſidentium excreuiſſe auſum & inſolentiam paucorum, quos ſors ex maxima diuitiarum affluentia, in ea factione conciliarat, ut ſpreta trecentorū ciuium ſententia (tot enim ciuibus eo fortè tempore Pat. Senatus conſtabat) ſoli ferè Reip. uices agerent, inuidioſè Gibellinorum calamitatibus gratulantes. Quocirca boni ciues ob pacis deſiderium rus profecti, & ad rei ruſticæ curas conuerſi, pro maiori parte Remp. deſtituerant. In hoc aūt ciuitatis ſtatu memorati homines, quos ſic ſupra omnes ſors euexerat, nihil tam nefarium appetebant, quod non licere ſibi putarent. Erant enim Petro Altichino tres filij ſceleſtiſſimi, atque in ciuitate ob immanitatem omnibus ferę formidabiles. Ipſe autem pater Altichinus magnus patronus in foro regnum tenebat: quare factus erat, tam ex aſſiduo pernicioſorum clientum patrocinio, quàm ex longo fœnore ditiſſimus. Rochus uerò Golantus longe ſordidiore genere natus, paterno magis, q̃ proprio fœnore ditatus, homo erat arrogans, immanis & impius.

Huic

Huic erant duo filij, alter Vereius appellatus, perquàm patri ſimilis: qui ſemper ſceleſtiſſ. hominum caterua ſtipatus, ubiq; incedebat ſuperbus. Is adeò impudicus & inceſtuoſus fuerat, ut in urbe, coniugatas, uiduas, uirginesq; ubiq; ſtupraret: in agris uerò ita auarus & rapax, ut miſeros agreſtes pecunijs & prædijs ſpoliaret. Alter aũt uocabatur Viuianus, deformis intus & foris, uix crabrone maior. Lupino ore, facieq; teterrima, moribus nefandiſſ. homicida primũ ſacerdotis inſontis, & poſtea (ut erat humani ſanguinis ſitibundus) tot cædes patrauerat, quot ſibi oblata patrandi facultas præbuerat. Hi ergo nefarij homines hac impia ſobole ſe inuicẽ ad omne ſcelus impio fœdere obſtrinxerãt, & præter cætera mala, cunctos nobiles in primis ſum̃o odio proſequebãtur: & præſertim uniuerſam Carr. familiam, in qua tunc maximè diuitijs & gratia cęteris in ciuitate pręſtabãt. Atqui tandẽ Iacobus & Vbertinus Carr. horũ faſtũ perferre diutius nõ ualẽtes, in medio foro è curia egrediẽtes aggreſſi ambos obtrũcant, & cõcitato ad arma populo, eorũ filios ubicunq; latuiſſent, inuentos ſimili furore trucidãt. Qui omnes inſepulti iacentes, per biduũ ludibrio pueris populoq; fuerunt. Ædes uerò eorũ direptæ, & omnia bona fiſco adiudicata, ut ex eo hominũ genere, nil niſi infame nomen poſtea manſerit. Hæc eò retulimus, ut cæteris exẽplo ſint, qualis ſceleratorũ hominũ finis ſperandus ſit: ac ſimul, ut nemo eiuſmodi hominum fortunæ quantumuis proſperæ inuidere iure poſſit, cùm aſſiduè ſub imminenti periculo maximę cuiuſpiam cladis omnis nimia proſperitas ſubſit, breui & facilè ruitura.

De Obicio Rogato.

OBICIVS ex antiqua familia Rogatorũ lætiori fato ipſe quoq; hic inter claros & illuſtres ciues non poſtremũ ſortitur locũ: qui per multa ſecula antea militiã ſecutus Deſiderij Longobardorũ regis, ab eo tribunus militum factus, ob nauatam in prælijs unà ſecũ inſignẽ operã honore militiæ decoratus eſt, & honoris cauſa datũ ei ac poſteris eius, in ſuo gentilitio inſigni aquilam auream in uiridi colore deferre. Qui quidem ingraueſcente ætate accepto cõmeatu, multis muneribus donatus, ex Ticino in patriam tandẽ redijt. Huic duo filij nati ſunt, quorum alter Ioannes, alter Niger appellatus eſt, qui fuit egregius iuris doctor, & in foro admodum exercitatus: à quo poſtmodũ defluxit Nigrorum familia, quæ eiſdem inſignibus poſtea ſemper eſt uſa.

De Raimundo Solimano.

INTER claros ciues Pat. cõnumerandus mihi uidetur eſſe Raimundus Solimanus, etſi temporũ uetuſtate nihil habeã de eo quod referam præter quod habetur in magnifico ſepulchro in ſublimi pariete poſito baſilicæ Eremitarũ, à parte Septentrionali indicium ſane ueræ nobilitatis: & propterea uirum clariſſimum atq; liberaliſſimum fuiſſe credendum eſt, Ibi enim inſculptum hoc epitaphium legitur:

Antra quòd hec, cinerumq; locum ſtudioſe uiator
Inſpicis, ut uideas dira trophæa necis,
Raimundus Solimanus erat, cui nomen auorum
Inſigne, hæc humi buſta reliquit homo.
Verus Arimundi Solimanus amicus, amicis,
Hic promptum auxilium, conſiliumq; fuit.
Pauperiem miſerans ſpecialiter, aſtra petiuit
Mente, ſed hac tegitur carne ſepultus humo. M. CCC. LXVII. III. Octob.

De Altero Solimano.

FLORVIT Romæ ſub Xiſto Pontifice Maximo alter Solimanus, iuris utriuſque conſultus, uir admodum prudens, doctus ac fidelis. Quocirca ſummus Pontifex eius prudentiæ & fidei plurimum fidens, ærarij apoſtolici negocio eum præfecit, & ſeptemuiratus honore decorauit:

qui, quoad uixit, in ea re fideliſſimè ſeſe habuit: & ſi diutius utrique uiuere licuiſ-
ſet, erat abſque dubio ad ſublimiora facilè aſcenſurus. Sed contigit eodem anno
atque fato utrunque ob hac uita migrare. Sepultus eſt Romæ à læua aræ maxi-
mæ in templo diui Auguſti, ubi hæc leguntur:

D. OMN. S.
SOLIMANO EX PATAVINORVM PATR.
FAMIL. IVR. CIVILIS ET PONTIF. CONS.
VII. VIR PONTIFICAL. AERAR. INGENIO
ET FIDE PROBATISSIMO.
QVI VIXIT ANN. LXVI. MENS. VII.
DIES IX. HOR. III.

De Paulo Sermeolio.

NON ab re fore, nec alienum ab inſtituto noſtro exiſtimaui, præclarum &
antiquum hoc loco facinus recenſere Pauli Sermeolij, uiri uirtute nobi-
lis, conſilióque & bellica laude inſignis, & hoc uel uno tantum præ-
claro facinore ſatis illuſtris. Anno enim Domini M. CC. XIIII.
cùm Taruiſij publicè maximo apparatu, celebrarentur ludi magnificentiſſimi,
& ad eam celebritatem undique ex uniuerſa illa regione, & præſertim ex urbe Ve-
neta & Patauio ditiſſimi & nobiliſſimi quique inuitati cum uxoribus confluxiſ-
ſent, in medio foro erecta arx ſtabat, ex tabulis, tapetibus, ſericisque pannis, & aulæis
precioſis undique decorata: ibi pnobiles, ac ſpecioſiſſimæ mulieres, gemmis atque
auro comptæ, ſpectantes, ſpectandæque præſidio arcis aderant. Aduenit interim
tempus, quando ludicro inſtar certaminis inito, arx cum maxima hilaritate, pom-
pa, ac ordine militari, à iuuenibus circundari cœpta eſt: ubi alacritate, riſu, iocis, nu
tibus, concentibus res agebatur. Neque enim ſcalis balearicíſue tormentis, aut ar-
mis, ſed malis aureis, ſertisque roſis, floribus, odorúmque ſuffumigationibus, aquis
odoriferis, ouorũ putaminibus obſeratis, buccellis, iectaculis, & eiuſmodi telis un-
dique certabatur. Pro claſſico, & belli teſſera, riſus, cantus, muſicique concentus, lon
gè latéque reſonabãt. Obſident iuuenes, obſidentur matronæ: & ſic uiciſſim cum ma
xima alacritate exultantes pulcherrimo certamine, nõ horrificam Martis pugnam,
ſed optatiſſ. cupidinis prælia decertabant. Oritur interim (ut in huiuſmodi ludicris
ſæpe fit) non parua ſeditio inter Pat. & Venetos, qui in illis ludis præcipui habeban
tur. Et repentè uexillũ Martiũ, quod erat ex parte Venetorũ, & uexillum crucis ru-
beæ, quod erat Pat. utrinque uno tempore in altum tollitur, tantis clamoribus, ut
non amplius cũ mulieribus, ſed hoſtile prælium cũ militibus eſſe uideretur: & ſi tũc
iuuentus illa ita armata fuiſſet ad pugnãdum, ut erat ornata & præparata ad aman-
dum, magna utrinque cædes proculdubio illic patrata fuiſſet. Verùm cùm cœpiſ-
ſent undique quæcunque furor adminiſtraſſet arma parari, Paulus Sermeolius, qui
à Patauinis his ludis præfectus fuerat, uir grauis, & admodum diſertus, in medium
ſtatim progreſſus, omnem tumultum, ac furorem, & totam illam ſeditionem, ſolo
aſpectu ſuo & auctoritate repreſſit, & impetum furibundum breui oratione ſeda-
uit, exclamans indignum facinus: tam benignè exceptos à Taruiſinis in oculis ciui
tatis fidem fallere, & ſacroſancta hoſpitij iura uiolare, & Venetos nihil mali meri-
tos ſibi & fœdere & affinitate coniunctos temerè, tam leui cauſa, tam iniquo bel-
lo laceſſere, ac tales, & tot inſignes matronas, tam proprias quàm alienas incuſto-
ditas ac perterrefactas, impudenter ſtuprandas dare, & proſtituere alienis. Idem

à Vene-

à Venetis quibuſdam factum, qui conſilio & authoritate præſtabant. Quocirca mox utrinque repreſſo tumultu, & ſedatis animis, ab armis deſitum eſt, & ſubſecuto ſilentio, à ludis ceſſatum. Mulieres autem ut erãt perterritæ, & ſemianimes à ſuis uiris abductæ, in patriam reuectæ ſunt. Hinc magnæ ſubinde diſſenſiones, & diuturnæ belli cauſæ inter Venetos & Patauinos poſtea ſubortæ fuerunt. Nam cùm Patauini egregiè ulciſci ſeſe uellent, Bebias in fine Venetiarum magno belli apparatu de finibus pugnaturi bis aggreſſi, bis à Venetis inter paucos dies uicti profligatiq; fuerũt. Poſtea uerò ſæpius de finibus inter ſe pugnatum eſt, nec antea deſitum, donec Patauium tandem ſub Venetorum imperiũ poſt annos ferè ducentos prorſus uenit. Quod quidem quàm bonum, quàm fauſtum, quàm felix fortunatumq; fuerit, iam ſatis diximus, & ex ipſo euentu cunctis patet. Deus faxit, ut hic rerum ſtatus nobis ſit, quàm maximè fieri poteſt, diuturnus atque perpetuus.

De Ioanne Bolpario.

ENITVIT per ea tempora Ioannis Bolparij inſignis tribuni militum nomen, qui Carrarienſibus in cunctis rebus ſemper paratus fuit: & prę ſertim eo bello, quod eis nouiſſimum contigit ad reſiſtendum Venetorum copijs, ubi uiſus eſt admodum ſtrenuè in ea re contendere. Huius ſepulchrum extat in porticibus diui Antonij Confeſſoris, ubi dum porticus antiqua ſtaret, uiſebantur in pariete pictæ imagines trium fratrum, ſicut epitaphium ſaxo inſculptum indicat:

Hæc ſunt Gerardi Alberti ſimulachra Ioannis,
Fratrum Bulpario genitorum ſanguine claro:
Intra Altinatem portam ſunt atria primi,
Burgi prima Nucum domus eſt ſpectanda ſecundi:
Aſt prope Nigrorum Voltam ſtat manſio terni.
Octo bis luſtris, ſex denis atque ducentis
Cum geminis annis poſt partum Virginis hæc ſtant.

Obijt Gerardus M. CCC. XC. XVIII. Decembris.

De Mynio Smanioſo.

Hic quoque in poſterorum exemplum mihi uiſum eſt memorare conſilium importunum Mynij Smanioſi uiri præclari, de quo in Patauinis annalibus multa referuntur. Is enim cùm eſſet alioqui prudentiſſimus, Acciolinoq; & Anſediſio eius uicario pergratus, quod raris admodum contigerat: tyrannicam tamen ſæuitiam euadere uſquequaque miſer non potuit. Nam quo die exercitus Romani Pontificis, & Veneti Senatus, pro libertate Patauium oppugnaret, Mynius ibi in præſidio cum Anſediſio aſſiſtens portæ ciuitatis, ſuadere ei cœperat, ut quando amplius armis obſtare non poſſet, ſeſe ultrò pro impetranda uenia hoſti dedat. Tunc Anſediſius uti immanis bellua, ira percitus, quòd ea ſibi protuliſſet deſperationis uerba, enſe, quem exertum habebat, unico eum ictu transfixit. Qua cæde patrata, & deſperata omnino obſiſtendi uirtute, per portam ſancti Ioannis, urbe relicta, quantum ualuit concito equi curſu contendere, celer aufugit. Quem mox Tiſo Campiſampetrus, ubi id reſciuit, fruſtra per quatuor milliaria inſecutus, illico ad ſuos redijt. Verùm infelix ille nihil feliciori fuga ad Acciolinum auunculum confugit, quàm ſi ab hoſtibus captus diſcerptusq; fuiſſet: quandoquidem ſtatim ubi primùm tyranno ſeſe obtulerat, interfici iuſſus eſt: eadem ſcilicet rabie & furore, quo & ipſe paulo antè innocentem Smanioſum interfecerat. Sunt qui ſcribant ab auunculo, ob ſuſpicionem, quaſi Patauium hoſtibus prodidiſſet, tam diu tortum fuiſſe, quoad eius uiſcera paterẽt: & ita eculeo ſuſpenſum (qua nece dignus erat) ſemilacerum longo & intolerabili dolore, quo iniuſtè multos affecerat, æquè miſerabiliter interijſſe.

De Aldrouandino Campanato.

SCRIBITVR quoq; in Pat. annalibus Aldrouandinum Campanatum, fuiſſe eximium oratorem, & legum doctorem egregium, ac uirum magnæ grauitatis & auctoritatis in populo: & multis legationibus & magiſtratibus honorifice geſtis, inſignem, ac propter præclara ſua in Rem publicã merita, magnis prædijs, & aliquot domibus, quæ fuerant proſcriptorum ciuium, à Republica donatum. Huius ædes erant in uico diui Iacobi Molinarij.

De Henrico Galleto.

NEQVAQVAM prætereundum putaui hic Henricum Galletum, prudentem uirum, & animi ac fidei conſtantia inſignem, Carrarienſibus principibus, & Franciſco præſertim iuniori ualde familiarem, & in eius fuga, & in omnibus rebus arduis, conſiliarium prudentem, & comitem fidelem, atque in multis legationibus ad diuerſos principes & reges admodum probatum: ita ut in tota Italia uir maximi ubique nominis haberetur. Verùm ex euentu rei uir alioqui ſapiens habitus, multum erraſſe conuincitur in diſſuadendo, ne capta aliquando Brixia, arcem pro uiginti millibus nummûm aureorum, ab ultrò ſeſe dedentibus acciperet: quandoquidem paulo pòſt miſſis opportunis à Pontifice maximo in arcem auxilijs, coactus fuerit & arcem & urbem relinquere: quod fuit ei omnis futuræ ſuæ infelicitatis initium, quæ poſtea miſerum principem breui tempore inſecuta eſt.

De Bariſono Vigoncio.

EADEM tempeſtate Bariſonus Vigoncius inter cæteros principis Carrarienſis duces celebris fama fuit, & conſilio mentis, & animi uirtute, & corporis uiribus pollens: & ex eo omnibus charus. Is in reditu Franciſci iunioris, ſexcentos uelites, expeditosq; leuis armaturæ milites, quod mirabile dictu eſt, ſuis auſpicijs aduerſus Galeacij ducis præſidium conduxiſſe dicitur, qui ſe pro ſalute ſui principis ſectarentur, quocunque uoluiſſet. Quamobrem magnopere à principe laudatus eſt, & magnis poſtea muneribus & immunitatibus donatus.

De quinque viris ſelectis, quibus omnis ciuitas in armis parebat.

SATIS ſuperq; immoratus ſum in nominandis ſeparatim militaribus uiris, ducibus & tribunis Patauinis, qui eouſq; per ea tempora bellis ſæuientibus innumerabiles penè fuerant in armis præſtantes. Nunc cogor oppreſſus numero, ne uniformis narratio ſatietatem legentibus pariat, & ſatietas poſtea faſtidium, receptui canere. Verùm antequam omnino deſiſtam, peropportunum mihi uiſum eſt, quinque uiros adhuc addere, quos ex omni numero ciuium, uti præſtantiores, Franciſcus iunior, cùm obſeſſus ab exercitu Veneto acriter premeretur, ſibi tunc ſtudioſè delegerat: quorum imperijs populus uniuerſus, quem centuriauerat, ad tales caſus cùm opus eſſet, armatus ſuis quiſque locis aſſiſteret: traditis eis quinque uexillis diuerſis, in quinque locis plateæ dominorũ, ut ſigno dato per campanæ pulſum, omnes ſub ſuis ducibus & ſignis armati ſtarent, & ubicunque opus eſſet, præſto forent. Primùm uexillum detulit Galeacio Gatario, ſericum, colore cæleſti, orbibus aureis ad mundi formam replerum: & locum ei conſtituit ad ſanctum Clementem. Alterum uexillum dedit Alberto Paſino, coloris uiridis, cum curru rubeo, & caſſide, æthiope alato ornata: ſedem ei aſcripſit circa puteum in media platea. Tertium uerò uexillum tradidit Ioanni à Sole, cum cruce rubea in colore albo, & in quatuor angulis infra latera quatuor rubeis curribus diſtincta. Huic ſedem attribuit in capite plateæ ad Occidentem,

dentem à parte Septentrionali. Quartum uexillum rubeum cum ſcuto albo in medio, & in ſcuto curru rubeo, cũ caſſide alata dedit Petro Cortarodulo, cui ſtatio data eſt ab altera parte plateæ ad Meridiem ſub magnis ædibus, tunc tabernæ Lunæ: ubi nunc ſpecioſa porticus extat, & curiæ publicæ locus. Poſtremum autem uexillum Antonio Turcheto delatum eſt, totum candidum, curru magno rubeo inſignitum. Huic ſubiecit equeſtres turmas ex ciuibus, qui parati eſſent, cùm opus foret, equitare, quocunque tubæ clangor uocaſſet.

De Cardino Capiuacio.

SED quandò de uexillis militaribus incidit mentio, non ab re fore duxi, hoc loco referre triſte prodigium Cardini Capiuacij, apertum indicium imminentis exitij Carrarienſium principatus. Nam cùm is uexillifer eſſet Ludouici Buzzacharini copiarum Carrarienſium ducis, qui Galeacio Mediolani principe defuncto, cum magno exercitu, & belli apparatu, ad recuperandam Vicentiam mittebatur, in media area nobilium, quæ nunc Veneti Senatus Platea dicitur: cùm ei Carrarium uexillum in manus traderetur, nunquam potuit neque à ſe neque à ſuis ulla ui ſuſtineri, quin elapſum de manibus humi caderet. Quod tunc portendiſſe ferunt, eiuſmodi belli apparatum allaturum exitium & finem Carrarienſium principatui: quod ita fore breui rerum euentus oſtendit: quando inde occaſio orta belli eſt; quo dum Carrarienſis Vicentiam ſibi uendicare inuitis Venetis contendit, Veronam, Patauium, cum principatu, & uitam deniq; ipſam ſimul cum omni poſteritate filiorum infeliciter amiſit.

Diuerſa nomina clarorum uirorum militarium.

NIMIS ſanè ac in immẽſum creſceret opus, ſi uelim ſigillatim uniuſcuiuſq; titulos, & præſtantiſſimos quoſquè ciues Patauinos referre, qui tum robore corporis, tum animi magnitudine, ſapientiaq; præditi, & ſuam, & alienas Reſpublicas uel conſilijs, uel legationibus, uel armis, ſeu magiſtratibus exornarunt. Quales fuere Franciſcus & Henricus Capiuacij, iureconſulti & legati ad Henricum ſeptimum: & qualis & Cato Galberrus iur. utr. conſul. doctiſſimus, qui prætorem egit in multis Italiæ ciuitatibus: à quo dicta eſt poſtea poſteritas eius Catonia. Quales item fuerunt, & Ioannes Horologius, & Iacobus Gaſſarellus legati ad placãdos Venetos miſſi. Idem dici poſſet de Ioanne Galmarello uiro ſapiẽtiſſimo Carrarienſium legato ad Maſtinũ Scaligerum. Referũtur & alij penè innumeri, qui in rebus arduis, difficillimisq; temporibus, partim ad ſummũ Pontificem, partim ad Cæſarem, & partim ad regem Panoniæ, Galliæ, atque ad uniuerſas Reſpublicas ſeu principes Italiæ digniſſimas legationes obijſſe leguntur. Cæterùm quod de huiuſmodi uiris ſapientibus dictum eſt, idem dicendum uidetur de ſtrenuis ducibus ac tribunis: qui aut olim pro Republica, aut poſtea ſub Carrarienſium principatu, ubique in prælijs, præclara facinora uiribus corporis, & militaribus ſtudijs ediderunt. Supra modum enim per ea tempora militia Patauina uiguit, quum ciuitas quouis rationis colore præſumpto, uel ad inuadendos alienos fines, uel ad ſuos tutandos, ſemper in armis ſtaret: quatenus tam nobilibus, quàm plebeis (licet diuerſarum partium) cunctis tamen unum militiæ ſtudium in uita præcipuum eſſe uideretur. Verùm ne quis, uel nimis prolixam, uel nimis nudam ſtomachetur nomenclaturam, de induſtria pertranſimus, inter quos præcipui fuerunt Petrus Daulus, magnus copiarum dux in militia, & in Republica maximus ſenator, qui in obſidione Coloniæ, cùm audacter pro patria pugnaret, occiſus eſt, anno ſalutis humanæ M. CC. LXXX. Idem accidit poſtea ex eadem gente Antonio Dotto, qui in oppugnatione Anoalis oppidi Taruiſini ictu lapidis extinctus eſt. Felicius ſucceſſit Zambono & Franciſco ſimiliter Dottis, qui ambo militiæ inſignes fuerunt, ampliſſimis honoribus & præmijs decorati. Item connumerandus reſtat Sicco Caldenacius, uir præſtantiſſimus animi,

animi,& inuicti roboris, cuius præclarum facinus in expugnando Meſtro à ſcriptoribus illius temporis magnopere celebratur. Efferuntur ſimiliter Iacobus & Paganus Capiuacij, equites inſignes, & tribuni militares perſtrenui. Addendus quoque Guido de Vigoncia, Franciſcus Ruſtica Lēdenaria, habiti ea tempeſtate fortiſſimi atque clariſſimi uiri. Adijcias & Antonium Comitem, Morandum & Iacobum Porcilios: Lancerotum, Petrum & Pantaleonem Trapolinos. Accedant his (ſi lubet) Niger ex Nigris, Bernardus Scholaris, Nicolaus Pugliana, Leo Lazara, Iacobus Pius, & Albertus Leonius, & Nicolaus Gazius, omnes per ea tempora uel copiarum duces, uel ſaltem tribuni inſignes: de quibus in Patauinis annalibus honorificentiſſimè legitur. Quandoquidem ea tempeſtate (ut dixi) omne decus in armis erat poſitum, & à nobilibus ſola militia tractabatur. Sed hic nobis modus ſeruandus eſt, ne inſtitutæ breuitatis propoſiti prorſus obliti eſſe uideamur, & ne ſi laudibus proprijs ſingulos impertiri uelim, encomiaſtes dicar uerius quàm hiſtoricus. Ideo omiſſis bellicoſis & turbulentis illis temporibus, quādo tot militū tribuni floruere, eos tantūmodo proſequamur, qui, poſteaquam Patauina urbs in Veneti Senatus ditionem conceſſit parta perpetua pace, glorioſè tamen domi foriſq; militiam ſecuti ſunt, & ex armorum ſtudijs inſignem ſibi laudem compararunt.

DE CIVIBVS PATAVINIS BELLO CLARIS: QVI POSTEAQVAM PATAVINA VRBS IN REIPVBLICÆ *Venetæ ditionem conceßit, militaris diſciplinæ gloria, ſeu rę aliqua memorabili claruerunt.*

NEMINI mirum uideri debet, ſi iam antea per ducentos & quinquaginta & amplius annos in urbe noſtra, diſciplina militaris uehementer excelluerit. Patauium enim (ut ſuperius dictum eſt) inde à primordio urbis uſque ad Carrarienſium excidium ſemper in armis fuit. Atqui tandem ſeditionibus ſopitis, & tyrannis eiectis, ubi Patauina ciuitas ad Rempublicam Venetam quaſi inops ſenioq; & laboribus confecta ueluti mater ad filiam clementiſſimam ſimulq; potentiſſimam profugit: cuius ope ſublatis mox factionibus & diſſidijs inteſtinis, ex diuturna multorū annorum pace, tam intra mœnia quàm foris in agro, & publicè & priuatim, ad id decus peruenit, ut poſito ueterno, multo ſpecioſior, multoq; præſtantior nunc ſtudijs pacis facta ſit, quàm olim armis, militiæq; labore. Et propterea philoſophiæ ac rei medicæ, ut utriuſque iuris ſtudijs, & Latinis Græciſq; literis, multo tutius ac glorioſius deinceps operam dedit, quàm olim armis & militaribus diſciplinis. Neque tamen poſtea in hanc uſque diem defuere, qui bellica laude præter ſuperius nominatos tam ſub Veneto Senatu Patauij, quàm alibi apud alios Italiæ & Europæ principes excelluerint. De quibus pauca ex noſtro inſtituto, prout cœpimus, diſſeremus.

De Antonio Ridio.

CLARVIT autem poſt illa tempora inſigni laude, & bellica gloria Antonius Ridius Patauinus, uir ſpectatæ nobilitatis, & induſtria militari, & armorum ſtudijs excellentiſſimus: qui Romam profectus, tantum nominis ſibi in bellicis expeditionibus, tam ſub Martino quinto quàm ſub Eugenio quarto ſummis Pontificibus cōparauit, ut ad ſumma quæque militaria munia fuerit exaltatus. De hoc Platina in Eugenij uita, & Blondus in ſua hiſtoria, & poſtremò Paulus Iouius Nouocomenſis libro ſecundo Elogiorum de bellica uirtute illuſtrium uirorum, multa memoratu digna referunt. Is enim conſtitutus Adrianæ molis arci præfectus eſt: ubi, poſtquam Eugenius metu aduerſarum partium clàm mutato habitu Roma feſtinus abſceſſerat, obſeſſus durius à Romanis, quàm perferre diutius uim poſſet, armiſq; omnino diffideret,

deret,artibus alijs,& bellica aſtutia,& nouo quopiam ſtratagematis inuento agendum cenſuit. Quare uni ex militibus ſuis aſtutiſſimo, & in certamen prodire ſolito (quod quotidiè fiebat) mandauit, ut de induſtria ſeſe hoſti obijceret capiendum, captúſque ſermone ad fallendum commodato detrectaret, & diceret quanto iniquius poterat de arcis præfecto: & modò certa pecuniæ ſpes daretur, ſe eſſe cum ſocijs aucturum, ut Ridius interficiatur, eiſq; arx dedatur. Compoſitis itaque rebus, captus ab hoſtibus, & ex ſententia ad ſuos actutum dimiſſus, iterum in arcem, quaſi ab hoſte elapſus reuertitur: atq; paucos poſt dies obſeſſi, uti cõuenerãt, Ridij ueſtes, & caligas fœno farctas, addita & capitis forma, in crepuſculo lucis, de ſumma turri reuinctis poſt tergum manibus, effigiem ad eius ſimilitudinẽ confictam reſte ſuſpendunt, ita ut à longinquo à cunctis ipſe arcis præfectus omnino eſſe crederetur. Conclamant tunc milites de turri una uoce, de ſcelerato duce ſumptum eſſe ſupplicium, petuntq;, ut iuxta condictum ingrediantur aliquot ex optimatibus cum pecunia, quam pacti fuerant, ut ea enumerata, quamprimum arcem recipiant. Non ſenſerunt miſeri, dolum fraudemq; ſubeſſe: ſed nihil mali ſuſpicantes, ſecuri cum pecunijs pollicitis arcem ingreſſi, enumerata pecunia, omnes repentè uinciuntur. Fit clamor repentè exultantium in arce ſociorum: ipſeq́ue præfectus è feneſtra Romanis ſeſe oſtentans, eos qui quaſi arcem iamiam ingreſſuri accincti ſtabant, contumelioſè & minaciter increpando, bombardis & miſſilibus ſalutat. Decepti itaque hoc pacto Romani, & qui intus & qui foris manebant, neq; attollere oculos præ pudore, nec hiſcere quicquã præ metu contra Pontificem deinde auſi ſunt. Hoc igitur facto eccleſiæ libertate reddita, Eugenius in ſedem Romanam Ridij beneficio reſtituitur. Nimis longum eſſet, & à noſtro breuitatis propoſito alienum, ſi præclariſſima quæq; præſtantiſſimi huiuſce ducis geſta præſcribere uellem: quæ pro Romana Eccleſia in uarijs occaſionibus bellicis ubiq; geſſerat, & quæ ab illorum temporum ſcriptoribus de eo glorioſè referuntur. Veruntamen hoc alterum præclariſſimum illius facinus, quod ad eccleſiæ libertatem tuendam, nihilo ſuperiore minus profuit, hic nequaquam cẽſui reticendum. Nam cùm Ioannes Vitellius Cornetanus Patriarcha & Cardinalis, uniuerſo eccleſiæ exercitui præeſſet, nec illius amicus aut defenſor, ſed occultò impugnator, & hoſtis potius foret, facta coniuratione cum Philippo Mediolani duce aduerſus Romanos & confœderatos Florentinos, ipſemet Romana arma parabat: ſed cognita re, & eorum conſilio, ex interceptis ad Montem Politianum literis detecto, Ridius arcis præfectus admonitus à Pontifice Romano quid ſibi agendum foret, Vitellium in armis præſtantem, & cum ſex millibus equitum in Hetruriam tranſeuntem (dum copias per pontem Adrianæ molis traijcit) in poſtremis nihil hoſtile cogitantem, audacter aggreſſus imparatum & ſecurum nihil tale ſuſpicantem cœpit: neque enim à ſuis adiuuari amplius poterat, qui iam traiecerant, neque proprijs uiribus ſe tueri, utpotè imparatus, & quòd iſte uiribus ei longè præſtaret. Huius captiuitate exercitus ſtatim diſſolutus eſt, & Eugenius & Florentina Reſpub. à metu & à periculo liberata. In Vitellij autem locum poſtea ſuffectus eſt Ludouicus Mediarota Patauinus, ad Eugenium Pont. Max. omnium conſiliorum arbiter: qui poſtmodum & Patriarcha factus eſt, & eccleſiæ copijs præfectus: de quo ſuprà ſatis ſuo loco dicitur. Ridius autem poſt Eugenij mortem, à Nicolao v. Pont. Max. & ipſe copijs eccleſiæ pręficitur: & per tres annos (tam diu enim ſuperuixerat) maxima cum fide, & nihilo minori cum gloria in cũctis expeditionibus militaribus & conſilijs, tam belli quàm pacis pontificiæ dignitati ubiq; præſto fuit. Sed tandem graui morbo correptus, accito ſcriba, hæredem ſuum legitimum inſtituit Nicolaum Ridium fratrem ſuum, reliquitq; multa & maxima legata. Ditiſſimus enim euaſerat, & quatuor caſtrorum dominus: quorum duo hæredibus reliquit, uidelicet caſtrum Pedelucum, & caſtrum Mirandæ. Caſtrum uerò Cyperanum legauit Nicolao v. Pontifici Maximo: & caſtrum Iubileum extra pontem Salarium, in partibus inſulæ, legauit ſuprà memorato Ludouico Patauino Cardinali ſancti Laurentij in Damaſo. Ioanni autem Frãciſco Ridio filio notho legauit ſeptem millia aureorum, inſuper

G equos,

equos, & mulos, & arma, & aliam ſupellectilem magni precij. Domeſticis quoque & familiaribus legauit multam pecuniam, prout cuiuſque conditio ſibi poſtulare uiſa eſt: præterea ueſtimenta funebria ſingula ſingulis, quibus omnes familiares indui mandauerat, dari iuſſit. Reliquit autem eccleſiæ & pauperibus multa ac maxima munera, pręſertim diuę Mariæ in Poſterella: quę erat iuxta ædes eius in urbe, & ſanctæ Mariæ montis Falconis extra urbem, ubi etiam ſepeliri uoluit.

Obijt anno Domini milleſimo quadringēteſ. quinquageſ. Huic Eugenius adhuc uiuēti in ualuis æneis diui Petri in Vaticano teſtandæ præclaræ huius uiri in Rempublicam Romanam rei geſtæ gratia, equeſtrem ſtatuam iuſſit exculpi cum hoc titulo, ANTONIVS RIDIVS. In ueſtibulo templi ſanctæ Mariæ Nouæ in urbe ad Arcum Titi extat huius equeſtris ſtatua marmorea cum hoc epitaphio:

ANTONIO PATAVINO SVB
EVGENIO PONT. MAX. AR
CIS ROM. PRAEFECTO, AC
NICOLAI V. COPIARVM DV
CI, IOANNES FRANCISCVS
FILIVS EX TESTAMENTO
FIERI C.

De Bartholomæo Capiuacio.

MEMORANDVS quoq; meritò hic eſt Bartholomæus Capiuacius, Venetarum copiarum ſtrenuiſſimus dux: qui cùm Rodigium ſuo ingenio, & uirtute armorum Veneto imperio reddidiſſet, ob multas uigilias & immenſos militiæ labores grauiſſimo affectus morbo, ex eo paulo pòſt occubuit: poſt cuius obitum Senatus Venetus poſteris illius menſtrua ſtipendia ex ærario publico ſoluenda mandauit.

De Siccone Montagnana.

EODEM laudis genere præſtat inter copiarum duces, Sicco Montagnana, qui ſub Philippo Mediolanenſi duce in acri bello, quo cum Venetis apud Brixiam & Cremonam diu pugnatum eſt, ſtrenuiſſimè ſe habuit: ex quo à Blondo Flauio Hiſtoriarum libro XXIII. nominis immortalitate donatur.

De Michaele Liuello.

MILES clariſſimi nominis perhibetur fuiſſe Michael Liuellus, & inter cætera quæ illum clarum reddunt, cenſentur ludi illi equeſtres celeberrimi Patauij tanta pompa celebrati, ut eorum uſque in præſentem diem ingens fama perduret, à poetis & hiſtoricis perpetuis monumentis relata. Nec minus eum celebrem fecit Ferrarienſe bellum, quo à Senatu Veneto quingentorum militum tribunus factus, glorioſè, & in armis, & in conſilijs ſeſe geſſit. Anno ſalutis milleſimo quadringēteſimo octuageſimoquarto.

De

De Alexandro Beraldo.

NOSTRIS quoq; temporibus, ſub Venetorum auſpicijs honoratiſſimè militauit Alexander Beraldus Andulphi filius cataphractorum equitum tribunus præſtantiſſimus, & in omni armorum diſciplina inſtructiſſimus: forma corporis, & uiribus inſignis, atq; equitum ſub ſuo ductu militantium præſtãtia ubiq; ſpectabilis, & ob id Senatui Veneto admodum gratus. Verùm cùm florenti adhuc corporis robore, in Inſubria apud Tarrum memorabili illo prælio, quo Carolus VIII. Gallorum rex cũ maximis copijs à Venetis penè uictus fugatusq; eſt, inter primas acies progreſſus magno impetu in hoſtes ruens, dum Gallorum equitatui illo primo impetu pluſquàm uirili pertinacius reſiſtit, & effoſſo equo, pedes diu uiriliterq; decertat: tandem equeſtrem impetum pedeſter diutius ferre non perualens, affectus multis uulneribus, non ſine magna hoſtium ſtrage, nec inultus glorioſa morte decubuit, unà cum præclariſſimis ducibus Rodulpho Gonzaga, Ioanne Picinino, Galeacio Corregio, & Ruberto Strozza pariter certantibus, pariterq; morientibus: qui tunc ſua uirtute uictoriam Venetis, & ſua morte immortalem ſibi nominis gloriam pepererunt. Ægrè ſanè tulit Veneta Reſpublica iacturam tantorum uirorum, ac magis etiam patria ciuis ſui clariſſimi mortem defleuit: qui ſi diutius uixiſſet, patriam proculdubio longè lateq; ſplendore ſui nominis illuſtraſſet. Huius obitus meminit Paulus Iouius Hiſtoriarum ſui temporis libro ſecundo. Accidit autem hoc anno ſalutis M. CCCC. XCV. ætatis uerò ſuæ XL.

De Franciſco Beraldo & Beraldio fratribus.

CLARVERVNT quoq; aliquãdo his tẽporibus tam ob militarem uirtutem, quàm ob ſplendorem inclytæ famæ Alexandri Beraldi patrui, Franciſcus & Beraldius fratres, ambo inſignes equitum tribuni: qui infelici illa clade ad Abduam Veneto exercitu profligato, cum patria poſtea & ipſi infeliciter à Venetis ad Maximilianũ Cæſarem unà cum alijs multis deſciuerunt. Ambo profectò ſtrenui & audaces, ſed infelices, utpotè qui militari gloria elati, protinus dum uolare ſe credunt, & audacius circumcurſant, capti ut aues incautè hoſtium retibus implicãtur: qui poſtea pędore carceris, & iniquo fato haud multo pòſt infeliciter diem ſuum obijſſe creduntur. Lucillus autem Beraldus hanc militarem diſciplinam gentilitio iure ad ſe ſpectantem omnino pertæſus, ſepoſitis armis, humanitatis præclara ſtudia complexus eſt, & quicquid in rebus publicis ac priuatis ocij ſupereſſet, id totum hiſtoricis, & oratoribus, ac poetis perlegendis ac imitandis impertijt. Quocirca creatus publicè utilitatis præſes, ſi quando in curia è ſuggeſtu de rebus publicis agit, tanta facundia loquitur, ut omnes eum mirentur, laudent, & clamoribus in cælum tollant, ut habeatur à cunctis iure optimo in dicendo facundiſſimus. Leguntur eius carmina & Latina lingua & Hetruſca, lepidè admodum & concinnè decantata, ut iam tam proprijs, quàm alienis ſcriptis, ſicut nobis modò, ita & poſteris immortali nominis fama innoteſcere ualeat. Sed id obiter dictum uolui, nunc ad alios tranſeamus.

De Marco Antonio Clemente cognomento Malfatto.

HABVIT Alexander Beraldus in eo prælio, quod proximè dicebam, & gloriæ & mortis ſocium, Marcum Antonium Clementem, cui ex forma corporis à puero Malfattus cognomen inditum fuit. Is cùm eſſet animo audaci, & robuſtis uiribus, & manu ad feriendum promptus, multa de ſe experimenta, & in duellis, & in prælijs militaribus edidit: & præſertim cùm inter primarios Franciſci principis Mantuani duces haberetur, & quum in eo Tarenſi prælio aduerſus Gallos, ita ſtrenuè ſeſe habuerit, ut nemo fuerit in eo conflictu, ex peditum numero, qui maiora pręſtiterit: qui uelò

æquè magna admodum pauci. Quocirca conuerſo omni robore hoſtilis exercitus, in hunc ferme unum permulta uulnera inuictus per ſeptem horas pugnaſſe dicitur: tandem dum cædit, cæditur, & denique dum occidit, occiditur: dignus profectò qui ex tam glorioſa morte, immortalem ſui nominis gloriam conſequatur, quę ſibi ſuiſq́ue ac patriæ ſit perpetuo decori. De hoc Paulus Iouius Hiſtoriarum ſui temporis libro ſecundo, ita honorificè memorat: Vicentius, inquit, Corſus, qui peditum agmen ductabat, Malfattus & Gabanellus, qui in prætoria cohorte cùm aliàs, tum eo prælio maximam fortitudinis laudem adepti, euadenti Mantuano in gentibus thomphæis ſternendo hoſtes, uiam aperuerunt. Hæc ille, & nos hactenus de eo.

De Sebaſtiano Monteſilice.

IDEM Paulus Iouius libro octauo Hiſtoriarum memorabilem reddit Sebaſtianum ex Monteſilice, egregium peditum ductorem, & in Græcia apud Metonem belli Turcici tempore, præſidio ueteri præfectum. Is quidem ubi acerrimè decertaret, prorumpentibus barbaris, magna cædes patrata eſt, & urbs capta, & captiui longis nexi reſtibus, ſupra mille ad prætorium perducti, & in conſpectu imperatoris Turcarum omnes trucidati: prçter eos, quos aut ętas, aut de eora forma ad miſerrimã uitæ conditionem ſeruarat. Is ergo iniectis catenis Conſtantinopolim captiuus deducitur. Hæc ille. Quid uerò de eo poſtea factum fuerit ignoramus. Id ei pro ſepulchrali elogio ubicunque conditus fuerit habeatur.

De Alexandro Bigolino.

NON infimum locum tenet inter clara eiuſmodi ducum nomina Alexander Bigolinus, qui egregia erga Senatum Venetum fide, & in recuperando Patauio, poſtmodum in conſeruando ſuis aliquantiſper impenſis, & poſtea publicis magno leuium equitum, atq; agreſtium peditum numero, aduerſus hoſtes ubique præſto fuit: & præſertim in obſidione Cittadellæ, ubi in uexandis hoſtibus cum magna agreſtium manu ſtrenuam operam nauauit: eiq́ue propterea deinceps cura data, & ſtipendium à Senatu miſſum, ut ad id centum equites leuis armaturæ, & pedites treeentos ſibi compararet. quod & diligentiſſimè præſtitit, & idcirco Veneto Senatui quàm gratiſſimus, & unus omnium illis temporibus habitus de Republica optimè meritus.

De Sacardo Soncino.

ITEM Sacardus Soncinus in hoc bello equitum tribunus clarus extitit: licet Bartholomæo Liuiano imperatori exercitus, ſicut & ęteri Patauini parum gratus: Senatui tamen Veneto gratiſſimus. Huic centum equitum cataphractorum, & eorum qui ſagittis uterentur, centum uiginti præfectura tradita eſt. Et ipſe in magno ſemper honore habitus, auctusq; fuit publicis muneribus, & ei annuæ penſiones pro rebus geſtis à Senatu traditæ.

De Bonifacio Soncino.

BONIFACIVM Soncinum Petrus Bembus Hiſtoriarum libro nono, ita ab obliuione defendit: Bonifacio Soncino (inquit) quia ſe amanter pro Republica, Patauino bello geſſerat, auri libra annis ſingulis, immunitáſque rerum omnium liberis, poſteriſq́ue eius: tum ut ipſe liberiq́ue eius extra ordinem in Patauino conſilio legerentur, dono datum. Hæc ille.

De Achille Boromeo.

CAPTO Patauio à Maximiliano Cæſare, Achilli Boromeo in ciuitate primario nouitas illa malè ſucceſſerat: quando recuperata paulo poſt a Venetis urbe, cum alijs multis metu inſtantis periculi, quod ex ea mutatione ſuboriri facilè poterat, ad Maximilianum confugit, & proſcriptis interim eius bonis, à patria relegatus eſt. Cæterùm Cæſar cognita eius in rebus gerendis prudentia, eum primò præfectum fabrûm conſtituit totius exercitus, & ſubinde prouiſorem annonæ, ac demum conſiliarium: atque eum equitem & comitem creauit, & tanto in honore habuit, quanto alterum ex extorribus neminem. Pacatis deinde cum Veneto Senatu rebus, milleſimo centeſimo decimoſeptimo, impetrato in patriam reditu, contentus fuit uiſere tantum ſuos ſemel, & lares patrios ſalutare. Sed paulo poſt, longum uale dicens patriæ, ad priſtinos honores Cæſarianæ militiæ ſeſe recepit: ubi poſtea ſub Carolo Auguſto, & Carolo Barbono uicem Caroli imperatoris gerente, admirabili prudentia in magna nominis claritate reſplenduit, quandiu in uita ſuperfuit. Obijt Romæ anno M. D. XXVII. menſe Nouembris.

De Hieronymo ab Angelo.

NON eſt hic prætereundus omnino Hieronymus ab Angelo, uir ſtrenuus, & militari diſciplina, & ingēti corporis & animi uirtute prædirus. Is apud Ioanninū Medicem Pon. exercitus imperatorem primus dux fuit, & eius ubicunque abeſſe contigerat uicem gerens: qui poſt multa præclara facinora, cum maximo honore patriæ, dum apud Inſubres Girlaſdum oppidum munitiſſimum expugnate contendit, & dum pluris gloriam quàm uitam facit, tormento ictus, in ea pugna glorioſè occubuit.

De Hieronymo Lazara.

HAVD diſpari animo ſeu fortuna Romanam militiam ſequi uiſus eſt eiuſdem nominis Hieronymus Lazara, qui cùm ingenti & animi & corporis robore præſtaret, & profugus à patria militiam ſequeretur, tantum ſibi nominis in Picœno ſub Leone decimo Pontifice Maximo ſua ſibi uirtute comparauit, ut præfectus legionis factus, ex geſtis felicibus tantæ exiſtimationis apud eum haberi cœpetit, ut Ioanninum Medicem Pontificem nepotem in inuidiam traxerit, ne ſua aliquando gloria fieret gratia tantæ illius felicitatis obſcura. Quocirca data opera Romę per inſidias circumuentus, dum ſecurum ſe credit, à tergo ab ſicario abſciſſus ſuras humi repentè concidit, & collapſus à præparatis inſidiatoribus interficitur: cuius cædem perquàm indignè Leo X. tuliſſe fertur, quòd uirum fortem per inuidiam interemptum, & Romanam militiam tanto uiro orbatam ſciebat. Huius corpus Romæ honorificè conditur: ſed fama nominis, & gloria geſtorum, & necis cauſa, per totam Italiam ubiq; uagatur.

De Iacobo Spinello.

IACOBVS quoque Spinellus per hæc tempora militaribus ſtudijs intentus, Fregoſi præſtantiſſimi copiarum ducis uice functus, & bello & pace ubique in omni periculo ſemper promptus, ſtrenuiſſimè ſeſe gerens, magnanimi ducis nomen & ipſe ſibi comparauit.

De Hannibale Teſta.

IN armorum ſtudijs, & arte militari præſtantiſſimus habitus eſt, & Hannibal Teſta, cuius præſertim uirtus emicuit ſub imperio Ioannis Medicei: à quo leuis armaturæ equitatui præfectus datus, poſt multa à ſe præclatè geſta, ſub muris Ticinij magna cum gloria acriter decer-

tando multis confoſſus uulneribus occubuit. Anno Domini milleſimo centeſimo uigeſimoſexro.

De Petro Teſta.

NIHILO quoque inferior aut minor in armis fuit Petrus Teſta eius conſanguineus, equitum leuis armaturæ inſignis tribunus: qui ſub Veneto Senatu aliquando ſtipendia honorificè meritus, & ipſe hic inter claros milites, ob eximiam eius fortitudinem, meritò collocandus eſt.

De Antonio Bologna.

OBLITVS fermè fueram annectere his militarem uirum, & ſtrenuum tribunum Antonium Bolognam: qui poſt multa & inſignia munia militiæ in patria & foris honorificè peracta, cùm tandem ad ſuos reuerſus in proprijs laribus moraretur, adulterij falſò inſimularus, nihil tale ſuſpicans, inermis comprehēſus, letaliter uulneratur. Qui etſi præſentem necem primò ſtrenuè euaſerit: ex eo tamē unlnere, paulo pòſt miſer interijt. De huius nece, & conficto adulterio cum Daria Venera tunc ab Aloyſio Galza marito immaniter occiſa, Angelus Leonicus edidit perpulcram tragœdiam Italico ſermone compactam: & Franciſcus Sauonarola hoc epitaphium:

Lux Antenorei laris decuſq́;,
Martis gloria, cui parem peracta
Nec præſentia, nec dabunt futura
Secula, Euganeo dolente cœtu,
Hic Antonius eſt ſitus Bologna.

De Michaele Angelo Chinello, & Petro filio.

MAGNANIMVS miles, & clarus tribunus fuiſſe perhibetur Michael Angelus Chinellus eo bello, quod in Latio à Clemente VII Romano Pontifice aduerſus factionem Colonenſem geſtum eſt: anno Domini M. D. XXVI. in quo multiplici ratione ſtrenuum ſeſe exhibuit, cùm omnibus in rebus, tum præſertim quando Piperni oppidi prope Romam cuſtos datus eſt: ubi in rebus arduis cum maximo uitæ diſcrimine, ſua prudentia multa memoratu digna fecit, quæ M. Guacius noſter in hiſtoria de illis remporibus multis in locis honorificè refert. Nihilo autem nunc minoris famæ & exiſtimationis ex uſu armorum, & peritia artis militaris, habetur huius filius Petrus Chinellus, miles ſtrenuus, & in bello admodum exercitatus: qui ab ineunte ætate, ſecutus patrem uirum in armis præſtantem, ſub Clemente VII. biennium militiam exercuit aduerſus Colonenſes, ac proregem Neapolis, in expugnandis oppidis, quæ ab Romano Pontifice defecerant. Nec minori animo pugnauit aduerſus Hiſpanos Romam ingredientes, quippe qui non à pugnando prius deſtitit, quàm exercitus Romanus profligatus in arcem ſancti Angeli ſe recluſit: & inde poſtea traiecto Tiberi, è manibus hoſtium natando in tutum ſeſe recepit, & in patriam tandem reuerſus, Venetorum poſt hæc ſtipendijs militauit: qui cùm ubique ſtrenuè ſeſe ageret, miſſus eſt tribunus in Græciam, cum ualida peditum manu, ad tuendam Corcyram: & poſtea in Dulcinum oppidum, ubi per tres annos commoratus eſt: inde cum præſidio peditum Veronam profectus, ubi cùm in his rebus, quæ ad muniendam urbem ſpectant, admodum commendatus eſſet Reipublicæ Venetæ, auctum ei ſtipendium fuit. Deinde profectus cum quadringentis equitibus in territorium Baſſiani, ſubinde in patriam uocatus, præficitur quingentis peditibus Plebiſſacci municipij Patauini. Hæc de Petro Chinello hactenus, alij fortaſſe poſthac de eo cùm maiora fecerit, maiora dictabunt.

De Hieronymo Mirano.

VIGET inclyta fama præclari tribuni Hieronymi Mirani, qui præſidio Veronæ, & ſubinde Taruiſij præfectus à Senatu Veneto, ubiq; ſummo cum honore habitus eſt, & inter tribunos Venetos nulli ſecundus. Quos honores ſua ſola ſibi tam animi quàm corporis uirtute pugnando parauit. Nam quo tempore Veneti Carolo V. Cæſari ex fœdere ſociati aduerſus Turcas magna claſſe pelagus occupaſſent, & oborta inter cõfœderatos cõtentione, abeuntibus cæteris triremibus fugientium more, ſolus Galeonus (ſic enĩ dicitur) perſtitit, qui ob immenſam molem ſuã inde fugere non ualebat. Quare ab ingenti hoſtiũ claſſe circũdatus, nulla niſi in armis ſpes euadẽdi manſerat. Is ergo Hieronymus qui illic miles fuerat animo inuictus, & corporis robore præualidus, proſiliẽs inter primos in iam aſcẽſa à Turcis puppi, enſem ambabus manibus fulminans, magno auſu, & maiori robore hoſtiles impetus primo ſtatim aggreſſu fregit, mortiferis ictibus ſternens quotquot repugnantes obſtabant. Perterritos uerò & fugientes in ſubiectũ pelagus præcipites dabat. Interim triremes Turcicæ, quæ circunquaq; ſtabant, crebris tormentorum ictibus quaſſatæ, pleræq; laſſis compagibus fatiſcentes, unà cum hoſtibus obruuntur: reliquæ feſtinanter ſe elongant, ſociorum ſatis aperto exemplo doctæ. Veneta autem nauis à tam imminenti periculo erepta, ſalutẽ ſuam Deo Opt. Max. & Hieronymo Paduano (ſic enim cognominabatur) acceptum refert. Hinc Hieronymus poſtea à cunctis laudatus, ubi à uulneribus curatus fuit, in demortui præfecti locum ſuffectus eſt. Qui ubi Venetias applicuit, à Senatu optimo uirtutum æſtimatore inſignis tribunus militũ mox factus eſt. Et aſſignato ſtipendio Veronæ primùm, & poſtea Taruiſij præſidio deputatus, ubi cõtracto ex aeris ſubtilitate incurabili morbo, moritur: cuius mors, & Senatui Veneto, & patriæ noſtræ permoleſta fuit.

De Ioanne Franciſco cognomento Paduano.

VIVAT ne Ioannes Franciſcus Patauinus præfectus Gogolæ arcis in nouis regionibus Indiæ, apud Dium à Luſitanis noſtra ætate repertæ, anno Domini M. D. XXXVIII. ut in paruo quodam itinerario impreſſo Venetijs per Antonium Manutium M.D.XLIII. legitur, incertum eſt. Quid autẽ de eo fuerit, non ſatis intelligere potui. Legitur ibi eum cum 80. Luſitanis cùm uiriliter ſeſe defenderet, comprehenſum à Turcarum præfecto, & pro ſeruo abductum.

De Andrea Bizzacomino.

MAGNA uis & inconſtantia fortunæ in utranq; partem, Andreæ Pizzacomino in his noſtris commentarijs aptiſſimum locum dedit. Qui cùm polleret ingenio & induſtria, cum ſerici & aurei panni, precioſarumq; rerum eiuſmodi ſupellectile in Vngariam profectus eſt, ubi ab Aloyſio Grito Andreæ Griti Venetorũ ducis filio receptus fuit, qui in prouinciam Tranſyluaniæ, à Solimano Turcarum principe miſſus in auxilium Ioannis Vaiuodæ regis, ibi proregem agebat. Is ergo in amicitiam admiſſus numariæ primò officinæ præficitur, ut eius iudicio ex puris metallorum uenis publicè cuderẽtur pecuniæ: quam rem iſte optimè & in primis callebat. Poſtea publicis ſimiliter uectigalibus ſalinarum præponitur, & deniq; magno ſtipendio, cẽtum cataphractorũ equitum tribunus factus eſt, ac ſubinde ditiſſimus & honoratiſſimus comes. Verùm dum ſic extollitur, ob inuidiam ab Vngaris ui oppreſſus immaniter occiditur, Italorũ quenquam ſuper ſe regnare nolentibus. Cuius cædẽ ipſe Gritus mox in eum populum, & oppidanos illius cædis auctores, iuſtè quidẽ & fideliter ultus eſt. Sed paulo pòſt eodẽ fortunæ impetu, & ipſe Gritus cõprehẽſus, dum regnũ exoptat Trãſyluaniæ, miſerabiliter uitã ſuã ſimili nece, Trãſyluaniæ epiſc. iubente, finiuit: & ita utriq; horũ breui tempore ſecunda fortuna largita eſt regnũ, & aduerſa attulit mortem. Sed de hac re alij iam copioſè ſcripſerunt, id nobis pro noſtro inſtituto ſatis.

Andreas Lydius.

NVNC ab his qui iam defuncti nullam patiuntur laudis inuidiam, ad uiuentes tranſeamus, ut in ſuperioribus claſſibus fecimus, cum quibus moderatius agendum cenſui, ne adulationis nota inuri à quoq; poſſim. Inter quos nobis primus occurrit nõ armis, ſed iuris æquitate & magiſtratibus Bononiæ inclytæ urbis clarus, Andreas Lydius iureconſultus egregius: qui licet in academia Patauina non diu, ut pleriq; alij, uerſatus ſit: tamen ęquitatis, & probitatis, & iuris peritię fama notus, & Bononiæ & Ianuæ iuredicũdo præfuit, & magna cum laude & probatione æquitatis in patriã reuerſus, æquè inter ſuos uti inter alienos ubique magno honore ſemper habitus.

De Carolo Caſtrio.

CLARVS honore militiæ, & clarus genere uiuit licet iam emeritus tribunus militum Carolus Caſtrius uir nobilis, Andreæ filius, & Angeli Caſtrij doctoris illius celeberrimi nepos: qui ab adoleſcentia non auorum ſuorum ſtudijs ſed armis delectatus, ut illi literis, ita is armis non parum ſibi nominis comparauit: & iccirco accitus à Malateſta Baliono peditatus Reipublicæ Venetæ imperatore, aliquandiu uexillifer & anteſignanus fuit: ſed poſtea à Florentinis centum equitibus leuis armaturæ præfectus eſt, ubi ſtrenuè pro ea Republica aduerſus hoſtes ſeſe habuit: tandem pacatis rebus, accepto cõmeatu, adhæſit illuſtri duci Hieronymo Vrſino, & unà ſecum cum turma equitum tranſiuit in Galliam ad Caroli Auguſti exercitum, qui ad reprimendum Gallorum impetum feſtinabat. Atqui deniq; ubi multas peragrauerat regiones, ingraueſcente iam ætate ad ſuos reuerſus, cum ſumma animi tranquillitate re ſua contentus perfruitur auitis bonis in pace hilaris, & uſquequaque iucundus.

De Ludouico Valle.

ETSI Ludouicũ Vallem, & robur corporis, & animi præſtantia, ubiq; domi militięq; clarum reddidit: multo tamen clariorem eum fecit fortuna aduerſa, quàm proſpera. Nam is cùm eſſet tribunus peditũ aduerſus Turcas in Illyrico iuxta Broachium, inito infeliciter cum hoſte conflictu, captus ab hoſtib. cùm ex habitu & officio (ut erat) uir ſtrenuus & nobilis haberetur, maxima ei mulcta pro redẽptione ab illis imponitur: qui cùm auro ſeſe redimere nõ ualeret, ingenio ſeſe redemit. Etenim tanta animi beneuolentia & fide deuinxit ſibi ſeruũ cuſtodem, ut decepto domino, unà ſecũ cum maximo uitæ utriuſq; diſcrimine poſt multa pericula, & duros labores, tutò tandẽ Venetias applicuerit: ubi à Senatu Veneto benignè ſuſceptus eſt, & ſtipendijs auctus, & ad tribunatum priſtinum reſtitutus: & Patauium deniq; in patriam regreſſus, cum maximo gaudio & admiratione ab uniuerſis ordinibus exceptus eſt. Qui mox uoti compos factus ad ſalutandas diui Antonij Confeſſoris reliquias, cum maxima amicorũ caterua profectus, uotum ſupplex exoluit, & ferreas compedes, cum tabula captiuitatis indice lætus obtulit: quæ ibi nunc in teſtimonium tanti beneficij prope aram pendere cernuntur.

De Colace Sabionio, & alijs multis.

CLARVERVNT & alij multi inſignes & equitum & peditum duces Patauij diuerſis temporibus, qui in hoc loco à nobis non recenſentur: uel eò quòd nondum ſatis exactè eorum geſta ad aures noſtras peruenerint, uel etiam conſultò, ne cui nimis longa commemorationis ſeries uiſa tædium fortaſſis adferat. Noſtra autem ætas quos habuerit inſignes tribunos, diſſimulare nec poſſum, nec debeo. nec ſi poſſem uelim: ſingulorum enim elogia uerboſius referre nimis longum eſſet. Sed pertranſire non poſ-

ſum

ſum Iacobum Sabbionium peditum ductorem, & Colacem eius fratrem, cui uni inter gladiatores ſuæ ætatis par nemo fuerat: & propterea Herculi Eſtenſi gratus admodum, & charus. Is enim pluſquàm decies in conſpectu eius, in duello ex prouocatione decertans, & uictoriam conſecutus, illuſtris gladiatoris nomen adeptus eſt. Nec dicam de centurionibus admodum inſignibus, & Senatui Veneto perquàm fidis: Bernardino, ſcilicet, & Auguſtino fratribus cognomento Parma, qui bello & armis, immortalitatis ſibi nomen compararunt. Adde & Marcum Naſellum, Hieronymum Fatinancium, & Comos fratres, ex municipio Campi ſancti Petri eximia corporis proceritate formaq; præſtantes: ita, ut ex giganteò genere eſſe uiderẽtur: quippe qui humero tenus omnes quamuis proceros ſuperemineren t. Sed iam multi hac tempeſtate in arte militari præſtare dicuntur, qui adhuc uiuunt, uel emeritæ militiæ, uel qui nondum ſatis noti indies magis magiſq; militaribus ſtudijs clareſcent: quos interim pertranſimus, ne prolixiores quàm initio ſumus polliciti, eſſe uideamur. Etenim iam receptui canendum eſt: quando alij poſt nos de his ſuo tempore dicent.

BERNARDINI SCARDEONII, CANONICI PATAVINI,

DE CLARIS MVLIERIBVS PATAVINIS, Claſsis quartadecima

PRAEFATIO.

DIXIMVS ſuprà de claris & illuſtribus uiris Patauinis, conſentaneum nunc eſſe uidetur, ut rerum ordinem ſequentes, aliquid etiam de fœminis & matronis inſignibus dicamus: quæ etſi ſeorſum ſcribantur, non ſunt eæ tamen debita nominis memoria à uiris ullatenus ſeparandæ. Superius enim in principio diximus, de celeberrima priſcarum mulierum Patauinarum pudicitia, & ſubinde ſeparatim de quibuſdã ſanctis & beatis uirginibus: hic modò cõmemorãdæ ſunt recentiores aliquot dignæ ſanè, ut ob egregias uirtutes ſuas, meritò perenni memoria celebrentur. Quæ quidẽ ſi multo pauciores ꝗ uiri ſint, minus mirandũ eſt, quando mulieres probæ & pudicæ, præ erubeſcẽtia innati pudoris latere in occulto malint, ꝗ in publico uideri: ac ignorari potius, ꝗ sciri. Nõ enim more uirorũ cupidine famæ traduci uulgò deſiderant: utpotè quas conditio naturæ, & uerecundiæ ſtola, à foro, à iudicijs, à ſcholis, æquè atq; ab armis eſſe procul iubent: quibus ferè rebus fama & celebritas nominis cõparari uel in primis ſolet. Quocirca ſapientiſſimè Thucydides Græcus philoſ. ducebat eam mulierẽ optimam habẽdam eſſe, de cuius laude aut uituperatione rumor minimus apud exteros haberetur: aſſerens probę mulieris nomen, itidem atque corpus intra domeſticos parietes continendum. Mihi uerò probabilius ſentire uidetur, qui mulieris non formam, quæ pudicitię periculum apportat, ſed egregium nomen pręclare continentiæ in exemplum aliarum apud quamplurimos paſſim uulgandum cenſet. Quare meritò fiet, ut ſicut de claris uiris Pat. antea diximus, ita etiam de claris mulieribus deinceps dicamus.

DE ADRIANA IANVSII PRINcipis uxore.

PRIMA ergo poſt acceptum Chriſti euangelium, præter ſuprà memoratas ſanctas ac beatas, celebranda inter inſignes fœminas Patauinas occurrit mihi Adriana, Ianuſij, uel ut quidam dicunt, Ianni Patauini principis uxor. Hæc enim Attylæ potentiſſimi Hunnorum regis metu (qui innumerabili penè exercitu Alpes ad diripiendam & occupandam uniuerſam Italiam pertrāſierat) uerita id quod erat facilè futurum, ne unà cum tota familia, & multitudine magna nobilium mulierum barbaris hoſtibus præda fierent: dimiſſis ad tuendam patriam maritis, cum omni precioſa ſupellectili ad loca maritima tranſuectæ, Venetias prope Riuumaltum, ubi iam cœptum fuerat habitari, tutò appulerunt, & ibi poſtquam aliquandiu moratæ fuiſſent, & hæc ſibi, & ſuis ſatis idonea ad habitandum loca paraſſet, ut erat pia mulier, cupiens tam proprijs filiabus, quam alijs nobilibus puellis, quæ eandem ſecum fugam arripuerant, conſultius prouidere, ibi monaſterium ædificandum curauit, quod archangelo Raphaeli dicauit: ubi nobiles uirgines caſtè uiuere uolentes, ſub pia cuſtodia, & ſub ſancta obſeruantia collocarentur, ut pro incolumitate patriæ hæ ibi Deum aſſiduè precarentur, & ut reducem maritum ſub angeli huius ſancti cuſtodia, à tam immani hoſte, & in tantis periculis, illæſum ſeruaret. Quod factum eſt: nam patria incenſa, Ianuſius cum reliquis ciuibus ad uxorem in ea loca deuenit, & ædificatis pro tempore ędibus, ibidem cum tota familia, & magno comitatu Patauinorum fugientium, poſtea cohabitauit. Sunt qui dicant hanc profectam ab Altino. Non contendo, de ea ſic & in noſtratibus memorijs & annalibus legi.

De Berta ex Montagnano.

MEMORATVR in ijſdem Patauinis annalibus celebris fama Bertæ ex uico Montagnono, quæ quidem fuit ruſticana genere, ſed moribus certè perquàm nobilis, & animo perquàm generoſa. Hæc enim tempore Henrici quarti imperatoris, quum eius uxor, & ipſa Berta nuncupata Patauij moraretur, ubi etiam nunc in eccleſia Cathedrali defuncta iacet, uel eiuſdem fortè nominis ſimilitudine, uel propria generoſitate animi allecta, obtulit ei dono filum tenuiſſimum, quod eleganter ſua met neuerat manu, & in urbem uænale detulerat. Quod munus regina hilari uultu accepit, & cùm cognouiſſet nomen & animum mulieris, eam indignam cenſuit, ut ultam inopem fœminea colo amplius ſuſtentaret ſuam. Dato itaque filo procuratori ſuo, iubet ad pagum Montagnoni ſtatim proficiſci, ubi mulier habitabat, & pro referenda gratia, tot terræ iugera ei ex publico aſcribi, quantum ſpacij filum dono datum, extenſum comprehenderet, ac circundare poſſet. Quod cùm cæterę uicinę mulieres uidiſſent, illico Bertæ exemplo attulerunt & ipſæ filum, quod reginæ dono darent. At ipſa renuens id ab alijs accipere, peracutè reſpondit: Pertranſijt tempus, quando Berta filabat. Quæ poſtea reſponſio manſit Patauinis in prouerbium in hanc uſque diem: quum uelint ſignificare temporis mutationē, & quàm mutata fortuna, & rerum conditione felicius, uel infelicius ſolito quis ſeſe habeat. Ab hac poſtmodum muliere fluxiſſe ferunt gentem & familiam nobilem, dictam poſtea de Montagnono.

De Blanca Rubea.

SED de mulieribus Patauinis dicere aggreſſus non ab re àrbitror forè, ſi commemoremus hoc loco memorabile facinus Blancæ Rubeæ Patauinę, inuictæ fortitudinis, & rariſſimi exempli fœminę, & cuius uirtus animi, & pudicitia corporis, & amor in maritum à ſcriptoribus, ſummis

laudibus

laudibus in cœlum fertur. Hæc cùm ardenter uirum ſuum diligeret, cum eo in præſidium Baſſiani tunc municipij Patauini, cum cohorte militũ uoluit omnino proficiſci: quod quidem iam unà cum Pat. ab Acciolini tyranni poteſtate defecerat, anno Domini M.CC.LIII. Acciolinus autem audita defectione cùm Patauium fruſtra recuperare tentaſſet, Paſſianum cum exercitu uenit, & dura obſidione cinctũ, aggreſſus mœnia, admotis ſcalis ui oppidum expugnare contendit. Verùm cùm populus perterritus deponere arma, & ueniam poſcere inter ſe conſultaret, Blanca nobilis uirago animo, pluſquàm uirili omniũ prima cum marito exclamans, tyranni promiſſis non eſſe omnino fidendum, atq; unà cum defenſoribus facibus accenſis, & aquis feruẽtibus, ſaxis ſagittisq;, & id genus miſſilibus hoſtes uulneratos, ac feruentib. aquis ſemicoctos, è ſcalis pręcipites, & è muro in foſſam miſerabiliter deturbãt. Cęterùm tyrãnus qui tunc nec ui, nec ferro potuit irrumpere, proditione quorundã coniuratorũ admiſſus intra mœnia per portam, quemcunq; obuium habet, ſine aliqua uenia impius miles occidebat: & in primis occidit Baptiſtam à Porta, hoc erat ei tunc cognomen, Blancæ huius maritum, qui primus in occurſum accurrens ingredientibus ſtrenuè reſiſtebat. Blanca uerò dum pro marito ulciſcendo cum hoſtibus uiriliter decertaret, capitur, atque exuta armis, ui tracta coram tyranno aſſiſtitur, qui ſtatim pulchritudine captiuæ, quam furor armorum duplo auxerat, captus, iubet eam ſeruari: ad quam paulo pòſt ingreſſus, blanditijs primò, poſtea & minis corrumpere eius pudicitiam contendebat: quibus cum nihil proficeret, comprehenſam uiolenter attrectare ac uiolare conatur: illa cùm ſeſe tueri melius non poſſet, è feneſtra (ut caſus tulit) ſeſe præcipitem dedit, malens uel ſic fortiter uitam cum iam mortuo marito, quàm turpiter pudicitiam cum impio tyranno perdere. Sublata autem de terra, ut erat deturpata ſanguine, & ſemimortua, in lecto reponitur, & diligenter curatur. At poſt non multos dies, ubi tandem ab ea cõtuſione conualuit, rurſum oblata tyrãno, cùm cõſtãter in continentię propoſito acrius perduraret, nec aliter Acciolinus potiri ſe ea poſſe ſperaret: obligatã per ſeruos, ut reſiſtere nullatenus poſſet, improbaui, neſarius & crudelis tyrannus pudicam mulierem ſtuprauit. Atqui, etſi ſatis conſtat, uiolari corpus non poſſe, niſi de conſenſu mentis, ueruntamen ſic ſe uenereo actu ab eo pollutam fuiſſe, tantopere pudicam mulierem puduerat, ut noluerit diutius ſuperuiuere. Quare aliquandiu diſſimulato dolore, impetrauit ab amicis ad leuandum mortui mariti deſiderium, & ad ſedandum aliquantiſper animi mœrorem, ut mortuum ac iam fœtentem maritum cerneret: aperto itaque ſepulchro ubi iacebat, mox hæc emiſſo magno eiulatu, ſupra fœtidum mariti cadauer ſeſe repentè proiecit: & repagulo quo lapis ſepulturæ ſuſtinebatur impulſo, fracta ſub lapide ceruice, unà cum marito quaſi in ultionem pudicitiæ, fortiter & intrepidè mortua, & (ut optabat) eodem tumulo ſepulta. Magnum certè & admirandum facinus, & fortaſſe facto Arrię illius antiquæ Patauinæ anteponendum. Celebratur autem mirificè hoc facinus à ſcriptoribus noſtri temporis, ad extollendam pudicitiam fœminarum. At id à nobis modò relatum eſt, in laudem patriæ, & præcipuum Patauinarum mulierum decus & ornamentum: quando eæ ſemper caſtitatis ſplendore in omni ætate fulſerunt.

De Cuniſſa Onaria & Cecilia Baonia.

CVNISSA quoque ex patre Acciolino Balbo de Onaria, matre uerò Auria, ex Baonis comitibus nobiliſſima fœmina, hic à nobis ſilentio præteriri non debet, cùm in hiſtoria illorum temporum, multa de hac ipſa digna ſcitu commemorentur, & Dantes Aldigerius eam in comœdia illa ſua præclariſſima nominis immortalitate donauerit. Hanc enim Cant. IX. ob præclaras eius animi dotes ponit in paradiſo, multaq; ibi de pręclariſſimis huius fœminę moribus refert. Hęc uxor fuit Tiſonis Campiſampetri, uiri præclariſſimi, & mater Gerardi illius, qui uim intulit pudicitiæ Ceciliæ filiæ Manfredi comitis Baonis deſpõſatæ Acciolino cognomẽto Monacho:

ex quo ſtupro tale tantumq; odium conceptum eſt inter utranq; familiam, & tan-
tum incendium in Repub. Patauina exortum, ut nunquam ab eo ceſſatum fuerit,
quouſq; immanitas Acciolini tertij impijſſimi tyranni in ultionē tanti facinoris op
preſſa Rep. ſublatisq; per uaria ſupplicia, & crudeliſſimæ mortis genera ciuibus, to
tum ferè Pat. nobilitatis ſplendorem extinxerit. Cecilia autem ex eo ſine ulla ſua ta
men culpa repudiata ab Acciolino, qui nouas nuptias fecerat cū Adeleita ex Man-
gania domo in alpibus Etruſcæ nobilitatis illuſtri impij tyranni illius matre. Hæc
aūt Cecilia nupſit poſtea Iacobo Daleſmanino, ditiſſ. ac nobiliſſimo uiro, ex quo
ſuſcepit multos liberos, qui poſtea ab impio tyranno Acciolino huius Acciolini fi
lio omnes ferè occiſi fuerūt, ut ex ea familia Pat. nemo ſuperſtes manſerit: & ſi quis
manſit, paulo pòſt omni maſcula prole deleta, tota domus illa ex ea ſtrage defecit,
quum tamen eſſet eo tempore, & uiris frequens, & opibus locupletiſſima, & omni
nobilitate præclara.

De Beatrice Eſtenſe.

NON parua laude celebranda hic eſt Beatrix Aldobrandini Eſtenſis filia,
cuius forma & pudicitia tanta fuit, ut eam Andreas Vngariæ rex hono-
rificentiſſimè expoſcerit in uxorem: anno ſal. M.CC.XXXV. Quæ poſt
uiri mortem quum ex eo filium ſuſcepiſſet, uerita priuigni inuidiam,
occultò induta uirili habitu, unà cum infantulo incognita, Veronam primò, ſubin-
inde in patriam ſeſe tutò recepit. Quæ poſtea uti erat animo ſublimi, cùm nollet
ulli uiro inferiori tanto rege nubere, nupſit Chriſto omnium regum domino, & hu
mani generis ſeruatori ac parenti. Ingreſſaq; monaſterium Gemmulæ, ubi Beatrix
altera præfuerat, imitata eius mores pudice ac ſanctè inter uirgines uota religionis
profeſſa, uixit deinceps in maxima humilitate, & caſtitate, & ſanctitate uitę cū illis.

De Allionora Maltrauerſa.

CELEBRATVR inſuper in domeſticis Patauinorum hiſtorijs Allionora
Maltrauerſa cordatiſſima uirago, & pluſquā muliebris ſapientiæ fœmi
na. Fuit hæc uxor Papafauæ Carr. à quo poſtea nobilis familia, deſtituto
ueteri uocabulo, feliciori profectò fortuna ſortita eſt nouum cognomē
Papafaua. Hæc enim ſua ætate in tota Italia una omnium uirili ſapientia prædita fu
iſſe memoratur: utpotè quæ ultra morē fœminarum, tantum in conſulendo præſta-
ret, ut ad eam nobiles uiri, ut ad oraculum quoddam ſæpius confluerent, requiren-
tes ab ea, quid in rebus agendis potiſſimum ſibi faciendum putaret: ſatis perſuaſi
quicquid illa conſilij daret, pro comperto habendum fore. Quinetiam (quod ma-
gis mirandum eſt) hæc ipſa ut in rebus agendis, ita etiam in curandis quibuſdam æ-
gritudinibus, ope, & cōſilio, & experientia longè præſtabat. Sanabat enim ſuis me
dellis nonnullas infirmitates, quæ uel à peritis ſæpe medicis habebantur incurabi-
les. Itidem ex eo quoq; eſt maximè celebris habita, quòd mater fuit nobilium filio-
rum, quorum probitas exinde in ſucceſſione poſterōrū uſq; ad hanc noſtram tem-
peſtatem indies propagata uireſcit. Genuit enim ex Papafaua coniuge ſex illuſtres
uiros, Comitem Petrum, Bonifacium, Vbertinum, & Marſilium, omnes in Repu-
blica egregios ciues pariter, & fideles: ex quibus propagata eſt uniuerſa Papafa-
uarum progenies in hunc diem florentiſſima.

De Fina Carrarienſi monacha.

FINAE quoq; Vbertini Carr. principis matris, religioſus ac pudicus ani-
mus hic nullo pacto reticendus eſt. Quæ cùm eſſet ditiſſima, & iuuenis
adhuc, & eleganti forma præſtaret, poſt triſtem coniugis obitum, con-
temptis omnibus mundi delicijs, tota ad Dominū conuerſa, ingreſſa eſt
monaſterium S. Benedicti, totamq; religioni ſeſe addixit, malens experta ſemel nu
ptiarum tædia, & uirilis commercij conſuetudinem, Deo Opt. Max. deſponſari,
quàm alteri rurſum uiro nubere. Ibi hæc poſtea tantæ humilitatis fuiſſe dicitur, ut
quæ prius in ſeculo tanquam domina habebatur, illic perinde atque ancilla eſſet,
ſeruire

ſeruire omnibus uideretur:atq; ita per ſummam uitæ integritatem,toto diuino cultui emancipata, temporalem uitam terminauit,pro qua accepit æternam.Hanc autem(ut par erat)Vbertinus filius(ut in eius uita legitur)& uiuẽtem, & defunctam, ſumma ſemper pietate,ac magna ubique ueneratione proſecutus eſt.

De Balzanella Peraghinà.

Ex præclara fœcũditate inclytæ ſobolis commendatur Balzanella Peraghina nobiliſſima fœmina,quæ quidem,cùm unica eſſet ex familia Peraghina,nupſit Marino Baduario patritio Veneto,cuius maiores ſumma ſemper beneuolentia cum Pat. Repub. coniunctiſſimi fuere: quandoquidem prætores aliquot ex ea familia antiquo Reip. tempore Venetijs acciti,Pat.populum ſumma cum iuſtitia paceq; rexerint, & imperio auxerint, & publicis ædificijs ornauerint. Ex hac muliere orta eſt pulcherrima illa proles,quæ aliquandiu Patauij commorata,antiquato ferè Baduario cognomine, à Peraga uico Patauino Peraghina à cunctis dicebatur. Vnde Bonauentura Cardinalis,& alij inſignes uiri,de quibus ſatis ſuperius dictum fuit,orti ſunt.Idem cognomen adhuc in ſepulchris illuſtrium illorum, quos ſuprà retulimus,ex duabus familijs coniunctum legitur, ut dicantur ubique Baduarij de Peraga. Ex hac ergo ſobole feliciter profluxere poſtea nobiles Paduarij, hi preſertim qui noſtra ætate floruerunt,Ioãnes doctor & eques,& Andreas, ambo proximis annis prętores huius noſtræ ciuitatis clariſſimi:& Franciſcus Ioãnis filius ſenator illuſtris. Nec non Petrus Baduarius ſenex uir integerrimus,& præſtantiſſima ſobole quatuor filiorum felix ab omnibus, dum uixit, iudicatus. Huius autem fœminæ dos fuit fertiliſſima, rura Peraghæ, Mirani, Piunchæ, Murellarum, Stratæ, Sambruſonis, & alia innumera prædia,cum ampliſſimis priuilegijs immunitatis antiquæ:quæ olim principes Carrarienſes huic familiæ ob eius in Rempublicam merita conceſſerunt.

De Thadea Carrarienſi.

MEMORANDA quoque eſt hic præcipuo merito prolis Thadeæ Carrarienſis felicitas,quæ(ut antè dictum eſt) nupſit Maſtino Scalæ principi Veronę,cui Patauiũ ciuitas dos fuit:anno ſal. M. CCC. XXVIII. menſe Septembris. Hæc ex Maſtino ſuſcepit quinque filias, quarum una ex Barnaboue uicecomite principe Mediolani,qui appellabatur Regina, genuit quatuor mares, & duodecim fœminas, quarum una nupſit Petro Cypri regi: altera Ludouico primogenito regis Galliæ. Tertia illuſtri Bauariæ duci. Quarta inclyto duci Auſtriæ. Quinta Galeacio uicecomiti ampliſſimo: poſtea duci Mediolani. Sexta Leopoldo Auſtriæ duci, qui fuit auus Federici III. imperatoris.Septima duci Bauariæ. Octaua Friderico regi Siciliæ.Nona Franciſco Gonzaghæ. Decima Erneſto duci Monachi. Vndecima Friderico eius fratri iuniori. Duodecima Dimundo Cantiæ Comiti primogenito regis Britanniæ. Ex quarum generoſa prole poſtea & duces, & reges,& imperatores,qui regnarunt,& ad hunc diem regnant, uniuerſi fluxere: ueluti ex Cybele quondam tot heroes orti,ut ſit ex eo dicta mater omnium deorum. Nec minus quidem felix habenda uidetur hæc, quàm Lampida Lacedemonia,quæ(ut Plinius refert)una omnium fœminarum feliciſſima in omni æuo refertur:quæ regis filia,regis uxor,regis mater fuit.Hæc legi in antiquis chronicis Veronæ,& ſi ab his Sarayna nouus hiſtoricus Veronẽſis aliquanto diſſentire uideatur.

De Daria Baonia.

NON tacetur hic Daria Baonia Alberti filia, uxor Gerardi Campiſampierij, cuius uirtus maior fuit, quàm in fœmina poſſit deſiderari. Audere enim inter tot cæſos uiros, immanitatem tam atrociſſimi tyranni non pauere, prodire intrepidam noctu, in maximo periculo, non ne conſtantiſſimi, ac maximè uirilis animi fuit, & pluſquàm heroica

uirtute præditi? Nam quum Acciolinus ſæuiſſimus tyrannus, ac teterrimus omnium mortalium ob inucteratũ in Campiſamperios odium, Guilielmum Campiſamperiũ iuuenẽ nobilẽ, formoſum, ſtrenuũ in foro obtruncari ac dilacerari iuſſiſſet, canibusq́ relinqui: hæc unà cũ Maria ſua ex Gerardo Cãpiſamperio filia, audacter pieq́ fruſta diſcerpti ſic infelicitet cadaueris colligi fecit, & timore depoſito funus ſecutæ, noctu multis lùminibus cum tacito comitatu ancillarũ & ſeruotũ in cœmeterio D. Ant. Confeſſ. ſepulturæ dederunt. Quod ſanè facinus fœminã hanc multis alijs nominib. clarã, clariſſimã, & immortalẽ poſteris reddidit. Hoc accidit an. M. C C. L. Extat in huius generoſæ uiraginis perpetuũ monumẽtũ, uicus in montibus Euganeis, qui hucuſq; de huius nomine Vallis dominæ Dariæ appellatur.

De Petra Scrouinia.

CELEBRATVR quoque à poetis illius tempeſtatis Petra Scrouinia, filia Vgolini Scrouini pudiciſſima fœmina, atq; adeò in omnibus ſcientijs liberalibus erudita, ut quãlibet literarum omniũ diſciplinã optimè calleret. Quæ quidẽ ſicut doctrina, ita quoq; pudicitia & forma cæteris uirginibus longè præſtabat. Quamobrem quum Hengelmarius Theutonicus tunc fortè ab imperatore Ludouico V. Bauaro cum magno militũ præſidio Pat. præfectus fuiſſet, ut ciuitatem in Cæſaris fide teneret, captus huius pulchritudine atq; uirtute, quã diu puellã doloſè blãditijs ac muneribus fruſtrà tẽtaſſet, ui aggredi parat. Quæ ubi ſemel deprehenſa doloſe, multũ diuq́ reluctando admirabili cõſtantia impudicum iuuenẽ à ſe repuliſſet, uerita tãdem inſani principis potentiã, ſtatuit fuga à tam imminenti periculo ſeſe ſubtrahere. Quocirca patriã derelinquẽs, unà cum matre, ac fratrib. ac tota familia, magnis relictis opibus, Venetias cõmigrauit: malens ibi totius rei ac patriȩ, quàm pudicitiȩ ac famȩ iacturam facere. Hȩc aũt, ubi receſſit inſidiator ſui pudoris, in patriam redijt, & ſtatim collocatur in matrimonium cuidam nobiliſſimo iuueni Forzateo: quæ breui marito uiduata, cũ à multis nobilibus procis in matrimonium expoſceretur, pertæſa thalamos, nunquam induci potuit, ut priori marito fidem falleret. Vixit ergo poſtmodum ſanctiſſimè in perpetua caſtitate, literarum ſtudijs tantũmodo delectata, & ſpreta prorſus Venere, ſoli Palladi omni cultu ſeruiens fuit, exemplo cæteris uiduis pudicitiæ, & fidei coniugalis.

De Magdalena Scrouinia.

Ex hac ipſa familia effulſit Magdalena Petræ huius cognata, & eimoribus & ſtudijs literarum perquàm ſimilis, & ab eadem fortaſſis erudita: quæ aliquanto prior ætate fuiſſe uidetur. Huic Lombardus Sericus uir probus & literatiſſimus (ut ſuo loco dictũ eſt) dicauit libellũ De laudibus aliquot fœminarũ gentiliũ, aut literis aut armis illuſtriũ. Hanc unam in operis exordio impenſè laudans, ita alloquitur: Dignum ad te opuſculũ ſcribere conſtitui: neq; id quidem fruſtrà (ut arbitror) ſi eundẽ uirilem animũ ad illuſtriora quæq; paratum, dum te fœminã opere negas, in ſublimi loco arcis Mineruæ, ut dudum cõſueuiſti, reſidere cõtendis: quem erudítiſſ. quibuſq; admirandũ trado, quum omnẽ fœminarũ ſexum natura ignauũ & inertẽ, ingenio & literis colluſtrata uirtutũ gloria tranſcendas, ita ut in tenebris mortalium tibi ipſa lumen afferas. Nam fœminea imbecillitate dimota, ac mollitie, inſigniori matẽria ad excellẽtiora generoſum pectus armaſti, ac docile ingenium ſic tuo iucũdiſſimo fomite refouiſti, ut non ſexui, ſed diſcretæ naturæ obſequens ſe ſupra ſe excedere uidereris. Ignea nanq; tibi uirtus adeſt, & ardẽtis ſpiritus calor æthereus, qui terrena linquẽs, ſublimis atq; puriſſimus extollitur. Et reliqua quæ ſequuntur. Hæc enim & alia eiuſmodi multa in laudem huius prȩſtantiſſimȩ fœminȩ, is auctor ediſſerit: quæ breuitatis cauſa prȩtermitto, hoc elogio uel ſolo contentus, quod nobis huius celeberrimæ ea ætate fœminæ memoriam penè ſublatam reſtituat.

De

De Fina Buzzacharina Franciſci ſenioris Carrarienſis vxore.

FVIT & altera Fina Pathari Buzzacharini filia, & uxor Fräciſci Carrarienſis ſenioris principis Patauini, ſapientiſſima ac religioſiſſima fœmina. Quæ inter cætera, quæ memoratu digna fecerat, id omnino reticendum non eſt. Quum enim ædes ampliſſimæ Nicolai Carrarienſis perduellionis rei, de more diruptæ & adæquatæ ſolo fuiſſent, mulier Deo deuota impetrauit à marito ædificari ibi templum, Dei matri uirgini glorioſę dicandum. Quare eo in ſolo ita derelicto ædem diuę Marię cognomento Seruorum extruẽdam curauit. Item perfecit pulcherrimum phanum D. Ioãni Baptiſtæ, ecclesiæ Cathedrali contiguum, ſublimi teſtudine inſigne, ac ſpecioſiſſimis picturis laudatiſſ pictoris, cũ ueteris ac noui teſtamẽti hiſtoria ſurſum & deorſum, & circunquaque ornatiſſimum, & uiſu maximè iucundum. Ibi inſpicitur eius effigies habitu ſupplicantis. Obijt anno ſalutis M. CCC. LXXVIII. & cum maxima pompa ſepulta eſt in eodem ſacello ſancti Ioannis Baptiſtæ. Hæc etiam erexit altare in æde S. Benedicti, ubi epigramma ſequens in ſaxo conſpicitur:

Capella ædificata & dotata per nobilem D. Finam de Buzzacharinis conſortẽ clariſſimi Domini domini Franciſci, domini Paduę: et inſtaurata per dominam Annam de Buzzacharinis abbatiſſam, anno Domini M. CCC. XCIIII.

De Anna Buzzacharina.

ANNA hæc quam proximè nominauimus, iſtius Finæ ſoror, quanta uirtute prædita, & quàm meritò à nobis hic memoranda ſit, indicat tabula marmorea ſepulturæ in prædicto loco ſancti Benedicti poſita: ubi legitur hoc epitaphium:

Hoc tumulata iacet buſto uenerabilis Anna,
Egregio Patharo ſata milite Buzzacharino,
Quæ fuit iſtius prudens, iuſtiſſima, ſolers
Abbatiſſa loci, peragendis docta uirago,
Norma pudicitiæ, fulgens exemplar honeſti,
Adiutrix inopum, uirtuti ſemper amica,
Ipſa quater denis ac uno præfuit annis
Huic fano, cunctis moderatrix grata ſacerdos.
Nam rexit monachas tam iuſtè, tamq; benignè,
Quòd ſua perpetuò bonitas recitabitur æuo.
Iura monaſterij prouentus auxit, & aram
Hanc ſtruxit: necnon reparauit prædia multa.
In quo tot fuerant probitates corpus obiuit:
At ſua mens ſupera fruitur beatiſſima luce.

Alterum epitaphium inferius in altera tabula marmorea.

HIC IACET SPECTABILIS AC GENEROSA DOMINA DOMINA ANNA OLIM RECOLENDAE MEMORIAE NATA SPECTABILIS, ATQVE GENEROSI MILITIS DOMINI PATHARI DE BVZZACHARINIS DEI GRATIA ABBATISSA S. BENEDICTI DE PADVA. OBIIT. AN. D. M. CCC. XCVII. DIE MERCVRII VII. FEBRVARII, CVIVS ANIMA REQVIESCAT IN PACE.

De Maria Carrarienſi.

NIHILO diſſimili gloria, ſed diuerſo propoſito fulſit Maria Nicolai Carrarienſis filia unica, quę defuncto patre (qui Franciſco Carrarienſi principi ob eam, qua ualebat, gratiã in ciuitate ſuſpectus, relicto Patauio, Venetijs habitauerat) nupſit Aloyſio Storlato S. Marci procuratori primùm, poſtmodum Franciſco Contareno patritio Veneto inſigni uiro: ex qua natus eſt illuſtris uir Zacharias Contarenus, eques, Franciſci ſancti Marci procuratoris proximè uita functi pater, & Petri Paphi epiſcopi uiri eximia pietate ac probitate conſpicui: & ſubinde proles generoſa nepotum glorię & opum ditiſſima, quæ hanc familiam geſtorum gloria, & morum probitate iam admodum claram, indies clariorem (ut ſperatur) efficiet. Huic Mariæ dos fuit rus Placiolæ, rus Sallæ, aliaq; prædia ingentia immunitate donata, atq; nullis omnino uectigalibus ſubiecta. Quæ uiduata poſtremo marito, Patauij in uico Pontis ſancti Ioannis intra mœnia in proprijs uixit ædibus, & defuncta tandem in ultima ſenectute, ſepulta eſt in templo diui Auguſtini apud ſuos.

De Nigra de Nigris.

QVOD Contarenis clariſſimis uiris ex dote Mariæ Carr. euenerat, idem nobilibus quoq; Obicijs, ex locupletiſſima hęreditate Nigrę prudẽtiſſimæ fœminæ contigit: quæ ex antiqua Nigrorum familia ſola ſuperſtes, cùm eſſet dote ditiſſima, & optio ei foret, quem potiſſimum iuuenem uel ex omni Pat. nobilitate, uel aliunde ſibi in maritum eligeret: elegit Antonium Obicium illuſtrem uirum, Luca Etruriæ urbe oriundum, Florentinorum legatum: qui in equeſtribus ludis, Patauij tùm fortè celebratis, dum ibi concurreret, ultra cæteros ei ob ſingularem uirtutem, & eximiam formę præſtantiam, mirè placuiſſe perhibetur. Ex hac muliere orta eſt poſtea præclara Obiciorum Pat. familia, in hunc diem Patauij & uiris equeſtris ordinis, & opibus ualde inſignis, & Patauij omnium ferè locupletiſſima. Nũc florẽt ex ea familia ſuperſtites tantũ Hieronymus & Pius Æneas fratres, qui liberalitate, & diuitijs, & humanitate maximè præſtant.

De Catherina Manzona.

MAGNO quoq; decori ſexui muliebri, & multo etiam maiori, uirginum choro, religionem profitẽtium fuiſſe conſtat Catherinam Manzonam Atheſtinem, olim monaſterij Salarolæ uenerabilem abbatiſſam, antequam ſancti Matthæi cœnobio iungeretur. Huius autem ſacratæ mulieris præſtantiam indicat elogium inſigne, quod Salarolæ in eius ſepulchro inſculptum legitur. Obijt anno M. CCCC. V. Iulio menſe.

Epitaphium:

Hic Catherina iacet Manzana ſtirpe creata,
Quæ fuit iſtius templi ueneranda ſacerdos,
Strata cubat ſecum clauſtralis formula uitæ,
Norma pudicitiæ, fulgens exemplar honeſti.
Nunc Salarola fleas defuncta præſule tali,
Quæ tua ſolerti ſtudio bona multiplicauit,
Dote nitens multa uenerabilę corpus obiuit:
At ſua leta fruens Chriſto mens æthere uiuit.
Iam decies octo, ſimul unum luſtra ducenta
A' Chriſti fuerant ortu de Virgine lapſa.

De Sibylla Bonifacia.

NON eſt ſua defraudanda laude Sibylla Baldi Bonifacij Plombini uxor, raræ fidei, & ſingularis pietatis fœmina: quæ hæres mariti facta, ipſa ſibi pauperes Chriſti fecit hæredes, quando hoſpitale ſancti Franciſci, quod eius maritus cœperat, conſtanti propoſito perficiendum curauit: quod

magnis

magnis poſtea locupletauit prouentibus. Cui patronos & gubernatores perpetuo eſſe uoluit illuſtre iuriſconſultorum collegium, quod adhuc in hunc diem extat, & eſt ampliſſimè auctum, & ſumma cura gubernatum. Hoc cœptum eſt anno Domini M. CCCC. XXI. XII. Calen. Ianuarij.

De Theophila Bebia abbatiſſa.

IN tam præclaro fœminarum cœtu locum ſibi inuenit Theophila Bebia monacha, ex municipio Monte Anniano uirgo religioſiſſimi planè animi, & prçualidi ingenij, quç imminentibus bellis, quum tutam ibi fore inter milites uirginem non ſperaret, Pat. proficiſcitur: ubi annuẽte Pat. Rep. auctoritate Pont. Max. unà cum aliquot alijs uirginibus ad ædem D. Bartholomæi annuente ſacerdote, qui in alterã migrauit domum, ſe collocauit; & ibi cœptum eſt ſacrum cœnobium, quod indies, & loci amplitudine, & numero uirginum, & ſanctitate uitæ mirum in modum coaleſcit. Hoc cœpit anno ſalutis M. D. X.

De Iſabella Rauignana, puella agreſti.

ETSI magnã laudis iacturam nobiles mulieres Patauinæ ex eo feciſſe uideantur, quòd hic modò puella ruſticana obſcuriſſimi nominis, pudicitiæ ſplendore præ cæteris luceat: ego tamen ex eo patriã noſtram tam præclari facinoris laude fraudandam non cenſui: quin potius de tam generoſi ac pudici animi conſtantia, uel ſic ignotæ puellæ ad priſcum decus Patauinæ pudicitiæ, quicquid olim de hac ipſa in alio noſtro opere, de caſtitate iam dixi, hic rurſum referendum putaui. Nam quo tempore Maximilianus Auguſtus totam fermè Venetiam, & præſertim agrum Patauinum excurſionibus deuaſtabat: quum turmatim agreſtes omnes in urbem confugerent, puella iſta agreſtis, humili loco nata, ſed nobiliſſimo animo, & honeſta forma prædita, ubi urbem ingreſſa èſt, à propinquis ſuis (ut fit) ignara uiæ à recto itinere ex nimia trepidatione deflexit; & dum ita ignara locorum, errabunda, lachrymans, omnia circunluſtrat, in manus fortè incidit militum Venetorum, qui præſidio urbis ſtabant: à quibus tracta eſt in proxima contubernia, ut ibi interim ludibrio haberetur eius pudicitia. Sed neſcio quo colore & fato proſilijt miſella domo, & rectà ad portam, qua paulo antè ingreſſa fuerat, feſtina procurrit, putans ſe tutiorem fore inter hoſtes, & in agris, atque ubique locorum, quàm intra mœnia, & inter præſidia ciuitatis. Inſequuntur inceſti illi ac impij prædones. Fugit exterrita puella more trepidæ & imbellis damæ, quæ à canibus rapta, fugam rapit in nemora & ſaltus: & ubi euadere amplius non ſperat, de prærupta ſaxi crepidine ſeſe præcipitat, malens ſubito caſu conteri, quàm comprehenſa ludibrio eſſe rabidis moloſſis. Haud ſecus infelix uirgo, ubi effugium nullum reliquum uidet, de ponte Coruo, ubi fortè aderat, in adiacentem fluuium ſeſe præcipiti ſaltu demittit, pudicitiam ſuam Deo ſeruandam committens. At dum propoſiti tenax ab illis adiuuari recuſat, & exterrita enatare neſcit, nec curat, abſorpta mox à flumine ſuffocatur: quæ paulo pòſt inuenta in proxima ripa, ſine funebri officio ſepelitur: haud digna, meo quidem iudicio, quæ ſic ſepeliretur. Sed certum eſt, quòd ſicut nihil prodeſt impijs celebris ſepultura: ita nihil obeſt iuſtis uilis ac nulla. De iſta Ioannes Nouentanus Patauinus cecinit hoc epitaphium:

Euganeas inter præſtans uirtute puellas,
Hoc iaceo indignè condita uirgo loco.
Non quum me peteret laſciuum miles ad uſum,
Munera poſſe mori magna fuere mibi.
Diſce age, ſit quanti uirgo ſeruare pudorem,
Pro quo nil timui perdere corpus aquis.

De Lucia Solis.

EXIMIA corporis forma, & ſpectabilis oris decor, & pudicitia ſingularis in pulcherrimo corpore, Luciam nobilis uiri Iacobi Solis filiam in patria aliquando, nunc autem in orbe ferè toto illuſtrem facit. Hæc enim à parentibus Gaſpari benedicto matrimonio copulata, quum è paternis laribus prodijſſet, quaſi nouus ſol cum ſumma omnium admiratione, ab omni populo ſpectabatur. Quum autem ſicut forma, ita & pudicitia longè præſtaret, & à cunctis ob eximias animi dotes laudaretur, & immodicis laudibus uno omnium ore extolleretur in cælum (heu miſellam) contigit ei tertio partu infeliciter mori: tanto omnium mœrore, ut ad eius exequias contra patrium morem, tota fermè ciuitas ſuis propè ſedibus excita, ſumma pietate confluxerit. Illa uerò in æde protomartyris Stephani, in ſepulchro gentilitio mariti, magnifico funere ſepelitur. Huius ſanè occaſus multos poetas, ac præſtantes doctrina uiros ad ſcribendum excitauit: qui uerſibus Latinis, Græcis, & uulgaribus affixis ad tumulum chartulis, lugubre funus immortali gloria celebrarunt: qui poſtea ſelecti, & in uolumen redacti, ad perpetuam memoriam impreſſi, per totum orbem diſperſi ſunt, & adhuc intra mœnia poſt tot annos permanent. Primus autem qui eleganter Latinis uerſibus defleuit huius mortẽ, ex noſtris fuit Lazarus Bonamicus, Hieronymus Panicus, Franciſcus Bonafides, Alexander Baſſianus, Alexander Leonardus, Petrus Fidentius: ex peregrinis, Ioſippus Pheb Iuſtinop. Ioannes Andreas Viſcardus Berg. Petrus Vid. Vinc. Stephanus Caſtellanus & Ioannes Azzalinus, ambo Alliniacenſes, nunc ſacerdores, & doctores inſignes, ac mihi chariſſimi: Ioan. Ambr. Barbauar. Mediol. Cęſar. duc. Brix. Petrus Franc. Zinus, doct. Veron. atq; ſacerdos integerrimus atq; doctiſſ. & Ioan. Franciſcus Zinus eius frater, Ioan. Mar. Tir. Philibertus Apingon. Sabaud. Dom. Medul. Ioan. Hod. Senon. Franciſc. Luuiſinus Foroliuiẽſis, & alij: ſed omniũ cõſenſu Laz. carmẽ principatũ obtinuit.

Carmen Lazari Bonamici.

Extinctum eſt Patauii lumen: nam Lucia Solis
Lux ipſa, hinc lucem ſuſtulit ad ſuperos.
Inter & aſtra micat, Veneris comes, æmula ſolis:
Non erat illa diu his digna manere locis.

Aliud eiuſdem.

Lucia candida lux, mens candida, cui comes olim
Gratia, forma, lepos, dulcis in ore pudor:
Ante diem rapta eſt, florente ætate, uel ipſos
Quæ poterat ſanctos luce mouere Deos.
Luget amor, plorat Cypris, flet patria, ſolis
Terra ſui ablato lumine mœſta gemit.
At choreæ, & cantus ſupremi in ſede Deorum
Sunt, aucto lætis lumine ſyderibus.

Hieronymus Panicus.

Solis honor, lucisq; decus, benedictaq; uerè
Occidit: heu triſtis Cypris amorq; dolent.
Dant gemitum Charites cineri, pia thura Cupido
Ex arcu, & pharetra, conſtituitq; pyram.
Impoſitiq; rogis, unà exarſere lepores,
Aegra Venus cineres texit, & oſſa cado.
Quiſquis amat, largis conſpergat fletibus urnam,
Quæ tegitur pulchri quicquid in orbe fuit.

Fuerunt & aliæ multæ Pat. percelebres, ſed (ut arbitror) nullæ æquè felicib. numeris celebratæ, niſi forſan quas Franciſcus Sauonarola elegans poeta ſuis cultiſſimis epitaphijs exornauit: quas hic breuiter aſcribendas cenſui, ut eſſent huic operi non mediocri decori atque ornamento.

De Iuſtina Vrbina.

Fœminei Iuſtina chori decus occidit ingens
Vrbina: en nobis nunc ſine luce dies.
Nullus honos poſthac, & gratia nulla puellis:
Ille nec extabit, qui fuit antè decor.

Reſponſum.

Maior honos, maiorq; decor, mox gratia maior,
Illarum poſthac gratia maior erit.
Tres fuerant Charites, nunc quattuor eſſe uidentur:
Exauget multo lumine quarta ſoror.
Vos ſimul ante rogum Patauinæ flete puellæ,
Hic niueo annoſum fundite lacte merum.
Spargite odoratas Eoo littore merces,
Albaq; Peſtanis lilia iuncta roſis.
Hic Vrbina ſui lux & ſpes coniugis umbris
Errat, & expectat poſt ſua fata uirum.

De Alba Facia.

Fœminei fuit Alba chori, ſpecimenq;, decusq;,
Moribus, ingenio, mente, pudore, fide.
Paſina de gente pater, Faciaq; maritus
Iſti erat, iſtius nomine, uita tibi eſt.

De Iulia Anſelma.

Quicquid in antiquis ueteres dixere Sabinis,
Quicquid Palladijs artibus eſſe poteſt,
Clauditur hic, tædas Parcarum præda ſub imos,
Abſtulit Anſelmæ Iulia gentis honos.
Poßidet Elyſium uictrix, nemus, umbra, uiator
Da lachrymas, & te thura dediſſe puta.

De Alba Trapolina.

Gentis honos Daulæ, Trapolini ſanguinis ingens
Gloria, & Euganeæ fama pudicitiæ:
Eximium formæ, morum decus, alma quieſcit:
Cum qua ſunt Charites, atque ſepulta Venus.
Nunc aurora diem monſtrat mortalibus, Alba
Grata erat in terris, gratior aſtra tenet.

Alterius poetæ.

Apud Atheſte in porticibus monaſterij S. Mariæ, in ſepulchro lateritio legitur.

De Hieronyma Miliaria.

Virginei ſpes ampla chori Miliaria uirgo
Hieronyma, excellens norma pudicitiæ,
Proh dolor, hic recubat, quartum quæ uixerat annum
Tunc decimum, Lachesis ſtamina cùm ſecuit.
Nobilis unde parens Antonius ora Ioannes
Fletibus aſpergens condere fecit humò.

De Blanca Boromea.

BLANCA Boromea matrona inſignis inter reliquas Patauinas mulieres, nulli neque moribus neque forma cedens, uerè illud Patauinarum antiquum decus referens, in ætatis flore decuſſa, lachrymabile funus cunctis exhibuit. Quocirca multis uiris doctis uiſa eſt digna immortali elogio celebrari, & honorificentius ſuis carminibus decorari. Vnde Laurentius Gambara poeta eximius, hoc de ea cecinit carmen:

Flos ueluti, quem riuus aquæ, cum Sirius ardet,
Liquit, & attrito ceſpite languet humi:
Quem fruſtra liquidi fontes ſolantur, & umbræ,
Et placidi ſpirans leniter aura Noti.
Candida ſic cecidit uiridi adueniente iuuenta,
Sic cecidit roſeo plurimus ore color.
Illam Medoaci flerunt ad flumina Nymphæ,
Incuſantq; Iouem, ſpicula rapit amor.
Ergo caſta merum cupidi ſitit arte tonantis
Fœmina, fitq; liquens Iuppiter ipſe merum:
Et bibit, & lenti mox Candida uicta ſopore
Tollitur, atque æquo nunc Ioue magna dea eſt.
Sic ſitiens miſſos flos ut bibit æthere rores,
Deiecto madidus procubuit capite.
Sol redit, ille in ſe redit, olim lætior aruis,
Nunc oſtentat opes unde, comamq; caput.

Achilles Statius Luſitanus.

Dum uiret, & roſeum formoſa dat ore colorem
Candida, cura hominum, Candida cura deûm.
Impatiens non ipſe ſuos fert Iuppiter ignes,
Ardet, opemq; noua doctus ab arte petit.
Nam nec iam aureus ille imber placet, ut miſer antè
Fecit inſano quicquid amore deus.

Alexāder Leonardus Patauinus.

Candida honor Patauî immatura morte perempta,
Vt roſa uix florens ungue reciſa cadit:
Tecum omnis uirtus, tecum omnis forma receßit:
Aeterni meritò te uoluere Dei.

Obijt autem anno ſalutis M. D. LVII. & magnifico funere in ædes ſancti Benedicti Nouelli omnibus collachrymantibus ſepelitur.

De Aquilina Bonſia.

SED ut de uiuentibus in eo ſexu aliquid quoq; attingā, nitet matronale decus in Aquilina, nobiliſſ. Pauli Bonſij iurecōſ. & equitis filia, forma, pudicitia ac moribus præter alias uirtutes, quæ Pat. fœminis ineſſe ſolent, præſtantiſſ. uxor olim clariſſ. comitis Bernardini Fortisbrachij, ducis & equeſtris centuriæ tribuni, & Capuæ principis illuſtriſſ. Bracij imperatoris exercitus Venetorū filij, de cuius præclaris geſtis hiſtoriæ plenæ ſunt. Quo defuncto ſine legitima prole, ubi annuus luctus præterijt, iuſſu Veneti Senatus nupſit rurſum Ruberto illuſtriſſ. uiro Caroli Malateſtæ, olim Arimini principis, & Veneta ciuitate donati, atq; in Senatū recepti, filio. Quibus nuptijs Robertus magnis ſtipendijs auctus eſt, quando huic, ut ei nuberet, Senatus ſingulis annis quoad ipſa uixerit, trecentos aureos donauit. Is modò inter præcipuos Venetæ militiæ tribunos, fide & fortitudine, & admirabili uigilantia præſtantiſſimus habetur. Meritò ergo Aquilina, prudentia, pietate & pudicitia inſignis, tam illuſtri coniugio copulata, à nobis inter illuſtres matronas, quas honeſta ratione pertranſeo, adhuc uiuens celebratur.

De Iulia Bigolina.

VERVM ſicut eximia præſtantia duorum coniugum iſtam reddit celebrem, & in numerum mulierum illuſtrium haud infimum locum ſortiri facit; ita nunc Iuliam Bigolinam facundia ſingularis, lepor, gratiaque ſermonis, & eximia Etruſcæ linguæ peritia uehementer extollit: cui quantum per ocium ab opere Palladio uacare contingit, magnopere annititur ad perpetuam nominis immortalitatem ſibi parandam: quando quidem poeticam facultatem, non aliam in uiris quàm in fœminis eſſe ſuo ingenio manifeſtè demonſtrat. Scribit enim & rhytmica & ſoluta oratione, idiomate uernaculo elegantiſſimè, ut in eo genere dictionis, nemini ueterum aut recentium ſcriptorum inuidere meritò poſſit. Scripſit hactenus complurima lectu digniſſima, quæ ſanè à cunctis legentibus magno applauſu probantur, & ſumma delectatione leguntur: & in primis quaſdam comœdias ſeu fabulas, ad Boccacij morem (ſeruato tamen ubique matronali decoro) inſigni argumento, artificio mirabili, euentu uario, & exitu inexpectato. In quibus licet de amore tractetur, & intermiſceantur amantium affectus: ita tamen & pudicè, & modeſtè omnia, ut quamlibet honeſtam matronam decere poſſit: quòd nihil prorſus oleat impudici: neque aliud ſapiat, pręterq; aſſiduas afflictiones, fallaces ſpes, & inanes cogitationes, & perduram amentium potius quàm amantium iuuenum ſeruitutem: omnia ſanè honeſtè dicta, uerbis & ſententijs inſtructa, & rebus accommodata: utpotè quæ, & lectorem ad amplectendam uirtutem allicere, & à uitijs deterrere facilè poſſint. Viuunt Patauij plurimæ inſignes matronæ, quæ poſſent hic, ſicut de uiris factum eſt, meritò recenſeri: ſed quoniam parum decet ſacerdotem de fœminis iudicare, minusq; de earũ laudibus in uita, ſine aliqua ſuſpicionis nota tractare, quamuis innumeræ certè ſint, quæ tum forma, tum moribus & pudicitia, adde etiam quę facundia Etruſca præſtẽt: tamen quoniã mihi non licet de his curioſius, ut de maribus factum eſt, indagare, ſed potius ignorare: & ut ſoleo, auerſus & cæcutiens uale dicens pertranſibo.

BERNAR-

BERNARDINI SCARDEONII, CANONICI PATAVINI,

DE CLARIS PICTORIBVS, CAELATORIBUS, fuſoribus & architectis Patauinis, Claſsis XV. & ultima

PRAEFATIO.

QVANTAE EXISTIMATIONIS tam apud Græcos, quàm apud Latinos ſemper fuerint pictores, ſtatuarij, fuſores, architecti, & eiuſmodi ingenioſi artifices, nemo qui accuratè illorum temporum hiſtorias legerit, ignorat. Eſt enim pictura tacita poeſis, non infimũ inter liberales artes locum tenens. Euphranus quidem philoſophus ſua ætate (ut fertur) admirãdus cunctis fuit, non tam ob id tantum, quòd optimis ſtudijs, & liberalibus diſciplinis inter præcipuos doctores præſtaret, quàm quòd & pingendi, & fingendi idem mirus artifex haberetur. Rex Attalus Ariſtidis Thebani pictoris tabulam tanti fecit, ut eam centum talentis licitatus fuiſſe dicatur. Cæſar duas tabulas Timomachi pictoris emit octoginta talentis. Rex Demetrius cùm iratus eſſet Rhodijs, pepercit incendere Rhodum, ne, quam ſciebat ibi eſſe Protogenis tabulam, unà forſan cum urbe cremaret. Alexander ille Magnus totius urbis domitor tanti fecit eiuſmodi artis peritiam, ut edicto publico uetuerit, ne quis ſe alius pingeret, quàm Apelles: neque ex ære alius fingeret, quàm Lyſippus: neq; ex ſaxo exculperet alius, quàm Praxiteles: quòd putabat illorum artem etiam ſibi gloriæ aliquando fore, quòd tales artifices corporis ſimulachra ſui nota poſteris feciſſent. Quinetiam ex Rom. quidam nobiles pictura mirum in modum delectati, non mediocrem ex eo ſibi ſtudio laudem compararunt. Vnde Q. Fabius Rom. ex nobiliſſima illa Fabiorũ familia, quòd ȩdem Salutis ſua manu eleganter pinxerit, & ſibi & poſteris cognomẽ indidit, ut Fabius pictor, tũc à cunctis, & deinceps ab omni poſteritate diceretur. D. quoq; Hieron. in epitaphio Nepotiani ita ſcribit: Artẽ pingendi in Q. Fabio adeò mirata eſt antiquitas, ut is quamuis Rom. ſcriptor hiſtoriæ fuerit, magis tamẽ ex pictura, ꝙ ex literis nomẽ inuenerit. In diuinis quoq; ſcripturis laudãtur Beſotehel de tribu Iuda, & Hican de tribu Neptalin, quòd alter plenus ſapientię & ſpiritus Dei, tabernaculi ædificium, alter ſupellectilẽ tẽpli, fabricati fuerint. Et apud Grȩcos celebratur nobilis quidam ſophiſta, quod fuetit prȩter liberales diſciplinas, diuerſarũ quoq; artiũ etiam minutarũ, picturæ ſcilicet, & ſtatuariæ artis egregiè peritus. Quippe qui balneũ cum omni ſupellectile proprijs manibus ſe fabricaſſe iactabat: & omnẽ rem, qua utebatur, uſq; ad pallium ſua factam manu gloriatus eſt. De ſtatuis aũt, & marmoribus ſculptis, aut fabricis antiquis, quantũ ætas illa uetuſtiſſima floruerit, non eſt opus euoluere hiſtorias, ſub oculis ſanè ſunt adhuc illorũ temporũ marmoreȩ ſtatuȩ, ſepulturæq; omnis generis elegantiſſ. fabricȩq; & numiſmata, quæ nondũ penitus ſicut tabulæ & picturæ tãtopere à ſcriptoribus cõmẽdatæ, iamdiu ſitu aut carie perierũt. Accidit autem hic artibus, quod & ſtudijs literarũ, quæ ſicut conſepulta aliquãdiu cum iſtis artibus iacuerant: ita pari etiam modo cum iſtis nunc artibus reuixerunt: & quemadmodum liberales artes extollere ſeſe, & exire paulatim de tenebris cœperant: ſic etiam artes iſtæ mechanicæ ſenſim & ipſæ unà ſecum in lucem prodiere. Extant in hac urbe adhuc ab annis trecentis & amplius, ſigna & picturæ, quæ in templis antiquis uiſuntur: ita informes; rudes & diſtortæ, ac ſine ulla protſus arte con-

te conflictæ, ut nemo pictor nunc quamuis imperitus, eas melius & elegantius non
effingat. Etenim in hac noſtra ætate cunctæ artes tam liberales quàm mechanicæ
ita uigẽt, ita florẽt, ut nihil meritò inuidere ullo pacto poſſint antiquitati: imò mul
to etiam admirabiliora uidemus à poſterioribus quotidie excogitari, & antiquis in
uentis addi, ut ſi reuiuiſcant illi, ſuáque iterum uideant, periculum ſit, ne eos pin-
gendi artem unquam didiciſſe pœniteat. Etenim nunc pro pace & bello, & ad to-
tius uitæ commodum & ornatum, atque ad cultum politicum cuncta longè fe-
licius, quàm olim antiquis illis temporibus præſtant. Videntur enim nunc omnia
ad perfectionem & conſummationem quarumlibet artium deueniſſe, atque ad il-
lam uetuſtiſſimorum temporum felicitatem: uel nunc (quod auſim dicere) multo
maiorem cumulum acceſſiſſe omnium commodorum. Huius autem præſtantiſſi-
mæ rei ueritas patere poteſt, uel hic Patauij ex commemoratione noſtrorum ciui-
um, qui in eiuſmodi artibus feliciter præſtiterunt.

De Iuſto pictore.

INTER primos pictores, ex quo deperdita iam diu pictura agnoſci,
ac (ut ita dicam) renaſci cœperat, floruit admirabili ingenio, & do-
ctiſſima manu Iuſtus pictor Patauinus, illius deperditæ artis ferè pri-
mus inſtaurator. Extat ex huius præclariſſimis ac mirabilibus monu
mentis quod uiſitur ſacellum ſpecioſiſſimum diui Ioannis Baptiſtæ,
adhærens eccleſię Cathedrali, ita excellenti ſtructura ſublatum, ut poſſit profectò
utrobique tam de ipſo ædificio, quàm de pictore, Patauina ciuitas meritò gloriari:
quandoquidem illud ei magno decori in ſtructuris, & iſtius arte magnæ iucundi-
tati in ſpectandis picturis exiſtat. Præterea pinxit ſacellum Eremitarum iuxta me-
ridianam portam, ubi uitia, & uirtutes, artesq; liberales conſpiciuntur: ſimulq; pro-
bi uiri, qui uirtutibus claruerunt: & contrà improbi, quomodo hæreſibus prouolu
ti, in enormia delicta, & errores impios præcipites corruerunt. Fertur is quoque
pinxiſſe tabulam illam beatæ Mariæ uirginis, quæ mira pietate, & religioſo cultu
deferri conſueuit in ſupplicationibus ad pluuiam ſeu ſerenitatem poſcendam: &
affabrè eam ad imitationem beati Lucæ, qua ualuit arte, & ut potuit, penicillo &
coloribus effinxit. Quam poſtmodum nobilis fœmina Antonia Zabatella reli-
quiſſe legitur eccleſię Cathedrali ſtatuendam ad aram gẽtilitiam diui Petri & Pau-
li, ubi inſunt ſuorum ſepulchra maiorum. Anno ſalutis M. CCC. XLI. menſe No
uembris: ut publicis documentis conſtare certò ſcimus. Huius nunc uirginis ara
multis oblationibus & donarijs inſignita eſt, & à tota ciuitate ad poſcenda ſuffra-
gia, ſumma cum ueneratione, atque diuinis honoribus decoratur.

De Guariente pictore.

IN hoc albo non infimũ locũ ſortitur Guariẽtes Patauinus pictor egre
gius, qui ob eximiam illius artis peritiam accitus à Veneto Senatu Ve
netias, pinxit ibi curiam magni conſilij pulcherrimo apparatu colorũ
& figurarum: quæ modò partim diutino ſitu uetuſtateq; ferè collapſæ
ſunt, & pro his recentes aliæ ab alijs pictoribus repoſitæ.

De Franciſco Squarzono.

EXCELLVIT quoq; haud multo pòſt in ea re Patauij Franciſcus Squar
zonus, Ioannis curiæ principis ſcribæ filius: dictus ipſe pictorum pater:
qui à pueritia pingẽdi ſtudio maximè delectatus, mox (ut de ſe ipſemet
ſcribit) ubi egreſſus eſt ex ephebis, & ſibi per ætatem ſuo uiuere modo
licuit, ſtatuit orbem inuiſere, & urbes remotas, & populos, & nationes diuerſas pe-
ragrare. Quocirca annauigauit in Græciã, & totam illam prouinciam peruagatus
eſt: unde multa notatu digna, tum mente, tum chartis, quæ ad eius artis peritiam fa
cere uiſa ſunt, inde domum ſecum detulit. Circuiuit ſimiliter totam Italiam, & mul-
tos

tos nobiles ſua ſibi affabilitate & uirtute fecit amicos. In patria deniq; cùm conſti-
tiſſet, prima uxore ſine liberis defuncta, alteram duxit, ex qua ſuſcepit Ioannem &
Bernardinum, qui & ipſe patrem imitatus, pictura plurimum delectatus eſt: ſed ani
mum ſuum ad illam parentis perfectionem non appulit. Squarzonus igitur ita flo
ruit in pingendi arte, ut pictorum gymnaſiarcha ſingularis & primus omnium ſui
temporis haberetur. Qui non contētus id ſolus ſcire, quia humanitatis plenus erat,
delectabatur eam ipſam quam callebat artem poſteris tradere, & docere quamplu
rimos: uſq; adeò, ut (ſicut ipſe de ſe in quodā libello aſſerit) habuerit ex diuerſis urbi
bus, cētū & triginta ſeptē diſcipulos, inter quos emicuerūt in primis Andreas Man
tinea, uir in ea arte præſtantiſſ. de quo ſtatim dicemus: & Nicolaus Pizzolus, An-
dreæ ipſius in ſacello Eremitarū quod Pat. uiſitur, compictor & æmulus. Itē docuit
Matthæū Puteum, Marcum Zottū, Darium Taruiſinū, Gregorium Sclauonē, &
pleroſque alios, qui fuerunt in pingendo excellentiſſimi. A' Squarzono autem ex
arte ſua non ſunt partæ multę diuitiæ, ſed eximia potius & illuſtris fama. Fuit qui-
dem ei ſatis honeſtum patrimoniū, & habitauit Patauij apud D. Antoniū Confeſſ.
in ædibus proprijs: Venetijs aūt aliquandiu in conductitijs. Quid uerò interim pin
xerit, mihi non conſtat, niſi (quod nō auſim affirmare) in eccleſia D. Antonij Con-
feſſoris intra portam Occidentalē figuras quaſdam nullis indutas picturæ colorib.
ſed tantum obſcuro & albo, ut tunc ferebat ætas illa. Fuit profectò uir maximi in ea
arte iudicij: ſed (ut fertur) non multæ exercitationis. Signa aūt pictasq; tabellas plu
rimas habuit, quarū magiſterio & arte Andreā & reliquos condiſcipulos inſtruxe-
rat, magis quàm editis à ſe archetypis, aut dictatis, ſeu nouis exemplis ad imitan-
dum præbitis. Cæterùm is fuit magni nominis, habebaturq; ea tempeſtate adeò il-
luſtris, ut ob nominis celebritatem Fridericus imperator, quum Patauio pertran-
ſiſſet, eum accerſiri fecerit, ut uideret hominem, & alloqueretur: quod fuit ſibi ma-
ximæ laudi. Hoc etiàm ei feliciter euenit, quòd uiſitatus aliquando fuit à diuo Ber-
nardino dum uiueret, adhortatusq; ad benè beateq; uiuendum: ſimiliter à multis
principibus & Cardinalibus, ſed etiam ab Aquileienſi Patriarcha humaniſſimè ſa-
lutatus. Obijt octogenarius, & ſepultus fuit, ut in ſuo teſtamento mandauerat, in
atrio diui Franciſci, iam antea à ſe picturis uiridibus exornato, quibus ſancti illius
miracula referuntur. Anno Domini M. CCCC. LXXIIII. Huius imago con
ſpicitur in ſacello Eremitarum, ubi Mantinea effinxit ad eius ſimilitudinem ſatel-
litem ſenem diſcinctum prominente aqualiculo, uiridi indumento ueſtitum, & ha
ſtatum mucronem manu tenentem.

De Andrea Mantinea.

IN iſtius ſocietatem gloriæ ſeſe immiſcet meritò inſignis diſcipulus il-
lius Andreas Mantinea Patauinus, pingendi arte conſpicuus, qui lon-
go interuallo ſuperauit non magiſtrum ſolùm, ſed omnes qui ſua æ-
tate, & uſque ad ea tempora per multa ſecula pinxere. Etenim uſque
ad eam tempeſtatem nemo melius rerum imagines in eodem plano ſi-
tàs, receſſibus & umbris, lineiſque tanquam remotas expreſſerat. Quamobrem
is à multis poſtea ſcriptoribus celebratus, immortalitatem nominis conſecutus
eſt, ut ſi quando eius monumenta ſenio defecerint, fama interim nominis nul-
la unquam intercapedine temporis interire amplius poſſit. De huius uiri ex-
cellentia non tantummodo noſtra, ſed etiam Matthæi Boſſi uiri eruditiſſimi uer-
ba ſubijciamus, qui in epiſtola octogeſimaquarta ſui uoluminis ita ſcribit: Man-
tineam noſtrum audio filij mortem dolentius ac grauius ferre, quàm par ſit: cui
dignè compatior atque condoleo, tum propter ſeipſum inter pictores uni-
cum planè, qui primam gloriam noſtro æuo eſt aſſecutus: & ſi de priſcis loquen-
dum eſt, Zeuxim ipſum, & Apellem, & quotquot æternæ memoriæ gratiſſi-
ma conſecrauit antiquitas, facilè non modò ſit æmulatus, ſed adæquauit, ſi non ſu
perauit: tum propter iuuenem, cuius obitu heu quātum ſpei eſt ſubreptum Italiæ:

qui

qui felicibus ſuis cœptis nobis pollicitabatur egregium ſe paternæ laudis hæredē
futurū. Sed (quod ſolet ſecundiſſimis in rebus accidere) inuidit fortuna, uel (ut fide
lius dicam) Deus ipſe nõ tulit in patre & filio tantā gloriā. Sed quanto præſtat pen
niculo, prȩſtet & animo, noſter Andreas, ne dixerim ingenio, quod planè altiſſimū
habet, omnia præuidens & cõplectens. Hactenus Boſſus patrē pariterq; filiū tan-
to decorauit teſtimonio. Pinxit Mātinea Pat. penè puer, in ȩde S. Sophiȩ icona Ma
riæ uirginis, ubi legitur: Andrȩas Mantinea Pat. an. ſeptem & decē natus, ſua ma-
nu pinxit, M. CCCC. XLVIII. Pinxit & alteram inſignē tabulam altaris ad corpus
D. Lucȩ Euangeliſtæ in æde D. Iuſtinæ, ubi nomen eius artificioſè cõprehenditur.
Pinxit thalamum uetuſtȩ domus ſuper fornicē prope D. Luciam, cum hiſtoria Ga
tamelatȩ. Pinxit poſtmodum ſacellum Eremitarum, & primò hiſtoriam D. Iacobi
apoſtoli incertis coloribus: quam cum Squarzonus eius magiſter, & pater adopti-
uus ſatis cõmendaſſet, & colores damnaſſet, ſtomachatus eius uerbis Mātinea, ſub
illa poſtea pinxit hiſtoriā D. Chriſtophori, quæ ibidem pingenda reſtabat: & in ea
non amplius imagines à Rom. ſtatuis, ut prius, quas adumbrare tātum licebat, ſed
à uiuis hominibus traxit: quæ quidem uulgo magis approbantur, ac longo inter-
uallo prioribus præferuntur: quamuis auctor ipſe picturas à Rom. imaginibus ex-
tractas quàm à uiuis corporibus, magis probaret: hac potiſſimū ratione, quòd ſta-
tuarij & ſculptores antiqui de multis corporibus perfectas ipſorum partes ſibi eli-
gebant, abſque uitio formādas. Sed qui naturam tantùm uniuſcuiuſq; uiuentis imi
tatur, cùm nullum ferè corpus reperiatur, quod uitio careat, neceſſe ſit eos, qui eiuſ
dem naturæ imitatores eſſe uelint, eodē uitio cum ipſa natura peccare. Is ergo tam
ex hac admirabili arte picturæ, quàm etiam ex alijs animi ſui dotibus, quibus maxi
mè à natura prȩſtabat, equeſtri dignitate ſumma cum gloria decoratus eſt. Vixitq;
magnificè, lateq; celeberrimus, & magnis principibus ualde gratus. Romam quo-
que aliquando ab Innocentio VII. Pont. Max. accitus, auguſtiſſimum delubrum
in palatio Vaticano depinxit: ubi quum aliquòd ſacerdotium dari uni ex filijs
ſuis in retributionem diu fruſtraq; ſperaſſet, iuſſus aliquando à Pont. ut pingeret ſe
ptem uitia capitalia, de induſtria fecit, ut uacaret locus, in quo appinxit ingratitudi
nem. Interrogatus aūt à Pont. cur quum ſeptèm ſint tantū uitia, octauum ſic iniuſ-
ſus addiderit? Reſpondit, quum locus uacaret, quia ego nullum uitium exiſtimaui
ſceleſtius ingratitudine, eam ipſam uacuo ſpacio cum alijs ſeptem peccatis iure ap
ponendā eſſe putaui. At Pont. calliditate pictoris agnita, diſſimulans, ſubriſit, di-
cens: Rectè tu ſanè. Sed quoniam ex hoc latere octo uitia apparent, quamuis ſeptē
tantum ſint: ita quoq; è regione in altero latere ſeptem illis uirtutibus octauam ap-
pinges patientiam, quæ non infimū ſanè locum inter uirtutes tenet, quamuis eum
illis ſeptem uirtutibus non cõnumerētur, ſicut nec ingratitudo cum ſeptem pecca-
tis. Cognouit Mātinea uir aſtutus callidā impoſturam Pont. & diſſimulans id noſ-
ſe dictum, ſicut & ille factum, & dolens ſe eſſe pari aſtutia, & non ut optabat, libe-
rali quapiam gratia compenſatum: peræ grè tamē tanto Pont. paruit. Atqui tādem
peracto opere, bona ſpe fruſtratus, ſubtriſtis, Roma relicta, Mātuā ad principē Lu
douicum Gonzagam reuerſus eſt, à quo liberaliter ſpecioſis ædibus iuxta ipſius
principis regiam, & prædijs locupletatus, & ciuitate donatus, ibi deinceps cum to
ta familia in maxima nominis claritate, quàm diu uixit, demoratus eſt, ratus (ut tra
gicus ait) patriam eſſe cuiuſque ubi quis rectè ageret. Quocirca pòſtea ab aliqui-
bus ſcriptoribus parum prudentibus falſò habitus eſt Mātuanus. Pinxit autem ibi
triumphos Cæſaris in ſeptem tabulis arte ſtupenda, & admirabili iudicio, & alias
laudatiſſimas tabellas æreas, inciſas formis ad effingendos Romanos triumphos:
& feſta Bacchi, & marinos Deos. Itē depoſitionē Chriſti de cruce, & collocationē
in ſepulchro, & alia permulta. Eæ modò tabellæ ſunt in maxima exiſtimatione, &
à paucis habētur: nouē tamen ex his apud nos ſunt, omnes diuerſæ. Is tandē obijt
cõfectus ſenio Mantuæ, an. ſal. milleſ. cēteſ. decimoſept. ſuæ uerò ætatis octuageſi
moſexto, ibiq; ſepultus eſt humi in phano diui Andreȩ, ubi ȩneū capitis eius ſimu
lacrum uiſitur, quod ſibi ſuis conflauerat manibus, cū hoc diſticho ibidem inciſo:

Eſſe

Eſſe parem hunc noris, ſi non præponis Apelli,
Aenea Mantinæ qui ſimulachra uides.

De Lancilao pictore Patauino.

CLARVIT Romæ Lanciſlaus Paduanus inter pictores ſui temporis, ut atteſtatur Georgius Vaſtarius Aretinus in uita Lippi pictoris Florentini: quid autem præter celebrem huius uiri famam memoratu dignum extet, hactenus nihil compertum habui.

De Hieronymo Patauino.

IN magna quoque fama nominis, nouæ miniandi artis opere(ut refert proximè memoratus auctor)fuit Hieronymus Paduanus, ut cõſtare dicit Florentiæ in baſilica diuę Mariæ nouę, cuius libros miniauit & pinxit eleganiſſimè, ut uel ex eo meruerit inter peritiſſimos quosq; illius artis pictores haberi.

De Iacobo Montagnana.

HABETVR etiam horum imitator uel maximus Iacobus Montagnana, cuius præclarum opus conſpicitur in æde plumbea diui Antonij Confeſſoris, in ſacello, ubi utriuſque Gatamelatæ patris & filij, ſepulchra ſpecioſa uiſuntur. Pinxit teſtudinem altaris maioris in eccleſia Montis Ortoni cum hiſtoria admirabilis inuentionis tabellæ uirginis matris Dei. Pinxit Chriſti reſurrectionem ſuper portam in prima aula epiſcopatus: & alia plurima, quæ non eſt ocium numerare.

De Laurentio Canotio.

SVNT qui laudant, & meritò manum Laurentij Canotij, qui quantum & pictura, & ſculptura, & cęlatura ualuerit, ſedilia chori illius celeberrimi diui Antonij Confeſſoris manifeſtiſſimè nobis inſinuant. De cuius laudibus, & ſcripta ſunt, & impreſſa uolumina. Hic ſepultus eſt in atrio eiuſdem baſilicæ, ubi ad parietem in tabula lapidea legitur hoc epitaphium:

Canotius iacet hac Laurentius mole ſepultus,
Qui decus Euganeis unicus hoſpes erat.
Vmbris Parrhaſium, pictura equauit Apellem,
Formis Lyſippum, marmore Praxitelem.
Nam chorus æterni narrat monumenta laboris,
Qui miris templo fulget imaginibus.

M.CCCC.LXXVII.XIII.Calend.Aprilis.

De Stephano ab Aggere, & Dominico Campagnola cum alijs.

NON deſunt hac noſtra quoq; ætate clari pictores, hic inter cæteros ſuprà memoratos meritò connumerandi: quorum ubique in ciuitate tam in templis, quàm in priuatis ædibus inſignes picturæ uiſuntur, & eæ in primis: in æde D Mariæ ſeruorum ad altare maius, nitet inſignis tabula maioris altaris STEPHANI ab Aggere .In baſilica S. Annæ ad altare maius, eſt tabula Dominici Campagnolæ. Iampridem obijt eius conſanguineus Galterius, qui ſuo æuo in arte illa inter primos eſt habitus. Sed inter opera alia pinxit ædes noſtras iuxta S. Leonardum, & innumeras alias. Sunt & alij plurimi nobis minus noti, ſed fortaſſe non minus excellentes, quos alij poſtea ſuo tempore celebrabunt. Hunc autem præterire non poſſumus, qui iam immatura morte functus, ad eam perfectionem quam pollicebatur, pertingere non potuit A-

loyſius Benetellus Patauinus,cuius memoria in templo D.Annæ ubi iacet eius cor pus,celebratur hoc epitaphio:

P. S.

ALOYSIO BENETELLO PATAVINO SVMMAE SPEI ADOLESCENTI, MORVM PROBITATE, INGENII CELERITATE NVLLI POSTHABENDO, PICTORIQ. SVPRA AETAT. EGREGIO: CVIVS OPERA NISI ACERBA ATQ. IMMATVRA MORS INTERCESSISSET, CVNCTIS ALIIS CELEBRIORIB. PROCVLDVBIO AEQVIPARANDA FORENT. FEBRE AVT. FERVENTISS. OPPRESSVS,

INTERIIT DIE MERCVRII XXVII. MART. M. D. LV,

AETAT. ANN. XXI.

IO. BAPT. ROTA PAT. AMICO INCOMPARABILI

P.

ANN. M. D. LX.

De Bellano.

SVB idem tempus in ſculptura & cælatura mirus àrtifex fuit Bellanus Patauinus,cuius opera ex ære conflata ,quamplurima uiſuntur:ſed in primis tàbulæ æneæ inſignes circa chorum templi D. Antonij Confeſſoris,quibus inſunt hiſtoriæ ueteris teſtamenti . Item in baſilica D. Franciſci,ubi ſtatua cathedrata Rochæ Benellæ medici excellentiſſimi:atq; altare ibidem propinquum puerperę Virginis, cum imaginibus ſanctorum ex eodem metallo conflatis. Quidam tradunt hunc à Pio II.Pontif.Max accitum Senis,cõflaſſe ei ſtatuam æneam ibi publicè collocatam pręſtantiſſimi òperis,cum hac ſubſcriptione.

Bellani Patauini opus.

IS enim in tota Italia ſuo æuo celebratiſſimi nominis fuit,& dilectus diſcipulus illius magni Donati Florentini , qui conflauit equeſtrem ſtatuam Gatamelatæ,quæ ſtare uiſitur ſub dio in amplo cœmeterio prædictæ baſilicę.Noui ego adoleſcens hominem ætate penè confectum. Obijt circa annum Domini M.D.ætatis ſuæ annorum XCII.

De Franciſco à S. Agatha argentario Patauino.

ADMIRANTVR omnes Herculem buxeum Franciſci argentarij Patauini,qui apud Marcum Antonium Maximum inſignem antiquarium oſtenditur:tanta enim pręſtat forma, & eſt humanæ ueritatis tam ſimilis,ut certè nec Polycletus ære,nec Phidias ebore expreſſius potuiſſet effingere:teſtimoniũ ſummæ laudis ei perhibet precij magnitudo, quòd uix unciæ ſex buxi æſtimentur (ut fertur)aureis C.Is autem Franciſcus ut ex illo opere conijci poteſt,fuit maximus cælator:ſed mirum, quòd nihil reliquerit magis memorabile ligneo hoc Hercule,à cunctis ſupra modum commendato,& tanto precio æſtimato.Incidit hoc opus(ut audio)per ocium,anno ſalutis M.D.XX.

De Andrea Riccio ſiue Criſpo.

NIHILO minori in ea re ingenio & arte, ac fortaſſe etiam maiori præſtitiſſe creditur Andreas Riccius, aliàs Criſpus à criſpa capitis coma nuncupatus. Nam faſtiditus barbarum nomen, Criſpus dici maluit. Is fuſor & cælator fuit eximius, qui præter miræ artis marmoreas ſtatuas Adami & Euæ primorum parentum, quæ magna cum illius laude uiſuntur Venetijs in atrio maioris curiæ, candelabrum etiam æneum admodum inſigne in medio choro templi D. Antonij Confeſſoris magnæ pulchritudinis & ueſnuſtatis, mira arte conflauit. Itidem ad imitationem Bellani, duas & ipſe æneas tabulas dextra læuáque ianuæ eiuſdem chori ex ære maximè admirandas effudit: in quarum altera Iudith Hebræa ſopitum ſeu potius uino ſepultum obtruncat Olophernem: in altera uerò trahitur arca fœderis, quæ de domo Aminadab cum maximo triumpho, præeunte Dauid cum citharis, tympanis & cymbalis, tripudio ſolenniq; ſaltu adducitur in ſanctam ciuitatem. Præterea in æde diui Canciani effinxit ex creta ſepulchrum Chriſti ſpecioſiſſimum, & flentes circunquaque imagines fictiles, quæ ſpirare uidentur, & propterea à cuncto populo, in die Paraſceuæ ſingulis annis ſumma cum ueneratiõe flexis genibus ſalutantur. Fecit & alia multa, quæ nimis longum eſſet omnia ſigillatim recenſere. Obijt non planè ſenex milleſimo quingenteſimo trigeſimoſecundo, die decimoſexta Iulij, ægritudine ex aſſidua æris fuſione ad ignem diuturno labore contracta. Huius effigies à ſe nummo incuſa uiſitur cum hac ſubſcriptione:

ANDREAS CRISPVS PATAVINVS AENEVM D.
ANTONII CANDELABRVM FECIT.

Ex altero autem latere eſt lauri truncus fractus ac aridus, ab imo pullulans, uiridi planta. In eius apice eſt ſtella: circa orbem autem hæc inſcriptio:

OBSTANTE GENIO.

De hoc legitur hoc diſtichon Franciſci Sauonarolæ.

Marmore Praxiteles, pictura clarus Apelles,
Ignipotens ferro: Riccius ære ualet.

Sepultus eſt hic in cœmeterio D. Ioannis in Viridario, ubi proximè ab eius commiſſarijs, ſiue hæredibus ingenioſum monumentum tali uiro dignum conſtructum eſt cum hoc epitaphio:

ANDREAE CRISPO BRIOSCHO
PAT. STATVARIO INSIGNI
CVIVS OPERA AD ANTIQVORVM
LAVDEM PROXIME ACCEDVNT.
IN PRIMIS AENEVM CANDELABRVM
QVOD IN AEDE D. ANTONII CERNITVR
HAEREDES POS.
VIX. ANN. LXII. MENS. III. DIES
VII. OBIIT VIII. ID. IVLII
M. D. XXXII.

Si Criſpi decora inuidi tacebunt,
Quæ ſpirant opera huius, uſquequaq;
Voce hæc perpetuò canent ſonora.

De Ioanne Cauinio.

HVIC ſuccedit cognatione, ingenio & arte proximus Ioannes Cauinius amicus noſter, inciſor auri, argenti, ærisq; præſtantiſſimus: qui antiquam illam cælandi eudendi'que artem unus omnium reuocauit in lucem: cui modò (niſi me fallat amor) & cudendi noua, & recudendi antiqua numiſmata parem magiſtrum in tota Italia ad ſimilitudinem antiquorum uix alterum cenſeo reperiri. Recudit omnes Cæſares ex antiquis numiſmatis ita ſimiles, ita expreſſos, ut nequeant omnino diſcerni ab antiquis: niſi quòd ſuſpecti ex ſua præſtantia ac nitore haberi poſſint. Hic ergo, etſi in quouis huiuſcemodi artis genere plurimum ualet: tamen reſtituto tam ingenioſè ueteri hoc eudendi artificio, par habendus eſt profectò ueteribus, quum in eo iam recentioribus, qui hactenus fuerant, longè præſtet. De his uerò numiſmatis XII. Cæſarū ita affabre exeuſis, cecinit ad Alexandrum Baſſianum id procurantem Sauonarola poeta noſter hoc carmen:

Hæc tibi biſſenos poſuere numiſmata diuos,
Qui datur auſpicijs uiuere poſſe tuis.
Cauinius uitam Patauus tibi ſculpſit ab illis,
Cuius ab inuento uincere fata potes.

Idem.

Cuſor Cauinius, ſcriptor Baſſianus, uterq;
Eſt Antenorei famæ decusq; laris.
Semper ab illorum tibi uita numiſmata Cæſar
Clara erit, inuentis uiuet uterq; ſuis.

De Antonio Minello ſculptore.

PRAECIPVVS & clarus extitit in arte ſculpendi Antonius Minellus qui quidem in diuerſis locis publicè priuatimq; multa ingenij & artis ſuæ monumenta reliquit. Extat inter cætera in æde diui Ioannis in Viridario Calfurnij illuſtris rhetoris, ſtatua ex uiuo ſumpta. Viſitur ad arā diui Antonij Confeſſoris, inſignis tabula marmorea prima, à parte læua, ubi diuus Antonius tunicam religionis induitur. Huius ſepultura eſt in phano diuæ Lucæ, ubi in rubeo lapide extat hæc inſcriptio Ioannis patris eiuſdem quoq; artis peritiſſimi.

IOANNES MINELLVS DE BARDIS, VIVENS SIBI
POSTERIS'QVE SVIS POSVIT M.
D. XXVII.

De Titiano Minio.

MORTVVS eſt his proximis annis Titianus Minius cognomento Liciarius, homo ingenioſus, cælator eximius, ſculptorq; & fuſor celeberrimus, cui pater fuit Guido Liciarius, in effingēdis & cōflandis formis cuiuſuis rei peritiſſimus: qui etſi liciorū & pectinū arte uiueret, multa tamen ingenioſè ad uſus comœdiarum, & ſtruendorum apparatuum, & ad oblectationē ſpectātiū ingenioſè parare ſolebat, ut ſunt Satyri, Fauni, Panes, Bacchus, Silenus, & huiuſmodi monſtruoſi gentiliū dij mira formarū uarietate cōficti: ex quo toti ciuitati

fuit

fuit admodum gratus. Huius tantum ſcio extare tabellam æneam ad ianuam Baptiſterij Cathedralis, ubi lictor Herodis regis iuſſu, Ioannis Baptiſtæ caput amputat. Atqui Titianus dimiſſo liciorum opere intentus in ſculpendis & conflandis ſignis, non patrem tantùm eſt imitatus, ſed inſignes artis huius reliquos ferè artifices ſuperare, uel ſaltem adæquare nitebatur. Et propterea cùm Senatus Venetus præcipuum ſculptorem quæreret ad conflandum lauacrum baptiſmale, eum Venetias accerſiuit, ubi in D. Marci templo in ædicula præcurſoris, tanta arte marmorei fontis æneum operculum effinxit, ut candelabro æneo Andreæ Criſpi nihil prorſus inuideat. Item huius opus eſt Gypſea teſtudo delubri ubi iacent ſanctæ reliquiæ D. Antonij Confeſſoris. Parabat quoq; cancellos æneos admirabili ingenio, & arte conflandos, ad circumdandum præfatum ſacellum: at uix tanti operis formas effinxerat, quando (quum minimè putaret) de hoc mundo migrauit. Sculpebat tunc fortè ex ſaxo iuſtitiam, inter duos leones ſedentem in nouo prætoris palatio, quamuis morte præuentus alterum leonem ad unguem perficere non potuit. Obijt anno ſalutis M.D.LII.

De Auguſtino Zotto Pat.

ADDAS huic ſculptorem atque fuſorem inſignem, de palma cum ſuperioribus uel etiam cum antiquis certātem Auguſtinum Zottum. Cuius preclara opera non hic tantùm, ſed & Romæ & Venetijs multa uiſuntur. Sed unum ſolum hic inter multa annumerabimus, quod extat in templo diui Antonij Confeſſoris ad nobile ſepulchrum Alexandri Contareni Veneti, ubi ex utroque latere adſunt ſerui duo ingentis ſtaturæ: qui quidem eximiam huius hominis artem commendant, faciunt que quid de reliquis eius operibus credamus certiores.

De Ioanne Maria Muſca.

VIVERE dicitur adhuc huius diſcipulus Ioannes Maria Muſca, marmorarius inſignis, cuius opus extat Venetijs ſtatua magna diui Rochi, & alibi priuatim publiceq; multa laudatiſſima opera. Is modo (ut fertur) à rege Poloniæ magnis pollicitationibus accitus eſt, & magno ſtipendio donatus pro ſepulchro regio illic magnificentiſſimè conſtruendo: ex eoq; regi reginæq; quàm gratiſſimus.

De Franciſco Pociuiano, cognomento Mauro ſacerdote.

PERPVLCHRVM ſanè eſſe exiſtimo quenq; noſtrum, & ſi in omnibus, ſaltem in aliquo ququis honeſto ſtudio, ſeu laudis genere præ cæteris non mediocriter eminere Atqui uerò non mediocris laus cenſenda eſt, in ea re longè præſtare, quæ non hominem tantummodo priuatum, ſed & maximos imperatores exornaſſe comperitur: quòd eſt uenuſtè & ſpecioſè ſcribere. Vnde Auguſtus Cæſar, & Titus Veſpaſianus ab hiſtoricis magnis laudibus efferuntur, quòd non tam pugnando, quàm etiam ſcribendo manu fuerint excellentes. In eo autem Franciſcus Pociuianus cognomento Maurus ſacerdos Patauinus hac tempeſtate ita excellit, ut quoſcunque librarios penna & calamo, & omnes ſculptores celte & ſcalpro, in pingendis aut ſculpendis literarum formis, poſſit non æquare ſolùm, ſed etiam facilè feliciterq; ſuperare. Extat huius manu in medio templo diui Antonij Confeſſoris, marmorei Bembi exculptus titulus. Et in porticibus clauſtri epitaphium Iacobi Roſei theologi Minoritæ. Viſuntur eiuſdem manu tituli imperatorum Romanorum in aula magna urbis præfecti, & in ædib. generoſi Comitis Iulij Zabarellæ, effictì pulcherrimis characteribus, annis proximis palàm triduum in publico palamq; ad oſtentandam peritiam manus ſuæ, literarias tabellas inſcriptas inſigni nota, & ſpecioſiſſima forma, & admirabili pulchritudine expoſuit conſpiciendas, uel potius admirandas ultra

trecentas characterum uarietates diuerſis ductionibus delineatas: quæ ſpectatores cunctos incredibili ſtupore affecerant, demirantes, quomodo unica manus de induſtria tam affabrè effinxerit talem tantamq; & tam multiplicem & ſpecioſam literarum uarietatem. Propterea Ioannes Sambucus Trinauienſis hoc ſequens epigrāma, ſuo opere impreſſo edidit:

Qui calami ductu nouerunt pingere Mauri,
Ceſſerit illorum non ſtudioſa manus.
Hunc ego mirabar quum primo fronte politē
Scribere uidiſſem, cultaq; multa daret.
Dextera non ullis iam commoritura diebus
Viuet in obſtructos, non moritura rogos.
Tali ego cenſerem ductoris iuſſu Moyſi,
Nidigitis ſtaret ſcripta fuiſſe Dei.

De Cypriano Fortibrachio.

CVM Mauro pari ferè paſſu ambulat Cyprianus Fortibrachius Patauinus, qui in formandis literarū elementis tantoperè excellit, ut impreſſa prorſus typis ita eſſe uideātur, ut non facilè diſcernantur. Sed is etiam in eo maximè laudādus eſt, quòd ut manu in ſcribendo præſtat, ita quoque in elegantia Hetruſcæ linguæ maximè pollet. Legi ego pridem quendam illius dialogum ea lingua dictatum, de qualitate hyemis & ęſtatis, utra potior: qui quidem mihi non minus ex charactere, quàm ex ſtyli ornamento complacuit.

De Aloyſio antiquo architecto.

NOn abre eſſe mihi uiſum eſt hic in hoc catalogo nobilium architectorum inter primos ſcribere Aloyſium antiquiſſimum architectum, qui anno Domini circa quingenteſimum ſub Theodorico rege Italiæ Patauij tunc prorſus diruti ciuis erat: ad quem extat epiſtola quadrageſima magni Aurelij Caſſiodori lib. II. Quę cùm multa de Aponi fonte ſcitu digna contineat, in hoc opere totam deſcribendam putaui, & apponendam ſuperius ubi de Apono dicitur.

De Franciſco Guerino Pat.

SED quia ſemel ingreſſus ſum ſcenam loquens de architectis, hic quoque Franciſcus Guerinus Patauinus, nobis omittendus nō eſt, qui clarus in opere fuit, & præſertim in proprijs ędibus, quas ſibi parauerat intra pontem Tadorum, licet non ad plenum morte præuentus cœptum opus perficere potuerit. Is mortuus eſt ſine liberis, & reliquit uxorem hæredem: & quia ſenex erat, & illa iuuenis & pudica, in pręmium amoris pudici teſtamento mandauit, ut maritum doctorem duceret, qui poſtea cognominaret Guerinus; cum omni poſteritate: & ſi ſine liberis decederet, tota hæreditas eſſet monialium B. Antonij Peregrini. Et ita euenit, ut iam defunctis omnibus, eius facultates deuolutæ ſint ad hoc monaſterium. Hic ſepultus eſt in media baſilica Eremitarum humi ſub albo lapide cum hoc titulo:

FRANCISCI GVERINI VIRI ILLVSTRIS, AR
CHITECTI CLARISSIMI INGE. MO. AC DOCTRI
NA PRAEDITI CIVIS PATAVINI, CASSANDRA
CONIVNX AMANTISSIMA PIENTISS. Q. IN
MEMORIAM .M. POSVIT.

De

De Baptiſta Ferro.

QVAM dolenda eſt hic importuna mors Baptiſtæ Ferri ſuperiorib. annis defuncti, qui à pueritia initiatus clericalib. ordinibus, quum genio ſuo ad picturã magis & ad architecturam inclinaret, quàm ad religionem, & in ea re adhuc adoleſcens mirabiliter pro ætate prçſtaret, decreuit Rò. petere: ubi cœpit in architecturç peritia uulgò innoteſcere: & præſertim ob palatiũ, quod Viterbij præfectus fabricæ inſigne formauerat. Quocirca inuitatus à regijs legatis, honeſto ſtipendio in Poloniam regem adijt. Verùm quum ibi indies eius fama crebreſceret, eum Ferdinandus Rom. rex accerſi iubet: quò ex conſenſu regis Poloniæ ductus, mox ob uirtutem ſuam inuiſus architectis regijs, cœpit ab eis acriter infeſtari, ac contumelijs grauib. impeti: quæ quum ex generoſitate animi perferre non poſſet, iræ impatiens ſibi conuiciantem occidit, captusq́ mox atq; conuictus homicidij, damnatur pœna capitis: ſed quum eſſet præſtanti forma iuuenis, & fama uirtutum ſuarum illuſtris, & rex ipſe tam præſtantem uirum ægrè occidi permitteret, reginæ domeſtica, & aulica puella oppidò nobilis, excitata huius iuuenis forma & uirtute, miſerationeq́ pertracta, permittente rege ac regina, hunc ut à morte eriperet, depoſcit in maritũ: qua ratione iuxta morem patriæ ei cõcedi iure debuit. Liberatus ergo à morte, quum nollet eſſe ingratus, & animæ ſalutem attenderet, eripere puellæ uirginitatem noluit, quòd maritus ei legitimè eſſe non poterat, propterea quòd eſſet ſubdiaconatus ordini conſecratus. Quocirca ſapienter egit hoc negotium, cum ſponſa, & accepta ab ea bona pecuniæ quãtitate, quia erat ditiſſima, Romam pro diſpenſatione impetranda adire conſtituit, & inter eundum ſuos uiſere. Patauium ergo uenit, ubi paulo pòſt mortifera febre correptus interijt, cum maximo omnium dolore qui eum norant. Sepùltus eſt in templo S. Luciæ. Extat huius imago impreſſa propria manu ex ſpeculo deducta, & ſphæræ zonis incluſa ſummo artificio: quæ impreſſa formis, uçnalis per totam Germaniam & Galliam, atque etiam Italiam circunfertur: tanta autem arte effícta, talibusq́ carminibus & imaginibus ornata, ut ad exprimendam artem, & ingeniũ hominis nihil poſſet excogitari excellentius. Id ſolis uerbis ſine inſpectione tabellæ ſatis aptè nequit exprimi. Carmina uerò quæ ibidem deſcribuntur, hæc ſunt. Circa imaginem ſuam in ſphçra artificioſè zonis concluſam, inſunt hçc uerba: Qui uiuam ex ſpeculo ſuam duxit imaginem, çternam illam fecit. Supra ſphçram uerò in ſublimi erat apex ornatiſſimus cũ corona, & ſceptro, affabrè eleuatus, cũ hoc carmine:

Quæ bona ſunt longè, celſaq; in ſede morantur.

Ab utroq́ latere ſphçræ erant uiri duo: alter uidebatur circino & pertica latitudinem orbis metiri: alter uerò perpendiculo ſiue bolide ſcrutari profundum, ſuper quos erat hoc carmen:

Et longum, & latum, & metitur utraq; profundum.

Sub ſphæra autem erat baſis artificioſa, ſuper quam ſphæra ipſa ſtabat pulcherrimo ornatu, cum hoc carmine:

Quæ mala ſunt paſſim occurrunt mortalibus ægris.

In lateribus uerò baſis à dextris, erat caput aridum defuncti, ſuper quod erat lucerna ardens, cuius flamma uidebatur ui uentorum fortiter reluctari, ubi legebatur hoc carmen:

Virtutis uis nulla ualet extinguere lumen.

A' ſiniſtris uidebatur teſtudo alata, repens ſuper librum, ubi erat hoc carmen:

Et labor, & uirtus humile & graue tollit in altum.

Clarent in urbe noſtra inſignes pictores alij.

AVCTOR AD CANDIDVM LECTOREM.

NEMO mihi ſuccenſeat rogo, ſi in hoc catalogo tot uirorum illuſtriũ aliquot fortaſſis deſideret, de quib. à me nihil penitus dici uidet. Id enim propterea factum eſt, quòd ſicut fortaſſis aliquot memoria dignos neſcius præterierim, ita aliquot ab alijs ſcriptoribus pro Patauinis habitos, ſciens prudensq́ pertranſierim: ſicut eſt Leonicus Thomæus uir doctiſſimus, qui ab ineunte pueritia, Patauij educatus, edoctusque fuerat, & ciuis inſitus factus: cum tamen in eius epitaphio Petrus Bembus eum Venetum nominat. Et ſi (quod ſciam) ipſemet Leonicus in ſuis ſcriptis, uſquam neq; Venetum ſe neq; Patauinum appellauerit, licet utraq; patria magno ſibi poterat eſſe decori. Sic dicendum de Ricardo à S. Victore, quem Raphael Volaterranus è conuerſo in ſuis commentarijs, ubi de ordine Canonicorum regularium diſſerit, patria eum Paduanum fuiſſe teſtatur, quum ſit Gallus. Itidem ſcribunt quidam de Iacobo Zoccho, cùm tamen conſtet Ferrariæ natũ, ſed Patauio ciuitate donatum, ac Patauij tumulatum. Nec ſecus fecit Rutilius grauis auctor in Vitis illuſtrium Iur. Conſul. qui Paulum Cittadinum doctorem Patauinũ appellat, cum tamen Mediolanenſem in eiuſmet ipſius ſcriptis fuiſſe legamus: ſimili modo Pileus de Prata Cardinalis, & epiſcopus Patauinus, à Blondo hiſtorico celebratur Patauinus, & ſi è Foroiulio oriundus fuerit, & Patauij ciuis, & epiſcopus factus, atq; magnifico ibidem Mauſoleo ſepultus. Hæc indicaſſe uolui, ne quis unquam cum forte legerit, imprudentiæ me falſò accuſet, quòd præclaros hoſce uiros quaſi ignotos tacitus pertrãſierim, quos pleriq; ſcriptores in ſuis monumentis pro Patauinis celebrarũt. Atqui uerò id quoq; non ignoro, multos etiã hic à me prætermiſſos fuiſſe, quos fortaſſis putabit quiſpiã maximè dignos eſſe memoratu, & multos è conuerſo nominatos, quos exiſtimet reticendos. Suum profectò cuiq; ingenium eſt, & ſua cuiq; cenſura placet: adeò ut nemo unus ſatisfacere cunctis poſſit, & ſibi. Quare candidi lectores æqui boniq; conſulite quæſo, & hanc culpam, ſi culpa eſt, alijs noſtris in Rempub. meritis condonetis. Etenim quicquid dictum eſt, felle caret atq; mendacio: ſed non omnia poſſumus omnes, neq; ſoli nos omnibus ſatiſfacere. Spero tamen quòd ſi fortaſſis preſens ætas malignius quidpiam (uti iniquus rerum æſtimator ſæpe ſolet) interpretata fuerit, ſubſequens inde poſteritas ſimplicius & candidius exiſtimabit: nec ero propterea fructum nihilo minoris laudis conſecutus.

Appendix.

DE SEPVLCHRIS INSIGNIBVS PATAVII IACENTIVM,

PRAEFATIO.

HACTENVS ſatis ſuperq́ꝫ ſit tot claſſibus dixiſſe de omni genere Patauinæ antiquitatis,& de illius monumentis antiquis,atq́ꝫ DE CLARIS CIVIBVS PATAVINIS.Iubet poſtremò ad faſtigiũ conſummati operis, in coronidis uice clara atq́ꝫ illuſtria INSIGNIVM EXTERORVM in hac noſtra urbe defunctorum nomina recenſere: quib. aliqua honeſta de cauſa hic habitare, & mori,& hoc demũ ſepeliri ſolo contigit. Qui quidẽ ſicut patriam ſuam preclarè geſtis decorant:ita quoq́ꝫ urbẽ noſtram ſuis modò cinerib.ornant.Non enim illuſtres uiri,ornamento ſunt tantummodo urbib.ubi nati educatiq́ꝫ fuerint,uerumetiã ubi diutius morati defunctiq́ꝫ iacent. Quare ſicut patrio quodã amore proprijs ciuibus procurare nominis immortalitatẽ prò uiribus ſtuduimus: ita quoq́ꝫ hoſpitij iure,eundem honorem hoſpitib. deferre pari modo tenemur, quos intra mœnia,ſub tectis,& in templis,& aris,cõmuni ſorte,ultrò fide data amanter ſuſcepimus.Statui itaq́ꝫ labore ac cura Io.Baptiſtæ Rotæ Pat.eximiæ ſpei iuuenis,& huius rei,ſicut cuiuſuis alterius uirtutis ſtudioſiſſimi,& mihi admodum grati,ex cunctis baſilicis urbis & agri Patauini ad perenne noſtræ urbis decus aduenarũ epitaphia,& monumenta inſignia memoratu digna referre,quę aut inſculpta ſepulchris,aut tabulis lapideis inciſa uiſuntur:eaq́ꝫ his noſtris claſſibus addere. Et quia nefarium planè atq́ꝫ impium uideri meritò poſſet,quum ubiq́ꝫ in templis ſingulis ſecularium hominum ſepulchra annumerarim, SANCTORVM aduenarum tumulos derelinquere:quando eorum nomina iam ſcripta ſunt in libro uitæ.Ne ergo cuiquam ob id reus ſiam,horum quoq́ꝫ ubi iaceant ſepulchra breuiter attingam.

SANCTORVM ADVENARVM SEPVLCHRA.

In baſilica Cathedrali iacet corpus S. DANIELIS *martyris,& pes uſtulatus* S. LAVRENTII *martyris,cum alijs multis ſanctorum reliquijs.*

In baſilica D.Iuſtinæ iacent corpora D. PROSDOCIMI *Epiſcopi Patauini,& D. Lucæ Euangeliſtæ,&* D. MATTHIAE *Apoſtoli,&* B. VRII. ET OSSA TRIVM INNOCENTVM:*ac puteus repletus oßibus ſanctorum martyrum,& aliorum ſanctorum.*

In delubro S.Leolini iacet corpus ipſius LEOLINI *epiſcopi Patauini.*

In templo D. ANT.*Confeſſ.iacet corpus* D. ANTONII *&* D. FELICIS PP.*& martyr.*

In uico Fontanina iacet corpus S. BERTANDI.

In oppido Montißilicis iacet corpus B. GEORGII.

In uico Saliti iacet corpus B. FIDENTII.

In uico Villenouæ iacet corpus S. HENGVLPHI *militis & martyris.*

In uico uillæ Vigontiæ iacet corpus S. Simeonis militis Germani.

IN BA-

IN BASILICA CATHEDRALI IN

PRIMO INGRESSV INTROEVNTIBVS AD LAEVAM

ſpectatur epitaphium in pariete, inter duas imagines.

BERTA ET HENRICVS REX.

PRAESVLIS ET CLERI PRAESENTI PRAEDIA PHANO
DONAVIT REGINA IACENS HOC MARMORE BERTA
HENRICI REGIS PATAVI CELEBERRIMA QVARTI
CONIVNX TAM GRANDI DONO VENERANDA
PER AEVVM.

Ibidem è regione uiſitur epitaphium Gaietani Tienei, & eius ſimulacrum habitu iuuentutem è ſuggeſtu docentis.

GAIETANVS TIENEVS.

GAIETANO CLARA EX TIENE FAMILIA CANONICO
PATAVINO VIRO INTEGERRIMO, PROBO'QVE THEOLOGORVM PRINCIPI, PHILOSOPHO EXIMIO, CVIVS
DOCTRINA CVNCTA ORBIS GYMNASIA ILLVSTRANTVR, LOCVS HIC DATVS
EST.

Ab eodem latere in ſublimi pariete, eſt ſepulchrum Bouetini Mantuani doctiſſimi Iureconſulti, & archipresbyteri Patauini, ubi hoc epitaphium legitur.

BOVETINVS MANTVANVS

Mantua quem genuit Patauis BOVETINVS & orbi
A Boue nomen habens, patiens ſine fraude doliu'ue
Quam ſibi plus alijs uigilans pietatis alumnus
Largus erat ſtudio, largus clero, ſibi parcus
Canonicum illuſtris docuit ius, ter tribus annis
Deme duos: obijt Auguſto iam mille trecentis
Elapſis iacet hic: coluit te ſumme colenti
Virgo patrocinium, precibusq; aßiſte uolenti
Vmbra humanum eius, ò pia uoce tuis ut
Supplice conſerues precibus te uoce precatur.

In me-

In medio ædis humi in lapidea tabula, legitur hoc epitaphium:

MARCATELI.

SISTE GRADVM VIATOR, ATQVE HAEC PAVCA SI LVBET LEGE: ANDREAS, BARTHOLOMAEVS, NICOLAVS, FRATRES MARCATELI HIC SITI SVMVS. POSVERE SVPERSTITES HIERONYMVS, BERNARDINVS NEPOTES: DE NOBIS ALII FORTASSIS ALIA, NOS NIHIL ALIVD.
M. D. XXXVII.

Ibidem:

PETRVS BAROCIVS.

PETRO. BAROCIO. BELLVNENSI. PRIMVM. ANTISTITI. PONTIF. DEINDE. PATAVINO. SANCTIMONIAE. PIETAT. ERVDITIONIS. BENEFICENT. INCOMPARABIL. SENATVS. VENETVS. MONVMENTVM HOC FACIENDVM CVRAVIT.

Hoc porrò tam inſigni elogio, & magnificentia ſepulchri, PETRVS BAROCIVS antiſtes olim noſter, ex publico decreto Senatus Veneti meritò decoratus eſt. qui ob pietatem in DEVM, & charitatem in proximũ, nihil ferè ſibi poſt mortem relinquendũ duxerat, præter nomen bonũ, & ſanctę cõuerſationis exemplum. Fuit is quidem in omnes munificentiſſimus, ſed in pauperes & egenos unus omniũ liberaliſſimus. Sanctitate uitæ, & cõtinentiæ uirtute illius ætatis, & totius ſacerdotalis ordinis ornamentũ, qui centeſimus à D. PROSDOCIMO epiſcopus circa XX. annos Patauinam eccleſiam piè ſancteq́ rexit: & iam planè ſenex, inteſtinis tandẽ oppreſſus dolorib. migrauit ad Dominum. Verùm paulo antè mortem dum à domeſticis & propinquis pertinaciter urgeretur, ut conderet teſtamentum, accito ſcriba, & paratis tabulis, teſtibusq́ rogatis, Quando, inquit, teſtari mihi neceſſe eſt, ut meis morem geram, ſcribe: EGO PETRVS BAROCIVS EPISCOPVS PATAVINVS, RELINQVO ANIMAM MEAM DEO, CORPVS TERRAE: FACVLTATES VERO QVASCVNQVE POSSIDEBAM SI QVAE RESTANT, RELINQVO QVIBVS DE IVRE DEBENTVR.

Et ita ſanctiſſimus uir, notari & ſcribi uoluit. Is à Pio II. Pont. Max. primus omnium deſtinatus fuerat Cardinalis: ſed re infecta, paucis pòſt dieb. ſummus & ſanctus ille Pont. cum magna Chriſtianæ eccleſiæ iactura, è uita ſublatus eſt. Præterea cùm eſſet omniũ liberalium artiũ doctiſſ. multa ſcripſit, elegãter, & carmine, et ſoluta oratione: etſi nihil adhuc editum ſit, præter libellum De RATIONE BENE MERENDI, ET CONSOLATORIVM opuſculum, & ſpirituales quaſdam preces ad petendam pluuiam, & ad arcendam tempeſtatem, & ad deprecandam peſtilentiã: quæ quidem omnia nos in eius plurimum de nobis bene meriti gratiam impreſſoribus excudenda tradidimus, ut ab omnib. cõmodè legerentur. Reliqua eius pręclara monumenta, tam ſoluta oratione, quàm carmine extant quidẽ, ſed nondũ in uulgus edita. Hæc de tanto epiſcopo uti de ciue Patauino præter morẽ addenda cẽſui.

S. M.

S▸ M▸ S▸

Petro Barocio Patritio Veneto Pontif. Pata
vino Sacrar. Q. Literar. Cvltori Eximio
Fide Religione Ac Pietate Incomparabili
Vt Pares Pavcos
Svperiorem Hab. Neminem
Qvi Non Sine Magna Pavpervm Iactvra
Ac Totivs Patavinae Vrb. Dolore
Migravit Ad Dominvm
Ann. Christ. Salvt. M. D. Vii. Die X. Ianvarii.
Cvm Ann. Ageret Svae Ætat. Lxvi.

Io. Bapt. Rota Pat. Petri F. Iīti. Q. Eivs Avspi
ciis Patavia Germaniae Cvm Patavio Italiae
Commvtans Hic Sedem Collocaverit.
Tantar. Celeberrimi Viri Virtvt. Ac Plvrivm
In Se Parentes Q. Svos Meritor. Non Immemor
Debitam Effigiem Et Lapidis Inscriptionem

PATRONO

B▸ M◂

Gratvs Apposvit.

Ann. a' partv virg. m. d. lx.

Ibidem in pariete, in ſublimi & inſigni area legitur hoc elogium:

PILEVS PRATA CARD.

Stirpe Comes P R A T AE, præclarus origine, multis
Dotibus inſignis, ſeclo celeberrimus orbe:
Defunctus ſtatuit ſua ſic ſuprema uoluntas,
Hac Cardinalis P I L E V S tumulatur in urna.

In eodem ſacello humi in lateritio conditorio ad tempus:

VINCISLAVS BRVGNARA

VINCIS-

VINCISLAO BRVGNARAB ET PVRILIARVM COMITI NON MINVS GRAECE' QVA'M LATINE' DOCTISS. ET INGENIO PHILOSOPHIAEQVE STVDIIS EXCELLENTI,
QVI VIXIT ANN. XLIIII. OBIIT M. D. XL.
LVCRETIA MARTINENGA VXOR OPTIMA, ET VIRI AMANTISS. POS.

Extra portam Meridionalem ſub arca lapidea legitur in ſublimi pariete hoc epitaphium.

BARTHOLOMAEVS BENEVENTANVS.

Nate B E N E V E N T O tibi Ius Ciuile cathedram
Dum coleres Paduam B A R T H O L O M E E dedit.
Tu uigil ad cauſas, tu tradere iura diſertus,
Tu placidus cunctis dapſilitate tua:
Vixiſti prudens, prudens moriendo dicaſti
Huic tumulo corpus, oſſibus ampla pijs.
Tu proprij fratris tumulo dare corpus eidem
Mandaſti, factum eſt, parcat utriq; D E V S.

Ante fores D. Auguſtini ad portam Aquilonarem humi in arca marmorea legitur:

HIC CORPORE SEPVLTVS IACET .9. DOMINI AEGIDII DE DINO FILIVS NOMINE DOMINVS DINVS OFFICIO IVDEX, CVIVS ANIMA M. CC. LXXXIIII. INDICTIONE XII. XV. INTRANTE IANVARIO SVI CORPORIS NEXV SOLVTO LVTEO, DE PRAESENTIS VITAE MISERIA COELI LOCATVR HORREO PRO SVORVM OPERVM MERCEDE CONDIGNA.

Ibidem à dextris ad portam Aquilonarem in arca ſublimi legitur hoc epitaphium:

NICOLAVS MALVMBRA.

Edite nobilibus celſe NICOLAE MALVMBRIS,
Vrbe Cremonenſis ſolers utriuſq́ profeſſor
Iuris, cauſidicum doctiſſime ſtrenue fautor
Iuſtitiæ, uiuas oro per ſecula felix.

Intra portam ad lęuam in tabula lapidea in pariete inſculptum legitur hoc elogium:

NICOLAVS CATARVS.

NICOLAVS CATARVS VIR OPT. ET IN AMICOS OFFICIOSISS. REI BELLICAE ITA PERITVS, VT EXEMPLVM DESIIT, ET IN VENETAM REMPVB. ADEO' FIDELIS, VT, PAREM FORTASSIS, ALIQVEM VERO SVPERIOREM HABVERIT NEMINEM. IS VENETO SENATVI, SVB CVIVS IMPERIO PER XL. ANNOS MILITAVIT, ADEO' CHARVS, VT NEC PACE, NEC BELLO AB EXPEDITIONE VNQVAM VACVVS FVERIT: ET VBI MAIVS PERICVLVM INSTARET, IBI FVIT PRAESIDIO. CVM SVMMIS MILITARIBVS HONORIBVS DEFVNCTVS EST. OBIIT A' CHRISTI NAT. M. D. XL.
AETAT. AVTEM SVAE LXXVII. BRIXIAE OPPIDO.
HVIVS CINERES AB
ANTONIO FIL. IVRECONS. RELATAE.

Ibidem ab altero pariete non longè ab horologio ſpectatur hoc epitaphium, in marmorea tabula inciſum:

IOANN. BAPT. AVRILLIACVS.

IOAN. BAPT. AVRILLIACO
ADOLESCENTI LAETISSIMO
NATO IN GALLIA TRANSALPINA
PATRE VIRO CLARISS. ET
GRATIONOPOLI SENATVS
PRINCIPE, QVI PATAVII
QVO' STVDIORVM CAVSA
VENERAT, MORTE ACERBISS.
PRAEREPTVS, MAGNVM
MOERORẸM SVIS ATTVLIT.

CLEMEN-

CLEMENTIA CAILE MATER
FILIO CHARISSIMO
PONENDVM CVRAVIT
ANNO M. D. XXXVI. DIE XIIX. APRILIS.
OBIIT ANNO M. D. XXXI. CAL. SEP.

Ab Orientalem portam in pariete legitur hoc epitaphium:

ASCANIVS SOZINVS.

ASCANIO SOZINO SENENSI SVMMAE SPEI INGE
NIIQ. AMABILIS PVERO LONGE PLVSQVAM
ILLA AETAS POSTVLABAT IN PRIMIS IAM BO
NAR. ARTIVM STVDIIS ERVDITO, QVI VIXIT
ANNOS XII. MEN. VI. D. X. MARIA-
NVS IVNIOR PATAVII CIVILIS IVRIS PRIORE
LOCO INTERPRES, ET CAMILLA PARENTES.
MOESTISS. FILIO DVLCISS.
P. C.
M. D. XXXVIIII. SEPT. ID. APR.

Ibidem non longè ab organo humi in marmorea tabula hæc inſculpta leguntur:

PAVLVS RHAMNVSIVS IVRECONS.

Scriba Ducis Venetum patri hunc Baptiſta Ioannes
Paulo è Rhamnuſia prole dedit tumulum.
Iuriſconſultus fuit is, Phœbiq́ ſacerdos,
Merſit & Aonio ſæpius ora lacu.
Verùm dum Venetum iuſtiſſima regna pererrat
Ius dicens, magna non ſine laude perit.
Ipſe quod es lector, fuit is: ſed tu quoq; fies
Quod fuit: hoc melior ſors ſua, ſorte tua.

Humi ante altare maius, in tabula rubri marmoris hæc inciſa leguntur:

MARIETA MATER QVONDAM
IACOBI CYPRI REGIS VIVENS
SIBI FECIT.

Ibidem non longè ante aram humi in marmorea tabula:

ZACHI CYPRI REGIS
CERLOTA F.
H. SEP. T.
ANN. SVAE AETAT. XII. M. III.
M. CCCC. LXXX.
XXIIII. IVLII.

Ibidem non longè in pariete in tumulo deaurato;

MARIETA MATER
QVONDAM IACOBI
CYPRI REGIS
VIVENS SIBI FECIT
M. CCCC. LXXXIII.
DE MENSE
SEPTE.

Sub porticibus monaſterij in urna ſublimi in pariete uiſitur hoc epitaphium:

IAMBONIVS GAZIVS.

DOMINVS IAMBONIVS DE
GAZO CREMONENSIS
DOCTOR PARISIENSIS
SCIENTIAE MEDICINAE
EST HIC SVPERIVS, ET
SVI SVNT HIC INFERIVS.

Floruerunt autem ex hac nobiliſſima GAZIORVM familia, omni æuo multi illuſtres & celeberrimi uiri tum armis tum literis clari: & præcipuè noſtris temporibus LAVRENTIVS Gazius MONACHVS S. Iuſtinæ, in cuius memoriam Ioan. Baptiſta Rota Patauinus, huius clariſſimi ſibiq; amiciſſimi uiri uirtutum maximus admirator hoc elogium
P. C.

S. D.

S. D. S.

LAVRENTIO GAZIO. CREMONENSI
MONACHO CASINEN. VIRO SVMMA RELIG. CONSPICVO,
AC IN MVSICAE ET ARITHMETICAE STVDIIS
THEORICAEQ. SCIENTIAE PERITISS.
ET CVNCT. ERVDITOR. HVIVS TEMPESTAT. IVDICIO
EXCELLENTISS.
ET SCRIBENDI ARTE ITA PRAECLARO,
VT PAREM FORTASSIS ALIQVEM, SVPERIOREM
VERO HABVERIT NEMINEM.
QVI SENIO TANDEM CONFECTVS, PATAVII NONAGENARIVS OB. NON SINE AMICOR. MOERORE
ANN. DNI M. D. LII. XIIII. KLS SEPT.

Ibidem non longè humi in tabula lapidea antiqua iuxta capitulum hæc leguntur:

LANZALOTVS ANCHOSCIOLVS PLACENT.

HIC IACET NOBILIS STRENVVS MILES DOMINVS LANZALOTVS DE ANCHOSCIOLIS DE PLACENTIA QVI OBIIT
AN. A NAT. DOMINI NRI IESV XPI
M. CCC. LVIIII.

Is fuit contemporaneus & amicus celeberrimi uatis Franciſci Petrarchæ, ut uideri poteſt ex epiſtola de remedijs amoris famil. Epiſt. lib. VII fol. 761.

Ibidem ſub porticibus humi in lapidea tabula.

SANDER OROSIANVS.

SANDRO OROSIANO MVSARVM ALVM.
B. M. Q. VI. D. MART.
M. D. I.
ROXA VX. P. SIBI Q. ET POST.
.V. P.

Ibidem non longè in pariete ſub arca marmorea in tabula lapidea:

ZILIOLVS ROSOLINVS.

Indolis egregiæ ZILIOLVS DE ROSOLINIS
Aeuo qui longo uiuere poſſet, erat.
Si probitas animi, morum, uel gloria fandi
Protegeret corpus, ſpes leuis interijt.
Dumq́; ſacras leges, ciuilia iuraq́; ſudat,
Iam proprium palmæ mors rapuit iuuenem.
Corpus in hoc ſaxo concluditur, aſtra beatam
Accipiunt animam, fama uolat populo.
Qui legis hæc iuuenis, ne fidas flore iuuentæ,
Ante diem ſubito ſperatum morte furente.

M. CCC. LXXII. DIE XXVIIII. MAII.
LAVDABILITER REQVIEVIT.

In pariete introeuntibus è regione ſub ſtatua lapidea legitur:

PETRVS PICCARDVS.

PETRO PICCARDO PEDEMONT. VIRO MAGN. IN DEO
PIETA. ET RELIG. AC IN HOMINES PRAESERTIM
AMICOS FIDEI, ET INTEGRITA. QVI DVM LXX.
SVAE AETA. ANN. AGERET, ANIMAMQ. DEO
ET CORP. TERRAE REDDIDISSET,
IOANN. PICCARDVS NEPOS HER. EX TEST. PATRVO
IAM VI. MENS. APVD SE DEFVNCTO
PIENTISS. P.
ANN. D. M. D. XLVIII. IIII. IDVS IVLII.

In æde media humi in lapidea tabula hæc leguntur:

BALTHASAR CARDVCIVS FLORENT.
IN PATAVINA ACADEMIA PRIVS PONT. MOX.
CAESA. IVR. ANTESIGNANVS
LVDOVICAE VXORI BENE MERITAE
POSVIT:
M. D. XVIIII.

Exter-

Externo heu tumulata ſolo chariſſima coniunx,
Hæc ſi fata uolent urna duobus erit.

Ibidem prope ſacrarium in magnifico mauſoleo cum ſimulachris æneis:

PAVLVS CASTRENSIS.

PAV.
DE CASTRO
AVO ET ANG.
PATRI NICOLA
VS SVO AERE
DONA-
VIT.

PAVLVS DE CASTRO IVR. CONSVL. DISERTISS. MAXIMAE AVCTORITATIS APVD OMNES HABITVS QVOD FLORENCIA TESTATVR, CVIVS IVS MVNICIPALE INNOVAVIT, ET IN EA CONIVGATVS PETRAE VXORI VICARIATVS OFFICIVM IN SPIRITVALIBVS RÓ. PONTIF. DECRETO EXERCVIT. VBI ETIAM IN BONONIENSI ET PATAVINO GYMNASIO PVBLICE PROFITENDO FLORVIT, AETERNAMQVE SIBI GLORIAM COMPARAVIT, RELINQVENS CONSILIORVM ET IN IVRE VOLVMINA PLVRA AEDITA, QVAE INTER MANVS VERSANTVR: ET IPSIVS ANGELVS FILIVS CLARVS INGENIO AMBORVM IVRIVM TENENS FASTIGIA, QVADRAGINTA ANNOS PATAVII IVRA DOCVIT, EO'QVE NICOLAVS CANONICVS PADVANVS QVI AB HIS PROCESSIT, ET IPSE PARENTVM VIRTVTEM ADEPTVS, HOC IMMORTALITATIS OPVS ILLIS CONSECRAVIT. M. CCCC. LXXXXII.

Humi uerò hæc leguntur:

PAVLO DE CASTRO AVO
ET ANGELO PATRI COMI
TI PAL. VTRI. IVR. DOCTORI-
BVS ET IN ORBE MONARCHIS
NICOLAVS DE CASTRO
VTRI. IVR. DOCT. CANO
NICVS PADVANVS
APLIC. CVBICVL. ET
COMES PALAT. FIERI
FECIT
M. CCCC. LXXXVIIII.

In ſacello iuxta ſacrarium humi ad tempus:

EPIPHANIVS COLVMBVS.

D. O. M.

EPIPHANIO COLVMBO REALDI COL. FILIO
OPTIMAE INDOLIS AC SVMMAE SPEI PVERO:
QVI CVM PRAECLARA OMNIA A' SE EXPECTANDA
SIGNIFICASSET, IMMATVRA NIMIS ATQVE
INVIDA MORTE PRAEREPTVS, MAXIMVM
SVI DESYDERIVM OMNIBVS RELIQVIT.
PARENTES MOESTISS. P. P.
VIX. ANN. V. M. VIII. D. XIX.
OB. VIII. KAL. OCT. M. D. XLIV.

Ibidem paulo ſuperius in pariete leui manu picta hæc carmina uiſuntur:

Huc nigras pueri uiolas fuſcosq; hiacynthos,
Pulchraq; purpurei ſpargite fila croci:
Nec lachrymas cohibete, puer hic formoſus & idem,
Qui ueſtri fuerit gloria prima chori.
Quin & multa auſus plusquam puer, ille animantum,
Ille hominum tenera membra ſecare manu.

At

At uos ô nimium crudelia fata, nimiúq́
Impia mors, & quæ nil niſi ſæuitia es.
Vix cœlo oſtenſus fuerat, cùm protinus illum
Lanificæ nobis ſurripuere Deæ.
Dic hoſpes bona uerba, bonumq́ precatus abito
Vt lubet, atq; tibi dij meliora ferant.

Ibidem ſub porticibus monaſterij humi in lapide fracto:

APOLLINARIS FVCHS.

Pulcher APOLLINARIS FVCHS *per* — —
Fuchs ego dictus eram, toto iam cognitus orbe,
Hic iaceo, & mecum uirtutis omnia matris
Et patriæ ſpes una perit ſtudijq́ labores,
Quos ego dum ſacri iuris ſuccenſus amore
Ferre libens ſtatui, peſtis furor impius urgens
Vitæ extrema dedit, Patauí ſic oſſa quieſcunt.

In baſilica S. Mariæ in Vancio prope ianuam introeuntibus ad dexteram in lateritio conditorio ad tempus hæc ſcripta leguntur:

CASSANVS.

Hic dedit antiquæ quod erat mortale parenti
Caſſanus medicæ maximus artis honos.
Is Pedemontanæ tantum decus attulit oræ,
Quam Chois olim ciuibus HIPPOCRATES.
Eſſe ſeneſcenti inferior ſed magnus Apollo
Dum timet (heu) cœlo maluit eſſe parem.
Conditur hic corpus terreno carcere liber,
Spiritus aſtra colit, fama per ora uolat.

Ibidem humi iuxta ſacrarium in marmorea tabula cum effigie epiſcopi dormientis:

DANIEL SCOTVS.

HIC IACET REVS. IN CHRISTO PAT.
DNS DANIEL DE SCOTIS, DE
TARVISIO EPS CONCORDIENSIS
AC DNI NRI EVGENII PAPAE
QVARTI THESAVRARIVS.
QVI OBIIT XI. IVLII M. CCCC. XLIII.

In baſilica D. Iuſtinæ in ſacello S. Danielis in arca marmorea cum effigie doctoris dormientis uiſitur hoc epitaphium:

RAPHAEL RAIMONDVS.

RAPHAEL hic ſitus eſt antiqua ab origine Patrum,
Qui quondam gemini gloria iuris erat.
Hunc RAIMONDA domus, hunc COMVS patria lugent,
Hunc ſibi præreptum flet ſtudioſa cohors.
Flete ſuper quoniam talem uix priſca tulerunt
Secula, nec ſimilem fortè futura dabunt.

Ibidem in ſacello D. Lucæ euangeliſtæ in lateritio conditorio ad tempus:

BRIGIDA VRSINA.

BRIGIDAE VRSINAE NICOLAI NOLAE PITILIANIQVE PRINCIPIS AC VENETORVM EXERCITVS IMPERATORIS FILIAE
MATRONAE PVDICITIA AC RELIGIONE INSIGNI
RICARDVS ALIDOXIVS VX. CHARISS.
POSVIT.
VIXIT ANN. XLV. OBIIT DIE XXII. MAII. M. D. XXXIX.
NVNC IDEM RICARDVS FRANCISCVM FILIVM GRAECE
LATINEQVE ERVDITVM SVMMO CVM DOLORE
PONENDVM CVRAVIT.
VIX. ANN. XXXV. DIES XXIX. AVGVSTI.
M. D. XLIII.

Prope ſacrarium humi, in tabula marmorea legitur hoc epitaphium:

BARTHOLOMAEVS BONVICINVS.

BARTH. BONVICINO BRIX. L. DOCT.
QVI PRAEMATVRE CHRISTIANISS. TAMEN
DEO OPT. MAX. LARGIENTE V. EXCEDENS
PERERINA HOS DERELIQVIT
FRATRES V. SVPERST. F. MATER F.
VXOR F. CHARISSIMO. C. PIENTISS.
.P.
M. D. I. VII. CAL.
OCT.

A parte ſiniſtra chori ueteris ſub euangeliſtario iuxta altare malus humi in arca cum inſigni ſtatua hæc leguntur:

IACOBVS ZOCHVS.

IACOBVS DE ZOCHIS EXCELLENTISSIMVS LEGVM DOCTOR.

Ibidem in capitulo monachorum humi in tabula marmorea uiſitur hoc epitaphium ſub epiſcopali ſtatua:

LVDOVICVS BARBVS.

Mille quadringentis Domini currentibus annis
Quadraginta tribus Septembris menſe fluenti,
Progenie Veneta B A R B O L V D O V I C V S *in aſtris*
Mente nitens tumulo clauſo ſepelitur in iſto.
Splendidus ille fuit lucens uirtute per orbem:
Quin etiam clemens, humilis, ſuper omnia caſtus,
Almæ I V S T I N AE P A T A V AE *tunc extitit Abbas,*
Quum ſancti normam B E N E D I C T I *conſolidauit:*
Illinc Italiæ celebres luſtrando per urbes,
Ornauit monachis C H R I S T O *famulantibus alto*
Conſilij ſancti præſes, præfectus & auctor,
Eccleſiæ pacem tractando ſchiſma remouit,
Eugenij quarti præcepto præſulis orbis
Antiſtes nolens, eſt Taruiſinus inunctus.

Ibidem ſub porticibus in pariete depictum uiſitur diſtichum:

IOANNES AQVILA.

His

Hic cineres adijt melior pars aſtra Ioannis,
Mirum, qui potuit? ſed Iouis ales erat.

Ibidem humi legitur:

IOANNI AQVILAE PATRI
PIENTISS. DOLENTES
FF. POS.

In baſilica D. Antonij intra portam ſub inſigni ſtatua è ſuggeſtu iuuentutem docente, in pariete à dextris ſpectatur hoc epitaphium:

SIMON ARDEVS.

SIMONI ARDEO MINORITANAE RELIGIONIS SPLENDORI, QVI DVM EX PATAVINIS ATHENIS OMNES TERRAS ILLVSTRASSET, PHILOSOPHORVM ET CHRISTIANORVM THEOLOGIAM SVMMA CVM LAVDE OMNIVM'QVE INVIDIA SVPERATA PROFESSVS: VIAM TANDEM VNIVERSAE CARNIS INGREDIENS, DORMIVIT IN DOMINO: F. BERNARDINVS ALVMNVS RERVM ET COGNOMINIS HAERES NON INGRATVS P.

OBIIT ANNO M. D. XXXVII. AET. SVAE LXV.
III. KL. MAIAS.

Ibidem non longè ſub ſtatua marmorea inſigni ornatu circundata, legitur hoc elogium:

PETRVS BEMBVS.

Hieronymum Quirinum Iſmerij filium patr. Venetum, Petrus Bembus Card. ita dilexit, ut eum moriens & in ſecundis hæredibus ſcripſerit, & teſtamenti ſui executorem eſſe uoluerit. QVIRINVS ergo ut uiuentibus ſuam in Bembũ uita functum, ſingularem pietatem oſtenderet, ipſius Card. imaginem marmoream Daneſij Catanei Carrarienſis eximij noſtræ ætatis ſtatuarij manu factam, poſteritati dicauit. Impetrato prius à Republica Patauina loco, qui iam uiuenti Bembo ad tumulum Maurocenæ, & Lucilij illius filij publicè decreto decurionum datus fuerat.

PETRI

PETRI BEMBI CARD. IMAGINEM
HIERONYMVS QVIRINVS ISMERII F.
IN PVBLICO PONENDAM CVRAVIT
VT CVIVS INGENII
MONVMENTA AETERNA SINT
EIVS CORPORIS QVOQVE MEMORIA
NE A' POSTERITATE DESYDERETVR.
VIX. ANN. LXXVII. D. XXIX.
OBIIT XV. CAL. FEBR. M. D. XLVII.

Ibidem è regione in magnificentiſſimo mauſoleo legitur hoc epitaphium:

ALEXANDER CONTARENVS.

HANC ALEXANDRI CONTARENI VENETAE CLASSIS
CVM SVMMA POTESTATE FORTISS. LEGATI
DIVI MARCI PROCVRATORIS QVEM NEC VENETI
IN PERICVLOSISS. REIP. TEMPORIB.
RETARDARVNT VNQVAM.
ET HARIADENVS BARBAROSSA OTHOMANICAE
CLASSIS IMPERATOR POTENTISS. SAEPE TIMVIT
TAM MIRABILI ARTIFICIO DVCTAM EFFIGIEM
MAGNI INDICEM ANIMI PRAECLARVMQ.
TOTIVS MARITIMAE DISCIPLINAE SIMVLACHRVM
VT POSTERITAS HABERET QVOD INSTAR
IMMORTALITATIS AC GLORIAE VNICE COLERET
NE QVIDQ. PATAVINO SPLENDORI DEESSET
PETRVS ET PANDVLPHVS FRAT. OPT. P.
VIXIT ANN. LXVII. DIES VIIII.
OBIIT XVII. KL. APRILIS M. D. LIII.

Ibidem non longe:

HIERONYMVS MICHAEL.

L HIERO-

HIERONYMO MICHAELI PATRIT.
VENETO FORTITVDINE ANIMI INTER
CAETEROS PRAESTANTI, IMMA-
TVRA MORTE TOTIVS CVM
CIVITATIS LVCTV PRAEREPTO,
MELCHIOR PATER IDEMQVE DI
VI MARCI PROCVRATOR FILIO
CHARISSIMO HOC MONVMEN-
TVM PONENDVM CVRAVIT.
VIXIT ANNOS XXXV. MENSES V.
DIES XXVI. OBIIT ANNO
SALVT. M. D. LVII.
IDIBVS SEPTEMBRIS.

Ibidem è regione in ſublimi poſito abſque titulo eſt Cortoneus Anglicus, in cuius memoriam clariſſimus Bernardus Georgius Patauij prætor hoc carmen cecinit:

Anglia quem genuit, fueratq́ habitura patronum
CORTONEVM, celſa hæc continet arca ducem.
Credita cauſa necis regni affectata cupido,
Reginæ optatum tunc quoq; connubium:
Cui regni proceres non conſenſere Philippo
Reginam regi iungere poſſe rati.
Europam unde fuit iuueni peragrare neceſſe,
Ex quo mors miſero contigit ante diem.
Anglia ſi plorat defuncto principe tanto,
Nil mirum, domino deficit illa pio.
Sed iam CORTONEVS cœlo fruituŕ que beatis,
Cum doleant Angli, cum ſine fine gemant.
Cortonei probitas igitur, præſtantia, nomen,
Dum ſtabit templum hoc, uiuida ſemper erunt.
Anglia hincq́ etiam ſtabit, ſtabunt́ que Britanni:
Coniugij optati fama perennis erit.
Improba naturæ leges Libitina reſcindens,
Ex æquo iuuenes præcipitat́ que ſenes.

Ibidem in ſacello primo à parte Meridionali in pariete ſub inſigni ſepulchro, cui Eraſmi Gattamelatæ incubat imago habitu quieſcentis:

GATTAMELATA.

Dni

Dux bello inſignis, dux & uictricibus armis
Inclytus, atq; animi GATTA MELATA *fui.*
Narnia me genuit media de gente, meoq;
Imperio Venetum ſceptra ſuperba tuli.
Munere me digno, & ſtatua decorauit equeſtri,
Ordo Senatorum, noſtraq; pura fides.

Huic extra templum in ingenti area ſub dio equeſtris ſtatua armati equitis militare ſceptrum tenentis poſita eſt publico decreto à Senatu Veneto ob egregiam fidem cum ſumma uirtute coniunctam, & illa quidem magnificentiſſima, utpote quæ ingenio præſtantiſſimi eius ætatis ſtatuarij, cui Donatello nomen fuit, facta fuerit: ea hodie ab omnibus non ſine admiratione ſpectatur, ita inſcripta:

OPVS DONATELLI FLORENTINI.

In eodem ſacello è regione Gattamelatæ patris.

IOANNES ANTONIVS F.

Te quoq; IOANNES ANTONI *immitia fata*
Morte licet doleant, eripuere tamen.
Clara tibi facies, nec non uictricia ſigna:
In'que acie uirtus fulminis inſtar erat.
Vnica ſpes hominum nam tu iuuenilibus annis
Conſilio fueras, & grauitate ſenex.
GATTAMELATA *pater decorant pietas'que fides'que,*
Ingenium, mores, nomen & eloquium.

Ibidem in ſacello propinquo in pariete ſub arca marmorea legitur hoc epitaphium:

GVIELMINVS RVBEVS.

Quatuor hoc marmor procerum tegit oſſa ſepulchri.
Hectore quis potior, quis Neſtore doctior iſtic
GVIELMINVS *erat* RVBEIS *ſatus, inclyta Parma*
Edidit hunc animoſa ducem, cum quo genitos tres
Arca tenet, felix tanti genitura parentis.
ROLANDVS *uirtute animi generoſus in omni*
Dote nitens dextra, tremor hoſtibus, axis amicis,
Ardens Parmigenis lampas, pietatis aſylum,

L 2 *Supra*

Supra hominem cinctus titulis MARSILIVS *armis*
Strenuus, irriguus librati conſilij fons,
Spes patriæ: domuiq́ iubar, Parmæ decus altum.
Quid PETRE *muſa canet, de te niſi quòd polus unquam*
Non fluxit probitate parem, non dux uafer alter:
Scipio magnanimus fueras ſuper ardua Martis
Edoctus duxiſſe acies per bella furentes,
Teſtis adeſt Venetus ſuper hus, & lilia rubra,
Quos procul à patria buſto hoc fortuna coegit
Carrigerum affines commixto fœdere tedæ.
Corpore formoſos, animi uirtute coruſcos
Inprime Romuleis horum ſua geſta triumphis
Poſteritas: linguis reſonis recolenda per æuum
Vt locet à dextris deus hoc ſupplexq́ precare.

OBIIT PRAEFATVS DOMINVS PETRVS PARVM
ANTE ALIOS TRES PRAEDICTOS
DE M. CCC. XXXVII. AVG. VII.

In eodem ſacello ſub arca marmorea in pariete:

BONIFACIVS RVBEVS.

Proh dolor, hic miles iam bello clarus & armis,
Iam terra pelagoq́ micans BONIFACIVS *atra*
Mole iacet, quem Parma tulit, qui Marchio uixit
Soraneæ gentis decus hic, & ſumma LVPORVM
Gloria, pro Latij qui quondam plurima geſſit
Prælia ductor heris, & ſæpe decora triumphis
Hic hic cuius erat conſulta reſumere lætus
Imperialis apex, regiq́ domeſticus, idem
Aſtitit Vngarico domino uir gratus utriq́.
Quid in conſilio fuit hic probitate, fideq́,
Iuſtitiaq́ nitens, ſuperum deuotus & almæ
Relligionis amans, quo non præſtantior alter
Recta ſequi, maior que ſui dilector honoris.
At quid fata uirum tanti proſtraſſe iuuabit?
Sydera mens ſcandit, gelidum licet oſſa ſepulchrum
Stringat, & æternum ſua iuuet fama per æuum.

M. CCC. LXXXVIII. DIE XXVIII.

Ibidem

Ibidem non longè ad portam clauſtri à parte læua in arca cancellis ferreis cincta in pariete:

FEDERICVS LAVELLONGVS.

Rector in officijs magnus Romæq; Senator
Electus probitate animi FEDERICVS *in armis*
Strenuus iſte fuit miles, pius atq; ſeuerus
De LAVELLONGO, *nouit quem Brixia natum.*
Oſſea pars ſaxo clauſa eſt, mens gaudet in aſtris:
Famoſum meritis nomenq; celebre relictum.

M. CCC. LXXIII. INDIC. DECIMA DIE PRIMA DE MENSE SEPTEMBRIS.

Ibidem non longè à dextris in pariete in tabula marmorea è regione chori:

FRATER PAVLINVS.

Qui legis hæc fratris PAVLINI, *cerne ſepulchrum:*
Pars iacet hic, cuius pars tamen aſtra tenet.
Aſtra tenet, quoniam pacem dilexit, & illam
Seruari monitis ſanxit in urbe ſuis.
Cuius multa licet fuerint præconia, ſaltem
Hæc tibi quæ referas, accipe poſteritas.
Vir fuit in laqueo uitæ longæuus honeſta,
Aſſiduus normæ dogma tenere ſuæ.
Dulcibus eloquijs, cui perſuadere quietem
Ciuibus & patriæ ſedula cura fuit.
Pacifer hic Patauæ ſedauit ſcandala terræ,
Exulibus patrios reſtituitq; lares.
Fœdera dum regi ferret laudanda Bohemo,
Vrbe Tridentina turbine febris obit.
Tranſtulit hic charum Paduæ Reſpublica corpus,
Quod colnit templo, quò cubet ipſe ſuo.
Dena bis in Tauro præbebat lumina Titan
Cum tribus exorto mille trecenta Deo.

Ibidem prope ianuam chori in lateritio conditorio ad tempus:

IOANNES PAVLVS MANFRONVS.

Bellipotens Mauors Venetum tutamen in armis
IOANNES PAVLVS lumen honorq; ducum,
Hic iacet: aſt animus ſpolijs redimitus opimis,
MANFRONVS uiuens integer aſtra tenet.
Marcellos referens animo uirtute Camillos,
Occidit impulſa ſulphure & igne pila.

Ibidem non longè humi in lapide albi marmoris apud ſacellum nobilium de Capiliſteis cum ſtatua epiſcopi dormientis hæc pauca leguntur:

NICOLAVS TRIVISANVS.

HIC TVMVLATVR VENERANDVM CORPVS
REMI DOMINI NICOLAI TRIVISANI OLIM
EPI NONSIS ARTIVM ET SACRAE ——
DOCTORIS EXIMII QVI OBIIT
ANNO DOMINI
M. CCCC. LI.
MENSIS SEPTEMBRIS DIE SEPTIMO.

Ibidem in ſublimi arca ad dextrum cornu aræ maximæ cum lapidea ſtatua legitur hoc epitaphium:

RAPHAEL FVLGOSVS.

FVLGOSVS RAPHAEL uirtutum iaſpis utroq;
Iure ſtupor tantus qui fama quantus & orbis
Scriptis morte uacat, tam paruo clauditur antro.

Ibidem rurſum de eodem paulo inferius:

Emeritæ prædigna gerens cognomina laudis
FVLGOSVS RAPHAEL conditur hoc tumulo:
Conſuluit nemo melius fulſitq; docendo
Cæſareas leges iuraq; Pontificum.
Claruit eloquio, quem blanda Placentia forma,
Et genere inſignem, mente piumq; tulit.

Ibidem

Ibidem non longè in ſacello NOBILIVM de LANZAROTIS ad tempus in laterítio conditorio humi:

CAMILLVS PALLAVICINVS.

CAMILLO PALLAVICINO CVIVS EXCELLENS INGENIVM, SVAVISSIMI AC SANCTISSIMI MORES, IN LITERARVM STVDIIS PROGRESSVS, QVAM PRO AETATE TANTA FRANCISCVM PATREM IPSI CHARITATE DEVINXERAT, VT OMNI ALIA CVRA POSTHABITA, EVM QVOCVNQVE IPSE EXCOLENDI INGENII GRATIA SE CONFERRET, PERPETVO COMITARETVR, ACERBA ATQVE IMMATVRA MORTE PRAEREPTO, DOLORE EXANIMATVS PATER QVA PIETATE VIVENTEM EADEM MORTVVM HVCVSQVE COMITATVS MONVMENTVM HOC PRO TEMPORE POSVIT.

HEV INCERTAM HOMINVM SORTEM. HOC MIHI A' TE OFFICIVM PRAESTARI DEBVIT FILI.

VIXIT ANNOS XV. MENS. V. DIES XXIII.

OBIIT ANNO M. D. LVI. QVARTO KL. AVGVSTI.

Ibidem humi in medio ſacello beatæ MARIAE VIRGINIS, quod eſt nobilium OBICIORVM ubi illorum maiores quieſcunt, legitur in tabula lapidea:

IOANN. PAENZ.

NOS HIERONYMVS PIVS AENEAS ET ROBERTVS FRATRES DE OBICIS HVIVS SACELLI DOMINI LIBERALITATE NOSTRA PERMISIMVS, VT HIC CLAVDATVR EGREGIVS IOANNES PAENZ LVSITANVS, OLIM OB EXIMIAM VTRIVSQVE IVRIS SCIENTIAM ET MORVM PROBITATEM A' SERENISS. PORTVGALIAE REGE IOANNE III. IN SENATORVM ORDINEM COOPTATVS, TANDEM AB EODEM LEGATI NOMINE INSIGNITVS AD CONCILIVM TRIDEN. VNDE REDIENS, OBIIT PATAVII DIE XXII. IVNII ANNO DO. M. D. LII. AETATIS VERO SVAE LVI.

Ibidem in pariete à Septentrione in ſublimi mauſoleo cum ſimulachro dormientis hæc pauca inſculpta uiſuntur:

ANTONIVS ROYCELLVS.

MONARCHA SAPIENTIAE ANTONIVS DE ROYCELLIS. M. CCCC. LXVI. DIE XVI. DECEMB.

ERASMVS CRETCOVIVS.

D. O. M.

ERASMO A' KRETHKOVV. POLON. PALATIN. ID BRIESTEN CASTELLANO GNESNEN. CAPITAN. PISDREN. ET CAET. QVI ANN. AETAT. SVAE QVINQVAG. OBIIT PATAV. DIE MAII XVI. M. D. LVIII. AMICI POSVERVNT.

Hic te Cretcoui mors & tua fata manebant,
Cùm terras omnes, & cùm maria omnia circum
Luſtrares nullo defeſſus membra labore.
Te rapidus Ganges, gelidaq́ Boriſtenis unda:
Te Tagus, & Rhenus, te ripa binominis Iſtri,
Et ſeptem gemini nouerunt oſtia Nili.
Nunc conceſſiſti magnum uiſurus Olympum,
Aethereasq́ domos; ubi dijs immiſtus inanes
Et curas, & ſpes hominum, lamentaq́ rides.

In atrio prope ianuam ſacrarij in lapidea tabula formoſis characteribus:

IACOBVS ROSEVS.

IACOBO ROSEO THEOLOGO MINORITAE PATRIA DANDACO NATIONE SICVLO ANIMI CANDORE CHRISTIANAE RELIGIONIS STVDIO MORVM INTEGRITATE DOCTRINA PRVDENTIA ET CHARITATE INSIGNI QVI VARIIS LABORIB. AERVMNIS ET MORBIS IN CONCILIO TRIDENTINO CONFECTVS HIC TANDEM QVOD SEMPER OPTAVERAT DORMIVIT IN DOMINO CORNELIVS MVSSVS PLACENT. EPISCOPVS BITONTINVS ILLI VNI PROXIME ET SECVNDVM DEVM VIRTVTES HONORES FORTVNAS OMNIA DENIQVE ACCEPTA REFERENS TANQVAM PATRI DE SE OPTIME MERITO PERPETVVM SANCTISSIMAE EDVCATIONIS MONVMENTVM POSVIT.

Mortali optaſſet tecum CORNELIVS *unà*
Carcere ad ætherias ROSA *redire domos.*
Non licuit quando, ergo tibi ſumma omnia debet
Formaſti enixu quem pater ipſe pio.
Cum nunquam poſſet meritas tibi reddere grates,
Virtutis tantæ tempus in omne memor.
Hunc tumulum extruxit, morientem fleuit, acerbum
Vulnus adhuc animo nocte die'que gerit.
VIX. ANN, LXXV. MEN. X.
OBIIT ANN. DOMINI M. D. XLVIII. KL. IVNII.

Ibidem inter tranſeundum ſub fornice in area cum ſimulachro militis armati, in epitaphio quod à celeberrimo uiro FRANCISCO PETRARCHA olim editum in ſuis operibus Latinis legitur:

MANNVS DONATVS.

Miles eram magnus factis, in nomine MANNVS,
Donatos quos fama uocat celebrat'que uetuſti
Sanguinis auctores habui: manus inclyta bello
Dexteritas'que immenſa fuit, nec gratia claræ
Defuerat formæ, dubij'que peritia Martis,
Dum pia iuſtitiæ feruens amor induit arma:
Nil metuens multis latè uictricia campis
Signa tuli, multos potui meruiſſe triumphos.
Florentina mihi generoſa ſtirpis origo,
Chara domus Patauum ſedes'que nouiſſima buſti
Contegit exiguo feſſum ſub marmore corpus,
Reddita mens cœlo, nomen ſeruate ſequentes.
M. CCC. LXX. AVGVST. VLT.

Ibidem in lateritio conditorio humi ad tempus:

FVLVIVS VERDELLVS.

FVLVIO VERDELLO CREMENSI ADOLESCENTI NOBILISSI ELOQVENTIA, ET LEGVM, VT AETAS PATIEBATVR, PERITISS. MORVM PROBITATE, INGENII CELERITATE NVLLI CONFERENDO, GRAVI MORBO SVB INITIA SVORVM STVDIORVM PAVLO POST IMMATVRA MORTE CORREPTO, SVMMO PARENTVM ET AMICORVM DOLORE.

FAVSTINA MATER INFELIX ET MARTIVS FRATER
MOESTISS. P.
VIXIT ANN. XVIII. MENS. XI. DIES XXVI.
PRID. NON. APRIL. M. D. LII.

Ibidem non longè ad tempus in lateritio conditorio:

IOANN. MAVLEONVS.

IOANNI MAVLEONO GALLO GENERIS NOBILITATE, INGENIO ET ELOQVENTIA CLARO, QVEM MORS INIQVA ET FORTVNA STVDIIS BONIS OMNIBVS OCCVPATVM A' SVIS SEIVNCTVM INTER LASCIVIENTES ET STVLTAS DESIGNANDO RECTORI TVRBAS, ACERBO SVO DVORVM'QVE DOMESTICORVM FATO RAPVERVNT,
SVMMO PIENTISS. MOERORE AFFECTI PARENTES PONI IVSSERVNT.

Mauleo ueſter honos Galli muſa'que dij'que
Occidit, ô tenui grandia clauſa loco.

ANN. AETATIS SVAE XXI. IIII. KL. AVG.
M. D. XLVII.

Ibidem non longè in ſublimi arca legitur hoc epitaphium:

RAINERIVS PRAECEPTOR BARTHOLI.

LIVIA quem genuit RAINERIVS alma, quieſcit
Hoc ſaxo, legalis apex, uenerabile lumen.
Legibus in mundo iuris ſummusq; monarcha,
Fidum'conſilium dubijs, rationis amicus.
Hoc pereunte perit legum ueneranda poteſtas,
Virtus ſtrata iacet zelo uiduata paterno.
Huc huc uerte oculos, lachrymans hic ſponte queraris
Plebs ſtudioſa patrem, quia uix hanc paſſa ruinam
Heu tantum ſeclo damnum releuare futuro
Compos eris, natumq; fleas arcenda propago.

Ibidem

Ibidem iuxta portam in tabula lapidea ad parietem:

IANVS DRENCVVARDIVS.

QVIS HIC VIATOR CONDITVS IACEAT ROGAS.
EST IANVS E' DRENCVVARDIORVM NOBILI
NATVS PATAVIAE FAMILIA, IN QVEM CVM PARENS
NATVRA RERVM OMNES ET ANIMI ET CORPORIS
DOTEIS BENIGNE' CONTVLISSET, INVIDA
MORS VERITA NON IMMORTALITATE EVM QVOQVE
VIVVM BEARET. GLORIA HAEC AIT MIHI
PROPRIA DICABITVR. NEQVE MORA MANVM INII-
CIT. PRIMO'QVE IN AEVI FLORE PRAECERPTVM V-
BI PIAE ANIMAE DEO FERVNTVR, IN SVPERVM PLA-
GAS SEDES'QVE TRANSTVLIT BEATAS AETHERIS.
VIXIT ANN. XV.
MORTVVS ANNO M. D. LI.
IDIB. AVGVST.

Ibidem in lapidea tabula ſub porticibus in pariete legitur hoc epitaphium:

CAMILLVS BONAVENTVRA.

CAMILLO BONAVENTVRAE
IVLI. FIL. NOBILI ROMANO ADOLESCENTI
ET MORIBVS ET INGENIO PRAESTANTISS.
QVI DVM PATAVII OMNI STVDIO VIRTVTIBVS
INVIGILABAT, E' VITA DECESSIT. ANNO DOMINI
M. D. LIII. VIXIT ANN. XX. MENSIB. V. DIEB. XXIX.
HIERONYMVS IVSTINIANVS AMICO CHARISS.
P. C.

Ibidem in pariete in inſigni tabula legitur:

ERASMVS DILPHVS.

ERASMO DILPHO BELGAE ANTVERPIENSI SVMMAE
VIRTVTIS AC NOBILITATIS VIRO QVI PROCVL
A' PATRIA MAGNO CVM DOLORE OMNIVM EX
DEPLORATA VALETVDINIS INFIRMITATE
EXTINCTVS EST AMICI MOEST. B. M.
POSVERVNT.

Τῷ δὲ τάφῳ πατρίας μέγα φῶς ἀνάκειται ἔρασμος
Δίλφος, ἀεὶ μνηστῇ ἔξοχος ἐν ἀρετῇ.
Ὃν διὰ τὴν πάντας λίαν εὐσέβειαν φίλοι ἄνδρες
Θαύμασαν, ἀλλ' αὐτοῖς ἄλγεα θῆκε θανών.
Τῷ δ' ἐπὶ λυγρῷ στυγερὸν γῆρας ἄρα φθόνησε μέλαινη:
Αὐτὰρ ὃ ἐς οὐρανίους νῦν ἀνάβησε θεούς.
Ὅστις ἐὸς σεμνοῦ ξένε τοῦτ' ἀνδρὸς σῆμα πορεύῃ,
Ἡσυχίην ψυχῇ εὔχεο πολλὰ φίλῃ.

Quod carmen ita Latinè expoſitum eſt:

In hoc ſepulchro magnum lumen patriæ iacet E R A S M V S
D I L P H V S, *qui uirtute perquàm memorabili clarus fuit.*
Hunc ob facilem in omnibus pietatem amici homines
Admirati ſunt, ſed eos moriens dolore affecit.
Huic parca in triſti ſenectute inuidit funeſta:
Attamen ad cæleſtes aſcendit D E O S.
Quicunq; hoſpes prope huius præclari uiri ſepulchrum tranſis,
Tranquillitatem animæ habe multum gratæ.

Ibidem in pariete in lapidea tabula:

HENRICVS A' CRAM.

D. O. M.

HENRICO A' CRAM GERMANO SAXONI
EX NOBILI FAMILIA
SVMMAE PIETATIS RARAE'QVE MODESTIAE
ADOLESCENTI CONTINENTISS.
INGENIO HVMANO ERGA OMNES,
ET PRAECIPVE PAVPERES LIBERALI
OPT. ARTIVM COGNITIONE, AC
IVRIS CIVIL. SCIENTIA ITA INSTRVCTO,

VT

VT SVIS MAGNO DECORI ESSET,
REIPVBL. ORNAMENTO MAXIMO FVTVRVS.
POSTQVAM ABSOLVTO PENE' STVDIORVM CVRSV
IN IPSO REDITV AD SVOS,
ACERBISS. FEBRE OPPRESSVS,
ANIMAM DEO CORPVS TERRAE,
AMICIS SVMMO SVI DESIDERIO RELICTO
REDDIDISSET, ASCANIVS FR. PIENTISS.
CVM SORORE MOESTISS.
POSVERE.
OBIIT M. D. XXXXV. XXVIIII. OCTOB. VIX. ANN.
AETAT. XX.
PROCVRABAT BARTOLDA MANDESLO CONR. F. ET NAEVIVS.

Ibidem in tabula lapidea cum ænea effigie, & piramide affabrè ſculpta, unde flamma in apice exhalat:

FLAMINIVS MALEGVICCIVS.

FLAMINIO
ANNIBALIS F. MALEGVCCIO NOBILI FAMILIA REGIENSI ORTO, GRAECIS LATINIS'QVE SVPRA AETATEM ERVDITO, ET IVR. CIV. STVDIOSO MOERENS HORATIVS FRATER HEV ADOLESCENTI FECIT OPTIMO. VIXIT ANN. XV. MEN. II. DIES VI. OBIIT A' NATA. CHRISTI
M. D. LII. V. IDVS
APRILIS.

In piramide hæc uerba inſunt:

SIC SPRETIS ILLECEBRIS, TERREO ERVMPENS VASE FLAMINIVS COELVM PETIIT.

Ibidem in pariete in tabula lapidea:

CASPAR PENTHELINGVS.

M CASPARI

D. M.

CASPARI PENTHELINGO NOBILI SICAMBRO
SVMMAE ERVDITIONIS PROBITATIS'QVE VIRO
IN PRIMO STATIM ITALIAE INGRESSV CVM
MAXIMO AMICORVM LVCTV
EXTINCTO CONTERRANEI
PARENTVM IVSSV P.
V. KAL. FEBR. M. D. LII.
VIX. ANNOS PLVS MINVS XX. ET VIII.

Κασπάρῳ τῷ Πενθελίγγῳ γερμάνῳ Σικάμβρῳ, ἀρετῇ σωφροσύνῃ, εὐσεβείᾳ, δικαιοσύνῃ τε, καὶ φιλοπονίᾳ μεγάλως εὐδοκιμήσαντι; ὃς τῷ τρίτου μηνὸς, ἐξ οὗ εἰς τὸ Παταβίον περὶ νομικῆς ἕνεκα γυμνασίας παραγένετο, πυρετοῦ λοιμικοῦ ἐντυχὼν τὸν βίον ἐν ἡλικίας ἐτελεύτησεν ἀκμῇ, οἱ οἰκεῖοι καὶ φίλοι λυπούμενοι μνημεῖον ἔθηκαν.

Quod Latinè ſonat:

CASPARI PENTHELINGO PATRIA GERMANO SICAMBRO, TEMPERANTIA, PIETATE, INDVSTRIA'QVE VALDE' PROBATO: QVI TERTIO MENSE, EX QVO PATAVIVM STVDIORVM LEGALIVM GRATIA VENERAT, FEBRE PESTIFERA IN IPSO AETATIS FLORE DECESSIT, DOMESTICI AC AMICI MOERENTES MONVMENTVM POSVERE.

Ibidem in lateritio conditorio ad tempus:

| FRANCVS CAESAR PVTEVS. |

FRANCO CAESARI PVTEO VENETO QVI DVM
PHILOSOPHIAE STVDIIS ACRITER INCVMBERET,
HEV MORTE PRAEVENTVS
OBIIT.
PARENTES PIENTISSIMI NON SINE LACHRYMIS FILIO VNICO P.

Te iuuenem immatura nimis mors abſtulit, id'que
Vnicus ut fieres unice nate dolor.
Te fruſtra nos eſſe deam clariſſima uirtus
Credimus humanis ſubdita facta malis.

VIX. ANN. XXI. MENSES VIIII. ET D. XXVIII. DECESSIT ANN. A' NATALI CHRISTIANO M. D. LII.
XXVII. NOVEMB.

Ibidem

Ibidem humi iacet ſub albo lapide Pierius Valerianus, uir doctiſſ. abſq; elogio:

PIERIVS VALERIANVS:

PIERIO VALERIANO BELLVNENSI
POETAE RHETORIQVE AMPLISS.
CVIVS PIA VMBRA NON POENITENDVM
HIC TVMVLVM SORTITA EST.
NAM VT OPTABILIVS IN PATRIA,
ITA SPECIOSIVS PATAVII
SVPREMI OFFICII DECVS
FATO AMISSVM VIRTVTE RECVPERAVIT.

PETRVS CARRARIVS AC IOANN. BAPT. ROTA
PATAVINI VNANIMES
GRATO HOSPITI
P.

Idem P. CARRARIVS.

Pieridas dum PIERIVS ſectatur, & orci
Nil timet inſidias, hunc fera mors rapuit.
Illa necem, æternæ oſtentant hæ munera uitæ:
Hinc medius uitæ PIERIVS'QVE neci.
Abſtulit hæc annos triſtes: at præmia laudum,
Atq; animam hæ ſeruant, inuida mors moritur.

Ibidem non longè ſub dio in antiqua urna rubri marmoris in ſublimi pariete:

IACOBVS BELDEBONVS.

HIC IACET DOMINVS IACOBVS DE FERRARIA, QVONDAM DOMINI GERARDINI DE BELDEBONO, DOCTOR DECRETORVM.

Ibidem ſuper arcam GVIDONIS LVCII in lateritio conditorio ad tempus:

IVLIVS AREOSTVS.

IVLIO AREOSTO PATRIA FERRARIENSI LEPIDISS. ATQVE INCORRVPTISS. MORIBVS ADOLESCENTVLO NOMINE AVI SATIS CLARO,
VIRGINIVS P. AD TEMPVS P. I.
IIII. NON. OCTOBRIS.
M. D. LIII.
VIXIT ANN. XIII. MENS. VNVM D. XVI.

Ibidem in pariete templi in tabula lapidea ſub ſepulchro marmoreo leguntur hæc carmina:

SYMON LVPVS

Egregius miles, quem ſtirps generoſa L V P O R V M
Progenuit, S Y M O N *rupe ſub hac tegitur.*
Patruus hic ſecum fratres duo pace quieſcunt,
Heu colit exiguam turba quaterna domum.
Ortu Criſopolis decorauit Marchionatum
Soraniæ ſenſu moribus atq; fide.
Ius'que dedit P A T A V I S *bis præſes iure ſecundo*
Defecit, caſtris dux fuit armigeris.
Mens'que recepta Deo eſt: meruit ſuper aſtra leuari
Dotibus innumeris, lucida fama pater.

QVI DOMINVS SYMON OBIIT M. CCC. LXXXV.
INDICTIONE VIII. DIE X. IANVAR.

Ibidem humi in tabula lapidea cum muliebri effigie.

BITINA BONONIEN.

SEPVLTVRA DOMINAE BITINAE FILIAE QVONDAM DOMINI IOANNIS DE BONONIA ARCHIDOCTORIS DECRETORVM, ET VXORIS DOMINI IOANNIS DE SANCTO GEORGIO DE BONONIA DOCTORIS DECRETORVM.

QVAE OBIIT ANNO DOMINI M. CCC. LV.
DIE LVNAE V. OCTOBRIS.

Ibidem

Ibidem ab altero pariete iuxta capitulum legitur hoc epitaphium:

ANGELVS BORGHINVS.

D. O. M.

ANGELO BORGHINO DOMINICI F.
FLORENTINO GENERE, MORIBVS
LITERIS'QVE CLARO FRATRES
FRATRI OPTIMO LVGENTES
P. C.
ANN. M. D. LVII.
VIX. AN. XLIX. MEN. VI. D. XXII.

Ibidem in pariete in inſigni tabula deaurata legitur:

IACOBVS SORAGA BRIXIEN.

D. M.

NOB. VIRO IACOBO SORAGAE BRIXIEN. OB
EGREGIVM EIVS IN GERMAÑOS STVDI-
VM GERMANICA NATIO AD SEMPITER-
NAM GRATI ANIMI MEMOR. VNANIMIS
P.

CONSILIARIO NATION. SYFRIDO PFINTZINGO PRO
CVRATORIB. CHILIANO SCHENPICHLE-
RO ET IACOBO ZAGARO ANN.
A' PARTV VIRGINIS
M. D. LIII.

Ibidem humi in lapidea tabula fracta:

VALERANVS LAMBARDVS.

Hic doctor legum V A L E R A N V S *pace quieſcit,*
Virtutum hoſpitium nobile germen erat.
∴ ∴ ∴ *uerius quem miles honorum*
L A M B A R D AE *ſtirpis ſtemmate progenuit.*

Claruit officijs rectus totusq; fidelis
Carrigeris: mens eſt glorificata polo.

Ibidem humi in tabula rubri marmoris iuxta capitulum:

PAVLVS FRESCHVS.

Cui genus è FRESCHIS, *cui clara Maroſtica tellus,*
PAVLVS *in exiguo contegor hoc tumulo.*
Doctor eram Iuris, cenſura clarus utraq;,
Et uiuens tota notus in Auſonia.
Nocte domum repetens, nocturno truncor ab hoſte,
Me dedit huic uirtus inuidioſa neci.

M. CCCC. XCVIII.

Ibidem in capitulo medio in magnifico mauſoleo ante aram cum effigie epiſcopi dormientis hæc inciſa leguntur:

CAESAR RIARIVS.

CAESARI RIARIO
PRIARCHAE ALEX.
EPO MALACITANO.

Extra templum ſupra portam delubri contigui quod dicitur LVPORVM in lapidea tabula hæc inciſa leguntur:

ORATORIVM HOC SVB AVSPICIIS BEATI GEORGII VBI
CONDENTIS EST SEPVLCHRVM PRO EIVS PAREN-
TVM'QVE AC FRATRVM ET NEPOTVM IN DELEN-
DA MEMORIA MILES EGREGIVS RAY-
MVNDINVS DE LVPIS PARMENSIS
SORANEAE MARCHIO AEDIF.
FECIT,
ANN. DNI M. CCC. LXXVII. DE MENSE NOVEMBRIS.

In medio delubro extat pulcherrimum ſepulchrum cum imaginibus decem militum armatorum: à parte autem læua delubri in pariete in tabula marmorea deaurata legitur hoc epitaphium:

RAYMVNDINVS DE LVPIS.

Marchio

Marchio SORANIAE miles pietatis aſylum,
Hoc RAYMONDINVS marmore pace cubat.
In bellu pugil indomitus recitanda LVPORVM
Fama uirens armis conſiliumq; fuit.
Griſopolis gaude tanto celeberrima nato,
Cuius cum ſuperis mens ſedet ante Deum.

QVI DOMINVS RAYMVNDINVS OBIIT M. CCC. LXXVIIII. XIII. NOVEMB.

Hæc nomina inſculpta ſunt ſub ſingulis ſimulachris ſtantibus è marmore circa ſepulchrum diſpoſitis:

D. ROLANDINVS egregius miles Soraneæ Marchio pater.
DNA MATHILDA eius coniunx Marchioniſſa mater.
D. RAYMVNDINVS Marchio Soraneæ miles filius.
D. ANTONIVS Marchio Soraneæ filius.
D. CONSTANTIVS Marchio Soraneæ filius.
D. BONIFACIVS Marchio Soraneæ filius.
D. GVIDO marchio ſoraneæ filius.
D. ANTONIVS Marchio Soraneæ miles nepos.
D. SIMON Marchio Soraneæ miles nepos.
D. FVLCHVS Marchio Soraneæ miles nepos.

In baſilica D. Franciſci introeuntibus ad læuam ſpectatur hoc epitaphium in lapidea tabula in pariete:

MICHAEL PEGIVS.

MICHAELI PATRIA MEDIOLANO PEGIORVM FAMILIA HONESTISSIMIS'QVE VITAE MORIBVS ILLVSTRI IMMATVRA MORTE DVM AETATIS ANNVM VNDE VICESIMVM AGERET ET CAESAREI IVRIS STVDIO INCVMBERET PRAEVENTO PARENTES, PIENTISSIMI QVE FRATRES POSVERE.

Non extrema pati me fata dedere, nec aurum,
Nec uirtus, nec ſtemma decens, nec forma iuuentæ.
Solatur ſpes una Deo par imagine uita.

OBIIT DIE XVI. MAII
M. D. XXIIII.

Ibidem ſupra portam ſub monumento albi lapidis:

ANTONIVS BERARDVS.

D. O. M.
ANTONIO BERARDO IO. F.
FLORENTINO GENERE CLARO,
CVIVS ACTA VITA PRVDENTIAE,
FORTITVDINIS, PROBITATIS
TESTIMONIVM DEDIT,
LAVR. FR. MOER. FRI. OPT. P. C.
VIX. AN. LVI. OB. SEX. ID. MART.
M. D. LVIII. AB INC.

Ibidem à læua in pariete in lapidea tabula uiſitur hoc epitaphium:

FABRITIVS SACCVS.

FABRITIO SACCO
QVEM LAVS TVLIT POMPEIA
ET IVRIS CANDIDATVM
RAPVIT FLEBILITER ANNVS
VNDEVICESIMVS CANONI.
INSIGNEM SACRVM DICARVNT
MOESTISS. SENES QVOD
ACCIPERE DEBVERANT
M. D. XXIIII. IDIB. AVGVSTI.

Ibidem ad tempus:

DOROTHEVS BRIGOTTVS.

D. O. M.
DOROTHEO BRIGOTTO AB ATRIA VRBE SANNITVM VETVSTISSIMA IVR. DOCT. CONSVLTISS. VITA ET MORIBVS INTEGERRIMO, QVI CVM MVLTOS ANNOS SOLA ANIMI TRANQVILLITATE, AC STVDIORVM DVLCEDINE CONTENTVS PATAVII EGISSET, CVM SVMMA OMNIVM BENEVOLENTIA,

POSTRE-

POSTREMO (VT FINIS ERAT) ACERBISSIMO SVORVM DOLORE DECESSIT, QVORVM NONNVLLI PRAESENTES MOESTISS.

P.

PIETATIS AC MERITI TESTAMENTVM.
OBIIT VIIII. KL. IVN. M. D. LV.
VIXIT ANN. XLII.

Ibidem humi in medio eccleſiæ in albo lapide hæc inciſa uiſuntur:

HIERONYMVS MICHAEL.

HIC IACET HIERONYMVS MICHAEL EX NOBILI BARCHINONIA MILES OLIM SIPONTINAE ARCIS SERVATOR, APVLIAE'QVE GVBERNATOR SERENISSIMVS FERDINANDO, ET ALPHONSO NEAPOLITANIS REGIBVS IN HVMANIS AGENTIBVS ANNO DNI M. D. IIII. DIE VERO XXVIIII. MARTII SIBI ET POSTERIS.

Ibidem humi à parte dextra in tabula inſculpta ſub doctoris imagine:

VICTOR DVLCIS.

VICTOR EX DVLCI FAMILIA FELTRENSI NATVS IVRIS PONTIFICII ACCVRATISSIMVS INTERPRES HOC MARMORE CLAVDITVR, QVI VT SAPIENTIA NOSTRA CLARVIT AETATE, ITA EXVTVS VITA, FAMA NVNC PERBEATE LVSTRAT.
OBIIT M. CCC. LIII.

Ibidem in pariete ſub ænea effigie:

HIERONYMVS NIGER.

D. O. M.

HIERONYMO NIGRO VENET. IVRISCONS.
ET CANONICO PATAV. PHILOSOPH. ET ELOQVENTIA CLARISS. ROMAE A' VIRIS PRINCIPIB. PROPTER SVMMAM SAPIENTIAM ET INTEGRITATEM MAXIM. ORNAMENTIS AVCTO.
FRANC. FR. ET FELICITA. SOR. MOESTISS. P. C.
VIX. ANN. LXV. OBIIT VII. KL. XBR. M. D. LVII.

Ibidem in pariete ſub ſtatua legentis, publicè perſonam referente:

HIERONYMVS CAGNOLVS.

HIERONYMO CAGNOLO VERCELLENSI, VIRO OPT. ET IN IVRIS CIVI. SCIENTIA INTER NOSTRAE AETATIS EMINENTISS. ET PROPT. TAVRINI P. DEINDE PAT. MAIORI STIPENDIO QVAM QVISQVE AELIVS IVS. CIVILE MAG. CVM LAVDE ATQVE OMNIVM ADMIRATIONE PROFESSO. NOB. GEN. ILL. DVCIS SABAVDIAE MVNERE SENATORIO, ET EQVESTRI DIGNIT. PRAEFVNCTO FIL. SVMMA ERGA TALEM PATREM PIETATE HOC MON. POS.
VIX. ANN. LIX. OBIIT KL. FEBR. M. D. LI.

Ibidem non longè in pariete in lapidea tabula legitur:

PETRVS LVILLERIVS.

D. M. S.

PETRO LVILLERIO GVL. LVILLERII F. EQVEST. ORDI. VIRI SVMMOS HONORES IN VTRAQVE GALLIA PVBLICE' ADEPTI. NAM PRIMVM MEDIOLANI SENATOR, DEINDE PRAETOR TICINI LECTVS, POSTEA IN SVPREM. SEV COLLEGIVM INDE LIBELL. IN REGIA MAGIST. AC CANCELLAR. TANDEM BRITANNIAE MINORIS CREATVS MAX.

CVM LAVDE MAGISTRATVM GESSIT MAGNAE EXPECTATIONIS IVVENI, IN AMPLISS. GALL. VRBE LVTETIA PARISIORVM NATO, ET LIBERALITER EDVCATO, IVDICIO ACRI, TENACI MEMORIA, VITAE AD HAEC INTEGRITATE, ET RARA QVADAM INNOCENTIA PRAEDITO, QVEM CVM GRAECE LATINE'QVE DOCTISS. SEVERIORVM DISCIPLINARVM ERGO PATAVIVM SE RECEPISSET, IIS VIRTVTIBVS, SPECTATIS'Q. INGENII DOTIBVS, AD PATERNAE GLORIAE FASTIGIVM GRAVITER CONTENDENTEM (PROH DOLOR) FATA INVIDA VNICVM MATRI INFELICI SVPERSTITI SOLATIVM, ET PATRIAE ORNAMENTVM INGENS, PROPERE ERIPVERVNT.

GOVBERVILLEGVS. NORM. AMICO INCOMPARABILI AMICVS INTEGERRIMVS, ET FAMILIARIS CVM LACHRYMIS. B. M. P.

VIX. ANN. XXII. M. V. D. V.

OBIIT XIIII. KL. DECEMBRIS M. D. IIL.

Ibidem in pariete in lapidea tabula legitur hoc epitaphium:

IOANNIS VERLANI BORDAC
PATAVI EPITAPHIVM.

Te uita egregium iuuenem ingenióque bonis que
Artibus ante diem mors peracerba tulit.
IOANNES cælo quam terra dignior, ad quod
Credibile eſt ipſos te rapuiſſe Deos.
GERARDVS mærens, mærens HIERONYMVS illi
Fidi olim hunc tumulum compoſuere tui.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ.

Εἴ ποτε σωφροσύνη τις ἐράσμιος, εἴ ποτε πᾶσιν
ἤθεσι τοῖς ἀγαθοῖς ἦν νέος εὐδόκιμος;
Εἰ θεοῦ εὐσεβείῃ τις ἐτέρπετο, εἴ τις ἀμύμων,
Οὗτος ὁ τυμβευθεὶς ἐνθάδε Ἰωαννὸς ἔην:

Decla-

Declaratio,

Si aliquando quiſpiam fuit amabilis temperantia, uel omnibus
Optimis moribus probatus adoleſcens:
Si quis Deorum pietate delectabitur, ſi quis alter fuit innocens:
Is fuit Ioannes hoc tumulo conditus.

Ibidem non longè in pariete in marmorea tabula:

CHRISTOPHORVS LONGOLIVS.

CHRISTOPHORO LONGOLIO BELGAE ROMANAM CIVITATEM OB EXIMIAM IN STVDIIS LITERARVM PRAESTANTIAM ADEPTO, SVMMO INGENIO, INCREDIBILI INDVSTRIA OMNIB. BONIS ARTIBVS PRAEDITO, SVPRA IVVENTAE ANNOS IN QVA EXTINCTVS EST, MAGNO CVN ITALIAE DOLORE, CVI INGENTEM SPEM SVI NOMINIS EXCITAVERAT, PETRVS BEMBVS AMICO ATQVE HOSPITI POSVIT.

Te iuuenem rapuere deæ fatalia mentes
Stamina, cum ſcirent moriturum tempore nullo,
LONGOLI tibi ſi canos ſenium'que dediſſent.

Ibidem in pariete in tabula marmorea:

LEONICVS THOMEVS.

LEONICO THOMEO VENETO MITIORIBVS IN LITERIS, PANGENDIS'Q. CARMINIBVS INGENIO AMABILI PHILOSOPHIAE VERÒ IN STVDIIS ET ACADEMIA PERIPATETICA'Q. DISCIPLINA LONGÈ PRAESTANTI, NAM ET ARISTOTELICOS LIBROS, GRAECO SERMONE PATAVII PRIMVS OMNIVM PVBLICÈ DOCVIT, SCHOLAM'QVE ILLAM À MVLTIS LATINIS INTERPRETIB. INCVLCATAM PERPOLIVIT, ET PLATONIS MAIESTATEM NOSTRIS HOMINIBVS IAM PROPÈ ABOLITAM RESTITVIT, MVLTA PRAETEREA SCRIPSIT, MVLTA INTERPRAETATVS EST, MVLTOS CLAROS ERV-

ERVDIIT VIROS, PRAETER VIRTVTEM BONAS'QVE ARTES TOTA IN VITA NVLLIVS REI APPETENS. VIX. AN. LXXV. M. I. D. XXVII. INTEGER.

PETRVS BEMBVS amico incomparabili P. C. adſcripto carmine quod ſibi uiuens fecerat:

Νῦν ὄντως ἀδεὴς καὶ ἀελπὴς, ὑπὸ πλακὶ τῇδε
Ὕπνον ἐκοιμάθην πᾶσιν ὀφειλόμενον.

Quod Latinè ſonat:

Nunc uerè ſecurus, & omnis ſpei immunis ſub hac marmorea tabula
Somnum dormiui omnibus dormiendum.

Ibidem in pariete in inſigni mauſoleo cum ſtatua ænea cathedrata:

PETRVS ROCABONELA.

PETRO ROCABONELAE VENETO LVDOVICI MEDICI FILIO ACADEMIAE PATAVINAE ASSERTORI, SVMMO OMNIVM LIBERALIVM ARTIVM MEDICINAE IN PRIMIS PROFESSORI EMINENTISS. NON TAM STVDIO ET DOCTRINA, QVAM NATVRA, ET MORIBVS IN OMNIVM RERVM VSV SAPIENTISS. ANDREAS FRATER, ET LVDOVICVS FILIVS VIVENTES POSVERE M. CCCC. XCIII.

A' dextris in tabella ænea legitur:

VIXIT ANNOS LXXIIII.

A' ſiniſtris legitur:

PHIAM MEDICINAMQ.
XL. ANNOS DOCVIT.

Ibidem humi in tabula lapidea:

CELEBERRIMI D. PETRI FILII D. ALOYSII DE ROCABONELLA EXCELLENTISSIMI ARTIVM ET MEDICINAE DOCTORIS DEFVNCTI, SED VIVIT VTERQVE PHAMA PERENNI; HIC OSSA, ET PRAEDECESSORVM MOLLITER QVIESCVNT REDITVRA ITERVM SED POTIORA SIMVL. M. CCCC. LXXXXI.

Ibidem è regione ſuper columna appoſita uiſitur tabella exemptilis in membrana, ubi hæc carmina leguntur:

STANISLAVS DZIERZGONISKI SCHOLARIS PATHAVIEN. POLONVS AD LECTOREM.

Hic poſui corpus, ſed ſpiritus aſtra petiuit,
Creditus in Domini ſcilicet ille manus.
Quis fuerim, quæris: procul iſta natus ab urbe,
Natus eques proauis quippe Polonus eram.
Vix ſtudium, moresq́ tuos Saturnia uidi,
Finiuit uitam febris acerba meam.
Tu memor ipſe tui, qui me mirare cubantem,
Sit mihi propitius, quæſo precare, Deus.
Si tabulam neſcis mihi quis curauerit iſtam,
Curauit, dicam, uir mihi crede pius.
Hic eadem monimenta gerit, Laſcienſcius illis
Dicitur, in quorum eſt editus ille ſolo.

PRAESENS TABVLA POSITA EST VII.
MENSIS AVGVSTI
M. D. XLV.

In baſilica D. Bernardini in pariete à ſiniſtris in arca lapidea cum doctoris effigie dormientis:

CHRISTOPHORVS RICINENSIS.

CHRISTOPHORO
RICINENSI MEDICO
CELEBERRIMO ET
PHILOSOPHORVM INCLYTO
QVEM VNIVERSA ITALIAE
GYMNASIA PERIPATETICAE
SCHOLAE PRINCIPEM
LVXERE
S.

Paulo inferius in tabella legitur:

VIX. ANN. LVI. MENS. VII. D. XXVI.
DECESSIT ANNO SALVTIS M. CCCC.

M. CCCC.. LXXX. III. XL.
PEBR.

Humi uerò hæc pauca uiſuntur non integrè:

CHRISTOPHO .·. .·. .·.
RICINEN .·. .·. .·.
PERIPATET .·. .·. .·.
CLARISS· .·. .·. .·.
LOCVL .·. .·. .·. .·. .·.

In baſilica D. Bartholomæi humi in communi tumulo:

BERNARDINVS DANIELIVS LVCEN.

Hic ignotus humi in communi tumulo ſummiſſè, abſque elogio funeratus iacet BERNARDINVS DANIELIVS LVCENSIS, Rhetoricæ ac Grammaticæ eruditiſſimus: cuius nomen quia ſcripſit eleganter, atq; edidit multa præclara opera, cum parua iactura ſepulchri perennius quàm ſculptum lapidibus eſt ad poſteros duraturum, neq; unquam uti ignobile aut obſcurum, ex ore legentium abiturũ. Verùm quanto felicius huic contigit PATAVII mori, & ita humi in ſacro loco humiliter condi, quàm eiuſdem eloquentiæ uiro ALOYSIO PVLCIO nobili Florentino: qui Patauij defunctus ob ſcripta prophana, prophano in loco iuxta cœmeterium S. Thomæ martyris prope puteum abſq; ſolitis ſacris ſepultus iacet:

P.
BERNARDINO DANIELO LVCENSI
POETAE RHET. Q. CLARISSIMO,
QVI HETRVSCOS VATES IN PRIMIS COLVIT,
QVOS ET NVNC IN ELYSIIS COMITATVR,

PETRVS CARRARIVS AC IO. BAPT. ROTA PATAVINI
VNANIMES HOSPITI B. M.
P.

In baſilica Eremitarum iuxta portam Meridionalem in ſublimi monumento marmoreo à dextris ſpectatur hoc epitaphium:

BENEDICTVS PLOMBINVS.

Corpus humo, cœlis animam, famamq; dediſti
Laudibus, & legum BENEDICTE monarcha fuiſti,
Nominis effectu radians uirtutis imago,
PISANVS ciuis PLOMBINI clara propago,
Omnibus Italiæ ſtudijs tua lectio fulſit,
Publica dum legis, hic tibi te Libitina reuulſit.

Martia tunc orbi lux bis ſeptena nitebat,
Mille quatercentum bis quinq; annoſq; mouebat.

Ibidem humi in marmorea tabula.

FRANCISCVS MALCHIOSTRVS.

FRANCISCO MALCHIOSTRO IVRISCONSVLTO PARMENSI CLARISSIMO, IN PATAVINO GYMNASIO PVBLICE' PROFITENTI, SICARII MANV CRVDELITER EXTINCTO,

BROCARDVS MALCHIOSTRVS FRATER MOESTISS. P.
M. D. VII. DIE OCT. VII.

Ibidem à parte læua in pariete in magnifico ſepulchro cum ſtatua marmorea è ſuggeſtu legentis perſonam referente:

IACOBVS FOROLIVIVS.

FORLIVIVS iacet hic IACOBVS, quo clarior alter
Non fuit in Latio, & Græcia doctior illo.
Alter Ariſtoteles, Italis Hypocras fuit alter,
Olim qui terras fama, nunc ſydera luſtrat.

QVI OBIIT ANNO DNI M. CCC. XIII.
DIE XII. FEBRVAR.

Ibidem in pariete cum pyramide, ubi in lapidea tabula legitur hoc epitaphium:

LVDOVICVS IN LEONROT.

D. O. M.
LVDOVICO IN LEONROT ET
DIETEHOPHEM EQ. FRANCO
ADOLESCENTI, ET SVMMO
INTER SVOS LOCO NATO, ET
NATVRA MODESTO, QVI CVM
IN HAC VRBE STVDIORVM
GRATIA, NON TANTVM GERMANIS POPVLARIBVS SVIS, SED
HOMINIBVS ETIAM ITALIS

CARVS

CARVS VIVERET, FEBRE
OPPRESSVS FERVENTISS.
INTERIIT VIII. ID. MAIAS ANN.
M. D. LVII. IOH. GEORGIVS
AB LEONROT PATRVVS ET
PHILIPPVS FRATER
MOESTISS.
P. C.

Ibidem humi in tabula lapidea:

IOANNES PASSARA.

Artibus egregijs ueris medicatibus ingens
Famoſus doctor notus in orbe fui.
IANVA me genuit, ſtirps PASSARA clara, IOANNES
Nomen erat, fragilem quem breuis urna tenet.

Ibidem in pariete in lapidea tabula:

STEPHANVS LAMBERTVS LVCEN.

STEPHANO LAMBERTO
IOANN. BAPT. PATRICII LVCEN. FILIO,
QVI OB INCREDIBILEM MORVM,
ET SING. INGEN. PRAESTANTIAM,
ASSIDVOS'QVE IN CIVIL. STV. LABORES
NVLLI VNQVAM DVM VIVERET
CREDITVS EST VITALIS
PATAVII DEFVNCTO
PARENTES MICHAEL'Q. FRAT.
MOESTISSIMI POSVERVNT.
OBIIT XIIII. KL. MAIAS
M. D. LVIII.
ANNO AETA. SVAE CLIMACT. XXI.

Ibidem in æde media humi ſub rubro ſaxo cum muliebri imagine:

BEATRIX PALAVICINA.

HIC IACET RECOLENDAE MEMORIAE DNA BEATRIX
DE PALAVICINIS DE PARMA MARCHIONA
VARRANI ET PELEGRINI
QVAE OBIIT ANN. DNI M. CCCC. XXXVII.
DIE XXII. IANVAR.

Ibidem humi in tabula lapidea albi marmoris à tritu pedum mutilata:

EDVARDVS CORTENAV.

EGREGIVS ET STRENVVS BONAE MEMORIAE MILES
DOMINVS EDVARDVS CORTENAV AN-
GLICVS NATVS ILLVSTRIS COMITIS .·. .·. .·.
INCLYTI REGIS ANGLIAE SOR .·. .·..·.

Ibidem in pariete iuxta horologium in lapidea tabula inſigni cum literis deauratis cernitur hoc epitaphium:

Ne plores hic amiſſos Germania natos:
Tempore quenq; ſuo fata locoq; manent.
Felices ne conſpiciant incendia mundi,
Ante mori ſummum qui potuere diem.
Cum nutante breui cœlum dabit axe ruinam,
Et tandem falſum non ſinet eſſe deum.

ANNO. DNI M. D. LII.
CONSILIAR. NICOLAO RIBEISEM PROCVRATORIB. MELCHI
ORE HAINTZL, ET CAROLO BOMBERGO.

In lapidea tabula humi uerò legitur:

SEPVLTVRA GERMANORVM IVRISTARVM.

Ibidem

Ibidem in pariete appoſita eſt tabella lignea ubi hæc in papyro ſcripta ſunt:

EPITAPHIVM RENDO AC GENEROSO DOMINO ANDREAE CHMALCZOVOSKII CANTORI VITILEN. ECCLESIAE SCHOLARI PATAVIEN.

Ceruicem mihi fregit equus dum ludo, ſodales
Hunc cineri tumulum compoſuere meo.
At uobis uel ob hoc meritum dent fata reuerti
Omnibus in patriam, quòd uetuere mihi.
Curauit tabulam nobis laſſienſcius iſtam,
Quem meritus faciant creſcere fata ſuis.

VII. MENS. AVGVSTI M. D. XLV.

Ibidem in pariete ſublimi uiſitur:

BERNARDINVS FORTIBRACHIVS.

In media fermè baſilica, à parte Septentrionali, in loculo ligneo, panno ſerico cooperto, in ſublimi poſito, appenſis uexillis & uictricibus ſignis iacet COMES BERNARDINVS FORTIBRACHIVS, inſignis tribunus Venetorum, illuſtris BRACHII eorundem Venetorum ducis filius: de cuius geſtis Campanus integrum uolumen edidit.

OBIIT AVTEM BERNARDINVS ANNO SALVTIS M. D.

Ibidem ante altare maius humi in inſigni tabula marmorea.

BEATRIX TVRRIANA VERONEN.

BEATRICI VXORI IRRECVPE-
RABILI VII. NATORVM MATRI
MEDIO. AEVO PARTVS DIFFI-
CVLTATE PRAEREPTAE HIE-

RONYMVS TVRRIANVS VERO-
NENSIS MEDICVS VIDVATI
TORI MOERORE DOLENS
MARITVS SVPERSTES POSVIT.
H. M. H. S.

Ibidem ab altero pariete è regione horologij leui manu ſcripta hæc pauca leguntur:

IACOBVS BARONVS.

IAC. BARONI LIBERO ANTIQVA
STVBEMBERGIA FAMILIA ORTO,
QVI CVM SEXENNIVM FERME HO-
NESTIOR. STVD. CAVSA PATAV. VER-
SATVS, AC TANDEM FEBRI XXVII.
FEBR. EXTINCT. FVISSET, FRATR. MOEST. P.
M. D. LIX. AETAT. VERO SVAE XVIII.

In ſacrario eiuſdem in pariete à dextris circa ſtatuam cathedratam ſpectatur hoc epitaphium:

PAVLVS VENETVS.

HIC IACET SACRAE THEOLOGIAE DOCTOR CLARISSI
MVS ET PHILOSOPHORVM MONARCHA MAGISTER
PAVLVS DE VENETIIS, ORDINIS
EREMITARVM S. AVGVSTINI,
QVI OBIIT ANN. DNI.
M. CCCC. XVIIII.
DIE XV. MENS. IVN.
CVIVS ANIMA REQVIESCAT
IN PACE.

Extat alibi de hoc aliud epitaphium à Ioanne Marcanoua:

Vir PATAVI perit hic, VTINVM tulit, iuit ad urbem
ADRIACHAM puer, hunc nomine Paulus habet.

Doctus

Doctus Ariſtoteles dubios exponere ſenſus
Audet, & Aegidium, carpit ubiq; potens.

Sub porticibus monaſterij in pariete iuxta portam communem:

ALBICVS MALASPINA FLO-
RENT.

HAEC EST SEPVLTVRA ALBICI
QVONDAM MALASPINAE DE
MALASPINIS DE FLORENTIA
ET SVORVM SVCCESSORVM.

In baſilica Carmelitarum ſuper portam Meridionalem, ſub ſtatua armata ſpectatur hoc epitaphium:

NALDVS.

Naldus ego hic iaceo, monumentum & gloria belli
Non leuis Auſoniis inter habenda duces.
Aſſuetusbus centum equites in omne periclum,
Bis ternas peditum ducere centurias.
Flaminiam medio furibundi ardore gradiui
Ingenio rexi, texiq; ab hoſte manu.
Dum premerem Anglium, & intus premerentur Hiberi,
Transfixit pectus plumbea maſſa meum.
Vixi luſtra nouem, genuitq; Fauentia mater,
Vrbs Pataui ſepelit, me gemit Italia.
M. D. XXVIII.

Ibidem in pariete in tabula lapidea:

BABONVS NALDVS.

BABONO NALDO VIRO ET PRVDENTIA ET PRO-
BITATE CLARO: QVI MVLTOS ANNOS NOBILISS.
VENETORVM IMPERIO PEDESTRES COPIAS
DVCENS, OPERAM FIDEMQVE SVAM
STRENVE PRAESTITIT.
PAVLVS AC DIONYSIVS FILII SVAE IN EVM
VOLVNTATIS TESTIMONIVM ID PONENDVM
CVRARVNT.

VIXIT

VIXIT ANN. LXX. OBIIT PRID. ID. APRIL.
M. D. XLIIII.

Ibidem ſuper portam Occidentalem ſub arca marmorea tabella:

HIERONYMVS CENTELLVS.

HIERONYMO CENTELLO BART. F. CIVI ROMANO, PRISCAE VIRTVTIS VIRO, QVI OMNIBVS OB MVLTAS ANIMI SVAVITATES IOCVNDVS, PROPINQVIS VERO' AC FAMILIARIBVS SVMMIS OFFICIIS ET SAEPE COMMVNICATIS FORTVNIS PERVTILIS ETIAM FVIT: HONESTI OCII DESIDERIO HIC SEXTVM IAM COMMORANS ANNVM, INFELICI CASV MAXIMO SVORVM, PATAVINORVM'QVE CIVIVM MOERORE EREPTVS, BART. FR. IVSSV AMICORVM BENE ME. P. VIX. ANN. LI. OBIIT KL. MAII M. D. LV.

Ibidem à parte lęua in ſublimi pariete iuxta chorum ſub arca marmorea deaurata legitur hoc epitaphium:

MATTHEVS REINA BVRGIEN.

MATTHEO REINAE BVRGIENSI, QVEM
SEN. VENETVS PROPTER FIDEM
SINGVLAREM, ET REI MILITARIS
COGNITIONEM SEMPER
CARVM HABVIT,
ALBA VXOR
MOESTISS. POSVIT,
M. D. XXXIII.

In baſilica D. Ioannis Viridarij introeuntibus à dextris in pariete ſub arca ſpectatur hoc epitaphium, in lapidea tabula inciſum:

IOAN. BAPT. ALBANVS.

IOAN. BAPT. ALBANO BERGOMATI IVRIS CONSVLT, OPT. FRANCISCI EQVESTRIS ORDINIS FIL. PATAVIVM PROPECTO, GRAVI VALETVDINE VITA FVNCTO, ANNIS XXVIII. NATO, IO. HIERONYMVS IVRISCONSVLT. ET EQV. INSIGNIS IN DVLCISS. FREM PIVS P.
M. D. XLII. DIE III. APRILIS.

Ibidem

Ibidem non longè à latere in pariete inſigne mauſoleum cum ſtatua publicè docentis, ubi hoc epitaphium:

IO. CALPHVRNIVS.

τοῦ πάνυ ἰνσωμίτου καλπούρνου ἐνθάδε σῶμα:
φέρτερον αὖ κεῖνος πρόσλαβεν ἄστρα μέρος.

Calphurni cineres ſunt hic, poßeſſor Olympi
Eſt animus, uolitat fama per ora uirum.

Ibidem à lęua in pariete ſub ſtatua lapidea uiſitur hoc epitaphium:

IO. ANTONIVS RVBEVS.

IO. ANTONIO RVBEO PATRICIO ALEXANDRINO SVPREMI SENATVS SABAVDIAE SENATORI EQVITI COMITI'QVE CAESAREO OPTIMO VIRO ET IVRE CONSVLTO ET IN PROFITENDO IVRE TICINI PRIMVM DEINDE VALENTIAE TVM TAVRINI POSTREMO PATAVII PRIMVM LOCVM SVMMA CVM GLORIA CONSEQVVTO MARGARITA VXOR ET MOESTISSIMI FILII POSVERE VIX. ANN. LV. MEN. III. D. XVI. OBIIT ANN. M. D. XLIIII. XVI. KL. APRILIS.

Ibidem non longè humi in lateritio conditorio ad tempus:

ANDREAS APPELLATVS BRIXIEN.

ANDREAE APPELLATO
PHILOSOPHO AC MEDICO
PRAESTANTISS.
MOESTISS. CONIVNX
VIX. ANNOS XLVIII.
M. D. LVIII.

In baſilica D.Hieronymi in lateritio conditorio ad tempus:

FRANCISCVS ROSEVS.

Brixia quem genuit FRANCISCVS clauditur urna:
Cognomen Roſeum, qui tulit à patribus.
Dum petijt Euganeos ludos uiſurus equeſtres,
Mox immatura fata dedere neci.

In baſilica diui Benedicti introeuntibus ad læuam ſub ſtatua epiſcopali habitu ornata quieſcentis imaginem referente:

MARCVS NIGER.

MARCO NIGRO
THEOLOGO
PONTIFICII CAESAREI'QVE
IVRIS CONSVL. EXCEL.
AVSERIENSI CHERSI'Q. EPO
RELIGIOSISSIMO AC
PIENTISSIMO
SACRVM.
ANNO SALVTIS
M. CCCC. LXXXV.
XIII KL.
AV.

In baſilica D. Petri introeuntibus à dextris in pariete in lapidea tabula legitur hoc epitaphium:

GVOLPHGANGVS SCHVRFFIVS.

GVOLPHGANGO SCHVRFFIO GERMANO ADOLESCENTI OPTIMO QVEM NON SINE MAGNO DOLORE SVORVM QVIBVS PRAECLARAM SPEM NOMINIS EXCITAVERAT MORS IMMATVRA SVSTVLIT SEBAST. ZOTTVS ABERNNEGG. STVDIORVM SOCIO DE SE B. M. P. OBIIT IIII. NON. SEXTILIS ΑΠΟ ΤΗΣ ΘΕΟΓΟΝΙΑΣ M. D. XXXVII. AETA. SVAE XIIII.

AIGLHHHHMTI

FRANC. PETRARCHAE ARCHIDIAC. PARMEN. CANONICO PATAV. VITA, MORIBVS, DOCTRINA ET ELOQVIO ITA CLARO, QVOD EXEMPLVM DESIT: IS PRIMVS OMNIVM LA TINAM LINGVAM A' BARBARICAE PRAVITAT. MENDIS IN CVLCATAM RESTITVIT, AC VNDIQVE LACERAM EXORNA VIT. QVANTVM AVT IN ITALICO NOSTRO IDIOMATE VA LVERIT, RHYTHMI OB LAVRAE AMOREM COMPOSITI SATIS TESTANTVR, VT OB EOS ALTER NEMO VNQVAM NISI I- PSE SOLVS (PACE OMNIVM DIXERIM) QVOD NON MO DO' PRIMVS, VERVMETIAM VLTIMVS, MERITO' AB ERVDI TIS OMNI AETATE SEMPER HABENDVS SIT.

IDCIRCO OB EXIMIAS SVAS TAM ANIMI QVA'M COR PORIS DOTES, PRIMAE ALIAR. TOTIVS ORBIS CIVITAT. ROMA SCILICET ET PARISII, VNO EODEM'QVE DIE IN- VICEM CERTANTES (QVOD MIRVM EST) AD PERCIPIEN- DAM LAVREAM POETICAM, NVNTIIS AC LITERIS EVM EVOCARVNT.

QVO FACTO, ANN. DNI M. CCC. XLI.IDIB. APRIL. IN RESVRRECTIONIS FESTO,AMICOR. CONSILIO, SOLENNITER ROMANO IN CAPITOLIO MAXIMA TAM ROMANOR. QVA'M ADVENAR. PROCERVM ET ALIOR. ASTANTIVM FREQVENTIA, AB VRSO. ANGVILLARIAE COMITE, ROMANO'Q. SENA TORE, LAVREA CORONA INSIGNITVS EST.

QVAPROPTER REGVM ET PRINCIPVM FAVORIB. ET NO- BILIVM AMICITIIS VSQVE AD INVIDIAM FORTVNA- TVS EXTITIT, ET ITA CVM QVIBVSDAM FVIT, VT IPSI QVODAMMODO CVM ILLO ESSENT.

POSTREMO VT FINIS ERAT, EIVS ANIMA TERRENA EX- VTA SPOLIA (VTI CREDENDVM EST) COELVM PETIIT: ANN. M. CCC. LXXIIII. DIE XVIII. IVLII, CV'M IAM GRATO IN CARCERE LXX. ANN. SPATIO, VNA MINVS DIE, ABSQ. TAEDIO PERMANSISSET.

O Corpus

Corpus uerò ingenti funere depoſitum tumulatur ARQVADAE in collib. Euganeis ſub dio in ſepulchro rubri marmoris, ubi hoc inciſum adhuc ſpectatur elogium:

FRIGIDA FRANCISCE LAPIS HIC TEGIT OSSA PETRARCE.
SVSCIPE VIRGO PARENS ANIMAM. SATE VIRGINE PARCE.
FESSAQVE IAM TERRIS CELI REQVIESCAT IN ARCE.

M. CCC. LXXIIII. XVIIII. IVLII.

Circa baſim ſepulchri.

VIRGO INSIGNI F. P. LAVREATO FRANCISCOLVS DE BROSSANO MEDIOLANENSIS GENER. INDIVIDVA CONVERSATIONE AMORE PROPINQVITATE ET SVCCESSIONE MEMORIA.

Iohan. Baptiſta Rota Patauinus amore, beneuolentia obſeruantiaq; deuinct. ac tantar. celeberr. natis uirtutum admirator ad poſteros.

H ▸ M ▸

B ▸ M ▸

P ▸ C ▸

Super arcæ pinnaculum collocata eſt ænea ipſius Petrarchæ imago, ſub qua eſt inciſum hoc elogium:

FR. PETR. PAVL. VALDEZVCHVS PAT.
POEMATVM EIVS ADMIRAT. AET.
AGR.Q. POSSESSOR, HANC EFF.
P. ANN. M. D. XLVII. IDIB. SEPTEMB.
MANFREDINO COMITE VICARIO.

IN EODEM LOCO IN PARIETE
BASILICAE, IN MARMOREA
TABVLA
SPECTATVR HOC EPITAPH.

DANTI ALDIGERIO FRANCI-
SCO PETRARCHAE, ET IOANNI
BOCATIO, VIRIS INGENIO ELO-
QVENTIA'QVE CLARISSIMIS,
ITALICAE LINGVAE PARENTI-
BVS, VT QVORVM CORPORA
MORS ET FORTVNA SEIVNXE-
RAT, NOMINA SALTEM SIMVL
COLLECTA PERMANERENT:
IOANNES BREVIVS CANONI-
CVS CENETENSIS HVIVS BASI-
LICAE RECTOR IN SVI ERGA
EOS AMORIS OBSERVANTIAE
QVE TESTIMONIVM POSVIT.
M. D. XXIIII.

INTVS AVTEM IN IPSA
BASILICA APPOSITA EST
TABELLA HIS CAR-
MINIBVS INSCRIPTA:
QVAE CVM SINT LECTV DIGNA,
NON INDIGNVM CENSVI,
SI HIC QVOQVE APPONANTVR.

Cornua cui muſco, & torta circundatus herba,
Innixusq́ urna guttis madentibus Arnus
Non ſolum aſſurgit, ſed quem diuine Petrarcha,
Et Tyberis rerum dominus miratur & Indus,
Et Tagus, atq́ Iſter, ſitienti & Bagrada ripa,
Panſa ego uiſendi ſtudio, qua conderis urna,
Huc ueni, linquens ultrò patriam'que lares'que:
En ſupplex uoco te ad cineres, omnes'que per aras
Thure litans tumulum amplector, manes'que liquenti
Expio aqua, ſpargens uiolas, floriúmq́ maniplos.
Huc adſis, nec te pigeat ueniſſe, per agros
Seu iuuat Elyſios ſpatiari, & texere ſerta

Heroum manui immixtum, uatum'que choreis:
Atria ſtellantis ſeu tu radiantia Olympi
Mitiris diuum ex adytis penetralia captans.
Ah quantum umbroſæ ualles collèsque ſupini
Inuideo uobis, quibus eſt data cura ſepulchri.
O' uos felices nimium nimiùmque beati,
Aequora, felices riui, felicia prata,
Felices Bacchi uites, oleæ'que Mineruæ:
Sed mage felices rami Daphneidos umbræ,
Fortunate lacus, fortunatiſſima tempe.
Euge poeta ueni, uultúsque attolle ſerenos,
Illuſtres animas tecum longo ordine ducens.
Su bonus, ô felixq' mihi, numeroſq' doceto
Aonios, quibus extollis ſuper æthera L A V R A M,
Et notam Eois populis & Gadibus: ô ſic
Lilia, uernantésq; roſæ, uiolaria, odores
Aſpirent, Vere & foueant tua buſta perenni.
O' ſalue æternum, óque uale æternum optime uates.

PAVLI PANSAE.

In oppido Atheſte municipio Patauino quindecim milliaribus ab urbe, in templo D. Franciſci in magnifico tumulo à parte læua in pariete:

IOANNES GVARNA.

Præditus armipotens uera pietate Ioannes,
Martis honos, inſigne decus, celebris'que Salerni
Gloria, quam ſoboles contulit inclyta Guarnæ
Gentis, in hoc tandem confectus morte recumbit.

M. CCCC. LXXXIII.

Paulo inferius hæc leguntur:

HOC OPVS IACOBVS DE PORLICIA SCVLPSIT.

Ibidem apud altare maius à parte læua in inſigni ſepulchro in pariete:

TADEVS ET BERTHOLDVS ESTENSES.

His

Hic Veneti decus imperij, certiſſima quondam
Præſidia, inſignes armis belloq́ TADEVS,
BERTOLDVSQVE iacent, pater ille, hic filius: ambos
Stirps tulit ESTENSIS, genitor deceſſit ad oras
Cenomanum, ſeruata canit cui Brixia laudes.
Hic, Turcis Iſthmo expulſis, prope celſa Corinthi
Mœnia procubuit: pietas tua maxime Borſi,
Cognatos cineres ſub eodem marmore clauſit.

ANNO DOMINI CCCC. LIII.

Apud Montem Annianum municipium Patauinum, iacet Galeottus Martius, uir & armis & literis admodum illuſtris: de quo in muſæo Pauli Iouij legitur hoc epitaphium:

GALEOTTVS MARTIVS.

Hanc galeam, hunc poſuit GALEOTTVS Martius enſem
Marti tibi, & hanc citharam docto cum pectine Muſis,
Militia functus, decantataq́ poeſi.

In rure Creolæ quinq; milliaribus ab urbe, in delubro nouo eſt nobile ſepulchrum, ubi legitur hoc epitaphium:

BENEDICTO CRIBELLO FORTISSIMO PEDI-
TVM DVCTORI, OB EXIMIA EIVS
MERITA IN REMP. VENETAM
MAGNIS MVNERIBVS DONATO,
SIMVL'Q. A' SENATV VENETO
IN PATRICIVM ORDINEM ACCITO,
ALOYS. PISANVS D. MARCI PROC. HAERES EX TESTAMEN
TO BENEFICII MEMOR.
OBIIT ANN. M. D. XVI.

RERVM MEMORABILIVM IN HISTORIAM PATAVINAM BERNARDINI SCARDEONII, CANOnici Patauini Index: in quo auctorum nomina, quos hic noſter citat, ciuium Pat. epitaphia, ſepulchraq́; gentilitia, non ſparſim, ſed ſuis quæq; locis ſunt ſigillatim congeſta.

A

AB A uocali denominati, infauſtis caſibus Patauio luctuoſi 7
Abbatis oppidum 19
Aborigenum gens, quæ nunc Italica 8
Accij Eſtenſis epitaphium 271
Accij Nouelli epitaphium 272
Acciolini in Patauinos ſæuitia 17
Acciolini in nobiles Patauinos, immanis ſæuitia 28
Acciolini III. tyranni ſæuitia 273. obitus ibid.
Acelium oppidum 9
Acelum oppidum 16
Acedum opp. ibid.
Achilles Patauinus 317
Adria opp. 9
aduenarum ſanctorum ſepulchra 321
ædes iuxta baſilicam S. Laurentij, maximo ſumptu, Ludouicus Medicis inſtruxit 130
ædes iuxta ædem Cathedralem, cuius auſpicijs conſtructæ fuerint 140
ædes apud Eremitanos ſpecioſas, qui ædificauerit 191
ædificia Patauina 11
D. Aegidij ædes 24
ægritudine quauis detentos, aquis conualeſcere 14
Aelij prætoris, pro patria, factum commendatur 8
M. Aelij Conſulis Patauium aduentus 31
Aeneas Latino regi ſucceſsit 8
de Aeneæ ac Antenoris proditione, quæ ab æmulis traduntur, falſo eſſe dicta 6
æſtuaria 12
aëris temperies 14
male Affectos quauis ægritudine, aquis conualeſcere ibid.
ager, omni frugum genere abundans 16
agri Patauini fines 12
agri Patauij ſitus ibid. 13
agri Pat. commoda ibid. fertilitas 13. laudes 13
agri Patauini & Ferrarienſis terminus 19
agri Patauini & Veronenſis terminus ibid.
agrorum genera 13
aggregator à medicis, cur Iacobus Dondus appelletur 295
Agilulphus Longobardorum rex quando Patauiū incenderit 25
Aginulphi Longobardorum regis crudelitas 22
Albertus Scaliger 7
Albiolæ conditores 268
Alcæum in Lyricis, quis imitatus ſit 252
Aloyſius architectus 21
Alpes qui primi tranſcenderint 9
altare puerperæ Virginis, in baſilica D. Franciſci 374
Altinum quando & à quo conditum 7
Altinum quando dirutum 268
Altinum opp. 9
Amaſtrum opp. 8
Ambroſij Quiſtellij opera 154
ampulla aurea, iuxta Atheſte municipium Patauinum, inuenta 56
Anacreontem in Lyricis, quis imitatus ſit 252
Anaunium opp. 9
Anchone Accius Eſtenſis à Pont. Innocentio III. cur fuerit donatus 270
Ancona Accio Eſtenſi in feudum donatā 290
Andreæ Naugerij commēdatio 34
Angaranum op. 19
Angeliæ ſummæ libri contextus emendatus 115
Angelus Paduanus 155
Anguillaria uicus 18
Anguillariæ Comitum origo 273
Annibalis Rugerij in adoleſcentes benignitas 102
de Anoalis obſidione, in quodam lapide in pariete domus, è regione D. Ioannis in Viridario, inſcriptio 321
B. Anonij Manzonis ſepulchrum & epitaphium 112
Anouale opp. 19
Antenor qua & cum quibus in Italiam adnauigauerit 7
Antenor quot annis ante Chriſti aduentum, Patauium condiderit 7
Antenoris erga Græcorum legatos pietas 6
Antenoris progenies ibidem
Antenoris in Troianos, occultæ proditionis ſuſpicio, unde ſit accepta 67
Antenoris mors 7
Antenoris ſepulchrum ubi repertū, & quid in eo inuentum ſit 7
Antenoris filios, eo uita Patauij functo, Troiam repetiſſe 8
Antenoris tumulus repertus, & ſimul librarum argenti pluſquam triginta millia effoſſa 101
in Antenorē, Troia capta, ut in cæteros cur ſæuitum non ſit 6
Antenorea, quæ nunc Patauium dicitur 8
antiquos non tantùm duobus cognominibus, ſed tribus aut pluribus eſſe uocatos 45
Antonius Muſatus 97
B. Antonius, Patauij euangeliū Chriſti quando prædicarit 290
Antonini opera 171
Antonij Boromei opera 185
M. Antonij Faminij, de Hieronymo Sauonarola, carmen 211
Antonij Porcellini opera 177
Antonij Sanlunardi memoria 179
Antonij Tubetæ opera 155
D. Antonij Veienenſis hoſpitale 91

S. Antonij Confeſſoris monaſterium & inſigne templum 93
in D. Antonij templi ueſtibulo ſupra arcum portæ Occidentalis carmen . 93
S. Antonij collegium 99
D. Antonij arcæ præſides 101
D. Antonij Confeſſoris templum, à quo conſecratum 325
Aponus fons 20
Aponi fontis nominis ratio 5
de Aponi fontis laudibus, Claudiani poetæ carmen 23
Aponum uicus 18
aqua feruentiſsima 21
aquæ in quibus non ſolùm ſenſum, ſed etiam uerum conſtat eſſe indicium 22
aquæ Calderij 210
aquarum calidarum uis 14
aquas Aponi fontis tepefactas epotas, quibus ſalubres forent, quis edocere cœperit 210
Aquileia op. 9
Aquileia illuſtris ciuitas, quando facta ſit Patauini iuris 28
Aquileia triennium obſeſſa 269
Arcellæ ueteris monaſterium 121
arcem munitiſsimam in oppido Atheſte, quis extruxerit 279
Arenæ antiquæ ueſtigium 99
arma Troiana in D. Iuſtinæ templo olim affixa 8
Armeniorum origo 5
B. Arnoldi ſepulchrum 110
Aronte Cluſino duce, Alpes Galli primi tranſcenderunt 9
Arquadum uicus 18
Arquadum collis ibid
Arrianorum hæreſis, aduerſus Romanam eccleſiam, per uniuerſam Italiam, quando debacchata ſit 107
Arriæ tabula marmorea in æde S. Mariæ matris D. Venetijs pro ara maxima 451
de Arriæ fortitudine Valerij Martialis carmen 48
Arriæ Cecinnæ erga maritum prudentia 47. 48
Arſelica uicus 20
Arſicus riuus 16
artem rhythmicam qui primus tradiderit 253
artium bonitate, Patauium quantũ floreat 31
artium liberalium diſciplina, à quibus ad Latinos defluxerit 252
arua pampinea picta iugis 13
Arxleſica uicus 19
Aſculo urbe in Brutijs, Comes Carrarienſis à Ladislao Apuliæ rege, cur fuerit donatus 289
Aſinij Pollionis in Patauinos acerbè factum 30
Aſinij Pollionis de Cæſaris Commẽtarijs, Ciceronis ſtylo, Saluſtij ac Titi Liuij ſcriptis, maledicentia 39. 41
de Aſini ſuſpenſione, quæ probri loco Patauinis obijcitur 36
Aſylum Venetorum oppidum, quando Patauini in ſuam poteſtatẽ redegerint 284
Athenienſes cæteris Græcis cur fuerint acutiores 200
Atheſis flumen 11. 19
Atheſis pons lapideus ab Athila dirutus 15
Atheſis, agrum Patauinum à Veronenſi diſterminat 19
Atheſte op. 9. 13
Atheſte oppidum quàm ſit antiquũ 15
Atheſte Henetorum dux Antenoris gener 15
Atheſtes ſepulchrum ubi inuentum ibid.
Atheſtis generi Antenoris epitaphium ibid.
Athila flagellum Dei appellatus, Patauium ferro & igne quando funditus deformarit 25
aucupia 13
D. Auguſtini monaſterium 92
Aurelius Scapinus 97
auri inciſor 376

AVTORES QVOS hic noſter autor citat.

Albertinus Muſatus 7
Albertus Germanus 200
Alexander Sardus 183
Antonius Baratella 17
Aſconius 24
Aulus Gellius 37
Baptiſta Sambleſius 177
Bernardinus Iuſtinianus 33
Blondus Flauius For. 9
Caſsiodorus 21
Cepola 176
M. T. Cicero 25
Claudianus poeta 27
Conradus Geſnerus 239
Dantes Aligerius 17
Dion 9
Dominicus Palladius 239
Euſebius 19
Franciſcus Philelphus 266
Gellius 9
Georgius Vaſtarius Aretinus 373
Georgius Trapezuntius 38
Iacobus Foroliuienſis 208
Ioannes Nouentanus 365
Ioannes Pontanus 8
Io. Baptiſta Egnatius 106
Iulius Obſequens 37
Lombardus Sericus 362
Lucanus 23
Liuius 6
Louatus poeta 7
Marcus Antonius Sabellicus 8
Martialis 9
Michael Sauonarola 206
Modeſtius Polontonus 174
Montagnonus 234
Nicolaus Leonicus 219
Papinius Statius poeta 53
Paulus Iouius 348
Paulus Oroſius 24
Paulus Vergerius 273
Petrus Marſus 45
Pierius Valerianus 18
Platina 129
Plato 1
Plinius 5
Politianus 238
Polybius 9
Pomponius Mela 8
Pontanus poeta 47
M. Portius Cato 8
Ptolemæus 23
Quintilianus 38
Sabellicus 16
Sarayna 361
Seneca 38
Seruius Honoratus grammaticus 7
Silius poeta 45
Simphorianus Camperius 218
Strabo 8
Suetonius 37

Terentius 1
Thomas lu.us 12
Tortelius 129
Tranquillus 40
Xiccus Polentonus 235

B

BAchillo fl. 12.19
Baduarij olim Peraghini dicti 318
Baduarij de Peragha nominis ratio 361
Bal. Bonifacij in infirmos pietas 92
balnea Montagnoni 20
balnea contra diuerſos dolores corporis attributa 21
Balthaſar Maurus 97
Baonium uicus 18
Baptiſtæ Gyraldi, de Paulo Leonio, uerſus 183
Baratella poeta 20
Bariſoni nobiles unde nomen acceperint 325
Bartholomæus Amantius 57
Bartholomæus Caligarius 100
D. Bartholomæi ædes 21
Bartholomæi Rorarij opera 191
Bartholomæi Vliarij ſepulchrũ 128
Baſileæ conſilium celeberrimum, quando cœptum 174
Baſilica Patauina, à quo primũ conſtructa 89
baſis ingens ſub columna, extra portam Caudenlougam, in memoriam uictoriæ erecta, Patauio ab obſidione Maximiliani liberato 140
Paſſianum op. 19
Baſſanum oppidum, Patauinæ ditionis quando fuerit 236
Baſtia uicus 18
Batalea 20
B. Beatricis Atheſtinæ corpus integrum 120
belli inter Patauinos & Veronenſes origo 305
Bellunum op. 9
Bellanum ciuitas 28
S. Benedictus Nouellus 91
S. Benedicti cõgregatiõis caput 90
S. Benedicti religionis inſtauratio, ubi primum exoriri cœperit ibid.
S. Benedicti monaſteriũ 91 (109
D. Benedicto ædes, quis rexerit
Beneuenutus Petri Apon. filius 202
Bergomum op. 9
Bernardinus Iuſtinianus 33
Bernardinus Parma 357
B. Bernardinus Tomitanus Feltienſis 92
B. Bernardi Maltrauerſi epiſcopi reliquiæ 103
Bernardo Maltrauerſo epiſcopo Patauino, ab Henrico III. imper. quæ conceſſa fuere 26
Bertha regina 16
Berthæ reginæ monumentum, ſub baſilicæ ingreſſum 26
Bertholdus patriarcha 28
Berthunorum op. 9
Bibliotheca ueterum librorum 90
Blondi hiſtorici commendatio 10
Blondi hiſtorici error 23. 32. 42. 380
Bonifacius Pont. pecuniam magis quàm uirtutem æſtimare didicerat 169
Boniuerſi ſepulchrum 128
de Boriſci tribuni fortitudine Pontani carmen 47
Boneta riuus 338
à Boneta nominis ratio 338
Bozzæ uillæ nominis ratio 306
Brenta fl. 12. 19
Brentella foſſa 19
Bretina op. 9
Brixia op. ibidem
Brixia in Scaligerorum poteſtatem quando redacta 277
Bruziolius uicus 339
Bubolentã arcem, cur Nicolaus Carrarienſis ædificarit 276
Bubulenta uicus 18.20
Budæus quàm ineptè Tit. Liuiũ notarit, narratur 40
Buffoletum oppidum, Franc. Carrarienſi, à Leopoldo Auſtriæ duce uenditum 284
Bugelleſius de Fontannina 27
Burſeganæ uici nominis ratio 5
Butrium op. 9

C

CAecinna Pætus, Claudio Ceſari cur fuerit infenſus 47
cælandi artem antiquam, in lucem qui reuocarit 376
cælatores clari 374. 375. 376
S. Ceciliæ monaſterium, cuius opib. fuerit extructum 108. ad monaſterium S. Agathæ à quibus fuerit translatum ibid.
calamis ac cornibus inflandis qui omnes exuperet 263
Calsonium uicus 18
Calcinarium uicus 19
calcis ad conſtruendas domos abundantia 13
Calleonium uicus 18
Callimachum in elegiacis, qui imitatus ſit 252
Calmadulenſium monachorum monaſterium 91
Camilli in patriam charitas 1
Campiſamperium op. 20
Cãpiſamp. familia proſcripta 293
Campretum uicus 19
Campus S. Petri op. 16
Campuſſampetrus uicus 19
Campus Martius, nunc Pratumuallis 11
Campus S. Martini uicus 19
Campum Floræ Romæ neglectum, Ludouicus Mediarota lapidibus ſtrauit 130
B. Cõpagni corpus incorruptũ 112
Canal regium quãdo cœperit ab optimatibus coli 32
D. Canciani baſilica 27
Candelabrum æneum inſigne, in medio choro templi D. Antonij cõfeſſoris 375
Candianum uicus 19
Confredulum uicus ibid. (29
Canis Scalenſis cum Patauinis bellũ
canes in Romana curia, qui primus aluerit 130
cannabis copia 14
canonicatus eccleſiæ Patauinæ 88
canonici Cathedralis eccleſiæ, rubeũ uexillum in omnibus ſupplicationibus, militari more haſtæ crucis appenſum, cur ferant 26
canonicorum S. Auguſtini ordo inſignis 90
capellani eccleſiæ Cathedralis 89
Capiliſtiorum nominis ratio 295
Capucini monachi 93
carceres in urbe cur ſoleant ædificari 98
Carmignanum in poteſtatem Reip. Pat. redactum 270
carmina ſepulchro Antenoris inſcripta 7

Carolus

Carolus Magnus Gallorum rex, pulſis ex Italia Longobardis, Patauium quando reædificauerit 26
Carraria op. 9
Carraca op. 18
Carrarienſes Patauium quando reges cœperint 274
Carrarienſes à Venetis, in carcere necantur 287
Carrarienſiũ olim Patauij principũ regia 21
Carrarienſium inſigne 18
Carrarieſiũ principũ ſepulchra 92
Carrarienſium familiæ origo 273. unde Papafauæ nomen acceperit ibid.
Carrarienſium inclytæ prolis, miſerabilis exitus 288
Carrarienſium & Dentium in medio foro certamen 318
Carrarienſib. Patauium, quandiu paruerit 29
Carrarienſiũ principatus exitij apertum indicium 347
Carrum arx 18
Carthuſienſium monaſterium 98
Cartorium uicus 19.20
Cartorium à Veronenſibus incenſum 329
Cartorij nominis antiquitas 329. 330
Cartorij principatus quando deſtiterit 529
Cartularij olim Peraghini dicti 318
Cartuta uicus 18
Caſanoua 206
L. Caßij, pro communi libertate aſſerenda, fortitudo 47
Caßinenſis congregationis inſtauratio 114
caſtanearum optimum genus inſitionis, qui primus inuenerit 52
Caſtellare Nicolao Carrarienſi, cur Patauini donarint 276
Caſtellum quando cœperit ab optimatibus coli 32
Caſtrum arx 18
Caſtrum in pago S. Hilarij, cur fuerit conſtructum 283
Caſtrumbaldum op. 14.18
Caſtrumbaldum à quo olim ædificatum 14
Craſtrumbrente uicus 19
Caſtrum Carrum iuxta ueterem Medoacum, à quo conſtructum 283
Caſtrumfrancum op. 19
Caſtrumfrancum Venetorum oppidum, quando Patauini in ſuam poteſtatem redegerint 284
Caſtrum Oriacum in ripa Medoaci à quo conſtructum 283
caſum in terminis, Iuriſconſultorum more, inter legendum quis medicorũ primus formare conſueuerit 209
Catonis filius iunior, cur dictus ſit Solonianus 45
Catonis ſapientis patria 57
Catulli, in Voluſij Annales, carmen 44
Catulli & Voluſij poetarum inuidia ibid.
à Cauponibus Patauinis, pro ſingulo dolio uiri uenalis, familiæ ex Comitibus certam uim menſuram exigere, unde ius illi ſit 297
Ceneta oppidum, Franc. Carrarienſi à Leopaldo Auſtriæ duce, uenditum 284
ceræ abundantia 15
Ceres Patauij letißima 13
Ceriſonus riuus 20
characteres ænei 177
charitas in terris omnium maxima deſcribitur 1.2
aduerſus Chriſtianos grauißima perſecutio 117
Cicatricoſi non fortes, ſed ignaui, et incauti 304
Ciceronis patria 57
Cittadella oppidum 17.19
Ciuitale oppidum Franciſco Carrarienſi à Leopoldo Auſtriæ duce, uenditum 284
ciuitatis eximia gloria 3
ciuitatem maritimam non eſſe condendam 10
ciuitatum maritimarum mores, plerunq; corrupti ibid.
ciuium quorundã Patauinorũ proditio 28
claudos aquis conualeſcere 14
clauſtrum Cathedralis eccleſiæ, cuius impenſis extructum 178
Cleonymus Lacedæmoniorum dux cum Patauinis, quando conflixerit 29
clerici iuniores præbendati eccleſiæ Cathedralis 89
Codri regis in patriam charitas 1
cœmeterium Cathedralis eccleſiæ, à quo fuerit donatum 89
cœmeterium à Franciſco iuniore de Carraria, cathedrali eccleſiæ donatum 126
cœnobium in uilla Candiana, à quo ſit conſtructum 305
Cohors regiola uicus 18
Collateralis, apud Venetos, officium 313
collegium Brixianorum 12. Campionis ib. Feltrenſium ibid. Foroiulienſium ibid.
collegium Græcis è Cypro uenientibus communicandum ibid.
collegium Neapolitanorum ibid.
collegium Riddium ibid.
collegium Spinellium ibid.
collegij Foroiul. epigramma ibid.
collegij Patauini doctores 198
collegia, gratis ad eorũ ſuſtentãdam inopiam deputata, qui anguſtia rei familiaris premuntur 12
colles Euganei ibid.
collium ornatus 13
columbæ Violantillæ, cum Martialis paſſere comparatio 54
comœdias Latinas à Græcis mutati, qui primi Romæ ediderint 252
Commentaria Cæſaris, qui primus emendauerit 182
comes Saccenſis 16
Concadalbarum uicus 18
concentuum, quibus utraq; organa baſilicæ S. Marci, uno eodemq; tempore, pari atq; mira quadam conſonantia ac ſuauitate pulſantur, autor 264
Conciliator Aponus, cur dictus ſit 205
Concordia opp. 9
Concordia quando diruta 268
Concordiæ ædes Patauij, cur & quando fuerit ædificata 8
Concordiæ templum 90
Concordiæ fanum, à quo fuerit deiectum 266
Connæ uillæ nominis ratio 306
Cononis Calaonij inſcriptio 98

conſu-

conſularis dignitas Patauij, quando prorſus abrogata fuerit 27
conſularis appellatio, Patauij quando antiquata ſit 370
conſulum creandorum mos Patauij quando fuerit immutatus 27
Conſeluium uicus 13
conuiuiorum lauticias, qui primus in Romanam curiam inuexerit 120
Corania arx 326
Cordignagnum oppidum, Franciſco Carrarienſi, à Leopoldo Auſtrie duce, uenditum 284
de Corellio equite Rom. Plinij l. I. locus 53
cornu modulationib. nouis, qui primus placere cœperit 263
corpus totum, alioqui incurabile, aquis priſtinæ incolumitati reſtitui 14
Corrigiolanæ paludes, cuius ſtudio fuerint exiccatæ & excultæ 135
Cortarodulum uicus 19
Cortarodali uici nominis ratio 331
Cornelianum oppidum, Franc. Carrarienſi, à Leopoldo Auſtrie duce uenditum 284
Cremons op. 9
Croms op. 8
Cruciferorum prioratus 90
S. Crucis collegium 100
Cumenenæ familiæ origo 258
curia publici conſilij Patauinor. 11
Curtij in patriam charitas 1
cuſtodes eccleſiæ Patau. in officijs diuinis 88

D

Dalmatia ſupra mare 9
B. Damiani patientia 12
Daniel Bregadinus 25
S. Daniel martyr B. Proſdocimi Leuita 104
S. Danielis martyris corpus 89
S. Danielis martyris corpus, cæci cuiuſdam indicio in D. Iuſtinæ æde inuentum 104
in S. Danielis corporis translatione quæ acciderint ibid.
S. Danielis martyris epitaphium ibidem
S. Danielis in monte monaſterium 95
Dardanum inter & Tartarum belli uanitas mereq; nugæ 6
Dablum uicus 19
Dauderum familia Patauij antiquiſſima 301
Deciorum in patriam charitas 1
defunctos ad ſepulturam proſequi cum cãtu, quorum ſit inſtitutum 172
Delcorane arx 326
Dialecticam Latinitate, qui primus donauerit 252
digitus D. Ioãnis Baptiſtæ, quo Chriſtum diſcipulis ſuis, dum in terris ageret oſtendit 26
diſciplinam Ariſtotelicam, à Græcis ad Latinos, qui primus fere tranſtulerit 252
diuites Patauini, cur firmiores ædes cum uaſtis turribus ſibi, tam intra mœnia, quàm foris, erigere cœperint 28
diuinatio iudiciaria euangelico uerbo damnatur 254
diuinationis munere præditus ibid.
doctrinam concentuum uariandorum, Italicis modis, quis primus præſcripſerit 253
S. Dominici fratres prædicatores 22
Domitiani Cæſaris inhumanitas 39
Domus Dei 101
domus ſiue familiæ Pat. 10
domus ampla, ſcholaribus liberaliter à Thoma Ra. medico deputata 12
Donda familia, cur Horologia appelletur 203
Dorſiduorum quando cœperit ab optimatibus coli 32
Dottæ familiæ nominis ratio 301
Druſi Auguſti Cæſaris priuigni interitus 38
ductus aquarum Ludouicus Medicæa Ro. inſtaurauit 130

E

Eccleſia Cathedralis, à S. Iuſtina in mediam urbẽ, quãdo tranſlata fuerit 26
eccleſiæ parochiales, Cathedrali quot ſubſint 89
ad Egenos ueſtiendos redditus 99
pro Egenis ſubueniendis ærarium 100
eleemoſyna memorabilis 96
in Eleemoſynam ſacerdotum redditus 99
Elemanorum fratrum collegium 25
Elicaonia 2
epiſcopi Patauini prouentus 88
epiſcopij Patauini caput 90
epitaphia priſcorum inuenta Patauij, impreſſa paßim leguntur 57

EPITAPHIA CIVIVM Patauinorum, ſingulis locis, alphabetico ordine deſcripta.

in æde D. Andreæ, Bartholomæi Bulci epitaphium 175. 176
in templo D. Annæ, Aloyſij Benetelli epitaphium 374
in templo D. Antonij Confeſſoris, Angeli Buzzacharini epitaphium 175
Antonij Tubetæ ibid. 156
Antonij Vrſati ibid. 183
Aycardini Aluaroti ibid. 163
Benedicti Galmarelli ibid. 208
Iacobi Aluaroti ibid. 164
Ludouici à Flumine Minoritæ ibid. 150
Nicolai Monſilicis ibid. 208
in atrio baſilicæ D. Antonij Confeſſoris humi, Marci Antonij Blanci epitaphium 124
Bonicordi Valdezuchi ibid. 160. 161
in ingreſſu portæ Orientalis, Franciſci Pallini ibid. 181
extra templum ad Occidentem, Rolandi Placiolæ ibid. 163
iuxta parietem in prima porticu ad Occaſum, Hier. Salgherij 156
in primis porticibus, Franciſci Ceßi 167
in porticibus, Baſiliorum ibid. 231
D. Coradi Salæ ibid. 160
in ſublimi pariete ad Meridiem, Fab. Maximi ibid. 162
Ioannis Bolparij ibid 345
ſub porticibus, ad Meridiem, Iacobi à Sancto monumentum ib. 208
extra ædẽ in pariete, ſub porticib. ad meridiem, Zilineti Boniacobi ibid. 161
in porticibus clauſtri, Iacobi Roſci Minoritæ ibid. 377

intra portam Meridionalem, Banzinelli Vigontiæ ibid. 166
in pariete Meridionali, Marini Zabarellæ ibid. 171
in cœmeterio antiquo, Hieremiæ Montagnonis ibid. 235
in cœmeterio D. Auguſtini, Nicolai Plebeij ibid. 161
Pauli tituli ibid. 161
in templo Diui Auguſtini, in ſacello, Bernardi Buzzacherini 323
iuxta limen baſilicæ interius, Ludouici Carreſij ibid. 221
in baſilica D. Auguſtini, in ſacello, Checi Leonij 319
iuxta arã maximã Iacobi Carr. 282
in templo, Matthæi Roncalitrij ib. 202
Franciſci Prigimelicæ ibid. 226
Vincentij Muſchetæ ibid. 217
Nicolai Carrarienſis ibid. 277
ad templum, Vbertini Carrarienſis epitaphium, plumbeis characteribus inſcriptum ibid. 280
in porticibus in tabula marmorea Nicolai Dotti ibid. 302
in clauſtro, Ioannis Tadi ibid. 297
in D. Bartholomæi baſilica, Marci Vngarij 143
in baſilica monachorum S. Benedicti Nouelli, Bartholomæi Zacchi epitaphium 309
in S. Benedicti baſilica, B. Iordani epitaphium 109
Annæ Buzzacharinæ ibid.
B. Compagni abbatis ibid. 112
in ſublimi ſepulchro, Sigiſmũdi Brunelli ib. Latinũ & Græcum 194
Brixiæ in æde D. Agathæ ſuper portam, in ſublimi loco, Io. Baptiſtæ Samblaſij epitaphium 180
Bononiæ in æde D. Franc. Marſilij S. Sophiæ epitaphium 203.204
iuxta ædem Cathedralẽ, in arca marmorea in excelſo, exterius ad parietem baptiſterij, Iacobi Dondi ſepulchrum et epitaphium 205
extra portam Meridionalem ædis Cathedralis, in area ſublimi, infra epiſcopium & templum, Nicolai Sancti Sophiæ epitaphium 203
ad Eccleſiæ Cathedralis ueſtibulum Meridionalis portæ, Zilij Caſalis epitaphium 167
ad baſilicæ Cathedralis portam Orientalem, in ingreſſu Canonicæ, in arca marmorea, Ioannis Dondi & Gabrielis eius fratris epitaphium 206.207
apud templum maximum ad parietem baptiſterij, Ioannis Cacij epitaphium 124
à leua ſummi templi ad Occidentem in pariete, Ludouici Cortuſij epitaphium 172
in templo Cathedrali, Io. Baptiſtæ Tranſalgardi epitaphium 125
Georgij Buzzacharini epitaphium ibidem 142
Io. Ruberti ibid. 145
Bernardini Speroni in ſuorum ſacello ibid. 216
Tricidij Fontanæ epiſcopi ibi. 107
ſupra ianuã baſilicæ D. Cãciani, Bartholomæi Campi elogium 211.212
in baſilica Carmelitarum, Petri Trapolini epitaphium 215
Cenetæ, in Cathedrali, Nicolai Triuiſani Patauini epitaphium 134
in æde D. Danielis, iuxta Pratumualle, Angeli Beolci epitaphium 256
è regione S. Danielis, in ædibus Ioa. Franc. Capiliſtij, equitis clariſſ. uiſuntur Titi Liuij filiorum, & Caßiæ primæ uxoris epitaphia 41
in frontiſpicio baſilicæ Domus Dei, Io. Ludouici Lambertatij epitaphium 168
in Eremitarum æde, Iuſtinæ Maconiæ epitaphium 289
in atrio ædis Eremitarum Alberghetti Cortuſij 311
in baſilica in gentilitio ſacello, cum equeſtri ſtatua, Hylarij Sanguinacij epitaphium 315
apud Eremitanos in porticibus, Antonij Lydij epitaphium 262
iuxta portam Meridionalem, Theobaldi Cortellerij ibid. 166.167
in templo humi, Medij Comitis ibid. 178
in pariete Marci Mantuæ Benauidij mauſoleum & epitaphiũ ib. 196
apud Eremitanos, Bartholomæi Mõtagnanæ epitaphium 212
Iacobi Zanetini elogium ibid. 209
Muſſorum epitaphium ibid. 231
Otonelli epitaphium ib. 162.173
Pauli Zabarellæ ibid. 153
Ferrariæ in baſilica Cathedrali iuxta altare maius, Io. Baptiſtæ Lignaminei epitaphium 133
in æde D. Pauli, Iacobi Aluaroti ibid. 161. 164.165
in foro maximo T. Liuij epitaphiũ 41
ad parietem Occidentalem, Titi Liuij elogium ibid. 41
in æde D. Franciſci, Bartholomæi Sanniti marmorea ſtatua, cum legato ſubſcripto 144
in atrio Franc. Facij ibid. 186.187
in baſilica Franciſci Bonæfidei ibid. 224
in ſacello ad Occaſum, Michaelis Miliariæ ibid. 177
Gemmulæ in templo S. Ioannis baptiſtæ, B. Beatricis epitaphium 120
in ſacello S. Georgij, Franciſci Aluaroti epitaphium 140
in æde D. Ioannis in Viridario, Dominici Senni epitaphium 219
Lazari Bonamici ibid. 347
Ludouici Paſini ibid. 225
Nicolai Paſſari ibid. 216
Modeſti Potentoni ibid. 183.184
ab Oriente, Hieronymi Coradini ibid. 222
à parte Septẽtrionali, Hectoris Pyrgotilis ibid. 220
in cœmeterio D. Ioannis in Viridario Andreæ Riccij epitaph. 175
in templo D. Iuſtinæ, Liminæ gentis epitaphium 110
Albertini Muſati ibid. 230
in cœmeterio B. Rorandi ibid. 115
iuxta ædem D. Laurentij è regione ſepulchri Antenoris, Lupati poetæ epitaphium 233
in D. Leonardi templo, Antonij Capilongi epitaphium 140
Xicconis Polentoni ibid. 236
in æde D. Luciæ, iuxta aram D. Virginis, à parte Meridionali, Lombardi Serici epitaphium 234

in æde D. Mariæ Seruorum, Rambaldi Capiuacij epitaphium 173
in baſilica S. Michaelis, Hieronymi Stephanelli epitaphium 223
in æde D. Nicolai in ſublimi, Iordani Sforzatei epitaphium 295
in baſilica Omnium ſanctorum, epitaphia inuenta 58
ſupra portã Palatij iuris Iulij Pauli iureconſulti titulus 159
in æde D. Pauli in ſpectabili ſepulchro humi, iuxta altare maius, Antonij Boromei epitaph. 185
in media æde monaſterij S. Petri, Antonij Baßiani epitaph. 190
ante Occidẽtalem portam S. Stephani, Conſtantij de Abano epitaph. 292
apud D. Thomam apoſt. Pæti conſulis epitaphium 51
in baſilica D. Vrbani, Antonij Caſalis epitaph. 136
Romæ in Ara cœli, Nicolai Pontani epitaph. 237
in Ara cœli, humi Io. Frãciſci Pauini ibid. 181
in templo D. Auguſtini, Bonauenturæ Peraghini ibid. 149
in templo D. Laurentij in Damaſo, Ludouici Mediarotæ ibid. 331
in ueſtibulo ædis D. Mariæ cognomento Nouæ, iuxta Pacis templum, Franciſci Lignaminei ib. 133
in templo Saluatoris ad Laurum, Aluaroti Comitis filij ibid. 141
in æde D. Stephani, Antonij Lyi epitaphium 169

in Equo probando callida excogitatio 324
equorum educandorũ ſemen ex Caſtribaldi paſcuis Diony. Siciliæ tyrannus habere uoluit 14
equorum generoſa armenta 14
equos in Romana curia, qui primus aluerit 130
equinæ prolis nobilitas apud Grecos in Venetis manſit 14
Eſtenſes, quando Ferrarienſes haberi cœpti ſint 272
Eſtenſium principum familia, unde nomen acceperit 15
Eſtenſium familiæ origo 270
Eſtbinus ciuis Patauinus auri ditißimus 135
Eremitæ tertij ordinis S. Franciſci Longobardæ congregationis 90
Eremitæ D. Honophrij 91
Eremitarum monaſterium 94
Euganei, ubi primùm urbem habuerint 5
Euganei ex Trãſpadano agro, à quo primùm expulſi 6
Euganea terra poſt diluuium, à quibus primùm acquiſita 8
Euganeæ urbis portarum quondam deliramenta 5
Euganeorum nominis ratio 5
Euganeorum originis ratio ibid.
Eugenij Pont. in Patauinos benignitas & liberalitas 129
exercitus Mediolanenſis hactenus inſuperabilis habitus, à quo primùm fractus, fuſus et profligatus 289

P

FActum crudele, nota crudelitatis quando careat 312
familiæ Romanæ nomen nobile, unde fluxerit 130
familiæ cuiuſq; noſtrum priuatæ, an ſit patria præferenda 12
familiam ingentem in Romana curia, qui primus aluerit 130
de Fannia & Aria matre Plinij locus 50.51
Federicus imp. Italiæ pacem dare, quando coactus fuerit 27
Federici impij imp. inhumanitas in Italiam, præter ſolitum immanius ſæuiens, quando debacchata ſit 27
S. Felicitatis oratorium 118
Feltrum ciuitas 28
Feltrum oppidum, Franciſco Carrarienſi, à Leopoldo Auſtriæ duce, uenditum 284
Feneſtellæ error 45
Ferraria Eſtenſibus quando fuerit conceſſa 272
Flacci opera 55
de Flacco, Quintiliani locus ibid.
Flauij Antenoris filia 15
Flexum uicus 19
Florentinam Remp. pernicioſis ſeditionibus laborantem, ad ſummam concordiam qui reduxerit 173
fluminum nauigatio uehendi & reuehendi ex agris opportuna 13
flumina Patauina 19
fœmina regis filia, regis uxor, regis mater 361
fœminæ facinus audax & piũ 361. 362
fons cæruleus 21
fons S. Helenæ 21
fons ex cuius potu, innumeri penè mortales, è grauißimis ægritudinibus conualeſcunt 123
fontium ſaluberrimorum uis 14
fontium æquitate, altercationes diſſolui 22
Fontanina uicus 19
Fontanauina uicus ibid.
Forumdinguntorum op. 9
Forumiulium op. ibid.
forum Forciatæum 11
forum iuris dicendi Patauinum ibid.
forum Patauij multiplex ibid.
foſſam, qua nauigatur ab Atheſte ad Montem Annianum, quis duxerit 279
ad Foſſanclodian ſedes epiſcopalis quando fuerit translata 106
Franciſcus Bonafides 12
Franciſcus Capiuachus 347
Franciſcus Capiliſtius 18
Franciſcus Dottus 347
Franciſcus Ruſtica 348
Franciſci Bonæfidei opera 224
Franciſci Capiliſtij opera 174
Franciſci Carrarienſis ſenioris obitus 207
Franciſci Dotti commendatio 302
Franciſci Leonij, de Venetis præclara uictoria 319
Franciſci Lignaminei elogium 132. 133
Franciſci Petrarchæ ſepulchrũ 18. eius capitis ænea imago ibid.
Franciſci Porcellini opera 177
Franciſci Sauonarolæ, de obitu Alexandri Dottorij, tetraſtichum 220
Franciſci Sauonarolæ, de Vincelao Buzzacharino, carmen 322
Franciſci Sauonarolæ, de Andrea Riccio, diſtichon 375
Franciſci Zabarellæ opera 169

D.Franciſci paruuli delubrum 95
S.Franciſci primi ordinis monaſterium 93
S.Franciſci collegium 100
D.Franciſci monaſterium 94
S.Franciſci xenodochium 99
B. Franciſci Zaghij uitæ integritas 116. caſtitas & pudicitia 117. ſepulchrum , ibid.
Fratrum minorum monaſteriũ qui ſunt,tanquam nihil habentes,& omnia poßidentes 94
fratrum contentio pernicioſa 333
Fraxinus portus 20
frugalitatis exemplum 30
Fuſcaræ familiæ ædes 99
fuſores eximij 375.376

G

GAleacius Gatarius 346
Galeacius Mediolanenſium princeps, Patauium quando interceperit 29
Galeacius Bigolinus 97
Galeacij Vicecomitis Mediolanenſium perfidia 285
Galiani Fontanæ epitaphium 267
Gallia Ciſalpina 9
Gallia Togata 9
gallinæ miræ magnitudinis 16
à Gallorum exercitu Patauiũ, quando obſeſſum fuerit 29
generoſitas animi memorabilis 337
Genomanorum ciuitates 8
Genuſij Patauij principis parentes 269
Georgij Fabricij, de Patauinæ urbis amœnitate,carmen 35
Gerardi Pomedelli facinus egregiũ 124
Gerionis templum, ubi & à quibus ſit conditum 5
Germani & Itali certamen 334. 335
à Germanorum exercitu Patauium, quando obſeſſum fuerit 29
geſta Romanorum à Voluſio Cæſar decantanda ſuſcepit 44
Gibellini Patauio quando fuerint pulſi 29
Giordanum S.Benedicti Nouelli priorem inter & Luſcum Tranſalgandinum ſeditio,quæ mala Patauio attulerit 27
Girzollæ uici uiri,mulieres, infantes ad unum diſſecti 290
Godicum uicus 19
Gotthi in Italia, quando regnarint 32
de Grammatica,qui primus præcepta dare cœperit 252
Grammatico et Rhetori,primæ partes deferendæ 228
Grammatici Latini,ubi primùm exorti 252
Græcorum ſpolia Cleonymo rege à Patauinis fugato,in æde Iunonis fixa 30
Gruuiuntortum uicus 20
Guaniphus Calaonius 27
Guelphæ factionis partes,cur Patauini ſequuti ſint 29
Guido de Vigontia 348
Guilielmus Dens ab Vbertino Carr. interfectus 278
gymnaſij Patauini curatores 12

H

HAdrianus Cardinalis 45
Helenæ reddendæ qui ſemper auctores fuerint 6
B.Helenæ monaſterium 121
B.Helenæ corpus integrum ibid.
B.Helenam Enſelminam, mẽſes tres abſq; cibo corporali uixiſſe ib.
Heneti rege Pylemene ad Troiam amiſſo,quonam migrarint 6
Heneti Antenoris comites 8
Heneti unde in Italiam uenerint 8
Heneti unde fluxerint ibid.
Henetos è Paphlagonia in Italiam curſum tenuiſſe ibidem
Henetia regio ibid.
Henetiæ nominis ratio ibid.
Henricus Capiuacius 347
Herbariam diſciplinam, qui primus Patauij profeſſus ſit 223
Hercules buxeus apud Marcum Antonium Max. 347
Herculis comites,Gerione in Hiſpania uicto & interempto,ubi habitarint 5
Hieronymus Bantinancius 357
Hieronymus Saligerius 123
Hieronymus Seſſa Eremita Canaldulenſis 97
Hieronymi Fracaſtorij commendatio 3
Hieronymi Nigri de Hannibale iuniore Capiliſtio carmen 297
Hieron. Terguluni opera 192.193
D.Hieronymi monaſterium 90
ab Hiſpanorum exercitu Patauium, quando obſeſſum 29
hiſtoriæ fructus præcipuus & uberrimus 3
hiſtoriam de geſtis Romanorum ad Græcorum imitationem qui primi ſcripſerint 252
hiſtrio omnib.numeris laudatiſ. 255
Honaria familia,cur de Romano dicta ſit 272
Honoria uicus 19
Honariæ familiæ origo ibidem
Honariæ ſiue de Romano familia, cur ſit penitus deleta 273
horologium ſuper turrim palatij Vbertini principis Carrarienſis, quando appoſitum fuerit 205
horologium ſuper turrim in ingreſſu regiæ,quis fieri mãdauerit 179
horologij opificiũ(quo nõ modò horæ diei ac noctis, ſed & annuus ſolis curſus per duodecim ſigna zodiaci,& lunæ menſtruæ aſpectus ſingulis diebus ſicut in cœlo cernitur) qui adinuenerit 205
hortus ſphæricus,omni genere herbarum medicinalium cõſitus 12
hortus amœnißimus Patauij, ubi cõſitæ medicinalis herbæ,undiq; cõquiſitæ, cuius ſuaſu Veneti Senatus decreto,ſit poſitus 223.224
hoſpitalis peregrinantium redditur, hoſpitali Lazareti additi 94
hoſpitium,ab uſu pauperum in uſus monachorum conuerſum 91
humilitatis & patiẽtiæ exẽplar 12
S.Hylarius uicus 105
S.Hylarij epiſcopi templum, iuxta æſtuaria Adriatici maris ibid.

I

IAcobus Capiuacius 348
B. Iacobæ corpus 90
Iacobus Carrarienſis Patauij princeps 29
Iacobus Dondus phyſicus 21
Iacobus Gaffarellus 347
S.Iacobus martyr,in flammas coniectus,illæſus permanſit 111
Iacobus Pius 348
Iacobus Porcilius ibid.

Iacobus

Iacobus Sablonius 357
Iacobi Carrarienſis ædes, in templũ S. Mariæ Seruorum conuerſæ 94
Iacobi D.ſini, D.Stephano Galeotto, epigramma 245
B.Iacobi Vngarelli ſepulchrũ 115
S.Iacobi collegium 99
B.Iacobi monaſterium Venetijs, cuius expenſis conſtructũ 278
D.Iacobi templum Venetijs, quando fuerit extructum 106. per quos epiſcopos dedicatum ibid.
D.Iacobo ædem ædificandi in Riuãto occaſio 268
Iadera à Patauinis, quando fuerit expugnata 33
Ieſuatorum cœnobium 95
Ilium, poſt decennalem obſidionem, per cuius dolum fuerit euerſum 6
Imperatores, qui Patauij uarias leges tulerunt 25
impreßionis artificium ubi, quando & à quo inuentum 133
Indigetes qui 5
infantium expoſitorum ædes 101
infirmorum xenodochium & redditus annui 99
trium Innocentum oſſa ibid.
trium Innocentium ſanctiſſ. reliquias, Patauium qui tranſtulerit 105
inſcriptionum priſcarum antiquæ notæ, in urbe et in territorio Patauino repertæ 57
Inuido maledicenti nihilo minus, quàm amico laudanti credẽdum eſt 44
Ioannes Badusrius 17
Ioannes Galmarellus 347
Ioannes Horologius ibid.
Ioannes Marcanoua 57
Ioan. Maria 97
S.Iohannis Baptiſtæ montis Vendæ monaſterium 96
Ioan. Baptiſtæ Samblaſij opera 180
Io. Franciſci Pauini opera 180. 181
Ioannis Iacobi Canis opera 184
Io. Pontani commendatio 8
Ioannis Prati opera 179
Io. Ruberti Canonici in egenos largitas 145
Ioan. Sambuci Trinauienſis epigramma 378
S. Ioannis in Viridario monaſteriũ 90
B.Iordani ſepulchrum 109
Iſtriæ, ſecundum Ptolomæum, fines 9
Italia poſt diluuium, à quibus propagata 5
Italia, Romanorũ imperijs per quot annos obſtiterit 24
Italiæ urbes mediterraneæ, Romanorum olim coloniæ 9
Italiæ duas tantum regiones fuiſſe, Longobardis imperantibus 10
Italiam poſt diluuium, qui primi habitarint 5
Italus Germanũ duello ſuperat 335
Itali Patauium, quando obſederint 29
Italos ad ductandos exercitus in Italia, abſq; barbarorum opera, qui primus excitauerit 283
Iudæorũ uigintiduæ menſæ fœneratoriæ, Patauio relegatæ ac penitus reiectæ 100
Iudæis Patauij indicta grauis mulcta, ſi quis eorum amplius ſub uſuris cuipiam fœneretur ibid.
Iulius Secundus 54
Iunonis delubrum, ubi olim fuerit 93
Iuriſconſultorum collegij ordinem qui primus inſtituerit 162
D.Iuſtina, Maximiani iuſſu, gladio transfoſſa 118
D.Iuſtinæ dormitorium, cuius impenſa conſtructum 137. ſacrarium, cuius impenſis ædificatum ibid.
D.Iuſtinæ ædes, quando iuris epiſcopatus fuerit 107
D.Iuſtinæ tabella inuerſa 118
D.Iuſtinæ templum, olim Concordiæ ædes dicebatur 8
D.Iuſtinæ templum à Longobardis incenſum & euerſum, à quo fuerit inſtauratum 107
D. Iuſtinæ templum à quo fuerit ædificatum 266
ut Iuſtis uilis ſepultura non obeſt: ita impijs celebris non prodeſt 365
D.Iuſtinæ monaſterium 90
D.Iuſtinæ Patauinæ monaſterij obſeruantiæ authores 152

L

LAcus Patauini 19
Lachrymas & ſolitas funerũ lamentationes, Ennij ſummi uatis exemplo, Ludouicus Cortuſius ſuis ex teſtamento cauit 172
Laicorum collegium 99
Lancerotus Trapolinus 348
Lanæ Euganeorum 13
Lanæ Patauinæ commendatio 14
Lanarum præſtantißimarum abundantia ibidem
lanificium 13
lapis apud S.Iulianã hoc anno effoſſus cum Pæti correctoris Italiæ inſcriptione 52
lapidum ad conſtruendas domus abundantia 13
lapidicina, unde uniuerſa ciuitas, in conſtruendis domibus percõmode utitur 91
laterum ad conſtruendas domos abundantia 13
Latinæ linguæ maieſtatem primò reſtitutam, cui Patauini debeant 229
Latinorum nominis ratio 8
Lauandularius, ad uoluendas molarum rotas 16. 20
Laurentij monachi hiſtoriæ cõprobatio 32
Lauri Pallazzoli opera 176
Lautitiarum immodicum cultum, in Romanam curiam, qui primus inuexerit 130
Lazareti piæ ædes & redditus 98. 99
S.Lazari xenodochium ibid.
Leandri Alberti error 258
Legatorum Patauinorum nomina, qui Reip. nomine, fidelitatem Imperatori iurarunt 27
Legio quarta apud Rom. Scythicà uocabatur 42
Legio in antiquis ſcriptis, quomodo ſcribatur ibid. 43
Lendenaria op. 19
Leo Lazara 348
Leonardi Malfatti illuſtre facinus 307. 308
S.Leonini ad Pratumuallis collegium 100

D.Leonini epiſcopi ſacellum iuxta Pratumuallis 105
lepram aquis mundari 14
lepra affectis xenodochium præparatum 99
leproſos aquis conualeſcere 14
lex Aegidiana 268
lex dedicationis aræ, ſub arcum prope pontem S.Benedicti 85
Lignarium uicus 19
lignatio 13
Limina uicus 19
Liniciorum familiæ nominis ratio 318
limus artium doloribus afflictis ſalubris 21
Linguaciorum familiæ nominis ratio 318
linguæ Hetruſcæ præcipui auctores 253
linguam Italicam, qui primi exornarint 253
lini copia 14
Liſpide monaſterium 91
Liuiæ T.Liuij filiæ oſſa ubi inuenta 41
Liuianum uicus 17
Lizafuſina uicus 19
Lizafuſinæ traiectus mirabilis 19
Lombardia unde dicta 9
Longare uicus 19
Longobardi ex Italia à Carolo Magno, quando pulſi 26
Longobardorũ exercitus cuius uirtute fugatus ſit 294
ad Longobardos ex Italia fugãdos, Carolus Magnus Gallorum rex à ſummo Pont. uocatus ibid.
Louati poetæ carmen, in arca Antenoris inſculptum 7
Luca in Scaligerorum poteſtatem quando redacta 277
B.Lucas ubi requieſcat 174
Luce ac Luciæ nundinæ 17
B.Lucæ Belludi ſepulchrum 111
B.Lucæ Euangeliſtæ reliquiæ è Conſtantinopoli Patauium quando fuerint allatæ 135
S.Lucæ ædes ſacra, à quo ædificata 108
lucerna ita admirabili arte à M. Olibio concinnata, ut perpetuo fulgore & mille quingentos annos plus minus luxerit 55
de Lucerna inuenta Franciſci Maturantij Peruſini ad Alphenum epiſtola 56
L. Lucij ſcripta à Gotthis deleta 44
L. Lucius, Liuiæ quartæ maritus 43
Lucius Halys, Titi Liuij gener, Patauium à Romano Senatu, ad ſedandos ciuium animos miſſus ibid.
Lucium uicus 19
Ludouicus Malatinus 155
Ludouicus Mediarota Lemnum, Taxum, Nembrum, multaſq; alias Aegei maris inſulas hoſt ib. ademit 130
Ludouici Mediarotæ, de Picenino præfecto illuſtris uictoris 129
Ludouici Mediarotæ, apud omnes ſui ſeculi ſcriptores, celebris fama 130
Lugum arx 18
Lupa arx 18

M

Macrobij patris 40
magiſtratus Reipublicæ Patauij creari, quorum iudicijs fieret pro arbitrio, quicquid è Republica fore uideretur, quando cœptum ſit 26
L. Magius Titi Liuij gener 38
magnificentiam in Romanam curiam, qui primus inuexerit 130
Malta 17
ſuper Mamillam ſiniſtram B.Euſtochiæ, nomen Ieſus inuentum eſt impreſſum, ita ut nullo pacto deleri poſſet 123
Mamon dæmon, beatam Euſtochiũ quàm diu uexarit 121
manſionarij eccleſiæ Cathedralis 88
Mantua op. 9
Mantua à Pipino Francorum rege, Stephano Pont. Max. dono data 16
Marchia Anchonitana 10
Marchia Taruiſina, unde dicta 10
Marchiæ uocabulum unde manarit ibid.
Marchio, qui primus creatus ſit 270
Marcus Naſellus 357
M.Antonij Blanci opera 193.194
M.Antonij Sabellici commendatio 8
Marci Blanci & Marci Mantuæ, cũ Ruffio L.Frontone comparatio 196.197
M.T.Ciceronis ſepulchri faciem ex Zacintho allatam, qui primus Italiæ omnium impreſſorum typis confictam noſcendam dederit 134
B.Marci Ieſuitæ obedientia & patientia 113. ſepulchrum 114
M. Mantuæ Benauidij opera 195 196
B.Marci ſacerdotis uaticinium 114
Marguinicus riuus 20
uirgo Maria Petro Falzonio ruſtico quomodo apparuerit 96
S.Mariæ angelorum monaſterium 90
S.Mariæ, cognomẽto ab Arena, collegium 99
S.Mariæ Carcerum monaſteriũ 98
S. Mariæ Gratiarum monaſterium 92
S.Mariæ Magdalenæ Eremitarũ cœnobium 91
S.Mariæ montis Ortoni cœnobium 96
S.Mariæ Seruorum monaſteriũ 94
S. Mariæ in Vantio monaſterium 92
Marij patris 57
Maroſtica op. 19
Marſenicus riuus 16
Marſilij Carrarienſis epitaphium 273
Marſilij Sanctæſophiæ opera 203
Martialis de Aponi fontis laudibus 23
Martialis, de T.Liuij uoluminis magnitudine, carmen 39
materia omnimoda ad omnem fabricam 13
matrem filius in adulterio deprehenſam interemit 291
matronarum Patauinarum erga maritos probitas & pudicitia 30
D.Maximi corpus 90
D.Maximi epiſcopi ſanctitas 103
in Maximiliani imp.poteſtate Patauium, quandiu fuerit 29
rem medicam poſt multa ſecula è Græcia in Italiam, qui traduxerit 200

medi-

medicinam Latinis, quis primus cõciliauerit 252
Mediolanum, quando ſolo fuerit adæquatum 27
Medoacus fluuius 7. 10
Medoaci duo 12. 19
Medorum origo 5
mellis optimi abundantia 15
membra aquis conſolidari 14
menſium ac feſtorum dies, fabrili operatione, ut apertè conſpici poßint, quis adinuenerit 205
Merendulæ uicus 18
Metamaucus portus 20
Metamaucum quando cœperit ab optimatibus coli 32
Metamaucum oppidum, quondam Medoacus portus dicebatur 106
Metamaucum quando primùm habitari cœptum ſit 269
Metamauci conditores 268
S. Michaelis Candianæ monaſteriũ 98
Mintius amnis 9
Minutius Macrinus equeſtris ordinis princeps 52
Miram arx munitißima à quo & quando ædificata 317
Mirannum uicus ibid.
miſericordia ut pietatis & miſeriarum comes eſt: ita inuidia & liuor, gloriæ aſſecla 129
Mitanum arx 18
modos omnes in quibus diuerſitas Italicorum metrorum conſiſtit, qui primus adinuenerit 254
in Modulãdi genere, quod Enharmanium dicitur, qui præcepta generalia dederit 262
mœnia Patauij, à porta Trinitatis, quæ Caudalonga dicitur, uſque ad Pontem curuum, & à porta Pratiuallis, uſq; ad S. Michaelẽ, à quo fuerint conſtructa 278
mœnia Patauij, à porta Porcileæ uſque ad portam Caudalõgæ, quis à fundamentis eduxerit 284
mœnia Patauij, à porta S. Sophiæ, uſq; ad pontẽ Ponderoſum quis conſtruxerit 284
mœnium uetuſtorum Patauij altitudo, nullis ſcalis ſuperando 10
molas in Batalleæ uico ad papyrum conficiendam, quis instituerit 279
monachi S. Benedicti ex congregatione Caßinenſi D. Iuſtinæ 90
monaſterium S. Agneti dicatum 16
monaſteriorum præfecti 101
monaſteria monachorum intra mœnia 90
monaſteriorum ædificia 11
Monrechium uicus 18
Monſalbanus arx ibidem
Monsbuſius uicus ibid.
Monſgrottus uicus ibidem
Monſmerulus uicus ibidem
Mons Pietatis, quando primum inſtitutus 182
Monſrubeus uicus 18
Monſſilex op. ibid.
Monßilicis oppidum 16
Monßilicis oppidum quando ab Attyla incenſum ac euerſum fuerit 16
Monßilicis oppidũm, à Pipino Frãcorum rege Pont. max. dono datum ibid.
Montagnorum mons 20
de Montagnono familiæ origo 358
Montanianum opp. ibid.
montis Oliueti monachorum monaſterium 96
Montinianu oppidum 14
Morandus Porcilus 348
mortis genus inauditum 312
Motta oppidum, Francisco Carrarienſi, à Leopoldo Auſtriæ duce, uenditum 284
mulieris, in armis, facinus memorabile 319
mulierum collegium, è lupanari ad Chriſti pedes confugientium 16
mulierum conuerſarum & illuminatarum collegium 101
municipia territorij Patauini 14
municipia quæ olim ſub Patauij ditione cenſebantur, & amplius non ſunt 19
Murelarum pagus 16
murum urbis Patauij à templo D. Antonij uſq; ad Pratumuallis, quis ducere cœperit 276
muri Pat. binos deambulantes admittunt, à caſu utrinq; ſecuros 11
murorum urbis Patauij circuitus olim erat triplex, nũc geminus, eorũmq; ambitus ibidem
muſices prima fundamenta, qui primus iecerit 261
muſis neq; honorem neq; præmium ullum fuiſſe, ſua ætate, Martialis conqueritur 55
muſicæ laudes 262
Muſo riuus 16.20
Muſo amnis 12.17
Muſoletum op. 19
mutuum poſcentibus pro pignore, in mõte Pietatis citra XXX. ſolidos, gratis datur 30

N

NArſetes Iuſtiniani Imp. exarchus, quando Patauium reformarit 25
Naſcimbeni Pectenelli opera 194
Natiſon fl. 9
Neoſanctium op. 9
Nicolaus Gazius 348
Nicolaus Pugliana ibidem
Nicolaus Tempulus 12
Nicolaus Zenus 13
Niger ex Nigris 348
Noale Venetorum oppidum, quando Patauini in ſuam poteſtatem redegerint 234
nobilitas certa 199
Noe filiorum, poſt diluuium in Italia, mores & ſtudia 5
Noe filios ex Italia, poſt diluuium qui expulerint 5
Noniana uilla 20
Nouale op. 20
in Numiſmatum imperatorum inſcriptione, genitiuus quid referat 43

O

OBedientiæ inſignis exemplum 113
Obiciorum familiæ origo 364
oliua 13
operculum æneum marmorei fontis, in æde D. Marci templo in ædicula præcurſoris 377
operum Titi Liuij commendatio 39
Opilij patricij ſacellum 103
Opitergium op. 9
Opitergium oppidum, Franc. Carrarienſi, à Leopoldo Auſtriæ duce uenditum 284
oppida Patauina inſignia ſeptem 14

oppida in agro Patauino olim aut nunc, arce munita 18
optimatum Pata. famil. : præcipuæ 270
In Orationes Ciceronis, hiſtoria & Commentarij Qu. Aſconij Pediani 44
In Organis pulſandis præſtantiſſimus 263
Oriacum uicus 17
Oriacum arx 18
orphanorum, omni parentum auxilio deſtitutorum, locus, ubi hoſpitantur, aluntur & ueſtiuntur 191
Ortonus mons 20

P

PAduæ nominis ratio 8
Padus, agrum Patauinum, à Ferrarienſi diſterminat 19
Paganus Capiuacius 348
pagi in ſpacio territorij Patauini ſiti 12
Palli Theſei filij regnum 5
Pallulonia, à quo ædificata ibid.
paludes omnes, quæ ingentes ad radices collium Euganeorum aderant, quando cœptum ſit in mare demitti 13
Pamphilij Saxi, de Iulio Compagnola, epigramma 244
Pandulphus Malateſta 17
panni Euganeorum 13
pannorum Patauinorum præſtantia 31
Pantaleon Trapolinus 348
Panuxellus index 27
Papafauiorum familiæ origo 273
Papafauiorum familia, antiquato Carrariæ nomine tanquam execrabili, cur adhuc cognomen ſuum uſurpet 288
Papafauiorũ famil. progenies 360
Papafauæ cognomen, Marſiliotus unde traxerit 280
Papinius Statius, cur ſua poemata L. Arruntio Stellæ nuncuparit 53
Parentium op. 9
Parma à Pipino Francorum rege Stephano Pont. Max. dono data 16
Parma in Scaligerorum poteſtatem quando redacta 277
partus quamprimum editos, in ignẽ Acciolinus quando iecerit 28
paſcua alendis equis latiſſima ac fortiſſima 14
paſcua gregibus ouium aptiſſima ibidem
Patauium à quibus rebus commendetur 2.3
Patauium Antenoris 8
Patauium olim Venetiæ caput ibid.
Patauium Paphlagoniæ oppidum 8
Patauium omnibus Italiæ ciuitatib. in quo maximè præſtet 13
Patauino ab Athyla, quando incenſum fuerit 16. ab Aginulpho erutum & incenſum 22. ſub tribu Fabia annumerata, præcipuos ubiq; meruit 24
Patauium Romanis quando paruerit ibidem
Patauium Italiæ Tranſpadanæ caput, quando fuerit ibid. 25
Patauium Romanorũ colonia 24. 25. quando primùm libertate donatum 26. incendio quãdo penè totum conflagrarit 27
Patauiũm in Venetam poteſtatem, quando deuenerit 29
Patauium in Scalenſium poteſtatẽ, quando uenerit ibid. in deditionem Veneti Senatus, quomodo deuenerit 287
Patauiũm Maſtino Cani, cur traditum ſit 276
Patauium, iactis in Riualto fundamentis, annos ferè ducentos iacuit deſolatum 32
Patauium nouis muris quando fuerit circummunitum 34. cum Veronenſibus & Acciolino bellum acre, quando geſſerit 125
Patauium à tyrannica Acciolini ſeruitute, quando & quomodo fuerit ereptum 291
Patauium à Carolo Magno quẽ nã acceperit 294
Patauij encomium 2
Patauij nomen multiplex 7. 8. nouorum murorum munimenta, nullis tormentis peruia 10
Patauij ſitus eiusq; ornamenta 10
Patauij dignitas à Blondo commendata 11. urbis ſitus 11. 12
Patauij ornamenta 11. 12
Patauij ædificia 11. 12
Patauij laudes 13. ſubuerſio et reædificatio, ſucceſſus & incrementa 25
Patauij in bello uexillum 26
Patauij in priſtinam libertatem reſtitutio 28. urbs duo non ſolum diuerſa, ſed etiam omnino diuerſa imperia, ſuo tẽpore paſſa eſt 169
Patauij res geſtas ſcribi, quando cœptum ſit 270
Patauij uias, quis ſilice ſtrauerit 279
Patauij mœnia ſecunda, quis cõſtruxerit 279
patauij commoda 13
Patauium qui primus ædificarit 6
Patauium miſiſſe aliquando ad bellum centum & uiginti millia militum cur Strabo ſcripſerit 9
Patauium olim Galliæ urbem fuiſſe 9. à Romanis olim Italiã Tranſpadanam eſſe nuncupatam 9
Patauium intra quadringentorum annorum ſpatium, ter fuiſſe funditus dirutum 25
Patauium Maximilianus imp. cum exercitu ultra centum millia armatorum, quando oppugnarit 34
Patauio Veneti quando potiti ſint 378
Patauum 8
Patauini Agilulpho Longobardorum regi, cur & quando ſeſe ultrò dederint 26. Venetias cum coniugibus & liberis, quãdo turmatim tranſmigrarint ib. legati Reip. nomine, imperatori fidelitatem, quando iurarint, & quibus conditionibus 27
Patauini, Veronenſes, ac Vicentini, ſocietate belli inter ſe inita, ab obedientia & imperio Cæſaris, quando defecerint 27
Patauini omni bellorum cura & factione ciuili, quando primùm liberati 29
Patauini conſules ſuos pro cõdenda noua urbe, ad Riualtum quando miſerint 32
Patauinorum undecim millia ad unum, Acciolinus quando trucidarit

dærit 28. libertas, quandiu durauerit ibid. in armis antiqua præſtantia ibidem

Patauinorum cum Lacedæmonioru̅ duce prælium 29.30

Patauinorum mores 30

Patauinorum erga ſeruos clemētia ibid. Reſp. quantæ curæ Rom. fuerit 31

Patauinorum cum Romanis ſocietas & amicitia 31

Patauin. fides in Rom. Rempub. 31. diuitiæ à Strabone memorantur ibid. uirtus in expugnanda Iadera urbe Dalmatiæ 33. pietas in dedicandis templis, extruendis cœnobijs et xenodochijs 88

Patauinorum nomen, Venetijs quando haberi deſitum ſit 270

Patauinis Chriſtianam religionem, qui primus omniu̅ inuexerit 102

Patauinos ſuſpenſores ac reſpōſores aſini fuiſſe pro lucanicæ fruſto unde natu̅ illud probrum ſit 56

Patauinis ciuitas in Arrianam hæreſim prolapſa 106

Patauina ciuitas abnegata hæreſi, ad fidem rectam, quando ſit reuerſa 108

Patauina urbs ſub nomine Friderici I. Imp. Acciolino immaniſſimo tyranno prodita 109

Patauinæ Reip. magnum incrementum 27.28

Patauinam Rempublicam, Strabonis teſtimonio conſtat centum & uiginti millia militum in bella miſiſſe 57

Patauinæ uirgines, nunquam niſi operta facie in publicum prodeunt 30

de Patauinarum pudicitia, Martialis epigramma 30

Patauinarum mulierum exemplum 52

patientiæ inſignis documentum 113

patris ſalus, an patriæ ſaluti ſit poſtponenda 1

patris in filios prouidentia memorabilis 336

patriæ decus, quanti quiſq; facere debeat 1.2

patriæ communi cōmodo, qui ſe uiuos arena obrui permiſerint 1.2

de Patria, qui præclarius bene mereantur 102

D. Pauli monaſterium 94

pauperum Camera 100

ad Pauperes alendos redditus 99

pecuniæ mutuo, indigentibus ſub quocunq; pignore, in monte Pietatis dantur 100

Pediana familia, an fuerit Patauina 45

Pediani cognominis ratio ibid.

L. Pediani iuuenis Patauini præclariſſimum facinus, apud Cemnas, Silij carmine celebratum 46

Peleſtrinæ conditores 268

Peraghinæ prolis origo 361

peregrinantium hoſpitia, ad priuatos uſus, ſub falſo nomine prioratus, conuerſa 100

peregrinorum hoſpitale 91

ad Perfectionem quarumlibet artiu̅ nunc omnia uidentur deueniſſe 370

Permunium uicus 18

Perſarum origo 5

ad Peſtes morboſq; curandos, calidarum aquarum uis 14

peſtilentia grauis Patauij graſſata eſt anno 1555. quæ circa quadringentos ſuſtulit 99

Petrarchæ de Bonſemblante ſcripta 148

Petrus Forzateus patriarcha Conſtantinopolitanus 126.127

Petri Aponi fidei erga Deum tabulæ teſtamenti cum codicillo 201

Petri Aponi inanis ſtatua, palàm in medio foro incenſa ibid.

Petri Aponi pater 202

Petri Aponi opera 201.205

Petri Bembi uilla 20

Petri Carrarij ad autorem epigramma 260

Petri Caraffæ commendatio 95

Petri Tergulæ opus præclarum 123

D. Petri templum antiquiſſimum, iuxta collem Montagnoni 37

diuo Petro templum, iuxta Euganeos colles, qui ædificauerit 267

Petro Apono quæ ſint falſò attributa 200.201

de Phaethonte & Eridano mētiendi occaſionem, unde Græci ſumpſerint 9

phanum D. Ioan. Bap. eccleſiæ Cathedrali cōtiguu̅, qui perfecerit 383

Phileniorum fratrum Carthaginenſium in patriam charitas 1.2

Philippus Peraghinus 17

philoſophiam moralem, Latinis literis, qui prim illuſtrauerit 252

philoſophi Latini, ubi primùm exorti ibid.

Piceninus præfectus à Ludouico Mediarota uictus 129

pictores inſignes 373

Pierij Valerij, ad Auguſtum Baldu̅, carmen 243

Pietatis mons 99. eius redditus 100

Pinguentum op. 9

piſcationes 13

piſcina Neroniana 22

à Piſtoribus omnibus Patauinis, ſingulis uicibus cùm panes coquu̅t, ſingulos panes ſamilie ex Comitib. exigere unde ius fuerit 297

Placiola uicus 19

platea Caſtellana 11

plebs Patauina à potentiorib. quando magis timeri quàm amari cœperit 23

Plebſſacci op. 16

Plebſſacci uicus 19

Plebiſſacci uicum duabus turribus, & foſſis, & aggeribus magnis quis munierit 284

Plinij iunioris locus, de Thraſea Pæti laudibus 48

Pluuicus riuus 16.20

Poggius Florentinus, Qu. Aſconij Pediani fragmentorum libellum quando repererit 44

Pola 9

Ponslongus uicus 19

pons molendinarius 94

Pons nouentæ uicus 18

pons Pedochioſus 95

pons S. Sophiæ 95

Ponsturris uicus 19

pontem lapideu̅ apud Liminam arcem, quæ nunc diruta eſt, quis erexerit 284

pontes Patauij duodequadraginta 21

P 4 populi

populi Patauini præſtantia 31
porta quæ eiectis Carrarienſibus, iuſſu Veneti Sen. intercluſa muro fuit 91
porta Saonarola 91
porta Turricellarum 94
portæ primi muri Pat. ſpecioſiſſimæ ſex. ſecundi uerò XIIII. 11
porticum regiam, ſublimibus ſuffultã columnis quis cõſtruxerit 279
Portusbuffoletus op. 19
Portus oppidum, Franc. Carrarienſi, à Leopoldo Auſtriæ duce, uenditum 284
poteſtas Patauij, qui primus appellatus ſit 270
Poteſtatem Patauini quando crearint 23
prata Caſtribaldi, ſingulis annis quater falce demeti 14
Pratalea cœnobium 90
præceptor grammaticus eccleſiæ Cathedralis 89
prægnantium Patauinarum uteros, Acciolinus quãdo diſſecuerit 28
prælectores gymnaſij Pat. 112
præpoſituræ eccleſiæ Patauinæ 88
prætorij Patauini deſcriptio 11
prætores externi, reiecto conſulatu Patauij, quando ſuffecti fuerint 27
Priami regis progenies 6
Priuli nobiles 19
Propertium in Elegiacis, quis æmulatus ſit 252
prolis inclytæ magna fœlicitas 361
D. Proſdocimus à B. Petro ad fidem Chriſtianam conuerſus 102
D. Proſdocimi corpus 90. 103
D. Proſdocimi corpus, ubi ſit collocatum 267
Proſdocimi Comitis opera 173. 174
Proſperi Columnæ Hiſpani genero fe factum 302. 303
prouerbium, eia uillanus, ſi eſſes Paduanus, fieres papa aut Caſtellanus, unde ortum 129
prouerbium, ſat eſt panem unũ pro furno dari unde tractum 298
prouerbiũ, pertranſijt tempus quando Berta filabat 358
prunas ardentes ambabus manibus iunctis, abſq; ullo ſui detrimento, B. Marcus Ieſuita portauit 113
Pucinum opp. 9
pudicitiæ norma 30
Pudinis riuus 20
pueri publicè ab Acciolino crudeliter caſtrati 23
puerperia luctuoſa, & læta eſſe funera, qui putarint 172
pugnæ naualis monumentum, quot annus Patauij ſolenni certamine nauium in flumine cur exerceatur 30
pugnam Theſſalicam Gn. Pompeij & C. Cæſaris, C. Cornelius augur abſens, quomodo uiderit 37
Pulerarius pagus 16
pupillorum, omni parentum auxilio deſtitutorum, locus ubi hoſpitantur, alũtur & ueſtiũtur 101
Pyranei poetæ, de Antonij Vrſati morte, carmen 185

Q

Quintæuallis locus quando cœperit ab optimatib. coli 32

R

Radagaſij Gotthorum regis, cũ exercitu interitus 32
B. Raunardi corpus 90
Raphael Paduanus 155
Raphaelis archangeli ædes, quando fuerit ædificata 269
Raphaelis Volaterrani lapſus 380
regibus boni quàm mali ſuſpecti res eſſe ſolent ibid.
regium ſplendorem, qui primus in Romanam curiã inuexerit 130
reſurrectio Chriſti picta, ſuper portam in prima aula epiſcopatus 373
Reucolonum uicus 18
Rhegio à Pipino Francorum rege, Steph. pont. max. dono data 16
Rhetores Latini, ubi primùm exorti 252
Rhetoricam, Latinis literis, qui primus illuſtrauerit ibidem
Rhuæ eremus 97
Ripæ monaſterium ibidem
Riualtum unà cum inſulis quando accolis repletũ, & Venetiæ plurali numero uocari cœptum 33
Riualtum quibus Cõſulibus fuerit ædificatum 267. quorũ expenſis ibid. quando ibidem
Riualti locus, quando cœperit ab optimatibus coli 32
ad Riualtum, pro cõdenda noua urbe Patauini, conſules ſuos quando miſerint ibid.
ad Riualtum condendum, qui conſules miſſi 268
in Riualto Patauini fundamenta quando iecerint 32
Rodigium op. 19
Roduli curiæ nominis ratio 330
Romanum uicum Conradus III. imp. cur Acciol. donauerit 272
Romanos ciues iam in omnem deſidiam collapſos, ad ſubliminora qui reduxerit 130
B. Romoaldus 97
Roſata riuus 20
Roſtæ obex 19
Rubertus Sanſeuerinus 37
Ruina uicus 12
Ruſtica riuus 16. 19. 20
Ruſticã ſiue Trapolina familia, quæ olim uici Aggeris 306. 307
Ruthena uicus 13
Rutilij error 380

S

Sabellici error 16
in Sabello monaſterium penè funditus dirutũ, Ludouicus Mediarota, magna impenſa inſtaurauit 130
ſacellum ſpecioſiſſimum in D. Antonij templo 91
ſacellum ſpecioſiſſimum D. Ioannis Baptiſtæ adhærens eccleſiæ Cathedrali 370
ſacellum Eremitarum iuxta Meridianam portam ibid.
ſacerdotum nominis Ieſu collegium 95
Sacillum ciuitas 28
Saciſca regio 16
Salarolæ monaſterium 109
Saluſtij patria 57
pro Salute publica, quid perferendũ ſit 12
S. Saluatoris cœnobium 95
S. Saluatoris Canonicorum regularium monaſterium 98
ſapiẽtes, apud quos fuerint primùm habiti 252

Sarmatia ulens 58
B. Sauini corpus 505
F. Sauonarolæ, de numiſmat. XII. Cæſarum carmen 376
Saxum Q. Aſconij 45
Saxum quod D. Iuſtinæ genibus orando ceßit 118
Scandola riuus 20
Scardconiæ familiæ orig 2. 929
ſchola Charitatis 99. eius red. tu: ibid.
ſchola grämaticalis publica, tam in Græca quàm in Latina lingua, pubi ſtudioſe gratis inſtituta 12
ſchola grammaticæ pub. 102
ſcholæ omnium artium liberalium, atq; utriuſq; iuris 12
Scrouniorum familia 333
Sculptores eximij 376
Sebaſtianus Foſcarenus 12
ſecularium hominum collegia ſpiritualis 28. 99
ſedes epiſco. quando per 30. annos uacauerit 107
ſedilia chori D. Antonij Confeſſoris 373
ſeditio ciuilis, Patauio quid attulerit 28
Senatus Patauini antiqua frequentia 31
ſententiæ Montanarij ſingulæ ſingulo uerſu comprehenſæ 234. 235
ſepulchrum Chriſti ſpecioſißimum ex creta, in æde diui Canciani 375
ſepultura celebris nihil prodeſt impijs 365
ſepulchra Gattamilatæ patris & filij ſpecioſa, in æde plumbea D. Antonij Confeſſoris 373

CIVIVM PAT. SEPVLchra gentilitia.

AMuliorum familiæ, in baſilica D Antonij Confeſſoris ſepulchrum 217
Aluarotorũ in baſilica D. Antonij Confeſſoris 164
Bagelardorum in porticibus D. Antonij Confeſſoris 214
Baldorum in æde D. Martini 190
Baſiliorum, in porticibus D. Antonij Confeſſoris 2:1
Bonociorum, in templo Eremitarũ ſepulchrum 192
Bonſiorum, in baſilica D. Iuſtinæ ſepulchrum 146
Bordoniorum, in baſilica S. Danielis 254
Buzzacharinorũ in baſilica D. Antonij Confeſſ. 241
Canpiſanperiorum familiæ, in æde D. Iacobi 294
Canpiſanpetrorum apud D. Ant. Confeſſ. 195
Candorum ſepulchrum in æde diui Auguſtini 142
Capiliſtiorum, in baſilica D. Anto. Conf. poſt arã maximam 174
Capiuaciorum, in cœmeterio diui Antonij Confeſſoris in parte Septentrionali 313
Cartoriorum, in templo D. Iacobi, ad pontẽ Molinarium, ad parietem introrſum 330
Cartulariorum in atrio Eremitarum 191
Cauaciorum, in æde D. Andreæ ſepul. 248
Comitum nobilium familiæ, in templo Eremitarum 178
Comitum, in templo D. Antonij Confeſſoris in parte Septentrionali, in ſacello ubi B. Lucas pariter requieſcit 174
Diſcalciorum in baſilica Eremitarum 172
Faciorum, in atrio diui Franciſci 186
Gabrieliorum, in baſilica D. Antonij Confeſſoris in ſacello D. Claræ 223
Gaziorum, ad baſilicam D. Auguſtini in porticibus 218
Iuſtorum, in æde S. Georgij ſepulchrum 190
Leoniorum, in æde D. Bernardini ſepul. 320
Leonicorum, in æde D. Franciſci ſepul. 258
Minardinorum apud Eremitanõs ſepul. 150
Marcanouarum in ſacello templi diui Auguſtini à parte Orientali 240
Montagnonum, apud baſilicam D. Antonij Confeſſoris in cœmeterio antiquo 235
Noualiorum apud diuũ Franciſcum ſepul. 214
Odexiorum, in templo D. Pauli iuxta pontẽ Molarem, ante ſacrã Virginis aram 239
Oddorum, in baſilica S. Danielis ſepul. 225
Pannicorum, in æde D. Bartholomæi 219
Papifauiorum, in baſilica D. Antonij Confeſſ. 181
Peraghinorum in æde Eremitarum, in ſacello 317
Placiolarum extra templum D. Antonij Confeſſoris ad Occidentem 163
Polcaſtrorum, in baſilica Eremitarum in ingreſſu ad læuam ſepulchrum 210
Forcellinorum, in æde ſancti Georgij 177
Roſellorũ, in æde D. Antonij Confeſſoris 182
Sauonarolarum, in baſilica Carmelitarum 245
Spazzarinorum, in baſilica D. Iacobi 241
Speronorum, in eccleſ. Cathed. 212
Tolentinorum in templo Eremitarum 222
Turchetorũ in templo D. Antonij Confeſſoris in ſacello 179
Vrbinorum, in ingreſſu baſilicæ D. Franciſci 218
Vrſatorum, apud ſacram ædem D. Antonij Confeſſoris exterius ad Septentrionem 235
Zabarellorum familiæ, in eccleſia Cathedrali 370

Serranæ Patauinæ præſtantia 30
de Serranæ Proculæ probitate, Plinij iunioris locus 52
ſerici copia 54
Sertorius Luſitanorum in bello ciuili dux 47
Sertaualis oppidum, Franc. Carrarienſi, à Leopoldo Auſtriæ duce, uenditum 284
ſerui duo, ex utroq; latere ad ſepulchrum Alex. Contareni Veneti, in templo D. Ant. Confeß. 377

ſeruorum Patauinorũ fides erga do minos 30
Sibenicum in Dalmatia, Venetorum ditioni quando fuerit ſubactum 322
Sibyllæ Baldi Bonifacij coniugis, in infirmos pietas 99
ſigillum peruetus Patauinæ Reipublicæ 12
ſancti Simeonis & Iudæ prioratus 95
Simon Gryneus 39
Siochus riuulus 16
Socrates ætate prouectus, cur fidibus operam dederit 261
S. Sophiæ baſilica, à quo fuerit ædificata 103
ſpeculum iuris ciuilis ad quem primum peruenerit 162
S. ſpiritus xenodochij redditus, xenodochio Lazareti additi 95
Statius Papinius 54
ſtatua Alberti Eremitani marmorea in foribus prætorij, ad plagam Septentrionalem 148
ſtatua Calfurnij illuſtris rhetoris, ex uiuo ſumpta, in æde diui Ioan. in Viridario 376
ſtatua cathedrata Rochæ Benellæ medici excellentiſſimi, in baſilica D. Franc. 374
ſtatua magna diui Rochi Venetijs 377
ſtatua marmorea in foribus prætorij ad ſeptentrionalem plagam Alberti Eremitani 148
ſtatua equeſtris Praſſalaſtæ apud Eremitanos, ad portam occidentalem 312
ſtatua equeſtris militis exculpta in marmore in præliũ procurrentis Ioannis Tadi 197
ſtatua equeſtris Ant. Ridij in ualuis æneis diui Petri in Vaticano 350
ſtatuæ Adami & Euæ marmoreæ, Venetijs in atrio maioris curiæ 375
in Stellæ laudem, Martialis carmen 54
de Stellæ corporis cultu nitido, Martialis carmen 54. de eiuſdẽ conſulatu ibid.
D. Stephani monaſterium 95
beati Stephani abbatis ſepulchrum 109
Stianum uicus 19
ſtudiorum commendatio 228
ſtupidos aquis cõualeſcere 14
ſuburbium omnium ſanctorum, quis muro cinxerit 279
ſues ſub protectione D. Antonij qui per urbem illeſi aſſiduè pererrant 91
ſupellectilia pretioſa, qui primus in Rom. curiam inuexerit 130
ſupplicij genus rarum 315
ſupplicij genus inuſitatum 312
Syluacianum uicus 19
S. Syri uilla 105

T

TAbella ænea ad ianuam baptiſterij cathedralis 377
tabellæ literariæ, in ædibus generoſi comitis Iulij Zabarellæ 387
tabula dominici Campagnolæ, in baſilica S. Annæ ad altare maius 373
tabula in æde D. Mariæ ſeruorum ad altare maius 373
tabula marmorea inſignis ad aram D. Ant. Conf. 376
tabulæ æneæ inſignes circa chorum templi D. Ant. Confeſſoris, quibus inſunt hiſtoriæ ueteris teſtamenti 374
tabulæ duæ æneæ ianuæ chori D. Antonij Confeſſoris 375
Taruiſium in Scaligerorum poteſtatem, quando uenerit 277
Taruiſium Leopoldo Auſtriæ duci, cur Veneti tradiderint 284
Taruiſium Franc. Carr. à Leopoldo Auſtriæ duci uenditum 284
Taruiſium Leopoldo Auſtriæ duci, cur Veneti reſignarint 321
Taruiſio Veneti quando potiti ſint 278
templum diuæ Mariæ ſeruorum à quo conſtructum 363
Tergeſtum op. 9
tergula riuus 16.20
territorij Patauini omnis circuitus 12
Teſinarius 29
teſtudo altaris maioris, in eccleſia Montis Ortoni 378
Theodoricus Oſtrogotorum rex, Pat. quando reſtituerit 25
Theodorici regis epiſtola de Apono reparando 21
Themiſtoclis in patriã charitas 1
thermæ Aponi, à Theodorico Coſtrogotorũ rege refectæ 21
thermarum ſaluberrimarũ uis 14
Thoma Iunta 23
Thraces quid de puerperijs & funeribus eſſe ſenſerint 172
à Thuſcis, Tranſpadanæ regionis multa loca nomen tenere 9
Tiara epiſcopalis cathedralis eccleſiæ 89
tibiæ concentus cõmendatio 261
tignorum ad conſtruendas domos copia 13
Tilianentum fl. 9
Timauus fl. 23
Timauus Venetiæ regionem diſterminat 23
Timauum flumen 7
de Timauo Lucani carmen 23
titulus marmoreus Bẽbi exculptus, in medio D. tẽpli Ant. Cõf. 377
Titulum uicus 17
tituli impp. Rom. in aula magna urbis præfecti 377
Titus Liuius Auguſto Cæſari charus 38
Tit. Tiuius longus, Titi Liuij filius 40. 41
Tit. Liuius Romæ quando uixerit, Patauium redierit, & ibidem obierit 40
Titi Liuij. de geſtis Romanorum, et centum & quadraginta libri 38. uolumina, Caligulæ imp. inuidia periſſe 39. eorundẽ cõmẽdatio ibid. opus, in decades ab eo fuiſſe diſtinctum 39
de Ti. Li. ſcriptis Ciceronis ſentẽtia 40
Tit. Liuij liberi 40
Tit. Li. maxilla, in cancellaria ciuitatis Pat. habetur 41. brachij os, Alphonſo rege per legatũ à rep. Pat. impetrante, Neapolim delatum 41

Tit.

Tit. Liuij antiqua effigies capitis extat penes Alexandrum Baßianum 41. 42
Totila Gotthorum rex Pat. quando Pat. prorſus exciderit 25
Tragœdias Latinè qui primi intonuerint 252
Tranſalgardorum familia cur ducis Longobardorum inſigne geſtet 293
Tranſalgardorum comitatus Montiſneruli, Mantre & Sacifoba unde initium ſumpſerit 294
Trāſpadanum agrum, poſt diluuiū, qui primi tenuerint 5
agri Tranſpadani fines 5
Tribuni ex plebe Pat. quando creati 23
Trogus Pompeius quàm ineptè Titum Liuium reprehenderit, narratur 40
Troiani pagi nominis ratio 6
Troiani atq; Heneti, in quam Italiæ partem adnauigarint 7
Turcæ apud Belgradum, à Ludouico Mediarota ſuperati 130
turrim altißimam ſexāgularem, ad portā S. Crucis, quis conſtruxerit 284
Tyberij tali in fonte Aponi 37

V.

VAlerius Martialis lib. nonū ſuorum epigrāmatum, Sabinæ Atheſtinæ recognoſcendum cur miſerit 52
uallis domini Dariæ uici, nominis ratio 362
uas precioſißimum eccleſiæ Cathedralis, pro ſolenni corporis Chriſti ceremonia 89
uaſtitatis circa mœnia Pat. ſpacium, quatuordecim mil. iugerum eſſe dicitur 11
uellera aſpera, mediocria, præſtantißima 15
uenationes 13
ſub Venetiæ nomine, quid olim comprehenſum ſit 9
Venetiæ, ſecundum Ptolomæum fines 9
Venetiam, Liguriam & Aemiliam, Lōgobardi quādo occuparint 9
Venetiæ nouæ unde deriuarint 9
Venetiæ à quibus, & quando ædificari cœptæ 32
Venetiæ cur plurali numero appelentur 268
Venetiarum conditores 31
commendatio 33
primus legislator 263
duces primi 269
Venetias Pat. perteſi patriæ quando populariter migrarint 32
Venetijs, qui primum templum conſecrauerit 106
primū templum Pat. quādo D. Iacobo uouerint 106
Venetæ regionis olim termini 9
Venetæ uirgines nunquam niſi operta facie in publicū prodeunt 30
Veneti & Pat. omnes, à Troianis et ab Henedis oriundi 34
Venetorum nominis ratio 6
nomē Pat. quādo ſortiti ſint 32.
cum Pat. & Franc. Carrar. bellum 284
Vergilij locus de Antenore 7
uermiculi in aqua feruentißima ſine læſione innatantes 21
uerſus de Pat. incendio 27
uerſus Lat. qui primi cātarint 258
Veneris mons 96
Vergerij error 283
Verona in Venetorum poteſtatem quomodo fuerit redacta 287
Veronenſium cū Pat. bellum 135
Verruculum oppidum, ab eccleſia Romana abalienatum, Ottonellus Paſinus reſtituit 197
uiam quæ ducit ad Campū S. Petri, quis ſtrauerit 279
uicarij Friderici primi Rom. imperatoris, ab unaquaq; Republica reiecti 332
Vicentini Venetis cur ſe dediderint 287
Vicentinorum & Pat. termini 20
uictoris & coronæ martyrum corpora 127
uicus nullus agri Pat. ultra quinque millia, à flumine diſtat 13. uici territorij Pat. 14. ſex inſignes 17. olim aut nūc arce muniti 18
uillæ in ſpacio territorij Patauini ſitæ 12
uillæ in agro Patauino olim arce munitæ 18
Vinciguerræ nominis ratio 306
uinum leniſſimū & iucundiſſimi guſtus 16
uini Pat. generoſitas 13
Violantilla Lucij Arruntij Stellæ uxor 53
Violantillam Martialis lib. 6. Hanthida appellat 53
B. uirginis oratorium 93
B. uirginis Mariæ Seruorum monaſterium 94
uirginum cœnobium à Paduano Ricoleto ædificatum 90
uirginū cœnobia intra mœnia duodeuiginti 95
in Virgines inopes matrimonio locandas redditus 99
uirgines Patauinas Acciolinus quādo ſtuprauerit 28
uirorum probitate Pat. quantum floreat 31
Vitalianæ familiæ origo 266
Vitalianus à D. Proſdocimo, audito Chriſti nomine, ſanatus 102
uitium uirtuti commixtum, quantopere ſit fugiendum 130
ulcera aquis curari 14
Vlderici epiſcopi ſanctitas 104
ultio acerrima 290
unda qua uiri recreantur, ſi mulier deſcendat, incenditur 22
uoluminum Tit. Liu. iactura, cui ſit aſcribenda 59
B. Vrij corpus 90
urina non inſpecta, nec exploratis brachiorū arterijs, omne genus ægritudinū qui iudicarit 272
urna aurea inuenta 55
D. Vrſulæ templum 94
uulnere quouis peßimo laborantibus, xenodoch. præparatū 99

X.

XEnodochium olim S. Spiritus 95
xenodochij pauperum & infirmorum redditus, hoſpitali Lazareti additi 94
xenodochiorum numerus 100
xenotrophium intra mœnia ad portā S. Ioan. à quo conſtructum & ditatum 159

Z.

Zambonus Dottus 347.

FINIS.

ſeruorum Patauinorũ fides ergà dominos 30
Sibenicum in Dalmatia, Venetorum ditioni quando fuerit ſubactum 312
Sibyllæ Baldi Bonifacij coniugis, in infirmos pietas 99
ſigillum peruetus Patauinæ Reipublicæ 12
ſancti Simeonis & Iudæ prioratus 25
Simon Grynæus 39
Siochus riuulus 16
Socrates ætate prouectus, cur fidibus operam dederit 261
S. Sophiæ baſilica, à quo fuerit ædificata 103
ſpeculum iuris ciuilis ad quem primum peruenerit 162
S. ſpiritus xenodochij redditus, xenodochio Lazareti additi 25
Statius Papinius 54
ſtatua Alberti Eremitani marmorea in foribus prætorij, ad plagam Septentrionalem 148
ſtatua Calfurnij illuſtris rhetoris, ex uiuo ſumpta, in æde diui Ioan. in Viridario 376
ſtatua cathedrata Rochæ Benellæ medici excellentißimi, in baſilica D. Franc. 374
ſtatua magna diui Rochi Venetijs 377
ſtatua marmorea in foribus prætorij ad ſeptentrionalem plagam Alberti Eremitani 148
ſtatua equeſtris Praſſalaſtæ apud Eremitanos, ad portam occidentalem 312
ſtatua equeſtris militis exculpta in marmore in prœliũ procurrentis Ioannis Tadi 197
ſtatua equeſtris Ant. Ridij in ualuis æneis diui Petri in Vaticano 350
ſtatuæ Adami & Euæ marmoreæ, Venetijs in atrio maioris curiæ 375
in Stellæ laudem, Martialis carmen 54
de Stellæ corporis cultu nitido, Martialis carmen 54. de eiuſdẽ conſulatu ibid.
D. Stephani monaſterium 25
beati Stephani abbatis ſepulchrum 109
Stianum uicus 19
ſtudiorum commendatio 228
ſtupidos aquis cõualeſcere 14
ſuburbium omnium ſanctorum, quis muro cinxerit 279
ſues ſub protectione D. Antonij qui per urbem illæſi aßiduè pererrant 91
ſupellectilia pretioſa, qui primus in Rom. curiam inuexerit 130
ſupplicij genus rarum 315
ſupplicij genus inuſitatum 312
Syluacianum uicus 19
S. Syri uilla 105

T

Tabella ænea ad ianuam baptiſterij cathedralis 377
tabellæ literariæ, in ædibus generoſi comitis Iulij Zabarellæ 387
tabula dominici Campagnolæ, in baſilica S. Annæ ad altare maius 373
tabula in æde D. Mariæ ſeruorum ad altare maius 373
tabula marmorea inſignis ad aram D. Ant. Conf. 376
tabulæ æneæ inſignes circa chorum templi D. Ant. Confeſſoris, quibus inſunt hiſtoriæ ueteris teſtamenti 374
tabulæ duæ æneæ ianuæ chori D. Antonij Confeſſoris 375
Taruiſium in Scaligerorum poteſtatem, quando uenerit 277
Taruiſium Leopoldo Auſtriæ duci, cur Veneti tradiderint 284
Taruiſium Franc. Carr. à Leopoldo Auſtriæ duci uenditum 284
Taruiſium Leopoldo Auſtriæ duci, cur Veneti reſignarint 321
Taruiſio Veneti quando potiti ſint 278
templum diuæ Mariæ ſeruorum à quo conſtructum 363
Tergeſtum op. 9
tergula riuus 16. 20.
territorij Patauini omnis circuitus 12
Teſina riuus 19
teſtudo altaris maioris, in eccleſia Montis Ortoni 378
Theodoricus Oſtrogotorum rex, Pat. quando reſtituerit 25
Theodorici regis epiſtola de Apono reparando 21
Themiſtoclis in patriã charitas 1
thermæ Aponi, à Theodorico Oſtrogotorũ rege refectæ 21
thermarum ſaluberrimarũ uis 14
Thoma Iunta 23
Thraces quid de puerperijs & funeribus eſſe ſenſerint 172
à Thuſcis, Tranſpadanæ regionis multa loca nomen tenere 9
Tiara epiſcopalis cathedralis eccleſiæ 89
tibiæ concentus cõmendatio 261
tignorum ad conſtruendas domos copia 13
Tiliamentum fl. 9
Timauus fl. 23
Timauus Venetiæ regionem diſterminat 23
Timauum flumen 7
de Timauo Lucani carmen 23
titulus marmoreus Bẽbi exculptus, in medio D. tẽpli Ant. Cõſ. 377
Titulum uicus 17
tituli impp. Rom. in aula magna urbis præfecti 377
Titus Liuius Auguſto Cæſari charus 38
Tit. Tiuius longus, Titi Liuij filius 40. 41
Tit. Liuius Romæ quando uixerit, Patauium redierit, & ibidem obierit 40
Titi Liuij, de geſtis Romanorum, et centum & quadraginta libri 38. uolumina, Caligulæ imp. inuidia periſſe 39. eorundẽ cõmẽdatio ibid. opus, in decades ab eo fuiſſe diſtinctum 39
de Ti. Li. ſcriptis Ciceronis ſentẽtia 40
Tit. Liuij liberi 40
Tit. Li. maxilla, in cancellaria ciuitatis Pat. habetur 41. brachij os, Alphonſo rege per legatũ à reip. Pat. impetrante, Neapolim delatum 41

Tit.

Tit. Liuij antiqua effigies capitis extat penes Alexandrum Baſſianum 41. 42
Totila Gotthorum rex Pat. quando Pat. prorſus exciderit 25
Tragœdias Latinè qui primi intonuerint 252
Tranſalgardorum familia cur ducis Longobardorum inſigne geſtet 293
Tranſalgardorum comitatus Montiſmeruli, Mandræ & Sacliſchæ unde initium ſumpſerit 294
Trāſpadanum agrum, poſt diluuium, qui primi tenuerint 5
agri Tranſpadani fines 5
Tribuni ex plebe Pat. quando creati 23
Trogus Pompeius quàm ineptè Titum Liuium reprehenderit, narratur 40
Troiani pagi nominis ratio 6
Troiani atq; Heneti, in quam Italiæ partem adnauigarint 7
Turcæ apud Belgradum, à Ludouico Mediarota ſuperati 130
turrim altiſsimam ſexāgularem, ad portam S. Crucis, quis conſtruxerit 284
Tyberij tali in fonte Aponi 37

V.

VAlerius Martialis lib. nonū ſuorum epigrāmatum, Sabinæ Atheſtinæ recognoſcendum cur miſerit 52
uallis domini Dariæ uici, nominis ratio 362
uas precioſiſsimum eccleſiæ Cathedralis, pro ſolenni corporis Chriſti cæremonia 89
uaſtitatis circa mœnia Pat. ſpacium, quatuordecim mil. iugerum eſſe dicitur 11
uellera aſpera, mediocria, præſtantiſsima 15
uenationes 13
ſub Venetiæ nomine, quid olim comprehenſum ſit 9
Venetiæ, ſecundum Ptolomæum fines 9
Venetiam, Liguriam & Aemiliam, Lōgobardi quādo occuparint 9
Venetiæ nouæ unde deriuarint 9
Venetiæ à quibus, & quando ædificari cœptæ 32
Venetiæ cur plurali numero appellentur 268
Venetiarum conditores 31
commendatio 33
primus legislator 268
duces primi 269
Venetias Pat. pertæſi patriæ quando populariter migrarint 32
Venetijs, qui primum templum conſecrauerit 106
primū templum Pat. quādo D. Iacobo uouerint 106
Venetæ regionis olim termini 9
Venetæ uirgines nunquam niſi operta facie in publicū prodeunt 30
Veneti & Pat. omnes à Troianis et ab Henedis oriundi 34
Venetorum nominis ratio 8
nomē Pat. quādo ſortiti ſint 32.
cum Pat. & Franc. Carrar. bellum 284
Vergilij locus de Antenore 7
uermiculi in aqua feruentiſsima ſine læſione innatantes 24
uerſus de Pat. incendio 27
uerſus Lat. qui primi cātarint 258
Veneris mons 96
Vergerij error 283
Verona in Venetorum poteſtatem quomodo fuerit redacta 237
Veronenſium cū Pat. bellum 135
Verruculum oppidum, ab eccleſia Romana abalienatum, Ottonellus Paſinus reſtituit 197
uiam quæ ducit ad Campū S. Petri, quis ſtrauerit 279
uicarij Friderici primi Rom. imperatoris, ab unaquaq; Republica reiecti 352
Vicentini Venetis cur ſe dediderint 287
Vicentinorum & Pat. termini 20
uictoris & coronæ martyrum corpora 127
uicus nullus agri Pat. ultra quinque millia, à flumine diſtat 13. uici territorij Pat. 14. ſex inſignes 17. olim aut nūc arce muniti 18
uillæ in ſpacio territorij Patauini ſitæ 12
uillæ in agro Patauino olim arce munitæ 18
Vinciguerræ nominis ratio 306
uinum leniſsimū & iucundiſsimi guſtus 16
uini Pat. generoſitas 13
Violantilla Lucij Arruntij Stellæ uxor 55
Violantillam Martialis lib. 6. Hanthida appellat 55
B. uirginis oratorium 98
B. uirginis Mariæ Seruorum monaſterium 94
uirginum cœnobium à Paduano Pl coleto ædificatum 90
uirginū cœnobia intra mœnia duodeuiginti 95
in Virgines inopes matrimonio locandas redditus 99
uirgines Patauinas Acciolinus quādo ſtuprauerit 48
uirorum probitate Pat. quantum floreat 31
Vitalianæ familiæ origo 266
Vitalianus à D. Proſdocimo, audito Chriſti nomine, ſanatus 102
uitium uirtuti commixtum, quantopere ſit fugiendum 130
ulcera aquis curari 14
Vlderici epiſcopi ſanctitas 104
ultio acerrima 290
unda qua uiri recreantur, ſi mulier deſcendat, inceditur 22
uoluminum Tit. Liu. iactura, cui ſit aſcribenda 39
B. Vrij corpus 90
urina non inſpecta, nec exploratis brachiorū arterijs, omne genus ægritudinū qui iudicarit 232
urna aurea inuenta 55
D. Vrſulæ templum 94
uulnere quouis peſsimo laborantibus, xenodoch. præparatū 99

X.

XEnodochium olim S. Spiritus 95
xenodochij pauperum & infirmorum redditus, hoſpitali Lazareti additi 94
xenodochiorum numerus 100
xenotrophium intra mœnia ad portā S. Ioan. à quo conſtructum & ditatum 159

Z.

Zambonus Dottus 347

FINIS.

Index

INDEX NOMINVM INSIGNIVM

EXTERORVM, QVI PATAVII IACENT.

A

Albicus Malaſpina Florent. 429
Alexander Contarenus Venetæ claſſ. legat. & D. Marci procurat. 397
Andreas appellatus Brixiē. philoſoph. ac med. int. 431
Angelus Borghinus Florent. morib. lit. Q. clarus. 413
Antonius Berardus nobil. Florentinus 416
Antonius Roycellus ſapientiæ monarcha 404
Apollinaris Fuchs ſcholaris 393
Aſcanius Sozinus Senenſis ſcholaris 387

B

Babonus Naldus miles ſtrenuus 429
Balthaſar Carducius, Florētinus iur. anteſignanus 390
Bartholomæus Beneuentanus doct. et L L. interp. 385
Barth. Bonuicinus Brixien. L L. doct. 394. 395
Beatrix Pallauicina Parm. Marchiona Varrani & Pelegrini 426
Beatrix Turriana Veronenſis 427
Benedictus Cribellus patritius Ven. peditū ductor 423
Benedict. Plombinus Piſanus L L. monarcha & lector exim. 423
Bernardinus Danielius Lucēſis Italicæ linguæ peritiß. ibid.
Bernardinus Fortibrachius comes & Venet. tribunus inſignis 427
Berta regina & Henricus rex Patauij 382
Bitina Bononienſis 412
Bonifacius Rubeus Parmenſis Marchio Soraneæ 400
Bonetinus Mantuanus doct. can. & interpres 382
Brigida Vrſina Ricardi Alidoxij uxor 394

C

Camillus Bonauentura Romanus ſcholaris 407
Camillus Pallauicinus ſcholaris 403
Caſſanus Pedemontanus medicus inſignis 393
Cerlota Zach. Cypri regis filia 388
Ceſar Riarius patriarcha Alexandr. & epiſcopus Malacitanus 414
Chriſtophorus Longolius uir doctiß. 420
Chriſtoph. Ricinenſis med. & philoſoph. celeber. 422
Cortenеus Anglicus uir illuſtriß. 398

D

Daniel Scotus Taruiſinus epiſ. Concordien. 393. 394
Dinus Iudex inſignis 385
Dorotheus Brigotthus Atrienſis iur. doct. conſul. 416

E

Eduardus Corteniau Anglicus miles ſtrenuus 426
Epiphanius Columbus Realdi Columbi fil. 392
Eraſmus Cretcouius 404
Eraſmus Dilphius Antuerpien. uirtut. ac nobilitat. inſignis 407. 408

F

Fabritius Saccus iur. candidatus 416
Federicus Lauellongus Brixien. Romæ Senator 401
Flaminius Maleguicius Regienſis Græc. Latin. & iur. ciuil. ſtudioſ. 409
Franciſcus Malchioſtrus Parmen. iur. conſ. clariß. 424
Franciſcus Petrarcha poeta inſignis ac longe omnium celeberrimus 18
Franciſcus Roſeus Brixien. 421
Francis Ceſar Puteus Venet. philoſoph. ſchol. 410
Frater Paulinus uir religioſiſſ. 401
Fuluius Verdellus Cremenſis L L. peritiß. 405

G

Gaietanus Tieneus Vicent. Can. Patauinus ac the. exim. 382
Galeottus Martius uir & armis & lit. illuſtris 437
Gaſpar Penthelingus Sicamber uir eruditiß. 409
Gattamelata Narnien. dux militiæ inſignis 398. 399
Guielminus Rubeus Parmen. miles egregius ibid. 400
Guolphangus Schurffius germanus ſchol. 432

H

Henricus à Cran germanus Saxonus iur. ciu. ſtud. 408
Hieronymus Cagnolus Vercelen. iur. ciu. interpr. famoſiß. 418
Hieronymus Centellus Romanus uir iucundiſſ. 430
Hieronymus Michael ex nobili Barchionia miles, Apuliæ gubernator 417
Hieron. Michael Venetæ claßis præfectus 397. 398
Hieronymus Venet. iur. utr. doct. & Canon. Pat. 417

I

Iacobus Baronus ex antiqua Stubenbergia fam. ſchol. 428
Iacobus Beldebonus Ferrarienſis decret. doct. 415
Iacobus Forolíuius medicus inſignis 424
Iacobus Roſeus Dandacus, minorita the. præclar. 404
Iacobus Soraga Brixien. ſchol. 413
Iacobus Zochus L L. doctor. 395
Ianboninus Gazius Cremon. doct. & philoſ. inter. 388
Ianus Drenc. Patauienſis ſchol. 407
Ioannes Ant. Gattamelata Narnien. miles egregius 399
Ioannes Antonius Rubeus Alexandrinus L L. interpres famoſiß. 431
Ioannes Aquila 395. 396
Ioan. Bapt. Albanus Bergomen. iur. conſult. 430
Ioan. Bapt. Auriliacus ex Tranſalpina Gallia ſchol. 386
Ioan. Calfurnius human. liter. interpres exim. 431
Ioannes Guarna Salernitanus miles ſtrenuus 436
Ioannes Maulconus Gallus ſchol. 406
Ioa. Paenz Luſitanus lega. Io. Portugal. reg. LL. 403
Ioan. Paſſara Ianuenſis medicus 425

Ioan.

Index.

Ioan. Paulus Manfronius miles 401

Ioan. Valeranus Batauus ſchol. 419

Ioan. Verlanus Bordac. 419

Iulius Arcoſtus Ferrarien. adoleſcens mor. lit. que lepidiß. 411

L

Lanzalotus Anchoſciolus Placentinus miles ſtrenuus 389

Laurentius Gazius Cremonen. monac. Caßinen. conſpicuus 388

Leonicus Thomeus philoſoph. Graec. Qu. lit. interpres celeberrimus 420

Ludouicus Barbus Venet. Abbas & Taruiſij epiſc. 395

Ludouicus in Leonrot Germanus ſchol. 424

M

Mannus Donatus Florent. miles magnus 405

Marcatelli ſepulchrum 383

Marcus Niger epiſc. Ruſerien. The. Iur. Q. conſ. excel. 432

Marieta mater Iacobi Cypri regis 387. 388

Mattheus Reina Burgienſis miles ſtrenuus 430

Michael Peggius Mediolanen. Iur. ſchol. 415

N

Naldus Fauentinus miles egregius 429

Nicolaus Cattarus miles & rei bellicæ peritiß. 386

Nicolaus Malambra Cremonen. Iur. doct. 385

Nicolaus Triniſanus epiſcopus Nonſen. 402

P

Paulus Caſtrenſis Iur. interpr. famoſiß. 391

Paulus Freſcbus de Maroſtica iur. utr. doct. 414

Paulus Rhamnuſius Venet. iureconſ. 387

Paulus Venetus The. & philoſoph. monarcha 428

Petrus Barocius epi. Patauinus uir omniũ inſignis 383

Petrus Bembus Venet. Card. uir eruditiß. 396. 397

Petrus Luillerius ex Lutetia lin. peritiß. 418

Petrus Piccardus Pedemontanus 390

Petrus Roccabonella Venet. Medic. & philoſoph. interpr. 421

Pierius Valerianus Bellunen. hiſtoricus inſignis 411

Pileus Prata Card. uir pientiß. 384

R

Rainerius præceptor Bartholi de Saxoferrato 406

Raphael Fulgoſus iur. conſ. celeberr. 408

Raphael Raimundus Comenſis iur. utr. doct. 394

Raimundus de Lupis Marchiæ Soranee 414

S

Sander Oroſianus muſar. alum. 389

Sepultura germanorum Iuriſtar. 422

Stanislaus Dziezgouuski Polonus ſchol. ibid.

Stephanus Lambertus Lucen. LL. ſchol. 425

Simon Ardeus theolog. & philoſoph. inſignis 396

Simon Lupus Soranee Marchio & Pataninæ militiæ dux ſtren. 412

T

Tadeus & Bertoldus Eſtenſes milites egregij 437

V

Valeranus Lambardus LL. doct. 413

Victor Dulcis Feltren. Iur. Pont. interpr. 417

Vincislaus Brugnara Purilliarum Comes Græcè Latinéq; doctiß. 384

Z

Ziliolus Roſolinus 390

F I N I S.

BASILEAE, EX OFFICINA NICOLai Epiſcopij iunioris, Anno ſalutis humanæ
M. D. LX.